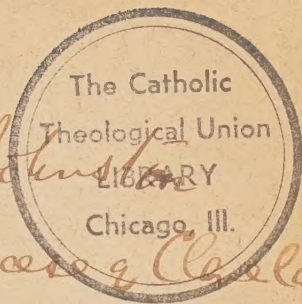

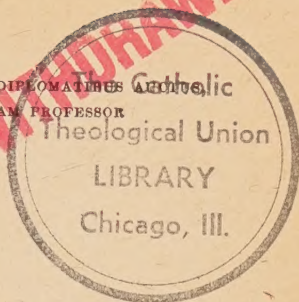
Dwight & Co. Inc.

Ap. 29. '63

DISPUTATIONES THEOLOGICÆ MORALIS

Sac. ARTHURUS COZZI

S. THEOLOGIE DOCTOR, IN RE PHILOSOPHICA ET LITTERARIA DIPLOMATIS Catholic
PHILOSOPHIÆ, THEOLOGIE MORALIS ET PASTORALIS JAM PROFESSOR

DISPUTATIONES THEOLOGICÆ MORALIS

METHODO POSITIVA-SCHOLASTICA-CASUISTICA CONFECTÆ

EX FONTIBUS

S. THOMÆ AQUINATIS ET S. ALPHONSI M. DE LIGORIO

ET

E PROBATIS RECENTIORIBUSQUE AUCTORIBUS DESUMPTÆ

NOVISSIMIS ACTIS S. SEDIS, DISPOSITIONIBUS JURIS ITALICI,

GALLICI, AUSTRIACI, GERMANICI, HISPANI, ARGENTINI

DECRETISQUE CONCILII PLENARII AMERICÆ LATINÆ ACCOMMODATÆ

IN REPUBLICA ARGENTINA

IN COLLEGIO PROPAGANDÆ FIDEI (S. CAROLI) HABITÆ

VOLUMEN QUARTUM

De Sacramentis in Genere atque De Baptismo, De Confirmatione, De
Eucharistia, De Pœnitentia ut est Sacramentum, De Extrema Un-
ctione, De Ordine et Matrimonio in Specie.

240
C882d
v. 4

TAURINI

TYPOGRAPHIA PONTIFICIA ET S. RITUUM CONGREG.

Eq. PETRI MARIETTI - Editoris

Via Legnano, 23

1913

APPROBATIONES

Examinavi opus, cui titulus " Disputationes Theologiæ Moralis „ a Sac. Arthurō Cozzi confectæ, et nihil in eo inveni quod sit contra fidem et bonos mores.

Romæ, 1 Februarii 1908.

FR. CÆSARIUS DI MASA
Pœnitentiarius Basilicæ Lateranensis.

Visto, Nulla osta alla stampa.

Torino, 28 Febbraio 1913.

Teol. LUIGI PISCETTA, *Rev. Deleg.*

Imprimatur.

Taurini, die 28 Februarii 1913.

C. FRANCISCUS DUVINA, *Provic. Gen.*

DISPUTATIONES THEOLOGICÆ MORALIS

TRACTATUS PRIMUS

DE SACRAMENTIS IN GENERE

PRÆAMBULA

Amplissimam aggredimur de sacrosanctis Ecclesiæ sacramentis operosam tractationem. Hujus utilitatem simul et necessitatem nemo est qui vel primo statim intuitu non perspiciat. Cum enim Christiana Religio ea parte, qua divinis vacat obsequiis, vel moribus purgandis incumbit, tota ferme in legitima sacramentorum administratione, vel perceptione posita sit, per quæ, teste Tridentino Concilio in *Proœmio* Sess. VII, « Omnis justitia vel incipit, vel cœpta augetur, vel amissa reparatur »; hinc fit, ut illorum notitia omnibus quidem Christifidelibus sit quadantenus necessaria, sed affatim colere eam debeant, quos proximorum suorum saluti procurandæ, aut ex debito pastoralis officii, quo obstringuntur, vel cui suscipiendo se idoneos præstare velint, aut ex charitatis instinctu, quæ homines ecclesiasticos potissimum decet, vel ex peculiaribus vitæ rationibus, fere Religiosis Ordinibus præscribuntur, curam impendere intersit.

De sacramentis agit D. Thom., p. III, a q. LX ad XC inclusive, quæ est postrema illius admirabilis operis, quam Theologiæ summam inscripsit, non quia ibi Summam ipsam absolverit expeditis omnibus, quæ sibi tractanda susceperat, sed quia immatura morte sublatus, ibidem desistere coactus fuit, ita ut nec doctrinam de sacramentis, cui plura adjicere proposuerat, compleverit: præfata enim quæstio XC de partibus Pœnitentiæ est, et quidem prout est virtus, cujus consi-

deratio eam præcedit, quæ de ipsa, prout sacramentum est, subji-
cienda erit. Ne tamen sic mutila remaneret, sed potius omnia pro-
missa argumenta utcumque contineret, aliæ 99 quæstiones, ex
Commentario ejusdem S. D. in IV *Sententiarum* librum desumptæ,
illuc transpositæ reliqui Operis exhibet supplementum. Ex quibus
sexaginta priores pertinent ad sacramenta, videlicet ad Pœnitentiam
et alia, quæ juxta notorium ordinem subsequuntur. Porro in disse-
rendo de sacramentis ea utitur methodo S. D. ut prius de ipsis ge-
neratim inspectis, speciatim deinde loquatur de singulis. Huic itaque
ordini inhærentes et nos totam tractationem in octo dividemus partes,
quarum prima erit de sacramentis in genere. Septem reliquæ sin-
gulæ circa singula sacramenta insumentur. Divino igitur invocato
nomine, et S. Thomæ præceptoris nostri necnon S. Alphonsi M. de
Ligorio patrocinio, operi manum illico admovemus.

DISPUTATIO PRIMA

De Notione et Natura Sacramentorum.

DEFINITIO. — Quoad *nomen* sacramenti vox latina est, et a sacro
ortum ducere ipsamet constructione, et sono intelligitur; proinde
habitudinem, et ordinem ad res sacras, et divinas afferre dignoscitur.
A Græcis Patribus sacramenta *Mysteria* vocantur, quasi arcana
quædam sacra et occulta, quæ nefas sit in vulgus efferre. Ab ec-
clesiasticis vero Tractatoribus, atque Theologis contractum est sa-
cramenti vocabulum, ut non pro quibuscumque rerum sacrarum
signis, et cæremoniis acciperetur, sed pro aliquibus solum certis et
præstantioribus ritibus, signis et cærimoniis, quorum institutio di-
vinam creditur habuisse originem, et usus maximam ad hominum
sanctificationem conferre vim; cujusmodi sunt Baptismus, Chris-
matio, Eucharistia etc. Similis quoque apud Græcos de voce my-
sterii absolute posita inolevit determinatio. Utrique enim et Latini
et Græci Patres, et Theologi in sacramenti sive mysterii nomen-
clatura restringenda non tam ad significationem sacram, quæ inest
functionibus illis, quibus eam appropriaverunt, quam et ad sancti-
tatem inde promanantem respexisse videntur, ut sacramenta a sa-
crandi, seu consecrandi munere voluerint appellare. Hinc sacramentis
homines initiari passim docent Catholici Patres, et antiqui Scriptores,
Tertull., *De Præscript.*, S. Ambrosius, *De iis qui initiantur My-*
steriis, S. Augustinus, tum lib. XV *de Civit. Dei*, cap. xxvi, tum

epist. XXIII, edit. Lovan., et alibi. Unde Magister Sent., in IV, dist. 5, quos plures sequuntur Scholastici, sacramenta dici putat a sacrando; quibus et favet S. Thomas, I-II, q. cii, a. 5.

Quoad rem sacramentum in genere definiri potest cum S. Thoma, III p., q. LX, a. 2: *Signum rei sacræ, in quantum est sanctificans homines*; vel: *Signum sensibile conferens externam saltem sanctificationem, et internam a Christo promerendam significans, vel etiam hanc a Christo jam promeritam efficiens, permanentem a Deo institutum.*

Singula sunt explicanda verba, ut inde claram consequamur sacramentorum notitiam, essentiam probe intelligamus.

Dicitur itaque primo *Signum sensibile*; et his verbis genus sacramenti aperitur. Signum autem est illud, per quod aliquis devenit in cognitionem alterius; porro connaturale est homini ut per sensibilia perveniat in cognitionem spiritualium, ita ut primo et principaliter dicantur signa, quæ sensibus offeruntur: ergo signum proprie dictum, de quo hic agitur, est res aliqua sensibilis; S. Thom., *loc. cit.*, a. 4.

Additur *Conferens*, etc. Quæ verba differentiam specificam signi sacramentalis ab aliis signis exprimunt. Sacramenti enim proprium istud est ac singulare, ut sit cærimonia instituta ad significandam et conferendam aliquam sanctificationem homini; ut conferat sanctificationem saltem imperfectam seu exteriorem et legalem; ut, conferendo sanctitatem dumtaxat exteriorem, significet tamen interiorem et perfectam sanctificationem, uti docet Suarez, q. LX, disp. 1, sect. 1, 2.

Sanctitas autem imperfecta et exterior consistit in externa quadam consecratione, deputatione ac habilitate ad cultum Dei externum, atque congregatione ad populum Dei; interna vero ac perfecta est animæ Deo consecratio et conjunctio per gratiam sanctificantem. Unde signum interiorem sanctificationem significans tantum, dicitur *speculativum* et imperfectum sacramentum; signum autem illam interiorem gratiam conferens, dicitur *practicum*, et ideo perfectum sacramentum.

Dicitur etiam *A Deo institutum*, sive immediate a seipso, sive ex potestate a Deo ipso concessa: nullum siquidem signum sanctitatem sive externam, sive internam significare et præsertim conferre potest, nisi ex institutione illius, qui est auctor cujuslibet sanctitatis, atque fons omnis gratiæ. Unde signum, de quo agitur, non est signum ex natura, nec ex instituto hominum, sed ex Dei arbitrio.

Additur denique *Permanentem*, i. e. stabili ac perpetua lege institutum. Sacramenta enim sunt præcipuæ cærimonix, quibus po-

pulus Dei in unam religionem coalescit, et ab aliis distinguitur; ac proinde tamdiu durare debent, quamdiu perseverat forma religionis, propter quam instituta sunt.

Ex hac definitione colligitur sacramenta distingui: *a) a sacramentalibus*, quæ sunt quædam res sacræ vel sacræ actiones ab Ecclesia institutæ, quæ vim non habent ex se causandi gratiam, sed tantum pios motus excitandi, ut sunt aqua lustralis, Agnus Dei, consecrationes, benedictiones etc.; — *b) a sacrificio*; nam sacrificium primario et directe ordinatur ad significandam et conferendam sanctitatem hominibus; — *c) a martyrio*; nam martyrium non est signum vel cærimonia sacra, ordinaria, a Deo ad sanctificandas animas directe instituta, sed est testimonium pro Christo; — *d) a variis typis Veteris Testamenti*, ut aqua e petra scaturiens, manna, serpens æneus, quia, licet hi gratiam per Christum dandam significaverint, non erant tamen ad sanctificandos homines permanentiter instituti.

DIVISIO. — Sacramentum in genere dispescitur in sacramentum Veteris Legis et sacramentum Novæ Legis. Primum est signum sensibile *per se* a Deo institutum ad significandam interiorem gratiam et conferendam sanctitatem externam et legalem: alterum est signum sensibile a Christo institutum ad significandam et conferendam gratiam internam. Hinc, sacramenta N. L. differunt a sacramentis V. L.: *a) institutione*; sunt enim instituta a Christo, Deo-Homine, dum illa fuerunt instituta a Deo; — *b) efficacia*; conferunt enim *per se* sanctitatem internam, dum illa *per se* conferebant sanctitatem externam; — *c) perfectione*; continent enim gratiam quam significant et ideo sunt *realitas*, dum illa erant *figuræ*.

Sacramenta N. L. juxta varias proprietates distinguuntur: *a) in necessaria et non necessaria*. Necessaria vero vel ita sunt *necessitate medii* vel *præcepti*; — *b) in imprimentia vel non imprimentia* characterem; — *c) in formata vel informia*, prout gratiam producunt dum suscipiuntur vel, intercedente obice, effectum suum suspendunt usque dum obex removeatur; — *d) in sacramenta vivorum et mortuorum*, prout gratiam sanctificantem supponunt eamque solum augent, vel ex primaria sua institutione eam conferunt.

Hæc omnia in decursu tractatuum de singulis sacramentis clariora fient.

Quoad nostrorum sacramentorum numerum, certum est, et fide Catholica tenendum, nec plura esse, nec pauciora quam septem. Ita definivit Conc. Trid., Sess. VII, can. 1: « Si quis dixerit, sacramenta Novæ Legis... esse plura, aut pauciora, quam septem, videlicet Bap-

tismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam Unionem, Ordinem et Matrimonium; aut etiam aliquod horum septem non esse vere, et proprie sacramentum, *A. S.* »

Probatur insuper ex Scriptura sacra, testimoniis SS. Patrum et ex congruentiis, quæ argumenta exponemus in speciali de singulis sacramentis tractatu: idcirco ea hic omittimus, ne eadem repetere cogamur. — Cf. S. Thom., *l. c.*; *Cont. Gent.*, lib. IV, c. LVI seqq.; S. Alph., lib. VI *de Sacram. in gen.*; Scoto, IV, dist. 1, q. II, n. 9; Chardon, *Hist. des Sacrements*; Suarez, *de Sacram. in genere*.

DISPUTATIO SECUNDA

De Sacramentorum Materia et Forma.

Quemadmodum in rebus physicis distinguuntur materia et forma, juxta philosophiæ principia, sic in sacramentis res sensibilis, ut aqua, chrisma, etc., vocata est *materia*, et verba quibus utitur minister dicta sunt *forma*, quia rem sensibilem ad esse sacramenti determinant. Unde S. Aug., tract. LXXX *in Joan.*, n. 3: « Detrahe verbum, et quid est aqua, nisi aqua? Accedit verbum ad elementum, et fit sacramentum ».

Distinguitur *materia remota* et *materia proxima*. *Materia remota* est res vel actus sensibilis, cujus usu aut positione exercetur actio sacramentalis; v. gr. aqua, oleum, chrisma. *Materia proxima* est actualis usus materiæ, v. gr. ablutio, unctio, chrismatio, etc.

Denominatio rei per vocem *materiæ*, et verborum per vocem *formæ* in sacramentis, ex Aristotelis philosophia in theologia introducta est a Guillelmo Antissidiorensi, ut videtur, circa annum 1215; brevi in scholis fuit communiter recepta, et usu ac sanctionibus Ecclesiæ consecrata, a qua ideo recedere non licet. Antiqui, quod nunc vocamus materiam et formam in sacramentis, dicebant *mystica symbola*, *signum*, *sacramentum*, *verbum* et *elementum*. Per *formam* sacramenti intelligebant interdum totum ritum seu cærimonias sacramenti, non præcise verba, ut S. August., lib. I *de Pecc. merit.*, c. xxxiv, et Conc. Milevitanum.

Sicut in composito naturali materia et forma sunt partes essentielles, ita in sacramentis materia et forma sunt partes intrinsecus constituentes essentiam sacramenti.

His positis, sit seq.

PROP. — *Sacramenta Novæ Legis constant rebus tamquam materia, et verbis tamquam forma.*

Prob. 1° Ex Doctr. Eccl. — Etenim, et Conc. Florent., « omnia sacramenta Novæ Legis perficiuntur rebus tamquam materia, verbis tamquam forma ». Insuper, ex Conc. Trid., Sess. XIV, c. v, « ipsius pœnitentis actus sunt quasi materia sacramenti Pœnitentiæ ».

Prob. 2° Ex Scriptura. — Scriptura saltem innuit quod hic demonstratur. Nam ubi de sacramentis agitur, commemorantur res et verba. Sic. v. gr. de *Baptismo* (ad Eph., v, 26) ait: *Mundans lavacro aquæ in verbo vitæ*; de *Confirmatione* (Act., viii, 15, 17): *Oraverunt pro ipsis ut acciperent Spiritum Sanctum... Tunc imponebant manus super illos*; pro *Eucharistia* legimus Christum panem et vinum quibusdam verbis consecrasse et Apostolis jussisse ut servarent eundem ritum; pro *Extrema Unctione* legitur (Jac., c. v, 15): *Et orent super eum ungentes eum oleo*.

Prob. 3° Ex Traditione. — Ritus quo semper in Ecclesia, ait cl. Mazzella, confecta sunt et conficiuntur sacramenta, quique universali et constanti consensu semper creditus est essentialis et necessarius ad eorum valorem, est profecto exhibens eorum physicam constitutionem. Atqui hic ritus consistit in usu rerum et verborum. Ergo.

Minor constat ex monumentis liturgicis Ecclesiæ tum Occidentalis, tum Orientalis, apud Scriptores qui de hac re sedulo et late egerunt.

Prob. 4° Ex ratione congruentiæ. — a) Ex parte causæ sanctificantis, seu Verbi Incarnati, cui sacramentum quodammodo conformatur in hoc, quod rei sensibili verbum addatur, sicut in Incarnatione carni sensibili Verbum Dei unitur. — b) Ex parte ejus qui sanctificatur, hominis scilicet, ex anima et corpore compositi, cui igitur proportionatur sacramentalis medicina, quæ per rem sensibilem corpus tangit, et per verba ab anima creditur. — c) Ex parte ipsius significationis. Namque res externæ seu actiones sensibiles sunt valde accommodatæ ad exteriorem cultum divinum: atqui verba inter homines obtinuerunt principatum significandi, quæcumque animo concipiuntur, ut ait S. August., lib. II de *Doctrina christiana*, c. III; eo quod enim diversimode formari possint ad significandos conceptus mentis, hos magis distincte exprimunt; ergo, ad perfectionem significationis sacramentalis, signum rebus et verbis constare debuit. S. Thomas, III p., q. LX, a. 6.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1° Necessario requiritur materiæ et formæ coexistentia ac unio, et quidem in sacramento Eucharistiæ debet esse *physica*; hanc enim postulant pronomina *hoc* et *hic* formam ingredientia. In sacramento

Pœnitentiæ certo sufficit unio *moralis*; hoc enim sacramentum per modum iudicii institutum est, in quo sententia non semper statim sequitur examen causæ. In Matrimonio major adhuc distantia intercedere potest; sufficit enim, sicut in aliis contractibus, ut consensus unius partis ponatur, dum adhuc moraliter perseverat consensus alterius. In quatuor vero aliis sacramentis, etsi multo *probabilius* sit, sufficere unionem moralem, utpote composito morali proportionatam, attamen cum sententia opposita probabilitate non careat ob auctoritatem et argumenta non contemnenda Auctorum eam defendentium, cumque, ut alibi dictum est, ubi agitur de valore sacramentorum pars tutior eligenda sit, efficiat horum sacramentorum minister, ut applicatio materiæ remotæ et prolatio formæ sibi physice, saltem quoad aliquam sui partem coexistant, ut nempe antequam absoluta sit forma, incipiat applicari materia, vel vice versa. — Materia et forma in Baptismo, Confirmatione, Extrema Unctione et Ordine debent ab eodem ministro applicari; alias falsus est sensus formæ, consequenter nullum sacramentum. — Cf. S. Thom., III p., q. LX, a. 6 ad 2; q. 67, a. 6; S., q. XXIX, a. 2 ad 3; S. Alph., n. 114, 724.

2° *Materia* sacramenti mutatur *substantialiter*, quando, secundum communem usum et prudentium æstimationem, *ejusdem non est rationis et nominis* cum ea materia, quam Christus determinavit, et quam usurpat Ecclesia.

Contra vero, toties *materiæ* mutatio censetur dumtaxat *accidentalis*, quoties materia, quæ adhibetur secundum communem usum et prudentium æstimationem, ejusdem est rationis communis cum ea, quam Christus instituit, et adhibet Ecclesia; quamvis tali materiæ forsitan desit quædam qualitas aut conditio ex præcepto ecclesiastico vel aliunde requisito: v. gr. si sacerdos solemniter et absque necessitate baptizaret cum aqua non benedicta, vel si presbyter latinus consecraret in pane fermentato. — Cf. S. Thom., III p., q. LXVI, a. 4; S. Alph., 103, 207, q. II.

3° *Forma* substantialiter mutatur, quando, communi et prudenti hominum iudicio, *non retinet eundem sensum* cum verbis a Christo Domino institutis et ab Ecclesia usurpatis; quod sex præsertim modis potest contingere: a) *Omissione* alicujus vocis essentialis; — b) *Additione* quorundam verborum, quibus legitime formæ sensus destruatur; — c) *Variatione* verborum, qua essentialiter mutetur sensus formæ; — d) *Transpositione*, per quam turbetur et auferatur formæ sensus; — e) *Notabili interruptione*: v. gr. si prolatis istis vocibus *Ego te baptizo*, post quadrantem

addat in nomine *Patris*, et post alium quadrantem adjiciat et *Fili* etc.; — *f*) *Totali corruptione* termini essentialis.

Contra vero, si forma prudentum judicio, eundem sensum cum verbis a Christo institutis et ab Ecclesia usurpatis retineat, qualiscumque adveniat mutatio, erit solummodo accidentalis. — Cf. S. Thom., *loc. cit.*; S. Alph., *l. c.*; Lugo, de *Euchar.*, d. 4; Croix, 261 seqq.

4° Omnis mutatio *substantialis in materia et forma* sacramenti, ipsum invalidat: quia non est amplius ritus a Christo institutus, sed alius. Si autem voluntaria sit, peccatum grave constituit; auctori enim ritus gravem infert injuriam. Nulla vero *accidental*is mutatio in *materia et forma* sacramentum invalidat: quia manet adhuc idem ritus; peccatum tamen grave aut leve inducit, prout est notabilis vel parvi momenti. — Cf. S. Thom., III p., q. LX, a. 8; q. LXXIV, a. 3, 4 et 5; q. LXXVII, a. 8; S., q. XXIX, a. 9 ad 3; IV, d. 2, a. 2; q. II, III, et IV; S. Alph., lib. VI, nn. 109, 224, 432.

5° Cum valor et efficacia sacramentorum pendeat a sola Christi voluntate, et nullatenus ab opinione hominum quantumvis probabili, quæ sane supplere non potest, quod Christus necessarium esse voluit, ideo extra casum necessitatis numquam adhibere licet nisi materiam certam. In casu autem necessitatis, ubi non habetur materia certa, adhibenda est tutior, præ minus tuta etiam probabilior, (vide *conscientiam dubiam*) et quidem sub expressa, vel tacita conditione: *si hæc materia sit sufficiens*, v. gr. *ego te baptizo* etc., ut sic consueatur reverentiæ sacramento *debitæ*. — Cf. Act. cc.

6° Si quis de formæ invaliditate certus sit, vel saltem *prudenter* dubitet, debet illam repetere, et quidem in priori casu *absolute*, et in posteriori *sub conditione* expressa, vel saltem tacita. Dubium autem imprudens, quale sæpius patiuntur scrupulosi, contemnendum est. Dein, qui formam non repetit, ubi debet repetere, vel qui repetit etiam sub conditione, ubi non debet repetere, *per se* peccat graviter, quia in utroque casu est gravis irreverentia, et in primo gravi jacturæ exponitur proximus. Hæc quoque applicanda sunt iis qui aliqua verba, aut syllabas formæ sæpius absque necessitate repetunt, maxime cum tales ridicule gerant Christi personam, et grave scandalum præbere possint. Excusantur scrupulosi. — Cf. Elbel, vol. III, n. 14; Gobat, *Theol. exper.*, tr. III, n. 94; Voit, n. 27.

DISPUTATIO TERTIA

De Sacramentorum Ministro.

Sacramentorum minister est, qui nomine Christi, cujus vices gerit, producit actionem sacramentalem.

Multiplex est, *a) ordinarius*, qui secundum legem a Christo præscriptam potest sacramentum valide perficere; *b) extraordinarius*, cui sacramenta conficienda committuntur præter legem ordinariam Christi; *c) minister ex officio*, qui pro administrandis sacramentis specialiter deputatus est, et consecratus; *d) denique minister necessitatis* qui, licet non sit consecratus, tamen pro administrandis sacramentis in casu necessitatis admittitur.

Quisnam sit minister ordinarius vel extraordinarius uniuscujusque sacramenti suo loco declarabitur.

Nunc quærimus de *conditionibus* generalibus, quæ requiruntur in ministro sacramentorum.

Itaque 1° soli homines viatores sunt ordinarii ministri sacramentorum; quia hominibus et non angelis Christus legitur contulisse hanc potestatem, Luc. xxii, 19, et Jo. xx, 22. Unde et Apostolus, ad Hebr. v, 1, ait: *Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum*; atqui sacramenta sunt ad Deum; ergo. — Nihilominus cum et sancti Angeli subinde legantur administrasse sacramenta, fatendum est, quod et hi possint agere ministros extraordinarios sacramentorum. — Cf. S. Thom., III p., q. lxiv, a. 4, 5; Scotum, IV, dist. 6, q. 1, n. 2; Bosco, disp. 1, sect. 7, n. 9.

2° Ad ministranda sacramenta, excepto Baptismo et Matrimonio, non quilibet homo baptizatus, sed is solus habet potestatem, qui rite ordinatus est. Hoc aperte definitum est in Conc. Trid., Sess. VI, can. 10 contra Lutherum, qui lib. *de instituendis Ecclesiæ Ministris*, edito anno 1523, docet omnibus baptizatis eandem inesse potestatem in sacramentis administrandis: *Sacerdos, inquit, in novo præsertim Testamento, non fit, sed nascitur; non ordinatur, sed creatur; nascitur autem in Baptismo, suntque prorsus omnes Christiani sacerdotes*; quamvis, ut ait ad vitandam confusionem, soli vocati debeant illa potestate uti, ubi sacramentum ministratur solemniter, nec urget necessitas. In libro autem *de Missa privata*, edito anno 1534, hanc potestatem etiam extendit ad dæmones, docens dia-

bolum in corpore humano baptizantem, consecrantem, et absolverentem, sacramentaliter operari.

Cujus ratio est, quod id etiam possint membra diaboli, ut Judas et mali Sacerdotes, quidni et diabolus? Sed non advertit egregius diaboli advocatus, quod non illa præstent ut membra diaboli; sed ut Christi ministri, quales non sunt, nisi specialiter ad id ordinentur.

3° Ad valorem sacramentorum necessaria est in ministro intentio saltem faciendi quod facit Ecclesia. Hæc tertia conditio majoris momenti est, et ideo oportet eam abundantius declarare, et de ea agimus in seq. prop.

Itaque Novatores docuerunt valida esse sacramenta *per jocum et irrisionem sine ulla intentione ex parte ministri collata*. Ita Lutherus (*De capt. Babil.*) et Calvinus.

Contra istos Concilium Trid., Sess. VII, can. 11, definivit necessariam esse in ministro intentionem faciendi quod facit Ecclesia. Ad intelligentiam vero hujus catholicæ doctrinæ notetur:

Intentio, in genere, est actus voluntatis, quo quis *vult aliquem finem per aliquod medium*; et sic discrepat ab attentione, quæ est actus *intellectus* aliquid considerantis et de eo cogitantis.

Prout hic sumitur, intentio est actus voluntatis quo *minister sacramenti*, actionem sacramentalem perficiendo, *vult facere quod Christus instituit et usurpat Ecclesia*.

Multiplex tamen distinguitur intentio: *actualis*, est voluntas præsens; *virtualis*, est voluntas quæ præcessit, sed perseverans in aliquo exteriori actu humano; *habitualis*, est voluntas præterita non revocata, sed in nullo actu exteriori perseverans: *interpretativa*, quæ tantum supponitur; *mimica* seu *jocosa*, qua quis exterius et interius irridet quod agit; *externa* tantum, qua quis exterius rem serio agit, sed illam irridet interius; *interna* et *externa simul*, qua quis interius serio facit quod externe agit. Item *absoluta* et *conditionata*, prout nullam vel aliquam conditionem adnexam habet. Re-cole dicta in tract. de actibus humanis.

Quibus præjactis, statuimus seqq. propositiones:

PROP. I. — *Ad validitatem sacramentorum requiritur in ministro*: a) *intentio saltem faciendi quod facit Ecclesia*, et b) *non sufficit intentio externa sed exigitur intentio interna*; neque c) *sufficit intentio interpretativa vel habitualis*; sed *necessaria est intentio saltem virtualis*.

Prob. 1^a Pars. 1° *Ex Doctr. Eccl.* — In Conc. Trid., Sess. VII, can. 11, definitum est: « Si quis dixerit in ministris, dum sacramenta conficiunt et conferunt, non requiri intentionem, saltem faciendi

quod facit Ecclesia, A. S. ». Eandem doctrinam jam declaraverat Eugenius IV in decreto pro Armenis; Martinus V in Conc. Constant.; Innocentius III in professione fidei Waldensibus proposita.

Prob. 2^a Ex Ratione. — Ratio est, quia conficiens sacramentum agit ut minister Christi; non potest autem quis agere nomine alterius, nisi saltem aliquo modo intendat facere, quod alter suo nomine vult fieri. Dein materiæ et formæ sacramentorum sunt de se indifferentes ad sacramentum, vel quid aliud constituendum. Sic v. gr. ablutio Baptismatis conjuncta cum forma: *ego te baptizo* etc., non magis per se ordinatur ad conficiendum sacramentum, quam ad constituendam meram abluitionem corpoream factam cum aliqua devotione, vel etiam superstitione. Cæterum absque dicta intentione sacramenta non administrarentur humano modo, cum nullus actus humanus ponatur absque intentione aliqua proprii finis. — Cf. S. Th., III p., q. LXIV, a. 8; IV, dist. 6, q. x, a. 3; S. Bonav., IV, dist. 6, p. II, a. 2, q. i.

Prob. 2^a Pars. 1° Ex Doctr. Eccl. — Conc. Trid., Sess. XIV, c. vi, declarat pœnitentem non debere sibi sua fide blandiri, *si sacerdoti animus serio agendi et vere absolvendi desit*; porro, qui tacitus dicit apud se: *Nolo absolvere*, huic non est animus absolvendi; ergo non sufficit intentio externa.

Præterea Alex. VIII seq. proscripsit prop., ann. 1690: « Valet Baptismus collatus a ministro, qui omnem ritum externum formamque baptizandi observat; *intus vero in corde resolvit: Non intendo quod facit Ecclesia* »; sed hæc propositio ipsissimam, quam impugnamus, sententiam imprimere videtur.

Benedict. XIV, de *Synodo Diœc.*, lib. VII, c. iv, asserit: 1° *Historiæ Conc. Trid. jejunos sese ostendere eos*, qui scitam, quam hic impugnamus, Theologorum sententiam, a Synodo fuisse damnatam docent; 2° *nullam de ea re emanasse Sedis Apostolicæ definitionem expressam*; verum hæc addit: *Negari tamen non potest, grave vulnus præfatæ opinioni inflictum ab Alex. VIII* (quando nempe laudatam superius propos. damnavit); et postea declarat nostram sententiam esse *communioem, tutiorem et omnino servandam in praxi*. « Quare si constet, prosequitur S. Pontifex, quempiam, aut Baptismum contulisse, aut aliud sacramentum ex iis, quæ iterari nequeunt, administrasse, omni adhibito ritu, *sed intentione relenta...* urgente quidem necessitate, erit sacramentum iterum sub conditione perficiendum; si tamen res moram patiatur, Sedis Apostolicæ oraculum erit exquirendum. »

Prob. 2° Ex ratione congruentiæ. — a) Cum sacramentum sit

cærimonia sacra, pertinet in primis ad ejus reverentiam, ut non fiat joco, sed ex animo, nec casu, sed ex intentione. — *b)* Actiones sacramentales ex se indifferentes sunt, ut sint sacræ vel profanæ; ergo oportet ut definiatur ad esse sacramentale per intentionem ministri. — *c)* Modus utendi potestate sacramentali humano modo nobilior est, magisque ad dignitatem tanti ministerii ipsorumque ministrorum spectans. Ita juxta communioem et longe probabiliorem sententiam, contra Petrum Aureolum, Catharinum, Contensonium, Ineninum, Serry, Dronvenium, Oswald, etc. — Cf. S. Thom., III p., q. LXIV, a. 10; S. Alph., 23, 26.

Prob. 3^a Pars. — 1° *Non sufficit intentio interpretativa aut habitualis.* Intentio interpretativa, ait cl. Horat. Mazzella, cum neque in præsentī existat, neque unquam physice exstiterit, non potest, ut est evidens, influere in actum, et ideo non potest sufficere ad sacramentum in quo intentio debet actum determinare. Intentio vero habitualis quæ existit quidem, sed nullo modo perseverat, non est sufficiens ad actum deliberatum seu humanum, ut patet in ebrio et dormiente in quo intentio habitualis etiam esse potest; et ideo non potest sufficere ad actum sacramentalem, qui, ut patet, actus humanus deliberatus esse debet.

2° *Sufficit intentio saltem virtualis;* quia sufficit illa intentio ad actionem sacramentalem, quæ sufficit ad actionem moralem cum tantum voluerit Christus ut homo in sacramentis humano modo operaretur; sed sufficit ad actionem moralem, v. gr. ad votum, orationem, contractum etc. intentio virtualis; ergo etiam ad sacramentalem.

Insuper, semper in ministri potestate non est habere actualem intentionem, scilicet, propter repentinas et indeliberatas mentis divagationes, a quibus ne ipsi quidem viri pii omnino liberi sunt: porro Christus eam noluit in ministris exigere intentionem, quæ nonnumquam est moraliter impossibilis, superatque vires humanas, ac viam innumeris aperiret scrupulis et dubitationibus, quæ circa sacramentorum valorem possent oriri; ergo, quamvis actualis intentio sit optima, et conveniens, quantum fieri potest, eam adhibere, attamen ad sacramenti valorem necessaria non est, sed sufficit virtualis. — Cf. S. Thom., III p., q. LXXXIII, a. 4 ad 7; S. Alph., 19; Suarez, d. 16, sect. 2; Lugo, d. 8.

PROP. II. — *Ad valorem sacramentorum non requiruntur nec fides nec sanctitas seu status gratiæ in ministro.*

Prob. 1° Ex Scriptura, — quæ, etsi non sufficiat, ut notavit S. Augustinus, potest tamen propositionem confirmare. Namque

a) Christus jubet obedire scribis et pharisæis super cathedram

Moysis sedentibus, et ideo potestas jurisdictionis manet in ministris iniquis; cur etiam non potestas Ordinis?

b) Verba Christi, quibus suis ministris dedit potestatem conficiendi sacramenta, sunt absoluta, et generalia: *Hoc facite*;... *Quorum remiseritis*, etc.; ergo non est, quod nos ea limitemus ad ministros sanctos, vel fideles.

c) Sacerdotes agunt tamquam instrumenta seu ex Christi auctoritate et virtute, ut constat ex Scriptura: porro, fides et sanctitas ad formam et virtutem ministro propriam pertinent; ergo non requiruntur ad sacramenti effectum.

Prob. 2º Ex Traditione. — « *Primus* omnium mortalium contra divinum canonem, contra universalis Ecclesiæ regulam, contra sensum omnium consacerdotum, contra morem et justitiam majorum, rebaptizandum esse censebat Agrippinus. Quis ergo tunc universi negotii exitus, quis utique nisi usitatus et solitus? Retenta est scilicet antiquitas, explosa novitas. » Vincent. Lirin.

Quam traditionem contra S. Cyprianum et Orientales, S. Stephanus his verbis strenue propugnavit: « Si quis a quacumque hæresi venerit ad nos, nihil innovetur nisi quod traditum est, ut manus illi imponatur ad pœnitentiam ». Idem contra Donatistas sic asserit S. August., *de Bapt.* lib. II, c. ix: « Consuetudinis robore tenebatur universus orbis; et hæc sola opponebatur introducere volentibus novitatem ».

Idem dogma declaratum est in Conc. Nicæno I, can. 8; Constantinop. I, can. 7; Florent; — Tandem sic illud definivit Conc. Trid., Sess. VII, can. 4 *de Bapt.*: « Si quis dixerit, *Baptismum, qui etiam datur ab hæreticis* in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, non esse verum *Baptismum*, A. S. ». Item: « Si quis dixerit, ministrum *in peccato mortali existentem*, modo omnia essentialia, quæ ad Sacramentum conficiendum aut conferendum pertinent, servaverit, non conficere aut conferre Sacramentum, A. S. » (*Ibid.* can. 12 *de Sacramentis in genere*).

Hiscæ Ecclesiæ definitionibus attentis, non eadem est qualificatio doctrinæ. *De fide catholica* est non requiri *statum gratiæ* ad validitatem sacramentorum, ut patet ex documentis citatis (*ibid.*). Iterum *de fide catholica* est *fidem* ministri non requiri ad valorem Baptismi (*ibid.*, can. 4 *de Bapt.*). Tandem quod fides non requiratur ad valorem aliorum sacramentorum ita certa est doctrina ut contrarium assertum sit *erroneum* et *temerarium*. Excipitur tamen sacramentum Pœnitentiæ quod extra necessitatis extremæ casum.

non ministratur *valide* ab hæretico, non præcise propter defectum fidei, sed propter defectum jurisdictionis.

Prob. 3° Ex Ratione. — Nam sacramenta vim suam habent ex meritis Christi, suntque moraliter ipsius actiones: ergo valorem suum non habent a sanctitate ministri secundarii, qui tantum agit nomine et virtute Christi. Fides tamen et status gratiæ necessaria sunt ad *licitam* sacramentorum administrationem, ut ex praxi patet. — Cf. S. Thom., III p., q. LXIV, a. 6; q. LXXXII, a. 5; *Suppl.*, q. XXXVI, a. 5; q. XXXVIII, a. 2; S. Alph., 31 seq.; Sardagna, *de Sacr.*, lib. I, contr. 2.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1° Ad *validitatem* collationis sacramentorum non requiritur alia *attentio*, nisi quæ in omni actu vere humano invenitur. Possunt igitur valide ministrari sacramenta communiter etiam a ministro distracto, seu de aliis negotiis simul cogitante. — Cf. S. Alph., n. 14.

2° Ad *licitam* collationem sacramentorum requiritur *attentio* talis, ut absit omnis voluntaria distractio; quia reverentia sacramento debita exigit, ut cum attentione tractetur. Voluntaria autem distractio ordinarie peccatum veniale non excedit, juxta communem sententiam theologorum, nisi periculo in forma graviter errandi quis se exponat. Excipiunt tamen probabilius et communius Eucharistiam, in cujus confectione omnem voluntariam distractionem peccatum mortale reputant ob majorem sacramenti dignitatem. Negant tamen non improbabiliter Croix, lib. VI, p. II, n. 443, Mazzotta et alii. — Cf. S. Thom., III p., q. LXIV, a. 8 ad 3; IV, d. 6, q. 1, a. 2, q. 1, ad 4; S. Alph., 14; Lehmkuhl, *Theol. mor.*, n. 20 seq.

3° Intentio debet ferri in *determinatam* materiam, formam et personam (et quidem in Matrimonio in personam in *individuo*), alias non verificaretur forma sacramentorum, quæ omnia hæc, ut determinata, et quidem ut ab ipso proferente intenta manifeste designat. — Cf. Bucc., vol. II, n. 343; Gury, vol. II, n. 205; Herincx, p. IV, tr. II, disp. 3, n. 40.

4° Intentio ministri debet esse *absoluta* vel saltem *conditionata* de præterito aut præsentī, nec sufficit conditionata de futuro, nisi in solo Matrimonio. Ratio est: quia actio ministri mediante intentione debet esse efficax; at sola intentio absoluta et conditionata de præterito vel præsentī, quippe quæ subsistente conditione statim transit in absolutam, est efficax, non vero conditionata de futuro. Et licet hæc aliquando, adimpleta scilicet conditione, supponatur transitura in absolutam, quia tamen tunc desierint adesse materia et forma sacramenti, hinc nullum conficietur sacramentum; ergo

non sufficit. — Cf. S. Alph., 26; Dicastillo, *de Sacr. in gen.*, disp. 3, dub. 6, n. 137.

5° Minister qui, urgente necessitate, confert in mortali sacramentum, ad quod non est specialiter ordinatus seu consecratus, probabiliter non peccat graviter; quia obligatio in ministro habendi sanctitatem non oritur præcise ex ipsa sanctitate Christi et sacramenti secundum se, sed ex ministri consecratione in ordine ad sacramenta conferenda. — Cf. S. Thom., III p., q. LXIV, a. 6, et in IV, dist. 5, q. II, a. 2. — Attamen alii non pauci, uti Collet, Croix, Lugo etc. contrarium tenent. S. Alphonsus vero, n. 32, admittit probabilitatem utriusque sententiæ; in affirmativam magis inclinatur.

6° A mortali excusandus non est minister, qui conscius gravis culpæ casum necessitatis prævidere potest, ut parochus et alii, qui ex officio sacramenta ministrare debent, et proinde speciali obligatione in statu gratiæ habitualiter permanere tenentur. — Cf. S. Alph., n. 35; Sanchez, d. 207.

7° Qui extra Missæ celebrationem ministrat Eucharistiam in mortali, probabiliter peccat, quia gravem injuriam irrogat sanctissimæ Eucharistiæ, uti docet S. Alphonsus, *l. c.* — Probabilius tamen censent peccare tantum venialiter Lugo, *de Sacramentis*, d. 8, n. 155; Salm., tr. I, c. VII, p. XI, n. 100.

8° Exercentes in mortali alias functiones sacras non peccant graviter; quia omnia alia exercitia ordinum præter confectionem et administrationem sacramentorum non videntur sub gravi exigere sanctitatem, cum non sint proxime ordinata ad animæ sanctificationem. Ita communiter et probabilius. — Cf. S. Alph., n. 37.

9° Minister in statu peccati mortalis constitutus, antequam sacramentum conferat, statum gratiæ sibi comparet, necesse est, et quidem *necessario* per confessionem sacramentalem, si agatur de confectione Ss. Eucharistiæ et adsit copia confessarii, ut patet ex Trid., Sess. VII, c. VII, et suo loco probabitur. Si vero agatur de aliis sacramentis, quamvis valde suadenda sit confessio, sufficit tamen contritio perfecta; nullum enim exstat præceptum divinum aut ecclesiasticum in hoc casu confessionis obligationem imponens. — Cf. S. Alph., 34, 617.

10° Ii, quibus cura animarum *vi muneris* incumbit, tenentur sub gravi, idque ex *justitia*, administrare sacramenta subditis suis rationabiliter petentibus. — Suscipiendo enim munus seu officium tacito contractu ad id se obligaverunt. Tales autem sunt non tantum Episcopi (ex parte), prælati regulares, parochi, sed ii etiam qui munus subsidiarium vicarii, coadjutoris etc. susceperunt, si modo ei

conjuncta est cura spiritualis circa certam aliquam communitatem. — Cf. S. Alph., 58, 623, 728 seq.

11° Reliqui, qui scilicet ejusmodi munus non habent, sacramenta ministrare non tenentur severe, nisi secundum regulas charitatis, ex qua propter necessitatem fidelium obligatio, eaque aliquando gravis, oriri potest. — Imo idem cum eadem limitatione dicendum est de obligatione pastorum animarum circa non subditos. — Cf. S. Alph., *l. c.*

12° Extra casum, quo sacramentum administraturo grave incommodum oritur, ii, qui in pastorali munere constituti sunt, subditis suis toties, quoties petunt non solum ex necessitate, sed etiam *propter convenientem suum profectum*, sacramenta administrare debent. — Quare etiam graviter peccant, si morosos sese exhibentes, vel tempora importuna fixosve tantum dies constituentes in causa sunt, cur fideles a sacramentis deterreantur. Secluso tamen hoc periculo atque gravi petentis necessitate, una alterave vice nolle sacramentum administrare, neglectus officii est ex parvitate materiæ venialis. — Cf. S. Alph., *l. c.*

13° Si minister sibi grave periculum timere debet, v. gr. sanitatis, vitæ etc., nihilominus obligatio justitiæ eaque gravis ministrandi sacramenta necessaria sustinenda est, quoties subditus in aliqua gravi necessitate spirituali versatur. Qui vero ex justitia seu ex munere suo curam animarum exercere non tenentur, cum gravi vel etiam extremo vitæ periculo tum tantum obligantur ad sacramenta conferenda, quando proximus in extrema vel quasi-extrema necessitate versatur. — Alias autem si commode, seu sine gravi incommodo possunt, etiam obligantur ad ministrandum sacramentum, si quod necessarium est ad aliquem ex gravi — etsi non gravissima — necessitate eripiendum. — Cf. S. Alph., lib. II, n. 27; Croix, lib. III, p. I, n. 755 et seq.

14° Peccatori *publico*, sive occulte sive publice petenti, denegandum est sacramentum; quia nulla ratio adest cur regulæ generali exceptio fiat; imo grave scandalum fidelium ex sacramentorum concessione sequeretur. — Cf. S. Thom., III p., q. Lxxx, a. 6; S. Alphonsus, n. 44.

15° Peccatori *occulto*, *occulte* petenti, pariter negandum est sacramentum; quia reverentia erga sacramentum et charitas proximi in his adjunctis hoc postulant. — Cf. S. Thom., *loc. cit.*; S. Alph., n. 50.

16° Peccatori *vere occulto*, *publice* petenti, non est denegandum sacramentum. Ratio deducitur ex incommodis quæ sequerentur ex sacramenti denegatione; orirentur enim scandala et perturbationes

in Ecclesia, et præsertim fideles in suspicionem adducti, ne a sacramentis prohiberentur, ab ipsis recederent. — Cf. S. Thom., *l. c.*; S. Alph., *l. c.*; Bucceroni, vol. II, n. 365 seqq.

17° Cum indigna sacramenti collatione *fictio seu simulatio sacramenti cohæret*: de qua habes thesim 26 ab Innoc. XI, proscriptam: *Urgens metus gravis est causa sacramentorum administrationem simulandi*. Quæ simulatio consistit in ficta formæ super materiam prolatione, vel in quolibet defectu essentiali ita imperceptibili modo commisso, ut ii, qui jus habeant ad legitimam sacramenti confectionem vel veri manifestationem, fallantur. Quod gravissimum peccatum est. — At ab eo distinguitur sacramenti negati dissimulatio: quæ in tribunali pœnitentiæ aliquando necessaria est; etiam a peccato immunis haberi debet aliquando matrimonii consensus *fictæ* vel *cum restrictione* datus, neque tum *sacramenti* fictio adest. — Cf. S. Thom., II-II, q. cxi, a. 1; *Quodl.* V, a. 12; S. Alph., n. 59 seqq.; Bucc., n. 375 seqq.; Lehmkuhl, *Theol. mor.*, n. 44 seq.

DISPUTATIO QUARTA

De Sacramentorum Subjecto.

Concilium Trid., cum in sessione sexta de *justificatione* egisset, sessionem septimam incipiens, ait: « Consentaneum visum est de sanctissimis Ecclesiæ sacramentis agere, per quæ omnis vera justitia, vel incipit, vel cœpta augetur, vel amissa reparatur ». Cum autem justitia augeri non possit in angelis et beatis in cælo regnantibus, nec in dæmonibus et damnatis reparari, sequitur sacramenta pro solis hominibus viatoribus existere. Baptismus omnibus conferri potest; Confirmatio et Eucharistia omnibus fidelibus, etiam ratione destitutis; Pœnitentia solis adultis qui peccata post Baptismum suum admiserunt; Extrema-Unctio solis infirmis; feminæ arcentur ab Ordine, et clerici in Ordinibus sacris constituti atque religiosi professi a Matrimonio, ut de singulis sacramentis tractando ostendemus. — Cf. S. Thom., *S.*, q. xxxix, a. 1, 2.

Cæterum alia requiruntur ad validam, alia ad validam simul et licitam sacramentorum susceptionem. Sed ante omnia nota:

1° Certum est Baptismum omnino prærequiri ad validitatem aliorum sacramentorum; quia, ut definit Eugenius IV in decreto ad Armenos, *vitæ spiritualis janua est*.

2° Certum est, ex totius Ecclesiæ fide, doctrina et praxi, nullam

requiri intentionem in parvulis et perpetuo amentibus ad validitatem Baptismi, Confirmationis et Eucharistiæ, ut in specialibus de his sacramentis tractatibus ostendetur. Hic ergo agitur de solis adultis, et petitur an in eis aliqua intentio sacramentum suscipiendi necessaria sit, et qualis esse debeat. Unde sit

PROP. I. — *Ut adultus valide sacramentum, excepta Eucharistia, suscipiat, necesse est ut aliquam habeat voluntatem illud suscipiendi.*

Prob. 1° *Ex Doctr. Eccl.* — Concilium Arausicanum I, an. 441, c. XII, statuit sic: « Subito obmutescens, prout status ejus est, baptizari aut pœnitentiam accipere potest, si voluntatis aut præteritæ testimonium aliorum verbis habet, aut præsentis in suo nutu ». Ubi aperte requirit intentionem suscipiendi sacramenti.

Innocentius III, cap. *Majores*, de *Bapt.*, *Decretal.* lib. III, tit. XLII, definit *illum qui numquam consentit, sed penitus contradicit, nec rem, nec characterem suscipere sacramenti.*

Rituale Romanum Pauli V vetat ne Baptismus conferatur ei qui usum rationis ante amentiam, et numquam ostendit voluntatem Baptismi, aut intentionem, aut petitionem illius.

Prob. 2° *Ex SS. Patribus.* — S. August., lib. IV de *Bapt.*, contra Donat., c. XXIV, n. 31: « Si pro eo, inquit, qui respondere potest, alius respondet, non itidem valet sacramentum ». — S. Thomas, *l. c.*, q. LXVIII, a. 7 ad 2: « Dicendum, inquit, quod, si in adulto deesset intentio suscipiendi sacramentum, esset rebaptizandus. Si tamen hoc non constaret, esset dicendum: *Si non es baptizatus, ego te baptizo* ». Et in corpore, ex professo probat ad validitatem Baptismi requiri intentionem illud suscipiendi. Idem docet in *Suppl.*, q. XLV, a. 4, et in IV *Sentent.*, dist. 6, q. I, a. 2, quæstiunc. 3.

Prob. 3° *Ex Ratione.* — Ratio a priori est voluntas Christi sic instituentis sacramenta, quæ voluntas colligitur ex doctrina et praxi Ecclesiæ, ut patet ex dictis et sequentibus rationibus et congruentiis: a) Non est credibile voluisse Deum, de lege ordinaria, justificare adultum nequidem cogitantem de justificatione. — b) Cum certa sacramenta, ac præsertim Baptismus et Ordo gravem imponant suscipientibus obligationem, non videtur justum, ut inviti illo onere gravarentur. — c) Non convenit, ut notat Scotus, IV, dist. 4, q. IV, n. 3, loquens de Bapt., ut Deus reluctantem familiæ suæ adscribat, et filium suum ac hæredem constituat.

Unde qui se habet mere passive, seu, ut dicunt, neutraliter, neque volens, neque nolens, a fortiori qui reluctatur, non percipit sacramentum.

Diximus: *excepta Eucharistia*; quia, cum consistat in re permanenti independenter a quavis intentione tam suscipientis quam ministrantis, remanet sacramentum.

PROP. II. — *Non semper requiritur in suscipiente ad valorem sacramenti intentio actualis aut virtualis, sed quandoque habitualis et interpretativa sufficiunt.*

Prob. 1° *Ex Conc. Carthag. III*, anno 397 celebrato, sic se habente, canone 34: « *Ægrotantes, si per se respondere non possunt, cum voluntatis eorum testimonium... dixerint, baptizentur* ».

Prob. 2° *Ex S. Aug.* narrante, lib. IV *Conf.*, cap. IV, amicum suum febribus laborantem et sine sensu in sudore lethali jacentem, cum desperaretur, baptizatum esse nescientem, et Baptismus ille, ex contextu, habetur ut validus.

Prob. 3° *Ex Decretal.* lib. III, tit. XLII, cap. III, ubi Innocentius III, de amentibus et dormientibus sub fine capitis agens, ait Baptismum ipsis in amentia vel in somno collatum valere, *si prius cathecumeni exstitissent, et habuissent propositum baptizari*. Idem habet Benedict. XIV in Instruct. incipiente *Postremo mense*, n. 46. (*Bullar.*, t. II).

Imo, ad valide suscipiendum Extremæ Uctionis sacramentum, sufficit intentio interpretativa, quæ scilicet nunquam exstitit, sed præsumitur a suscipiente habenda, si rationis compos esset; hoc enim evidenter supponit *Rituale Romanum*, dicens de Extrema Uctione: « *Hoc sacramentum est præbendum sensibus destitutis, qui antea illud petierunt, seu verisimiliter petiissent* ».

Plurimi dicunt sacramenta Confirmationis et Eucharistiæ eidem moribundo sensibus destituto conferri posse.

Communiùs vero docetur intentionem interpretativam ad validam Baptismi et Ordinis susceptionem non sufficere; quia nemo sine propriæ voluntatis influxu graves obligationes his sacramentis annexas contrahere potest.

Ad Pœnitentiam necessaria est intentio vel actualis vel saltem virtualis; actus enim pœnitentis qui requiruntur impossibiles sunt absque hac intentione.

Item ad Matrimonium requiritur intentio saltem virtualis; quia sine hac intentione contractus fieri non posset. — Cf. S. Thom., *l. c.*; S. Alph., 82 seqq.; Lugo, d. 9, n. 119, 127.

PROP. III. — *Fides et sanctitas non requiruntur in suscipiente ad validitatem sacramentorum, excepta Pœnitentia.*

Prob. 1° — *Ex S. August.*, de *Bapt.* lib. III, cap. XIV, n. 19: « *Nec interest, cum de sacramenti integritate tractatur, quid credat*

et quali fide imbutus sit ille qui accipit sacramentum. Interest quidem plurimum ad salutis viam: sed ad sacramenti quæstionem nihil interest: fieri enim potest ut homo integrum habeat sacramentum et perversam fidem ».

Prob. 2° Ex S. Thom., III p., q. LXVIII, a. 8: « Recta fides baptizati non requiritur ex necessitate ad Baptismum, sicut nec recta fides baptizantis, dummodo adsint cætera, quæ sunt de necessitate sacramenti ».

Prob. 3° Ex Ratione. — Semper Ecclesia prohibuit ne Baptismus in hæresi susceptus iteraretur: at in suscipiente recta non erat fides, nec *a fortiori* sanctitas, quæ sine fide existere non potest. Ergo.

Diximus: *excepta Pœnitentia*; quia cum, ex probabilissima sententia, actus pœnitentis materia sint hujus sacramenti, et cum aliunde vera contritio sine fide existere non possit, sequitur sufficientem non dari materiam, recta fide deficiente.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1° Qui sine debita dispositione ad sacramentum suscipiendum accedit atque ita culpa sua sacramentum effectu frustrat, grave peccatum sacrilegii committit, profanando res sanctissimas, et ritum ex Christi institutione gratiæ efficacem reddendo inanem et quodammodo mendacem cum summa erga Christum injuria.

2° Ad sacramenta *vivorum* rite suscipienda prærequiritur status gratiæ: ita quidem ut qui sibi peccati mortalis conscius est, si de Eucharistia suscipienda agitur, confessionem præmittere debeat; si de aliis sacramentis, saltem perfectam contritionem; imo etiam in aliis sacramentis suadendum maxime est, ut confessio antea instituat.

3° Ad sacramenta *mortuorum* rite et cum fructu suscipienda requiritur peccatorum commissorum retractatio saltem per supernaturalem attritionem, cum actibus fidei et spei saltem eatenus, quatenus ii actus ad veram attritionem concipiendam necessarii sunt, atque ita aut explicite aut implicite adesse debent pro diverso statu pœnitentis.

4° Si quod sacramentum *mortuorum* inculpabiliter informe mansit, ad ejus reviviscentiam requiritur, et etiam sufficere videtur, ea dispositio subsequens, quæ in susceptione adesse debuerat; verbo, attritio cum suis actibus præviis. Hæc igitur de Baptismo, atque etiam, ut videtur, de Extrema Unctione intelligi debent.

5° Ad reviviscentiam sacramenti *vivorum*, etsi inculpabiliter informe mansit, requiri videtur status gratiæ aliunde causatus, i. e. aut contritio, aut attritio cum sacramento, quod nunc suscipitur:

solam attritionem sufficere, nulla solida ratio est asserendi: quæ certo non sufficit, si quodcumque sacramentum ex gravi culpa suscipientis informe mansit.

Sola igitur attritio non sufficit, ut reviviscat sacramentum in sequentibus: a) si *quodlibet* sacramentum informe fuit propter *sacrilegam* susceptionem; — b) si *post* quodlibet sacramentum informe *mortale* peccatum commissum est; — c) si sacramentum aliquod *vivorum* — excepta, ut videtur, Extrema Unctione — utcumque informe mansit, etiam inculpabiliter, prout merito hucusque docet cl. Lehmkühl. — Cf. S. Thom., III p., q. LXIX, a. 10; S. Alph., n. 87 seqq.; Give, *De Bapt.*, p. 116, inst. 1° et 2°, p. 118.

6° Non licet petere aut suscipere sacramentum a ministro indigno *non tolerato*, exceptis Baptismo et Pœnitentia in articulo mortis, et quidem in defectu alterius ministri, quia a) Ecclesia prohibet communicationem in sacris cum *non tolerato*; — b) quia non licet petere aut accipere ab alio quod ipse præstare non potest absque peccato; sic enim esset cooperari ipsius peccato: at minister non toleratus *per se* non potest absque peccato conferre sacramenta, cum id ipsi graviter prohibitum sit ab Ecclesia. Ratio autem exceptionis est, quia in articulo mortis cessat modo dicta prohibitio, ne quis pereat ex defectu mediorum ad salutem necessariorum, qualia sunt Baptismum et Pœnitentia.

7° Non licet sacramentum petere vel recipere a ministro indigno *tolerato*, quem moraliter constat peccatum administrando, si alius adsit probus ac dignus minister; quia quilibet tenetur ex lege charitatis impedire peccatum alterius, quando hoc facile et sine gravi incommodo impedire potest. Secus dicendum, si adsit justa ac gravis causa sacramentum suscipiendi a tali ministro, v. gr. si urgeat præceptum confitendi vel sumendi Eucharistiam, nec possit absque notabili gravamine adire minister probus et dignus, tunc enim peccatum ministri soli ipsius malitiæ imputari potest; non enim tenemur cum gravi incommodo peccatum proximi impedire. Multo magis id licet, si de indignitate ministri non certo constet; *nemo enim præsumendus est malus nisi probetur*. — Cf. S. Thom., III p., q. LXIV, a. 6 ad 2; q. LXXXII, a. 9; IV, d. 24, q. I, a. 3; q. v ad 3; S. Alph., lib. II, n. 47-79; lib. VI, n. 88 seqq.

DISPUTATIO QUINTA

De Efficacia Sacramentorum Novæ Legis.

Duplex est præsertim aliquorum sacramentorum effectus, nempe gratia et character. — Diximus *aliquorum*; quia etsi omnia conferant gratiam rite dispositis, non omnia tamen imprimunt characterem, sed tantum Baptismus, Confirmatio, et Ordo, quæ ideo sunt initerabilia.

Hic breviter agitur de utroque effectu et quædam sunt prænotanda :

1° Multiplex distinguitur a theologis gratia, quam sacramenta conferunt: *actualis*, *habitualis*, *prima*, *secunda* ac *sacramentalis*. Nempe *actualis* est illustratio intellectus et motio voluntatis ad salutarem actum in nobis producendum. — *Habitualis* (alio nomine *sanctificans*) est, qua homo immediate fit justus, filius Dei adoptivus, æternæ vitæ hæres; gratia enim per modum habitus animæ inhærentis concipitur, et ea ornatus dicitur esse in statu gratiæ. — *Prima*, quæ nullam aliam supponit in subjecto cui infunditur, et est qua primum justificatur peccator. — *Secunda*, quæ aliam supponit in subjecto præexistentem; quam tamen auget, ita ut non sint diversæ gratiæ, sed diversi gradus ejusdem gratiæ. — Tandem *sacramentalis*, id est jus, quod digne suscipiens sacramenta habet ad gratias actuales necessarias ad assequendum finem proprium cujuscumque sacramenti. Ita S. Thom., I-II, q. III.

2° Gratia *habitualis* seu *sanctificans* secundum se considerata, est communis omnibus sacramentis; gratia autem cuilibet sacramento propria, et *sacramentalis* dici solita, est ipsa gratia *sanctificans*, quæ et quatenus ex Christi ordinatione adnexum habet jus speciale ad certas gratias actuales fini singulis sacramentis proprio assequendo idoneas.

3° Sacramenta gratiam conferunt *ex opere operato*, ut ajunt, i. e. præcise vi operis ex institutione divina exerciti, independenter a merito ministri vel susipientis, et *ex opere operantis*, i. e. vi meriti sacramenta conficientis vel susipientis.

Ex quibus patet sacramenta Novæ Legis esse veras causas gratiæ. At ea non sunt causæ *principales*, sed *instrumentales* prout declarat S. Thomas, III p., q. LXII, a. 1.

4° Sacramenta conferunt gratiam *non ponentibus obicem*. Obex,

seu fictio, prout hic intelligitur, est impedimentum ad recipiendam gratiam. Duplex distinguitur, *materialis*, seu *negativus*, et *formalis*, seu *positivus*. — *Negativus* est defectus inculpabilis dispositionis necessariae, ortus ex impotentia, vel ignorantia invincibili. — *Positivus* vero est defectus culpabilis dispositionis necessariae. Hinc qui suscipit sacramentum cum obice negativo, non peccat, sed gratiam non recipit. Qui vero suscipit sacramentum cum obice positivo, non modo gratiam non recipit, sed etiam graviter delinquit.

5° Qua mensura confertur gratia? Si conferantur simul sacramenta *diversae speciei*, ut v. gr. Baptismus et Eucharistia, certum est ea non esse *paria* et *ejusdem* prorsus *dignitatis*, ut definivit Conc. Trid., Sess. VII, can. 3. — Qua autem proportionem inter se gratiam conferant prorsus incertum est, hoc enim a libera voluntate Dei pendet, de qua voluntate nihil constat ex Scriptura, vel ex Traditione.

Si autem agitur de sacramentis *ejusdem speciei*, juxta communem sententiam, ea conferunt gratiam, juxta dispositiones uniuscujusque, et ideo æqualem pro æqualiter dispositis, et inæqualem pro inæqualiter dispositis, sicut merito docet cl. Mazzella.

6° Character est vox græca significans notam vel signaculum quo vel unus ab alio distinguitur, vel ad aliquod officium deputatur: sic pecudes solent caractere distingui; sic qui deputabantur militiæ, solebant antiquitus aliqua nota corporali insigniri, quæ dicebatur character militaris. A theologis usurpatur pro signaculo quodam spiritali per sacramentum indelebiter animæ impresso, quo fideles deputantur ad ea quæ sunt cultus divini. S. Thom., q. LXIII, a. 1.

Contra doctrinam catholicam usque adhuc expositam varie erraverunt hæretici: *Manichæi*, teste Aug., lib. de *Hæresibus*, hæresi 46, negabant Baptismum, et a fortiori alia sacramenta justificare. — *Pauliciani* volebant Baptismum prodesse corpori, non animæ, ut refert Euthymius, lib. II *Panopliæ*, cap. I. — *Armeni*, ut narrat Guido Carmalita, lib. de *Hæresib.*, cap. xvi, sustinebant per sacramenta deleri quidem peccata, non tamen conferri gratiam. — *Mesaliani*, juxta Damascenum, lib. de *100 Hæresibus* circa finem, vim justificandi tribuebant precibus, non sacramentis. — *Anabaptistæ* et *Sacramentarii*, nulla sacramentis respectu gratiæ tribuebant efficaciam. — *Lutherus* autem et *Calvinus* vix sibi constant, cum aliquando videantur nobis contradicere, aliquando assentiri, tamen in fundo rei nobis adversantur; cum nos requiramus fidem tamquam dispositionem ad sacramentum, quod immediate et proxime confert gratiam; illi e contra requirant sacramentum tamquam medium ad excitandam fidem, quæ justificat.

Existentiam vero characteris primus omnium visus est negare Wicleffus qui (*Trial.*, lib. IV, c. xv) dixit characterem sacramentalem neque Scriptura, neque Traditione probari posse. Postea characteris existentiam negaverunt *Novatores* dicentes eum esse commentum scholasticum ab Innoc. III, sæc. XIII, excogitatum. Sed existentia characteris sacramentalis est *de fide* tenenda, ut ex definitionibus expressis Ecclesiæ liquido patet.

His prælibatis, sit

PROP. I. — a) *Sacramenta Novæ Legis, ut causæ instrumentales, vere conferunt gratiam*, — b) *ex opere operato, et* — c) *secundum propriam cujusque dispositionem et cooperationem*. — d) *Singula autem sacramenta gratiam propriam producunt quæ sacramentalis vocatur*.

Prob. 1^a Pars. 1° Ex Doctr. Eccl. — In Conc. Trid., Sess. VII, can. 6, legitur: « Si quis dixerit sacramenta Novæ Legis non continere gratiam quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre, quasi signa tantum externa acceptæ per fidem gratiæ et justitiæ, et notæ quædam christianæ professionis, quibus apud homines discernuntur fideles ab infidelibus, A. S. ».

Prob. 2° Ex Scriptura. — De Baptismo dicitur Act., II: *Baptizetur unusquisque vestrum in remissionem peccatorum*. — De Confirmatione, Act., VIII: *Imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum Sanctum*. — De Eucharistia, Jo., VI, 55: *Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam*. — De Pœnitentia, Jo., XX: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remisistis peccata, remittuntur eis*. — De Extrema Unctione, Jacob., V: *Oratio fidei salvabit infirmum, et, si in peccatis sit, remittentur ei*. — De Ordine, I ad Tim., IV: *Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, et impositionem manuum presbyterii*.

Unde: Effectus, ait cl. Mazzella, qui sacramentis tribuuntur sunt: remissio peccatorum, Sp. Sanctus, vita æterna et gratia. Ergo vel *expresse* vel *æquivalenter* asseritur sacramenta conferre gratiam. Atqui non ut causæ principales, ut est evidens; quia solus Deus ita est causa gratiæ. Ergo ut causæ *instrumentales*.

Prob. 3° Ex SS. Patribus. — Et sane ex Græcis Basilius, hom. 13, n. 3, inquit: « Baptismus ergo est peccati mors, animæ regeneratio, adoptionis gratia ». — Et Gregorius Nissenus, in *orat. in Christi Baptisma*, ait: « Quod si quis mihi rursus dubitando, et ambigendo negotium exhibeat, continenter interrogans, et sciscitans, qua ratione aqua regeneret? dicam optimo jure ad eum: ostende mihi

modum nativitatis, quæ fit secundum carnem, et tibi vim regenerationis, quæ secundum animam fit, exponam ».

Ex Latinis autem Tertullianus, lib. *De resurrect. carnis*, ita scribit de omnibus sacramentis: « Caro abluitur, ut et anima emaculetur. Caro ungitur, ut et anima consecretur. Caro signatur, ut et anima muniatur. Caro manus impositione adumbratur, ut et anima Spiritu illuminetur. Caro Corpore et Sanguine Christi vescitur, ut et anima de Deo saginetur ». Et, prætermisissis cæteris, sic August., tract. LXXX in *Joan.*, 3, interrogans ait: « Unde ista tanta virtus aquæ ut corpus tangat, et cor abluat? » Et inde Divus Thomas, q. LXII, a. 1, inquit: « Augustinus dicit super Joannem, quod aqua Baptismi corpus tangit, et cor abluit: sed cor non abluitur, nisi per gratiam: ergo causat gratiam. Et pari ratione alia sacramenta Ecclesiæ ».

Prob. 2^a Pars. 1° Ex Doctr. Eccl. — In Conc. Trid., Sess. VII, can. 8, legitur: « Si quis dixerit per ipsa Novæ Legis sacramenta *ex opere operato* non conferri gratiam... *A. S.* ».

Prob. 2° Ex Scriptura. — Inter alia testimonia, ex illo clarissimo Jo., in respiciente Baptismum: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu S., non potest introire in regnum Dei*; et ex alio Ephes. v: *Mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ*.

Illa verba *ex aqua*, *lavacro aquæ* perspicue indicant causalitatem, quæ exercetur a sacramento. Nec audiendus est Calvinus, qui tales particulas ad sensum metaphoricum nititur detorquere.

Prob. 3° Ex SS. Patribus. — Præ omnibus sit Augustinus qui contra *Crexonium*, lib. IV, c. xvi, n. 19, docet: « Non eorum meritis a quibus ministratur, nec eorum quibus ministratur constat Baptismus, sed propria sanctitate et veritate, propter eum a quo institutus est, male utentibus ad perniciem, bene utentibus ad salutem ».

Prob. 4° Ex Ratione. — a) Illud dicitur conferre gratiam *ex opere operato*, quod in se, licet communicatam, veram virtutem habet producendi gratiam. Sed sacramenta Novæ Legis veram in se habent virtutem gratiam conferendi, uti supra demonstratum est. Ergo.

b) Sacramenta Novæ Legis si non conferrent gratiam *ex opere operato*, hoc est ex virtute sibi a Christo communicata, procul dubio vel nullam conferrent, vel conferrent *ex opere operantis*; scilicet ex fide, spe, charitate etc. tam susipientis, quam conferentis. Atqui non suscipiunt a fide etc., quia ut etiam demonstratum est pro validitate sacramentorum non absolute requiritur in ministris fides, neque morum probitas. Ergo etc.

Prob. 3^a Pars. 1° Ex Doctr. Eccl. — Ex Trid., Sess. VI, cap. vii,

ubi postquam dixit baptizatis conferri gratiam juxta mensuram, quam partitur Sp. S., additur: « Et secundum propriam cujusque dispositionem et cooperationem ».

Prob. 2° Ex Auctoritate D. Thomæ, q. LXIX, a. 8, ubi loquens de Baptismo, ait: « Quidam cum majori, quidam cum minori devotione accedunt, et ideo quidam plus, quidam minus de gratia novitatis accipiunt ». Cui conformis est Scotus, q. VII, n. 5. Quod autem hic dicitur de Baptismo, dicitur et de quolibet sacramento.

Prob. 3° Ex Ratione. — Sacramenta operantur instar agentium naturalium: sed agentia naturalia operantur proportionate ad dispositionem subjecti; sic ignis producit calorem majorem in ligno sicco, minorem in humido, æqualem in duobus æqualiter siccis. Ergo.

Prob. 4^a Pars. — a) Sacramenta ad varios et distinctos fines ordinantur, ut patet ex decreto Eugenii IV ad Armenos: « Per Baptismum, spiritualiter renascimur; per Confirmationem, *augemur in gratia, et roboramur in fide*; renati autem et roborati, nutritur divina Eucharistiæ alimonia; quod, si per peccatum incurrimus ægritudinem animæ, per Pœnitentiam *spiritualiter sanamur; spiritualiter* etiam et *corporaliter*, prout animæ expedit, per Extremam Unctionem; per Ordinem vero, Ecclesia gubernatur et multiplicatur *spiritualiter*; per Matrimonium, *augetur corporaliter* ».

Porro, ad varios illos fines assequendos, requiruntur varia media seu varii sacramentales effectus; ergo gratias proprias habent singula sacramenta.

b) Si singula sacramenta non haberent propriam gratiam, jam inter se differrent tantum materialiter in ritu seu cærimonia, non autem in significatione et causalitate gratiæ: atqui hoc admitti nequit; tunc enim omnia sacramenta æqualiter essent necessaria ad salutem; nec reddi posset ratio, cur sint tot sacramenta multiplicata, ad eundem effectum gratiæ producendum.

PROP. II. — *Tria sacramenta, scilicet Baptismus, Confirmatio, et Ordo, præter gratiam, quam conferunt, imprimunt quoque in anima indelebilem characterem, ex quo fit, ut non possint reiterari.*

Prob. 1° Ex Doctr. Eccl. — Et hæc etiam propositio pertinet ad fidem. Quippe Concilium Florentinum in decreto unionis sic declaravit: « Inter hæc sacramenta tria sunt, Baptismus, Confirmatio, et Ordo, quæ characterem, idest spirituale quoddam signum a cæteris distinctivum imprimunt in anima indelebile. Unde in eadem persona non reiterantur ».

Et Concilium Trid., Sess. VII, can. 9, sic solemniter definivit:

« Si quis dixerit, in tribus sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione, et Ordine, non imprimi characterem in anima, hoc est signum quoddam spirituale et indelebile, unde ea iterari non possunt, *A. S.* ».

Prob. 2° Ex Scriptura. — In Scriptura hæc veritas sufficienter significatur. Et quidem Apost. in II ad Cor., cap. 1, 21, ait: *Qui unxit nos Deus; qui et signavit nos, et dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.* Deinde idem Apost., ad Ephes., cap. 1, 13, scribit: *In quo et credentes signati estis Spiritu promissionis Sancto.* — Et ibidem, cap. iv, 30: *Nolite contristare Spiritum Sanctum Dei, in quo signati estis in die redemptionis.*

Quod autem in his locis sacramentalem characterem Apostolus voluerit significare, patet ex eo, quod allatis verbis communiter utuntur Sancti Patres ad characterem ipsum comprobandum.

Prob. 3° Ex SS. Patribus. — Chrysost., hom. II in *Ep. ad Ephes.*; Basil., hom. 3 in *sanct. Bapt.*, n. 5; Epiph., *hæres.* 5; Gregorius Naz., orat. 11, n. 4, et multi alii vocant hunc characterem *sigillum sanctum*, et *indelebile*, cujus exemplum præsertim repetunt a nota sanguinis, qua signatæ fuerunt domus Hebræorum in Ægypto, vel a Circumcisione, qua a cæteris Nationibus distinguebantur Israëlæ. S. Ambrosius, lib. I de *Spir. Sancto*, cap. vi, n. 79, appellat signaculum spirituale: « Spiritu signamur, ut splendorem, atque imaginem ejus, et gratiam tenere possimus, quod est utique spirituale signaculum ». Et, cæteris prætermissis, Sanctus Augustinus passim, et præsertim in tract. VI in *Joannem*, n. 16, dicit: « Tene ergo quod accepisti, non mutatur, sed agnoscitur: Character est Regis mei, non ero sacrilegus; corrigo desertorem, non immuto characterem ».

Prob. 4° Ex congruentiis. — Ratio hujus veritatis a priori est institutio et voluntas Christi, qui potuit hanc vim tribuere his sacramentis. Quædam tamen congruentia afferri potest. — Nam quicumque ad aliquid deputatur, consuevit ab aliquo consignari; unde milites antiquitus solebant quibusdam characteribus corpóralibus insigniri, ait S. Thomas, III p., q. LXIII, a. 1, eo quod deputarentur ad aliquid corporale. — Porro, ut statim evolvetur, « in Baptismo, datur character civitatis seu familiæ Christi; in Confirmatione, character militiæ christianæ; in Ordine vero, character potestatis seu ministerii »; Estius, IV, dist. § 20. — Ergo valde conveniens est illos, qui sic deputantur ad aliquid sacrum, et ab aliis distinguuntur, speciali quadam nota ac signo consignari et consecrari. — Cf. *Auctores* citatos in decursu tract., et præ. disp.

DISPUTATIO SEXTA

De Sacramentorum Ritibus et Cærimoniis.

Per cærimonias sacramentorum intelliguntur pii quidam ritus ab Ecclesia instituti ad decentem et devotam sacramentorum administrationem.

Hæ cærimoniæ, quamvis ad essentiam sacramentorum non necessariæ, multum tamen juvant ad excitandam fidem et devotionem fidelium, ad majestatem et reverentiam mysteriis religionis conciliandam, ad notitiam mysteriorum veluti oculis subjiaciendam et ad catholicorum a sectariis distinctionem.

Quod revera in Ecclesia sit potestas ea instituendi, et præcipiendi, quæ pertinent ad sacramentorum administrationem, quæ scilicet, salva illorum essentia, secundum varias circumstantias videntur majoris decoris sacramentis, uberioris utilitatis fidelibus, id declaraverunt Patres Conc. Trid., Sess. XXI, c. II: « Præterea declarat (S. Synodus) hanc potestatem perpetuo in Ecclesia fuisse, ut in sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia, ea statueret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, et locorum varietate, magis expedire judicaret ».

Quod autem inter ista principem locum teneant ritus, et cærimoniæ per se res est perspicua. Etenim si in civilibus festis peragendis, seriis rebus pertractandis, aut muneribus ac potestatibus conferendis, ut major veneratio et auctoritas concilietur, diligens ordo præscribitur; quanto magis hoc ipsum necessarium, et utile non erit in administratione, aut confectione sacramentorum pro declaranda sanctitate illorum, et promovenda utilitate suscipientium? Et tamen adversus rem tam seriam, tam sanctam et tam nobis necessariam suum venenum spargere ausi sunt Novatores. Et eo temeritatis, præsertim Calvinistæ, devenerunt, ut quoscumque ritus, et cærimonias contempserint sacramentorum, et dixerint, quod pro libito vel omitti, vel immutari possunt a ministris. Contra ipsos itaque sit seq.

PROP. — Recepti, et approbati Ecclesiæ Catholicæ ritus in solenni sacramentorum administratione non possunt sine peccato vel contemni, vel pro libito omitti, vel per quemcumque Ecclesiarum pastorem in alios immutari.

Prob. — Hæc prop. tota pertinet ad fidem, quoniam ad verbum definita fuit a Conc. Trid., Sess. VII, can. 13: « Si quis dixerit, re-

ceptos, et approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus, in solemnī sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato a ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiarum pastorem mutari posse; A. S. ».

Nec mirum videri debet, si ita solemniter oppositus error Protestantium a Conc. damnatus fuit, quoniam directe ipse impetit auctoritatem Ecclesiæ eidem a Christo tributam hujusmodi ritus et cærimonias instituendi. Quia igitur ex revelatione divina constat de hac Ecclesiæ potestate, idcirco ut objectum fidei definita fuit nostra propositio. Ergo nostrum est hoc potius demonstrare, quod scilicet ex Jure Divino hac potestate gaudet Ecclesia. — Et quidem *primo* id constat ex verbis Apostoli in I ad Corinthh., cap. XI, 34: *Cætera cum venero disponam*. Procul dubio in hoc capite multa disserit Apostolus, quæ ad Eucharistiam essentialiter pertinent. Ergo cætera, quæ dicit, se coram dispositurum, non ad essentiam pertinent Eucharistiæ, sed potius ad ritus et cærimonias. Et ita quidem hunc locum interpretatur August. in epist. LXIV, *ad Januarium*, cap. VI, n. 8. — *Secundo* constat ex eo, quod ab exordio Christianæ religionis semper ritus, et cærimonie religiosæ servatæ fuerint, et quidem ab Ecclesia institutæ, in sacramentorum confectione, et ministratione. — *Tertio*: et id confirmatur ex Constitutionibus, quæ Apostolicæ nuncupantur, et idem ex antiquissimis liturgiis totius Ecclesiæ. — Tandem id clarissime suadet ipsa *ratio* naturalis. Quippe novum prorsus, et erroneum videtur, ut quævis societas sine ordine, et statutis ritibus suas functiones, quæ totius societatis bonum spectant, exerceat. Ergo Christiana Religio, quæ est societas divinitus instituta, non potest sine ritibus et cæimoniis sacramenta, quæ ad bonum omnium sunt a Deo ordinata, conficere et ministrare. Sed ad societatis caput spectat omnia ordinare, et præcipere, quæ ad utilitatem pertinent ipsius societatis. Ergo ad Ecclesiam, et proprie ad illius caput, sive supremum Pastorem, sive Concilia, spectat ordinare, et præscribere ritus, et cærimonias sacramentorum. Sed iterum graviter peccat, juxta gravitatem materiæ, qui legem et præcepta legitimi Superioris non observat, et maxime si cum spreto id faciat. Ergo graviter peccant quicumque suo libito mutant, aut non servant ritus et cærimonias ab Ecclesia præscripta in confectione, et ministratione sacramentorum. Et id eo vel magis, quod non solum jure naturali divino Ecclesiæ Caput verum jus habet ferendi leges; sed etiam jure divino positivo, quoniam jure hoc, ut alibi dictum est, Romanus Pontifex, et Concilia (Ecumenica potestatem habent super universam Christi Ecclesiam.

Denique dantur etiam in Ecclesia piæ quædam cærimonix, quæ extra sacramentorum administrationem adhibentur, et quæ ex usu recepto *sacramentalia* vocantur; horum e numero sunt *aqua lustralis*, *devola manducatio panis benedicti*, *varixque benedictiones usitalæ* etc.

Sacramentalia non producant gratiam, vel alium effectum spirituales aut corporales *ex opere operato*, quia Ecclesia non potuit iis talem vim tribuere, sed tantum *ex opere operantis* ob devotionem utentium, ut cætera bona opera, uti etiam et potissimum per modum impetrationis ob preces Ecclesiæ, quibus sacramentalia conficiuntur, et quæ multum apud Christum Sponsum valent, etsi non semper obtineatur quod petitur, quia deest specialis promissio Christi.

Præcipui autem sacramentalium effectus sunt: *a)* Aliquod auxilium et pii motus animi. — *b)* Remissio pænæ temporalis. — *c)* Dæmonis cohibitio, ne lædat per se, vel per alias creaturas. — *d)* Commodum temporale, ut sanitas corporis etc. — Cf. S. Thom., II-II, q. xciii; II p., q. lxxxvii, a. 3; IV *Sent.*, d. 12, q. 1, a. 3, q. vi; S. Alph., 90 seqq.

Et hæc dicta sufficiant de sacramentis in genere prout ferunt limites brevis institutionis.

TRACTATUS SECUNDUS

DE BAPTISMO

PRÆAMBULA

Discussio de sacramentis in specie exorditur a Baptismo, qui, ratione *necessitatis* pro individuïs, primum est sacramentum. Per Baptismum enim quisque a peccato originali mundatur, supernaturaliter regeneratur atque fit adoptivus Dei Filius, aliorum sacramentorum capax, et corporis Ecclesiæ membrum.

Unde S. Paulus adeo frequenter et gravibus verbis, Spiritu Dei plenis, Baptismi memoriam renovat, divinitatem commendat, atque in eo Redemptoris nostri mortem, sepulturam et resurrectionem nobis ante oculos tum ad contemplandum, tum ad imitandum constituit, ut, si quis diligentius Apostolum legerit, sine dubitatione statuatur, perfectam Baptismi *cognitionem* a fidelibus *magnopere requiri*. Quare Pastores numquam se satis multam operam et studium, in hujus sacramenti tractatione collocasse arbitrentur; nosque catholicum de eodem dogma accurate exponere et evolvere conabimur. *Catech. Rom., de Bapt. 1.*

Inchoatam methodum proseguendo, easdem fere disputationes de Baptismo et de aliis sacramentis in specie disputabimus, quæ de sacramentis in genere. Scilicet, dicemus de Baptismi 1° notione, ejusque existentia; 2° materia; 3° forma; 4° effectibus; 5° necessitate; 6° ministro; 7° subjecto; 8° de patrinis et cærimoniis. — Sit itaque in nomine Domini.

DISPUTATIO PRIMA

De Baptismi Notione, ejusque Existentia.

DEFINITIO. — Sacramentum Baptismi physice sumptum pro composito artificiali ex materia et forma, recte definitur a D. Thoma, III p., q. LXVI, a. 1: *Ablutio corporis exterior, facta sub forma*

præscripta verborum. Sumptum vero metaphysice, prout constat genere et differentia, recte definitur a *Catechismo Romano*: *Sacramentum regenerationis per aquam in verbo.* Sacramentum est genus, cæteræ particulæ differentia.

Observandum cum D. Thoma, *ibid.*, in sacramento Baptismi (idem dicendum de aliis sacramentis, præsertim quæ imprimunt characterem), tria importari, scilicet: sacramentum tantum, rem tantum sacramenti, rem et sacramentum simul. *Sacramentum* tantum est ritus exterior, qui significat et non significatur. — *Res* tantum est gratia, quæ significatur et non significat. — *Res* et *Sacramentum* simul est character, qui per ritum exteriorem significatur, et gratiam interiorem significat.

DIVISIO. — Triplex distingui solet, scilicet Baptismus *fluminis*, qui est Baptismus sacramentum, de quo nobis in præsentiarum sermo est. — Baptismus *flaminis*, qui est contritio vel charitas perfecta habens adjunctum votum explicitum vel implicitum sacramenti. — Baptismus *sanguinis*, qui est martyrium pro Christo toleratum a non baptizato. Hic duplex posterior Baptismus vices supplet Baptismi aquæ, quando hic suscipi nequit, uti postea dicemus. Nunc de ejus existentia.

Veteres hæreses circa *existentiam* Baptismi (Archonticorum, Marcosianorum, Valentinianorum, et Quintilianorum qui rejiciebant Baptismum ut a principio malo profluentem) jamdiu obsoletæ sunt. Nunc existentiam Baptismi uti sacramenti negant non modo *Rationalistæ*, sed etiam *Unitarii* qui censent Baptismum esse ritum mere externum, omni virtute justificandi destitutum. Contra hos tuemur existentiam sacramenti Baptismi seq.

PROP. — *Baptismus est verum Novæ Legis sacramentum.* — De fide est.

Prob. 1° *Ex Scriptura.* — *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei*; Joan., III, vers. 5. — *Euntes ergo, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii et Spiritus Sancti;... et ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*; Matth., XXVIII, 19, 20. — *Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit*; Marc., XVI, 16.

Unde sic: ad sacramentum Novæ Legis tria requiruntur et sufficiunt, nempe signum, et quidem gratiæ efficax a Christo permanentiter institutum: porro in textibus allatis, indicatur a) *signum* seu ablutio et verborum prolatio: *ex aqua, in nomine Patris*, etc.; — b) *signum gratiæ efficax*: *renatus ex aqua et Spiritu Sancto*; qui *baptizatus fuerit, salvus erit*; non potest enim homo renasci spiri-

tualiter et salvus esse per Baptismum, nisi hujusmodi ablutio sit gratiæ productiva; — c) permanentem a Christo institutum: « Ego vobiscum (baptizantibus) sum usque *ad consummationem sæculi* ». Ergo Baptismus est verum Novæ Legis sacramentum.

Prob. 2º Ex Traditione. — Semper fuit in usu Ecclesiæ quædam sensibilis cærimonia, ex ablutione aquæ, et invocatione Trinitatis coalescens, per quam remittitur originale peccatum, et initiantur fideles ut fiant Ecclesiæ membra. Quam traditionem sic definivit Conc. Trid.: « Si quis dixerit *Baptismum non esse vere et proprie Sacramentum Novæ Legis*, A. S. ».

Prob. 3º Ex congruentiis. — Quædam existit similitudo inter vitam spiritualem et vitam corporalem, sicut generatim inter spiritualia et corporalia: porro vita corporalis perficitur per generationem, per quam homo incipit esse et vivere; ergo in spirituali vita homo lapsus regenerari debet, et quidem per aliquod sacramentum, quod est Baptismus.

Congruum est, et etiam aliquo nodo necessarium, ut homines non fiant Ecclesiæ membra nisi per signum sensibile, quo Ecclesiæ constare possit de illorum spirituali regeneratione. Sic nemo fit societatis civilis membrum et patriæ civis, nisi conficiatur aliquis titulus externus, quo civis quasi signetur. — Cf. S. Thom., *Quodl.* VI, a. 4; II-II, q. cxxiv, a. 1; III p., q. lxvi, a. 1, 11, 12; S. Alph., n. 96 seqq.; S. Bonav., IV, dist. 4, p. II, a. 1, q. II; Scotum, ead. dist., q. vi.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1º Baptismi præcipuæ figuræ fuerunt, præter circumcisionem: a) *Arca Noe* aquas superans et familiam Noe a communi destructione præservans; Baptismo enim a peccati diluvio eripimur. — b) *Transitus maris Rubri* per quem Judæi Pharaonis vindictam evadere potuerunt; ita et nos diaboli vindictam baptismali caractere evadimus; — c) item *aqua e petra fluens*, jubente Moyse. — d) *Lotio* Naaman Syri in Jordane, quæ ipsum a lepra mundavit; aquis enim Baptismi a peccato mundamur. — e) *Probalica piscina*, qua sanabantur missi in ipsam statim ac aqua movebatur ab Angelo. — Cf. S. Thom., III p., q. lxvi, a. 11 ad 3; Tertull., *de Bapt.*, c. I; S. Aug., *de Civ.*, lib. XVIII, c. xxxiii.

2º Baptismus, prout est sacramentum, variis donatur nominibus. Sic dicitur: a) *Lavacrum regenerationis*; quia nati quoad vitam corporalem, denuo per illud nascimur quoad vitam spiritualem. — b) *Sepultura*; quia in eo vetus homo peccati destruitur, et quasi sub aquis sepelitur. — c) *Indumentum*; quia ignominiae nostræ velamen est. — d) *Circumcisio non manu facta*, eo quod circum-

cidatur, non caro per instrumentum, sed peccatum per gratiam. — *e) Donum*; quia per illud omnino gratis condonantur peccata, et tota pœna peccatis debita. — *f) Signaculum*; quia in eo Christi oves signatæ, ab hædis Diaboli secernuntur. — *g) Janua*, eo quod per Baptismum habeamus ingressum tum ad Ecclesiam, tum ad alia Sacramenta. Alia apud Auctores passim citatos reperies nomina.

3° Circa tempus, quo Baptismus fuit institutus, Thomistæ communiter asserunt cum Angelico, Christum instituisse Baptismum, quando in Jordane fuit baptizatus a Joanne. E contra Scotistæ cum D. Bonaventura, IV, dist. 3, p. II, a. 1, q. 1, et Scotus, IV, dist. 3, q. IV, n. 2, tenent, non esse assignabile certum tempus institutionis, quamvis certum videatur, quod a Christo fuerit institutus ante Passionem, paulo postquam ipse a Joanne fuit baptizatus. — Cf. S. Thom., IV, dist. 3, q. 1, a. 5, sol. 2; Bellarm., *De Bapt.*, c. v.

4° De fide est, ait cl. Mazzella, Baptismus Joannis differre a Baptismo Christi, ut contra Lutherum multosque Protestantes definivit Conc. Trid., can. 2: « Si quis dixerit Baptismum Joannis habuisse eandem vim cum Baptismo Christi, A. S. ». Et profecto differt *a) ratione institutoris*: nam Baptismus Joannis licet mediate saltem sit divinæ originis (Cf. Luc., III, 16; Joan., I, 33), non a Christo Domino, ut est homo, institutus est; — *b) ratione formæ*; constat enim, eum non esse collatum sub invocatione SS. Trinitatis, ut eruitur ex Act., XIX, 1 seq., ubi baptizati Baptismo Joannis declarant, se nihil audivisse de Spiritu Sancto; — *c) ratione efficacæ* quod ipse Joannes fatebatur dicens: *Ego quidem baptizo vos aqua in pœnitentiam, qui autem post me venturus est, ipse vos baptizabit in Spiritu et igne*; quibus verbis indicatur Baptismus Joannis directe institutum fuisse ad excitandos pœnitentiæ sensus, dum Baptismus Christi directe Spiritum seu gratiam producere valet; — *d) denique ratione necessitatis et durationis*, ut evidens est.

Cf. S. Thom., III p., q. xxxviii, a. 2; Scotum, dist. 2, q. II, n. 2.

DISPUTATIO SECUNDA

De Baptismi Materia.

Duplicem materiam in hoc sacramento, sicut et in aliis in usu consistentibus, distinguunt Theologi: *remota* n. unam, et est ipsa aqua; *proximam* alteram, et est ipsius aquæ ad corpus baptizandi applicatio passiva, seu aqua ut applicata.

Varii fuerunt circa materiam Baptismi errores. Quoad *materiam remotam* erraverunt qui dixerunt unumquemque *proprio sanguine* baptizari debere (Flagellantes), vel *igne* (Seleuciani, Herminiani). Erraverunt et quidam inter Novatores qui etiam vinum, lac et hujusmodi habuerunt tamquam Baptismi materiam.

Quoad *materiam proximam* erraverunt sectæ Baptistarum in Germania et Anglia diffusæ, quæ contendebant Baptismum valide nonnisi immersione conferri posse.

Contra istos sit seq.

PROP. — a) *Vera et essentialis materia remota Baptismi est aqua naturalis*; b) *vera est doctrina Ecclesiæ Romanæ de validitate Baptismi sive per immersionem, sive per infusionem, aut etiam per aspersionem ministretur*.

Prob. 1^a Pars. 1° Ex Doctr. Eccl. — Conc. Florent. in Decreto unionis: «Materia, inquit, hujus sacramenti est aqua vera et naturalis». Trid., Sess. VII, can. 2: «Si quis dixerit aquam veram et naturalem non esse de necessitate Baptismi, etc. A. S. ».

Prob. 2° Ex Scriptura. — Ex verbis Christi, Joan., III, 5: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua*, etc.; et ex verbis Apostoli, Ephes., c. v, 26: *Mundans lavacro aquæ*; quæ verba litteraliter esse sumenda patet ex modo, quo Apostoli, eorumque discipuli baptizaverunt, ut narratur in Act. Ap., VIII, 36, 38 etc.

Prob. 3° Ex Traditione. — Hæc veritas luculentissime patet ex Apostolica traditione, uti certum faciunt perpetua praxis Ecclesiæ, de qua non potest dubitari, et communis doctrina Sanctorum Patrum, i. e. Clem. Rom., Justini, Irenæi, Nazianzeni, Hieronymi, etc. Hic tantummodo expresse audiatur D. August. qui in tract. XV in Joann., n. 4, scribit: «Quid est Baptismus Christi? Lavacrum aquæ in verbo. Tolle aquam, non est Baptismus: tolle verbum, non est Baptismus».

Prob. 4° Ex congruentiis. — Cum Baptismus sit omnibus necessarius, ejus materia debuit esse communissima, ut facile haberi posset: porro talis est aqua naturalis; ergo maxime conveniens est Baptismi materia. Sed etiam aqua naturalis præ cæteris sordes corporis abluit; ergo aptissima est ad repræsentandam peccatorum ablationem, quæ fit per Baptismi sacramentum. — Cf. S. Thom., III p., q. LXVI, a. 3, 4; S. Alph., 102 seqq.; Scotum, dist. 3, q. III, n. 2.

Prob. 2^a Pars. 1° Ex Doctr. Eccl. — In Conc. Trid., Sess. VII, can. 3, legitur: «Si quis dixerit, in Ecclesia Romana, quæ omnium Ecclesiarum mater est et magistra, non esse veram de Baptismi sacramento doctrinam, A. S. ». Unde: Hic canon, ait cl. Hor. Mazzella,

videtur constitutus contra *Græcos schismaticos* qui accusabant Ecclesiam Latinam eo quod non baptizat per immersionem. Ecclesia autem contra eos definit se conferendo Baptismum per infusionem et aspersionem eumque validum reputando, esse in vera doctrina.

Prob. 2° Ex Scriptura. — a) *Negative.* Scriptura nullibi docet immersionem esse necessariam.

b) *Positive.* Facta quædam Scriptura exhibet, in quibus videtur prorsus excludendus Baptismus per immersionem. — Ita incredibile videtur, die Pentecostes tria millia hominum ab Apostolis per immersionem baptizata fuisse (Act., II, 41). Item, spectatis circumstantiis, non videtur credibile Paulum in carcere detentum una nocte baptizasse per immersionem custodem et totam hujus domum (Act., XVI, 33).

Prob. 3° Ex Ratione. — Aqua assumitur in Baptismo ad usum ablutionis corporalis, per quam significatur interior ablutio peccatorum, ita ut ablutio quidem sit essentialis Baptismo, non modus ablutionis. Atqui ablutio per aquam potest fieri, non solum immersione, sed etiam effusione et aspersione. Ergo.

A sæculo autem XIII, usus baptizandi per effusionem ferme ubique invaluit, saltem apud Latinos. Et ita præscribunt varia Ritualia, Leodiense, Remense, Cameracense, Mechliniense, Atrebatense, Ipreuse, et alia non pauca: idque admodum convenienter, propter varias rationes: a) quandoque est magna multitudo baptizandorum, ut supra vidimus Act. cit.; — b) aliquando non est sufficiens aqua ad immersionem; — c) propter debilitatem ministri, qui non potest sustentare baptizandum; — d) propter debilitatem baptizandi, cui posset imminere periculum mortis ex immersione. His adde, propter decentiam, nimirum ut consulatur pudori mulierum et occurratur periculo ministrorum. Ita S. Thom., III p., q. LXVI, a. 7, 8.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1° Baptismus *valide* fieri potest in aqua salsa maris, in pluviali, fontana, fluviali, minerali, sive turbida sit sive clara, sive frigida sive calida, sive benedicta sive non; item, in liscivio, in aqua decoctionis carnum, piscium, herbarum. modo non sit facta tanta resolutio corporum lixatorum in aqua, ut liquor plus habeat de aliena substantia quam de aqua, quod ex spissitudine perspicui potest; item, in aqua ex grandine, nive, glacie, ante ablutionem resoluta; item, in sudore pavimenti vel parietum tempore pluvioso; similiter in aqua expressa ex luto; quia in his omnibus salvatur natura et species aquæ, ita ut verum sit de illis dicere juxta communem hominum usum et æstimationem: « Est aqua naturalis ».

2° E contra invalidus est Baptismus collatus in luto, vino, cerevisia pingui, lacte, oleo, saliva, sudore, lacrymis, urina, glacie, nive, grandine nondum resolutis: neque, quidquid dicant aliqui, in aqua rosacea aut alia ex arboribus, herbis aut floribus distillata; quia illa omnia non reputantur aqua naturalis et usualis, sive interim ab illa specie physica differant, sive non.

3° Aliqui dubitant de tenui cerevisia, ptisana, the, et similibus decoctionibus herbarum: quia, inquit, juxta hominum æstimationem videntur potus ab aqua specie distinctus; unde qui tenentur jejuna in pane et aqua, non possunt uti illis potibus. Attamen eadem videtur ratio de his ac de aqua levis decoctionis carnum, quam D. Thomas agnoscit sufficientem. Et quamvis censeantur potus ab aqua distinctus respective ad jejunium, in quo intenditur mortificatio, non tamen censentur aqua specie distincta a naturali respective ad ablutionem quæ intenditur a sacramento.

4° Ex Ecclesiæ præcepto et ob reverentiam sacramenti, materia *licita* est sola aqua munda, atque in Baptismo solemniter debet etiam esse *consecrata*. Si aqua consecrata fuerit corrupta, nec suppetat tempus novam consecrandi, præferenda est aqua naturalis. S. Off., 17 apr. 1839. — Cf. S. Alph., n. 102.

Ob periculum morbi *valide et licite* adhibetur aqua permixta bichloruro mercurico (*sublimato corrosivo*) in proportione $\frac{1}{1000}$: *illucile* vero extra tale periculum (S. Off., 21 aug. 1901).

5° In necessitatis casu, et altera certiori materia deficiente cum materia dubia licitum est baptizare cum conditione, quia tunc melius est adhibere remedium dubium, quam nullum. Si vero, qui sic baptizatus est, supervixerit, sub conditione erit rebaptizandus.

Cf. S. Thom., III p., q. LXVI, a. 4; S. Alph., 103 seqq.; Bonacina, *de Bapl.*, disp. 2, q. II, pn. 3, n. 2; Gobat, *Theol. exper.*, tr. II, sect. 1; Herincx, p. IV, tr. II, disp. 5, n. 16; Sporer-Kazenberger, *Suppl. theol. sacr.*, c. I, n. 8.

6° Ad *validitatem* Baptismi ea requiritur aquæ quantitas, qua quis possit dici moraliter ablutus; quia aqua requiritur ad ablutionem. Hinc quidam volunt non sufficere unam vel alteram guttam. Alii dicunt sufficere, modo tamen fluat; quia corpus, saltem ea parte quam illa gutta fluendo tangit, dicitur ablutum. Id quidem mihi videtur probabile; sed quia alii contradicunt, et res non est certa, sic baptizatus in necessitate, sub conditione est rebaptizandus, si supervixerit.

Dicunt autem communiter materiam tunc esse certam, si baptizans motu digiti madefacti partem corporis ablueret; sed de pueris

sic baptizatis « per modum unctionis in fronte cum pollice in aqua baptismali madefacto » decrevit S. Off. (14 decembr. 1898) « curandum ut iterum baptizentur... sub conditione ». — Cf. S. Alph., n. 107; Elbel, n. 16; *Il Monitore Eccl.*, vol. X. p. II, pag. 243.

7° Aqua corpus tangere debet successive, mediante actione ministri, sive successio oriatur ex motu locali aquæ ad corpus, sive corporis ad aquam; quia, si aquæ contactus non sit successivus, puta si gutta aquæ immota maneat in fronte, non potest dici homo moraliter ablutus; talis autem requiritur ablutio ex institutione sacramenti, qua homo dicatur moraliter ablutus. Non est tamen necesse ut revera abstergat sordes; hoc enim non obstante, est vera ablutio corporis. Addidi, hunc motum successivum debere fieri a ministro, seu mediante ejus actione, alioquin non posset vere dicere: *Ego te baptizo*. — Cf. Herincx, p. IV, tr. II, disp. 5, n. 35; Layman, lib. V, tr. II, c. III, n. 1; Kazenberger, *cit.*, n. 17.

8° Ablutio fieri debet in capite, ita ut si fiat in alia parte, Baptisma sit dubium, et iterandum sub conditione; quia caput est præcipua sedes animæ, et in eo omnes sensus fundantur et maxime vigent.

Et hæc est communis Ecclesiæ praxis, quam Ritualia præscribunt, præsertim Romanum, tit. *de Baptizandis parvulis*.

Cf. S. Thom., III p., q. LXVI, a. 7 ad 3; q. LXVIII, a. 11 ad 4; S. Alph., 107; Herincx, *cit.*, n. 22.

9° Aqua debet immediate corpus tangere, quia alioquin non censetur homo vere ablui. — Hinc inferes, non valere Baptismum, si aqua tantum tangat vestes, aut etiam pelliculam quam vocant *galeam nativitalis*, quia hæc, juxta plures, non est pars, sed potius involucrium corporis. Unde debet dividi, ut aqua ad corpus pertingat. Id saltem est tutius.

Utrum vero valeret, si aqua tantum tangeret capillos aut ungues? Res est valde dubia. Si enim dubium sit de digito vel pede, a fortiori de unguibus et capillis, qui licet anima totius vivant, videntur tamen potius excrementa vel ornamenta corporis, quam ejus partes; neque qui in unguibus aut capillis tantum ablueretur, diceretur moraliter ablutus; ideoque probabilius existimo non valere. — Cf. S. Th., *loc. cit.*; S. Alph., *l. c.*; Elbel, vol. III, n. 103.

10° « Nemo, ait Rituale, in utero matris clausus baptizari debet. » Attamen ex communissima sententia Ritualis præscriptio non respicit casum necessitatis, si ope alicujus instrumenti foetus commode baptizari possit, quo casu non solum potest, sed *debet* baptizari. Ratio est, quia homo licet in utero matris clausus haberi potest, et

est *viator*, hinc Baptismus *valide*; ratione vero necessitatis (ut contingere solet in partibus difficilibus) etiam *licite* administratur. — Neque vero modus baptizandi fœtum, etsi in utero matris clausum, est hodie difficilis: nam mediante siphone vel alio simile instrumento vel per minimum foramen, quod, artificiose perforatis velamentis, aperitur, aqua usque ad corpus infantis certo infundi potest. — Diximus, perforatis velamentis: nam, quemadmodum monet Capellmann (Med. Past., *de Bapt.*), quum externum fœtus involucrium (i. e. membrana decidua) nulla ratione pars infantis haberi possit, hinc non satis est ob Baptismi valorem aquam supra prædictum involucrium infundere: nisi forte perforatio tuto fieri nequeat, aut tempus urgeat; quibus casibus passim docent Theologi Baptismum *sub conditione* esse administrandum, eo quia valere potest. Item, quamvis, perforatis velamentis, aqua immitti possit usque ad fœtum, hic est baptizandus *sub conditione*, etsi aqua illius caput attingat; et si dein in luce edatur, erit iterum *sub conditione* baptizandus. — Cf. S. Thom., III p., q. LXVIII, a. 11; S. Alph., 107; Croix, l. VI, p. I, n. 292 seqq.; Genicot, II, n. 143; Eschbach, *Disp. physiol. theol.*, d. 3, p. II, c. III, n. 4 et passim.

11° Inutile fortasse non erit pro re nostra hic subicere Theologorum opiniones circa baptismum abortivis vel monstruosis fœtibus administrandum. — Fœtus, vivus ex utero matris egressus, potest esse: 1° SuffICIENTER formatus et evolutus. In hoc casu, ex communi sententia, baptizandus est et quidem *absolute*. — 2° Etsi sufficienter formatus, potest habere membra vel ampliata vel diminuta. Etiam in hoc casu conveniunt omnes Baptismum dandum esse *absolute*: diminutio enim vel ampliatio membrorum relate ad speciem est quid mere accidentale. — 3° Evenire potest ut fœtus habeat membra geminata, seu duplicata. Hoc casu plures fingi possunt hypotheses, nempe quod fœtus habeat: a) 2 *capita*, et 2 *pectora*, in quo casu duo habentur individua et proinde seorsim sunt *absolute* baptizanda, nisi sint satis distincta, et dubitetur utrum plures sint personæ, quo casu unum *absolute*, alterum *conditionale* baptizari debet; — b) 1 *caput*, et 2 *pectora*, et tunc baptizandum caput *absolute*, dein simul duo pectora, cum intentione excludendi illud, quod jam baptizatum est, dicendo, uti communiter docent: « Si alius es homo, ego te baptizo etc. »; — c) 2 *capita*, et 1 *pectus*, et tunc alterum ex capitibus *absolute*, alterum *sub conditione* baptizandum est. — 4° Fieri potest ut fœtus sit abortivus. Tunc, nisi appareat manifesto exanimis, vel nisi manifesta putrefactionis, et decompositionis indicia jam exhibeat, baptizandus est *sub conditione* (si vivis). Verum præ-

dicta indicia ex peritorum iudicio non semper præbent infallibile mortis signum. Hinc recte monet Gousset (t. II, *de Bapt.*, 32) diligenter scrutandum esse ipsam materiam ex utero emissam, ut conspiciatur num fœtus, seu embryonem contineat, quia etiam in dubio utrum vivens abortus ibi existat *conditionale* est baptizandus. Neque immorandum est in exquirendis vitæ signis; sed ne interim fœtus moriatur, consultius dari *statim* debet Baptismus *sub conditione* (si vivis), etiam super velamenta, si hisce involutus nascatur. Postea vero, velamentis ablatis, erit iterum *sub conditione* baptizandus (Berardi, *Pr.* 4140, et alii a se citati). — 5° Tandem accidere potest ut fœtus bestialem formam præseferat, sed non totaliter. In hoc casu si fœtus caput habeat humanum, *absolute*; si speciem humanam præseferat ceteris membris, *conditionate* est baptizandus (D'Annib., p. III, 274 et alii). — Si vero fœtus nullam habeat speciem humanam, quamquam anteactis temporibus illi Baptismus denegabatur, tamen cum hodie a physicis pro certo habeatur non dari fecunditatem inter hominem et brutum, atque ex muliere nonnisi hominem nasci posse, hinc prædictus fœtus saltem *sub conditione* baptizandus est. — Cf. D'Annib., p. I, 28, n. 10; p. III, 274, n. 38; Deperder, *Theol. Past.*, p. II, 346. Ita cl. Alberti in sua *Theol. Past.*, parte I.

DISPUTATIO TERTIA

De Baptismi Forma.

Varii fuerunt hæreticorum errores circa Baptismi formam. Quidam Valentiniani, teste Irenæo, lib. VIII, c. viii, baptizabant sub hac forma: *In nomine ignoti omnium Patris, et in veritate omnium Matre, et in eo qui descendit in Jesu.*

Eunomianorum et Arianorum, ut refert S. Epiphanius, *hæresi* 76 hæc erat forma: *Ego te baptizo in nomine Dei increati, et Spiritus Sancti sanctificantis, et a procreato Filio procreati.*

Montanistæ, Paulianistæ, et quidem alii Trinitatem negantes, in trium Personarum nomine non baptizabant, et ideo ad fidem conversi jubentur in Conc. Nicæno, can. 19, rebaptizari.

Ariani vero, quia Filium Deum esse negabant, hac forma utebantur: *Ego te baptizo in nomine Patris per Filium* (quasi instrumentum, seu creaturam) *in Spiritu Sancto.*

Inter hæreticos recentiores Lutherus, lib. *de captiv. Babylon.*,

c. de Bapt., licet consulat formam ordinariam, asserit tamen sufficere quælibet verba, modo conferatur aut recipiatur Baptismus *in nomine Domini*, ita ut si baptizans in nomine dæmonis conferret, et baptizatus in nomine Domini reciperet, valeret Baptismus.

Contra istos sit seq.

PROP. — *Vera est doctrina Ecclesiæ Romanæ de baptizando sub distincta invocatione Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.*

Prob. 1° *Ex Doctr. Eccl.* — Hæc propositio de fide tenenda est, ut decisum habetur in Conc. Lateranensi, Dec. lib. I, tit. I, c. 1, in Florentino et Trid., Sess. VII, de Bapt., can. 4, sic dicente: « Si quis dixerit, Baptismum, qui etiam datur ab hæreticis in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, non esse verum Baptismum, A. S. ».

Prob. 2° *Ex Scriptura.* — Colligitur ex cap. ult. Matth., 19, ubi Christus tradens ritum Baptismi, dixit Apostolis: *Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.* Ergo vera est forma Ecclesiæ Romanæ: *Ego te baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti*; etsi vera quoque habenda sit illa Græcorum: *Baptizatur servus Dei in nomine Patris* etc., quia in hac quoque habetur distincta invocatio trium Divinarum Personarum, sicut eruitur ex Eugenio IV, in *Instructione Armenorum*, et idem postea definierunt Leo X, Bulla *Accepimus nuper*, data an. 1521, et Clemens VII, Bulla *Provisionis nostræ*, 1526.

Prob. 3° *Ex Traditione.* — Id confirmatur ex perpetua, et constanti praxi Ecclesiæ, tam orientalis, quam occidentalis, et communi doctrina Sanctorum Patrum; ex quibus Ambrosius, lib. *de Mysteriis*, cap. iv, ait: « Nisi baptizatus fuerit in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, remissionem non potest accipere peccatorum ».

Et S. Basilius, in lib. *de Spiritu Sancto*, rationem adducens, inquit: « Sicut enim credimus in Patrem, et Filium, et Spiritum Sanctum, sic baptizamur in nomine Patris etc. ».

Prob. 4° *Ex ratione congruentiæ.* — Nam cum Baptismus dicatur sacramentum fidei et janua Ecclesiæ, maxime convenit ut in eo fiat professio explicita maximi mysterii fidei Ecclesiæ.

Et vero, in forma Baptismi tria essentialiter exprimenda sunt, scilicet: a) Baptismi *actio*, quæ per vocem *baptizo, baptizetur* connotatur. Unde Alex. III, cap. *Si quis puerum*, decrevit quod, si quis puerum ter in aqua immerserit, et non dixerit *te baptizo* etc., non est puer baptizatus. S. Thom., III p., q. LXVI, a. 5 ad 2. — b) Per-

sona *baptizanda*, ut patet ex forma tum Græcorum, tum Latinorum, et ex decisione Alex. III. — c) Expressa invocatio trium SS. Trinitatis personarum, ut propriis verbis indicavit ipse Christus. S. Thom., III p., q. LXVI, a. 6.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes :

1° Probabilius Baptismus collatus in nomine Genitoris, et Geniti, et Procedentis ab utroque, nullus est; quia hæc nomina non æquivalent nominibus Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Hæc enim nomina, *Pater* et *Filius*, formaliter significant relationes Paternitatis et Filiationis, quibus constituuntur divinæ personæ, sicque formaliter significant personas subsistentes; at *Genitor* et *Genitus* significant formaliter actus notionales, qui sunt fundamenta relationum. Unde, quamvis idem significant materialiter et quoad rem, non tamen idem significant formaliter et eodem modo, sicque non æquivalent et non sunt proprie synonyma. S. Thom., l. c., a. 5 ad 7.

2° Baptismus collatus sub hac forma: *Ego te baptizo in nomine SS. Trinitatis*, vel *in nomine trium personarum SS. Trinitatis*, vel *in nomine Dei unius et trini*, vel *in nomine primæ, secundæ et tertiæ personæ*, invalidus est; quia, ut probavimus superius, debet fieri distincta expressio trium personarum Patris, et Filii et Spiritus Sancti. Insuper, ista non idem significant ac *Pater*, et *Filius* et *Spiritus Sanctus*; potest enim esse Trinitas, possunt esse tres personæ, prima, secunda et tertia, absque Patre et Filio et Spiritu Sancto. — Cf. S. Alph., lib. VI, n. 109-112.

3° Baptismus collatus sub hac forma: *Baptizo*, aut *baptizatur in nomine Patris*, etc., absque expressione baptizandi, invalidus est. — a) Personam baptizandi esse exprimendam, colligitur ex illo Matth., xxviii, 19: *Baptizantes eos*. — b) Forma debet significari id quod in sacramento peragitur. In sacramento autem applicatur materia subjecto determinato, quod non significatur dicendo simpliciter: *Baptizo*, aut *baptizatur*: atque ideo debet significari determinatum subjectum per *te*, aut aliquid simile. — c) Debet exprimi distinctio inter baptizantem et baptizatum, sicut inter generantem et genitum; est enim Baptismus sacramentum regenerationis. Unde Innocentius III, *Decretal.* lib. III, tit. XLIII, *de Bapt.*, cap. *Debitum*, declarat neminem posse seipsum baptizare. Ita autem distinctio non significatur, nisi exprimatur persona baptizanda.

Neque refert quod hæc distinctio significetur per ipsam applicationem materiæ ad alterum: quia, ut dictum est, forma debet significare id quod agitur. Non enim in sola materia, sed maxime in forma consistit significatio sacramenti.

4° An valeat Baptismus, si formæ consuetæ addatur *et in nomine beatæ Mariæ Virginis*, distinguendum est. Non valet, si quis hoc faciens intendat Baptismum conferre in nomine beatæ Virginis, tribuendo scilicet talibus nominibus veram efficaciam in Baptismi valorem. Secus vero, si id faciat ex importuna devotione. — Cf. S. Alph., n. 111.

5° Si minister dicat: *In nominibus*, loco *in nomine*, invalide baptizat; quia *τὸ in nomine* significat substantiam, virtutem, auctoritatem, potestatem, quæ una est in tribus personis: unde dicendo: *In nominibus*, falsum significatur.

Non sequitur tamen fore irritum Baptisma, si, replicato *τὸ in nomine*, quis dicat: *Baptizo te in nomine Patris, in nomine Filii, et in nomine Spiritus Sancti*; quia, ut dictum est, *τὸ in nomine* significat substantiam, virtutem, majestatem divinam. Nomen autem essenziale potest repeti sine pluralitate, sicut dicimus in symbolo Athanasii: *Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus Sanctus, et tamen non tres Dii*.

6° Quantum ad præpositionem *in*, non est de essentia formæ; quia, illa omissa, remanet sensus substantialis. Similiter particula *et*, propter eandem rationem: nisi forte omittatur in sensu Sabelliano, ad significandum hæc tria nomina esse unam et eandem personam tribus facultatibus instructam. Idem dicendum de pronomine *ego*; quia, ut dictum est, non est necesse ut signate exprimatur persona baptizantis, ut patet in forma Græcorum, et aliunde sufficienter exprimitur per *τὸ baptizo*. Tandem pariter constat particulam *amen* non esse de substantia formæ, sed esse sacramenti jam perfecti acclamationem et approbationem; unde in Romano Rituali omittitur. Cetera autem verba, ad *validitatem* omnino requiruntur, sive sint eadem, sive proprie synonyma, et in quocumque idiomate. — Cf. S. Th., *loc. cit.*, ad 1; S. Alph., 111.

In tract. *de Sacram. in genere*, disp. *de materia et forma sacramentorum*, jam indicavimus alias mutationes, quæ validitati formæ Baptismi nocerent.

DISPUTATIO QUARTA

De Baptismi Effectibus.

Effectus per se et ex proprio fine institutionis Baptismi est hominis *regeneratio spiritualis*. Id est extra omnem controversiam et constat ex omnibus illis locis in quibus dicimur per Baptismum

regenerari, renasci, renovari et Baptismus lavacrum *regenerationis* vocatur. In hoc primario effectū, ait cl. Mazzella, reliqui includuntur, nempe Baptismus :

a) confert gratiam sanctificantem et sacramentalem cum donis infusis ;

b) delet peccatum originale et peccata actualia antea commissa ;

c) remittit cum culpa omnem pœnam debitam ;

d) imprimit characterem quo homo aggregatur ad Ecclesiam (Ecclesiæ corpus) et recipit potestatem recipiendi sacramenta, ac ideo Baptismus dicitur sacramentorum janua.

Quod Baptismus conferat gratiam et imprimat characterem alibi (tract. de Sacram. in gen.) probatum est: hic probantur *in specie* alii effectus.

Sit igitur seq.

PROP. — *Baptismus vere ac proprie delet omne peccatum sive originale, sive actuale antea commissum ; et simul remittit cum culpa omnem pœnam proprie dictam.*

Prob. 1^a Pars. 1° Ex Doctr. Eccl. — Ex definitione Florent. ubi in decreto Eugenii de Baptismo dicitur: « Effectus hujus sacramenti, est remissio omnis culpæ originalis et actualis »; et ex Trid., Sess. V, can. 5, ubi anathematizantur illi, qui dicunt per gratiam baptismalem peccata non tolli, sed tantum radi aut non imputari.

Prob. 2° Ex Scriptura. — Quæ loquendo de baptizatis dicit, *Nihil damnationis* in eis esse; sed eos *Christum induisse*; *in morte Christi baptizatos* esse, ac consepultos *cum Christo*; *justificatos a peccato*; *ablutos, sanctificatos, salvos per lavacrum regenerationis*; Baptismum *accepisse in remissionem peccatorum*; Rom., viii, 6; I Cor., vi; Galat., iii; ad Titum, iii; Act., vi, 2.

Prob. 3° Ex Traditione. — Patres enim, et in primis Tertull., de Baptismo, c. i, Aug., in *Enchirid.*, c. LXIV, dicunt Baptismum omnia peccata abluere, delere, tollere: sic in omnibus Ecclesiis Græcis et Latinis docetur ac creditur.

Prob. 4° Ex Ratione. — Ratio a priori est voluntas Christi nobis per Ecclesiam et Scriptura manifestata.

Ratio congruentiæ petitur ex eo, quod sicut decet Principem generosum, illi quem noviter in familiam suam admittit, omnia delicta condonare; ita a fortiori Regem nostrum Christum, cujus misericordia et bonitas, etiam in peccatores, est infinita.

Hæc prima prop. pars de fide est contra Origenistas volentes per Baptismum peccata quidem tegi, non tamen tolli: quorum errorem jam pridem sepultum excitarunt de novo Lutherus et Calvinus,

quorum primus sic loquitur, a. 2, ex condemnatis a Leone X, an. 1520: « Aliud est omnia peccata remitti, aliud tolli; Baptismus omnia remittit, sed nullum penitus tollit, sed incipit tollere ». Secundus vero in *Antidoto Conc. Trid.*, Sess. V, refellens decretum de peccato originali: « Manet, inquit, vere peccatum in nobis, neque per Baptismum statim uno die extinguitur: sed quia deletur reatus, imputatione nullum est ».

Prob. 2^a Pars. 1° Ex Doctr. Eccl. — Hæc pars etiam de fide est: sic enim traditur in decreto ad Armenos: « Hujus sacramenti effectus est remissio omnis culpæ... omnis quoque pœnæ quæ pro ipsa culpa debetur: propterea baptizatis nulla pro peccatis præteritis injungenda est satisfactio; sed morientes antequam culpam aliquam committant, statim ad regnum cælorum et Dei visionem perveniunt ».

Et Conc. Trid., Sess. V, can. 5, addit: « In renatis nihil odit Deus, quia nihil est damnationis iis, qui vere consepulti sunt cum Christo per Baptisma in mortem... ita ut nihil prorsus eos ab ingressu cæli remoretur ».

Prob. 2° Ex Traditione. — S. Aug., de peccatorum Meritis et Remissione, lib. I, cap. xxviii, n. 46: « Si continuo consequatur ab hac vita emigratio, non erit omnino quod obnoxium hominem teneat, solutis omnibus quæ tenebant ».

S. Hier., epist. LXXXII: « Post indulgentiam (Baptismi), iudicis non est metuenda severitas ».

Idem confirmatur ex Ecclesiæ praxi, nullam baptizatis satisfactionem imponenti, licet maximi fuissent peccatores.

Prob. 3° Ex ratione congruentiæ; quia decebat Deum summe liberalem summam liberalitatem in prima condonatione ostendere, ac ideo summe plenariam omnium peccatorum, ac pœnarum peccatis debitarum indulgentiam concedere.

Hinc Baptismus *aperit januam regni cælestis*. Scilicet, si quis decedat statim post Baptismum cum requisita dispositione receptum, et antequam aliquam culpam committat, sine ulla mora ingreditur regnum cælorum, et æternam beatitudinem accipit.

Item aperire januam regni cælestis, est removeve impedimentum, quo quis impeditur cælum introire, i. e. culpam et reatum pœnæ: atqui, ex dictis, per Baptismum omnis culpa et omnis reatus pœnæ tollitur; ergo Baptismus aperit januam regni cælestis.

Et vero, ad aperitionem cæli, duplex erat removendum impedimentum, totius naturæ scilicet, et personæ cujusque: atqui prius jam sublatum est per passionem et satisfactionem Christi de se suffi-

cientem pro lapsu totius naturæ; posterius autem removetur per Baptismum, quo singulis personis applicatur illa generalis ac sufficiens Christi satisfactio; ergo, post Baptismum, nullum superest impedimentum ad aperitionem cæli. Quare Baptismus institutus est ut signum passionis Christi jam exhibitæ et consummatæ.

Attamen licet debeat Baptismus omnes peccatorum pœnas, non tamen delet peccatorum pœnalitates, ut sunt concupiscentiæ motus, corporis infirmitas, necessitas moriendi, miseriæ etc.

Hujus veritatis probatio est, pœnalitatum illarum experientia quotidiana: hic moritur, ille infirmatur, iste gravibus passionum tempestatibus concutitur: hinc tentatio, illinc afflictio: hic dolor, illic calamitas. Sed non debet ideo desperare Christianus, sed e contra fortiter et viriliter agere, de divino pie confidens adjutorio; nam qui dignatus est peccata nostra in Baptismate submergere, dignabitur et nobis in tentationibus succurrere. « Quid ergo putas, inquit Aug., hom. XXVII inter 50, defuturum ibi auxiliatorem in via, eum qui te eruit de vetusta captivitate? novos inimicos tuos non compescet, qui te a vetustis hostibus liberavit? tantum intrepidus transi, intrepidus ambula, obediens esto... noli ergo timere; adest in itinere auxiliator, qui in Ægypto non defuit liberator. »

Porro ob triplicem præsertim rationem remanent in baptizatis illæ pœnalitates. Primo ad virtutis exercitium, ac coronæ augmentum. Secundo ad majorem humiliationem, ac nostræ a divino auxilio indigentiae recognitionem. Tertio ut homo, inquit Herinex, considerando lapsus sui testimonium, magis agnosceret redemptionis suæ beneficium. — Cf. S. Thom., III, q. LXVIII, a. 5; q. LXIX; S., q. xxxv, a. 3; S. Bonav., IV, dist. 4, p. I, a. 1, q. 1 et II; Filliucc., tr. II, n. 101; Sasse, *de Bapt.*

DISPUTATIO QUINTA

De Baptismi Necessitate.

Circa Baptismi necessitatem varia fuerunt hæreticorum dogmata. Pelagiani, qui peccatum originale negabant, consequenter Baptismi necessitatem ad illius peccati deletionem non admittebant, licet necessarium existimarent ad regni cælestis assecutionem, ut patet ex August. pluribi, et præsertim serm. XIV *de Verbis Apost.*, ubi sic Pelagianum alloquitur: « Parvulus non baptizatus non intrat in regnum cælorum, et tu dicis, et ego ». Turpius errabant Manichæi,

qui Baptismum rejiciebant, eo quod aquas et alia corpora existimarent esse a diabolo. Waldenses ut cærimoniam inutilem Baptismum relegabant. Calvinus vero, lib. IV *Inst.*, cap. xv, n. 20, negat esse necessarium necessitate medii parvulis, qui ex parentibus fidelibus nascuntur; vult ante nativitatem esse justificatos, ac in filios Dei adoptatos: « Infantes nostros, inquit, antequam nascantur se adoptare in suos pronuntiat Deus ». Sed quomodo pronuntiat filios adoptionis, cum per os Apostoli dicat esse filios iræ? et ideo sit seq.

PROP. — *Extra casum martyrii, Baptismus aquæ est omnibus necessarius necessitate medii ad salutem, adultis in re vel in voto, infantibus in re.*

Prob. 1° *Ex Doctr. Eccl.* — Conc. Carthag. IV, apud August. ep XC, nunc CLXXV, nomine Concilii ad Innoc. Papam missa, sic definit, n. 6: « Quicumque negat parvulos per Baptismum Christi a perditione liberari, et salutem percipere sempiternam, A. S. ».

Idem decrevit Conc. Milevitanum, et Trid., Sess. VI, cap. iv, docet quod « justificatio, post Evangelium promulgatum, sine lavacro regenerationis aut ejus fieri non potest, sicut scriptum est: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua*, etc. » Et Sess. VII, can. 5, de *Bapt.*: « Si quis dixerit Baptismum liberum esse, hoc est non necessarium ad salutem, A. S. ».

Prob. 2° *Ex Scriptura.* — Joan., III, 5: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei.* Hæc sententia Christi adeo generalis est, ut generalior exprimi non potuisset: ergo Christus exprimit conditionem sine qua regnum Dei obtineri non potest: porro talis conditio necessitatem medii indicat. Ergo.

Prob. 3° *Ex Patribus.* — Tertullianus, lib. de *Bapt.*, c. XIII, Origenes, hom. XIV in *Lucam*; Cyrillus Hierosolymitanus, *Catechesi* 3; Ambrosius, lib. de *Mysteriis*, c. iv. De Augustino dubitari non potest, cum ubique ex necessitate Baptismi probet contra Pelagianos peccatum originale.

Prob. 4° *Ex Ratione.* — Mos semper extitit, non solum in Ecclesia Latina, sed in cunctis Ecclesiis Orientalibus, ipsos parvulos ex fidelibus natos baptizandi, cum persuasionem Baptismum ipsis necessarium esse. Atqui manifestum est novatorum et incredulorum argutias contra talem praxim talemque persuasionem prævalere non posse. Ergo etc.

Diximus in propositione, *in re*, pro infantibus qui voti et præcepti sunt incapaces; *extra casum martirii*, ut patebit ex dicendis in praxi; *in re vel in voto*, pro adultis qui, per contritionem per-

fectam aut martyrium, cum voto seu desiderio suscipiendi sacramentum, justificari possunt.

Hinc sequitur Baptismum necessarium esse adultis necessitate præcepti; nam cum necessarius sit ad salutem necessitate medii, adulti tenentur sub gravi peccato media ad salutem necessaria assumere. Apostoli tenebantur eorumque successores tenentur baptizare, ex mandato Christi dicentis: *Euntes... docete omnes gentes, baptizantes eos. Prædicate Evangelium omni creaturæ. Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit.* At præceptum baptizandi supponit præceptum Baptismum suscipiendi. Ergo.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1° In eo cui innotescit Baptismus et ejus necessitas requiritur votum explicitum; sufficit autem implicitum illi qui de aliis articulis fidei instructus, nihil adhuc de Baptismo audivit. Si enim ille intendat observare totam legem Christi, et adhibere omnia ab eo instituta ad consequendam salutem, in hac intentione habet votum implicitum Baptismi, quod contritioni conjunctum sufficit, non solum ad justificationem, ut quidam volunt, sed etiam ad vitam æternam.

2° Qui esset sanctificatus in utero, aut via non seminali natus absque peccato originali, deberet baptizari: a) ut fieret membrum Ecclesiæ, atque fidelibus, sicut in una fide, ita in uno signo visibili adunaretur, juxta illud Ephes., iv, 5: *Una fides, unum Baptisma*; — b) ut configuraretur Christo per characterem; — c) ut esset idoneus aliis sacramentis suscipiendis. Ad hæc enim omnia est institutus Baptismus, et non solum ad remissionem peccatorum. Et ideo Paulus, Nicodemus, Eunuchus Candacis reginæ et alii plures, Act., x, 47, 48, qui jam acceperant Spiritum Sanctum, baptizati sunt.

3° Baptismus *flaminis* seu perfecta contritio, et quilibet actus charitatis perfectæ cum voto Baptismi aquæ, supplet ejus vices quoad effectum primum, scilicet gratiam remissivam peccatorum.

4° Baptismus *sanguinis* seu martyrium supplet vices Baptismi aquæ, quoad remissionem totius culpæ et pœnæ, uti constat ex variis locis S. Scripturæ et ex sensu et praxi Ecclesiæ, quæ colit ut sanctos infantes pro Christo occisos jussu Herodis. Et quantum ad adultos, Ecclesia pro eis non offert preces et sacrificia, sed eorum opem apud Deum implorat, certa quod æterna beatitudine donati, suffragiis nostris non indigeant, sed suo nos patrocinio juvare possint. Unde illud Innocentii III, cap. *Cum Marthæ*, 6, *Decretal.* lib. III, tit. XLII, de *Celebr. miss.*: « Injuriam facit martyri, qui orat pro martyre ».

5° Baptismus *flaminis* supplet vices sacramenti *ex opere ope-*

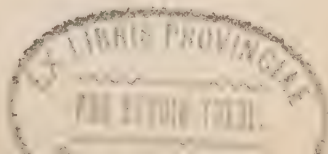
rantis, in quantum nempe homo, divino afflante Spiritu, justificatur vi perfectæ charitatis. Nec ad hoc requiritur ut votum Baptismi sit explicitum, sed sufficit, saltem in eo qui legem Baptismi ignorat, vel ad eam non advertit, votum implicitum, quale scilicet includitur in dispositione faciendi omnia quæcumque a Deo sunt injuncta. Hic tamen Baptismus non imprimit characterem nec confert jus ad alia sacramenta; nec remittit totam pœnam temporalem, nisi forte charitas adeo sit intensa, ut omnis pœnæ relaxationem mereatur.

6° Baptismus *sanguinis* seu martyrium æquiparatur vero Baptismo, quia quasi *ex opere operato*, ad instar veri Baptismi, remittit omnem culpam et pœnam. Ita S. Thomas qui in IV *Sentent*, dist. 4, q. III, a. 3 ad 1, hanc doctrinam explicans ait: « Baptismus sanguinis non habet hoc (remissionem omnis culpæ et pœnæ) tantum ex opere operantis, neque quantum ad pœnam, qua aliquis martyrium explet, quam contingit non esse sufficientem ad satisfaciendum pro peccato; neque quantum ad devotionem justæ voluntatis, quia contingit quod voluntate majori charitate informata aliquis sine martyrio non potest ab omni pœna liberari: sed hoc habet ex imitatione Passionis Christi ». Si ergo non *ex opere operantis*, attendita scilicet pœna et charitate, ergo *ex opere operato*. Sed dictum est *quasi*, videlicet non ex opere operato *active*, quasi opus per virtutem sibi transeunter communicatam causet gratiam, quod est proprium sacramentorum Novæ Legis; sed *passive*, quatenus ad positionem operis Deus confert gratiam ultra meritum sustinentis martyrium, et hoc ex privilegio concessio imitationi Passionis Christi. Necesse est tamen ut martyr adultus habeat saltem attritionem peccatorum, quæ forte commiserit, tamquam dispositionem ad recipiendam gratiam connexam martyrio. Unde S. Thomas, in III p., q. LXXXVII, a. 1 ad 2 de martyrio dicit: « Dormienti dimittit peccata mortalia et venialia ratione mortis illatæ pro Christo, modo non inveniatur voluntatem peccato actu adhærentem ».

7° Præter supradictam attritionem in peccatore adulto ad verum martyrium, requiritur:

a) Perperessio mortis, vel talium malorum quæ ex natura sua afferant mortem, licet aliquis miraculose ex eis evadat (D. Thom., II-II, q. cxxiv, a. 4 ad 4, et alii communiter) sicut evaserunt tres pueri de camino ignis, sicut evasit Joannes Evang. de ferventis olei dolio.

b) Requiritur causa Religionis, quia, ut ait Aug., ep. XCVIII, n. 2: « Martyres non facit pœna, sed causa »; ideo causa fidei vel alienius virtutis, quam contempletur et doceat fides. Nam « omnium virtutum opera », ait S. Thom., *l. c.*, a. 5, « secundum quod refe-

runtur in Deum, sunt quædam protestationes fidei, per quam nobis innotescit quod Deus hujusmodi opera a nobis requirit et nos pro eis remunerat »; quemadmodum quædam virgines fuerunt martyres pro tuenda castitate, Joannes Baptista pro matrimonii sanctitate, Thomas Cantuariensis pro juribus Ecclesiæ, Joannes Nepomucenus pro sigillo sacramentali, etc. Hinc S. Alphonsus, lib. VI, n. 100, plusquam trecentos theologos recenset, qui tamquam veros martyres habent eos, qui obeunt propter curam ex charitate impensam infirmis contagione infectis. Hinc etiam e converso perspicis, quam stolidè aberrant et violent sacrum martyris nomen, qui illud tribuunt morientibus pro patria.

c) Requiritur acceptatio mortis voluntaria saltem habitualiter pro iis qui sunt voluntarii capaces: nimirum debet, qui occiditur, ita esse animo comparatus ut mortem sustinere intendat pro causa fidei. Dixi, *saltem habitualiter*, ut foret dormiens, de quo supra S. Thomas, et in quo præcessisset intentio moriendi pro Christo: v. gr. S. Petrus, si cæsus fuisset in somno potiusquam liberatus ab Angelo.

d) Tandem requiritur quod martyr non resistat inpugnantibus nec se defendat. Unde non sunt stricte martyres, qui occiduntur in bello causa Religionis suscepto: martyres vero sunt milites Thebææ Legionis, qui ab exercitu Maximiani se trucidari passi sunt.

8° Baptismus *sanguinis* inter alia Baptismata potissimus est, ratione effectus seu gratiæ (S. Thom., III p., q. LXVI, a. 12); quia in Baptismo aquæ, Passio Christi operatur per quamdam figuralem repræsentationem, in Baptismo sanguinis per realem imitationem. Ideo in hoc postremo gratia est uberior, et insuper efficacior et fructuosior, quia secundis maculis non inquinatur, ut ait Greg. Naz., Orat. XXXIX *in sancta Lumina*.

Baptismus autem aquæ præstat: a) in ratione sacramenti; — b) in modo causandi gratiam, scilicet active; — c) in impressione characteris. — Cf. S. Thom., q. LXVIII, a. 1 ad 2; q. LXIX, a. 4 ad 2, et *l. c.* in decursu disp.; S. Bonav., IV, dist. 4, p. II, a. 1, q. 1; Scotum, IV, dist. 4, q. VI, n. 2.

DISPUTATIO SEXTA

De Baptismi Ministro.

Duplex distinguitur minister Baptismi, unus solemnitatis, alter necessitatis. Minister solemnitatis est qui cum cærimoniis in Ecclesia adhiberi solitis baptizat, minister necessitatis est qui, his cærimoniis

omissis, in necessitate baptizat. Minister solemnitatis iterum duplex: unus ordinarius et ex officio, alter extraordinarius et ex delegatione.

Mulierculis facultatem baptizandi solemniter concessisse Marcionistas, Pepusianos et Collyridianos, testatur Epiphanius, *hæres.* 42 et 49, quorum petulantiam redarguunt Tertullianus, lib. *de Præscript.*, c. iv, et lib. *de Bapt.*, c. vii, et Concilium Carthaginense IV, can. 100.

E contra Calvinus, lib. IV *Instit.*, c. xv, § 20 seqq., fatetur « multis quidem abhinc sæculis, adeoque ab ipso fere Ecclesiæ exordio, usu receptum ut in periculo mortis laici baptizarent »; sed negant id posse sustineri. Utrum vero censuerit Baptismum a laicis collatum esse irritum aut tantum illicitum, non constat, et ideo ejus sectatores in hoc sunt divisi. Eundem errorem tribuit quibusdam Græcis recentioribus Arcudius, lib. I *de Bapt.*

Inter veteres qui censebant nullum esse Baptismum collatum ab hæreticis, de quibus supra, verisimile eos idem censuisse de Baptismo collato a laicis non baptizatis; quia pro utrisque currebat palmare eorum principium: *Nemo dat quod non habet.*

Contra hos statuitur seq.

PROP. — a) *Omnis et solus sacerdos est minister solemnitatis ordinarius pro Baptismo*; b) *et minister extraordinarius ex delegatione est diaconus*; c) *quilibet homo ratione utens vero semper valide baptizat et in casu necessitatis etiam licite.*

Prob. 1^a Pars. 1° Ex Doctr. Eccl. — In Conc. Flor. decr. pro Armen. legitur: « Minister hujus sacramenti (Baptismi), est sacerdos, cui ex officio competit baptizare ».

Prob. 2^a. — Illi soli sunt ministri ordinarii Baptismi, quibus Christus commisit officium baptizandi. Atqui solis Apostolis et Presbyteris Christus baptizandi officium commisit. Ergo.

Prob. min. — Ex Matth., xxviii, ubi legitur: *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos* etc. Hoc autem mandatum, docet cl. Mazzella cum communi, ad Apostolos eorumque successores Episcopos et ad Discipulos eorumque successores Presbyteros extendi Ecclesiæ universa *praxis et traditio* demonstrat.

Prob. 2^a Pars. — Quod diaconus non sit minister solemnitatis ordinarius constat ex traditione PP., ut v. gr. ex Epiphanio, *hæres.* 79, c. iv; S. Gelasio, epist. IX, *ad Ep. Lucaniæ*; S. Isidoro Hisp., *de offic.*, lib. II, c. xxiv, n. 9 etc. et satis constat ex verbis citatis Conc. Florent. declarantis ministrum Baptismi esse sacerdotem « cui *ex officio* competit baptizare ».

Quod vero diaconus possit esse minister extraordinarius constat:

a) *ex Act. Apost.*, c. VIII, ubi Philippus Simonem Magum, Samaritanos, eunuchum baptizasse legitur; b) *ex jugi Ecclesiæ praxi*; c) *ex ipso ritu* ordinationis in quo diaconis Episcopus ait: « Diaconum oportet ministrare ad altare, baptizare et prædicare ».

Prob. 3^a Pars. 1° Ex Doctr. Eccl. — Constat ex Conc. Lateran. IV, cap. *Firmiter*, ubi sic legitur: « Sacramentum Baptismi... a quocumque rite collatum, proficit ad salutem ».

Conc. Florent. in decreto ad Armenos sic habet: « *In casu necessitatis*, non solum Sacerdos, vel Diaconus, sed etiam *laicus*, vel *mulier*, imo etiam *paganus* et *hæreticus* baptizare potest, dummodo formam servet Ecclesiæ, et facere intendat quod facit Ecclesia ». Idem judicat Conc. Trid., *de Bapt.*, can. 4.

Prob. 2° Ex ratione congruentiæ. — « Inter omnia sacramenta, ait S. Thomas, III p., q. LXVII, a. 3, maximæ necessitatis est Baptismus, qui est generatio hominis in vitam spiritualem; quia pueris aliter omnino subveniri non potest et adulti non possunt quam per Baptismum plenam remissionem consequi et quantum ad culpam et quantum ad pœnam. Et ideo ut homo circa remedium tam necessarium defectum pati non possit, institutum est, ut et materia Baptismi sit communis, scilicet aqua, et minister Baptismi etiam sit quicumque non ordinatus, ne propter defectum Baptismi homo salutis suæ dispendium patiatur. »

Diximus: *quilibet* in casu necessitatis, non modo *valide*, sed etiam *licite* potest baptizare, si servetur ordo traditus a S. Thoma, l. c., a. 4 et a *Catech. Rom.*, *De Bapt.*, n. 24, ut, scilicet, mulier viro cedat, laicus clerico, clericus inferior superiori, quamvis quibusdam in casibus contingere possit ut mulier, v. gr. obstetrix, præferri masculo debeat, qui baptizandi modum tam rite non callet.

Cf. S. Thom., l. c. et passim; S. Alph., 116, 236; Scotum, IV, dist. 6, q. 1, n. 3; Herincx, p. IV, tr. II, disp. 6, n. 9; Conc. Pl. Americæ Latinæ, n. 489.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes :

1° Episcopus extra diœcesim, parochus extra parœciam vel intra alienos illicite baptizat nisi in necessitate, vel cum licentia rationaliter præsumpta proprii pastoris. Peccant autem qui sine licentia sui parochi alteri deferunt prolem baptizandam; siquidem jus proprii pastoris violant. S. Alph., 114.

2° Peregrini, vel vagi, possunt baptizari in qualibet ecclesia, quam elegerint. Si mulier casu pariat in pago non suo, proles ab illius pagi parochi est baptizanda, nisi forte pagus proprius parum inde distet. S. Alph., 114.

3° Certum est posse omnes recipere Baptismum et alia sacramenta a paroco loci, ubi jam quasi domicilium contraxerunt. S. Alph., n. 115.

4° Extraneus autem baptizari potest de licentia sive expressa sive rationabiliter præsumpta proprii sacerdotis. S. Alph., 115.

5° Possunt religiosi baptizare in casu necessitatis, vel de eadem parochi et proprii superioris licentia, quum nulla lege hoc prohibeatur. S. Alph., *ibid.*

6° Sacerdos sine licentia extra necessitatem baptizans, etiam sine solemnitate peccat graviter. S. Alph., *ibid.*

7° Nemo potest se ipsum *valide* baptizare, nam actio ministri est ad alium; et Baptismus est quædam spiritualis generatio, et nemo se ipsum gignit. Scotus, *cit.*, q. iv, n. 2; Frassen, t. IV, tr. I, disp. 1.

8° An duo possint unum baptizare eodem tempore: distinguendum est: si quilibet intendit agere independenter ab alio uti causa individua, validus est Baptismus; quia adsunt omnia requisita (qui tamen primus formam complet, ipse solus baptizat, ut patet). « Nec traderent aliud et aliud sacramentum, ait Angelicus; sed Christus, qui est unus interius baptizans, unum per utrumque conferret. » Hoc tamen erit graviter illicitum, nisi forte excuset subitus timor, ne alioquin infans non tinctus decedat. Si vero unus intendit agere dependenter ab alio, ut causa communis, invalidus est Baptismus tam si dicat *ego te baptizo*; quam si dicat simul, *nos te baptizamus*. « Nam, ait D. Thomas, l. c., a. 6, homo non baptizat, nisi ut minister Christi et vicem ejus gerens. Unde sicut unus est Christus; ita oportet unum esse ministrum, qui Christum repræsentet. » — Cf. Babenstuber, tr. VIII, p. II, disp. 1.

9° Unus potest valide plures baptizare (non tamen licite extra casum necessitatis), si simul plures perfundendo aqua dicat: *Ego vos baptizo in nomine Patris* etc. Ita cum communi Scotus, *cit.*, q. ii, n. 6. Ratio desumitur a pari: quia potest unus simul plures consecrare hostias vel etiam plures confessos, v. gr. in casu naufragii, absolvere, dicendo: *Ego vos absolvo*; ergo similiter potest plures baptizare. Quo in casu fierent plura sacramenta: fieri namque posset, ut respectu unius valeret Baptismus, non item respectu alterius nolentis baptizari: quemadmodum in simili casu absolutio respectu dispositi esset valida, respectu indispositi autem invalida.

10° Ex Dec. lib. V, tit. XXVIII, c. 1, clericus diacono inferior solemniter baptizans punitur pœna irregularitatis ipso facto incurrenda. Hanc tamen pœnam probabilius non incurrit laicus solemniter baptizans: quia irregularitas non incurritur, nisi in casibus jure expressis;

atqui in jure non legitur satis expressa irregularitas lata in laicum solemniter baptizantem; ergo. — Cf. S. Alph., 116; Castropalao, tr. XIX, pn. 9, n. 11; Schmalzgrueber, lib. V, tit. XXVIII, n. 23.

11° Utrum autem ipse pater proprium filium, præsente v. gr. obstetrice, aut alia muliere, baptizare possit, non consentiunt Doctores. Censent nonnulli eo in casu patrem, præ qualibet muliere præsenti, debere filium baptizare, hac ducti ratione quod, ex S. Thoma et *Catech. Rom.*, non debeat mulier baptizare, si adsit copia viri; inferuntque maritum tunc cum propria uxore spiritualem non contrahere cognationem, quæ impediat usum matrimonii.

12° Sacerdos excommunicatus, in veriori sententia postponendus laico non excommunicato; cum ille putidum membrum sit. S. Alphonsus, 117.

13° Verius autem docent laicum peccare graviter, si baptizaret, præsente sacerdote, sine legitima causa; cum sacerdoti commissum sit ex potestate Ordinis baptizare. Si laicus autem baptizaret sine causa præsente diacono, qui non habeat commissionem, utrum adhuc peccet graviter, disputant cum diacono hoc jus non competat, nisi ex ipsa delegatione. Si vero laicus, præsentibus aliis clericis inferioribus, baptizaret recte ajunt id non esse mortale; cum sit tantum aliqualis indecentia. S. Alph., *ibid.*

14° Curare debent Parochi, in quantum moraliter possunt, ut fideles, præsertim conjugati, et maxime chirurgi et obstetrices, rectum baptizandi modum sciant, et in vera necessitate adhibere non negligant. Moneant extra casum necessitatis, nec laicis, nec mulieribus Baptismum conferre licere.

15° Tandem in casu necessitatis, quisque sub gravi tenetur Baptismum conferre, ne reus sit perditioni humanis, ut ait Tert., *de Bapt.*, c. xvii. Instat autem necessitas, quando parvulus nascitur absque vagitu et lacrymis, aut modice respirat, aut apparet lividus, præsertim in facie vel capite, aut oritur post multum laboris, vel ante septimum mensem, aut cranium habet molle, vel suturas nimis apertas, vel alias partes disjunctas. — Cf. S. Alph., n. 106.

DISPUTATIO SEPTIMA

De Baptismi Subjecto.

Nusquam dubitatum est, quin solus homo sit Baptismi subjectum. Sed in qua ætate homines Baptismum suscipere debeant, de hoc magna agitur controversia inter Catholicos et Anabaptistas, qui

anno 1527 prodierunt ex secta Lutheri, Socinianos, Petrobrusianos ex auctore Petro de Bruns, et etiam Erasmm, et Protestantes. Ex Lutheri systemate, quod sola fides (fiducia) nos justificat, et Baptismus est simplex signum apprehensæ justificationis, vel ad summum excitat et sustinet fidem, qua justificamur, Storchiuss intulit, invalidum esse Baptismum puerorum, ex eo quod non sunt fidei capaces. Hunc errorem secuti sunt Sociniani, quos sectati sunt Arminiani. Inde Erasmus, Lutherus, et Protestantes omnes docuerunt, et adoptarunt systema interrogandi pueros, cum ad ætatem perveniunt, num scilicet ratum habeant, quod alii suo nomine polliciti sunt, cum adhuc infantes baptizati fuerunt, aut non. Quod si non affirmanter responderint, publice esse rebaptizandos; si secus, cogendos non esse, nec alia pœna afficiendos, quam privatione Eucharistiæ, et aliorum sacramentorum.

Contra hos statuitur seq.

PROP. — a) *Infantes sunt capaces Baptismi, eosque nedum convenit, sed et necesse est baptizare*; — b) *neque cum ad ætatem discretionis pervenerint, rebaptizandi sunt, vel interrogandi an ratas habere velint Baptismi obligationes.*

Prob. 1^a Pars. 1° Ex Doctr. Eccl. — Conc. Carthaginiese, sub S. Cypriano, an. 253, rejicit opinionem Fidi episcopi, qui volebat infantes non esse baptizandos nisi post octavum diem. Patet ex epist. LIX Cypriani ad ipsum Fidum.

Conc. Milevitanum, cui adfuit Aug., an. 416, can. 2, sic definit: « Quicumque parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat... A. S. ».

Idem definiunt Conc. Gerundense, Bracarense, Senonense Bituricense, Aquense. Idem cap. *Parvuli*, LXXIV de *Consecr.*, dist. 4, et cap. *Majores*, *Decretal.* lib. III, tit. XLII. — Denique Concilium Trident., Sess. VII, can. 13 et 14.

Prob. 2^a Ex Traditione. — Dionysius, c. ult. *Eccl. Hier.*: « Divini nostri duces, inquit, probaverunt infantes recipi ad Baptismum ». S. Clemens, lib. VI *Const. Apost.*, c. xv: « Baptizate vestros pueros, atque eos educate in disciplina et monitis Dei ». Origenes, in cap. vi *Epist. ad Rom.*: « Ecclesia traditionem ab Apostolis suscepit etiam parvulis dare Baptismum ». August., serm. X de *Verbis Apost.*, nunc CLXXVI, de Baptismo infantium dicit: « Hoc Ecclesia semper habuit, semper tenuit, hoc a majorum fide percepit, hoc usque in finem perseveranter custodit ».

Prob. 3^a Ex Ratione theologica. — a) Parvuli nascuntur in peccato, capaces sunt æternæ salutis, Baptismus est ipsis unicum

medium ad deletionem peccati et æternæ salutis consecutionem, sunt in continuo repentinae mortis periculo. Ergo sunt baptizandi. — *b*) Christus est Salvator non minus parvulorum quam adultorum. Salvari non possunt sine Baptismo. Ergo idem quod prius. — *c*) Baptismus habet vim ex opere operato. Ergo potest in parvulis habere suum effectum. — *d*) Infantes in antiqua Lege circumcidebantur. Ergo in nova Lege sunt baptizandi. — Patet consequ.; quia Baptismus Circumcisioni subrogatus est. — Cf. S. Thomam, III p., q. LXVIII, a. 9.

Prob. 2^a Pars. — Non sunt interrogandi parvuli cum ad ætatem discretionis pervenerint utrum ratas habere velint obligationes in Baptismo susceptas si jure tenentur eas obligationes susceptas retinere et non sit in eorum arbitrio eas respuere. Atqui ita est. Ergo.

Prob. min. — *a*) *Ex jure naturali* tenentur parentes suis consulere infantibus, quamdiu sibi ipsi providere non possunt, ea quæ necessaria sunt saluti animæ et corporis. Ergo quemadmodum infantes ex jure naturali tenentur, cum adoleverint, ea servare pacta et debita solvere, quæ in temporalem eorum utilitatem iniere parentes; ita et eas servare obligationes, quas Baptismus, ad salutem quam maxime necessarius secum importat. Item, *b*) *ex jure civili* tenentur pupilli ea servare pacta, quæ in ipsorum utilitatem iniere tutores. Atqui tutores infantium sunt parentes, patrini, Ecclesia. Ergo tenentur infantes, cum adoleverint, eas servare obligationes, quas eorum nomine eorumque in utilitatem susceperunt patrini, dum baptizantur. Item, *c*) *jus divinum* obligabat ad legem Moisaicam servandam quicumque circumcisionis ritu initiati essent. Ergo idem jus a pari obligat ad legem christianam quicumque spiritualiter, per Baptismum scilicet, circumcisi sunt. Item, *d*) sicut homo vi naturalis generationis, velit nolit, tenetur ad legis naturalis observantiam, sic vi spiritualis regenerationis, quæ per Baptismum perficitur, obnoxius erit legi christianæ. Hurter, *de Bapt.*

Cf. S. Thom., *l. c.*; S. Bonav., IV, dist. 4, p. I, c. 1; Scotum, IV, dist. 3, q. 1; Bosco, disp. 2, sect. 4, n. 9.

PRAxis. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1° Licet baptizare proles infidelium, id est non baptizatorum, invitis eorum parentibus, in quatuor sequentibus casibus: *a*) si prævideatur infaus statim moriturus: tunc enim ex charitate quisvis tenetur mediante lavacro regenerationis succurrere periclitanti de salute animæ; *b*) si parentes supponantur despotice seu serviliter subjecti principi christiano; *c*) si a parentibus, etiam non subjectis christiano

principi, supponatur infans jam abstractus (sive per fas, sive per nefas) nec amplius reversurus ad eos cum periculo subversionis; d) si alteruter ex parentibus, Baptismum suscipiat et consentiat etiam in Baptismum prolis.

Extra hos quatuor casus Thomistæ et Recentiores communiter negant, licitum esse baptizare proles infidelium, repugnantibus seu etiam non consentientibus eorum genitoribus. E contra Scotus, *cit.*, q. ix; Mastrius, Bosco, Herincx, et alii Scotistæ communiter non minus probabiliter affirmant, per se licite baptizari hujusmodi proles, saltem auctoritate publica et de consensu principis: eo quod parentes injuste resistent et abutantur patria potestate. Quia tamen ex tali Baptismo plerumque timenda sunt graviora mala, utputa quod parentes infideles sint rursus subversuri proles vel omnino occisuri, aut certe magis aversaturi christianam religionem; hinc etiam Scotistæ communiter fatentur, non oportere ut contra voluntatem parentum infidelium proles baptizentur. — Cf. Conc. Pl. Amer. Lat., n. 493.

2° Qui *expositi* sunt sine ulla schedula testante de Baptismo, baptizandi sunt sub conditione: *Si non es baptizatus*. Imo licet schedulam habeant, sententia communior et verior adhuc tenet baptizandos esse sub conditione, nisi ea talis sit ut certitudinem pariat, v. gr. si a persona nota scripta sit vel subscripta. Alias semper remanet prudens dubium de valore. Ita Bened. XIV et S. Conc. Congr.; S. Alph., 121. Ita etiam præcipit Conc. Pl. Amer. Lat., n. 502. — Idem dicendum de filiis illegitimis qui a syndaco ad hospitale mittuntur, qui vix ac ne vix quidem in hac temporum calamitate de Baptismate conferendo curant vel fidem faciunt.

3° Infantes sive ab obstetricibus, sive a laicis baptizati, non sunt rebaptizandi, nisi adsit probabilis suspicio erroris in collato Baptismo. Ita communissima et vera sententia, inquit S. Alph., n. 136, ubi decisionem S. Congr. commemorat.

4° Certum est de fide ex Trid., uti jam probatum est, validum esse Baptismum collatum ab hæreticis, quando omnia requisita ad sacramentum adhibentur. Sed merito putant communiter theologi, pueros omnes baptizatos a ministris protestantibus esse *sub conditione* rebaptizandos; quia dubitari debet de materia, forma et intentione talium ministrorum, qui hoc sacramentum absolute necessarium non judicant. S. Alph., 137.

5° Graviter peccant parentes, qui Baptismum ad mensem differunt, in gratiam patrini adventuri, vel familiæ congregandæ solemnitatise præparandæ. Ita S. Alph., 118; Salmantic. et alii. Imo

etiam dilatio per hebdomadam videtur gravis, uti eruitur ex Leone XIII in Epist. ad Episc. anglon. et tursien., 13 aug. 1899. — Cf. Conc. Pl. Amer. Lat., n. 491.

6° In locis missionum, cum deest sacerdos vel est eum adeundi difficultas, tunc (nisi forte sacerdos intra octo dies adfuturus speretur) Baptismus a catechistis aliisve probatis laicis illico est administrandus infantibus, bona licet valetudine utentibus, supplente dein presbytero, cum adventaverit, Baptismi cærimonias; hominum quippe vita, infantium præsertim, continuis est obnoxia periculis. S. Congr. de P. F., 21 jan. 1788; 16 jan. et 11 febr. 1804; 11 sept. 1841 (Coll. de P. F., nn. 534, 536, 538; Append. ad Conc. Plen. Amer. Lat., n. 128, iv).

DISPUTATIO OCTAVA

De Baptismi Patrinis et Cærimoniis.

Patrini, olim susceptores, sponsores seu fidejussores, sunt quasi patres spirituales, *qui baptizatos de sacro fonte levant, et in suam curam spiritualem, defectu parentum, suscipiunt.*

Hoc notato, statuitur seq.

PROP. — *In Baptismo solenni requiritur susceptor seu patrinus.*

Prob. 1° *Ex Traditione.* — Dionysius, c. II de Cælest. hierach., dicit quod « Sacerdotes assumentes baptizatum, tradunt eum ad educationem susceptori et duci ». — Confirmatur ex Tertulliano, lib. de Bapt., ubi susceptores vocat *sponsores*; ex S. Basilio, cap. cxxviii; ex S. Chrysostomo, hom. LXXII in cap. iv I ad Cor.; ex Augustino, serm. CXVI de Temp., n. 5; ex usu Ecclesiæ ubique recepto et vetustissimo, cujus post Apostolorum tempora institutio non invenitur, et quam ideo constat esse Traditionis apostolicæ, ut expresse affirmat idem Dionysius, cap. vii, *ibid.* Unde esset peccatum mortale baptizare solemniter sine susceptore.

Prob. 2° *Ex ratione congruentiæ* quam adfert ex S. Thoma *Catechismus Conc. Trid.*, quod sicut in generatione carnali datur recenter nato nutrix et pædagogus, ita in generatione spirituali datur renato patrinus, seu susceptor, cujus munus non est tantum levare de fonte parvulum, sed etiam fide, religione, et moribus christianis ipsum imbuere, ad quod etiam sub gravi peccato tenetur, nisi propter curam parentum, pastorum exhortationes, et præceptorum Catechismo frequentes ab illa obligatione liberentur: quod ordinarie in

partibus Catholicorum supponitur nisi contrarium appareat; unde D. Thomas, III p., q. LXVII, a. 8: « Ubi nutriuntur inter Catholicos, supple baptizati, satis possunt ab hac cura excusari patrini, præsumendo quod a suis parentibus diligenter instruantur: si tamen quocumque modo contrarium sentirent, tenerentur secundum suum modum saluti spiritualium filiorum curam impendere ».

Diximus in *Baptismo solemni*; quia in Baptismo privato, et quando baptizans tantum est minister necessitatis, non est adhibendus: vel enim morietur infans, et non indigebit patrino, vel supervivet infirmitati, et tunc adhibebitur patrinus in cærimoniarum suppletionem.

An autem si tunc adhibeatur, contrahat cognationem spirituales? Disputant Auctores: sed probabilior est sententia negativa; quia tunc non est vere patrinus, licet id intendat: cum enim patrinum esse vel non esse dependeat a voluntate Ecclesiæ ita instituentis vel non instituentis, ubi Ecclesia patrinum non requirit, sicut in præfato Baptismo, nec censetur patrinum agnoscere.

Aliud est de taliter baptizante; quia cum sit vere baptizans, etiam vere cognationem contrahit, præsertim cum Ecclesia cognationem illam annectat indiscriminatim baptizanti, non distinguendo, an sit minister solemnitatis, aut necessitatis.

Sed quid de patrino solum in suppletionem cærimoniarum adhibito; seu quando antea præcessit Baptismus, sive propter necessitatem, sive propter aliam rationem?

Resp. teneri quidem officium susceptoris adimpleri, instruendo, docendo, monendo, etc., ut antea diximus, cum pro suscepto responderit, non contrahere tamen cognationem spirituales, quia ut docet S. Thom., q. LVI, *Suppl.*, a. 2, « spiritualis cognatio non contrahitur, nisi per aliquod sacramentum. »

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1° Licite adhiberi non possunt plus quam duo patrini, nempe vir et femina, ne nimis multiplicetur spiritualis cognationis impedimentum, ex Conc. Trid., Sess. XXIV, c. II. — Sed probabile est esse tantum veniale, si ita fiat. Plures tamen cum Bonacina esse mortale opinantur. — « Hoc verius videtur, ait S. Alph., n. 155, si patrini essent diversi sexus ac infans, quia sic multiplicarentur cognationes, quod Trid., uti mox diximus, prohibere voluit: secus si essent ejusdem sexus. »

2° Si unus sit tantum patrinus, adhiberi potest indiscriminatim vir aut mulier, sive baptizatus sit masculus, sive femina, ut probabilius asseritur; S. Alphonsus, *ibid.*

3° Si plures patrini designati sint sive a parentibus sive iis deficientibus a parochō, iique omnes infantem tetigerunt, *omnes* cognationem contraxerunt; idem dic, si nullus designatus sit aut nullus eorum tangat infantem, siquidem tum ii omnes, qui volentes esse patrini infantem, dum baptizatur, tangunt aut immediate post Baptismum e manu sacerdotis suscipiunt, vere patrini sunt et spirituales contrahunt cognationem. Sed si certi designati sunt, hi soli eam cognationem contrahere possunt (de qua vide infra *de Matrimonio*). Verum, si plures patrini a parentibus quidem vocati sint, parochus autem duos (supra in 1°) designet declarans, ne alii habeant intentionem contrahendi cognationem, hi, etsi tangant infantem, veri patrini non videntur fieri. — Cf. S. Alph., n. 154.

4° In regionibus hæreticis, quando præter catholicum virum etiam acatholicum amicum admitti vix non necessarium est, curari debet, ut sit ille solus testis, seu ne omnia peragat, quæ requiruntur ad patrinum constituendum. — Similiter non licebit viro catholico patrinum agere in Baptismo per ministrum hæreticum conferendo. Lehmkuhl.

5° Patrinus aliquis constitui potest per procuratorem a se constitutum: verum tunc procurator omnia ea physice agere debet, quæ patrinorum sunt, i. e. cum vera intentione infantem sufficienter tangere.

6° Sacerdos, collato Baptismo, monere debet patrinos de susceptis obligationibus, et insuper de contracta cognatione spirituali.

7° Valide quidem, sed illicite, patrini sunt sequentes: *a*) abbas et monachus, seu religiosus et monialis cujuslibet Ordinis; *b*) conjuges respectu conjugum, et parentes respectu filiorum; *c*) omnes qui sunt pravis moribus et perdita fama. S. Alph., n. 156. Unde prohibentur a munere patrini: *a*) *hæretici*, ex responso S. Officii, 3 maji 1893 (*Acta S. Sedis*, t. XXVI, p. 448): quod si patrinus hæreticus a parentibus designatus fuerit, præstat Baptismum conferre sine patrino, si aliter fieri non possit; *b*) *publice excommunicati* et *interdicti*; *c*) *publici* criminosi aut infames. Ergo etiam *massones notorii*, et qui impletis dumtaxat formis civilibus maritaliter vivunt. Ita etiam Conc. Plen. Amer. Lat., n. 173 et 505. — Cf. etiam Decl. S. C. super Neg. Eccl. Extraord. 5 nov. 1901.

Cauti sint tamen parochi in removendo patrinos a parentibus designatos, magnaue utantur indulgentia, ut ad meliorem frugem inducantur minus idonei, et ne exinde exsurgant iræ, inimicitiae, jurgia.

8° Grave peccatum est omittere omnes *cærimonias* Baptismi,

aut aliquam ex iis notabilem, eo quod tunc violatur præceptum grave Ecclesiæ. Unde, seclusa necessitate, graviter peccat, qui baptizat sine chrismatis unctione, aut solemniter baptizat sine aqua consecrata, aut sine unctione olei catechumenorum, vel aliis similibus, aut extra ecclesiam. S. Alph., 141 seq. et *Homo Ap.*, n. 29.

9° In Baptismo domi conferendo in casu necessitatis, omnia sunt omittenda quæ Baptismum præcedunt, quæque postmodum supplenda sunt in Ecclesia, ad quam præsentandus est puer cum convalescit: S. R. C., 23 sept. 1820 (*Decr. auth.*, n. 2607); possunt tamen adhiberi illæ cærimonix quæ Baptismum subsequuntur. S. Off., 10 apr. 1861 (*Coll. P. F.*, n. 629); Conc. Pl. Amer. Lat., n. 498.

10° In locis, ubi catholici haud raro incolunt procul ab ecclesia vel oratoriis publicis, et translatio infantium in tenera ætate per tantam locorum distantiam magnis periculis et incommodis est obnoxia, parochis missionariis, de consensu Ordinarii, licet Baptismum hisce infantibus, vel extra mortis periculum, ministrare in privatis domibus, servato ritu Ecclesiæ consueto. S. R. C., 4 febr. 1871, ad 3; Conc. Pl. Amer. Lat., l. c.

11° Si Baptismus solemniter collatus deprehendatur invalidus, communius docetur sacramentum sine cærimoniis iterandum esse, eo quod ex *Decretal.* lib. I, tit. xvi, c. 1, in sacramentis characterem imprimantibus non sit « aliquid iterandum, sed caute supplendum id, quod incaute fuerit prætermissum ».

Alii vero multi sentiunt cærimonias cum sacramento iterandas esse, si absque scandalo vel infamia fieri possit. Et hæc sententia in praxi sequenda videtur.

12° Curent parochi, ne iis qui baptizantur, scandalosa nomina, turpia, ridicula aut fabulosa, vel impiorum cognomina imponantur; et si id impedire nullo modo possint, addant nomen alicujus sancti, cujus patrocinio baptizati protegantur. Quo in casu, utrumque nomen, impium tamen vel scandalosum intra parentheses, in libro baptizatorum notetur. Ita Conc. Pl. Amer. Lat., n. 506. (S. C. C., 13 julii 1624, ap. Syn. ostien. et velitern. an. 1892, p. II, art. 2.)

Hæc de Baptismi sacramento: quæ diligenter et cognoscere et perpetuo recogitare debet omnis christianus, ut in iis, quæ adeo sancte et religiose sponderit, cum Baptismo initiatus est, fidem servet, atque vitam instituat, quæ sanctissimæ christiani nominis professioni respondeat.

TRACTATUS TERTIUS

DE CONFIRMATIONE

PRÆAMBULA

Per Baptismum homo abluitur, ad vitam supernaturalem regeneratur, atque adscribitur familiæ Christi et ad ejus hæreditatem vocatur. Per Confirmationem vero, homo baptizatus roboratur in vita spirituali, et militiæ Christi adscribitur, ut, non obstantibus carne, mundo et diabolo, ad cælestem hæreditatem adire valeat. Eo igitur utilius est hujusmodi sacramentum, quo homo quilibet in statu naturæ lapsæ debilior est et inconstantior; nec unquam magis necessarium fuit et discere et diligenter fidelibus tradere doctrinam de Confirmatione, quam nostro tempore, cum paucissimi sint, qui divinæ gratiæ fructui, quem deberent ex illo sacramento carpere, studeant.

Sex erunt disputationes, de Confirmationis 1° notione et existentia; 2° de materia; 3° de forma; 4° de ministro; 5° de subjecto et necessitate; 6° de effectibus et ritibus.

Circa tract. de Confirmatione, consuli possunt Auctores jam indicati pro tract. de Sacram. in genere.

DISPUTATIO PRIMA

De Confirmationis Notione et Existentia.

Confirmatio communiter definitur: *Signum sensibile, quo baptizatus a legitimo ministro chrismate in fronte ungitur, sub præscripta verborum forma.*

Ab aliis, qui abstrahunt a materia et forma, de quibus est controversia inter theologos, definitur: *Sacramentum Novæ Legis, quo baptizatis confertur gratia firmans et roborans ad profectendam fidem christianam.*

Patebunt istæ definitiones ex dicendis.

Sacramentum hoc negarunt olim Novatiani, ut refert Theodoretus, lib. III *Hæreticarum fabularum*, eo quod Novatus nolisset confirmari, quos secuti Donatistæ, teste Optato, lib. II *contra Parmenianum*, qui et narrat vitream chrismatis ampullam a Donatistis de fenestra projectam, servatam fuisse miraculose integram. Lutherus et Calvinus, quibus etiam dux fuit Wicleffus, lib. IV *Trialogi*, c. XIV, non solum Confirmationem rejecerunt, sed etiam impudentissime dicteris subsannarunt. « Mirum, inquit Lutherus, *de Captiv. Babyl.*, quod illis in mentem venerit, quod sacramentum Confirmationis fecerunt ex impositione manuum. Cur non ex sacramento panis Confirmationem fecerunt, quando scriptum est, Act. IX: *Et cum accepisset cibum, confortatus est?* » Calvinus autem postquam lib. VII *Instit.*, c. XIX, n. 5, vocasset Confirmationem *oleum diaboli mendacio pollutum*, sic invehitur in S. Melchiadem Papam (quem faciunt Heterodoxi hujus cærimonie inventorem an. 311): « Os sacrilegum, tunc pinguedinem fœtore dumtaxat anhelitus tui inquinatam, et verborum murmure incantatam audes Christi sacramento opponere, et conferre eum aqua Verbo Dei sanctificata? » idest, cum Baptismo.

Contra hos igitur sit seq.

PROP. — *Confirmatio est verum et proprie dictum Novæ Legis Sacramentum.*

Prob. 1° *Ex Doctrina Eccl.* — Conc. Trid., Sess. VII, sic decernit: « Si quis dixerit Confirmationem baptizatorum cærimoniam esse, et non potius *verum et proprium sacramentum*, A. S. ».

Prob. 2° *Ex Scriptura.* — Dicitur enim: *Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum Sanctum... His auditis, baptizati sunt in nomine Domini Jesu, et cum imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus Sanctus super eos*; Act. VIII, vers. 17; XIX, 5, 6. Unde sic ad sacramentum Novæ Legis requiritur signum efficax gratiæ, a Christo permanentiter institutum; atqui, in allatis textibus, agitur de signo seu de impositione manus, quo Spiritus Sanctus seu gratia confertur, instituto indefinite a Christo, qui solus Spiritum Sanctum ritui externo annectere potuit; ergo præfatum signum est sacramentum Novæ Legis.

Prob. 3° *Ex Traditione.* — Antiquissimi Patres Confirmationis sacramentum non obscure commemorant.

Sic Tertull., *de Bapt.*, c. VIII: « Post Baptismum manus imponitur per benedictionem advocans et invitans Spiritum Sanctum ». — Item S. Cyprianus, sæculo III, diserte eundem ritum describit: « Ungi quoque necesse est eum qui baptizatus est ut, accepto chrismate, i. e. unctione, esse unctus Deo et habere in se gratiam Christi possit »

(epist. LXX. n. 2). — Et S. Cyrillus Hierosolymitanus, sæc. iv, integram catechesim circa Confirmationem scripsit.

Confirmatur ex consensu Ecclesiæ. — Nam Confirmationem uti verum sacramentum admittunt et ministrant non modo Ecclesia Latina, sed etiam Græca, etiam schismatica, nec non variæ sectæ orientales.

Prob. 4° Ex ratione congruentiæ. — a) Sicut homo semel natus, in vita naturali roboratur, sicque vir factus, militiæ societatis civilis adscribitur; ita oportuit hominem per signum Baptismi supernaturaliter regeneratum, et familiæ christianæ adscriptum, in eadem vita per aliud signum roborari, atque militiæ christianæ adscribi. Et vero, per Baptismum, homo fit tantum *parvulus* in Christo; ergo requiritur aliud sacramentum, quo in Christo fiat vir et miles.

b) Homine nihil inconstantius; raro, quæ recte sunt cogitata, persequitur; plerumque susceptas bonas actiones abjicit et contemnit; quæ modo placuerat optima sententia, subito displicet; et, illa rejecta, ad turpia consilia sibi que perniciosa delabitur, *Catech. Rom.*, IV, p. II, petit. n. 11; ergo summopere indiget gratia ex opere operato collata, qua contra tantam inconstantiam muniatur; atque insigne divinæ misericordiæ argumentum est illius corroborativi sacramenti institutio.

Quandonam autem institutum fuerit hoc sacramentum non constat. *Probabilius* institutum est *post resurrectionem*, quando Christus dixit Apostolis, Joan., xx, 21: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos*, etc., quibus plenam potestatem episcopalem in corpus mysticum Ecclesiæ illis contulit. *Juxta alios* Christus instituit sacramentum Confirmationis *in cæna* post ipsam Eucharistiæ institutionem. — Cf. S. Thom., III p., q. LXXII, a. 1; *Suppl.*, q. XXIX, a. 3; S. Alph., 161; S. Bonav., IV, dist. 7, a. 2, q. 1; Schelstrate, *Act. Orient. Eccl.*, p. 262 seq., 297, 509.

DISPUTATIO SECUNDA

De Confirmationis Materia.

Chrisma græce idem ac latine unguentum, ac usu ecclesiastico est mixtum ex oleo et balsamo.

Manus impositio est duplex in Confirmatione, juxta Pontificale Clementis VIII: una prævia ad unctionem, dum Episcopus, manu

extensa versus confirmandos, orat ut in eos descendat Spiritus Sanctus; altera, qua Episcopus frontem confirmandi pollice chrismate tincto tangit, reliqua manus, saltem ut fit a plerisque, super caput ejus extensa.

Quidam materiam Confirmationis reponunt in sola chrismatione; quidam in sola manuum impositione; alii in alterutra aut etiam in utraque, quia censent facultatem esse relictam Ecclesiæ, quam vellet, pro opportunitate temporis, usurpandi, sicut infra dicemus de forma ipsius Confirmationis et de materia Ordinis. Hæc sententia est communis juxta S. Alphonsum, certissima juxta Bellarminum, extra controversiam juxta Benedictum XIV. Hanc revera propugnant plerique theologi, inter quos S. Thomas, S. Bonaventura, S. Antoninus, Scotus, Suarez etc.

Itaque sit seq.

PROP. — *Probabilius est materiam essentialem adæquatam sacramenti Confirmationis esse conjunctive unctionem chrismatis et manus impositionem ab ipsa unctione indistinctam.*

Prob. — Constans et perpetua est in Ecclesia traditio, chrismationem et manus impositionem semper adhibitas fuisse in Confirmatione, iisque vim inesse conferendi Spiritum Sanctum seu gratiam roborantem. Ergo.

De chrismatione constat ex omnibus Summis Pontificibus, Conciliis et Patribus, quos disp. præced. laudavimus. Hi enim omnes, paucis exceptis, meminerunt vel chrismatis, vel unguenti, vel unctionis, vel signaculi, eique vim conferendi gratiam tribuunt.

Hac traditione innixa Synod. Florent. in Decreto unionis, definit materiam hujus sacramenti esse: *Chrisma confectum ex oleo, quod nitorem significat conscientiæ, et balsamo, quod odorem significat bonæ famæ, per Episcopum benedicto.*

Et Trid., Sess. VII, can. 2 de Confirm.: « Si quis dixerit, injurios esse Spiritui Sancto eos qui sacro Confirmationis chrismati virtutem aliquam tribuunt, A. S. ». Ubi supponit chrismationem esse materiam hujus sacramenti.

De manus impositione, constat ex Actis Apost., ex Concilio Eliberitano, Tertulliano, Cypriano, Hieronymo, Augustino, laudatis disp. præced. Plura alia adferri possent monumenta, tam ex Græcis quam ex Latinis. Sed, cum non requiramus aliam impositionem manus, quam quæ fit per chrismationem ipsam, supervacanea videntur; probata enim chrismatione, simul probatur ista manus impositio.

Hanc Traditionem, ait cl. Billuart, esse intelligendam de manus impositione indistincta a chrismatione, constat:

a) Quia Episcopi admittunt ad Confirmationem eos qui erant absentes, dum facerent manus impositionem præviam ad chrismationem, quæ consistit in extensione manuum versus confirmandos. Neque dici potest cum Honorato Tournely, esse *abusum corrigendum*, nisi culpando plures doctissimos et pientissimos antistites qui hanc praxim servant.

b) Quia Græci nullam aliam manus impositionem adhibent, quam eam quæ chrismationi est annexa, ut patet ex eorum Euchologiis veteribus et recentioribus editis a cl. Goar; et tamen existere apud Græcos verum sacramentum Confirmationis agnoscit Ecclesia.

c) De impositione manuum hoc sensu loquuntur antiqui scriptores. Beda, qui floruit sæculo septimo, in Psal. xxvi: « Illa unctio, inquit, quæ per manus impositionem fit ab Episcopo, vulgo Confirmatio dicitur ». — Amalarius, sæculo viii, lib. I *de Offic.*, c. xxvii: « Ut ab Episcopis solis inungantur per manus impositionem, ab Apostolis assumptum est ». Similiter Rabanus Maurus, Ratramnus, Rupertus, etc. — Cf. S. Thom., III p., q. lxxii, a. 2; S. Alph., 164; Scotum, IV, dist. 7, q. 1, n. 2.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes :

1° Certum est *oleum* esse de necessitate sacramenti... Et debet esse *oleum olivarum*... An autem *balsamum* sit etiam de necessitate sacramenti, prima sententia negat; secunda sententia communior et probabilior affirmat... Certum est autem neutram sententiam esse de fide, neque certam; hinc omnino sacramentum conferendum est cum oleo et balsamo, et alias saltem dubium esset... Et ideo datum cum solo oleo, saltem sub conditione esset iterandum. E converso, quia prima sententia sat est probabilis, in articulo mortis bene poterit conferri Confirmatio sub conditione ex solo oleo, si nequeat haberi chrisma ex balsamo quoque confectum; magna enim utilitas hujus sacramenti justa esset causa illud sub conditione ministrandi. S. Alph., 162. Certum autem est *balsamum* requiri de necessitate præcepti. S. Alph., *Homo Ap.*, tr. XIV, n. 39.

Cf. S. Thom., l. c.

2° Chrisma debet necessario esse benedictum, si sermo sit de necessitate præcepti et sacramenti. Id enim suadet praxis constans Ecclesiæ et Decretum Eugenii IV, in quo legitur, materiam Confirmationis esse chrisma benedictum. S. Alph., 163 et *Homo Ap.*, l. c., inquit: « Materia remota Confirmationis est chrisma ex balsamo et oleo confectum per Episcopi benedictionem, ad differentiam olei Baptismi et infirmorum, ut distinxit Innoc. XI in C. *Cum venisset*, de sacr. unct. An autem unum oleum istorum sit materia valida pro alio sacra-

mento, negant Suarez, Laym. et Henriq., sed probabilius affirmant Bellarm., Castr., Bonacina et Barb. ». — Cf. S. Thom., *l. c.*, a. 3.

3° Invalida esset Confirmatio si fiat unctio medio instrumento. S. O., 14 jan. 1885. — Invalida item est, si loco frontis fiat in ore. S. Alph., 165.

4° Licet vero debeat fieri pollice dextero Episcopi; valida tamen foret unctio, si alio digito Episcopi fieret, et etiamsi esset digitus manus sinistræ. Peccaret tamen Episcopus, si id sine necessitate faceret; ageret enim contra universalem Ecclesiæ praxim, quamquam non appareat inversionem dictæ cærimonie ad gravem culpam pertingere. S. R. C., 7 maji 1853; S. Alph., *l. c.*

5° An chrisma debeat necessario esse illius anni, non requiritur de necessitate sacramenti, quia sive sit vetus, sive novum, materia non mutatur; sed requiritur ex præcepto Ecclesiæ. Hinc peccaret graviter Episcopus, qui confirmaret cum chrismate veteri. In hunc enim finem novum chrisma consecratur in Cœna Domini, veteri combusto. S. Alph., 163.

DISPUTATIO TERTIA

De Confirmationis Forma.

Omnes fatentur formam sacramenti Confirmationis in aliquibus verbis ab Episcopo prolatis consistere; sed quæ sint illa verba, non sibi consentiunt. Qui volebant primam utriusque manus impositionem solam esse materiam essentialem, contendebant orationem huic impositioni correspondentem totalem esse formam; qui, e contra, arbitrantur solam chrismationem esse materiam proprie dictam hujus sacramenti dicunt verba chrismationi respondentia formam essentialem constituere. — Qui tenebant primam manuum impositionem et chrismationem simul junctas totalem sacramenti Confirmationis materiam constituere, eo ipso utramque orationem pariter necessariam esse pronuntiabant.

Quia vero manus impositionem quæ simul cum unctione fit necessario, solam essentialem nunc ut certum habetur, sequitur sola verba: *Signo te signo crucis*, etc. essentialia esse. Unde sit seq.

PROP. — *Forma legitima sacramenti Confirmationis, apud Latinos, est hæc: « Signo (seu consigno) te signo crucis, et confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti ».*

Prob. 1° ex jam sæpe laudato Decreto Florentino, in quo forma hujus sacramenti iisdem omnino verbis exprimitur.

Prob. 2° — Illa forma, ait cl. Billuart ex D. Thoma, debet censi essentialis, quæ determinat materiam ad significandum et producendum effectum sacramenti, ejusque causam principalem exprimit. Atqui talis est forma assignata. Ergo.

Prob. min. — Effectus Confirmationis est ut homo insigniatur signo militiæ Christi, sicut milites insigniuntur insigniis ducis; et hoc significatur, cum dicitur: *Signo te signo crucis*, in quo Christus Rex noster triumphavit. Alter effectus Confirmationis est robur spirituale ad fortiter propugnandum contra hostes fidei, eamque sine timore et rubore confitendam, et hoc significatur cum dicitur: *Confirmo te chrismate salutis*. Causa principalis horum effectuum est sanctissima Trinitas, quæ exprimitur cum dicitur: *In nomine Patris*, etc.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1° Ad validitatem sunt omnino essentialia sequentia: a) verbum *confirmo*, nisi alio verbo synonymo suppleatur; — b) expressio *sanctissimæ Trinitatis*, ut in Baptismo; — c) verbum *te*, quo subjectum sacramenti designatur; — d) verba *signo te signo crucis*, nec non verba *chrismate salutis*. Dicere autem *corroboro* pro *confirmo* vel *sanctificationis* pro *salutis*, esset mutatio tantum accidentalis. S. Alph., 168, cum aliis communiter. — Hæc in *praxi*; *speculative* vero hæc sola verba *confirmo te* certo requiruntur; quoad alia non certo constat.

2° Ex sententia communi Theologorum, valet hæc forma apud Græcos usitata: *Signaculum doni Spiritus Sancti*. Sensus est, *hoc signo donantur munera Spiritus Sancti*, omisso verbo, more Græcorum. Constat insuper ex declaratione Benedicti XIV, in Encycl. ad Episcopos ritus græci. SS. Trinitas autem, quæ in Ecclesia Latina invocatur post unctionem, in Græca invocatur antea in oratione præcedenti.

3° Denique colligitur illud sacramentum fuisse *immediate*, et quidem *in specie*, a Christo institutum. — Jam probatum est in tract. de Sacram. in genere, omnia Sacramenta Novæ Legis fuisse a Christo *immediate instituta*. Sed quædam difficultas superfuit circa Confirm. institutionem *in specie* a Christo, eo quod præsertim juxta plures, varius videretur usus circa materiam et formam in Eccl. Lat. et Græca: porro, ex duplici disp. præcedenti, una et eadem est sive materia, sive forma Confirm. in utraque Ecclesia; ergo tollitur præfata difficultas, ac proinde eadem certitudine constat hujus sacra-

menti institutio in specie a Christo. — Cf. S. Thom., III p., q. LXXII, a. 4; S. Alph., 164-169; Mastr., IV, disp. 2, n. 236; Sporer-Kazenberger, *Suppl. theol. sacr.*, c. II, n. 18.

DISPUTATIO QUARTA

De Confirmationis Ministro.

Duplex hujus sacramenti distinguitur minister: ordinarius scilicet qui in sua ordinatione completam accepit potestatem hoc sacramentum valide ministrandi, scilicet Episcopus; et extraordinarius, qui nempe, præter ordinationem, aliqua indiget commissione a Summo Pontifice sibi data: tales sunt sacerdotes.

Circa ministrum Confirmationis duplex occurrit controversia. Altera adversus hæreticos, præsertim Photium, Waldenses, et Hussitas, num scilicet solus Episcopus sit ordinarius minister hujus sacramenti; et altera agitur inter Theologos Catholicos, utrum presbyteri sint ministri extraordinarii, sive delegati, ejusdem.

Quod ad utramque attinet, sit seq.

PROP. — a) *Solus Episcopus est minister ordinarius Confirmationis*; — b) *simplex sacerdos, ex dispensatione seu commissione legitima, esse potest minister extraordinarius.*

Prob. 1^a Pars. 1° Ex Doctr. Eccl. — Est de fide decisa a Conc. Flor. in Decr. unionis, his verbis: « Confirmationis ordinarius minister est Episcopus, et cum cæteras unctiones simplex sacerdos valeat exhibere, hanc nonnisi Episcopus debet conferre ». — Et a Conc. Trid., Sess. VII, can. 3, *de Confirm.*: « Si quis dixerit, sanctæ Confirmationis ordinarium ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem sacerdotem, A. S. ». — Idem, Sess. XXIII, can. 7, et cap. IV, ubi principium erroris convellens, definit Episcopos esse presbyteros superiores, et ideo eos præ cæteris habere potestatem confirmandi et ordinandi.

Prob. 2° Ex Scriptura. — In Actibus enim Apostolorum, c. VIII, legitur Petrum et Joannem Apostolos, ac proinde caractere episcopali insignitos, Samariam missos esse ut manus a Philippo baptizatis imponerent, atque Spiritum Sanctum traderent. Similiter, *ibid.*, XIX, 6, videmus B. Paulum manus ad conferendum Spiritum Sanctum imponere; nullibi vero scribitur simplices presbyteros hoc fecisse. Ergo.

Prob. 3° Ex Traditione. — S. Cypr., ep. LXXIII, sic ait: « Quod

nunc quoque apud nos geritur, ut qui in Ecclesia baptizantur, præpositis Ecclesiæ offerantur, et per nostram orationem ac manus impositionem Spiritum Sanctum consequantur, et signaculo Dominico consummentur ». S. Hieron., *dialogo ad Lucif.*, II part., ait: « Non abnuo hanc esse Ecclesiarum consuetudinem, ut ad eos qui longe in minoribus urbibus per presbyteros et diaconos baptizati sunt, Episcopus ad invocationem Sancti Spiritus manum impositurus excurrat ». Alia multa citari possent. Ergo.

Confirmatur ex auctoritate Romanorum Pontificum, nempe S. Innocentii I, S. Gregorii Magni, Gelasii, Melchiadis, Eusebii, etc., et ex perpetua totius Ecclesiæ praxi.

Prob. 4° Ex Ratione Theol. — In quolibet opere, ait S. Thom., q. LXXII, a. 11, ultima consummatio supremo artifice reservatur; epistola, quæ a notario scribitur, signatur a domino; ad ducem spectat milites recipere et consignare; atqui per Baptismum homo fit *Dei ædificatio*, epistola Spiritu Dei scripta, civis Ecclesiæ; in Confirmatione autem, illa domus ædificata dedicatur in templum Spiritus Sancti; illa quasi epistola conscribitur signo crucis; ille civis in militem recipitur et consignatur; ergo hoc sacramentum debuit reservari Episcopis, qui sunt supremi artifices, principes atque duces in Ecclesia.

Prob. 2ª Pars. 1° Ex Doctr. Eccl. — Ex Conc. Flor. in Decreto unionis, ubi, postquam dixit quod hujus sacramenti « ordinarius minister est Episcopus », idque ex Act. VIII, probavit, subdit: « Legitur tamen aliquando per Apostolicæ Sedis dispensationem, ex rationabili et urgente admodum causa, simplicem sacerdotem chrismate per Episcopum benedicto hoc administrasse Confirm. sacramentum ».

Prob. 2° Ex Traditione, cujus testes jam habes Patres Iª parte citatos; item plures Pontifices facultatem confirmandi concesserunt simplicibus sacerdotibus et missionariis, S. Gregorius, ep. XXVI, lib. IV; Nicolaus IV; Joannes XXII; Urbanus V apud Waddingum, ad an. 1521; Leo X, apud eundem, item apud Henricum, lib. XIII, de Confirm. c. vi; Suarez, disp. 36, a. 2; Pallavicinum, lib. IX, c. VII; et Rodriguem, in *Bullario*. Ergo.

Confirmatur ex praxi Ecclesiæ Græcæ, in qua presbyteri græci etiam nunc valide confirmant, ex consensu Summorum Pontificum. — Cf. S. Thom., l. c.; *Suppl.*, q. XXXVIII, a. 1; *Quodl.* XI, a. 7; S. Alph., 170; Elbel, 174 seq.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1° Quilibet Episcopus, etsi jurisdictione episcopali careat, *valide* confirmare potest: quia validitas hujus sacramenti a solo caractere

pendet, servatis cæteris servandis. At jurisdictio ordinaria vel delegata necessaria est ad *licite* confirmandum.

2° Episcopus igitur in aliena diœcesi, sine Ordinarii licentia, confirmans, mortaliter peccat et suspensionem in cap. v, Sess. VI Conc. Trid., *de Reform.* latam incurrit, ut S. Congr. ejusdem Concilii interpres definivit die 15 aprilis 1575, et docent theologi ac canonistæ. Nec vagis archiepiscopus hoc sacramentum in diœcesi suffraganei sui, sine speciali delegatione, administrare posset.

3° Qui alienos diœcesanos, sine proprii Episcopi licentia, in sua diœcesi confirmaret, mortaliter etiam peccaret, juxta communissimam theologorum sententiam. Plures, apud Ferraris et S. Alphonsum, dicunt eum suspensionem incurrere: communior tamen est sententia negans. Imo multi contendunt licentiam Ordinarii præsumi posse, si nempe ex adjunctis prævideatur talem actum illi gratum fore. Sic potest confirmare extraneos in sua diœcesi, quod consuetudine et tacita Episcoporum consensione est introductum.

4° Episcopus tenetur confirmare *petentes*, quoties commode potest, si ad aliud tempus proximum differre nequeat. — Tenetur etiam *aliquoties* opportunitatem suis subditis præbere hoc sacramentum suscipiendi. Hinc peccaret graviter, si longo tempore a Confirmatione conferenda abstineret, v. gr. per octo aut decem annos, nec diœcesim circumiret, saltem per præcipua loca, nisi morali impossibilitate excusaretur. — « Si autem adsit justa causa non peccat, qui differt per tres aut plures annos. » — Cf. S. Alph., 175; Croix, 388.

5° Quidam dicunt Episcopum teneri, et quidem sub gravi, moribundo petenti Confirmationem administrare; alii contendunt eum ad id sub nullo peccato teneri, quia excusat incommoditas et communis praxis. Difficile tamen concipitur eum saltem venialiter non peccare, nisi rationabili causa excusetur. S. Alph. *l. c.*

6° Omni loco, hora ac die administrari potest Confirmatio, cum vestibus sacris ac cærimoniis in Pontificali præscriptis. — Cf. Bonal, *Inst. canonicas*, tract. IV, n. 49.

7° Confirmatio data a sacerdote non legitime delegato, invalida est; a fortiori si daretur a diacono, quem Ecclesia ad hoc delegare nequit. Quæ autem delegatio a solo Summo Pontifice nunc conferri potest. An autem posset Episcopus simplicem sacerdotem ad hoc deputare, si hanc facultatem non sibi reservasset Summus Pontifex, disputatur. — Cf. Bened. XIV, *de Syn.*, lib. VII, c. VIII.

DISPUTATIO QUINTA

De Confirmationis Subjecto et Necessitate.

Quoad præsentem disputationem sit seq.

PROP. — *Omnis homo baptizatus, sive adultus, sive infans, est capax Confirmationis.*

Prob. — Ratio est, quia per hoc sacramentum homo, ut dictum est, promovetur in ætatem perfectam spiritualem. Atqui anima, ad quam pertinet spiritualis nativitas et spiritualis ætatis perfectio, est immortalis, et sicut potest tempore senectutis spiritualem nativitatem consequi, ita potest tempore juventutis et infantie consequi perfectam ætatem spiritualem; quia hujusmodi corporales ætates animæ non præjudicant. Ergo.

Unde Ecclesia, ait cl. Billuart, duodecim primis sæculis etiam infantibus Confirmationem statim post Baptismum administravit. Verum, quamvis hæc antiqua consuetudo suas haberet rationes, nec sit improbanda, justis tamen de causis Ecclesia illam mutavit, censuitque in variis Synodis, non esse conferendum hoc sacramentum, nisi iis qui annos discretionis attigerint, hoc est anno ætatis septimo. His non obstantibus, contraria consuetudo adhuc legitime viget in aliquibus locis, v. gr. apud Græcos, in Hispania, in insulis Philippinis, in America Latina etc.

Quantum ad *necessitatem* hujus sacramenti, communis sententia est, hoc sacramentum non esse necessarium necessitate medii, cum per solum Baptismum possit haberi remissio peccatorum et salus, ut patet præsertim in infantibus baptizatis qui ante Confirmationem moriuntur.

Juxta S. Alph. est obligatio *sub gravi* de præcepto divino saltem decurrente vita, et data opportuna occasione; idque probat ex declaratione Benedicti XIV in Bulla *Etsi pastoralis*, de ritibus et dogmatibus Græcorum, ubi ait, § 3, n. 4: « Monendi sunt (qui non sunt confirmati) ab Ordinariis locorum, eos gravis peccati reatu teneri, si cum possunt ad Confirmationem accedere, illam renuunt ac negligunt ».

Notat tamen cl. Scavini, verba Bened. XIV non concludere pro omnibus; quia Pontifex loquitur tantum de invalide confirmatis a presbyteris græcis, qui ideo renuebant denuo ad Confirmationem accedere, quia primam ut validam habebant. Unde aderat hic ratio

particularis eos obligandi ad sacramentum Confirmationis suscipiendum, nempe ut errorem sic retractarent.

Concludendum igitur est *probabilius* hanc obligationem urgere sub gravi, sed *certo* non constare. Cf. *Casus.... Romæ ad S. Apollinar.*, p. 246, ubi asseritur obligatio gravis, sed non probatur *certe*. Nec ulla afferri potest lex qua illa gravis obligatio certo probetur. — Cf. S. Thom., III p., q. LXXII, a. 8; *Suppl.*, q. XXIX, a. 3 ad 3; S. Alph., n. 178 seq.; S. Bonav., IV, dist. 7, a. 2, q. II; Scotum, IV, dist. 7, q. II.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1° Ad *validitatem* Confirmationis requiritur in confirmandis character baptismalis, et insuper in adulto intentio sacramentum recipiendi, ut constat ex dictis *de sacram. in genere*. Quare non conferendum est sacramentum Confirmationis illis adultis neophytis, moribundis, et articulo mortis baptizatis, qui Baptismi capaces judicati sunt, nisi saltem habeant aliquam intentionem recipiendi Confirmationem ad robur animæ suæ adjiciendum. S. Off., 10 april. 1861 (Coll. P. F., n. 685); ideoque requiritur in adultis notitia hujus sacramenti. — Cf. Conc. Pl. Amer. Lat., n. 513.

2° Ad *licitatem*, requiritur: a) Status gratiæ, quia Confirmatio est sacramentum vivorum. Quapropter qui conscius est peccati mortalis, ad sacramentum Pœnitentiæ recurrere debet, nisi perfecte conteratur. Mos generalis est, ut nullus confirmetur, nisi schedulam a paroco subsignatam exhibeat. — b) Ut confirmandus rudimentis doctrinæ christianæ imbutus sit, iis præsertim, quæ sunt de necessitate medii, et quæ spectant ad sacramenta Pœnitentiæ et Confirmationis.

3° Consulendum est, ut die Confirmationis sacra Communio, si fieri potest, recipiatur; est enim conveniens præparatio ad dona Spiritus Sancti suscipienda.

4° Confirmandi modeste et decenter, juxta conditionem suam, ornari debent, propter reverentiam sacramento debitam.

DISPUTATIO SEXTA

De Confirmationis Effectibus et Ritibus.

Sacramenti Confirmationis duplicem esse effectum, augmentum scilicet gratiæ, quam per Baptismum accipimus, sive majus robur Spiritus Sancti pro sustinenda fide, quam in Baptismo profitemur;

et spiritualem ac indelebilem characterem, qui in anima imprimitur, nemo potest in dubium revocare, quin simul e sacramentorum numero Confirmationem expungat. Sed disp. prima jam demonstratum et vindicatum est, Confirmationem esse verum sacramentum Novæ Legis. Et in *de sacram. in gen.* demonstratum est, quod spiritualem, et indelebilem characterem in anima imprimitur, ex quo factum est, ut non possit iterari. Ergo nihil ultra necessarium videtur immorari in hac disputatione. Sed quoniam in can. 2 Sess. VII, Conc. Tridentinum expresse damnat Novatorum errorem circa chrismatis virtutem, ideoque non piget aliquid dicere de hac catholica veritate.

Sit itaque

PROP. — *Nullam injuriam faciunt Spiritui Sancto, qui aliquam virtutem sacro Confirmationis chrismati tribuunt.*

Prob. — Hæc propositio, quæ ex can. 2 Conc. Trid. ad fidem pertinet, sic breviter demonstratur. Vel chrisma pertinet ad essentialiam materiam, sive solam, sive partialem, sacramenti Confirmationis, ut tenet ferme communis Theologorum sententia, vel saltem est ritus ab Ecclesia ordinatus ad melius significandos hujus sacramenti effectus. Si primum: ergo mirifice placet Spiritui Sancto, quoniam divina est illius institutio, saltem per facultatem datam Ecclesiæ materiam sacramentorum determinandi. Si alterum: quomodo injuriosum, et non potius gratum Spiritui Sancto, quod virtutem habet nobis significandi divinam illius gratiam, quæ interiorius per sacramentum infertur? Quis unquam vitiosos, imo injuriosos dixerit ritus, quibus in Veteri Lege evangelica cætera conficiuntur sacramenta? Optime igitur Conc. Trid. oppositum Protestantium errorem citato canone damnavit.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1º Character Confirmationis necessario præsupponit characterem Baptismi, ita ut, si aliquis non baptizatus confirmaretur, nihil reciperet, sicut docet S. Thom., III p., q. LXXII, a. 6. Ratio est: a) quia, ut jam alibi diximus, Baptismus est janua aliorum sacramentorum, neque quis fieri potest particeps Christi, nisi in ejus corpus mysticum sit cooptatus. — b) Quia sic se habet Confirmatio ad Baptismum, sicut augmentum ad generationem: unde a Conciliis et Patribus Confirmatio dicitur consummatio et perfectio Baptismi. Atqui nullus potest promoveri in ætatem perfectam, nisi primo fuerit natus. Ergo. — c) Id constat ex continuata ab Apostolis praxi Ecclesiæ, quæ nunquam nisi baptizatis contulit sacramentum Confirmationis.

2º Præcipuæ hujus sacramenti *Cerimoniæ* sunt sequentes. *Primo* adhibitio susceptoris seu patrini: « Ille qui accipit hoc sacramentum,

ab alio tenetur, inquit D. Thomas, *l. c.*, a. 10, quasi per alium in pugna spirituali erudiendus ». Quæ de patrinis in Baptismo dicta sunt, generatim de patrinis quoque in Confirmatione adhibendis intelligantur. — Nullus præterea non confirmatus potest esse in Confirmatione patrinus: et si fuerit, non contrahit spiritualem cognationem. — Alius esse debet in Baptismo et alius in Confirmatione patrinus, nisi cogat necessitas: non plures, sed unus tantum adhibeatur; nec feminis mares, nec maribus feminæ patrini officium præstent, sed suo quisque sexui patrinus adhibeatur. — Quia ergo contingere potest ut, in locis missionum vel in aliis a civitate episcopali valde separatis, nullus adsit qui antea confirmatus fuerit, permittitur in hoc casu ut aliqui sine patrino confirmentur, qui postea patrini ceterorum esse poterunt. — Sufficit ut patrinus ponat manum suam dexteram super humerum dexterum confirmandi, etiam adulti. S. R. C., 20 sept. 1749, ad 6. — Cf. Conc. Plen. Amer. Lat., n. 517; Append. ad C. P. Amer. Lat., 59.

3° *Secundo*, quandoque nomen confirmando imponitur, semperque est imponendum, ut monet D. Borromæus in Concilio V Mediolanensi, ubi nomen Baptismatis turpe est aut ridiculum.

4° *Tertio*, olim alba veste induebantur confirmandi, sed inde illud oriebatur, quod statim a Baptismate, quo recepto in albis vestiebantur baptizati, confirmarentur.

5° *Quarto*, Episcopus extendit manus versus confirmandos, oratque ut in ipsos descendat Spiritus Sanctus.

6° *Quinto*, chrismat frontem confirmandi per modum crucis, ut confirmatus nec crucem, nec Crucifixum erubescat.

7° *Sexto*, percutit confirmatum levi alapa, ut sciat confirmatus, se militem esse creatum non ad percutiendum, sed ad patiendum: tum etiam ut recordetur se hoc sacramento initiatum esse, ne iterum ad illud audeat accedere.

8° *Septimo*, pacem impertitur Episcopus, ut intelligat confirmatus se « gratiæ cælestis plenitudinem, inquit *Catechismus Romanus*, et pacem, quæ exsuperat omnem sensum, consecutus esse ».

9° *Octavo*, vitta seu fasciola linea frons confirmati circumligatur, ne chrisma defluat et profanationi pateat. Manebat olim frons confirmati circumligata septem diebus, postea tribus, deinde viginti quatuor horis; tandem in fere omnibus diœcesibus, omissa fasciola, statim abstergitur frons confirmati.

10° *Nono*, benedictio communis, quæ datur ab Episcopo, Confirmatione peracta, non est ad sacramentum necessaria, sed simplex cærimonia, ut dicunt communiter Doctores.

11° *Decimo*, confirmatus recitat clara voce Symbolum Apostolorum cum *Pater* et *Ave*, ut incipiat publice profiteri fidem, cujus miles et defensor constitutus est per hoc sacramentum. — Cf. S. Thom., III p., q. LXXII, a. 10, 12; S. Alph., 184 seqq.; Goar, *Euchol.*, p. 356; Denzinger, *Rit. orient.*, I, 59.

TRACTATUS QUARTUS

DE EUCHARISTIA

PARS PRIMA

DE EUCHARISTIA UT EST SACRAMENTUM

PRÆAMBULA

Quemadmodum ex innumeris beneficiis, quibus Deus cumulare dignatus est genus humanum, nullum sane est, quod comparari possit cum altissimo, et ineffabili Redemptionis Mystério; ita certe nullum ex tot operationibus et signis, quibus infinitam suam charitatem erga nos Christus manifestavit, nullum est, quod comparari possit cum sacramento Eucharistiæ. Sive enim hoc donum consideretur ut sacramentum, sive inspiciatur ut sacrificium, Eucharistia cætera Christi sacramenta excellit, et quodammodo superat quoque sacrificium, quo in ara crucis pro nobis in hostiam expiationis seipsum Deo Patri obtulit. Quippe in reliquis sacramentis suam gratiam, aut ejusdem augmentum impertitur, et amicos ex inimicis nos reddit; ast in sacramento Eucharistiæ se totum omnium gratiarum auctorem nobis donat, et in cibum ac in potum suam carnem, et sanguinem dat nobis, ut sic quasi cum ipso incorporemur, et unum efficiamur et idem. Semel in ara Crucis se obtulit hostiam expiationis: sed quotidie, et millies in hora, simili modo, licet incruenter, se offert sacrificium expiationis, et propitiationis. Oh thesaurum infinitæ sapientiæ, et charitatis, quod si ore profertur, nullimode mente concipi potest!

Sed quis crederet? Cum magis manifestantur, et augentur mysteria divinæ misericordiæ et amoris, eo magis crescit impietas, et

ingratitude hominum: adeo quidem, ut etiam tantæ charitatis miracula impiissimo ore aspernari audeant, et negare. Abhorret sane, discipuli dilectissimi, abhorret mea mens recogitare, et mea lingua proferre quot pestiferos errores, auctore Diabolo, homines excogitare potuerint adversus Eucharistiæ sacramentum. Sed quoniam hoc nostrum princeps munus est, catholica scilicet dogmata, quantum ad Moralem attinet, contra Hæreticos propugnare, fuis primū ad Deum precibus, ut sua gratia nobis dignetur assistere et tueri, en alacriter ad tantum opus manus admovemus.

Quapropter ex natura rei divisio in duas partes oritur, quarum priore rationem sacramenti, posteriore sacrificii rationem considerabimus.

Circa hunc tractatum scriptores, qui consuli possunt pro prima parte, præter eos, quos suo loco in singulis disputationibus afferam, indico hic paucos: S. Thom., qui perbelle de hoc sacram. locutus est, præsertim in *Sum. Theol.*, III p., q. LXXIII et seq.; *Cont. Gentes*, lib. IV, c. LXI et seq.; S. Alph., lib. VI, n. 189-424; Scotum, IV, dist. 8, q. 1; Bossuet, *Médit. sur l'Evang. de la Cène*; Bourdaloue, *Serm. sur le T. S. Sacrement, sur la Communion Pascale*, etc.; Suarez et Lugo, in suis tract. de *Eucharistia*; Croix, lib. VI; Franzelin, de *Eucharistia*.

DISPUTATIO PRIMA

De Eucharistiæ Notione et Existentia.

Eucharistiæ sacramentum quoad nomen variis nominibus appellatur. Nam: a) ratione *materiæ* qua conficitur, vocatur *panis eucharisticus*, *panis vitæ*, *panis supersubstantialis*, *panis angelicus*, etc.; — b) ratione *rei* quam continet vocatur *corpus Domini*, *sacramentum corporis et sanguinis Domini*; — c) ratione *dignitatis* vocatur *sanctissimum sacramentum*; — d) ratione *effectuum* vocatur *communio*, quia fideles Christo conjungit; *viaticum*, quia viatoribus morientibus est medium perveniendi ad patriam; *sacramentum amoris*, quia amorem fovet; — e) ratione *ritus* vocatur *fractio panis*; — f) ratione *sacrificii* quod insitum habet vocatur *oblatio*, *sacrificium*; — g) ratione *temporis et loci* quo institutum fuit et celebratur, *Cæna Domini*, *sacramentum altaris*. — Cf. S. Thom., III p., q. LXXIII, a. 4.

Generatim Eucharistia quoad rem definiri potest: *Sacramentum*

sub speciebus panis et vini, corpus et sanguinem Christi continens ad producendam gratiam per modum spiritualis cibi, et ita a Christo Domino institutum ut, dum conficitur sacramentum, verum et proprium sacrificium Deo Patri offeratur. Quæ in hac definitione continentur, suo loco in decursu tractatus, explicabuntur.

Variae etiam hujus sacramenti *figuræ* in Scriptura reperiuntur, ut Panis oblatus a Melchisedech, Panis azymus, Panes propositionis, Panis primitiarum, Panis Eliæ subcinericius, Manna, Agnus paschalis, etc.

Sociniani vero et Protestantes negant Eucharistiam esse signum per se efficax gratiæ a Christo permanentiter institutum.

Contra sit seq.

PROP. — *Eucharistia est vere et proprie sacramentum Novæ Legis.* — De fide est.

Prob. — Hæc fidei veritas in variis Conciliis definita fuit. Illud est Novæ Legis sacramentum, quod est signum sensibile gratiæ, divinitus ad nostram salutem institutum; sed hoc competit Eucharistiæ; ergo.

Hujus signi *sensibilitatem* declarant species panis et vini; *gratiæ collationem* hæc Christi verba, Joan., vi: *Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam.* Ipsius *institutionem divinam* hic textus Luc. xxii: *Hoc facile in meam commemorationem.* Denique ipsius *finis*, seu hominis sanctificatio, evidenter patet eo quod ordinetur ad vitam, nempe spiritualem, homini conferendam.

Hæc thesis roborabitur omnibus testimoniis et congruentiis ad demonstrandam realem Christi præsentiam in subsequenti disputatione afferendis.

Hinc Eucharistia est unicum specie sacramentum *totale*, licet sint plura signa. — Etenim licet adsit *pluralitas physica* signi et consequenter possit appellari *duplex sacramentum partiale* inadæquate distinctum, est tamen unitas moralis; nam sacramentum Eucharistiæ quamvis speciebus panis et vini physice distinctis sit compositum, ordinatur tamen *ad unam specie refectionem spiritualem* tamquam ad finem et effectum significatum, sicut cibus et potus materialis ordinantur ad unam refectionem corporalem. Sic in Extrema Unctione sunt plures unctiones, et tamen habetur unicum sacramentum; quia plures istæ unctiones ordinantur ad unum finem et effectum, ad tollendas nempe reliquias peccatorum. — Ita communissime et certo cum S. Thoma, III p., q. LXXIII, a. 2; S. Alph., nn. 191-199; Scoto, dist. 8, q. 1, n. 4.

Igitur qui sumit unam tantum speciem sumit totum sacramentum quoad *rem contentam*, et quoad *sufficientem vim causandi*

gratiam per modum refectionis spiritualis, non vero quoad *continens* seu species, neque quoad *perfectam significationem refectionis* spiritualis.

Quoad *tempus institutionis* Eucharistiæ, de fide est ipsum Christum instituisse hoc sacramentum in ultima Cœna, pridie quam pateretur, ut constat ex tribus Evangelistis, Matth. xxvi, Marc. xiv, Luc. xxii, et S. Pauli I ad Cor., xi, 23-25. — Idem definitum est a Conc. Viennensi, *Clementin.* lib. III, tit. XVI, declaratum a Conc. Trid., n. 1, assertum ab Ecclesia in canone Missæ: *Pridie quam pateretur, accepit panem*, etc.

Et profecto convenientissimum fuit illud tempus. Etenim: a) Christus post ultimam Cœnam in propria specie a discipulis discessurus erat; et ideo conveniens fuit, ut tunc seipsum ad solatium in sacramentali specie reverendum exhiberet. — b) Sine fide passionis Christi nunquam potuit esse salus, juxta illud Rom., iii, 25: *Quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius*; atque in Veteri Lege illius passionis figura præcipua fuit immolatio agni paschalis: atqui in ultima Cœna, celebrata illa agni paschalis immolatione, per immediate subsequentem Christi passionem, eo ipso abrogatæ manebant figuræ omnes hujusmodi; ergo in eadem Cœna institui aliud sacramentum ejusdem passionis rememorative in posterum, qualis est Eucharistia, omnino fuit opportunum. — c) Quæ ultimo dicuntur et fiunt præsertim ab amicis recedentibus, magis memoriæ commendantur, ac profundius animo imprimuntur; et ideo, ut in majori veneratione haberetur hoc sacramentum, Dominus in ultimo discessu a discipulis illud instituit: «*Salvator, quo vehementius commendaret mysterii hujus altitudinem*, ultimum hoc voluit altius infigere cordibus et memoriæ discipulorum, a quibus ad passionem digressurus erat»; S. August., epist. CXVIII, *ad Januarium*. Ita etiam S. Thomas, III p., q. LXXIII, a. 5; S. Cyprianus, *serm. de Cœna Domini*; S. Chrysostomus, homilia LXXXIII in Matth.; XXVIII in I Cor.; S. Hieron., in Matth. cap. xxvi.

DISPUTATIO SECUNDA

De Vera et Reali Præsentia Christi in Eucharistia.

Directa et aperta impugnatio realis corporis Christi in Eucharistia præsentiae est hæresis propria infausti sæc. xvi. Antea enim vel nulla fuit mota gravior controversia, vel nonnisi indirecte, vel

absque exitu. Nefandi vero hujus erroris auctores fautoresque fuere Carolstadius, Bucerus, Zwinglius, Œcolampadius, Calvinus, etc., non vero Lutherus, licet eum libenter esset amplexus, nisi verborum Christi evidentia obstitisset. Contra quos statuit Conc. Trid., Sess. XIII, can. 1: « Si quis negaverit in Ss. Eucharistiæ sacramento contineri vere, realiter et substantialiter corpus et sanguinem una cum anima et divinitate D. N. J. Christi ac proinde totum Christum; sed dixerit tantummodo esse in eo ut in signo vel figura aut virtute, A. S. »; quibus verbis triplicem damnat adversariorum errorem. Adversus Zwinglium enim statuit, corpus Christi adesse *realiter*, Eucharistiam proinde non esse illius tantum signum vel symbolum; adesse *vere*, non tantum in figura, ut contendit Œcolampadius; adesse *substantialiter*, non tantum virtualiter seu secundum aliquam illius virtutem, prout ratus est Calvinus.

Pro majori intelligentia sit seq.

PROP. — *In almo Eucharistiæ sacramento continentur vere, realiter et substantialiter corpus et sanguis Christi, una cum anima et divinitate ipsius, ac proinde Christus totus.* — De fide est.

Prob. 1° *Ex Scriptura.* — Figura est quid minus figurato, sed hoc non staret, si Eucharistia tantum figuraret, et non realiter contineret Christi corpus et sanguinem; ergo.

Major certa est ex Apostolo, ad Coloss. II, ubi figuras Veteris Testamenti comparat *umbræ*, et Hebr. X, *imagini*, rem autem figuratam *corpori*.

Prob. min. — a) Quia tunc figuræ Eucharisticæ Veteris Testamenti, ut Lignum vitæ, Panis subcinericius, Manna, Agnus paschalis, etc. æquivalerent, immo aliquæ prævalerent sacramento Eucharistiæ, cum Agnus paschalis (ut alia taceam) perfectius repræsentet Christi carnem, quam Panis Eucharisticus; mors Agni perfectius Christi mortem quam fractio panis; Agnus anniculus et immaculatus perfectius Christi innocentiam et mansuetudinem, quam panis albedo: sicque nobilius foret et præstantius figurans et figurato: quod est expressissime contra Apostolum supra.

b) Non minus fidelis est Christus in promissis, quam verax in dictis; sed, Joan. VI, promisit nobis carnem suam in cibum, et sanguinem in potum; ergo vere et realiter illa dedit, alias si umbram dedisset pro veritate, si figuram, si imaginem pro re, non stetisset promissis, fuissetque vere infidelis.

c) Quia quod Christus promisit, Joan. VI, realiter exhibuit; Matth. cap. XXVI, his verbis: *Comedite: hoc est corpus meum... Bibite ex hoc omnes: Hic est enim sanguis meus:* et ne diceres figurate

loqui, addit: *Qui pro multis effundetur*, sicut addit Paulus de corpore, I ad Cor. xi: *Quod pro vobis tradetur*. An ergo effusa est in Passione sanguinis Christi figura, an ejus sanguis? An tradita est Judæis imago corporis, an corpus? certe si ita effusus esset sanguis tuus, o Calvinista, si ita traditum fuisset corpus tuum, non amplius contra hujus sacramenti realitatem oblatrares.

Confirm. primo. — Quia nulla est veritas in Scriptura Sacra verbis magis explicitis et formalibus expressa; unde vel nihil certi et proprii desumi potest ex Scriptura; vel prædictæ locutiones esse proprias et non figuratas, fatearis oportet: et certe ut realitatem corporis et sanguinis exprimeret, quibus aliis verbis uti potuisset? nisi dicas, quod debuisset dicere: *Hoc est figura corporis mei*; quia si, cum dicit: *Hoc est corpus meum*, intelligas corporis figuram, forte si dixisset: *Hoc est figura corporis*, intellexisses corpus ipsum.

Confirm. secundo. — Quia si ibi tantum exprimeretur figura, mirum esset, quod quatuor Evangelistæ, et D. Paulus, qui diversis in locis et partibus de hoc sacramento scripserunt, omnes realem corporis et sanguinis præsentiam expressissent, et ne unus quidem dixisset: *Hoc est figura*, *hoc est imago*, *hoc est repræsentatio*, *hoc est signum*, *hoc est symbolum corporis mei*, aut quid simile. Sane cum unus Evangelista non ita clare rem aliquam, aut potius rei circumstantiam exprimit, alter obscuritatem tollit, ut videre est in mille locis.

Confirm. tertio. — Evangelistæ et D. Paulus loquentes de eo qui Eucharistiam indigne sumit, ajunt: *Judicium sibi manducat et bibit*, I ad Cor. xi, sed qui sumit indigne signum corporis Christi, judicium sibi non manducat, alias qui in peccato proferret hanc vocem *Christus*, judicium sibi manducaret, seu peccaret mortaliter, cum illa vox non tantum sit signum corporis, sed totius Christi. Ita subtiliter argumentatur D. Bonaventura, IV, dist. 10, q. 1.

Confirm. quarto. — Vel potuit Christus ponere corpus suum sub speciebus; vel non potuit: si potuit, cur negas posuisse, cum id in terminis dicat Veritas ipsa? Numquid si dixisset: *Hoc non est corpus meum*, crederes? cur ergo dicenti: *Hoc est corpus meum*, non credis? Si dicas non potuisse, dicas consequenter nec aquam in vinum mutasse in Cana Galilææ, cum hoc sit æque difficile, ac illud.

Prob. 2° Ex Conciliis. — Hæc veritas probari potest ex Conciliis etiam ab ipso Calvino admissis, lib. IV *Instit.*, cap. ix, § 8, nempe Nicæno I, Ephesino, et Nicæno II. In primo enim legitur,

lib. III, cap. *de Sacra Mensa*: « Intelligamus situm in illa sacra Mensa Agnum illum Dei, tollentem peccata mundi, incruente a Sacerdotibus immolatum, et pretiosum ejus corpus et sanguinem veresumentes, credamus, hæc esse nostra redemptionis symbola ».

Secundum vero sic habet in epist. Cyrilli *ad Nestorium*, quam approbavit: « Sacræ carnis et pretiosi sanguinis Christi omnium nostrum Salvatoris participes effecti ».

Tertium autem, postquam fuse ostendisset, Act. VI, nullum Apostolorum aut illustrium Patrum vocasse Eucharistiam imaginem corporis Christi, sic concludit: « Liquido demonstratum est, quod nusquam Dominus vel Apostoli, aut Patres, imaginem dixerunt sacrificium sine sanguine, quod per Sacerdotem offertur, sed ipsum corpus, ipsum sanguinem »; ubi vides adesse in Eucharistia verum corpus verumque sanguinem, etiam independentem a manducatione, cum hic de ea nulla fiat mentio.

His Conciliis addi possunt Vercellense, Turonense et Romanum contra Berengarium. Item Lateranense sub Innoc. III, Viennense, Florentinum, Tridentinum supra citatum, et alia Provincialia, quibus ostenditur perpetuam fuisse Catholicæ de Eucharistia doctrinæ fidem.

Prob. 3º Ex Patribus. — Hæc veritas etiam suaderi potest ex omnium sæculorum Patribus a Bellarmino citatis toto lib. II *de Eucharistia*; ex his autem aliquos hic breviter proferemus.

Primo sæculo, sic habet Martyr Ignatius, ep. *ad Smirnenses*: « Oblationes non admittunt, quod non confiteantur, Eucharistiam esse carnem Salvatoris D. N. J. C., quæ pro peccatis nostris passa est, quam Pater sua benignitate suscitavit »; ergo non mera corporis Christi figura est, ut volunt Calvinistæ, sed vera ipsius caro. Idem habent Clemens Romanus, Dionysius Areopagita, et alii.

Secundo sæculo, Justinus Martyr in *Apolog. II ad Antoninum*: « Jesu Christi, ejus, qua homo factus est, et carnem et sanguinem esse in Eucharistia, accepimus; Apostoli enim ita tradiderunt ». Idem tenet Irenæus.

Tertio sæculo, Cyprianus, serm. *de Cæna Domini*: « Panis iste non effigie, sed natura mutatus, omnipotentia Verbi factus est caro ». Idem reperies apud Tertullianum, Origenem, et Greg. Nazianzenum.

Quarto sæculo, Hilarius, lib. VIII *de Trinit.*; Cyrillus Hierosolymit., *Chalechesi 4 Mystagogiæ*; Ambrosius, lib. IV *de Sacramentis*, c. IV et V: « Post consecrationem dico tibi, quod jam est corpus Christi ».

Quinto sæculo, Leo Magnus, serm. VI *de Jejun. septimi mensis*; Chrysost., hom. LXXXIII in Matth.; August., in Ps. XXXIII conc. 1,

cujus titulum explicans nempe: *Et ferebatur in manibus suis*, scilicet David, ait: « Manibus aliorum potest portari homo: manibus suis nemo portatur. Quomodo intelligatur in ipso David secundum litteram, non invenimus: in Christo autem invenimus. Ferebatur enim in manibus, quando commendans ipsum corpus suum, ait: *hoc est corpus meum*: ferebat enim illud corpus in manibus suis ». Ridiculus es, o Calvine, cum Augustinum explicans, dicis Christum seipsum portasse improprie, i. e. in signo sui corporis. An seipsum portare in signo, in figura, in symbolo intelligibile est? Et ecce tamen loquitur Augustinus de portatione, quæ superat captum humanum. Alia ex Augustino testimonia taceo, cum hoc sit omnino convincens.

Sexto sæculo, Remigius, in I ad Cor., ubi docet, quod Eucharisticus panis transeat in corpus Christi. — Idem docuerunt Fulgentius, Cæsarius, et Gregorius Turonensis.

Septimo sæculo, Gregorius Magnus, hom. XXII in Evang., de sanguine Christi sic loquitur: « Non solum ore corporis, sed etiam ore cordis hauritur ».

Octavo sæculo, Damascenus, lib. IV *de fide*, c. XIV: « Domino dicente: *Hoc est meum*: non figura corporis, sed corpus, et non figura sanguinis, sed sanguis, etc. ».

Nono sæculo, Theophylactus, in cap. XXVI Matth.: « Non enim dixit: hoc est figura, sed hoc est *corpus meum*... Panis quidem apparet, sed caro est ». — Idem habet Paschasius, et alii.

Decimo sæculo, Fulbertus Carnotensis, ep. *ad Deodatum*: « Terrena materia panis et vini naturam et meritum generis sui transcendens, in Christi substantiam commutatur, cum ipse dicat: *Hoc est corpus meum*: *Hic est sanguis meus* ».

Undecimo sæculo, Anselmus, c. XI II ad Cor. exponens illud: *Hoc est corpus meum*, ait: « Sensibus quidem exterioribus videtur esse panis, sed sensibus cognoscite mentis, quia hoc est *corpus meum* ».

Duodecimo sæculo, Euthymius, in c. XXVI Matth.: « Non dixit: hæc sunt signa corporis mei, et sanguinis mei; sed hæc sunt corpus et sanguis meus ».

Denique sicut Bernardus claudit agmen Patrum, ita et claudat hanc veritatem: « Sciulus, inquit de Clerico in *Vita S. Malachie*, in oculis suis præsumpsit dicere, in Eucharistia esse tantummodo sacramentum, et non rem sacramenti, idest, solam sanctificationem, et non corporis veritatem ».

Prob. 4º Ex Argumento Præscriptionis. — Vel tenuerunt Apostoli Christum esse realiter in Eucharistia, vel non; si primum: ergo

idem tenemus, quod illi ab ipsomet Christo et Spiritu Sancto edocti tenuerunt. Si secundum, ut volunt Sacramentarii: Dic, quæso, quo anno, quo sæculo, quo auctore, qua in urbe, quo in Regno, aut mundi parte cœpit sententia realitatis? Dic quomodo fieri potuit, ut doctrina a sensibus adeo remota et carnali sapientiæ apparenter contraria, non modo Galliam, Hispaniam, Italiam, non modo Europam aut Africam, sed totam Dei Ecclesiam in omnibus mundi partibus diffusam, potuerit penetrare, ac omnes ibi contrarium sentientes immutare, nullo reclamante populo, nullo Episcopo, nulla Synodo, nullo Concilio, nullo Summo Pontifice? cum Nestorius, Donatus, Pelagius, et alii hæresiarchæ famosi suos errores, etiam in parvulo orbis angulo spargunt; reclamant Episcopi, obmurmurant fideles, congregantur Concilia particularia et generalia, anathematizantur hæreses, tota commovetur Dei Ecclesia; et ecce hic totus orbis sit hæreticus, et tota nihilominus silet Ecclesia: Quis sanæ mentis hoc credat? immo quis non credat insanire similia garrientes?

Prob. 5° Ex Ratione. — a) Verba Christi, quibus hanc veritatem probamus continent testamentum, seu ultimam ejus voluntatem, ut patet ex illo Apostoli, I ad Cor., XI: *Hic calix novum testamentum est in meo sanguine.* Idem habet Lucas: ergo proprie et sine metaphoris aut amphibologiis intelligenda sunt. Nam ideo moribundus testamentum condit, ut pax servetur inter hæredes, et vitetur omnis discordia: quomodo autem id efficeret, si verbis impropriis et intricatis uteretur: et certe si Calvino fuisset legata testamento domus aliqua, aut pecuniæ summa, servassetne pacem inter hæredes, si ipsi dedissent domum chartaceam, aut nummos pictos? credet qui voluerit.

b) Potuit Deus ponere Christi corpus et sanguinem sub speciebus Eucharisticis: ergo de facto posuit, cum id indicent verba ab ipsa Veritate superius allata.

Prob. ant. contra hæreticos, qui volunt esse repugnantiam, si id esset Deo possibile; vel quia Christi corpus esset in cælis et in terris; vel quia corpus divisibile existeret modo invisibili non occupans locum; vel quia accidentia panis existerent sine subjecto: nullum autem ex illis repugnat: non primum; quia idem corpus posse esse in diversis locis per bilocationem, docetur communiter in Physica; illuc recurre. Non secundum; quia cum occupare locum non sit de essentia corporis, cum prius sit esse corpus, quam esse in loco, non implicat esse corpus, et non esse in loco. Deinde non occupavit locum Christi corpus, cum exivit de utero Virginis clauso, cum intravit januis clausis ad Discipulos, cum pertransiit lapidem

sepulchralem; cur non posset ita esse in Eucharistia? Adde Christum asserere, Matth. xix, quod *facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in Regnum cœlorum*: ergo supponit camelum posse ita transire, adeoque locum non occupare. Non etiam tertium; quia non minus est de ratione naturæ per subsistentiam propriam subsistere, quam accidenti alteri inhærere: sed natura humana aliter subsistit in Christo: ergo et aliter existere possunt accidentia in hoc sacramento.

Confirmare hunc fidei articulum ulterius possunt alia duo, nempe miracula, et ipsa Calvinii testimonia.

Primo: Miracula tam evidentia, tam aperta, adeo numerosa, et a personis omni exceptione majoribus tot in locis relata, ut solus obstinatæ mentis valeat dissentire: unde Richardus a S. Victore confidenter ait, lib. IV *de Trinit.*, c. II: « Domine, si error est, a te decepti sumus: nam ista in nobis tantis signis et prodigiis confirmata sunt et talibus, quæ nonnisi per te fieri possunt ». Et ideo Lutherus, licet ad rejiciendam realitatem propenderet, non potuit tamen tam aperte veritati contradicere, etiam ad id a diabolo sophisticis argumentis sollicitatus, ut fatetur ipsemet lib. *de abroganda Missa*.

Secundo: Calvinii testimonia adeo clara sunt et expressa, ut non expressius loqueretur Catholicus: ait enim lib. IV *Instit.*, c. xvii, § 32: « In sacra sua cœna jubet me sub symbolis panis et vini corpus et sanguinem suum sumere; nihil dubii, quin et ipse vere porrigat, et ego recipiam ». Item § 10, dicit hoc sacramentum esse *maximum arcanum Spiritus Sancti, incomprehensibile*. Et § 1 vocaverat *incredibile*, et 7, *indicibile, inexcogitabile*. Ubi autem arcanum, ubi incomprehensibilitas, ubi miraculum, si tantum ibi nobis communicetur Christus per fidem? certe si non sit difficile catholico totam Trinitatem sibi per fidem communicare, cur incomprehensibilis esset talis Christi communicatio? unde ibi realitatem admittit, vel, si negat, absurdissime loquitur. — Cf. S. Thom., q. lxxv, a. 1; S. Bonav., q. lxxv, et *Opusc. spec. de hoc Sacramento*; Scotum, l. c.; Hurter, tr. IX, th. 143, n. 1030 seqq.; Mazzella, *Prælect. scholastico-dogm.*, tr. *de Euch.*, cap. 1; Bougaud, *Il Cristianesimo*, etc., vol. III, p. I, c. II, et passim; Monsabré, *Confer.*, vol. XII; Wiseman, 16^a Conf.

DISPUTATIO TERTIA

De Transubstantiatione.

Quoad nomen, transubstantiatio idem sonat ac transitus alicujus substantiæ in aliam.

Quoad rem, transubstantiatio, de qua hic agitur, juxta Conc. Trid., n. 3, est: *Conversio totius substantiæ panis in substantiam corporis Christi, et totius substantiæ vini in substantiam sanguinis ejus, manentibus dumtaxat speciebus panis et vini.*

Dicitur primo: *conversio totius substantiæ panis in substantiam corporis Christi*, etc.; quibus duo significantur, scilicet, panis et vini substantiam totaliter desinere, ut substantia corporis et sanguinis Christi succedat, ac proinde illam conversionem esse substantialem seu ex subjecto in subjectum; sed insuper aliquam dependentiam seu connexionem esse inter desitionem panis et vini substantiæ, quæ rationem habet termini *a quo*, et præsentiam substantiæ corporis et sanguinis Christi, quæ rationem habet termini *ad quem*. Suarez, *de Euchar.*, disp. 50, sect. 1, 2.

Exinde excluditur tum *impanatio*, qua Verbum, mediante corpore Christi, esset hypostatice unitum cum ipso pane et vino, sicut hypostatice unitum est cum natura humana in Christo; tum unio qualiscumque *accidentalis* panem et vinum inter et corpus Christi; tum mera coexistentia panis et corporis Christi absque ulla unionem, seu *consubstantiatio*.

Dicitur secundo: *manentibus dumtaxat speciebus panis et vini*; quibus significatur conversionem de qua agitur, directe ac per se terminari ad substantiam corporis et sanguinis Christi, non vero insuper ad ejusdem corporis accidentia et dimensiones; sed accidentia panis et vini permanere ut aliquid commune, sub quo terminus *ad quem* expellit terminum *a quo*, eique succedit, quin ejusdem formæ succedat, seu quin insubjectentur illa accidentia; ac proinde præfata conversio est exclusive substantialis, nullatenus directe ac per se etiam formalis seu transaccidentalis. In hoc transubstantiatio differt a *transformatione*, quæ respicit formam accidentalem aut substantialem; et propterea hoc sacramentum, quasi per antonomasiam dictum est *mysterium fidei*, quia in eo aliud videtur, et aliud traditur; c. vi, tit. XLI, lib. III *Decret.*; Suarez, *ibid.*, disp. 56, sect. 1.

Itaque, in illa conversione, quæ per se ac directe *non afficit formam* seu accidentia corporis Christi, hoc corpus, vi illius conversionis, *nec mutatur, nec augescit, nec generatur*; sed mutatio fit tantum in panis et vini *substantia*, quæ *vere transit*, dum actio transmutativa terminatur ad corporis Christi substantiam, quæ non transit; *Catech. Rom.*, II p., c. iv, n. 39. Sic, in unione hypostatica Verbi cum natura humana, mutatio fit tantum ex parte naturæ humanæ, nullatenus ex parte Verbi; *S. Thom.*, III p., q. lxxv, a. 2-4.

Hujusmodi conversio subjecti in subjectum, remanente specie subjecti *a quo*, est omnino sui generis, nec de facto existit nisi in Eucharistia. Debit igitur designari peculiari a proprio nomine, quo illius conversionis natura a qualibet alia distingueretur, ac omnis error in hac re efficacius removeretur. Patres ad hoc usi sunt variis nominibus, quorum tamen alia sunt generalia, ut nomen *conversionis*, *mulationis*, *transitus*, *migrationis*, alia accidentariæ mutationi magis accommodata, ut nomen *transfigurationis*. Vox *trans-elementationis*, quam adhibuit Theophylactus, magis accedit ad proprietatem conversionis substantialis; sed durior videtur ac non satis accommodata, cum possit etiam significare resolutionem mixti in elementa.

Nomen autem *transubstantiationis* proprie significat conversionem totius substantiæ in aliam substantiam, remanente prioris substantiæ specie, sub qua posterior succedit. Hoc nomine ad explicandum præsens mysterium usus est Petrus Blesensis, epist. CXL, an. 1160; legitur etiam in antiqua fidei professione Tolosanorum hæreticorum apud Baronium, ad an. 1178; item ep. Gofredi ad Card. Albanensem, apud etiam Baronium, ad an. 1188. Tandem illa vox consecrata fuit a Conc. Later. IV, c. 1, tit. I, lib. I *Decret.*; a Conc. Trid., n. 10, sicut olim Ecclesia invenit et consecravit vocem *consubstantialis* contra Arianos, ac nomen *Deiparæ* contra Nestorianos.

Unde nomen illud tria exprimit, scilicet, absentiam substantiæ panis et vini, præsentiam substantiæ corporis Christi sub speciebus panis et vini remanentibus, atque hujusmodi absentiam unius substantiæ et præsentiam alterius per veram conversionem unius in alteram, ut jam expositum est: tria ad dogma catholicum pertinent.

Qui vero ipsam vocem *transubstantiationis* uti ineptam aut barbaram rejiceret, rem ipsam retinendo, non esset eo ipso hæreticus, sed valde temerarius, scandalosus, aures pias offendens, et foro externo vehementer de hæresi suspectus. Suarez, *de Euchar.*, disputatio 50, sect. 1.

Attamen non defuerunt qui transubstantiationem negaverint. Revera, Berengarius, postquam confessus fuerit præsentiam realem, impanationem asseruit. Eundem errorem professi sunt Wicleffus, Joannes Hus et Osiander; vide Bellarm., *de Euchar.*, lib. III, c. xi.

Aliqui ex illis hæreticis discipuli retinuerunt tantum unionem accidentalem, sed intimam, panis cum Christo, in qua panis servat quidem suum suppositum, sed penetratur a Christo, sicut ferrum igne: et ideo panis dicitur corpus Christi, sicut ferrum ignitum vocari solet ignis. Bossuet, *Histoire des Variat.*, lib. II.

Alii Berengarii discipuli nec unionem hypostaticam, nec accidentalem inter panem et corpus Christi professi sunt, sed utriusque coexistentiam seu consubstantiationem. Hanc hæresim iterum suscitavit Lutherus; eandem amplexati sunt Anglicani; et illi omnes contendunt dogma transubstantiationis et hoc nomen ab Innoc. III fuisse inventa, et a Conc. Later. IV propalata.

Hisce præstitutis, sit ergo de fide seq.

PROP. — *Christus fit præsens in Eucharistia per conversionem totius substantiæ panis et vini in corpus et sanguinem suum.*

Prob. 1° *Ex Doctr. Eccl.* — Dogma transubstantiationis definitum fuit a Conc. Rom. sub Gregor. VII, 1079, contra Berengarium et ejus discipulos; a Conc. Later. IV, 1215, contra Almaricum; a Conc. Constantiensi, 1418, contra Wicleffum et Joannem Hus; a Conc. Florent., 1439, pro decreto unionis cum Græcis; a Conc. Trid. contra Osiandrum, Lutherum et eorum asseclas. Hoc Conc. sic rem dilucide decernit, can. 2: « Si quis dixerit, in sacrosancto Eucharistiæ sacramento remanere substantiam panis et vini, una cum corpore et sanguine Domini nostri Jesu Christi; negaveritque mirabilem illam et singularem conversionem totius substantiæ panis in corpus, et totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus dumtaxat speciebus panis et vini; quam quidem conversionem Catholica Ecclesia aptissime transubstantiationem appellat, A. S. ».

Prob. 2° *Ex Scriptura.* — Ex verbis *Hoc est corpus meum*. His verbis enuntiatur identitas substantialis inter subjectum « hoc » et prædicatum « corpus meum ». Atqui hæc identitas adest si supponatur transubstantiatio, non adest si hæc non supponatur. Ergo.

Prob. min. — Supposita transubstantiatione, panis convertitur in corpus Christi, dum propositio « hoc est corpus meum » enuntiatur, et ideo, completa propositione, subjectum « hoc » designat corpus Christi in statu permanenti. Quapropter erit identitas substantialis inter subjectum et prædicatum. Si autem non fit conversio totius substantiæ panis, cum subjectum « hoc » designet substantiam

præsentem, designabit etiam substantiam panis, et ideo non erit identitas substantialis inter id quod significatur subjecto « hoc » et illud quod significatur prædicato « corpus meum ».

Prob. 3° Ex Traditione. — Quod ad Patres attinet utique licet asserere, quod unanimiter omnes in quovis sæculo hanc docuerunt veritatem, ut videre est apud Bellarminum, lib. *de Eucharistia*, cap. xx. Ex his paucos afferimus. Itaque

S. Cyprianus in epist. LIV et serm. *de Cæna Domini*, ait: « Panis iste, quem Dominus discipulis porrigebat, non effigie, sed natura mutatus omnipotentia Verbi, factus est caro ». — Cyrillus Hierosolym., *Catechesi* 4, ait: « Aliquando aquam (Christus) mutavit in vinum... non erit dignus, cui credamus, quod vinum in sanguinem transmutasset? » — Ambrosius, lib. IV *de sacram.*, cap. iv, scribit: « Tu forte dicis, meus panis est usitatus; sed panis iste, panis est ante verba sacramentorum; ubi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi ». — August., sem. XXVIII *de Verbis Domini*, ait: « Dixi vobis, quod ante verba Christi, quod offertur, panis dicatur; ubi Christi verba deprompta fuerint, jam non panis dicitur, sed corpus appellatur ». — Gregorius Magnus, hom. XIV in *Evangel.*, ita loquitur de Christo: « Bonus Pastor animam suam ponit pro ovibus suis. Fecit quod monuit... ut in sacramento nostro corpus suum, et sanguinem verteret, et oves, quas redimeret, carnis suæ alimento satiaret ». — Tandem, ut cæteros omittamus, Damascenus, lib. IV *de Fide*, cap. xiv, ait: « Panis, vinumque, et aqua post invocationem, et adventum Spiritus Sancti supernaturaliter transmutatur in corpus, et sanguinem Christi, et non sane duo, sed unum, et idem etc. ».

Confirmatur ex liturgiis, ex consensione Eccl. Græcæ, ex confessione Protestantium et ex consensu universali Doctorum. — Cf. S. Thom., III p., q. LXXV, a. 3; S. Bonaventuram, IV, dist. 11, p. I, a. 1, q. i; Scotum, lib. IV, dist. 11, q. iii; Sasse, *Inst. Theol.*, p. I, sect. 2, th. 6.

Prob. 4° Ex Ratione Theol. — Ad conversionem quæ transubstantiatio dicitur, tria requiruntur: 1° Duæ integræ substantiæ, quarum una sit terminus *a quo*, et altera terminus *ad quem*, et ita ut prima integre cesset et altera de novo incipiat esse in eo quod fit ex conversione. 2° Ordo inter utrumque terminum et quidem intrinsecus. 3° Aliquid commune in utroque termino. Atqui quando Christus fit præsens in Eucharistia: a) substantia panis et vini cessat et corpus et sanguis Christi, nisi absolute, saltem relative seu sub speciebus incipiunt esse ut ex dictis constat; — b) ordo inter terminos ponitur ab actione consecratoria, quæ de se exigit ut panis

et vini substantia cesset, ut ponatur corpus et sanguis Christi; — c) aliquid commune utrique termino manet, quia manent species panis et vini. Ergo. — Cf. S. Thom., *l. c.*, a. 5, 7, 8; *Contra Gentes*, l. IV, cap. LXVI.

Diximus: *manent species panis et vini*: sed quid sint species quæ permanent post transubstantiationem? Plura de hac re excogitata fuerunt systemata. — Veteres et qui nunc scholasticam philosophiam sequuntur dicunt species esse *accidentia absoluta*, seu *formas reales accidentales*, quæ exigunt quidem inhærere substantiæ tamquam in subjecto, sed de potentia Dei possunt sine subjecto manere. Hæc sententia videtur omnino præferenda, cum fuerit unica explicatio a veteribus Doctoribus proposita, satis in Philosophia suadeatur et documentis ecclesiasticis sit conformior, ut videri potest penes recentiores Theologos. Nolumus tamen judicare de aliis sententiis, quæ sine reprehensione Ecclesiæ propositæ sunt et docentur, et ideo placet sententia cl. Pesch, n. 714: « Hanc quæstionem, *quomodo* species sint, esse mere speculativam et philosophicam in qua possit unusquisque abundare in suo sensu, dummodo objectivam realitatem specierum ita statuatur, ut doctrinæ traditionis satis fiat ». Quapropter pro *re morali* sufficiat hoc exposuisse.

DISPUTATIO QUARTA

De Modo quo Christus existit sub Speciebus Eucharisticis.

Ex duabus superius essentialibus, et jam vindicatis veritatibus circa augustissimum Eucharistiæ sacramentum, scilicet quod in illo vere, et realiter continetur Christi corpus simul cum sanguine, anima, et divinitate; et quod id evenit per veram transubstantiationem, Catholici veluti pro corollario tertium deducunt dogma, scilicet, quod sub utraque specie, et sub singulis specierum partibus, facta separatione, totus Christus continetur. Et quia id fit per veram transubstantiationem, idcirco propugnant quoque, Eucharistiam esse sacramentum permanens: id est Christi corpus, et sanguinem, cum anima, et divinitate non solum ibi esse dum sumitur, sed etiam ante, et quamdiu species conservantur. Id non solum derident sectatores Berengarii, Zwinglius, Carolstadius, Œcolampadius, Bucerus, Calvinus, et Sociniani cum Rationalistis, ut qui non agnoscentes realem Christi præsentiam in Eucharistia necessario deridere debent hoc Catholicorum dogma; sed negant quoque Lutherani, ut qui pro-

pugnant necessitatem in omnibus sumendi Eucharistiam sub utraque specie, nec illam servandam esse, quoniam nonnisi in sumptione habetur realis Christi præsentia. Ergo contra Lutheranos proprie egit Conc. Trid., Sess. XIII, can. 3: « Si quis negaverit, in venerabili sacramento Eucharistiæ sub unaquaque specie, et sub singulis cujusque speciei partibus, separatione facta, totum Christum contineri, A. S. » et can. 4: « Si quis dixerit, peracta consecratione, in admirabili Eucharistiæ sacramento non esse corpus et sanguinem Domini nostri Jesu Christi, sed tantum in usu, dum sumitur, non autem ante, vel post; et in hostiis, seu particulis consecratis, quæ post communionem reservantur, vel supersunt, non remanere verum corpus Domini, A. S. ». Utrumque dogma, hic nos breviter pro viribus defendimus. Sit itaque seq.

PROP. — a) *Totus Christus sub utraque specie et sub qualibet utriusque speciei parte præsens est*; — b) *quæ præsentia corporis et sanguinis Christi in Eucharistia non est alligata usui tantum, sed, consecratione peracta, tamdiu durat, quamdiu species consecratæ manent.*

Prob. 1^a Pars. — Christum existere sub quavis speciei parte divisione facta ita evincitur: Fractione et divisione facta aut Christus desinit esse sub particulis ab invicem divisis; aut est sub una tantum, non sub aliis; aut partim est sub una, partim sub alia; aut totus est sub particulis singulis. Atqui primum et alterum affirmari nequit, ut probatur ex facto Christi, qui probabiliter panem eucharisticum post consecrationem divisit: certo vero calicem post consecrationem Apostoli inter se diviserunt; confirmatur quoque Ecclesiæ universalis praxi frangendi hostiam consecratam et distribuendi particulas tam panis eucharistici quam calicis inter fideles, quod certissime non fieret, si fractione periret consecratio. Tertium statuere est absurdum, cum adversetur statui glorioso corporis Christi. Reliquum ergo est quartum, Christum esse sub quolibet fragmento, facta divisione; quod confirmatur practica fidelium persuasionem, qui Eucharistiæ particulas sumentes et de eodem bibentes calice credebant, se totum, quod Eucharistia continet, accipere.

Christum vero existere jam ante separationem non solum totum in toto, sed etiam totum in singulis speciei partibus, licet de fide non sit, magno consensu Theologi tuentur, quorum ratio præcipua petitur ex dictis. Ostendimus enim Christum separatione facta esse sub singulis speciei partibus. Atqui hujus replicatæ præsentiæ causa esse nequit fractio, quæ ad tantum effectum producendum non est instituta. Reliquum ergo est, ut Christus jam ante divisionem existat

sub singulis speciei partibus. — Cf. S. Thom., III p., q. LXXVI, a. 3; Suarez, *de Euchar.*, disp. 52, sect. 2; Hor. Mazzella, *Prælect. etc.*, tr. *de Euchar.*, c. II, § 3.

Prob. 2^a Pars. — Præcipua argumenta paucis complexus est Leibnitius in suo *Systemate theologico*, edit. 2^a Raess et Weiss, Moguntiae 1825, p. 220, scribens: « Certum est, antiquitatem tradidisse, ipsa consecratione fieri conversionem, quemadmodum apparet ex verbis Ambrosii, *de mysteriis*, c. IX, n. 52; neque unquam veteribus auditum est novum quorundam dogma, quod in momento perceptionis demum adsit corpus Christi. Certum enim est, nonnullos sacrum hunc cibum non statim consumpsisse, sed aliis misisse, et secum domum, imo in itinera, in deserta tulisse, eumque morem aliquando fuisse commendatum, quamquam postea abrogatus sit majoris reverentiæ causa. Et profecto aut falsa sunt, quæ a sacerdote pronunciantur, verba institutionis, quod absit, aut necesse est, quod benedictum est, esse corpus Christi, etiam antequam manducetur. Ut taceam, qui sic sentiunt, in tricas incidere, utrum in labiis aut in ore aut in gula, aut in stomacho primum incipiat, an ne in hoc quidem, si vitio ejus symbola non consumantur ». — Cf. S. Thom., III p., q. LXXVII, a. 4; Mazzella, *l. c.*, § 4.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1° Vi naturalis connexionis et concomitantiae, qua per naturam divinam inseparabiliter uniuntur tres personæ divinæ, Pater et Spiritus Sanctus sunt etiam concomitanter, licet mediate, in Eucharistia. Attamen plerique Thomistæ sentiunt ad concomitantiam sacramentalem requiri, ut id, quod conjungitur, in unitate suppositi conjungatur cum termino formali conversionis, et cum illo constituat vel pertineat ad idem suppositum; ac proinde Patrem et Spiritum Sanctum, eo quod hoc modo non uniantur cum corpore et sanguine Christi, non esse in Eucharistia per concomitantiam. Quæstio, ut patet, movetur tantum de majori proprietate locutionis. — Cf. Gonet, *de Euch.*, disp. 5, a. 1.

2° Licet totus Christus sit sub utraque specie, non fit tamen consecratio seu transubstantiatio sub una tantum specie, sed sub utraque, ob triplicem præsertim rationem: scilicet, a) ob rationem sacrificii et ad repræsentandam Christi passionem, in qua seorsum fuit sanguis a corpore separatus: quare illud sacramentum est memoriale dominicæ passionis, et in forma consecrationis sanguinis fit mentio de ejus effusione; — b) ut clarius significetur hoc sacramentum sumi ad usum spiritualis manducationis, nempe, corpus in cibum, et sanguinem in potum; — c) ut exhibeatur corpus sumi

pro salute corporis, sanguinem vero pro salute animæ, quia, ut dicitur in Levit., xvii, 11, *anima carnis in sanguine est*. S. Thom., III p., q. LXXIV, art. 1; q. LXXVI, art. 2 ad 1.

3° Tota quantitas corporis Christi dimensiva, sicut alia ejus accidentia, sunt in hoc sacramento, non vi sacramenti, sed tantum ex reali concomitantia. Et quidem: a) *Non vi sacramenti* seu transubstantiationis. Namque vi sacramenti est in Eucharistia illud, in quod directe ac per se terminatur conversio seu transubstantiatio: atqui hæc per se ac directe terminatur ad ipsam substantiam corporis Christi, non vero ad ejus accidentia et dimensiones; et propterea remanent accidentia panis, sola substantia panis transeunte, ut per se sola succedat substantia corporis Christi; ergo, vi conversionis, in Eucharistia non sunt accidentia corporis Christi, nec ideo ejus dimensiones, sed corpus Christi est in sacramento per modum substantiæ tantum, et non per modum accidentium et quantitatis. — b) *Sed ex reali concomitantia*. Etenim substantia corporis Christi realiter non dividitur a suis accidentibus et dimensionibus; et ideo, vi realis concomitantia, sunt in hoc sacramento omnia illius corporis accidentia et ideo ejus dimensiones. Jam vero, modus essendi cujuslibet rei determinatur secundum id, quod est per se, non vero secundum id, quod est per accidens: atqui substantia corporis Christi est in sacramento per se, ejus vero accidentia indirecte, consequenter, concomitanter, quasi per accidens, seu mediante substantia; ergo corpus Christi non est in Eucharistia secundum sua accidentia et per modum quantitatis. S. Thom., III p., q. LXXV, a. 1 ad 3, a. 4.

4° Existendi ratio corporis Christi in Eucharistia est prorsus supernaturalis et accedit ad existendi rationem spirituum. Differt enim sacramentalis existendi ratio corporis Christi ab existendi ratione naturali: nam ea non est circumscriptiva, totum enim Christi corpus est in quolibet fragmento: et quamvis conjuncta sit cum extensione ex parte subjecti, quæ aliquo modo absolute est divisibilis (posset enim corpus adesse, v. gr. sine manu, in quo differt a substantia spiritali), nihilominus tamen per comparisonem ad spatium præsentia sacramentalis non est divisibilis. Quare corpus Christi non est in Eucharistia sicut in loco, si hac locutione intelligitur præsentia circumscriptiva; est tamen in loco, quatenus realiter et substantialiter hic est. Item non est in Eucharistia definitive, si hoc nomine intelligitur definitio ad unum locum, ita ut non sit etiam alibi. — Cf. S. Thom., III p., q. LXXV, a. 1 ad 3; q. LXXVI, a. 1 ad 3, a. 3, 4, 5, 6.

5° Corpus Christi, ut est in Eucharistia, non potest pati ab agentibus physicis. Agentia enim physica non possunt agere nisi

per contactum molis et Christus in Eucharistia est modo inextenso.

— Cf. S. Thom., *l. c.*, a. 7.

6° Christus in Eucharistia non potest naturaliter habere exercitium sensuum suorum. Sensuum enim actus nequeunt naturaliter exerceri sine motu membrorum, qui motus extensionem in loco et impenetrabilitatem membrorum postulat. Non desunt tamen Theologi, qui censeant Verbum suæ humanitati in Eucharistia *supernaturali modo* exercitium sensuum communicare, et hæc sententia probabilis est. — Cf. Franzelin, *de Euch.*, p. 179.

Sed quidquid sit de hac sententia, ait cl. Mazzella, certum est Christum in Eucharistia *speciali titulo*, nempe non modo ratione visionis beatificæ, scientiæ infusæ, etc., sed etiam ex ipsa mysterii eucharistici institutione cognoscere tum labores, persecutiones, triumphos totius Ecclesiæ, cujus vitam Eucharistia nutrit et fovet, tum etiam singulorum fidelium cogitationes, affectus, obsequia, preces et etiam injurias, peccata, etc., quæ ad hoc ineffabile mysterium immediate referuntur.

7° Christus in Eucharistia adorandus est cultu latreutico. Id definitum est in Conc. Trid., can. 6, et non est nisi sequela dogmatis de præsentia reali.

8° Cessat præsentia Christi, uti supra dictum est, in Eucharistia statim ac species panis et vini sunt corruptæ. Certum est. Nam, ex dictis, Christus voluit nobis exhibere corpus suum sub specie panis, ac suum sanguinem sub specie vini; ergo cessat hujusmodi præsentia, eo ipso ac desinunt illæ species. « Corpus Christi remanet in hoc sacramento, *quousque species sacramenti manent*: quibus cessantibus, desinit esse corpus Christi sub eis, non quia ab eis dependeat, sed quia *tollitur habitudo corporis Christi ad illas species* », S. Thom., III p., q. LXXVI, a. 6 ad 3.

Jamvero, si stomachus sit calidior et vegetior, hostia parva, ex medicorum judicio, infra trigesimam vel etiam sexagesimam horæ partem, et magna hostia cum vino consecrato in parva quantitate, prout fit communiter, infra medium quadrantem, vel etiam intra brevius tempus, consumitur.

Extra sumptionem, cessat sacramentum, si corrumpantur accidentia propria vino, vel pani, sicut sapor, odor, etc. — Cf. S. Alph., n. 225; Croix, n. 474.

DISPUTATIO QUINTA

De Eucharistiæ Materia.

Cum sacramenta, ut pluries dictum est, materia et forma constituentur, quæstio huc redit, ut designentur materia et forma sacramenti eucharistici. Hic tantummodo de materia, in subseq. disp. de forma. Igitur

Materia remota est duplex: nempe *panis triticeus* et *vinum de vite*. Quod panis sit materia remota Eucharistiæ *de fide* est; quod panis debeat esse *triticeus* ita certum est ut non possit, sine gravi censura, negari. Quod vinum de vite sit alia materia remota *de fide* est.

Materia proxima, juxta opinionem communem quam confirmat *Catech. Conc. Trid.*, p. II, c. IV, 8, constituitur *speciebus ut consecratis*. Hac locutione autem « speciebus ut consecratis » significatur species esse materiam Eucharistiæ quatenus per verba consecrationis, quæ moraliter perseverant, dicunt essentialem ordinem ad corpus et sanguinem Christi tamquam ad rem significatam et sub se contentam.

Errarunt circa materiam Eucharistiæ Artotirytæ, qui panem et caseum consecrabant; Aquarii, qui solam aquam offerebant in calice; ex Calvinianis nonnulli, qui, deficientibus pane et vino, quidquid habet rationem cibi et potus consecrari posse censent; Græci schismatici, qui asserunt, post Michaellem Cærularium, Photii schismatis instauratorem, valide confici Eucharistiam cum pane fermentato, non vero cum pane azymo. — Cf. Frassen, tr. II, disp. 1, sect. 2.

His positis, sit seq.

PROP. — a) *Materia remota Eucharistiæ est duplex, nempe panis triticeus et vinum ex uvis*. — b) *Materia proxima sunt species ut consecratæ*.

Prob. 1^a Pars. 1° Ex Doctr. Eccl. — In Conc. Flor., decr. pro Arm., legitur: « Tertium est sacramentum Eucharistiæ, cujus materia est panis triticeus, et vinum de vite ».

Insuper Missale Romanum hæc habet: « Si panis non sit triticeus, non conficitur sacramentum ».

Prob. 2° Ex Scriptura. — Illa est materia remota sacramenti Eucharistiæ, quam Christus adhibuit et jussit adhiberi. Atqui adhibuit et jussit adhiberi panem sine addito et simpliciter dictum, ac ideo triticeum, et vinum de genimine vitis. Ergo.

Prob. 3° Ex ratione congruentiæ quam assignat D. Thomas, III p., q. LXXIV, a. 1, nempe: Eucharistia est instituta ad spirituales nostram refectionem; congruit ergo quod et pane et vino conficiatur, quum in corporali manducatione hæc communius adhibeantur ab hominibus.

Prob. 2ª Pars. 1° Ex Doctr. Eccl. — In Conc. Trid., Sess. XIII, c. 1, can. 1, docetur corpus et sanguinem Christi *contineri in sacramento* Eucharistiæ. Atqui corpus et sanguis Christi continentur in Eucharistia, quatenus *continentur in speciebus consecratis*. Ergo species consecratæ sunt id quod a Conc. Trid. vocatur sacramentum. *Catech. Conc. Trid.*, p. II, n. 8, expresse declarat: « Ipsæ autem panis et vini species veram et absolutam sacramenti rationem habent ». Unde: Ex his documentis patet species consecratas constituere sacramentum Eucharistiæ. Atqui non constituunt sacramentum ut *forma* sicut est evidens. Ergo ut *materia* (proxima).

Prob. 2° Ex Ratione Theol. — Materia proxima in sacramento est *res* sensibilis significans et causans gratiam ex Christi institutione. Atqui species consecratæ cadunt sub sensibus, significant Christum præsentem ut sanctificantem homines per modum spiritualis alimonie, et ideo significant gratiam, gratiam etiam conferent manducantibus et id ex Christi institutione. Ergo sunt materia proxima sacramenti eucharistici.

Rationes allatæ demonstrant species esse materiam proximam sacramenti Eucharistiæ. Quod autem id sint ut *consecratæ* patet: nam species constituunt sacramentum non simpliciter, sed prout sunt signum sensibile gratiæ, ut dictum est. Atqui sunt signum sensibile prout substant verbis consecrationis moraliter perseverantibus, videlicet prout sunt consecratæ. Ergo, concludit clariss. Mazzella, constituunt sacramentum, seu sunt ejus materia proxima, ut consecratæ.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1° Quidquid juxta prudentium hominum æstimationem *non est, nec vocatur panis simpliciter et absolute*, et quidem panis *triticeus*, illud non est valida materia ad consecrandum corpus Christi. Igitur valide non potest consecrari panis confectus ex castaneis, amygdalis, fabis, pisis, et aliis hujusmodi, quæ intra cortices nascuntur, nec etiam panis hordaceus, vel avenaceus: imo si panis triticeus admixtus sit granis alterius generis in tanta quantitate, ut non maneat panis triticeus, vel sit alioquin corruptus, non conficitur sacramentum. — Cf. S. Thom., III p., q. LXXIV, a. 3 ad 2; S. Alph., n. 200; Gobat, *Theol. exper.*, tr. III, n. 29; Layman, lib. V, tr. IV,

c. II, n. 2 seq.; Lehmkühl, vol. II, n. 120; Sporer, *Theol. sacr.*, p. II, n. 137 seqq.; Tanner, t. IV, disp. 5, q. II, n. 102.

2° Quoad *validitatem*, panis tam azymus, quam fermentatus est materia valida et licita Eucharistiæ; qui uterque est panis verus, ac simpliciter etiam in Scriptura sic dictus; et uterque ex farina triticea, et aqua naturali efficitur. Constat etiam ex definitione Ecclesiæ. Sic enim Flor., decr. unionis: « Definimus in azymo, sive in fermentato pane triticeo, corpus Christi confici ». — Quoad *licitatem*, Latini tenentur sub gravi consecrare in azymo, et Græci in fermentato, singuli juxta Ecclesiæ suæ ritum. Constat ex praxi utriusque Ecclesiæ; et ex Florent. in decr. cit., ubi additur: « Sacerdotesque in alterutro ipsum Domini corpus conficere debere, unumquemque scilicet juxta suæ Ecclesiæ, sive Occidentalis, sive Orientalis, consuetudinem ». Quo non obstante, Græci peregrinantes inter Latinos, ubi non habent propriam ecclesiam, *licite* se conformant Ecclesiæ Latinæ, consecrando in azymo, esto ad hoc non sint obligati absolute; idemmet vicissim dicendum de sacerdotibus Latinis forte peregrinantibus inter Græcos. Ratio hujus inter Theologos satis receptæ opinionis est: quia quilibet peregrinus licite se accommodat particularibus institutis cujusque Ecclesiæ probatæ, licet per se (secluso scilicet contemptu et scandalo) ad hoc non teneatur.

Cf. S. Thom., III p., q. LXXIV, a. 4; S. Alph., 203; Reiffenstuel, *Theol. mor.*, tr. XIV, dist. 4, n. 17.

Utrum hoc ipsum liceat in casu necessitatis ad dandum Viaticum, plures affirmant cum Elbel, Gobat, Tamburino, Tanner, sed negat communis et probabilior sententia cum S. Alphonso, l. c., Dicastillo, Gasparri, Genicot, Ledesma, Scoto, Suarez etc.

Item fidelibus degentibus in locis ubi nulla ecclesia vel nullus est sacerdos proprii ritus, licet Eucharistiam, quovis tempore, etiam ex pura devotione, suscipere secundum ritum illius Ecclesiæ quæ illic sit, modo sit catholica. Leo XIII, decr. per S. C. P. F. edit. 18 aug. 1893.

3° Quidquid proprie et simpliciter non est, nec vocatur vinum ex vite, illud non est idonea materia ad sanguinem Christi consecrandum; idcirco nec aqua naturalis sola et pura valide consecrari potest, nec liquor elicitus ex pomis, vel pyris, nec etiam aqua vitæ, ut vocant, nec vinum aromaticis mixtum, aut coctum, nisi tota vini natura servetur. Quid autem de vino *ex uvis passis seu exsiccatis* expresso? Res olim fuit agitata, ac demum proposita S. Officio, quod 22 jul. 1706 et 10 april. 1889 declaravit liquorem sic expressum « *licitum* ad missam, dummodo hujusmodi liquor *ex colore, odore et gustu dignoscatur verum vinum* ».

Hujusmodi decisio est tantum conditionalis, et ideo per se non exprimit tutam conclusionem, sicut videtur aliquibus Moralists. Versatur etiam circa liquorem omnino discrepantem a vino, quale hodie ex uvis passis exprimitur; videlicet, ut mos est, ope, v. gr. 50 kilos uvæ passæ, addita aqua, et, haud raro, addito insuper sive saccharo, sive fermento, atque post fermentationem per mensem, obtinentur 150 vel 200 kilos vini. Quare de talis vini sufficientia pro validitate missæ pronuntiare non audemus. — Cf. S. Thomam, III part., q. LXXIV, a. 5.

4° Item, ut dicitur in Rubricis Missalis, titulo *de Defectibus* si vinum sit penitus acetum, vel penitus putridum, vel de uvis acerbis seu non maturis expressum, vel si vino admixtum fuerit tantum aquæ, ut vinum sit corruptum, non conficitur sacramentum. Denique, consecrari non potest vinum in racemis et uvis adhuc contentum et nondum ab eis elicatum. Ratio est quia hæc omnia nec sunt, nec simpliciter dicuntur vinum. De vino congelato dissentiunt Theologi, an valide possit consecrari. At, si, facta consecratione, congelatio fiat, non ideo desinit esse sanguis Christi. — Cf. S. Thom., III p., q. LXXIV, a. 4 ad 4; S. Alph., 207; Babenstuber, tr. VIII, p. III, disp. 2, n. 7; Elbel, vol. III, conf. 11, n. 257 seq.

5° Si vinum cœperit acescere, vel corrumpi, vel fuerit aliquando acre, vel mustum de uvis tunc expressum, vel fuerit admixta aqua rosacea, seu alterius distillationis, ex eadem Rubrica conficitur sacramentum, sed conficiens graviter peccat. Unde, attentis vere innumeris adulterationibus, quibus hodie subjicitur aut conficitur vinum, summa cura attendendum est, ut ad consecrationem non adhibeatur vinum nisi certo naturale. — Cf. S. Thom., III p., q. LXXIV, a. 3, 5; S. Alph., 207; *Homo Ap.*, App. 3, *Exam. Ordinand.*, 98; Croix, lib. VI, p. II, n. 535 seq.; Gobat, *cit.*, n. 54.

6° Licet vino debili ut a corruptione præservetur addere quantitatem spiritus «dummodo spiritus (alcohol) admiscendus vino debili: a) extractus fuerit ex genimine vitis, et b) quantitas alcoholica addita una cum ea quam vinum de quo agitur naturaliter continet, non excedat proportionem duodecim pro centum, et c) admixtio fiat quando vinum est valde recens»; S. Off., 31 jul. 1890. «Quod si vinum naturaliter hanc proportionem excedat, licet eam augere usque ad 18⁰/₀, modo admixtio fiat quando fermentatio tumultuosa, ut ajunt, defervescere incipit»; S. Off., 5 aug. 1896.

Licet etiam condensare mustum per evaporationem igneam ante fermentationem vinosam, «dummodo decoctio hujusmodi fermentationem alcoholicam haud excludat, ipsaque fermentatio naturaliter

obteneri possit, et de facto obtineatur »; S. Off., 5 augusti 1896, et 24 maji 1901.

7° Est necessario admiscenda aqua modica naturalis, non quidem necessitate præcepti sacramenti, quippe quod valide saltem conficeretur sine admixtione aquæ, sed necessitate præcepti ecclesiastici. Constat tum ex Florent., decret. Eug. IV, tum ex Trid., Sess. XXII, *de Sacrif. Miss.* c. vii, ubi dicitur, « præceptum esse ab Ecclesia sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent »; ubi idem Conc. hujus constitutionis mox subdit triplicem rationem congruentiæ Doctoris Angelici: « tum quod Christum Dominum ita fecisse credatur; tum etiam quia e latere ejus aqua simul cum sanguine exierit, quod sacramentum hac mixtione recolitur; et cum aquæ in Apocalypsi beati Joannis populi dicantur, ipsius populi fidelis cum capite Christo unio repræsentatur ».

Quantum igitur aquæ licet effundere, ut censeatur modicum? Id universaliter determinari non potest, sed prudentum judicio esse relinquendum, attenta tum quantitate, tum etiam generositate vini. *Probabiliter* potest infundi aqua usque ad *octavam* partem vini, imo usque ad *quintam* partem juxta Croix, Gobat, Elbel, *cit.*, 254; Lugo, d. 4, n. 38; Sporer. Addit Busembaum sufficere ut aqua *tertiā* partem non excedat. Sed in praxi hanc ultimam sententiam non admittimus, quamvis tertia pars non corrumpat vinum, si sit generosum. Generatim consulendum est ne sacerdos excedat octo vel decem guttulas. Quod si casu nimiam aquæ quantitatem infuderit, iterum aliqua quantitas vini adjici poterit. Usus parvi cochlearis pro aqua in calicem infundenda non est illicitus, ex dec. S. Congr. Rit., 6 febr. 1858. — Cf. S. Thom., III p., q. LXXIV, a. 8; q. LXXVII, a. 8; S. Alph., 210.

8° Ad *validam* consecrationem præter materiam aptam requiritur: a) ut materia consecranda sit *physice præsens*; quia id necessario exigunt pronomina demonstrativa formæ *hoc, hic*; aliter enim forma foret falsa, quia demonstraretur præsens id quod non esset præsens; b) ut per intentionem ministri in individuo sit determinata, quia sicut non consecrat minister, nisi intendat consecrare; ita nec *hanc* materiam consecrat nisi illam determinate intendat consecrare. Non requiritur tamen determinatio actualis, sed virtualis sufficit.

Ad *licitam* consecrationem requiritur: a) ut sacerdos nullatenus recedat ab usu Ecclesiæ præsertim Rubricis Missalis romani determinato; hinc imprimis necesse est, ut materia consecranda sit decens et munda ob reverentiam tanto sacramento debitam; b) ut sit reposita in altari et in corporali, imo et in petra sacra, juxta Bened. XIV,

De sacrificio Missæ, sect. 2, n. 139; c) ut ciborium vel calix consecrandus sit discoopertus; d) ut fiat tempore canonis rubrica præscripto. — Cf. S. Thom., III p., q. LXXVIII, art. 1 ad 4; q. LXXXIII, a. 3, 4, 5; S. Alph., 211, 214, 218 seq.; Bonac., *de Euch.*, disp. 4, q. II, pn. 6, n. 1; Elbel, *cit.*, 260 seq.

9° Valide consecrantur hostiæ sub aliis latentes, aut aliter tectæ. Item valide consecratur vinum in calice velo, palla, aut quavis ratione cooperto; quia sufficit ad veram materiæ præsentiam, ut per pronomina *hoc* vel *hic* demonstrari possit. S. Alph., n. 212, etc. et alii communissime. — Cf. Bonac., *l. c.*, n. 4.

10° Non consecrantur hostiæ, inscio sacerdote sive in corporali, sive infra illud positas; quia tales hostiæ non sunt materia determinata in mente sacerdotis, quippe cujus voluntas non fertur nec ferri potest in incognitum; aliter dicendum foret, si vel ipse sacerdos hostias ad altare secum portasset, vel rationabili modo advertisset, eas fuisse allatas ab alio in hunc finem, ut a se consecrarentur, vel etiam si ante sacrificium fuisset admonitus de consecrandis in altari jam positis loco decenti, ita ut licite consecrari potuerint: tunc enim omnes consecrarentur. Ratio est: quia intentio illa præcedens virtualiter perseverat, etsi sacerdos in actu consecrationis earum non meminerit. Ita Reginaldus, Bonacina, Layman, Busembaum, lib. VI, tr. III, c. 1, dub. 5, n. 3, dicens, hanc sententiam esse tutam in praxi.

11° Si celebrans advertat post consecrationem duas hostias esse simul junctas, utramque ut consecratam sumat juxta rubricam Missalis. Si vero ante consecrationem, postquam obtulit, id advertat, alteram seponat, et post Missam ipse vel alius sumat tamquam panem benedictum. S. Alph., 216 et alii omnes.

12° Si sacerdoti post oblationem offerantur particulæ, ut eas consecret ad populum communicandum, licite consecrat, suppleta mentaliter oblatione. Imo probabiliter id fieri potest etiam Canone incæpto, si aliunde plures Communionem carerent. Si tamen unus vel alter tantum remaneret communicandus, aut sit communicandus infirmus, Benedictus XIV suadet potius, ut detur ei pars propriæ hostiæ: et sufficeret pro causa, si communicaturus diu expectare deberet. — Cf. Busembaum, lib. VI, tr. III, c. 1, dub. 5, n. 3; Diana, p. II, tr. XIV, res. 71; Gobat, *Theol. exper.*, tr. III, n. 85; Tambur., *de Sacrif.*, lib. II, c. v, § 2, n. 10.

13° An vero ciborium extra corporale ex oblivione relictum remaneat consecratum, alii affirmant; nam jam adfuit voluntas particulas in eo contentas consecrandi, nec fuit retractata. Sed proba-

bilius negant; cum intentio extra corporale consecrandi sit graviter illicita; illam tu habuisse non præsumeris. Attamen prima sententia non videtur improbabilis; cum ideo res dubia sit, pro praxi dico particulas illas esse sumendas post purificationem ante digitorum abluitionem. Si multæ sunt, poterunt sub conditione in alia Missa consecrari. S. Alph., 217.

14° Consecrare hostiam fractam vel maculatam, secluso scandalo et rationabili causa, est tantum veniale, nisi macula vel fractura sit *enormis*. Si tamen deprehendatur aliqua fractura vel macula in hostia post oblationem, licite talis hostia consecrabitur, nisi scandalum populi timeatur, quia jam per oblationem fuit aliquatenus Deo dicata et sanctificata. S. Alph., 204; Croix, 432.

15° Denique colligitur guttulas vini calici *exterius* adhærentes, non consecrari, consecrato calice: quia jure præsimitur intentionem sacerdotis esse tantum consecrare quod est licite et decenter consecrabile; illicite autem et irreverenter consecrarentur illæ guttulæ. Major est difficultas de guttulis calici *interius* adhærentibus a toto separatis, quando non adest expressa intentio eas aut consecrandi, aut non consecrandi. Ratio dubitandi est, ex una parte, quod non requiratur conjunctio physica materiæ consecrandæ: ex altera est, quod non videatur esse intentio Ecclesiæ, adeoque nec sacerdotis, consecrare nisi liquorem, qui per modum unius continui potabilis est congregatus in calice tempore consecrationis. Quare in hac re dubia, sollicitus sit eas abstergere sacerdos ante consecrationem; post illam vero non abstergantur, ne forte sint consecratæ, sed vel consecrato vino uniantur, vel in prima abluitione sumantur. — Cf. S. Alph., 215; *Homo Ap., Exam. ordin.* 99; Elbel, *cit.*, 272 seq.

DISPUTATIO SEXTA

De Eucharistiæ Forma et Effectibus.

Circa Eucharistiæ formam varii hæretici erraverunt quoad usum; quoad verba essentialia consecrationis magna quæstio inter hæreticos et Catholicos est. Hinc inter hæreticos Bucerus vult nulla verba esse proferenda; Calvinus autem esse proferenda recitative tantum, ad fidem excitandam; Lutherus contendit hæc etiam verba: *Qui pridie, etc.*, esse consecratoria; Kemnitius autem totam Christi institutionem pertinere ad integritatem formæ; alii aliter. — Inter Catholicos, Scotus censuit verba Christi ad consecrationem non esse

efficacia, nisi præmissis: *Qui pridie*, etc., quia alioquin sacerdos non loqueretur in persona Christi, sicque *το corpus meum* importaret corpus sacerdotis, non Christi. Idque revera videtur docere Subtilis Doctor in *IV Sentent.*, dist. 8, q. 11.

Inter Thomistas controversia est circa formam calicis. Quidam volunt hæc sola verba: *Hic est calix sanguinis mei* esse essentialia formæ; alii etiam ea quæ sequuntur, *novi et æterni* etc. Maxime lis est de mente S. Thomæ. Sed sufficit consulere III p., a. 1, q. LXXVIII, in corp. et ad 4, nec non a. 3, ut res plene dirimatur. Unum est quod ingerere potest dubitationem, nempe quod S. Doctor, a. 3 citato, dicat verba: *Novi et æterni Testamenti*, etc. esse *de substantia formæ*. At pro substantia ibi non intelligit essentiam, sed partem integram formæ: sicut dicitur manus, pes esse de substantia hominis, licet non sint de hominis essentia. Id patet ex iis quæ Angelicus Doctor adjungit, quod nempe dicta verba sunt *quædam determinationes prædicali*, hoc est *sanguinis Christi*, et *pertinent ad integritatem locutionis*.

His positis, sit seq.

PROP. — a) *Christus usus est his verbis: «Hoc est corpus meum»*; — b) *quæ verba formæ consecrationis sunt essentialia*.

Prob. 1^a Pars. 1° *Ex Doctr. Eccl.* — Conc. Flor. in decr. unionis ait: «Sacerdos enim in persona Christi loquens, hoc conficit sacramentum». Quomodo autem loqueretur in persona Christi, si alio sensu verba illa proferret, quam protulerit Christus? idest, si sacerdos proferret illa assertive, et Christus protulisset solum narrative? Si in ore sacerdotis essent practica et operativa, in ore autem Christi mere speculativa?

Prob. 2° *Ex Patribus*. — Tertullianus, lib. IV *contra Marcionem*, cap. XL: «Acceptum panem, inquit, et distributum Discipulis, corpus suum illum fecit, *Hoc est corpus meum* dicendo». — Damascenus, lib. XV *de Fide*, c. xv: «Sicut Deus dicendo, *Fiat lux*, fecit lucem; ita dicendo, *Hoc est corpus meum*, et *Hic est sanguis meus*, perfecit hoc sacramentum». Huic præluxerat Ambrosius, lib. IV *de Sacram.*, cap. iv, ubi sic loquitur: «Ipse dixit, et factum est, ipse mandavit et creatum est, nempe corpus ipsius, ubi non soli voluntati, sed dicto seu verbo tribuitur sacramentalis Christi præsentia».

Prob. 3° *Ex ratione congruentiæ*. — Licet potuerit Christus voluntatis suæ arbitrio corpus suum præsens facere per potestatem excellentiæ; congruebat tamen, ut ministris suis præiret et exemplo et verbo; cum nulla esset ratio potius consecrandi actu interno, quam verbo externo. — Cf. S. Thom., *l. c.*; Scotum, *l. c.*, c. xi.

Prob. 2^a Pars. 1° Ex Doctr. Eccl. — Conc. Flor., in decr. pro Arm., ait: « Forma hujus sacramenti sunt verba Salvatoris, quibus hoc confecit sacramentum ». Verba autem quibus Christus confecit sacramentum sunt illa enuntiata in thesi, ut evidens est ex nuper dictis in prima parte. Ergo hæc verba sunt sacramenti forma.

Prob. 2° Ex Traditione. — Patet a) *ex consensu Græcorum cum Latinis* in Conc. Florentino; interrogati enim illi circa formam Eucharistiæ, responderunt: « Fateri nos diximus per hæc verba (*hoc est corpus meum*) transsubstantiari sacrum panem et fieri corpus Christi »; b) *ex praxi* tum apud Latinos cum apud Orientales adorandi Eucharistiam, statim ac sunt prolata verba consecrationis.

Prob. 3° Ex Ratione. — a) Illa sola verba sunt essentialia formæ consecrationis panis, quæ significant et important complete conversionem panis in corpus Christi; nam forma essentialis sacramenti est qua significatur id quod in sacramento efficitur. Atqui hæc sola verba: *Hoc est corpus meum*, omnibus aliis sive præcedentibus, sive concomitantibus, sive sequentibus omissis, complete significant et important conversionem panis in corpus Christi, ut constat ex terminis, et insuper patet ex significatione aliorum verborum. Ergo. — b) Illa sola verba sunt essentialia formæ consecrationis calicis, quæ significant præsentiam realem sanguinis Christi. Atqui hæc sola verba: *Hic ex calix sanguinis mei*, vel: *Hic est sanguis meus*, independenter a sequentibus, *novi et æterni*, significant præsentiam realem sanguinis Christi, non minus quam ista: *Hoc est corpus meum*, independenter a sequentibus, *quod pro vobis tradetur*, significant præsentiam realem corporis Christi. Ergo.

Minor constat. — *Major* est principium commune, sacramenta efficere quod significant, et quod adhibent adversarii, ut probent hæc sola verba: *Hoc est corpus meum*, omisso *quod pro vobis tradetur*, esse essentialia formæ consecrationis panis. Vel ergo nihil probant pro forma panis, vel coguntur hanc probationem admittere pro forma calicis.

Præcipui *effectus* sacramenti Eucharistiæ in anima sunt sequentes, scilicet: 1° *augmentum gratiæ sanctificantis*, quod præcipuum Eucharistiæ effectum constituit. Nam juxta verba Christi (Joan. vi, 56): *Caro mea vere est cibus*, hoc sacramentum est institutum tamquam alimentum spirituale; et alimentum supponit vitam in eo qui illud suscipit, inde fit ut, per hoc alimentum vita ipsa animæ, quæ in gratia sanctificante præcipue consistit, corroboretur et augeatur; 2° *adeptio gloriæ æternæ*; Christus enim hanc promittit: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum* (Joan.

cap. vi, 52 etc.); 3° *largitio uberrima gratiarum actualium*, quæ fluunt a gratia habituali, et habitibus infusis; 4° *debilitatio habituum malorum et emendatio vitiorum*, præsertim libidinis; 5° *remissio peccatorum venialium*; constat ex Trid., Sess. XIII, c. ii, ubi Eucharistia vocatur antidotum, quo liberamur a culpis quotidianis, et a peccatis mortalibus præservamur; 6° *remissio pœnæ temporalis peccato debitæ*: non quidem totius, sed secundum modum devotionis et fervoris, ut ait S. Thomas, III p., q. LXXIX, a. 5; 7° *unio specialis cum Christo et membris ejus*, ut patet ex Joan. vi, 57: *Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, in me manet et ego in illo*; 8° *præservatio a peccatis futuris*, tum quia, aucta charitate per hunc cibum, anima fit validior contra naturam corruptam, tum quia est efficax memoria dominicæ passionis, per quam victi sunt dæmones. — Cf. S. Thom., III p., q. LXXIII, a. 4; q. LXXIV, a. 1; q. LXXIX, a. 5; S. Alph., 268 seq.; *Homo Ap.*, n. 5.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1° Valida, etsi illicita, est consecratio si consecrans diceret: *Hic cibus, hic potus, hæc res contenta sub his speciebus est corpus meum*; — *Hic est calix novum testamentum in sanguine meo*, uti habet S. Lucas, xxii, 20; — *Hoc est corpus meum de virgine assumptum*; *hic est sanguis meus infiniti valoris*; — *Hoc est corpus meum*; *hic est meus sanguis*. Ratio est: quia in his omnibus servatur idem sensus substantialis, etsi accidentaliter variatus; quo fit, ut consecratio quidem reddatur illicita, non tamen invalida. Secus dicendum foret, si sacerdos consecrando diceret: *Hic* (adverbialiter) *est corpus meum*; — *Hoc corpus est meum*; *hic sanguis est meus*; — *Hoc sit aut hoc fiat meum corpus*; — *Illud est corpus meum*; *ille est sanguis meus*; — *Hæc est substantia mea*; *hoc est corpus Christi*. Ratio horum est: quia in his fit mutatio substantialis formæ, prout bene ponderanti facile constabit; mutatio autem substantialis obstat valori; ergo. — Cf. S. Thom., III p., q. LXXVIII, a. 1, 2; S. Alph., n. 220 seq.; Bonac., *cit.*, q. iii, pn. 1 seq.

2° Verba formæ pronuntiari debent non *narrative* et *historice* prout illa: *Qui pridie quam pateretur*, etc., sed in persona Christi *assertive* et *practice*, cum intentione efficiendi id, quod significant. Pronuntiari item debent distincte, reverenter, continua serie, et modo naturali: unde merito redarguendi sunt, qui tanto nisu illa proferunt, ut singulis adjungant capitis motum, quod vel invitis quandoque risum excutit. Denique pronuntiari debent demissa voce, ita ut ab adstantibus non audiantur, quia ita fert praxis et præceptum Ecclesiæ, contra quod leviter vel graviter peccatur, ratione minoris

vel majoris spatii, ad quod ea audiuntur. Idem dic de verbis Canonis in notabili quantitate. Ratio est, quia talis prolatio saperet quemdam contemptum sacrorum verborum, et scandalum præbere posset. Excusantur scrupulosi. — Cf. S. Thom., *l. c.*; Elbel, vol. III, n. 266 seq.

3° Multi Doctores, uti Herincx, p. IV, tr. III, disp. 2, n. 80; Suarez et alii censent, non esse peccatum grave, ex parva dumtaxat negligentia vel alia simili causa, excluso contemptu, omittere particulam *enim*: idque tum ob parvitatem materiæ, tum quia juxta communem DD. hæc particula non est de essentia consecrationis. Secus dicendum foret, ait cl. Elbel, si omitteretur ex contemptu formali, qualis facile posset intervenire in omnino voluntarie omittente: cum nulla possit esse ratio omittendi. — Cf. S. Thom., III p., q. LXXVIII, a. 2 ad 5; S. Alph., n. 220.

4° Juxta sententiam communem, quam tenent S. Alph., n. 222; Lugo, d. 11, s. 3 etc. in consecratione non requiruntur ut essentialia illa verba antecedentia: *Qui pridie quam pateretur*, etc... *Simili modo*, etc...; quia hæc verba historice tantum proferuntur, nec ullam efficaciam sacramentalem habere videntur. Attamen si aliquando ob dubiam consecrationem forma repetenda sit, juxta rubricas incipiendum erit ex verbis: *Qui pridie*, et *Simili modo*. — Cf. S. Thom., III p., q. LXXVIII, a. 2, 3; S. Alph., *l. c.*

5° In consecratione calicis sola hæc verba: *Hic est calix sanguinis mei* vel *Hic est sanguis meus* sunt de essentia formæ, sicut supra probatum est. Attamen, quum opposita sententia sit valde probabilis juxta plures Theologos magnæ auctoritatis, in praxi repetenda esset integra forma, si quis prima tantum protulisset verba. — Cf. Bucceroni, vol. II, n. 525.

6° Quandoque Eucharistia, juxta communio rem sententiam, remittit etiam peccata mortalia non *per se*, sed *per accidens* ac mediate per infusionem gratiæ, quando scilicet aliquis ignorans se versari in statu peccati mortalis, accedit ad Eucharistiam bona fide, et cum attritione de peccatis in antecessum commissis. Tunc nihil obstat, quominus sacramentum producat suum effectum; sed effectum producere nequit, stante peccato mortali. Ergo debet peccatum illud *indirecte* tollere. — Cf. S. Thom., III p., q. LXXIX, a. 3; S. Alph., n. 268.

7° « Gratiae augmentum confertur in ipsa sacramenti susceptione. Susceptio autem sacramenti fit per manducationem, unde, quam primum facta est manducatio, dicendum est gratiam produci. Disputant autem Theologi, utrum, quamdiu corpus Christi speciebus

nondum corruptis adhuc realiter in nobis manet, continuo novi gratiæ gradus conferantur. Valde probabile est, si hoc tempore novi actus dispositionis fiant, Eucharistiam novos continuo gradus gratiæ conferre; quod si vero dispositio actualis non perficiatur, id negandum videtur. Ita, præter alios, censent Suarez, disp. 63, sect. 7 »; Lugo, sect. 2, n. 46, contra Vasquez, disp. 203, c. II, n. 19; Sasse, *de Eucharistia*.

DISPUTATIO SEPTIMA

De Eucharistiæ Ministro.

Duplex distingui potest Eucharistiæ minister; unus ipsam conficiens, alter confectam distribuens, et de utroque hic agemus. Quoad distributionem advertimus quæstionem esse tantummodo de licito; quia cum Eucharistia consistat in re permanenti, non est dubium quin valide a quoquam dispensetur.

Lutherani male intelligentes Scripturam, quæ variis locis Christianos omnes vocat sacerdotes, non quia Eucharistiam valeant conficere, sed quia Deo offerunt sacrificium orationis, eleemosynæ, aliorumque bonorum operum; contendunt quemlibet Christianum non tantum posse Eucharistiam distribuere, sed et conficere, licet non debeat huic officio se ingerere, nisi a communitate deputatus. Imo in casu necessitatis concedunt cuilibet patri-familias Eucharistiæ confectionem, et suis distributionem.

Contra ipsos sit seq.

PROP. — a) *Omnis et solus sacerdos est minister Eucharistiæ conficiendæ*; — b) *licitæ distributionis minister ordinarius est quilibet sacerdos*; — c) *extraordinarius est diaconus*.

Prob. 1^a Pars. 1° Ex Doctr. Eccl. — De fide est idque definirunt Conc. Nicænum I, quod contra diaconos qui præsumebant Eucharistiam dare sacerdotibus, dicit, can. 18: « Neque regula neque consuetudo tradidit, ut hi, qui offerendi sacrificium non habent potestatem, his qui offerunt corpus Christi porrigant »; Concilium Lateran. IV, Conc. Flor., in decr. unionis, et Trid., Sess. XXII, cap. 1, et can. 2.

Prob. 2° Ex S. Scriptura. — Hi soli potestatem habent consecrandi Eucharistiam, quibus Christus illam contulit. Atqui solis Apostolis et eorum in sacerdotio successoribus illam potestatem contulit,

dum dixit, Luc. xxii, 19: *Hoc facite in meam commemorationem*. Ergo.

Prob. min. — Licet ista verba, prout continent sumptionem, possint intelligi de omnibus fidelibus, prout tamen important consecrationem, nonnisi de Apostolis et eorum in sacerdotio successoribus possunt intelligi, alioquin sequeretur quod laici et mulieres, non solum possent, sed etiam præcepto tenerentur consecrare; quod non admittunt hæretici. Ergo.

Prob. 3° Ex Patribus. — Fere omnēs Patres unanimiter hanc veritatem docent. Ita Tertull., *De præscript.*, c. xli; *Inst. apolog.* 11; Epiphan., *hæres.* 79; Hieronymus, *Contra Luciferianos*: « Si diaconi, ait, qui sacerdotibus adeo proximi sunt, consecrandi potestatem non habent, eo minus cæteri clerici et laici ».

Confirmatur ex perpetua Ecclesiæ traditione, quæ nunquam, etiam in extrema necessitate, alium adhibuit ad Eucharistiæ confectionem, nisi sacerdotem. Quod sane legeretur factum, saltem primis Ecclesiæ sæculis, ubi pauciores erant sacerdotes. — Cf. S. Thom., III p., q. lxxxii, a. 1, 5.

Prob. 2ª Pars. 1° Ex Scriptura. — Nam Christus in ultima Cœna fuit Eucharistiæ consecrator simul et proprius dispensator, ut modo dictum est: atqui, uti supra probavimus, per verba: *Hoc facite in meam commemorationem*, Luc. xxii, 19, jus contulit, ac munus imposuit idem perficiendi; ergo, qui consecrant Eucharistiam seu sacerdotes, possunt ac debent eam dispensare.

Prob. 2° Ex Traditione — Idem enim declarat Conc. Trid., n. 8: « Semper in Ecclesia Dei mos fuit, ut laicis a sacerdotibus communionem acciperent, sacerdotes autem celebrantes seipsos communicarent; qui mos, tamquam ex traditione apostolica descendens, retineri debet ».

Prob. 3° Ex Ratione. — Etenim a) consecratio Eucharistiæ ad ejus distributionem ut ad finem ordinatur; et ideo potestas dispensandi consecrarium est ac complementum potestatis consecrandi Eucharistiam.

b) Sacerdos, qua talis, medius est inter Deum et populum: unde, sicut ad eum pertinet dona populi Deo offerre, ita ad eum pertinet dona sanctificata divinitus populo tradere.

c) In reverentiam Eucharistiæ, a nulla re contingitur nisi consecrata; unde, et corporale et calix consecrantur; porro solius sacerdotis manus consecrantur in ordine ad tangendum hoc sacramentum; ergo ad illum solum pertinet per tactum dispensare Eucharistiam; et sic congruit, ait D. Thomas, ut presbyteri sumant, et dent cæteris. — Cf. Thom., III p., q. lxxxii, a. 3.

Prob. 3^a Pars. — Id constat ex Conc. Nicæno I, can. 14: « Si non in præsentī fuerit vel episcopus vel presbyter, tunc ipsi diaconi proferant (Euch.), et edant », et insuper ex *Pontificali*, ubi diaconi vocantur: « comministri et cooperatores corporis et sanguinis Domini ». Attamen sunt solum *extraordinarii* ministri, ut probatur ex Concilio Arelatensi I, quod can. 15 ait: « Diaconus corpus Christi, præsentē presbytero, tradere non præsumat », et ex jam dictis paulo antea constat. — Cf. S. Thom., III p., q. LXXXII, a. 3 ad 1, ad 3; S. Alph., 237.

Attamen, juxta sententiam communem, ut diaconus ministret necessitas non debet esse *extrema*; sed sufficit necessitas *gravis*, nempe cum nullus adest sacerdos, qui commode Eucharistiam ministrare possit, v. gr. cum sacerdotes occupantur in audiendis confessionibus die magni concursus, etc. Tunc debet servare ritus omnes quasi esset sacerdos, excepto modo deferendi stolam, et omissa forte benedictione in fine. Lehmkühl, II, n. 140. — Si vero administraret Viaticum, posset benedicere cum SS. Sacramento et servare omnes omnino ritus, excepto modo deferendi stolam. S. R. C., 14 aug. 1858; *Il Monitore Eccl.*, vol. XII, p. 80. — Cf. etiam S. Alph., n. 336. Sed ad id commissio Episcopi vel parochi requiritur.

Debitus tamen ordo postulat, ut solus parochus Eucharistiam dispenset; pastoris enim est oves suas pascere. Ideo qui contra illius vel superioris positivum et justum dissensum eam ministraret, graviter peccaret usurpans jus alterius in re gravi.

Diximus: *contra positivum et justum dissensum*; nam hodierna consuetudine consensus semper præsumitur; imo consuetudo habet, ut in quacumque ecclesia sacerdos Missam celebret, Eucharistiam fidelibus petentibus distribuere possit. Et ideo nisi adsit gravis et impellens causa, parochus ne prohibeat: quod si specialis causa urgeat prohibendi, ipse sollicitus esse debet ad illam subito administrandam petentibus. Cæterum non facile præsumenda est licentia, si agatur de Viatico et sumptione Eucharistiæ ex obligatione. Imo quoad Viaticum extra casum necessitatis sine parochi licentia ministrare, omnino illicitum est. Quoad Communionem vero paschalem consuetudo servanda erit. Ita S. Alphonsus, n. 235.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1° Communiter nemini, ne sacerdoti quidem extra Missam, licet *sibi ipsi Communionem sumere, neque laico ad alterum deferre*. Verum, secluso scandalo, sacerdoti infirmo licebit sibi S. Eucharistiam sumere, si aliter S. Communionem privaretur. Imo nonnulli concedunt, id licere laico in casu necessitatis pro Viatico, vel Episcopum id in

casu necessitatis pio laico committere posse, ut S. Eucharistiam moribundo afferat. — Cf. S. Alph., n. 237; D'Annib., vol. III, n. 395; Devoti, *Inst. can.*, lib. II, tit. II, § 47, not. 2; Gasparri, *de Euchar.*, n. 1081; Lehmke., vol. II, n. 134-136; Lugo, d. 17, n. 28 seq.; Suarez, d. 72, sect. 3, n. 3.

2° *Parochus* aliique curam animarum ex munere exercentes tenentur sive per se, sive per alterum administrare S. Eucharistiam subditis suis toties, quoties rationabiliter petunt: attamen raro petitioni non obsecundare, peccatum non est mortale. — Cf. S. Alph., *Homo Ap.*, n. 8; Gury, vol. II, n. 292; Buccer., vol. II, n. 531 seq.

3° Præcipue vero debent ægrotis Viaticum præbere, imo prospicere, ut illud sumere velint et sumant, idque pro conditione personarum et circumstantiarum etiam sæpius. — Cf. AA. citatos.

4° Reliqui sacerdotes (vel diaconi), atque ipsi parochi non parochianis tenentur solum in casu necessitatis hoc officium præstare. Quæ necessitas fere restringitur ad periculum mortis. Quod si imminet, quilibet sacerdos, qui præsto sit, debet ægroto succurrere, etsi sacramento illo non indigeat tamquam medio salutis necessario: attamen si sacerdos grave damnum subire debet, alienus sacerdos multo facilius, quam parochus, excusatur. — Cf. S. Alph., n. 233.

5° *In danda sacra specie* servanda est consuetudo Ecclesiæ: quare nunquam licet in latino ritu laico dare S. Eucharistiam sub specie vini. Sub specie panis danda non est hostia *major*, quali sacerdos in celebratione utitur, neque *plures* hostiæ parvæ, sicut expresse fuit prohibitum decreto S. Congr. Conc. approbato ab Innocentio XI, die 12 februarii 1679; licet tamen, si necessarium est, parvas hostias dividere, sed summum in duas vel tres partes, ne particula nimis parva evadat, aut etiam pro uno alterove communicaturo, qui aliter diutius expectare deberet, ex hostia majore pro Missa consecrata particulam detrahere. — Cf. S. Alph., 217, 241, 245; Genicot, vol. II, n. 189; Croix, n. 508.

6° *Cærimonix* concomitantes eæ sunt, ut vestis sacra *sub gravi* requiratur, nisi urgentem necessitatem excipias, lumen sub veniali, preces sive antecedentes sive subsequentes sub veniali. S. Alph., n. 241; Reuter, n. 168. — In regionibus, ubi occulte deferri debet S. Eucharistia, saltem adhibeatur stola sub veste, et stola cum talari in cubiculo infirmi. Item, excepto casu necessitatis, observari debet, ut S. Eucharistiam distribuat sacerdos pollice et indice manus dexteræ; si vero illos digitos impeditos habet, præstat aliis uti, quam *populum*, aut *singulos moribundos* S. Communionem privari. — Cf. S. Alph., 244; Croix, lib. VI, p. I, n. 480.

7° *Ministrari* potest Eucharistia tum *extra missam*, tum in missa. — In missa autem ministrari potest, qualiscumque ea sit; etiam defunctorum, et in paramentis nigris, sive intra missam, nempe post communionem sacerdotis, pyxidem etiam extrahendo, sive immediate ante, ex justa et rationabili causa, sive immediate post, omissa in utroque casu benedictione, et tempore paschali omisso *Alleluja*, licet Oratio et Versiculi de tempore dici debeant. — *Quavis die* ministrari potest, excepta fer. VI majoris hebdomadæ, uti eruitur ex Rubr. Missal. fer. V in Cœna Domini, quod sub gravi prohibetur. Dari potest in missa solemni Sabbati Sancti, et post missam, vel si id ferat consuetudo, post cantatum *Gloria*, non ante. Attamen recentissime S. R. C. respondit posse ministrari Eucharistiam in Sabbato Sancto sine scrupulo, etiam ante cantatum *Gloria*, viris quibusdam sæcularibus, qui exercitia S. Ignatii durante majori hebdomada peragere solent, ita ut in ipso sabbato, primo mane, finem ipsi secessui imponant. Neque item dari potest in missa Nativitatis D. N., quæ media nocte celebratur, S. R. C., 20 apr. 1841, extra casum privilegii vel legitimæ consuetudinis. — Ministrari item potest *quavis hora*, qua missa celebretur, imo qualibet hora diei. Nulla enim de hac re habetur prohibitio. Verum sub vespertas ministranda non est, nisi adsit aliqua specialis causa: noctu autem non nisi in casu necessitatis; tum propter hodiernam consuetudinem, tum propter scandalum vel potius admirationem vitandam; quod, ut patet, non verificatur in Communitatibus, quæ Ss. Eucharistiam in domestico sacello asservant, ubi de infirmorum Communionem agatur. — Cf. S. Alph., 252, 349; D'Aunib., vol. III, n. 407 et not. 5; Deshayes, n. 1288; Marc, n. 1540; *Monit. Eccl.*, vol. XIV, pag. 277 seq.; Noldin, *de sacram.*, n. 130; Suarez, d. 66, sect. 5; Vives, n. 555.

8° *Defectus in ipsa distributione* Sacræ Eucharistiæ occurrens ferre ille solus est, si sacra species decedit. Quod si factum est, locus, in quem sancta Hostia decedit, statim tegendus est aliqua re munda, et postea abluendus. Si cadat in mappam, seu linteolum, quo manus communicantis obteguntur, locus signandus est, et postea pari modo abluendus. Ita rubrica, quæ tamen juxta communem sententiam non obligat *sub gravi*. — Cf. S. Alph., n. 250; Croix, n. 484.

9° Si sancta Hostia cecidit in vultum, barbam, aut vestes viri, quoties ablutio magnam admirationem excitaret, potius omittitur. S. Alph., *l. c.*, cum communi. — Si in sinum mulieris sancta Hostia cecidit, tunc in hoc casu permittendum et præcipiendum est, ut vel ipsamet, vel alia mulier manu sua Hostiam extrahat et sumat aut reponat in ciborium: indecens quippe foret et plerumque scanda-

losum, si sacerdos ipse eximeret; quodsi in loco Communionis administratæ nequeat commode eximi, jubeatur mulier seorsim secedere, v. gr. in aliquam capellam vel ad domum vicinam, ibique eximere ac referre Hostiam aut exemptam sumere; digiti vero abluantur et ablutio mittatur in piscinam. — Cf. Lohner, p. II, tr. XXVI, n. 7.

10° Si per negligentiam aliquid de sanguine Christi ceciderit, si quidem super terram, sive super tabulam, lingua lambatur, et locus ipse radatur quantum satis est, et abrasio comburatur; cinis vero in sacrarium recondatur. Si vero super lapidem altaris ceciderit, sorbeat sacerdos stillam, et locus bene abluatur, et ablutio in sacrarium projiciatur. Si super linteum altaris, et ad aliud linteum stilla pervenerit; si usque ad tertium, linteamina ter abluantur, calice supposito; et aqua ablutionis in sacrarium projiciatur. Et idem ibi dicitur, si sanguis cadat super corporale, vestes, aut tãpetum. — At si contingat totum sanguinem post consecrationem effundi, si quidem aliquid vel parum remansit, illud sumatur, et de effuso reliquo sanguine fiat ut dictum est. Si vero nihil omnino remanserit, ponat iterum vinum et aquam, et consecret ab eo loco, *Simili modo postquam coenatum est*, facta primo tamen calicis oblatione. Ita Rubrica, n. 12 seq. — Cf. S. Thom., III p., q. LXXXIII, a. 6 ad 7; S. Alph., 250; Croix, n. 484.

11° Facilius *alius defectus* occurrere potest, quando ciborium purificandum sacræque species renovandæ sunt. Renovatio igitur ciborii facienda est in ipso missæ sacrificio. Celebrans, sumpto pretiosissimo sanguine, antiquas hostias sumet, licet multæ sint. Particulas autem minutiores in ciborio repertas conjiciet sacerdos in calicem, easque, superinfuso vino, sumet. Potest etiam vinum in ciborium infundere ad minimas particulas colligendas. Vinum tamen non erit e ciborio bibendum, sed in calicem refundendum. — Si sacerdos ex inadvertentia sumpsisset prius ablutionem, adhuc posset purificare ciborium; et sumere reliquias, eo quod pro sumptione moraliter una reputatur. Verum post ablutionem, ait S. Alphonsus, non licet sumere particulas alterius sacrificii, quæ sunt in ciborio, ad illud expurgandum, ut docet Suarez, Lugo cum communi, licet contrarium probabile dicat Tamb., nisi adsit periculum irreverentiæ. — Ciborium vero renovandum est frequenter, ut præscribit Rit. Rom., singulis octo aut saltem quindecim diebus. Et hæc est praxis communior, licet Cærimoniale Episcoporum renovationem particularum octavo quoque die faciendam præscribat, et servandum declaraverit S. R. C., 12 sept. 1884 et Conc. Pl. Amer. Lat., n. 370. — Cf. S. Alph., n. 251, 288; Elbel, n. 77; Tambur., *de Commun.*, c. II, n. 54.

12° *De aliis fragmentis* sacræ speciei, si forte inveniuntur, hæc statuimus cum cl. Lehmkuhl: a) Nulla difficultas est, si quæ fragmenta inveniuntur a sacerdote intra missam, antequam ablutionem sumpsit; nam tum etiam post sanctam Communionem diutissime distributam potest quaslibet particulas, etiam integras hostias, si opus sit, consumere. — b) Consulto quidem nunquam ita agere licet, ut non jejunos debeat sanctam particulam postea sumere: at si tandem post jejunium per ablutionem læsum invenit fragmenta ad idem sacrificium spectantia, ea sumere debet, si adhuc est ad altare, imo communius cum Bened. XIV dicunt, idem faciendum, etsi sit in sacristia, sacris vestibibus nondum exutus. Imo si sacerdos justam causam habet particulas pro fidelium Communione consecratas post suam missam potius, quam intra illam distribuendi, idque non ex pyxide, sed ex patena: Bened. XIV absolute concedit, ut etiam tum fragmenta sumantur. — c) Si fragmenta non sunt de eodem sacrificio, aut si de eodem quidem sacrificio sunt, sed inveniuntur a sacerdote sacris vestibibus jam exuto: sumenda non sunt, nisi accedat periculum irreverentiæ, i. e. si post ultimam missam inveniuntur et aut deest tabernaculum vel decens locus, ubi conserventur, aut particulae minutissimæ sunt, quæ sine periculo ne ad tabernaculum quidem deferri possint. — d) Quod de fragmentis dicitur, non potest intelligi de hostia integra, aut tali parte, quæ commode usui esse potest in fidelium Communione: nam ut hanc a non jejuno sumi liceat, requiritur, ut post ultimam missam desit locus decens, quo sacra hostia asservetur, et simul sine graviore incommodo deferri ad alium locum non possit. Sub illis autem conditionibus etiam integra hostia post ablutionem sumenda est, ut ipsa Rubrica Missalis disponit. — Cf. S. Alph., n. 251; Bucceroni, vol. II, n. 544 seqq.; Gury-Ball., vol. II, n. 312; Genicot, vol. II, n. 185.

13° *Asservanda est* Ss. Eucharistia in ecclesiis cathedralibus, parochialibus, regularibus, et in ecclesiis monialium sub clausura stricta viventium. Non permittitur autem in collegiis solius Ordinarii auctoritate constitutis, ut sunt conservatoria... Et contraria consuetudo vigens in pluribus Amer. Lat. diocesisibus non est legitima. S. C. super Neg. Eccles. extraord., 5 nov. 1901. — Pro aliis autem ecclesiis consulenda est consuetudo vel Apostolicum indultum; item pro oratoriis et sacellis. — Cf. Benger, *Comp. theol. past.*, § 90.

14° *Asservanda est* in tabernaculo mundo, in medio altari posito, bene clauso, et in pyxide decenti super corporali aut palla benedictis reposita, bene clausa, et albo velo cooperta. Tabernaculum, in quo reconditur Ss. Sacramentum, cooperiri debet conopœo ex tela serica,

vel ex cannabe, lana aut gossipio. Color albus sit, aut secundum tempora et festa mutetur. Nunquam sit niger, sed, si id temporis requireret, sit violaceus. Tabernaculum autem intus debet esse serico panno ornatum; at si intus deauratum sit, id sufficit. — Nullibi conservanda est Eucharistia sine lumine, quod semper ardere debet. Sic enim in *Rituale Romano* statuitur: « Lampades coram eo (tabernaculo) plures, vel saltem una diu noctuque perpetuo colluceat ». Sic etiam definitur per S. Congr. decreta, quæ volunt ut, si ecclesia sit nimis pauper, instituatur *collector eleemosynarum*, ut oleum sufficiens habeatur. — Cf. De Herdt, *Sacræ liturgiæ praxis*; Hartmann, *Repertorium rituum*; Ferraris, v. *Euchar.*, a. 1, n. 45; Conc. Plen. Amer. Lat., n. 370, 890.

15° Pyxis non consecratur, sed benedicitur similiter ut vestes sacræ. — Pyxis, quantum fieri potest, sit ex eadem materia, quæ in calice præscribitur, ideoque aut aurea, aut saltem argentea vel stannea intus deaurata. Quod de pixide dictum est, valet etiam de umbra ostensorii, quæ excipit sacram Hostiam exponendam; sit igitur, quantum fieri potest, intus deaurata, atque ita constructa, ut purificari possit; quod commodius fit, si duæ laminæ semicirculares medio cochlearum disjungi et arctius conjungi possunt. — S. Congr. R., 4 febr. 1871, *Vicario Ap. Daniæ* respondit, non decere sacram Hostiam inter duas laminas vitreas circulo aureo vel deaurato circumducto sic includere, ut illæ laminæ sacram speciem tangant.

Cf. S. Thom., III p., q. LXXXII, a. 3; q. LXXXIII, a. 3 ad 6.

16° Clavis tabernaculi (vel claves) debent esse sub diligenti custodia, eaque per se non laici, sed ipsius *sacerdotis*, ut pluries S. Congr. decrevit.

17° In tabernaculo nihil servari licet, nisi Ss. Eucharistiam, et sacra vasa antequam post usum purificata sunt. Quare non licet simul cum Ss. Sacramento ibi asservari vasa vacua et purificata, sacra olea, sacras reliquias sive sanctæ crucis sive sanctorum, multo minus purificatoria, claves, aliaque id genus. — Cf. Conc. Pl. Amer. Lat., n. 890.

18° Communiter Ss. Sacramentum in altari majore asservatur: in ecclesiis autem cathedralibus debet in alio altari asservari, ne videlicet sacræ functiones episcopales impendantur, quum commode et reverenter observari simul non possint et reverentia Ss. Sacramento debita et rubricæ.

19° Peccatum grave tamen non constituitur, nisi per integrum diem et noctem lampas extincta mansit. Oleum per se debet esse *olivarium*; ex necessitate autem Episcopus permittere potest, ut aliud

oleum ex *vegetalibus*, vel, eo deficiente, etiam petroleum substituitur; quod tamen non sine graviore causa faciendum est. Decretum 14 julii 1864 confirmat. a Pio IX. — Cf. S. Alph., n. 284; Buccer., vol. II, n. 552 seq.; Gury-Ball., 310, quær. 3°, 311.

20° *Expositio* Ss. Eucharistiæ duplex est, privata vel publica. Prior fit, quando pyxis, suo velo cooperta, relinquitur in tabernaculo aperto; posterior autem, quando hostia consecrata extrahitur e tabernaculo, et publicæ venerationi detecta exponitur. Si extrahatur pyxis e tabernaculo, ac loco ostensorii in trono collocetur, talis expositio ut publica habenda est, etsi minus solemnis. — *Expositio privata* permittitur ob causam privatam nec opus est Ordinarii licentia. Publica autem non permittitur, nisi ob causam publicam, et de licentia Ordinarii. Idem verum est de expositione minus solemni. — Cf. Bonix, *de regular.*, p. V, sect. 3, cap. II, q. XIII; Maier, p. 249, 437; Scavini, t. III, n. 121.

DISPUTATIO OCTAVA

De iis, quibus dari debet Eucharistia.

Ex dictis in tract. de Baptismo, Eucharistia solis baptizatis exhibenda est. Inquirendum est autem an in articulo mortis ministrari possit etiam iis baptizatis, qui in statu speciali degunt. Hinc

Ratione defectus discretionis prohibetur Eucharistia :

1° *Perpetuo amentibus*, juxta omnes cum S. Thoma, q. LXXX, a. 6, et *Ritual. Rom.* Si vero « prius quando erant compotes suæ mentis apparuerit in eis devotio hujus sacramenti, debet eis in articulo mortis hoc sacramentum exhiberi, nisi forte timeatur periculum vomitus vel expuitionis », S. Thom., *l. c.*, a. 9. — Cf. S. Alph., lib. VI, n. 302; Lugo, d. 13, n. 24; Suarez, d. 69, sect. 2, n. 5 seq.

2° *Semifatuus*. — Excipe si habeant lucida intervalla et sufficientem Eucharistiæ discretionem. Croix, l. VI, n. 858; Voit, n. 366 et alii.

3° *Simul mutis, surdis, cæcis a nativitate*; isti enim æquiparantur infantibus. S. Alph., n. 303; D'Annib., p. I, n. 30.

4° *Sensibus destitutis*. — Excipe si præsumantur dispositi, quod fit si non constet eos mente excidisse in mortali, licet *Catech. Rom.* et S. Thomas requirant, ut, quando erant sui compotes, apparuerit in eis pius affectus erga Ss. Eucharistiam.

Attamen recte animadvertit Berardi, *Prax.*, 4108, I, difficile et vix unquam propter periculum irreverentiæ dari posse Eucharistiam

sensibus destitutis. Et quando etiam, cæteris paribus, Communio dari potest, id fieri oportet inter lucida intervalla, quæ sint ita diuturna, ut Ss. Viaticum commode accipi possit. — Cf. Gousset, n. 232.

5° *Pueris*. — Excipe si rationis sint capaces, quamvis nondum obligentur præcepto Communionis paschalis. Hoc in casu Communio danda est, quia isti in eo discrimine jure pollent validiore, ne scilicet tanto auxilio careant; proinde graviter peccant parochi, qui ex negligentia sinunt hujusmodi pueros absque Viatico ex hac vita decedere. Abstinendum autem esset, si in subjecto judicium mentis adeo foret puerile, ut aliquod inconveniens esset timendum, ut v. gr. si puer videns sacerdotem cum magno apparatu cubiculum ingredientem timore corripuiat et flere incipiat, caput abscondat.

Cf. S. Alph., n. 301; Costantini, n. 691; Berardi, pr. 4326; Gousset, n. 74.

Ratione irreverentiæ deneganda est Ss. Eucharistia:

1° *Tussi frequenti et vehementi laborantibus*. — Si igitur tussis non sit vehemens, licet frequens, et simul frequentia sputa emittantur, non est deneganda Communio: quæ enim expelluntur tussi non ab æsophago vel stomacho, sed e pulmonibus bronchiisque exploduntur. — Cf. Alph., n. 292; Gury-Ball., 320.

2° *Jugi vomitu laborantibus*. — Itaque potest præberi iis, qui haud continuo laborant vomitu; dummodo tamen inter ultimum vomitum et Eucharistiæ susceptionem adsit intervallum sex horarum, secundum quod generaliter præscribunt Theologi. Verum hæc regula constans esse nequit: intervalla enim inter unum et alterum vomitum solent esse magis vel minus diuturna secundum morborum diversitatem. Quare potius in hujusmodi circumstantiis consulendus est medicus, prout docet Capellmann, *Med. Past.*, de Comm. — Potest etiam fieri experimentum cibum vel potum porrigendo. — Communionem autem sumpta, apponi potest infirmo paullulum glaciei vel haustus aquæ frigidæ, in pace eum omnino relinquendo. — Cf. S. Alph., n. 291; Berardi, pr. 4323; Gury-Ball., l. c.

3° *Delirantibus et phreneticis*. — At quamvis nonnulli Theologi iis Viaticum administrari omnino repugnent, tamen in aliquo casu, remota irreverentia et scandalo, dari potest. — Id fit secundum Berardi, pr. 4325, si moribundus cibos etiam solidos uniformiter et facile possit deglutire. In dubio experimenta fieri debent.

Cf. S. Alph., n. 292.

4° *Epileptics* actuali paroxismo excussis; cæteris autem temporibus Communio non est deneganda. Ita communiter cum S. Alphonso, n. 303.

5° *Ebriis et obsessis*, dum vexantur; secus concedenda est Communio. Imo quoad obsessos expedit, ut ipsi sæpius juxta prudentiam confessarii communicent, quum Eucharistia sit speciale remedium ad dæmones arcendos. — Cf. S. Alph., n. 302; Babenstuber, tr. VIII, p. III, disp. 6, a. 1, n. 13 seq.; Gobat, *Theol. exper.*, tr. IV, n. 157; Layman, lib. V, tr. IV, c. IV, n. 6.

6° *Meretricibus*, quæ in lupanari infirmantur. Gury, *Cas.*, t. II, n. 723.

7° *Iis, qui cibum in stomacho retinere non valent*, sed statim per secessum, digestionem non facta (quod tamen rarissimum est), emittunt. — Cf. Berardi, *Th. Past.*, n. 253.

8° *Iis, qui opus habent syringa ut cibos sumere valeant*. — Non item rationabiliter Eucharistia denegaretur iis, qui cum dentes vi morbi oclusos teneant, per foramen, nonnullis evulsis dentibus, apertum, cibos recipere et facile deglutire possunt. His Eucharistia præberi potest mediante apto instrumento (quod sit, puta, instar forficis) sub parvulis dimensionibus. — Cf. Berardi, *Praxis*, vol. III, n. 951; Genicot, n. 204; Lehmke, n. 143, not. 1; Lugo, *de Euchar.*, d. 1, n. 114 seq.

9° *Iis, quibus stomachus ad morbum curandum fuit apertus*, si Eucharistia nonnisi per stomachi hiatum introduci possit. Ratio, docet cl. Alberti, est quia non solum injuria afficeretur sacramentum, sed præterea deesset corporis Christi præceptiva manducatio.

Denique *capite damnatis* Communio omnino danda est. Docet quidem Bened. XIV, « eam consuetudinem sequendam esse, quæ in unoquoque loco respective esse dignoscitur », *de sinod.*, lib. VII, c. XI; sed *magis conformem pietati christianæ* vocat usum Ss. Eucharistiam illis ministrandi, et S. Pii V testimonium de hac re profert. Pium hunc usum nuperrime commendaverunt plura provincialia concilia. Hanc praxim quam maxime suadet Gousset, n. 230. Si ministretur pridie, vel ipso eorum executionis die, danda erit *per modum Viatici* ideoque sine obligatione jejunii. S. C. de P. F., 21 jul. 1841. — Cf. Croix, lib. VI, p. I, n. 608.

DISPUTATIO NONA

De Dispositionibus ad suscipiendam Eucharistiam.

Ad licite et cum fructu suscipiendam Eucharistiam dispositiones tum animæ, tum corporis necessariæ sunt.

Ex parte animæ requiritur, tamquam dispositio omnino neces-

saria, status gratiæ; nam Eucharistia est sacramentum vivorum, quod gratiam primam in subjecto præsupponit. Cæterum Eucharistia est cibus spiritualis, qui certe homini spiritualiter mortuo prodesse nequit, quin potius *qui manducat et bibit indigne* (in statu peccati mortalis) *judicium sibi manducat et bibit*, I Cor., c. XI. — Cf. S. Thom., II-II, q. xcix, a. 3.

Igitur qui sibi peccati gravis conscius est, tenetur ante Communionem confiteri, nec sufficit ut contritionem perfectam eliciat; nam Trid., Sess. XIII, c. vii, in verba S. Pauli: *Probet autem se ipsum homo, et sic de pane illo edat et de calice bibat*, I Cor., ait: « probationem hanc in eo consistere, ne quis sibi peccati mortalis conscius, quantumcumque sibi contritus videatur, absque præmissa confessione sacramentali ad sacram Eucharistiam accedat ». Unde tunc tantum, quando deest *physice* vel *moraliter* copia confessarii, et Communio sine scandalo, infamia, aliove gravi incommodo omitti nequit (ut si cui jam in scamno communicantium genua flectenti peccatum mortale non remissum memoriæ occurreret) cum contritione perfecta et proposito illud peccatum in proxima confessione declarandi, Eucharistiam suscipere licet.

Quod quidem etiam intelligendum est de sacerdote missam celebraturo, qui præterea, si in gravis casu necessitatis cum sola contritione perfecta celebraverit, tenetur *quam primum* confiteri, dicente Trid., Sess. XIII, c. vii: « Quod si sacerdos absque prævia confessione celebraverit, quamprimum confiteatur »; nec est, qui hanc obligationem neget, aut in dubium vocet, cum damnata fuerit ab Alexandro VII hæc propositio: « Mandatum Tridentini factum sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali, confitendi quamprimum, est consilium, non præceptum ». — Verum quid a Trid. intelligatur per particulam *quamprimum*, ac proinde intra quod tempus fieri debeat confessio præcepta, non constat inter Doctores. Certum est tamen, non intelligi tempus, quo sacerdos confiteri solet; hæc enim assertio damnata fuit ab Alexandro VII. Nec intelligitur, cum primum sacerdos missam celebrabit; alias rueret præceptum Tridentini, cum independenter ab hoc præcepto teneatur ille sacerdos ex mandato divino aut novam celebrationem missæ confiteri. Probabilius nec intelligitur statim ac cessat necessitas, jam ipsa die celebrationis, sed sufficere videtur, si confessio fiat intra *triduum*, nisi forte prius celebrandum sit; nam apud Juristas, quod fit intra triduum, dicitur fieri *quamprimum*. Porro an præceptum confitendi *quamprimum* etiam se extendat ad sacerdotes, qui in statu peccati mortalis constituti extra casum necessitatis absque præmissa confes-

sione missam celebrare non reformidant, controvertitur; sed sententia negans videtur probabilior; nam præceptum Tridentini ordinatum est ad metum salutarem iis incutiendum, qui prætextu necessitatis confessionem differunt, non autem sacrilege celebrantibus, præceptum hoc raro esse profuturum; qui enim contempto divino præcepto audent in peccato mortali celebrare, facilius contemnent præceptum ecclesiasticum. — Cf. S. Thom., III p., q. LXXX, a. 4, 5; q. LXXXII, a. 5, 7; S. Alph., 256-266; Berardi, *Prax. conf.*, vol. III, n. 338; Bucceroni, vol. II, n. 568 seqq.; Del Vecchio, vol. II, tract. IX, disp. 4, a. unic., n. 518 seqq.; Elbel, vol. III, par. VIII, conf. 14, n. 317 seqq.; Gousset, *Theol. mor.*, vol. II, n. 193 seqq.; Gury-Ball., vol. II, a. 2, n. 324 seqq.

Idem præceptum pariter extendendum non est *ad laicos*, qui ex necessitate absque prævia confessione sacram Communionem percipiunt, quia Trid. expresse de solo sacerdote loquitur. — Cf. S. Alph., n. 268; Babenstuber, tr. VIII, p. III, disp. 6, a. 2, n. 22; Castro-palao, tr. XXI, pn. 12, n. 9; Illsung, tr. VI, disp. 4, n. 115; Mezger, t. IV, disp. 33, a. 3, n. 7.

Dubitatur, an ille, qui post confessionem rite peractam recordatur peccati mortalis *inculpabiliter* omissi, teneatur illud ante Communionem confiteri?

Resp. Prima sententia inter Doctores communior affirmat, quia Tridentinum expresse præcipit, ut qui peccati mortalis sibi conscius est, quantumcumque sibi contritus videatur, absque præmissa confessione, ad sacram Eucharistiam non accedat; sed qui ante Communionem recordatur peccati gravis a se etiam inculpabiliter in confessione omissi, revera sibi conscius est peccati mortalis; ergo.

Altera sententia, quæ intrinsece nobis probabilior videtur, et inter suos patronos habet viros pietate, scientia et experientia conspicuos, nec laxitatis amantes, hanc obligationem negat, his nixa rationibus: Hæc obligatio, si existeret, vel descenderet ex jure divino, vel ex jure ecclesiastico; sed neutrum dici potest, et quidem non primum; nam jus divinum præcipit solummodo, ut confessio valida Communioni præmittatur, ne tantum sacramentum indigne, atque ideo in mortem et condemnationem sumatur; sed in casu nostro confessio præcessit, et quidem valida, cum peccatum inculpabiliter omissum *indirecte* remissum fuerit, ut omnes fatentur; ergo. Nec potest dici secundum; nam per hæc verba: *ne quis sibi peccati mortalis conscius* etc. Tridentinum intelligit eum, quem conscientia peccati mortalis gravat; sed qui peccatum grave in confessione valida inculpabiliter omisit, non gravatur conscientia peccati mortalis; ergo.

Nec obstat, quod peccata ex oblivione omissa debeant clavibus Ecclesiæ subjici, si in memoriam redeant; nam quod subjici debeant jam ante Communionem, nec natura sacramenti, nec ulla lex divina aut humana exigere videtur. — Cf. S. Alph., n. 257; *Homo Ap.*, n. 23; Bucer., 572; Gousset, n. 249.

Ad dispositionem seu præparationem *proximam ex parte animæ* præcipue pertinet: a) *Viva fides*, qua credimus sub specie panis contineri totum Christum, discernentes cælestem illum cibum a profano; quod est *dijudicare corpus Domini*, uti jubet Apostolus. — b) *Profunda humilitas*, ita ut cum Centurione clamemus: *Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum*, etc. Quo enim minus de nobis in nobis invenit Deus, eo magis de suis nos replet. — c) *Vehemens desiderium* Eucharistiam recipiendi; vivum enim desiderium de aliquo, erga illud mire inflammat.

Ad hæc inter alios plurimum confert quartus liber Thomæ a Kempis *De imitatione Christi*, qui totus est de hoc augustissimo sacramento, cujus utilitatem aperit, necessitatem firmat, frequentiam urget ac devotionem mirifice fovet. Utinam universi christiani, maxime vero ecclesiastici viri suis semper in manibus thesaurum hunc gestarent, neque diem præterlabi permetterent, quo non aliquid utilitatis depromerent. — Cf. Babenstuber, tr. VIII, p. III, disp. 6, a. 2, n. 2; Herinex, p. IV, tr. III, disp. 6, n. 82.

Ex parte corporis prima dispositio est *jejunium naturale*, quod in eo situm est, ut nihil omnino per modum cibi, vel potus a *media nocte* Communionem immediate præcedente ab ore in stomachum communicaturi descendat. Patet ex perpetua praxi Ecclesiæ et unanimi SS. PP. doctrina, variorumque Conciliorum definitione. Audiatur S. Augustinus in epist. CXVIII *ad Januarium*: « Placuit Spiritui Sancto, ut in honorem tanti sacramenti in os christiani prius dominicum corpus intraret, quam cæteri cibi; nam ideo per totum orbem mos iste servatur ».

Ratio desumitur ex reverentia Eucharistiæ debita, quæ exigit, ut cælestis ille cibum præferatur cuilibet cibo ac potui terreno.

Præceptum jejunii naturalis, etsi tantum de jure ecclesiastico, non admittit parvitatem materiæ; nam Ecclesia prohibet, ne quis accedat ad sacram Eucharistiam *injejunus*; qui autem sacram Communionem suscipit post minimum cibum aut potum, jam non suscipit *injejunus*; ergo legem æque graviter violat, ac si magnam quantitatem cibi aut potus sumpsisset. — Cf. S. Thom., III p., q. LXXIII, a. 5; q. LXXX, a. 8; IV, dist. 8, q. 1, a. 4; q. II, ad 3; Illsung, tr. VI, disp. 4, n. 116.

Ad jejunium frangendum ex communi sententia requiritur:

1° Ut quod sumitur, *sumatur ab extrinseco et in stomachum trajiciatur*: quod enim sumitur intrinsecus, non reputatur trajici per modum cibi. Hinc deglutiens sanguinem e capite fluentem vel gingivis, non solvit jejunium. Secus si sanguinem sugeret ex digito, illum in stomachum mittendo; sicut frangeret qui noctu, immisso saccharo in ore, adhuc aliquid trajiceret post mediam noctem. Item qui lavando os, vel degustando jusculum aut vinum, aliquam guttulam cum saliva voluntarie (non autem casu) trajiciat. « *Sale a catechumenis* in collatione Baptismi prægustato, etsi videatur jejunium frangi, adhuc tamen nullum dubium est, quin ad sacram Communionem, suscepto Baptismate, admitti possint, imo vero debeant », S. C. de P. F., 13 febr. 1806. — Cf. S. Thom., *l. c.*; S. Alph., n. 279; Lugo, *dē Euch.*, p. XV, n. 34.

2° Ut quod sumitur, *sumatur per modum comestionis vel potionis*; quia juxta communem hominum sensum hoc modo tantum jejunium frangitur. Hinc illud non solvit qui pulverem vel etiam ex accidenti respirando per os, aut per nares attraheret muscam, pluviam, nivem et deglutiret; quia talis actio non est comestio, sed respiratio. Attamen si hoc fieret ex proposito in re, quæ rationem habet alimenti, esset voluntaria deglutitio.

Disputatur an maneat jejunus ille qui ope alicujus canalis aquam sorbet ad lavandum stomachum, iterumque rejicit.

Affirmat *Il Monitore Eccl.*, vol. IX, p. II, pag. 182 seq.; Genicot, vol. II, n. 200; Berardi, *Praxis conf.*, vol. III, n. 964. — Ratio est, quia licet aliqua pars aquæ maneat in stomacho, nihil tamen sumitur per modum cibi vel potus. Negat vero Gasparri, *dē Euch.*, n. 421, qui secus, ait, etiam maneret jejunus si ope canalis lac immitteret in stomachum ad nutrimentum. Ego anceps maneo. Attamen omnes conveniunt frangi jejunium, si hujusmodi canalis extrinsecus oleo aut *glycerina* unctus fuerit.

3° Ut quod sumitur, habeat *rationem cibi vel potus* (etsi involuntarie sumatur, ut si quis aquam deglutiat, quia labitur in flumen, vel quia alius per vim illam in os ejus infundit). Secus non esset comestio nec potatio, ut communis sententia docet. Hinc non solvitur jejunium, si edantur res omnino indigestibiles, ut capilli, ungues, metallum, lapilli, fila serica aut lanea, ossicula fructuum omnino depurata; quia hæc non habent rationem cibi. Secus esset, si res sint digestibiles, quæ in substantiam hominis converti possint, ut charta, palea, linum, pulvis medicinalis; vel cera, quæ fere semper aliquid mellis retinet; arborum folia etc., prout docet S. Alph., 278.

Porro manet jejunos qui clysterio nutritur, ut hodie nunquam contingit ægrotis. — Cf. Berardi, *l. c.*, n. 963; Genicot, *l. c.*, n. 200; Capellmann, p. 123.

Olim stricte prohibebatur tabaci usus tum ante Communionem, tum etiam ante Missam; sed aliter hodie se habet usus. Unde commune est nunc licere: *a)* Tabacum per nasum sumere, licet aliquid illius in stomachum descendat; non enim sumitur per modum comestionis. — *b)* Fumum tabaci ore haurire; quia fumus non est cibus nec potus, neque hoc modo sumitur saltem id licet ex usu cohonestante, ut ait Bened. XIV. — *c)* Tabacum masticare (vel aroma, glycyrrhizam aut quid simile), semper ac foras expuatur succus. Nihil enim in stomachum trajicitur, vel nonnisi præter intentionem. Neque per modum cibi id fit, sed per modum salivæ. Verum id indecens est; ideo veniale, ait S. Alph., n. 280, si fiat sine causa. — Cf. Croix, lib. VI, p. I, n. 561; Fagundez, p. III, lib. III, c. v, n. 14; Gobat, *Theol. exper.*, tr. IV, n. 274; Suarez, *de Sac.*, disp. 68, sect. 4.

Sed quid respondendum, quando pœnitens *dubitat*, an eluendo os aliquid deglutierit, vel etiam quandoquidem scit, se tempore nocturno aliquid sumpsisse, dubitat tamen, utrum hoc ante vel post medium noctis contigerit: estne permittendus accedere mensam Domini?

Resp. Etsi multi Doctores hoc negent, longe tamen probabilior mihi videtur sententia affirmativa, quam tenent Layman, Sporer, Herinx, *cit.*, n. 59; Cardenas, *Cris. theol.*, disp. 26, n. 87 et alii plures apud Croix, lib. VI, p. I, n. 577; Illsung, tr. VI, disp. 4, n. 122; Gobat, *Theol. exper.*, tr. IV, n. 280. Ratio fundamentalis est: cum præceptum jejunii negativum sit, ne scilicet quis communicet post jejunii fractionem, ideo quoties non es certus te comedisse et multo magis si nullam habeas rationem probabilem te comedisse, possidet libertas communicare volentis, quousque contrarium non probetur. — Dicunt autem communissime licere inter plura horologia dissonantia sequi ultimum, quod signat mediam noctem: hora intelligitur a *primo* ictu. Ita S. Alph., lib. VI, n. 282, cum aliis contra Salm., *de Euchar.*, c. vii, n. 69, aliosque. Hoc dicit vix aut ne vix quidem esse dubium Gasparri, *de Euchar.*, n. 421. — Possumus etiam sequi tempus *solare*, i. e. meridianum loci in quo quis versatur, vel etiam tempus *legale*, si horologia publica illud sequantur. Gasparri, *l. c.*, n. 105 et 447. Et hoc intellige quamvis legale tempus sequantur dumtaxat horologia viæ ferreæ et officinarum litteris et telegrammatibus expediendis. S. Off., 9 maji 1892, et 9 aug. 1899; *Il Monitore Eccl.*, vol. XI, p. 253.

Sunt tamen casus, in quibus etiam *non jejuno* Eucharistiam sumere licet:

1° Quando sumitur *per modum Viatici*; dum nempe infirmus gravi morbo decumbens jejunus remanere non potest citra notabile incommodum; tunc enim ei non jejuno licite administratur Viaticum, et quidem *probabilius* etiam si eodem die, antequam morbo corripereetur, in ecclesia ex devotione ad sacram Sinaxim accessisset; quia cum, ut infra declarabitur, in hoc casu non urgeat præceptum non communicandi pluries in die, multo minus urget præceptum jejunii naturalis. — Cf. S. Alph., 285. — Sed quæritur a) utrum liceat Communionem iterum ministrare infirmo *non jejuno*, qui jam in eodem morbo Viaticum suscepit; — b) utrum liceat aliquando dare Communionem infirmo *non jejuno*, *nec periculose decumbenti*, si morbus sit diuturnus?

Resp. — a) Quidquid dicant aliqui, vera et communis est sententia affirmans, quam cum plurimis gravissimis AA. tuetur Bened. XIV in *Syn. diœc.*, lib. VII, c. XII, dicens, nullum theologum alicujus nominis hanc sententiam negare. Ratio est, quia hoc sacramentum ægrotis datur non tantum ad satisfaciendum præcepto, sed etiam et præcipue ad superandas tentationes, quæ tempore gravis morbi magis urgent. Et hoc quidem non solum, si novum redeat periculum, sed etiam si idem perduret, ut docet præfatus Pontifex in cit. opere. Quot autem dies inter Communiones intercedere debeant, non certo constat; attamen octo dies sufficere communis est DD. opinio. Sed non improbabiler plures dicunt quod infirmus, assuetus sæpius ex devotione communicare, bene possit altero die statim post Viaticum sumptum suscipere Communionem non jejunus, idque in singulis diebus admittunt, si circumstantiæ id suadeant; nec hoc improbat S. Alph., n. 285. Facilius concedi potest Communio infirmis religiosis, vel aliis personis piis in monasterio degentibus sive sint jejunæ, sive non, quam cæteris, quia tunc minor habetur apparatus populique admixtio, cum Eucharistia non sit publice per plateas deferenda.

Resp. — b) Negandum est, attenta praxi actuali Ecclesiæ, nis morbus sit ejusmodi, qui per se *periculum mortis inducere possit*. Attamen theologi nonnulli id aliquando permittunt, si morbus sit diuturnus, nec unquam æger omnino jejunus communicare valeat, modo raro fiat, v. gr. aliquoties in anno. Sic Elbel, n. 90, cui adhærent D'Annibale, vol. III, n. 411; Gasparri, *l. c.*, n. 1129; Genicot, n. 202, si agatur *de Communione paschali*. Id ipsum docet Berardi, *Prax. conf.*, vol. III, n. 968, si tamen per Communionem summo mane ministratam provideri nequeat, et accedat præterea Episcopi

consensus. — Sed contradicit sententia communissima theologorum cum Suarez, qui asserit, solum Papam hac in lege dispensare posse. Ita etiam *Instr. Eystlet.*, n. 55; Many, *de Missa*, n. 178; Lugo etc. Videtur vero tunc adesse ratio sufficiens cur interdum Eucharistia post mediam noctem infirmo administrari possit. Et quidem juxta doctissimos theologos Romæ interrogatos, nullum dubium est quoad casum Communionis annuæ seu paschalis, quæ non mero jure ecclesiastico, sed etiam divino præcipitur, quia divinum mandatum humano præstantius est. Many, *l. c.* — Hodie hujusmodi infirmis sat facile conceditur indultum a S. Sede, sumendi aliquid *per modum potus* ante Communionem, etiam ex mera devotione, suscipiendam. Verba *per modum potus*, ita interpretatur S. Off. ut liceat sumere juscum, cafæum aliosque cibos liquidos, quidus aliqua substantia mixta sit, v. gr. farina, panis rasmus etc., dummodo mixtio naturam cibi liquidi non amittat (4 jun. 1893, 7 sept. 1897); *Il Monitore Eccl.*, vol. X, p. I, pag. 22 et p. II, pag. 4.

2° Si adsit periculum. ne Eucharistia in manus impiorum aut hæreticorum deveniat, vel incendio comburatur; tunc enim sacræ species non solum a sacerdote, sed etiam a laicis non jejunis consumi possunt, si nemo jejunus adsit, nec aliter profanatio impediri possit, quia præceptum sacras species a profanatione præservandi utpote naturale, magis urget, quam præceptum ecclesiasticum jejunii naturalis.

3° Si sanguis pretiosus ad terram effusus lambi non possit nisi a non jejunis.

4° Si sacerdos post consecrationem moriatur, vel morbo corripiatur, nec adsit sacerdos jejunus qui missam absolvere possit.

5° Si sacerdos jam ad altare existens recordetur se non esse jejunum, et sine scandalo ab altari discedere nequeat; vel si in sumptione sacramenti advertat, se aquam loco vini in calicem infudisse. Tunc enim vinum in calicem immittat, illud consecret et statim sumat; hoc enim exigit integritas sacrificii. Porro fere in omni casu timendum est scandalum ex cessatione missæ inceptæ oriturum, ut ait La Luzerne, *Instruct. sur le Rituel de Langres*, c. VI, a. 5.

6° Si die dominico vel festo missa celebranda sit pro populo, et parochus non jejunus alium sacerdotem jejunum non habeat ad celebrandum. Supponitur tamen in hoc ultimo casu neminem scire, parochum non esse jejunum; alias enim majus scandalum oriretur, saltem apud rudes, ex celebratione, quam ex omissione Missæ, juxta Collet, La Luzerne, *l. c.*; Gousset, *Morale*, t. II, n. 196.

7° Si sacerdos, sumpta ablutione, adhuc reliquias sacrarum specierum inveniatur in corporali etc.

8° Probabiliter potest sacerdos non jejunos sacrum facere ne infirmus Viatico careat. S. Alph., n. 284 seq.; Gasparri, *l. c.*, 434; Lehmke., n. 161; Many, n. 179.

Præter jejunium naturale requiruntur ad sacram Communionem corporis *decentia*, et mundities. Hinc

1° De jure naturali requiritur exterior habitus et corporis compositio, quæ animi internam reverentiam et pietatem exhibeat. Cum enim ipse Christus sensibili quodam modo existat in hoc sacramento, debetur huic augustissimo sacramento non solum interna, sed etiam externa veneratio et adoratio.

Unde mulieres accedere debent ad sacram Communionem in ornatu sancto, modestiam redolente, et pectore cooperto. Si quæ valde indecentes se præsentarent, Communio eis neganda esset, cum debitis tamen cautionibus ad scandala, quantum fieri potest, præcavenda.

Convenit ex decentia et humilitate christiana, ut milites communicaturi, ad sacram mensam, depositis armis, accedant, etsi nulla lege ad id obligentur. Item dicatur de laicis chirothecas deferentibus. — Cf. S. Thom., IV, dist. 9, q. 1, a. 4; q. 11; S. Alph., 271-275.

2° Nulla prorsus corporis macula per se impedit a Communionem suscipienda, quia corporis maculæ nihil conferunt ad bonitatem vel malitiam moralem, quam solam per se requirit Eucharistia, quatenus est animæ cibus.

Unde lepra, fluxus sanguinis, et similia, quæ sine patientis culpa eveniunt, per se non prohibent a Communionem, cum non obstant devotioni ad Communionem requisitæ. Idem verum est de maculis corporis occultis, vel etiam visibilibus, sed indelebilibus. Si vero essent notabiles, et brevi cessare deberent, differenda esset Communio, cum fieri potest; secus, quando diutius durant. Tandem, si sordes sint visibiles, et facile possint auferri. decentia et reverentia tanto sacramento debita exigit, ut diligenter auferantur. — Cf. S. Thom., *l. c.*; S. Alph., *l. c.*

Pollutio *involuntaria* non impedit Communionem: si vero *leviter* fuerit *in causa* culpabilis, consilium esse poterit, minime vero præceptum, ut illa die a Communionem abstineas. — Quod si *graviter* mala fuit, dicunt esse veniale illa die ad Communionem accedere. Sed melius erit si res arbitrio confessarii relinquatur, cum plures causæ esse possint ob quas præstet illa ipsa die communicare.

Cf. S. Thom., III p., q. LXXX, a. 7; IV, d. 9, q. 1, a. 4; q. 11; S. Alph., 272; Lugo, d. 15, n. 4 seqq.; Suarez, q. 68, sect. 2.

Pariter veniale est accedere ad Eucharistiam *die copulæ habitæ*

ob voluptatem, nisi excuset aliqua rationabilis causa. Si vero copula est habita causa procreandæ prolis, vel etiam incontinentiæ vitandæ, tunc est solum consilii Communionē abstinere. Et sic pariter est consilii abstinere ea die, qua conjux reddidit debitum... Post vero Communionem sumptam, nullum est peccatum reddere. An autem petere? alii dicunt esse veniale; alii nullum. — Cf. S. Thom., III p., q. LXXX, a. 6 ad 2; IV, dist. 32, q. 1, a. 1 ad 1; S. Alph., 273 seq., et 922; Sporer, *de Matr.*, n. 494.

DISPUTATIO DECIMA

De Eucharistiæ Necessitate.

Quoad hoc, ait cl. Mazzella, duplex quæstio fieri solet: a) quænam adsit necessitas sumendi Eucharistiam; — b) utrum, posita necessitate, Eucharistia sumenda sit sub utraque specie.

Quoad *primum* erraverunt nonnulli inter *Calvinistas* et *Græcos schismaticos*, qui dixerunt receptionem Eucharistiæ esse necessariam *necessitate mediæ*. Quoad *alterum* erraverunt Græci et plerique *Protestantes* qui contenderunt Eucharistiam, ex jure divino, sumendam esse sub utraque specie.

Doctrina catholica proponitur in thesi et ut recte intelligatur pauca cum præfato Auctore adnotamus.

1° Præceptum sumendi Eucharistiam divinum est quoad substantiam, ut ex probationibus patebit; sed est ecclesiasticum quoad temporis locique determinationem.

2° Juxta doctrinam, quam proponimus, excluditur necessitas mediæ quoad Eucharistiam *in re* seu quoad realem receptionem; si agitur *de voto* res disputatur.

3° Cum negamus Eucharistiam sumendam esse ex Christi præcepto sub utraque specie, non agimus de Eucharistia ut est sacrificium: fatemur enim a sacerdotibus conficientibus Eucharistiam eam sumi debere sub utraque specie. Sed agimus de Eucharistia ut est sacramentum et ideo negamus obligationem sumendi sub utraque specie pro laicis et clericis non conficientibus.

4° *Prima* pars thesis est *de fide* saltem quoad parvulos ex Trid., Sess. XIII, can. 4, et quoad adultos est *certa*. *Allera* pars est *de fide* ex Trid., l. c., can. 8. *Tertia* est etiam *de fide* ex ipso Trid., l. c., can. 1 et 2.

Sit igitur seq.

PROP. — a) *Sumptio realis Eucharistiæ non est necessaria, neque parvulis, neque adultis, necessitate medii ad salutem; sed* — b) *necessitate præcepti.* — c) *Neque adest, jure divino, obligatio sumendi illam sub utraque specie.*

Prob. 1^a Pars. 1° Ex Doctr. Eccl. — Conc. Trid., Sess. XXI, can. 4, ait: « Si quis dixerit parvulis antequam ad annos discretionis pervenerint necessariam esse Eucharistiæ communionem, A. S. ».

Prob. 2° Ex Scriptura. — Etenim dicitur: *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis*, Tit., III, 5, id est, per Baptisma; et etiam *nihil ergo damnationis est iis qui sunt in Christo Jesu*, Rom. VIII, 1. Ergo, qui jam Baptismum receperunt, qui sunt in Christo Jesu per gratiam Baptismi vel charitatis perfectæ, nihil habent damnationis, ac proinde salutem consequi possunt absque Eucharistiæ sumptione.

Prob. 3° Ex Patribus. — Eamdem fidem constanter tenuerunt SS. PP., qui unanimiter docuerunt, per Baptismum deleri peccatum originale et conferri gratiam sanctificantem, consequenter baptizatos statim post Baptismum morientes salutem æternam adipisci; præsertim Augustinus, quem nobis opponunt hæretici. Sic enim lib. I, *de Peccat. meritis et remiss.*, c. XIX, n. 25, loquitur: « Verumtamen, si parvulus, percepto Baptismate, de hac vita emigraverit, soluto reatu cui originaliter erat obnoxius, perficietur in illo lumine veritatis quod, incommunicabiliter manens in æternum, justificados præsentia Creatoris illuminat; peccata enim sola separant inter homines et Deum, quæ solvuntur Christi gratia ». Idem, ep. XCVIII, alias XXIII, *ad Bonifacium*, et ep. CLXVI, alias XXVIII, *ad Hieronymum*; hancque esse germanam S. Doctoris doctrinam, testatur S. Fulgentius, epist. *ad Ferrandum*, cap. v. Quare Ecclesia curat infantibus Baptismum dari, non vero Eucharistiam.

Prob. 4° Ex Ratione Theol. — Eucharistia ex sua institutione est sacramentum vivorum, non conferens primam gratiam, sed supponens collatam, non remittens peccata, sed supponens remissa, conferens autem tantum augmentum gratiæ, seu gratiam cibantem, quæ supponit vitam et quæ juvat ad præcavenda peccata futura. Ergo ante realem Eucharistiæ sumptionem, et independentem ab illa, homo potest habere omnia requisita ad salutem, scilicet remotionem peccati et gratiam sanctificantem.

Prob. 2^a Pars. 1° Ex Doctr. Eccl. — Legitur in Conc. Trid., Sess. XIII, can. 9: « Si quis negaverit omnes et singulos Christi fideles utriusque sexus, cum ad annos discretionis pervenerint, teneri singulis annis, saltem in Paschate, ad communicandum, juxta præ-

ceptum Sanctæ Matris Ecclesiæ, A. S. ». Adest autem decretum Conc. Lateran. IV: « Omnis utriusque sexus fidelis postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata confiteatur... suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiæ sacramentum, nisi forte de consilio proprii sacerdotis, ob rationalem causam, ad tempus ab ejus perceptione duxerit abstinendum; alioquin et vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, et moriens christiana careat sepultura ».

Prob. 2° Ex Scriptura. — Ait Christus, Jo. vi: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Unde: Hæc verba necessitatem Eucharistiæ significant. Atqui non necessitatem medii ut probavimus. Ergo præcepti.

Prob. 3a Pars. 1° Ex Doctr. Eccl. — In Conc. Trid., Sess. XXI, can. 1 et 2 legitur: « Si quis dixerit sanctam Ecclesiam Catholicam non justis causis et rationibus adductam fuisse, ut laicos atque etiam clericos non conficientes, sub panis tantummodo specie communicaret, aut in eo errasse, A. S. ».

Prob. 2° Ex Traditione. — Etenim a) certum est primis Ecclesiæ sæculis, fideles secum exportasse Eucharistiam, ab ipsis privatim et opportuno tempore sumendam: atqui non exportabant illam sub specie duplici, sed tantum sub specie panis, ut colligitur ex Tertulliano, lib. II *ad Ux.*, c. v; ex S. Cypriano, lib. *de Lapsis*; ex S. Basilio, ep. XXVIII, *ad Cæsarium*; qui tres de isto usu loquentes, solius speciei panis, omisso semper vino, mentionem faciunt.

b) In Ecclesia tam Græca quam Latina, olim et nunc etiam celebratur Missa *Præsanctificationum*, in qua, scilicet, non fit consecratio, sed super materiam consecratam preces funduntur. Praxis illa deducitur ex Concilio Laodiceno, et Græcorum Euchologiis seu Missalibus, et Ordine Romæno: atqui in ejusmodi Missa, Communio fit sub unica specie, panis scilicet, qui solus asservatur, ut constat ex iisdem, quæ mox citavimus, monumentis.

c) In Communione puerorum antiquitus usitata, species una ipsis præstabatur, species quidem vini recens natis infundebatur, ut constat ex S. Cypr., *de Lapsis*; species vero panis dabatur paulo majoribus, qui reliquias panis eucharistici, ne diutius servatæ corrumperentur, consumere solebant.

Prob. 3° Ex Ratione Theol. — Communio sub utraque specie non est necessaria ad sumendum totum Christum, nec ad percipiendam sacramenti gratiam, cum Christus totus sit sub utraque specie, et per utramque speciem eandem producat gratiam per modum spiritualis alimonie.

Aliunde nullum exstat præceptum Communionis sub utraque specie. Christus enim sub utraque specie Communionem non præscripsit his verbis: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*, Joan. vi, vers. 54. Siquidem particula *et*, quandoque in Scriptura disjunctive sumitur, ut in I ad Cor., c. xi: *Qui manducat et bibit indigne, judicium etc.*; ubi particula *et*, disjunctivum habet sensum, ut satis ipse Apostolus declarat his verbis: *Quicumque manducaverit... vel biberit... indigne, reus erit corporis et sanguinis Domini*. Porro, ita est in textu S. Joannis; Christus enim immediate postea dixit: *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum*; porro, si manducatio solius panis promittat vitam, falsum est quod non habeatur vita sine potu et cibo, copulative sumptis.

Similiter præceptum istud, *Hoc facile etc.*, non potest extendi ad omnia et ad omnes absque distinctione ulla; alioquin simplices etiam fideles consecrare deberent, quod falsum supra demonstravimus. Porro Communionis modus, juxta verba Christi adhibendus, ex Traditione repeti debet, quæ Traditio nobis per constantem Ecclesiæ usum ac praxim innotescit: atqui ex Traditione constat Communionem sub utraque specie singulis non esse præceptam; ergo nullo modo necessaria est hujusmodi Communio. — Cf. S. Thom., III p., q. LXXIII, a. 3; q. LXXIV, a. 1 ad 3; q. LXXX, a. 11, 12; S. Alph., 295; Herincx, p. IV, tr. III, disp. 6, n. 11; Layman, lib. V, tr. IV, c. v, n. 11; Lugo, *Resp. Mor.*, lib. I, d. 10; Suarez, d. 71, sect. 3.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1° Præceptum divinum communicandi *per se* obligat in articulo vel periculo proximo mortis, et quidem sub gravi. — Ratio est, quia Eucharistia instituta est ut viaticum confortans adversus hostes salutis. Ita communiter cum S. Alph., n. 295.

2° Obligat *per se* etiam sæpius in vita. Nam Eucharistia instituta est per modum cibi spiritualis ad animam nutriendam et confortandam; at cibus sæpe sumendus est. Attamen Christus tempora non determinavit; sed Ecclesiæ suæ statuenda reliquit; quæ quidem Communionem annuam tempore Paschatis statuit. Unde per Communionem semel in anno eo tempore sumptam præcepto divino et ecclesiastico satisfit. — Hoc tamen præceptum non adimpletur per Communionem sacrilegam; non enim susciperetur *reverenter*, ut vult Lateranense; neque *digne*, ut præcipit Christus. Hinc contraria propositio n. 55 damnata est ab Innoc. XI.

3° Obligat *per accidens* quoties Eucharistia necessaria sit ad superandam gravem tentationem; vel si quis novit raro suscipiendo

Eucharistiam, non posse perseverare in gratia. Tamen id raro evenit, cum ad hoc ordinarie sufficere possint alia media, orationes, pœnitentiæ etc. S. Alphonsus, n. 193-295. — Cf. Billuart, *de Euch.*, diss. 6, a. 1, § 2.

4° Notandum hoc præcepto fideles primum obligari, postquam ad annos discretionis pervenerunt: quinam autem usum rationis adepti et per consequens capaces vel etiam obligati sint ad hoc sacramentum discernendum, relinquitur prudenti iudicio parochi aut confessarii, quorum est pueros aut puellas post discretum examen vel admittere, vel excludere a mensa Domini. Ita etiam Conc. Pl. Amer. Lat., n. 528.

5° Notandum etiam per tempus paschale illud intelligi, quod currit a Dominica Palmarum usque ad Dominicam in Albis inclusive, veluti habet praxis Ecclesiæ, licet hoc tempus in quibusdam locis et ecclesiis diutius extendatur juxta exigentiam subditorum.

6° Jure *particulari* in pluribus diœcesibus, facultas pueros admittendi ad primam Communionem reservatur parochi, præsertim si agatur de admittendis pueris ad primam Communionem non *in forma privata* sed *solemni*. — Verum etiam iis in regionibus episcopi communiter hanc facultatem fecerunt regularibus quoad proprios alumnos etiam externos. — Cf. Wernz, *Jus Decretal.*, vol. II, n. 830; Vermeersch, *De relig. inst. et pers.*, n. 507; Gasparri, *Tract. can. de S. Euchar.*, n. 1167 seq.; Deshayes, *Mem. jur. eccles.*, n. 913; De Angelis, lib. III, tit. XIX, n. 5°, 3°; Oswald, *Comment. in Const. S. J.*, n. 918; *Il Monitore Eccl.*, vol. X, p. I, pag. 22.

7° Quæstio de necessitate Eucharistiæ *in voto* in praxi difficultatem non habet. Nam juxta communem sententiam, sufficit votum implicitum, quod continetur in susceptione Baptismi vel sacramenti Pœnitentiæ: qui enim per Baptismum vel Pœnitentiam vult vitæ spiritualis inchoationem vel renovationem, vult saltem implicite ejusdem vitæ augmentum et perfectionem per medium a Christo propositum.

8° Ecclesia justis de causis prohibuit laicis usum calicis. Has causas perstringit *Catech. Rom.*, p. II, *de Euch.*, n. 50. Prima est ut periculum effusionis vitaretur, quod in tanta populi frequentia, ubi senes, tremuli, juvenes incompositi communicare debent, vix alioquin vitari posset. Secunda, cum Eucharistia ægrotis præsto esse debeat, timendum erat ne, si diutius vini species asservaretur, accresceret. Tertia, ut servaretur uniformitas in hoc sacramento unitatis; sunt enim multi abstemii qui a vino abhorrent, sunt alii quibus repugnat ex eodem calice bibere post sordidos, fœtidos et nauseabundos, et in pluribus provinciis est maxima vini penuria, nec ad illas sine

maximis expensis ac nonnisi difficillimis itineribus conveyi potest. Quarta, convellenda erat duplex hæresis, prima Jacobelli, qui dam-nabat sacrilegii eos qui unam tantum speciem sumebant; altera eorum qui negabant sub qualibet specie totum Christum contineri.

DISPUTATIO UNDECIMA

De Communione Frequenti et Spirituali.

Ratione usus plus minusve frequentis distingui potest communio *quotidiana*, *frequens* seu *pluries* in hebdomada, *minus frequens* seu *hebdomadaria*, *non frequens* seu *menstrua*, vel ad *quindecim dies*.

Equidem, juxta plures, communio *oclidua* reputatur frequens simpliciter. Attamen communio vere et simpliciter *frequens*, potius dicenda est ea solum, quæ præter dies dominicos vel festos, fit diebus ferialibus, etiam sine prævia confessione, et ideo *pluries* in hebdomada. Ita mihi cum pluribus magni nominis auctoribus videtur, et erudite probat S. Alph., opusc. *Risposta apologetica sulla materia della Comunione frequente*, et *Prax. Confess.*, n. 149 seq.

Communio autem *spiritualis* dicitur *pium desiderium Eucharistiæ sacramentum suscipiendi, cum realiter suscipi non potest*. Sumunt hoc sacramentum « spiritualiter, juxta Conc. Trid., qui *voto* propositum illum cælestem *panem edentes, fide viva, quæ per dilectionem* operetur, *fructum ejus et utilitatem sentiunt* ».

Unde duobus actibus conficitur: *actu fidei*, quo spiritualiter communicaturus, Christum vere in Eucharistia præsentem exhibeat; *actu desiderii*, quo exoptet Christum in sacramento suscipere et cum ipso *toto corde uniri*. Addunt etiam *actum gratiarum actionis*, ac si revera hostiam suscepisset.

Hæc communio Sanctis valde in deliciis fuit, et a Conc. Trid. commendatur, n. 8. « *Spiritualiter communicare est valde utile*; inquit S. Theresia; *nolite id prætermittere: hic enim experietur Dominus quantum eum ametis* ». Et revera, si Deus cujuscumque virtutis desiderium præmio afficit, quanto magis *desiderium ipsiusmet Dei*? Sed haud raro et miraculis patefecit Christus quantum hæc communio sit ipsimet grata, ait Scavini. Ergo a Confessariis, fidelibus suis pœnitentibus sedulo insinuanda est, atque vehementissime commendanda.

Potest autem fieri communio spiritualis in omni loco, et quidem

sæpius in die, tam mane quam sero. Attamen tempus opportunius est ipsius Missæ tempus, quo scilicet sacerdos communicat; tunc enim, cum ipsum sacramentum oculis exhibeatur, et vividius menti repræsentetur, ardentius corda divino amore inflammabit. Qui est in mortali, patet quod ipsum pœnitere debeat, ut etiam utiliter communicet spiritualiter. Non percipit enim manducationis effectum, nisi qui *spiritualiter Christo coniungitur per fidem et charitatem*, ut ait S. Thomas, III p., q. LXXX, a. 1, 2.

Hisce præjactis, sit seq.

PROP. — *Certum est contra Jansenistas Communionem frequentem, etiam quotidianam, debilis conditionibus intervenientibus, semper fuisse in Ecclesia optatissimam.*

Prob. 1° *Ex praxi primævæ Ecclesiæ*, in qua fideles consueverant quotidie Eucharisticum panem degustare. Utrum vero ad quotidianam communionem ex præcepto Ecclesiæ tunc adigerentur fideles, ut opinatur Vasquez, vel an potius ex mera devotione et charitatis ardore quotidianus ejusdem usus fuerit a fidelibus receptus, ut existimant Suarez et alii, dubium est, ait Bened. XIV, *de Synod.*, lib. VII, c. XII.

Prob. 2° *Ex communi doctrina Patrum*, qui frequentem communionis usum semper approbarunt, atque enixe fidelibus commendarunt: « Si quotiescumque effunditur sanguis Christi, qui in remissionem peccatorum effunditur, debeo semper accipere; quia semper pecco, debeo semper habere medicinam »; S. Ambros., *de Sacram.*, lib. IV, c. VI. — « Iste panis quotidianus est; accipe quotidie, ut quotidie tibi prosit »; S. August., *de Verbis Domini*, Sermon. XXVIII. — « Tanta igitur charitate atque honore affecti, inquit S. Chrysost., non torpeamus. Non videtis quanta infantes animi alacritate mamillas arripiunt; qua pressione papillis infigunt labia? Non minore cupiditate nos quoque ad hanc mensam et ad hujus calicis spiritualem accedamus papillam; imo vero majori desiderio quasi lactantes pueri gratiam spiritus sugamus; unus sit nobis dolor, una mœstitia, si hoc alimento spirituali privamur », hom. LX.

Prob. 3° *Ex Conc. Trid.*, quod « optaret ut in singulis Missis fideles adstantes, non solum spirituali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicarent; quo ad eos sanctissimi hujus sacrificii fructus uberius proveniret ».

Unde Innocentius XI in decr. magni momenti *Etsi frequens*, 12 febr. 1679, imponit Episcopis « ut diligentissime caveant ne alicui communitio denegetur etiam quotidiana, et quærant, ut par est, in

suis subditis *hanc alere devotionem* ». — « Hinc errant certe (ad rem S. Alph.) quidam Directores, et multum se elongant a spiritu Ecclesiæ, qui sine ullo respectu ad exigentiam et progressum animarum, negant indiscriminatim Communionem frequentem sine ulla ratione ducti, quam quia frequens est; et illam non permittunt nisi festis diebus ac solemnitatibus. » — « Non est expectanda solemnitas, ait D. Chrysostomus, ut accedant ad hoc sacramentum, sed semper est solemnitas cum adest cordis munditia. »

Prob. 4° Ex natura hujus sacramenti. — Nam hoc sacramentum traditur per modum cibi spiritualis, ut in anima operetur quod cibus materialis in corpore: atqui cibus materialis quotidie sumitur; similiter manna quotidie dabatur populo in deserto; ergo et hoc sacramentum quotidie sumi convenit; propterea dicitur *ab ipso* Christo *panis quotidianus*, Luc. xi, 3.

Diximus: *intervenientibus debitis conditionibus.* — Debitæ conditiones ex S. Francisco Salesio, *Vie dévote*, II p., c. xx seqq., verificantur in illis, qui sublato affectu ad venialia et superata majore parte pravarum suarum inclinationum (id est si pravis resistent inclinationibus, ita ut a venialibus saltem plene deliberatis cavere studeant), magnum communicandi desiderium habent, et directoris consilium. Ideo si caderent aliquando in veniale voluntarium obmeram fragilitatem, sed cito dolerent emendationemque proponerent, si communicare desiderarent ad robur accipiendum, non videtur illis deneganda Communio. Namque, ut ait S. Franciscus Salesius, *l. c.*, c. xxi, « duplex personarum genus debet sæpius communicare, perfecti scilicet et imperfecti: perfecti quidem, ut se in perfectione conservent; imperfecti etiam, ut ad perfectionem valeant pervenire: fortes, ne debiles fiant; debiles, ut fortes evadant: infirmi, ut curentur; bene valentes, ne infirmetur ». Neque vero quotidiana vel frequens Communio est illis permittenda qui proprio genio vivunt, aliorum facta et superiorum præcepta censura notant, quærule, impatientes, qui certo perfectioni non student. — S. Thom., III p., q. lxxx, a. 10; IV *Sent.*, d. 12, q. iii, a. 1, q. ii; S. Alph., lib. VI, n. 254, et *Præx.*, n. 148 seqq.; S. Bonav., IV, dist. 12, p. II, a. 2, q. ii; Fénelon, *Lettre sur la Comm. et sur l'Eucharistie*; Faure, *Il Cielo aperto per la Comunione frequente*; Lugo, *de Euch.*, d. 17; Croix, lib. VI, p. I, n. 655 seqq.; *Il Monit. Eccl.*, vol. X, p. II, pag. 151 seq.; Ségur, *Opusc. sulla Comunione frequente* a Pio IX commendatum.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1° Communio *menstrua* nemini sat disposito deneganda, imo

omnibus maxime consulenda est, etiam fidelibus negotiis sæcularibus implicatis.

2° Communio *hebdomadaria* permittenda est iis, qui graves culpas ex habitu non committunt, communionis desiderium habent, etsi pluribus vitiis levibus laborent, nec sint de emendatione solliciti. Attamen utile est iis communionem aliqua hebdomada interdicere, ut majorem concipiant horrorem in suos defectus, et majorem erga sacramentum hoc reverentiam. Ita S. Alph., *Præx. confess.*, n. 149; S. Antoninus, Scavini. — Juxta Scaramelli « hodie ex communi Asceticorum sensu et Ecclesiæ praxi, communio *octidua illis omnibus est concedenda, quibus absolutio conceditur*, nisi forte ex peculiari aliqua causa aliud Confessario videatur ».

3° Communio *frequens*, seu *pluries* in hebdomada permitti potest iis, qui, licet debiles, ea quæ sunt boni christiani servant, Deum amare, colere et orare gestiunt; orationi mentali aliquod tempus libenter quotidie tribuunt, nonnisi aliquando in veniale *voluntarium* ob meram fragilitatem labuntur, sed cito postea dolent, emendationemque proponunt.

4° Communio *quotidiana* concedenda est iis, qui vivunt alienati ab affectu cujuscumque culpæ venialis, nec ideo amplius labuntur in peccata etiam venialia plene voluntaria; ac consequenter qui, superata majori parte suarum pravarum inclinationum, incumbunt multum orationi mentali ad perfectionem tendere conantur, et magnum habent communicandi desiderium.

5° Confessarius ex conscientiarum puritate et præsertim ex desiderio et frequentia fructu, et ad pietatem processu, regulam sumere debet *augendi* vel *minuendi* usum communionis. — Hinc « si aliquis experimentaliter cognosceret ex quotidiana sumptione fervorem amoris augeri, et reverentiam non minui, talis, ait S. Thomas, in IV, d. 12, q. xiii, deberet quotidie communicare ». Esto quod ad reverentiam etiam pertineat aliquando abstinere, sed notat idem Angelicus: « Utrumque pertinet ad reverentiam hujus sacramenti et quod quotidie sumatur et quod aliquando abstinence; amor tamen et spes, ad quæ semper Scriptura nos provocat, præferenda timori ». Adde qui accedit cum desiderio crescendi in amore divino, reverentiæ actum positivum exercet, quando ille qui abstinet, facit tantummodo actum negativum.

6° Expedit aliquando illi qui *quotidie* communicat, communionem prohibere, puta una vice in hebdomada, ut facere solent aliqui prudentes directores ad probandam ejus obedientiam, humilitatem, atque ut desiderio ferventius ad illam suscipiendam sese dis-

ponat etc. Non ita tamen expedit eum mortificare, si sit in ariditate ac tædio; ex sacramento enim vires acquirat.

7° Si confessarius vult animas valde proficere, curet ut ad sacram Synaxim imparatæ non accedant: et post in gratiarum actione immorentur tempore quo possunt. « Paucissimi sunt directores, ait S. Alph., *Prax. confess.*, n. 155, qui sedulo id faciunt: quia paucissimi sunt sacerdotes qui post missam, cum Jesu Christo in gratiarum actione permaneant; ideo pudet eos aliis insinuare quod ipsi non faciunt. »

8° Tandem placet concludere cum Clericato a Benedicto XIV valde laudato: « Nullus est, cui menstrua Communio consuli non possit; pauci quibus Communio hebdomadaria sit prohibenda; paucissimi quibus quotidiana sit concedenda, si excipias aliquam peculiarem circumstantiam, puta aliquod Novemdiale. Attamen puto, quoad potest, fideles esse ad Communione frequentiam hortandos. Qui retrahere vellent, falso principio nituntur; nempe Communionem esse *mercedem virtutis*, cum potius sit *medium acquirendæ virtutis* ». Cæterum, generatim loquendo, continentibus convenire potest frequentius communicare quam conjugatis; et religiosis atque clericis præsertim, quam laicis, ut observat Suarez, disp. 69, sect. 4.

Sed, dices, ad quem spectat permittere vel prohibere accessum ad sacram Synaxim in institutis, congregationibus, societatibus feminarum sive votorum simplicium sive solemnium, necnon virorum omnino laicorum?

Resp. 1° Sanctitas Sua decrevit: a) « hujusmodi permissiones vel prohibitiones *dumtaxat ad confessarium ordinarium vel extraordinarium spectare, quin* — b) *superiores ullam habeant auctoritatem hac in re sese ingerendi* (nec per præcepta nec per consilia vel monitiones), — c) *excepto casu quo aliquis ex eorum subditis post ultimam sacramentalem confessionem communitati scandalo fuerit, aut gravem externam culpam patraverit, donec ad Pœnitentiæ sacramentum denuo accesserit* ». Ita ex decreto *Quemadmodum* S. C. EE. et RR., 17 dec. 1890, n. V.

Pœnitens uti poterit facultate sibi facta a confessario *extraordinario* ad communicandum frequentius quam ipsi ob ordinario permittebatur, quin hunc debeat de tali facultate certiores facere, nisi forte circa illam fuerit ab ipso interrogatus. Quod si ordinarius, ab extraordinario hac in re dissideat, probabiliter relinquitur pœnitenti optio inter utrumque, si utrique plenam conscientiam aperuerit. Generatim tamen videtur potius standum iudicio ordinarii. — Cf. Genicot, vol. II, n. 197, iv, nota; Vermeersch, *De relig. inst. et pers.*, n. 465; Ferreres, in ephem. *Razón y Fe*, vol. IV, p. 102.

Resp. 2° « Monentur *a*) hinc omnes, ut ad sacram Synaxim curent diligenter se præparare et accedere diebus in propriis regulis statutis » (sub præcepto regulæ, quoties *rationabilis causa non obstat*), « et *b*) quoties ob fervorem et spiritualem alicujus profectum confessarius expedire judicaverit, ut frequentius accedat, id ei ab ipso confessario permitti poterit » (et debet, petente pœnitente, si gravis causa non obstat). « Verum *c*) qui licentiam a confessario obtinuerit frequentioris ac etiam quotidianæ communionis, de hoc certiore reddere superiorem teneatur »: superiorem *per se* domus; secus provinciae, etc.; *certiorem reddere*, non facultatis confirmationem petere; *semel* pro concessione generali, non toties quoties *novus* confessarius *eandem* facultatem generalem confirmet; nec quoties aliqua extraordinaria communio concedatur (S. C. EE. et RR., 2 jul. 1890); « quod si *d*) hic justas gravesque causas, se habere reputet contra frequentiores hujusmodi communionem, eas confessario manifestare teneatur, cujus iudicio adquiescendum omnino erit »; quin confessarius ullam rationem reddere debeat de suo modo agendi, ne in discrimen sigillum adducatur.

Resp. 3° In hujusmodi institutis sciendum est « abrogatas censendas esse constitutiones, quibus vetatur, ne moniales sive religiosi sacram Eucharistiam recipiant ultra certos et statutos dies », S. C. EE. et RR., 17 aug. 1891 (*Il Monit. Eccl.*, vol. VII, p. II, pag. 77).

Cf. *Il Monit. Eccl.*, vol. X, p. II, pag. 151, 164, 175-186.

N. B. — 1° Quamvis hoc decretum *præceptivum* non sit nisi pro institutis mulierum, et virorum omnino laicorum; est etiam *directivum* pro reliquis institutis religiosis. — Cf. *Il Monit. Eccl.*, vol. XI, pag. 225.

2° Præ oculis habeatur Decretum de quotidiana Ss. Eucharistiæ sumptione, quod incipit: *Sacra Tridentina Synodus*, emanatum a S. C. Concilii, 20 decembris 1906, jussu et auctoritate Pii Papæ X, ubi, præ aliis, legitur: *Communio frequens et quotidiana præsertim in religiosis Institutis cujusvis generis promoveatur; pro quibus tamen firmum sit decretum* « Quemadmodum » a nobis supra citatum.

PARS SECUNDA

DE EUCHARISTIA UT EST SACRIFICIUM

PRÆAMBULA

Hactenus Eucharistiam spectavimus ut est sacramentum, seu ut ordinatur ad hominis sanctificationem; jam eandem in hac secunda parte quatenus est sacrificium, seu quatenus ad cultum Dei refertur, considerare debemus; et ideo, positis de ea ut sacramento quibusdam disputationibus, operæ pretium judicavi de eadem ut Sacrificio quædam subnectere.

Circa hanc secundam partem consuli possunt, S. Thom., *l. c.* in prima parte; S. Alph., *ibid.*; S. Aug., *de Civitate Dei*, lib. X, c. x; lib. XVII, c. xx; lib. XVIII, c. xxxv; lib. XIX, c. xxxiii; lib. XXII, c. viii; S. Chrysost., *de Sacerdotio*; Card. Bona, *Rerum liturgic.* lib. II, *de Sacrificio Missæ*, tract. asceticus; Bossuet, *Méditations sur l'Evang. de la Cène*, Médit. 57 et seq.: *Explication de quelques difficultés sur les prières de la Messe*; Bourdaloue, *Serm. sur le sacrifice de la Messe*; Collet, *Traité des SS. Mystères*; Lugo, *de Euchar. Sacram.*, disp. 19 et seq.; Giardini, *Breve confutazione degli errori dell'Ab. Maurette intorno al sacrificio della Messa ed alla presenza reale*, Napoli 1884; Gihl, *Das heilige Messopfer*; Moehler, *La simbolica*, lib. I, c. iv; Schneider, *Manuale sacerdotum*; Suarez, *de Sacram. Euch.*, disp. 73 et seq.; Wiseman, *Dissertazione sullo stato attuale del protestantismo in Inghilterra*. — Præter hos consuli etiam possunt clarissimos Scriptores in prima parte jam nominatos.

DISPUTATIO PRIMA

De Sacrificii Eucharistici Existentia.

Dogma de veritate sacrificii Eucharistici, sive Missæ, non solum inficiantur Calvinistæ, Zwingliani, Sociniani, et cæteri omnes, qui negant in Eucharistia realem Christi præsentiam, ut Methodistæ, et

Rationalistæ; sed Lutherus quoque cum suis sectatoribus, licet realem istam præsentiam fateantur, tamen *abominationem* appellat Missæ sacrificium, illudque abrogandum esse dicit.

Ut error iste clarius cognoscatur, et facilius retundatur pauca de natura sacrificii præmittenda videntur.

Itaque varia, et multiplex est acceptio sacrificii. *Quoad nomen* a Græcis illud sacrificium vocatur *initiatio*, *peractio mysterii*, *cultus*, *sacrificium*.

Apud Latinos appellatur *collecta*, seu conventus; *agenda*, i. e. actio per excellentiam, unde et hodiedum canon Missæ vocatur *actio*; frequentius dicitur *Missa*, cujus vocis usus in Ecclesia Latina antiquissimus est. Legitur enim in Conc. Carthag. II, et apud Patres ætatis etiam anterioris. — Alii sentiunt nomen illud deductum esse a voce hebraica *missah*, quæ oblationem spontaneam significat; Deuter. xvi, 10. Alii vero et quidem communius existimant vocem *Missæ* a verbo *mitto* derivare, ita ut voces *Ite*, *missa est*, sint istarum synonymæ: *Ite*, jam enim est *oblatio* ad Deum *missa*, S. Thom., III p., q. lxxxiii, a. 4 ad 9; vel *jam tota actio sacra est completa*; vel *jam est dimissionis tempus*; quia antiquus Ecclesiæ mos fuit, ut, dum Missæ sacrificium celebraretur, populus non discederet, donec a sacerdote vel diacono dimitteretur, sicut tanti sacrificii reverentiam decebat, et ut debitus ordo in Ecclesia servaretur. Quæcumque sit hujus vocis origo, nunc *Missa* significat totam actionem sacram, i. e. non solum substantiam sacrificii, sed etiam accidentia seu omnes alias actiones et orationes, quæ ibi fiunt et dicuntur.

Sacrificium *quoad rem* solet a Theologis definiri: Oblatio Deo facta rei substantialis per ejusdem realem vel moraliter æquivalentem destructionem legitime instituta ad agnoscendum Dei supremum dominium et in statu lapso ad profitendam divinam justitiam propriumque reatum.

Denique sacrificium Missæ, cujus existentia nunc probanda est, definiri potest: *Sacrificium N. Legis in quo Christus offertur, et incruente immolatur, sub speciebus panis et vini, per hominem ministrum pro Ecclesia ad agnoscendum Dei dominium supremum, nobisque applicandum satisfactiones et merita suæ passionis.*

His prænotatis, sit de fide seq.

PROP. — *In Missa Deo offertur verum ac proprie dictum sacrificium.*

Prob. 1º *Ex Doctr. Eccl.* — Conc. Trid. definivit contra Novatores: « Si quis dixerit, in Missa non offerri Deo verum et proprium

sacrificium; aut quod offerri non sit aliud, quam nobis Christum ad manducandum dari, *A. S.* », Sess. XXII, can. 1.

Insuper expressam Eucharistici sacrificii mentionem faciunt Concilia Nicænum I, Ephesin., Chalcedon., Later. IV, c. *Firmiter*, Constantiense in Bulla Martini V, Florent. in Decreto.

Prob. 2° Ex Scriptura. — Dicitur enim: *Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem* (ritum) *Melchisedech*; Ps. cix, 5; ad Hebr. v, 6. Quo textu probatur æternum Christi sacrificium in cælo. Sed etiam ex iisdem verbis inferunt communiter Patres præfiguratum fuisse Eucharisticum sacrificium, quod externe in pane et vino, juxta æternum ritum sacrificii Melchisedech, in Ecclesia offertur. Quam Patrum interpretationem sic consecravit Conc. Trid., n. 158: « Christus Sacerdotem *secundum ordinem Melchisedech* se in æternum constitutum declarans, *corpus et sanguinem suum sub speciebus panis et vini Deo Patri obtulit* ».

Idem sacrificium sic clarius prænuntiavit Malachias, i, 10-11: *Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum: et munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in Gentibus: et in omni loco sacrificatur, et offertur nomini meo oblatio munda.*

Duo importat hæc prophetia, nempe rejicienda fore sacrificia Judæorum, et illis substituendum fore novum. Non enim obstat quod dicat: *Sacrificatur et offertur* in præsentia; id enim familiare est prophetis, ut, propter certitudinem prædictionis, futura quasi præsentia aut præterita enuntient, ut illud Ps. xxi, 19: *Diviserunt sibi vestimenta mea*, et plura alia. Atqui per illud novum sacrificium antiquis substituendum, non potest aliud intelligi quam sacrificium Missæ; hæc enim est oblatio munda, corpus scilicet et sanguis Christi, quæ in omni loco Deo offertur.

Si dicas cum hæreticis, posse intelligi sacrificium Crucis, vel sacrificium spirituale bonorum operum,

Contra primum est, quod sacrificium Crucis non fuerit oblatum in omni loco, sed in uno loco Judææ. *Contra* secundum, sacrificium spirituale bonorum operum non est novum, nec substituendum loco antiquorum sacrificiorum; fuit enim ab initio mundi.

Prob. 3° Ex Traditione. — Ne prætergrediamur limites Theologiæ moralis omittimus communem doctrinam SS. Patrum, quorum testimonia collecta invenies apud Bellarminum, lib. I, c. xv; Petavium, *de Inc.*, lib. XII, c. xii etc. — Nam ipsimet Lutherus, Calvinus, Kemnitius confitentur SS. Patres docuisse Missam esse proprie dictum sacrificium, sed in hoc errasse. « Nam, ut addit Lutherus, scimus ipsos

prophetas lapsos esse, adeoque Apostolos: verbo Christi judicamus Ecclesiam, Apostolos, adeoque ipsos Angelos. »

Idem constat ex *Liturgiis*. In omnibus enim totius orbis christiani liturgiis resonant voces, *sacrificium*, *immolatio*, *sacerdotium*, *hostia*, *victima*, quæ est Christus realiter præsens; atqui illæ liturgiæ nobis exhibent fidem omnium Ecclesiarum, et quidem fidem antiquam, cum ipsæ sint antiquissimæ, et attribuantur SS. Jacobo, Marco, Basilio, Chrysostomo. Insuper similes reperiuntur liturgiæ apud sectas ad invicem infensissimas, jam ab Ecclesiæ quarto sæculo separatas, Nestorianos scilicet, Armenos, Cophtas aliosque Orientales. — Cf. Muratori, *Liturg. rom. vetus*, I, c. XVI; Assemani, *Codex liturg.*, lib. IV, sect. 2, a. 1.

Iisdem conspirant archeologiæ monumenta, præsertim ea, quæ e Catakumbis extrahuntur. — Cf. Martigny, *Dictionnaire des Antiq. chrét.*, v. *Messe*.

Prob. 4° Ex Ratione Theol. — In omni Religione agnosci debet Deus ut supremus et absolutus Dominus omnium; debet esse aliquod publicum sensibile signum, quo illum aut offensum placare studemus, aut pro acceptis beneficiis gratias agimus. Sed hoc habetur per sacrificium. Ergo in quavis Religione esse debent sacrificia. Et hoc adeo verum est, ut S. Thomas, II-II, q. LXXXV, a. 1, scripserit, sacrificium esse de jure naturæ. Sed in nostra lege evangelica, quæ sola vera est, et divina, nullum aliud hujusmodi signum habemus, præter Eucharistiam. Ergo Eucharistia est sacrificium vere, et proprie dictum, licet sit relativum ad illud cruentum Crucis.

Præterea: Nullus certe negabit, veterem legem fuisse figuram nostræ legis Evangelicæ. Ergo omnia, quæ in illa fiebant respectu ordinis supernaturalis, figurabant ea, quæ fieri debebant in lege nostra, et per fidem in Christum venturum suam habebant virtutem. Sed in lege tam naturæ, quam scripta, præter sacramenta, fuerunt etiam vera sacrificia. Ergo sic pariter in nostra. Et propterea Eucharistia est sacrificium vere et proprie dictum; quinimo ejusmodi naturæ est, ut omnia vetera sacrificia in se contineat, scilicet ut sit *latreuticum*, *eucharisticum*, *propitiatorium* etc. — Cf. AA. cc.

DISPUTATIO SECUNDA

De Eucharistici Sacrificii Essentia, Fructu et Valore.

Circa quæstionem an sit sacrificium eucharisticum fidei documenta explicita sunt, ut vidimus in disp. præcedenti, et ideo affirmativa responsio *de fide* est tenenda. Sed circa quæstionem *quomodo* sit, neque claritas est documentorum, neque Ecclesiæ definitio, et ideo variæ esse possunt et sunt Theologorum sententiæ.

Scilicet, *a)* Offertorium seu oblatio ipsius panis et vini pertinet saltem ad sacrificii Missæ integritatem, juxta Soto et quosdam alios. — *b)* Essentia Missæ reponenda est in oblatione, quæ subsequitur consecrationem his verbis: *Unde et memores... offerimus*, ajunt Eckius, Clitoveus, etc., apud Suarez, disp. 75, sect. 3, n. 2. — *c)* Ejusmodi oblatio est de essentia Missæ, sed non totam ejus essentiam constituit, juxta Scotum, Gabrielem, etc. — *d)* In sacerdotis communione nititur essentia Missæ, inquiunt Albertus Magnus, Ledesma etc., eo quod in illa tantum communione reperitur destructio seu immutatio victimæ. — *e)* Essentia Missæ constat tum consecratione, qua ponitur victima, tum sumptione, qua victima consumitur, juxta S. Alph., Bellarm., Busebaum, Toletum, Tournely etc. — *f)* Tandem, juxta S. Thomam, Vasquez, Suarez, Lugo, Gonet, Sylvium, Bossuet, Billuart, Collet etc., essentia sacrificii Missæ tota est in consecratione; sacerdotis autem communio est ejusdem pars integrans.

Itaque sit seq.

PROP. — *Essentia sacrificii adæquate consistit in consecratione corporis et sanguinis Christi, cum ordine ad sumptionem, tamquam ad partem integrantem.*

Prob. 1^a Pars. — In ea actione consistit essentia sacrificii, quæ *a)* fit in persona Christi, qui est principalis offerens; — *b)* quam adhibuit Christus in institutione hujus sacramenti; jussit enim fieri quod fecit; — *c)* quæ sit immutativa victimæ; — *d)* tandem quæ sit repræsentativa Passionis Christi. Atqui nulli ex assignatis actionibus, præter consecrationem, hæ conditiones conveniunt. Nam 1° fit in persona Christi, ut patet ex verbis præcedentibus consecrationem. 2° Eam adhibuit Christus, ut etiam constat. 3° Est immutativa victimæ, scilicet Christi, quatenus ponit ibi ipsum modo quasi mortuo, separando vi verborum corpus a sanguine; nam vi verborum ponitur solum corpus sub speciebus panis, et solus sanguis sub speciebus

vini, ita ut sit veluti per accidens, respectu consecrationis, quod, ea peracta, sanguis ex concomitantia reperitur in corpore. 4° Atque ea ratione est essentialiter repræsentativa mortis Christi; quod nulli alteri actioni convenit.

Prob. 2^a Pars. — Sacrificium Missæ habet rationem cibi et potus. Ergo dicit ordinem ad sumptionem, tamquam ad partem integrantem et complementem. Et hæc est ratio cur tanta sit Ecclesiæ sollicitudo, ut utraque species sumatur a celebrante, vel, si casu non possit, ab alio sacerdote.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1° Consecratio utriusque speciei est de essentia sacrificii completi. Ratio est: quia Christus voluit, in Missa offerri corpus et sanguinem suum, et quidem sub distinctis speciebus, panis scilicet et vini, veluti docet Trid.; ergo de essentia sacrificii completi est consecratio utriusque speciei. Tametsi videatur, haudquaquam negari posse, etiam in consecratione unius dumtaxat speciei, v. gr. panis, reperiri essentiam sacrificii, saltem incompleti: quandoquidem vi hujus solius consecrationis fiat vera oblatio rei externæ sensibilis a legitimo ministro in contestationem supremi Dei in nos dominii. — Cf. S. Thom., III p., q. LXXX, a. 2; S. Alph., 306; Herinex, p. IV, tr. III, disp. 8, n. 45.

2° Sacrificium eucharisticum et sacrificium crucis conveniunt inter se, quia una in utroque est hostia unusque sacerdos; discrepant vero ratione *modi* quo fit oblatio, quæ in cruce facta est *cruente* et in sacrificio eucharistico fit *incrumente*. Præter hanc discrepantiam, aliæ diversitates minoris momenti inveniuntur inter sacrificium eucharisticum et sacrificium crucis, nempe a) ex parte *victimæ*; nam Christus in cruce adhuc passibilis et mortalis erat, dum in Eucharistia offertur impassibilis et immortalis; — b) ex parte *offerentis*; nam in cruce *solus* Christus fuit sacerdos et in Eucharistia offert ministerio visibili sacerdotis; — c) ex parte *finis*; nam finis sacrificii crucis fuit *meritum* et *satisfactio* ad redemptionis pretium solvendum, et in Eucharistia est *applicatio* meriti et satisfactionis. Præcipue autem relatio sacrificii eucharistici ad sacrificium crucis attenditur, quia sacrificium eucharisticum ex ipsa sua natura relativum est ad sacrificium crucis tamquam *realis* et *objectiva* illius commemoratio vel repræsentatio, videlicet non tamquam simplex et nuda *recordatio* ex effectu subjectivo offerentis et ex Christi præcepto facienda, sed repræsentatio facienda realiter et objective in ipso ritu eucharistico.

Cf. S. Thom., III p., q. LXXXIII, a. 1; S. Alph., 311.

3° Sacrificium Missæ *offerri potest pro omnibus* illis, pro quibus oblatum est sacrificium Crucis; nisi pro aliquo vetet Ecclesia. Nam

« oblationis cruentæ fructus per hanc incruentam uberrime percipiuntur ». Quare offerri potest: a) pro viatoribus baptizatis, etiam infantibus, vel energumenis, vel peccatoribus, non excommunicatis, etiam pro infidelibus, non tantum generatim pro omnibus, sed etiam pro singulis infidelibus, etiam pro regibus; quatenus est propitiatorium, expiatorium, impetratorium. — b) Pro animabus Purgatorii, quibus prodest ex infallibili promissione Christi; quatenus est expiatorium. — c) Pro Beatis; quatenus est eucharisticum. — Vetitum autem est illud *pro excommunicatis* offerre. — Pro *excommunicato tolerato* licite sacerdos missam offerre potest tum nomine proprio, tamquam privata persona, tum probabilius nomine Ecclesiæ, tamquam Ecclesiæ minister. Ratio, quia conceditur fidelibus communicare cum illis, etiam in Divinis. Pro *excommunicato autem vitando* licite adhuc potest sacerdos missam offerre nomine proprio; minime vero nomine Ecclesiæ. — Cf. S. Thom., IV, d. 12, q. II, a. 2, q. 2°, ad 4; S. Alph., n. 308 seq.; Baller.-P., vol. IV, n. 1002; Gasparri, *de Euch.*, n. 483; Genicot, vol. II, n. 220 et 582; Croix, n. 33; *Il Monitore Eccl.*, vol. XIII, p. 23 seq.

4° *Fructus* sacrificii missæ tripliciter considerari potest: a) ex parte *causalitatis*; b) ex parte *rei*; c) ex parte *participantium*.

Ex parte *causalitatis*, alius est *ex opere operato*, qui confertur intuitu meritorum Christi, et vi ejus promissionis; alius *ex opere operantis*, qui nempe confertur intuitu orationis, devotionis et meriti celebrantis. Et quoniam non omnes sacerdotes sunt æqualis meriti et sanctitatis apud Deum, hinc fit, ut Missa *ex opere operantis* sit tanto majoris valoris apud Deum, quanto sanctior est persona sacerdotis offerentis, ut proin non omnia sacrificia sint æqualia quoad valorem et fructum ex opere operantis, licet omnia sint æqualia quoad valorem et fructum ex opere operato, veluti post S. Thomam et Bonav. alii Doctores communissime tradunt.

Ex parte *rei* aliud est *meritorius*, augmentum nempe gratiæ et gloriæ correspondens merito offerentis; alius est *satisfactorius* et est remissio pœnæ temporalis, quæ pro peccatis jam remissis est debita; alius est *impetratorius*, impetratio scilicet beneficiorum tum spiritualium, tum temporalium, quæ intuitu sacrificii secundario et in quantum conducunt ad salutem animarum conferuntur. Quocirca tamen advertendum, quod fructus meritorius sit totus ex opere operantis; e contra fructus impetratorius et satisfactorius tam ex opere operato, quam ex parte operantis esse possunt. Insuper advertendum, quod fructus impetratorius sub se comprehendat *propitiatorium* et *expiatorium*, quo nomine remissio peccatorum intelligitur.

Ex parte *participantium* alius est *generalis*, alius *specialis*, alius *specialissimus*. — *Fructus generalis* est qui in totius Ecclesiæ utilitatem cedit. Hinc alicui exclusive et nominatim nequit applicari: cum sit fructus communis omnibus Ecclesiæ membris, vivis atque defunctis. — *Specialis* (etiam *medius* et *ministerialis*) est qui aliis particulariter applicatur. Fit ad modum solis coram multitudine lucentis qui illuminat singulos; sed sine aliorum præjudicio, intensitas luminis ope artificiali respectu privatorum augeri potest. — *Specialissimus* proprius est solius offerentis: neque offerens aliis videtur ipsum applicare posse, quia cum sit actio ipsius, impedire non potest, quominus sibi illa prosit. — Cf. S. Thom., III p., q. LXXXII, a. 6; S., q. XXXVII, a. 4 ad 2; S. Alph., n. 311 seq.; Babenstuber, tr. VIII, p. IV, disp. 4, a. 2, n. 1; Bucceroni, vol. II, n. 611; Gury-Ball., vol. II, n. 350 seq.; Lugo, d. 19; Sporer, *Theol. sacr.*, p. II, n. 245; Suarez, d. 79.

5° Sacrificium Missæ est *valoris infiniti*, si spectetur secundum se, vel ratione principalis offerentis, aut ratione effectuum, quos, tamquam *actio Christi*, producit *relate ad Deum*, quia, scilicet, Christus, victima et principalis offerens, est persona infinitæ dignitatis et excellentiæ; consequenter Deo exhibet cultum infinite perfectum. Si vero sacrificium spectetur prout est *actio hominis* et *relate ad Deum*, est *valoris finiti*, quia sic operatur *ex opere operantis*, et homo non valet exhibere Deo cultum infinite perfectum, eo tamen majorem quo major est ejus devotio et sanctitas. Spectatum quoad *fructus*, quos producit *relate ad homines*, et quatenus est *eorum actio*, eos producit etiam modo finito, scilicet ratione majoris vel minoris meriti et devotione offerentium.

Spectatum denique sacrificium quatenus est *actio Christi se ipsum offerentis*, et operatur *relate ad homines*, habet valorem infinitum hoc sensu, quod, sicut sacrificium Crucis, ita sacrificium Missæ non possit tot hominibus prodesse, quin pluribus in infinitum prodesse posset, nec unicuique tot conferre beneficia, quin eidem plura conferre valeat. — Verum gravis est quæstio, utrum sacrificium dicto modo consideratum valorem infinitum eo sensu habeat, quod, licet pro pluribus offeratur, singuli tamen fructum suis dispositionibus proportionatum obtineant, non secus ac si pro uno tantum offerretur. Quidquid sit de illa controversia, certum est, a) quod dans stipendium pro missa majorem, cæteris paribus, sacrificii fructum percipiat, quam reliqui fideles; — b) quod per unicam missam pro pluribus foundationibus, aut stipendiis satisfieri nequeat: unde tot missæ celebrandæ sunt, quot accepta sunt stipendia, vel foundationes persol-

vendæ; — c) cum non pauci Doctores valde probabiliter defendant, sacrificium missæ esse valoris infiniti in sensu mox explicato, sacerdos applicans missam v. gr. pro eo, qui dedit stipendium, poterit simul pro se, vel pro aliis applicare *ex charitate*, non quidem *absolute*, (quod probe notandum), sed sub hac conditione: *salvo jure illius, pro quo missam applicare teneor*. — Cf. S. Thom., IV, d. 45, q. II, a. 4, q. 2° ad 2; S. Alph., n. 312; S. Bonav., l. c.; Scotum, *Quodl.*, q. XX, n. 20; Clericatum, *de sacrific. Miss.*, decis. 33, n. 36; Genicot, vol. II, n. 218; Herincx, p. IV, tr. III, disp. 8, n. 88; Henno, *de Euch.*, disp. 11, q. VII, concl. 1 seq.; Lugo, d. 19, sect. 22, n. 246; Lehmke, vol. II, n. 182 seq.; Mastrium, *Theol. mor.*, disp. 19, n. 55; Pesch, *Præl. dogm.*, t. VI, n. 934.

DISPUTATIO TERTIA

De Sacrifici Missæ Applicatione.

Applicatio missæ est intentio, qua vult sacerdos, ut fructus sacrificii alicui obveniat.

Ut fructus *generalis* et fructus *specialis* percipiantur, non requiritur applicatio sacerdotis, quia hi fructus proveniunt ex sacrificio quatenus est actio Ecclesiæ et fidelium ad illud specialiter concurrentium. Idem dic de fructu *specialissimo*, qui sacerdoti rite disposito obvenit absque speciali applicatione. Ut autem fructus *ministerialis* alicui obveniat, necessaria est applicatio sacerdotis. Et sane, hic fructus, utpote proveniens ex sacrificio, qua est actio Christi, nemini stricto jure debetur; ergo nemini obvenit, nisi ipsi specialiter applicetur. Hæc autem applicatio evidenter ad solum sacerdotem sacrificantem pertinet; sicut enim ipse solus sacrificat nomine Christi, sic etiam ipse solus fructum *ex opere operato* applicare potest nomine Christi.

Hinc infertur: a) Sacrificium nemini applicatum quoad fructum *ministerialem*, nemini prodest sub hoc respectu, sed fructus ille, juxta Doctores, ingreditur thesaurum Ecclesiæ; intellige tamen, si sacerdos celebrans eundem fructum ex certa scientia nolit sibi vel alteri applicare. Si vero omissio applicationis eveniat ex inadvertentia, videtur adesse ex parte celebrantis tacita et habitualis intentio sibi saltem fructum applicandi. — b) Etsi sacerdos ex voto, justitia, charitate, obedientia forte teneatur pro certis personis missam applicare, valide tamen, quamvis illicite, eandem aliis personis appli-

care potest; applicatio enim missæ est actus potestatis Ordinis quæ a nemine ligari potest.

Applicatio missæ non debet esse necessario *actualis* aut *virtualis*, sed sufficit *habitualis*; est enim donatio fructus: donatio autem subsistit, donec revocetur.

Intentio missam applicantis ferri debet in personam *explicite*, vel saltem *implicite* determinatam, v. gr.: *Offero hoc sacrificium pro Petro vivo, vel defuncto: offero hanc missam pro eo, qui dedit stipendium*, quamvis forte celebranti ignotus sit. Invalida est autem hæc applicatio: *Offero sacrificium, ut Deus illud alicui applicet*. Sicut enim Christus non seipsum *immediate* sacrificat, sed tantum *mediate* per sacerdotem, sic etiam non *immediate* fructum applicat.

Oblatio facta pro priore stipendium erogaturo, est *per se valida*, sed *illicita*, utpote prohibita a Clem. VIII, 15 nov. 1605. Sed sæpe etiam invalida est talis missæ applicatio, quia sæpe accidit, ut missa dicatur pro causa non adhuc existente, v. gr. si stipendium offerens postulaturus sit missam pro liberatione ab infirmitate, quæ nondum contracta est; effectus enim missæ deberet remanere suspensus, quod admitti nequit. Attamen « si sacerdos prævideat, quod postulabuntur missæ pro aliquo defuncto, bene potest eas nunc offerre, et deinde stipendium percipere, quia hoc casu, ait S. Alph., n. 337, jam offerrentur pro persona determinata ».

Si quis accipiat v. gr. decem stipendia a diversis personis, aut ab una quidem persona, sed ad diversos fines, non sunt applicandæ decem missæ *in confuso*, ut ita dicam, id est, non debet Deo relinqui determinatio *in individuo*, sed singulæ missæ pro determinata persona, aut determinato fine celebrandæ sunt. Quando stipendia a pluribus erogantur, iisque ignotis, ut evenire solet in piis peregrinationibus, intentio facienda est juxta ordinem, quo data sunt stipendia.

Quia quandoque, imo sæpe contingere potest, ut is, pro quo sive ratione stipendii accepti, sive ratione foundationis, vel alio ex titulo missa celebranda est, non sit capax fructus sacrificii, ut si anima defuncti, pro qua legitur missa, in purgatorio non existat, ideo missa pro defuncto sub conditione applicanda est: *si capax es*, et alia intentio adjungenda, ut si certo alicui applicetur fructus ministerialis. Si quis duas successive intentiones fecerit, valet posterior, si eam fecerit memor prioris; hanc enim per posteriorem retractavit; si vero prioris non meminerit, controvertitur, quænam valeat. Verum pro praxi nihil refert; nam quod unam apud Deum valeat, omnes fatentur; unde tuto agit sacerdos, qui alia die celebrans missam, applicat fructum juxta intentionem, quæ in priori missa effectum caruit.

Applicatio fructus missæ facienda est saltem *ante consecrationem*. Etenim non valet applicatio missæ *post utramque consecrationem* facta. Ratio est, quia jam perfectum est sacrificium. Melius est eam facere ante missam, vel in principio missæ. Juxta plures valet etiam *probabiliter* applicatio *inter utramque consecrationem*. Ratio, quia sacrificium consecratione calicis perficitur, et consequenter sacerdos dicitur tunc sacrificare, adeoque ante calicis consecrationem adhuc sacrificium applicare potest. — Cf. S. Alph., n. 335 seqq.; Babenstuber, *cit.*, a. 4, n. 2 et seqq.; Bucceroni, *cit.*, n. 614 seqq.; Clericatum, *cit.*, decis. 36, n. 1 seqq.; Gury-Ball., *cit.*, cap. II, n. 354 seqq.; Herinex, p. IV, tr. III, disp. 8; Layman, lib. V, tr. V, c. II; Lugo, t. IV, disp. 19; Marchant, *Tribun.*, t. II, tr. II, p. II, tit. IV, q. II; Suarez, *de Sacr.*, disp. 78, 79; Tambur., *Meth. celebr. miss.*, c. II, § 10.

DISPUTATIO QUARTA

De Obligatione Celebrandi.

Sub triplici respectu hæc obligatio spectari potest: a) ratione *sacerdotii*; b) ratione *officii*; c) ratione *stipendii*.

Pro majori intelligentia propositiones sequentes statuimus:

PROP. I. — *Singuli sacerdotes tenentur ratione sacerdotii Missæ sacrificium saltem aliquoties offerre.* — Certum est

Prob. 1° Ex Scriptura. — Hebr. v, 1: *Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia.* Unde sic: ex præcepto naturali, quisque tenetur adimplere et exequi susceptum officium; atqui proprium et velut essentielle sacerdotis officium in eo consistit, ut Deo sacrificium offerat; ergo.

Prob. 2° Ex Conc. Trid., n. 158: « Christus Apostolis... eorumque in sacerdotio successoribus, ut offerrent præcepit, per hæc verba: *Hoc facite, etc.* »; ergo adest præceptum, et quidem divinum, aliquoties celebrandi. Insuper Innoc. III vehementer reprehendit sacerdotes, qui missarum solemniam vix celebrant quater in anno, c. IX, *de celebr. miss.*, atque Conc. Trid., Sess. XXII, c. XIV, ait: « Curent Episcopi ut ii (sacerdotes) saltem diebus Dominicis et festis solemnioribus Missam celebrent ».

Prob. 3° Ex Ratione. — Unusquisque tenetur uti gratia sibi data, cum fuerit opportunum, juxta illud: *Exhortamur ne in*

vacuum gratiam Dei recipiatis; II Cor., vi, 1: *atqui opportunitas offerendi sacrificium non solum attenditur per comparisonem ad fideles Christi, quibus oportet sacramenta ministrari, sed principaliter per comparisonem ad Deum, cui consecratione hujus sacramenti sacrificium offertur; ergo sacerdoti, etiamsi non habeat curam animarum, non licet omnino a celebratione cessare. Quare, II Machab. cap. iv, 13 contra quosdam sacerdotes dicitur, quod jam non circa allaris officia dediti erant, contempto templo et sacrificiis neglectis.* S. Thom., III p., q. LXXXII, a. 10.

Sed insuper diuturna Missæ omissio aliquem illius contemptum denotat, non leve detrimentum infert animæ sacerdotis et Ecclesiæ, majorem inducit peccandi licentiam, et vix esse potest absque gravi aliorum scandalo.

Quoad Missam quotidianam, omnino commendatur mente Ecclesiæ, exemplo sanctorum, multiplici utilitate, quæ hisce verbis contrahitur: « Quando sacerdos celebrat, ait eximius auctor *De imitatione Christi*, lib. IV, c. v, Deum honorat, agelos lætificat, Ecclesiam ædificat, vivos adjuvat, defunctis requiem præstat, sese omnium bonorum participem efficit ». Sic etiam S. Bonaventura, Opusc. *de Præpar. ad Missam*, c. v: « Sacerdos qui non celebrat, quantum in ipso est, privat Trinitatem laude et gloria, angelos lætitia, peccatores venia, justos subsidio et gratia, in purgatorio existentes refrigerio, Ecclesiam Christi speciali beneficio et seipsum medecina et remedio contra quotidiana peccata et infirmitates ».

Quandonam vero istius obligationis omissio mortalis evadat, non constat inter Theologos. Certe Doctores satis communiter sacerdotem per integrum annum nunquam celebrantem, peccati mortalis condemnant, nisi ob justam causam, qualis esse posset major sui ipsius humiliatio vel infirmitas vel nimia in celebrando perplexitas seu etiam scrupulositas, a celebrando abstineret. Ita Gobat, *Theol. exper.*, tr. III, n. 482 seqq.; Reiffenstuel, *Theol. mor.*, tr. XIV, dist. 5, n. 82, et alii. — Vide S. Alph., 313-359.

Probabilis etiam multis videtur sententia contraria, juxta quam sacerdos præcise ratione sacerdotii non tenetur, saltem *sub gravi*, ad Missam celebrandam; quamvis concedat posse forte teneri ratione scandali. Ita S. Bonav.; Ball.-P., vol. IV, n. 1005; Cajetanus, d. 80, sect. 1, r. 2º; Genicot, vol. II, n. 224; Lugo, d. 20, sect. 1; Pesch, l. c., n. 938.

PROP. II. — *Pastores et alii curam animarum gerentes obligantur sub gravi toties per se vel per alios Missam celebrare, quoties obligantur subditi illam audire.*

Prob. — Parochus enim, vel parochi officio fungens, tenetur populis sibi commissis dispensare et communicare ea quæ necessaria sunt, ut præceptis divinis et ecclesiasticis satisfaciant: ergo, quando populi tenentur Missam audire, parochus, vel parochi officio fungens, debet eam celebrare, vel saltem curare ut ab alio in sua ecclesia celebretur; quod ultimum certis in casibus sufficere potest, non tamen frequenter, nec nisi legitimam ob causam fieri debet.

Unde Conc. Trid., Sess. XXIII, *de Reform.* c. xiv, ait: « Curet Episcopus, ut sacerdotes *saltem diebus dominicis et festis sollemnibus*; si autem curam habuerint animarum, *tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant, Missas celebrent* ». Eadem habet S. Thomas, q. LXXXII, a. 10.

Diximus *quoties etc.*, quia, ut ait Bened. XIV, *de Sacr. Miss.*, sect. 2, n. 17 « *plures alii casus possunt contingere, quibus parochi obligentur, etiam aliis diebus qui festi non sunt, Missam celebrare, puta, si cui opus esset infirmo Viaticum ministrare, nec sacramenti esset copia* ». — Vide quæ diximus in tr. *de statibus part.*, disp. *de obligat. paroch.*

PROP. III. — *Sacerdotes ex justitia tenentur Missam celebrare et determinate applicare ad intentionem eorum, qui ad hoc erogavere stipendium.*

Prob. — Etenim intervenit cum iis pactum onerosum, quod titulo justitiæ, non secus ac in quovis alio contractu, servari debet. Unde sacerdos, qui sive per se, sive per alium ministrum omittit applicare juxta intentionem illius, qui stipendium erogavit, ad restitutionem tricto jure tenetur. — Cf. Layman, lib. V, tr. V, c. III, n. 6; Sporer, *cit.*, n. 353.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes :

1° « Sunt et alii qui missarum solemnia vix celebrant quater in anno... Hæc igitur et similia sub pœna suspensionis penitus inhibemus », III *Decretal.*, tit. IV, c. ix. — Item ex decr. S. C. C. mense dec. 1669: « Qui sine justa causa ter vel quater in anno non celebravit, *peccat mortaliter* et potest ab Episcopo puniri », S. Alph., n. 313; Gasparri, *tr. can. de Euch.*, n. 412; Wernz, vol. III, n. 535.

2° Parochus, etsi *valde pauper*, non potest stipendium accipere pro Missa die dominica celebranda. Constat ex Constit. Bened. XIV *Cum semper*. Attamen dispensat Episcopus cum tali parochi, ut possit accipere quidem stipendium pro Missa diei dominicæ, sed cum onere aliam intra hebdomadam pro populo celebrandi. S. Alph., n. 325.

3° Obligatio Missam pro populo celebrandi, est *personalis*. Parochus enim incumbit ut parochus; ergo parochi debent per seipsos

applicare Missam pro populo diebus dominicis et festis; nec ulla valet in contrarium consuetudo, qua, v. gr., applicatio missæ fit a vicario, quando is alternative Missam parochialem celebrat. S. Congr. Rit., 20 dec. 1864; S. Congr. Conc., 9 apr. 1881. — Similiter parochus diebus dominicis et festis Missam celebrare debet *in propria parochia*, et non *in alia*, quacumque consuetudine in contrarium non obstante, ex S. Congreg., 12 mart. 1774. — Cæterum prædictæ obligationi satisfacit parochus *per Missam privatam*, ex decis. S. Congr. Rit., 20 dec. 1864. Tunc enim reipsa præceptum Ecclesiæ adimplet. — Cf. Bonix, *Tract. de parochia*, part. V, c. vi, prop. 5, 8; Brabandère, *Jur. can. comp.*, n. 447.

4° Obligatio principalis parochi est applicandi, uti demonstratum est, toties Missam pro populo quoties recurat dies festivus: hæc obligatio urget *sub gravi*. Huic obligationi accedunt aliæ secundariæ, quæ, si raro *prætermittantur*, non videntur importare nisi leve *peccatum*: hæ sunt a) quod sacrum celebretur ab ipso parochia, b) ipso die dominico vel festivo, c) in ipsa ecclesia parochiali. Attamen SS. CC. severe exigere solent etiam harum obligationum adimplementum; sic ut parochus alteri committat Missam celebrandam, requirunt *justam et legitimam causam*. S. R. C., 22 jul. 1848. — Conc. Plen. Amer. Lat. requirit veram necessitatem et causam *canonicam* (n. 355); item, exigit necessitatem ut parochus sacrum faciat in ecclesia non propria (n. 357). Auctores non censent causam legitime excusantem, celebrationem Missæ *de requie* præsentem cadavere. Santi-Leitner, *Præl. jur. can.*, lib. III, tit. XXIX, n. 17; Deshayes, *Mem. jur. can.*, n. 881. Ita etiam S. C. C., 17 jun. 1770 et 26 jan. 1771.

Cf. *Il Monitore Eccl.*, vol. VII, p. II, pag. 97 seq.

5° Causæ legitimæ sunt: a) *impossibilitas*, ut patet; — b) *absentia legitima*; tunc enim satisfacit applicando Missam pro populo *in loco ubi degit* ex S. Congr. Conc., 14 dec. 1872, et Conc. Pl. Amer. Lat., n. 357; — c) *duplex applicandi obligatio*, v. gr. quia duas habet parochias et binare non potest: tunc tenetur infra hebdomadam applicare Missam pro sua secunda parochia. S. C. C., 3 februarii 1884; C. Pl. Amer. Lat., n. 356.

Plura hac de re vide in tr. *de statibus part.*, disp. *de obligat. parochorum*.

6° Licite accipi potest stipendium seu eleemosyna pro Missa, quam quis pro alio legere non tenetur. — Stipendium enim non datur tamquam pretium vel compensatio Missæ, sed ut medium ad ministri sustentationem; S. Thom., II-II, q. c, a. 2 ad 2. Quantitas autem stipendii iusti determinari non potest. Standum igitur est taxæ diœ-

cesanæ, cui etiam regulares sub gravi conformare se debent ex S. Congr. decreto apud Bened. XIV, instr. 56, n. 10; S. Alph. 320.

7° Nemini licet plus missarum manualium quærere et accipere quam celebrare probabiliter valeat intra *utile tempus* inferius præfinitum, vel per se ipsum, vel per sacerdotes sibi subditos; si agatur de Ordinario diocæsano, aut prælato regulari. Ita Pius PP. X, decr. *Ut debita*, per S. C. C., 11 maji 1904, art. 1. — *Utile tempus* ad manualium missarum obligationes implendas est *mensis* pro Missa *una*, *semestre* pro *centum* missis, et aliud longius vel brevius temporis spatium plus minusve, juxta majorem vel minorem numerum missarum. *Ibid.*, a. 2. — Pariter nemini licet tot missas assumere quibus intra annum a die susceptæ obligationis satisfacere probabiliter ipse nequeat; salva tamen semper contraria offerentium voluntate, qui aut *brevius* tempus pro missarum celebratione sive *explicite* sive *implicite* ob urgentem aliquam causam deposcant, aut *longius* tempus concedant, aut majorem missarum numerum *sponte sua* tribuant. *Ibid.*, a. 3.

8° Sacerdos curare non potest Missam *per alium* celebrari *minus dando, quam ipse accepit*. Namque, ob speciem turpis lucri, id prohibuit S. Congr. Conc. decreto approbato ab Urbano VIII, 21 jun. 1625, confirmato ab Innoc. XII, 23 dec. 1697. Idem prohibitum est a Pio IX, Bulla *Apostolicæ Sedis*, 1869, sub pœna excommunicationis *simpli-citer* S. Pontifici reservatæ. Qui enim dat Missæ stipendium, regulariter illud destinat pro celebrantis sustentatione, et non pro lucro alterius. Itaque, qui retinet partem stipendii, tenetur ad restitutionem. Cui autem fieri debeat restitutio, danti scilicet eleemosynam, vel celebranti, controvertitur. Sed *probabilius* celebranti restituenda est. S. Alph., n. 321; Many, *de Missa*, n. 94.

Cardinali D'Annibale, III, n. 190, not. 17; Genicot, II, n. 231, et pluribus veteribus quos refert S. Alph., *l. c.*, *probabilis* videtur sententia dicens non teneri ad restitutionem. Nec P. Ballerinio, *Opus mor.*, vol. IV, n. 1017, hæc sententia displicere videtur. Afferunt rationem; quia acceptans stipendium tenetur ex justitia unice ad faciendum sacrum per se, vel per alium, quamvis hic forte gratis celebrare consentiat. Ergo modo sacrum ad prædictam intentionem applicetur, ad nihil aliud tenetur ex justitia.

Excipiendus est tamen in nostra sententia casus in quo excessus stipendii traditus fuerit intuitu personæ, amicitiae, paupertatis, gratitudinis, propinquitatis, ex decis. S. Congr. Conc., 25 jul. 1874; aut si alter sacerdos omnino sponte et non rogatus, excessum priori remittat. S. Alph., n. 321.

9° Quid vero, si sacerdos, cui offertur pingue stipendium *pro hodierna Missa, hoc retento*, roget alium sacerdotem ut celebret *pro ipso*, promittens celebrare *die sequenti* pro eodem, qui *pro ordinaria eleemosyna* est celebraturus? Controvertitur: alii dicunt hoc non posse excusari a specie turpis lucri; ita Berardi, *Præf. confess.*, vol. III, n. 401; Constantini, *Inst. Mor.*, n. 1612; Gasparri, *de Euch.*, n. 610; Marc, *Inst. mor.*, n. 1612; et S. Alph., n. 322, qui tamen addit illum sacerdotem de gravi peccato non esse damnandum. — Quidam vero, uti Ball.-P., n. 1018; D'Annib., III, n. 190, not. 18; De Varceno, cap. III, a. un.; Genicot, n. 231; Croix, n. 134; Noldin, *de Sacram.*, n. 189, 4; Sabetti, n. 712, sentiunt id fieri posse, quia tunc non retinetur pars stipendii, sed tantum permutantur Missæ et dies. Huic sententiæ libenter adhæremus si commutatio fiat *pro occurrente quodam casu*; non autem si id fiat sæpe, vel ex industria, studiosa nempe captione pinguioris stipendii.

10° Denique cit. decr. *Ut debita* permittit, a. 5, exuberantem missarum numerum posse tribuere præterquam proprio Ordinario aut S. Sedi, sacerdotibus quoque sibi benevisis, dummodo certe ac personaliter sibi notis et omni exceptione majoribus. — Idem decr. art. 9 et 10 prohibuit moderatori diarii religiosi certum numerum missarum a cliente (subscriptore) sacerdote celebrandarum acceptare loco annui stipendii. — Cf. *Il Monit.*, vol. VIII, p. II, pag. 50-54. — De turpi stipendiorum mercimonio vide alia in tr. *de censuris*, p. II, *de censuris in specie*.

DISPUTATIO QUINTA

De Celebrationis Tempore et Loco.

Licet celebrare quotidie, imo laudabile est, uti in præc. disp. probavimus, nisi obstet celebrantis indignitas aut specialis Ecclesiæ prohibitio. Prohibet autem Ecclesia, ne celebretur præter Missam Præsanctificatorum alia Missa in die Parasceves, seu feria VI hebdomadæ majoris; item ne absque necessitate plura sacra fiant in eadem ecclesia feria V, et sabbato ejusdem hebdomadæ. Sic ex variis Sacrorum Rituum Congregationis decretis constat. S. Alph., n. 350.

Sed nota sequentia: 1° *Feria V in Cœna Domini*: a) Potest Episcopus facultatem concedere ut alia Missa legatur ante solemnem pro infirmis qui solemni interesse nequeant. — b) Regulares possunt celebrare in oratorio privato aliam Missam lectam ante conven-

tualem, ut distribuatur infirmis Communio paschalis: quod si oratorio careant, possunt etiam celebrare in ecclesia, sed januis clausis. — c) Si in hanc feriam incidat *festum de præcepto*, v. gr. Annuntiationis vel (in Italia, Hispania et alibi) S. Josephi, præceptum audiendi sacrum non transfertur, et fieri debent ante Missam conventualem tot sacra quot necessaria sint ut populus præcepto satisfaciat. S. R. C., 27 sept. 1716. — 2° *Feria VI in Parasceve*: a) Liceret (quidquid alii improbabiler dicant) Missam celebrare ne infirmus moriatur sine *Viatico*, quo in casu existimat cl. Gasparri legendam esse Missam *de Passione*. — b) Si occurrat festum Annuntiationis (nam S. Josephi occurrere nequit), festum, una cum præcepto audiendi sacrum et vacandi ab operibus, transfertur in feriam secundam post dominicam in *albis*. S. R. C., 23 apr. 1885. — c) Si incidat aliud festum de præcepto, v. gr. Patroni, tunc officium cum Missa transfertur; sed obligationes non transferuntur, unde obligatio abstinendi a servilibus operibus servanda est ipsa feria VI; obligatio autem sacrum audiendi cessat, quum nulla Missa dici permittatur, excepta *Præsanctificationum*, quæ non est vera Missa. S. R. C., 20 mart. 1706. — 3° *In Sabbato Sancto*: a) Missa privata celebrari nequit, nisi ex Apostolico privilegio, aut ex necessitate Viatici. — b) Si incidat festum *Annuntiationis*, omnia transferuntur prout dictum est quoad feriam VI. S. R. C., 12 febr. 1690, et 23 apr. 1895. — c) Si incidat aliud festum, vel servetur quod diximus pro feria VI (S. R. C., 2 sept. an. 1903), vel etiam omnia transferantur, ut fit relate ad festum Annuntiationis. — Cf. Genicot, vol. II, n. 235.

Missam autem ex Rubrica ab aurora (id est a prima aeris illuminatione et lucis initio) usque ad meridiem dici potest. Commune tamen est licere Missam terminare circa auroram, et illam incipere parum ante meridiem. Imo Benedictus XIII et Clemens XII declararunt posse in hoc tolerari latitudinem tertiæ partis horæ tum ante auroram, tum post meridiem.

Probabilius celebrans peccat mortaliter si absque gravi causa incipit Missam integra hora ante auroram, vel una hora post meridiem. Causa tamen gravis ab omni culpa excusans esset: a) *Necessitas*, v. gr. ut morituro detur Viaticum, quo in casu commune est licere celebrare statim a media nocte. — b) *Mos rationabilis*, ut opifices et famuli possint audire Sacrum; tunc potest celebrari summo mane. — c) *Privilegium* a S. Sede obtentum celebrandi una hora ante auroram vel post meridiem. Quod intelligi debet de una hora ante vel post tempus non privilegiatis consuetudine concessum. — d) *Missam solemnis*, in nocte Nativitatis, at prima tantum. Quam

qui audit præcepto pro Natali die satisfacit, etsi ante mediam noctem incipiat; nam jam inchoata est illa solemnitatis. — *e) Missa privata* immediata post solemnem in festivitate, etsi protrahatur ad duas horas post meridiem, ne scilicet populi magna pars Missa careat. — *f) Causa itineris, funeris alicujus magnatis, publicæ supplicationis, concionis, sacræ Ordinationis:* in quibus casibus, ut docet S. Alph., n. 341 seqq., Missa potest anticipari vel postponi per horam.

Cum tempore et hora celebrationis nonnihil cohæret tempus, quod in celebranda Missa impendendum sit. Igitur: *a) Communis* est sententia, eum gravis peccati irreverentiæ et scandali reum esse, qui Missam, etsi brevior, infra quadrantem absolvat. S. Alph., n. 400 cum Roncaglia, Quarti et aliis. — *b) A culpa* vero indecentis accelerationis per se immunis est, qui tempus $\frac{1}{3}$ - $\frac{1}{2}$ horæ in celebranda Missa impendat; nihilominus alii a veniali peccato vel potius a venialibus peccatis aut saltem a pluribus defectibus vix excusant eum, qui notabiliter infra semihoram Sacrum absolvat, nisi alia causa accedat; siquidem voluntarie impedimentum ponit, quominus eam devotionem per singulas Missæ partes retineat, quæ tantum mysterium summopere decet. — Cf. Croix, lib. VI, p. II, n. 559; Rogacci, *De uno necessario*, append. cap. x. n. 13, ubi vitio vertitur, non explere semihoram in faciendo Sacro, etsi Missa sit ex brevioribus. — *c) Notabiliter* excedere semihoram, si coram populo celebratur, non convenit, ne adstantes tædio afficiantur. — *d) Id* vero præterea notantum est, sacerdotem debere etiam notabile tempus in gratiarum actione impendere, tum ut aliis exemplo præeat, tum ne sibi gratiarum cælestium copiam præcidat. — Cf. S. Alph., *l. c.*, *Præf. confess.*, n. 156; Conc. Plen. Amer. Lat., n. 341 seq.

Denique regulariter et ordinarie *semel tantum in eadem die* celebrare licet. Constat ex Ecclesiæ consuetudine et variis canonibus. « Christus enim semel passus est, et totum mundum redemit, et valde felix est, qui unum digne celebrare potest! » S. Thom., III p., q. LXXXIII, a. 2 ad 5.

Excipitur 1° Si sacerdos ante ablutionem moneatur de communicando infirmo, et suam jam hostiam sumpserit, nec alius sacerdos jejunos reperiatur. S. Alph., n. 315. — 2° Dies Nativitatis Dominicæ, in qua, ex antiqua consuetudine, Sacerdotes tres Missas celebrare possunt, quibus repræsentantur tres Christi Nativitates, scilicet, æterna ex Patre cælesti, spiritualis in hominum cordibus, et temporalis ex B. M. V.; S. Thom., III p., q. LXXXIII, a. 2 ad 2. — Tamen singulis sacerdotibus non incumbit obligatio ter celebrandi, nec populus tres Missas audiendi, atque quando unam tantum Missam ce-

lebrat illa die, sacerdos legere debet Missam quæ respondeat circiter horæ juxta Rubricas peculiare ejusdem diei. S. C. R., 19 jun. 1875. Item in Hispania, Lusitania, in insulis Philippinis, in universa America Latina, in Antillis et cæteris insulis maris caraibici in die *Comm. omnium fidelium defunctorum* licet tres missas celebrare.

Quoad *stipendia* hæc nota: 1° In die *Natalis Domini* a) *parochus* non tenetur nisi ad unum sacrum applicandum pro *populo* nisi contraria adsit consuetudo, et consequenter pro reliquis duobus potest stipendium recipere (Gasparri, *l. c.*, n. 513); — b) *reliqui vero sacerdotes* possunt triplici celebratione *per se* tribus obligationibus satisfacere (S. C. C., 8 apr. 1654), unde tria stipendia accipere. Gasparri, *l. c.*, n. 395 et 546; Santi-Leitner, lib. III, tit. XLI, n. 4.

2° In die *Comm. omnium Defunctorum* a) in Aragonia, Cathalaunia, Valentia et Majorica *regularibus* licet tria stipendia recipere, sacerdotibus vero *sæcularibus*, duo tantum; — b) in reliquis Hispaniæ regionibus, in Lusitania, in universa America Latina, in Antillis et ceteris insulis maris caraibici non licet accipere nisi unum stipendium quod *non potest excedere taxam synodalem vel loci consuetudinem*: duæ reliquæ missæ applicandæ sunt in *suffragium omnium fidelium defunctorum*. — Cf. Bened. XIV, const. *Quod expensis*, 26 aug. 1748; Leon. XIII, c. *Trans Oceanum*, 18 apr. 1897, n. VII, (App. ad C. Pl. Amer. Lat., p. 612); Decl. S. C. Neg. EE. EE., 16 aug. 1898 (*ibid.*, p. 646); C. P. Amer. Lat., n. 348.

Insuper præter supradictos casus licet etiam duas Missas eadem die celebrare, quando tres conditiones simul concurrunt, nempe, necessitas ex parte populi, deficientia sacerdotis, permissio Episcopi.

Et quidem a) *necessitas*, non quidem absoluta, sed *moralis* aut vera utilitas *ex parte populi*. Non sufficit enim necessitas alicujus personæ quamvis dignitate fulgentis, nec casus de nuptiis quia differri non possunt, sed requiritur necessitas alicujus partis populi, vel alicujus communitatis, qui Missam die dominica aut festo de præcepto non audirent sive propter locorum distantiam, sive ob alia impedimenta, nisi plures celebrentur Missæ; qualis esset communitas aliqua constans viginti personis et uno milliario ab ecclesia distans, ex decis. S. Congr., 1847. A fortiori necessitas censetur ex parte populi, si idem parochus duas simul habeat parœcias, nec populus in alterutram convenire possit; imo in hoc casu non solum potest, sed plane tenetur parochus bis eodem die missam celebrare. Ita Bened. XIV, Const. *Declarasti*; S. Congr. de Prop. Fide, 1870; S. Congr. Conc., 22 febr. 1862. — Cf. Bonix, *de Parocho*, part. IV, cap. VI, prop. V; *Revue des sciences ecclésiastiques*, tom. VI, juillet 1862, p. 93 seq.; Conc. Plen. Amer.

Lat., n. 348 seq. — *b*) *Deficientia sacerdotis* vera et proprie dicta, adeo ut, si adsit alius sacerdos qui nolit celebrare ad commoditatem populi, licet possit, illum ad hoc cogere potest Episcopus. Ita Bened. XIV et S. Congr. Conc. — Cf. Berardi, *Prax. Confess.*, vol. III, n. 430 seq.; *Il Monit. Eccl.*, vol. X, p. II, pag. 61, 68; C. Pl. Amer. Lat., n. 350. — *c*) *Permissio Episcopi*. Nam, ex eodem decreto S. Congr., Ordinariorum est judicare cum revera necessitas urgeat, ut sacerdos duas Missas celebrare cogatur; nec aliter utendum est concessa hac iteratione, quam juxta conditiones ab ipsis apponendas, non obstante quacumque consuetudine; neque vero pro hac secunda missa potest stipendium accipi; id enim stricte prohibuit Pius IX. Ita S. C. Conc., 25 sept. 1858, *in una Galliarum*. — An vero supplementum pensionis, quod plerumque tribuitur sacerdoti binas missas celebranti *intuitu defatigationis*, habeat rationem stipendii? S. Congr. Conc. respondit *negative*, mense martio 1861. Quod si alteram etiam Missam pro dante stipendium applicavit, peccat quidem, sed applicatio valida erit, nec tenetur stipendium restituere. Suarez, *de Euch.*, d. 86, sect. 2, n. 5; *Il Monit. Eccl.*, vol. XV, p. 133.

Adverte. — Ut idem sacerdos possit *tres* missas eodem die festo celebrare, requiritur *indultum Apostolicum*, quod raro admodum concedi solet propter gravissimas omnino rationes, et ad tempus determinatum. Ita v. gr. concessum est parochis ceterisque sacerdotibus archidiocesis *mexicanæ* ad quinquennium (20 dec. 1879; 28 mart. 1896) et diocesis de *Tulaucingo* (Mexic.) etiam ad quinquennium (9 sept. 1899). — Cf. *Il Monit. Eccl.*, vol. XII, pag. 145

In omni loco honesto ac decenti sacrificare licet, spectato jure divino. Jure autem ecclesiastico, antiquitus, pace Ecclesiæ concessa, celebrare non licebat nisi in sacratis ab Episcopo locis. Hodie vero celebrare licet tum in ecclesiis ab Episcopo consecratis, aut ab eodem, vel a sacerdote de ejus licentia benedictis, tum in oratoriis publicis, sive benedictis, sive non benedictis, modo ad cultum divinum ab Episcopis deputata sint, Trid., Sess. XXII. In oratoriis autem privatis, vel aliis locis celebrare non licet, nisi quibusdam in casibus, nempe *a*) quando exigit necessitas, quæ adesse censetur, si ecclesia sit combusta, diruta, execrata aut polluta, et urgeat missæ audiendæ obligatio. De his omnibus jam alibi egimus; — *b*) in castris pro militibus; — *c*) si populum in solemni festo ecclesia non capiat etc. In his tamen et similibus casibus, impetranda est semper licentia Episcopi.

Porro hodie non licet amplius Missam *in mari* celebrare sine *Apostolico indulto*, quod non conceditur, nisi sub quibusdam con-

ditionibus; videlicet a) ut tutum sit navigium ac longe absit a litore; — b) ut mare sit tranquillum; — c) ut celebranti adsit etiam alter vel sacerdos, vel diaconus, qui, si quis cooriretur motus, quo periculum esset, ne calix everteretur, possit manu calicem ab huiusmodi periculo eripere. Bened. XIV, *de Sacrif. Missæ*, lib. III, cap. vi, n. 11; S. C. P. F., 1 mart. 1902.

Novissime S. Congregatio de Propag. Fide, sub die 1 martii 1902 quoad celebrationem Missæ in navibus sic decrevit: ad removendos abusos quos circa Missæ celebrationem, durante maritimo itinere, non semel occurrisset relatum est, EE. ac RR. S. Congreg. Propag. Fidei Patres in comitiis generalibus die 24 ultimi elapsi mensis februarii habitis, omnibus mature perpensis, decreverunt:

1° Episcopi non possunt sacerdotibus suæ Diœcesis facultatem concedere, ut navigantes Missam in altari in navi erecto celebrare valeant. S. R. C., die 4 martii 1901, ad I.

Non possunt hanc ipsam facultatem tribuere sacerdotibus Episcopi, in quorum Diœcesi adsunt portus maris. Decr. eod., ad II.

Missionarii Apostolici, *vi hujus tituli*, nequeunt in navi celebrare absque licentia Sedis Apostolicæ. Decr. eod., ad III.

2° Sacerdotes, qui privilegio fruuntur celebrandi *ubique*, non possunt, *vi hujus privilegii*, in navi celebrare absque *speciali* indulto Apostolico. Decr. eod., ad IV.

3° Utrum capellæ navium aut altaria in ipsis navibus erecta pro sacro litando, debeant considerari ut oratoria privata vel publica? S. R. C. respondit: Si capella locum fixum habeat in navi, uti publica pro navigantibus habenda est, secus neque publica est, neque privata, sed habetur *uti altare portatile*. Decr. eod., ad V.

4° Utrum in prædictis altaribus valeant celebrari *Missæ de requie* concessæ per Decretum 3903 *Aucto*, diei 8 junii 1896 ad II, et 3944 *Romana*, diei 12 jan. 1897? Resp. *Affirmative*. Decr. eod., ad VI.

5° Cum non raro contingat quod, dum naves in portu inveniuntur, familiæ navigantium et officialium, aliæque personæ, diversis ex causis, eas adeant, quæsitum est: Utrum omnes, qui in dicta capella sacrosancto Missæ sacrificio adstant, illud audire valeant in adimplementum præcepti de Sacro in Festis audiendo? S. R. C. proposito dubio respondendum censuit: *Affirmative juxta Decretum Vicen*. diei 4 martii 1901.

DISPUTATIO SEXTA

De Celebrandi Modo.

Pro coronide hujus almi Eucharistiæ sacramenti superest in hac ultima disputatione, ut breviter aliqua attingamus, quæ pro Missis celebrandis ex jure Ecclesiastico sunt necessaria.

Itaque requiritur:

1° *Allare* sive lapis ad sacrificandum ordinatus et consecratus. Duplex autem distinguitur, *fixum* et *portatile*. Fixum dicitur, quod in ecclesia fixum est, et basi suæ immobiliter inhæret. Portatile, quod in Rubricis etiam *ara* dicitur, solo non est affixum, sed de loco in locum facile moveri potest; et huic sufficit amplitudo quæ sacram Hostiam et calicem contineat, soletque collocari super mensam ex ligno, vel alia materia ad usum sacrificii constructum. Utrumque altare debet esse ab Episcopo consecratum. Dum vero consecratur, in eo reponi debent ex gravi præcepto reliquiæ Sanctorum.

Altare tum fixum, tum portatile execratur, adeoque super illo celebrare non licet, si notabiliter lædatur, aut frangatur, ita ut in eo calix cum hostia secure ac decenter amplius collocari non possit. Altare fixum suam quoque consecrationem amittit, si de loco absque basi moveatur. Denique execratur utrumque, si removeatur repositorium sacrarum Reliquiarum.

Per execrationem vero ecclesiæ non execrantur altaria, quæ illæsa manent: sicut nec, altari per fractionem execrato, execratur ecclesia.

2° *Mappa triplex* ex lino vel cannabe confecta, non vero ex lana vel materia serica. Mappæ necessario debent esse benedictæ, quia id in rubrica præscribitur, et quidquid dicant nonnulli, non apparet ratio sufficiens agendi contra rubricam, qua sic statuitur: *Allare operiatur tribus mappis... ab Episcopo vel ab alio habente potestatem benedictis.* — Celebrare tamen supra mappam non benedictam, culpam venialem non excedit, et proinde urgente rationabili causa omni culpa caret, juxta S. Alph., n. 375 seqq.

Nequit sustineri consuetudo ex qua tobalea superior altaris usque ad terram non pertingat. S. R. C., 9 jun. 1899; Conc. Plen. Amer. Lat., 345.

3° *Vestes sacræ*, benedictæ ab Episcopo vel ab alio habente facultatem, nempe amictus, alba, manipulus, stola, planeta, dalmatica

et tunicella, et probabilius etiam *cingulum*. Cetera paramenta benedictione non indigent. Celebrare sine ulla veste sacra in omni casu et ex quacumque causa, mortale est. In casu necessitatis, licet celebrare sine stola, vel manipulo; et sine cingulo aut amictu, si adsit celebrandi rationabilis causa, v. gr. devotio celebrandi. S. Alph., n. 377.

Amictus et alba confici debent ex lino vel cannabe; attamen alba a pectore usque ad pedes confici potest ex bombicio, cotone, si id permittat Episcopus; S. C., 8 mart. 1879. Cingulum potest esse laneum vel sericum. Casula et alia paramenta confici possunt ex serico, vel semiserico, vel aurea textura, non vero ex textura vitrea, nec ex tela gossipii, aut lanæ, vel lini; licet tamen lineum aut gossipium in paramentorum textura admiscere.

Paramenta non debent esse lacera, aut scissa, sed integra, et decenter munda ac pulchra, ex Ritual. Rom.; atque ideo a mortali aut veniali non eximitur, qui, absque necessitate, celebrat cum paramentis enormiter, aut non valde immundis vel laceris. Lacera paramenta aut vetustate consumpta, igne comburantur, et non adhibeantur ad usus profanos. S. Alph., n. 371.

Paramenta debent esse *coloris* convenientis Officio et Missæ diei, secundum usum Rom. Ecclesiæ, quæ quinque coloribus uti consuevit: albo, rubeo, viridi, violaceo et nigro. Non excluditur tamen admixtio quædam aliorum colorum, per modum ornamenti, dummodo unus color sit vere prædominans. Nec reprobantur paramenta ex penno anereo confecta, quæ etiam ex consuetudine in multis locis pro quocumque colore, exceptis violaceo et nigro, adhibentur; S. Congr. Rit., 28 apr. 1866. — Color *cæruleus* adhiberi nequit nisi ex privilegio Apostolico in missis Immac. Concept. B. M. V. sive festivis sive votivis. Hoc tamen privilegium non comprehendit missas *Apparitionis* B. M. V. Immaculatæ (vulgo *de Lourdes*), nec *Manifestationis* Immaculatæ Virginis a sacro Numismate (vulgo *della Medaglia Miracolosa*), S. R. C., 16 febr. 1902; C. P. Amer. Lat., n. 907. — Licet apponere in sacris paramentis stemmata gentilitia donantis; S. R. C., 7 dec. 1844; C. P. Amer. Lat., 908. Præfata rubrica probabilius est præceptiva; non obligat tamen nisi venialiter; et ideo ab omni peccato excusat quælibet rationabilis causa. S. Alph., n. 378, dub. 5.

Paramenta execrantur, quando usum deperdunt, ut si alba manica abscindantur, vel cingulum ita rumpatur, ut neutra pars cingere possit, vel stola nequeat humeros operire. — Cf. S. Thomam, S., q. XL, a. 7.

4° *Calix* et *patena* consecrata; quæ consecratio *sub mortali* præcipitur. S. Alph., n. 379; Gousset, n. 323.

Ex præsentī disciplina calix debet esse aureus vel argenteus, vel saltem habere cuppam intus deauratam. S. R. C., 16 sept. 1865. — In casu paupertatis vel necessitatis permittitur cuppa *stannea* intus deaurata. *Miss. Rom.*, « De defect. in celebr. miss. », X, n. 1.

Cf. Conc. Pl. Amer. Lat., 899.

Ex decretis S. R. C., 1 sept. et 6 dec. 1866, permittebatur calix ex *ære aluminii* cum certa deargentatione ac deauratione, sed tale decretum non reperitur in editione authentica anni 1900. — Patena etiam inaurata esse debet ex eadem materia præscripta vel saltem permissa pro calice. Calix et patena consecrationem amittunt, si iterato inaurantur. Igitur nova indigent consecratione post novam deaurationem.

5° *Sacra linteamina*, i. e. *corporale* lineum vel ex cannabe, ab Ordinario benedictum et quidem sub gravi, quod non amittit benedictionem per lotionem; *palla* pariter linea vel ex cannabe; *purificatorium* lineum. Cum corporali autem probabilius benedici debet et palla; secus autem dicendum est de purificatorio ex decret. 7 septembris 1816, apud Cardellin., n. 4376. — Cf. S. Thom., q. LXXXIII, a. 3 ad 7.

Celebrare cum corporali non benedicto, mortale est. In casu tamen necessitatis possit etiam sine corporali celebrari. Pariter mortale est uti corporali valde immundo; veniale vero erit, si non sit valde immundum. Imo in necessitate, nempe si urgeat tempus audiendi Sacrum, nullum esset peccatum. Ita S. Alph., n. 387 et alii communiter.

Celebrare sine palla vel cum palla non benedicta, *mortale* est juxta plures, eo quod æque necessaria est palla quam corporale, quum olim palla esset ipsum corporale quo calix operiebatur; non vero *mortale* juxta alios, quia hodie non eadem currit ratio reverentiæ. In necessitate, palla deficiente, purificatorium aut bursa ad calicem operiendum adhiberi potest. S. Alph., n. 388.

Ex decreto S. C. Rit., 1852, licet uti palla panno serico cooperta, et auro contexta, *dummodo palla linea subnecta calicem cooperiat, ac pannus superior non sit nigri coloris, aut non referat aliqua mortis signa*.

Si purificatorium facile haberi non possit, probabiliter licitum est celebrare sine eo, ejusque loco adhiberi posset strophium mundum, quod postea ad profanum usum non adhibeatur. S. Alph., 389.

6° *Missale* cum cussino (vel ex consuetudine cum pulpito), idque per se sub gravi: si quis autem omnia ex memoria recitare potest sine periculo errandi, pro una alterave vice compluribus

scriptoribus probatur, licere ex sola etiam devotione sine missali celebrare, ita ut alius liber ad evitandam populi admirationem in altari ponatur. Item in altari apponi solent *tabellæ secretarum*, pro majori commoditate: quæ propter consuetudinem non adhibere, *indecens* foret. S. Alph., n. 390.

7° *Crucifixus*, non vero sola crux, quamquam sub veniali tantum. Crux, quæ requiritur in celebratione Missæ, non debet esse exigua, sed *præminere inter candelabra*, ita ut sacerdos et populus facile et commode eam intueri possint. Sic Bened. XIV, constit. *Accepimus*, 16 julii 1746. — Sed nota: a) Si in altari, in quo Missa celebratur, adest magna statua Crucifixi, hæc sufficit, nec addere oportet alia crux in medio candelabrorum: Sacror. Rit. Congr., 16 junii 1663. — b) Idem tene si in majori tabula altaris depicta appareat vel celata imago Crucifixi, quæ primum locum obtineat inter cetera quæ illic exprimantur. Bened. XIV, Constit. *cit.*; Many, *De Missa*, n. 126. — c) Si Missa celebratur in altari ubi SS. Sacramentum publice est *expositum*, crux exponi vel non exponi poterit, juxta locorum consuetudinem. Ita Bened. XIV, *De sacrificio Missæ*.

8° *Candela duplex accensa ex cera*. Celebrare sine ullo prorsus lumine, mortale est. S. Alph., n. 394. In casu saltem uno licitum est sine ullo lumine Sacrum peragere, scilicet quando peracta consecratione lumen extinguitur, nec aliud haberi potest; tunc enim urget ratio perficiendi sacrificii. — Imo probabiliter liceret etiam in necessitate celebrandi ad Viaticum ministrandi. Genicot, vol. II, n. 246; Lehmke, vol. II, n. 233. — Excepto casu necessitatis, non licet celebrare cum candelis ex sebo; et sunt, qui hoc ut peccatum mortale reprobant. S. Alph., n. 394.

Plures existimant licitum esse cum hujusmodi candelis celebrare etiam *ex sola devotione*, si ceræ haberi non possint. Suarez, d. 81, a. 6; Genicot, n. 245. — Sed communiter negant auctores etiam recentiores, v. gr. Card. D'Annib., vol. III, n. 400; Many, *De Missa*, n. 127, 1°.

Pariter cum sententia communiori et probabiliori non libet celebrare cum uno lumine cereo; sed si fiat, veniale non excedet, et quæcumque causa rationabilis ab omni culpa excusabit; quocirca deficiente altero cereo, sacerdos etiam ex mera devotione celebrare poterit. S. Alph., n. 394.

Iterum non licet perseverare in usu novarum candelarum ex stearina confectarum. Constat ex duplici declaratione Sacror. Rit. Congr. scilicet die 16 sept. 1843 et 7 sept. 1850.

Sed nota: a) Hodie videtur licitus usus candelarum, quæ partim

ex cera partim ex aliis materiis, præsertim vegetalibus, conficiuntur, v. gr. illæ dictæ candelæ *venetianæ*, seu ex cera venetiana. Gasparri, n. 783; *Ephem. liturg.*, vol. IX, p. 695 seq.; Berardi, *Praxis confess.*, vol. III, n. 259.

b) Lux vero *electricæ* nequit adhiberi ad cultum, sed tantum ad depellendas tenebras ecclesiasque splendidius illuminandas, caute tamen ne modus speciem præseferat theatralem, S. R. C., 4 jun. 1895.

c) Tolerari nequit ut *super altari* præter candelas ex cera habeatur illuminatio ex *gaz* (S. R. C., 8 martii 1879) aut *electricæ* (16 maji 1902). Videntur posse lampades electricæ suspendi e columnis altari proximis, vel poni etiam super gradus altaris, non vero super ipsum altare. Many, l. c., 3°, a.

9° *Velum calicis* et *bursa* pro corporali ex serico confecta secundum modum paramentorum sacerdotalium: *gravis* vero obligatio, modo irreverentia caveatur, pro hisce rebus non potest ostendi.

10° *Ampullæ vini et aquæ*, et *manutergium*: in quibus gravis obligatio solum respicit materiam aptam pro sacrificio et usu sacerdotis præbendam: optime sumuntur ampullæ vitreæ, licet adhibere argenteas.

11° *Minister masculus*. Celebrare sine ministro mortale est juxta omnes. Attamen communiter dicunt Doctores, licitum esse celebrare sine ministro, urgente necessitate ministrandi Viaticum. Idem concedunt alii, ut populus audiat Missam de præcepto. Ita Lugo, S. Alph., n. 319.

Permitti tamen potest, ut femina, præsertim monialis, respondeat tantum e longinquo, non ministret *ad altare* porrigendo urceolos etc.; hoc enim non posset excusari a mortali, quia Ecclesia omnino interdicat mulieribus celebranti ministrare. S. Alph., n. 392; Conc. Pl. Amer. Lat., n. 353.

Nota. — a) Vasa sacra, quum sacras species continent, citra peccatum mortale *tangere* non possunt ab eo, qui non sit saltem in ordine diaconatus constitutus. — b) Vasa sacra, dum S. Eucharistiam non continent, extra necessitatem a laicis tangi, veniale peccatum est: scilicet calicem, patenam, ciborium, lunulam ostensorii, corporale, pallam, purificatorium post usum sacrum nondum lota. — c) Permittitur tactus harum rerum sacrarum tum ex consuetudine tum ex privilegiis: omnibus clericis tonsuratis; laicis regularibus sacristis; monialibus sacristis; S. Alph., n. 382. — d) De lotione fere idem dicendum est ac de tactu, exclusis tamen monialibus atque laicis sacristis: imo decentius fit a personis in ordine *sacro*, saltem subdiaconatus, constitutis; quamquam probabile est, etiam primam lotionem

a solo clerico tonsurato fieri posse. S. Alph., n. 287; a laico vero eam fieri, nisi justa causa excuset, *veniale peccatum* est; *ibid.* — Aqua lotionis in sacrarium mittenda est; quodsi in alium locum decentem effundatur, peccatum quidem est, nisi necessitas excuset, at ex se *veniale peccatum tantum*.

12° Denique ad licite celebrandum sedulo observandi sunt *omnes ritus* in Rubricis Missalis præscripti, nec quidquam addendum, detrahendum aut mutandum. Porro Rubrica est informatio et designatio eorum, quæ in Missa servanda sunt; vocatur *Rubrica*, quia plerumque litteris rubris exprimitur.

Rubricæ, quæ disponunt circa ea, quæ *ante* vel *post Missam* agenda sint, probabiliter non pro *præceptivis*, sed pro *directivis* tantum haberi possunt, i. e. quarum violatio per se veri nominis peccatum non sit, minorem tamen convenientiam redolet, nisi forte justa aliter agendi adsit ratio, aut rubrica æquivalenter impleatur. S. Alph., 399.

Rubricæ, quæ res *intra Missam* servandas disponunt, generatim *præceptivæ* sunt, idque graviter aut leviter pro subjecta materia; attamen multi scriptores inter has ipsas rubricas quasdam esse censent, quæ mere *directivæ* sint. Vide plura de rubricis et cærimoniis apud Auctores.

Quod de rubricis dictum est, etiam observari potest de S. R. C. responsis; ex quibus, nisi præcipiendi seu sub peccato obligandi vis exprimitur, strictam obligationem non semper eruere licet.

Si committantur defectus circa partes essentielles aut integrales missæ, hi defectus suppleri debent, uti etiam defectus circa partes accidentales graves, aut necessarias pro sequentibus cærimoniis.

Missam *interrumpere* non licet citra gravem causam, quia missa est integrum, cujus partes conjungi debent. Porro legitimæ causæ interrumpendi missam sunt: a) præceptum et praxis Ecclesiæ; b) impotentia physica; c) impotentia moralis, seu necessitas propria vel aliena corporalis, aut spiritualis. Hinc licet missam abruptum, ut habeatur concio, ubi talis viget consuetudo; ut etiam fiant promulgationes festorum, jejuniorum, futuri matrimonii etc. Licet interrumpere missam, si baptizandus sit infans de vita periclitans, vel absolvendus graviter ægrotus, si nempe merito timeatur, ne absque sacramentis moriantur, nisi celebrans eis in auxilium veniat; imo et sacrificium interrumpere debet sacerdos ad conferendam Extremam unctionem, si nullum aliud sacramentum recipere valeat ægrotus. Quodsi in obeundis his functionibus *notabile* tempus impenderit, sacrificium redux de novo inchoare debet (propter interruptionem moralem), si adsit missæ celebrandæ necessitas. S. Alph., 352 seqq.

Ceterum quum Ecclesia per specialem S. Congregationem etiam de minutissimis rebus, quæ decorem et reverentiam SS. Missæ sacrificii spectant, providere soleat: sacerdos, ut Ecclesiæ a Spiritu Sancto directæ ejusque menti respondeat, nihil antiquius habere debet, nisi ut cum omni cura ipse in celebrando decorem et reverentiam servet, neque solum ea attendat, quæ severe præcipiantur, sed etiam quæ pro majore convenientia sint statuta et ordinata.

TRACTATUS QUINTUS

DE PŒNITENTIA UT EST SACRAMENTUM

PRÆAMBULA

Ex triplici tractatu præcedenti, constat vitam supernaturalem in hominem lapsum iterum infundi ad modum *regenerationis*, *confirmationis* et *enutrittonis* per sacramenta Baptismi, Confirmationis et Eucharistiæ.

Nunc vero inquirendum est, an, posito quod homo sic regeneratus, roboratus et enutritus, nihilominus iterum per peccatum a statu supernaturali deficiat, divinamque vitam amittat, supersit aliquod sacramentum, quo iterum atque iterum spiritualiter *resurgere*, *sanari* et *reconciliari* valeat, et quænam sint hujusmodi sacramenti et reconciliationis conditiones: in hoc porro contrahitur hujusce tractatus de sacramento Pœnitentiæ objectum.

Sed magnum, et arduum aggredimur opus, et in tota Christiana Morali difficillimum, cum de sacramento Pœnitentiæ tractationem sumimus. Argumentum siquidem sive ejus necessitatem, sive amplitudinem, sive innumeras, quibus circumsepitur, difficultates spectes, cetera quæ hactenus pertractavimus, longe superat. Vires pene omnes meas jam detritas longo, improbo, et injucundo labore persentio: infirmitas, mentis vigorem minuens, difficultatem scribendi auget. Non est tamen animo despondendum, sed divini spe adjutorii usque in finem perseverandum; qui enim dedit initium, ipse et finem, et complementum sua misericordia præstabit. Sed propius ad argumentum læccedentes, totam amplissimam tractationem in plures dividemus disputationes.

Cæterum, in hoc maxime tractatu apparet conclusionum moralium diversitas inter Theologos, dum alii in nimiam forte severitatem, alii vero in nimiam forte benignitatem propendere videntur. Nos autem vestigia ducis ac magistri S. Thomæ Aquinatis et S. Alphonsi de Ligorio fideliter de more prementes, media via incedere, non declinantes neque ad dexteram *rigorismi* neque ad sinistram

laxitatis pro modulo nostro conabimur; memores tamen illius principii S. Antonini, p. II, tit. IV, c. iv: « Melius Domino reddere rationem de nimia misericordia, quam de nimia severitate ».

Circa præsentem tractatum consuli possunt S. Thom., III p., q. lxxxiv et seq.; S. Alph., lib. VI, n. 425 seq., et *Prax. confess.*; S. Carolus Borr., *Monita ad Confessores*, etc.; Du Jardin, *De officio sacerdotis qua iudicis et medici*; Elbel, vol. III, *de Pœn.*; Gobat, *Theol. experim.* de eod.; Croix, lib. VI, p. II; Layman, *de Pœnit.*, tr. VI, c. x et xi; Lugo, *de Pœnit.*; Mazzotta, *de eod.*; Reuter, *Neo-confessarius*; Scavini, cap. *de Pœnit.*; Sporer, *de eod.*; Suarez, in III p. S. Thom.; Tambur., *Meth. conf.*; Tapphorn, *Verwaltung des Buss-sacramentes*; quam plurimi scriptores de theol. part.. Alberti, Benger, Schnech., Gassner etc.

DISPUTATIO PRIMA

De Pœnitentiæ Natura et Existentiâ.

Pœnitentia sensu lato accepta est dolor animi ob quodvis malum patratum; sumpta sensu stricto est: *Dolor animi de peccato commisso*; et triplici sub respectu accipitur: ut habitus, ut actus, ut sacramentum.

Considerata ut *habitus* definitur: *Virtus moralis infusa inclinans voluntatem ad dolorem et detestationem de peccato commisso, cum proposito non amplius peccandi, divinæque justitiæ satisfaciendi, et cum spe veniæ obtinendæ.*

Est igitur: a) *Virtus moralis*, quia habet pro objecto immediato non Deum, sed satisfactionem Deo debitam. — b) *Virtus infusa* seu *supernaturalis*, quia ex Tridentino, Sess. VI, can. 3: « Nemo potest pœnitere, ita ut ei justificationis gratia conferatur, absque præveniente Sp. S. inspiratione atque adiutorio ». — c) *Virtus inclinans voluntatem ad dolorem* etc., quia est de fide catholica non sufficere propositum melioris vitæ. — d) *Cum proposito* etc., quia nequit habere verum dolorem de peccato qui dum dolet paratus est ad illum iterum patrandum. — e) *Divinæque justitiæ satisfaciendi*: pœnitentia enim est quædam species justitiæ quæ habet pro fine damni Deo illati reparationem. — f) *Cum spe veniæ*; quia qui dolet de peccato, illudque detestatur, ac proponit emendationem, non debet desperare de venia, quum id sit injuria maxima illata Deo infinite misericordii.

Considerata ut *actus* definitur: *Animi dolor et detestatio de*

peccato commisso, cum proposito non amplius peccandi, divinæque justitiæ satisfaciendi, et cum spe veniæ obtinendæ.

Considerata ut sacramentum definitur: *Sacramentum a Christo Domino institutum instar judicii, quo peccata post baptismum commissa homini contrito, confesso et ad satisfaciendum parato per absolutionem sacerdotalem remittuntur.*

Ex qua definitione colligitur: a) pœnitentiam fuisse a Cristo D. institutam instar judicii. Quare et sacramenti et judicii rationem habet: sacramenti quoad substantiam; judicii quoad formam; — b) actus a pœnitente ponendos esse: *contritionem, confessionem et satisfactionem*; — c) actum ponendum a sacerdote esse *absolutionem*. — Cf. S. Thom., III p., q. LXXXIV, a. 1; q. LXXXV; S. Alph., n. 246; Del Vecchio, vol. II, tr. X, n. 585 seqq.; Elbel, vol. III, par. IX, n. 1 seqq.; Lugo, *de Pœnit.*, disp. 2, n. 50 seqq.; Suarez, *de Pœnit.*, disp. 2, sect. 3, n. 4 seq.

Waldenses, Wiclefitas et Hussitas Pœnitentiam non expunxisse ex albo sacramentorum, sed tantum errasse in hoc, quod improbis sacerdotibus potestatem absolvendi et alia sacramenta ministrandi denegarent, conveniunt eruditi, cum Bossuet, *Hist. des variations*, lib. II, n. 104 et 165.

Calvinistæ omnes cum Calvino rejiciunt sacramentum Pœnitentiæ, voluntque nullum aliud esse in Ecclesia remedium peccatorum post Baptismum commissorum, quam ipsum Baptismum in memoriam revocatum cum certa fide seu fiducia remissionis peccatorum. Ita etiam plures Lutherani. Qui vero profitentur Confessionem Augustanam, videntur admittere sacramentum Pœnitentiæ distinctum a Baptismo.

Quantum ad Lutherum ipsum, varius et inconstans in hac re fuit. Sed quidquid dixerit aut dicant modo Lutherani, quamdiu hærebunt capitali suo dogmati de justificatione ex fide per justitiam Christi imputatam, non possunt agnoscere Pœnitentiam pro vero sacramento gratiæ collativo, neque habere absolutionem pro actu judiciali remittente peccata, sed tantum pro aliqua declaratione extrinseca excitante ad fidem remissionis peccatorum, qua sola contendunt peccatorem justificari per imputationem justitiæ Christi. Unde, si quidam Anglicani, his novissimis temporibus, tentaverunt confessionem auricularem instaurare, non ausi sunt affirmare eam esse partem veri sacramenti.

Contra istos sit igitur seq.

PROP. — *Pœnitentia quæ in Ecclesia agitur, est verum et proprie dictum sacramentum distinctum a Baptismo.*

Prob. 1° Ex Doctr. Eccl. — In Conc. Trid., Sess. XIV, can. 1, legitur: « Si quis dixerit, in catholica Ecclesia Pœnitentiam non esse vere et proprie sacramentum pro fidelibus, quoties post Baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis, a Christo D. N. institutum, A. S. ». Et can. 2: « Si quis sacramenta confundens, ipsum Baptismum Pœnitentiæ sacramentum esse dixerit, quasi hæc duo sacramenta distincta non sint, atque ideo Pœnitentiam non recte secundam post naufragium tabulam appellari, A. S. ».

Prob. 2° Ex Scriptura. — Ad vere et proprie dictum sacramentum tria requiruntur, scilicet divina institutio, collatio gratiæ, et ritus sensibilis. Atqui hæc tria sunt in Pœnitentia, de qua agimus. Et quidem Joan. xx, 21 et seq., Christus conferens Apostolis potestatem remittendi peccata, sive hoc sacramentum instituens, dixit: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos... Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt.* Ergo habemus divinam institutionem. Sed remittuntur peccata, quod idem est, ac restitutio divinæ gratiæ amissæ. Ergo habetur quoque gratiæ collatio. Sed potestas ista a sacerdotibus exercetur per actum iudiciale. Ergo habetur etiam ritus sensibilis tam confitentis, qui sua manifestat peccata, quam sacerdotis, qui illa remittit. Et propterea Pœnitentia est vere, ac proprie dictum Novæ Legis sacramentum.

Et hoc ipsum confirmatur Matth. xvi, 19, ubi Christus ait Petro: *Tibi dabo claves regni cælorum. Et quodcumque ligaveris etc.* Et item cap. xviii, 18: *Quæcumque alligaveritis super terram etc.*

Prob. 3° Ex Traditione. — Omnes Ecclesiæ, tam Orientales, quam Occidentales, semper agnoverunt et agnoscunt Pœnitentiam, quæ in Ecclesia agitur, esse verum et proprie dictum sacramentum. Patet ex omnibus Ritualibus novis et antiquis, et ex unanimi consensione utriusque Ecclesiæ Græcæ et Latinæ, nec potest assignari primus qui hoc sacramentum in Ecclesia invexerit. Ergo certo tenendum est esse verum sacramentum a Christo per Apostolos ad nos derivatum.

Porro hic recoli possunt quæ dicta sunt in tract. *de Sacram. in genere* ubi agebatur de numero sacramentorum. Ibi enim probatum est ex Traditione Pœnitentiam esse unum e septem sacramentis adeoque a Baptismo distinctum.

Prob. 4° Ex ratione congruentiæ. — Conveniens erat divinæ misericordiæ remedium seu sacramentum instituere non solum contra originale peccatum, sed etiam contra peccata actualia commissæ post Baptismum. — Cf. Auctores supra citatos.

DISPUTATIO SECUNDA

De Sacramenti Pœnitentiæ Materia et Forma.

Duplex distinguitur materia sacramenti, remota scilicet, et proxima. *Remota* sunt peccata. Et duplex est, necessaria et libera. *Materia remota necessaria* sunt omnia peccata mortalia post Baptismum commissa: *libera* autem sunt peccata venialia, et etiam mortalia alias rite confessa. De materia autem *proxima*, licet convenit inter Theologos, quod partes sacramenti Pœnitentiæ sint *contritio*, *confessio*, et *satisfactio*, tamen non parva de hoc fuit quæstio inter Scotum et D. Thomam.

Juxta Scotum, cui plures accesserunt inter veteres et recentiores, uti Scotistæ, Maldonatus, Ballerini, Berardi etc., signum sensibile hujus sacramenti constitutum reponendum est in *absolutione*, quæ prout est externa cærimonia, *proximam materiam* constituit, *formam* vero quatenus vim habet significandi peccatorum remissionem. Unde, in hac sententia, tres actus pœnitentis, scilicet, contritio, confessio et satisfactio, requiruntur tantum ut dispositiones necessariæ ad effectum sacramenti recipiendum. — Cf. Gury-Ball., vol. II, n. 226, *nota*; Maldonatum, tract. *de Pœnil.*, p. III, thes. 7, ubi fuse disserit de hoc argumento.

Juxta quosdam veteres Theologos ut Antissiodorensis, Alexander Alensis etc. *manus impositio* est *materia proxima* hujus sacramenti. Merito hæc sententia ab omnibus rejicitur.

Juxta D. Thomam, cui accesserunt Suarez, Bellarminus, De Lugo et alii plures, tenendum est actus pœnitentis nempe contritionem, confessionem et satisfactionem esse proprio sensu materiam proximam.

Ad uberiores intelligentiam hujus communioris sententiæ notetur cum cl. Mazzella: actus pœnitentis considerari possunt ut *actus supernaturaliter meritorii* sive de condigno sive de congruo, et sic conferunt gratiam ex opere operantis, et non sunt, sub hoc respectu, materia sacramenti. Possunt considerari ut *a Christo instituti*, ut simul cum absolutione sint signum significans et conferens gratiam, et sic præter et ultra omne meritum pœnitentis gratiam producant, et sunt materia proxima sacramenti.

Quæstio hæc de materia proxima sacramenti Pœnitentiæ non fuit profecto a Conc. Trid. definita, ut bene probant auctores Scotistæ.

Sed grave argumentum ex Florent. et Trid. auctoritate habet et ideo est præferenda Thomistica.

Forma sacramenti Pœnitentiæ sunt verba: Ego te absolvo etc., ut in Rit. Rom., vel alia æquivalentia. Juxta communem sententiam vero verba essentialia sunt solum: Ego te absolvo.

His positis, sit seq.

PROP. — a) *Tres actus pœnitentis, scilicet, contritio, confessio, et satisfactio, sunt proxima materia sacramenti Pœnitentiæ.* — b) *Forma vero sunt illa verba: « Ego te absolvo ».*

Prob. 1^a Pars. 1° Ex Doctr. Eccl. — Conc. Florent. in decr. ad Armenos, post declaratam necessitatem materiæ et formæ in quolibet sacramento, hæc addit: « Quantum sacramentum est Pœnitentiæ, cujus quasi materia sunt actus pœnitentis, qui in tres distinguuntur partes ».

Similiter Trid., Sess. XIV, cap. III: « Sunt autem quasi materia hujus sacramenti ipsius pœnitentis actus, nempe contritio, confessio et satisfactio. Qui quatenus in pœnitente ad integritatem sacramenti, ad plenamque et perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hac ratione Pœnitentiæ partes dicuntur ». Ergo ex mente illorum Conciliorum non verba absolutionis, sed tres actus pœnitentis sunt proxima illius sacramenti materia.

Insuper illi actus dicuntur esse *quasi* materiam: « non quia *veræ materiæ sacramentalis* rationem non habeant; sed quia ejus generis materia non sit, quæ extrinsecus adhibeatur, ut aqua in Baptismo, chrisma in Confirmatione ». Ita Catech. Rom., *de Pœnit.*, n. 17. Eodem modo loquitur S. Thomas, *Opusc.* 5, ex quo Conc. Flor. suum decretum deprompsit, et tamen nemo negat S. Thomam habere actus pœnitentis pro vera et essentiali materia sacramenti, III p., q. LXXXIV, a. 1 ad 1, 2, a. 3; q. xc, a. 1.

Prob. 2° Ex Ratione Theol. — Sacramentum Pœnitentiæ institutum est per modum actus et processus judicialis, ut patet ex locis cit., Matth., xvi, 19; xviii, 18, et Joan., xx, 23. Atqui processus judicialis constat ex accusatione, defensione et satisfactione rei, tamquam ex materia, et sententia judicis, tamquam ex forma complente et perficiente processum judicialem. Ergo sacramentum Pœnitentiæ constat dolore, confessione et satisfactione pœnitentis, tamquam ex materia, et absolutione seu sententia sacerdotis, tamquam ex forma, sua expressiori significatione complente et perficiente ritum sacramentalem.

Nota. — Ut et per se intelligitur, harum partium ratio accipi debet proportionaliter, prout exigit specialis natura talis judicii

quod in quibusdam convenit, in aliis vero discrepat a cæteris judiciis forensibus.

Prob. 2^a Pars. 1° Ex Doctr. Eccl. — Conc. Florent. docet: « Forma hujus sacramenti sunt verba absolutionis, quæ sacerdos profert, cum dicit: *Ego te absolvo...* ». Conc. Trid., Sess. XIV, c. III: « Docet præterea sancta Synodus, sacramenti Pœnitentiæ formam, in qua præcipue ipsius vis sita est, in illis ministri verbis positam esse: *Ego te absolvo* etc., quibus quidem de Ecclesiæ sanctæ more preces quædam laudabiliter adjunguntur; ad ipsius tamen formæ essentiam nequaquam spectant, neque ad ipsius sacramenti administrationem sunt necessariæ ».

Prob. 2° Ex Scriptura. — Sicut enim dixit Dominus discipulis, Matth., xxviii, 19: *Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos*, etc.; ita dixit eisdem, Matth., xviii, 18: *Quæcumque solveritis*, etc. Atqui sacerdos vi priorum Christi verborum dicit: *Ego te baptizo*; ergo vi posteriorum debet dicere: *Ego te absolvo*.

Prob. 3° Ex Ratione. — Illa forma requiritur et sufficit quæ proprium effectum sacramenti Pœnitentiæ recte significat. Atqui id præstant verba allata. Ergo etc.

Et profecto ea verba recte significant *effectum* et *modum* sacramenti, nempe remissionem peccati per modum judicii; absolutio enim intelligitur non simplex remissio, sed remissio in judicio facta.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1° Certum est apud omnes, inquit S. Alph., n. 427, peccata jam rite declarata et per absolutionem remissa, esse materiam sufficientem sacramenti Pœnitentiæ. — Cf. Gury-Ball., n. 418, vol. II.

2° Adultus baptizandus sub conditione, in dubio Baptismi præcedentis, peccata jam accusata non debet iterum confiteri. Namque vel prior Baptismus fuit validus, necne: si prius, tunc validum fuit etiam sacramentum Pœnitentiæ jam collatum, et ideo per hoc jam remissa sunt illa peccata; si posterius, tunc validus erit posterior Baptismus, quo proinde tollentur peccata, de quibus agitur.

Cf. Reuter, n. 118.

3° E contra præfatus adultus accusare debet peccata nondum accusata, seu ab ultima confessione commissa. Ita juxta tutiorem et forte etiam probabiliorem sententiam, quam tenent Ærtnis, lib. VI, n. 187; Bargilliat, n. 916; Babenstuber, tr. VIII, p. II, disp. 1, a. 6, n. 34; Card. Vives, n. 590; Melata, *Man. theol. mor.*, p. 202; Mezger, tr. XVI, disp. 24, a. 4, n. 11; Noldin, *de Sacram.*, addenda ad n. 223; Sabetti, n. 775 contra Ball. P., vol. V, n. 22; D'Annib., vol. III, n. 301, not. 3; Genicot, vol., n. 259 et 488 et alios veteres,

qui contrarium sentiunt, et quorum sententia jam non est probabilis ex responsis S. Officii, 17 jun. 1715 et 17 dec. 1868, quorum primum statuerat quemdam hæreticum neo-conversum « esse rebaptizandum sub conditione, et collato Baptismo, *ejus præteritæ vitæ peccata confiteatur, et ab iis sub conditione absolvatur* »; alterum vero ad quæsitum « an debeat confessio sacramentalis a neo-conversis in Anglia exigì, et an debeat esse integra, resp. *affirmative*; et dandum esse decretum latum sub. fer. V, 17 jun. 1715 ». Novissime vero *Analecta ecclesiastica*, an. 1899, vol. VII, p. 489 vulgavit responsum S. C. de P. F. hucusque ignotum, quamvis datum jam fuerit 12 julii 1869, in quo dicitur « responsum S. Officii feriæ V, loco IV, die 17 dec. elapsi anni, licet episcopis Angliæ tantummodo rogantibus datum, universalem legem continere, proindeque non solum in Anglia sed in aliis etiam regionibus obligare. Hinc patet quod *nullatenus permitti possit ut prædictæ decisioni contraria sententia edoceatur* ». Quare cl. Lehmkuhl, *Casus*, vol. II, n. 290 et 292, omnino *certam* dicit nostram sententiam. — Cf. Conc. Pl. Amer. Lat., n. 559.

4° An adultus baptizandus et absolvendus sub conditione, primum baptizari vel absolvi debeat? — Ordo naturalis est primò conditionate baptizare, et deinde sub conditione absolvere; et revera hujusmodi ordo indicatur in præfata decis. S. Officii. Attamen valde utile est confessionem præmitti Baptismo, ad sufficientem baptizandi dispositionem dignoscendam et ad meliorem excitandam, atque absolutionem immediate post Baptismum conferri. — Cf. Gury-Ball., vol., n. 420.

5° Peccatum in genere tantum accusatum, v. gr. si quis dicat: « Accuso me de omnibus peccatis vitæ meæ », est materia sufficiens confessionis quoad ejus *validitatem*. Nam omnes consentiunt, ut valide absolvantur infirmi in articulo mortis, milites instante prælio, nautæ imminente naufragio, etc. sufficere externum aliquod signum confessionis, v. gr. manus apprehensionem, tusionem pectoris etc. Cum autem essentia sacramenti non immutetur extra casum necessitatis, sed eadem semper est pro variis casibus, et in casu necessitatis et extra casum necessitatis, sufficiens erit prædicta confessio *quoad sacramenti valorem*. Ita Croix, n. 620; Lugo, d. 17, n. 8; Reuter, n. 303.

Idem affirmandum probabiliter etiam videtur *quoad liceitatem*; nam, stante certa sacramenti validitate, illicitas aliunde exoriri non potest, quam ex positivo præcepto divino. Atqui hoc præceptum non habetur, ut patet ex Trid., Sess. XIV, c. v, secundum quod divinum

præceptum explicandi peccata et quoad numerum et quoad speciem non habetur nisi pro peccatis gravibus, nondum per claves Ecclesiæ directe remissis. Ubi igitur desint peccata gravia necessario accusanda in confessione, nulla est obligatio reliqua peccata accusandi et determinato numero et definita specie. Ita Apicella, *Ai Confess. Studio sull'assoluzione* etc.; Dicastillo, *de sacr. Pœnit.*, d. 9, n. 760. — Cf. S. Alph., n. 480 seqq.; Suarez, disp. 22, sect. 1.

6° In casu, quo quis v. gr. moribundus accusat tantum peccata in genere, *directe* remittitur prædicatum genericum peccati; *indirecte* reliqua peccatorum prædicata, quæ cum illo generica sunt a parte rei identificata. Ita Croix, *l. c.*; Lugo, *l. c.*, n. 13 seq.; Suarez, disp. 23, sect. 1, n. 4 et 11.

7° Pœnitente materiam sufficientem dubiam tantum præbente, confessarius tenetur exquirere certam de vita præterita, si velit absolvere, quia secus sacramentum periculo nullitatis exponeretur. Excipe, nisi casus occurrat, in quo pœnitens conditionate absolvi possit, quæ de re inferius. — Contrarium affirmandum est, si nolit absolvere, sed dimittere pœnitentem cum sola benedictione; quia pœnitens, qui materiam certe sufficientem non affert, jus ad absolutionem non habet. — Item, si pœnitens videatur habere dolorem dubium de solis venialibus, non tenetur ordinarie confessarius magnam diligentiam adhibere, ut illum ad dolorem commoveat, licet multo melius id faciat. Secus autem dicendum esset, si de mortalibus dubiis ageretur, ob pœnitentis periculum. Ita S. Alph., n. 432.

8° Per se loquendo necessario absolvendus, qui non affert materiam necessariam, sed liberam et certam. Ratio est, quia ex una parte pœnitens rite dispositus, postquam confessionem peregerit, jus habet acquisitum ad absolutionem; ex altera vero parte confessarius nullum jus habet pro suo arbitrato absolutionem largiendi vel denegandi, et sic pœnitentem defraudandi spiritualibus illis gratiæ donis, quæ absolutionem consequuntur. Ita S. Alph., n. 604; Croix, n. 1889.

9° Materia sufficiens et licita confessionis sunt venialia, aut mortalia alias confessa, secundum *speciem suam* etiam genericam, præscindendo a numero et a circumstantiis quibuscumque. Ratio est, quia sic habetur confessio peccati determinati, saltem unius in specie; nec est obligatio addendi numerum venialium, vel mortalium jam remissorum. Nihil enim est in forma absolutionis, quod determinationem alicujus peccati exigit. Ita Reuter, n. 202.

10° Colliges insuper qualiter sit procedendum cum simplicioribus illis, qui vel ob labilitatem memoriæ, vel ob teneritudinem con-

scientiæ nullum peccatum in specie aut nonnisi mera peccata dubia afferunt, praxis sane frequentissima mulierculis præsertim et rusticis jam grandævus. Semper enim conandum tibi erit, ut tandem emungas aliquod saltem peccatum in specie, etsi jam pridem confessum. Verum ne incassum et pœnitentem et te ipsum vexando labores, noli ab eo postulare, ut peccatum in specie exponat, mox enim respondebit: « Domine, nihil amplius scio, jam omnia olim commissa confessus sum etc. »; sed secundum dicta propone illi aliquot peccatorum species juxta conditionem status personæ; tum vero cum eodem conare dolorem supernaturalem cum proposito elicere (modum alibi docebimus); denique absolutum in pace dimitte. Cultiores autem instrue, ut in posterum pro majori securitate et certiori fructu ex hoc sacramento percipiendo præter peccata dubia vel levia quotidiana semper ex jam confessis subnectant aliud certum peccatum, de quo vehementius doleant et firmiter propositum nunquam amplius idem committere concipere possit. Ita Elbel, vol. III, p. IX. n. 19.

11° Rubricalis forma sic in Rituali Romano exponitur: « Cum sacerdos pœnitentem absolvere voluerit, injuncta ei prius, et ab eo acceptata salutari pœnitentia, primo dicit: *Misereatur tui omnipotens Deus, et, dimissis peccatis tuis, perducatur te ad vitam æternam. Amen.* Deinde dextera versus pœnitentem elevata, dicit: *Indulgentiam, absolutionem, et remissionem peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens, et misericors Dominus. Amen. Dominus noster Jesus Christus te absolvat: et ego auctoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis, et interdicti, in quantum possum, et tu indiges. Deinde ego te absolvo a peccatis tuis in nomine Patris †, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen.* Si pœnitens sit laicus, omittitur verbum suspensionis. — *Passio Domini nostri Jesu Christi, merita beatæ Mariæ Virginis, et omnium Sanctorum, quidquid boni feceris, et mali sustinueris, sint tibi in remissionem peccatorum, augmentum gratiæ, et præmium vitæ æternæ. Amen.* — In confessionibus autem frequentioribus et brevioribus omitti potest: *Misereatur etc.*, et satis erit dicere: *Dominus noster Jesus Christus etc.* ut supra usque ad illud: *Passio Domini nostri etc.* — Urgente vero aliqua gravi necessitate in periculo mortis, breviter dicere poterit: *Ego te absolvo ab omnibus censuris, et peccatis, in nomine Patris †, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen.* ».

Quinimmo, ut bene advertit Herincx, p. IV, tr. IV, disp. 1, n. 22, non est necesse in confessionibus ordinariis, absente apparentia censuræ, præmittere absolutionem ab eadem: ad quid enim, si nullius censuræ incursæ prorsus occurrat vestigium vel suspicio?

12° Invalida est absolutio, si sacerdos dicat tantum: *Absolvo*; quia solum verbum *absolvo* non præ se fert sensum ullum determinatum; et in nullum subjectum cadit; ergo nequit esse forma valida. Ita S. Alph., n. 430; Lugo, d. 13, n. 26.

13° E contra valide sacerdos potest plures absolvere unica forma dicens: *Ego vos absolvo a peccatis vestris*; quia omnia requisita ad validitatem reperiuntur. Et licite quoque id fieri potest in casu necessitatis, v. gr. in naufragio, ante prælium, vel in ipso prælio, etc.; essetque talis absolutio multiplex, non quidem *formaliter*, sed *virtualiter* et *æquivalenter*, et essent tot sacramenta, quot homines forent qui per aliquam confessionem et sufficientem dolorem essent dispositi. Ita Croix, n. 645, et alii omnes.

14° Invalida est forma *deprecatória*, v. gr. *Absolvat te Deus*. Ita saltem probabilius cum S. Alph., n. 430; Croix, n. 639, et aliis communissime. — Ratio est, quia sacramentum Pœnitentiæ institutum est per modum iudicii; proinde voluit Christus ut sacerdos tamquam iudex ferret sententiam, et hanc exprimeret; ergo peccata remitti debent ab ipso sacerdote tamquam Christi ministro; ergo non sufficit, quod Deum deprecetur, ut ea remittat. Ergo etc. Insuper ex Conc. Florent. sola forma iudicativa, ut vera forma sacramenti Pœnitentiæ, præscribitur.

Attamen forma deprecativa videtur *valida*, si ex intentione sacerdotis proferentis et *recepta consuetudine* sensum habet æquivalenter iudicativum, uti perbelle explicat cl. Sasse, *De Pœnit.*, th. 32, ubi duplicem distinguit deprecationis speciem.

Cæterum etsi aliqui negent usum formæ deprecativæ (Cf. Simonnet, *Inst. theol.*, IX, disp. 8), tamen saltem *probabilis* hic usus in Ecclesia Græca et etiam in veteri Ecclesia Latina negari non potest. — Cf. Goar, *Euchol.*, p. 673 seqq.; Martène, *De antiq. Eccl. Rit.*, lib. I, c. vi, a. 5, n. 12 et a. 7, t. I, p. 211 et 275 seq.; Migne, *P. G.*, LXXXVIII, 1899. — Hoc supposito, putandum non est tot illas absolutiones datas in Ecclesia sub forma deprecativa fuisse et esse invalidas. Hoc fere omnes Theologi moderni, uti Perrone, Franzelin, Hurter, Oswald, Schaur, Sasse, Pesch, Palmieri etc., affirmant et satis consonum est: non enim admitti potest per multa sæcula et in magna Ecclesiæ parte absolutiones fuisse invalidas. At quomodo hoc explicatur? Juxta nostram opinionem superius datam. Verum Ecclesia Latina nunc præscribit formam iudicativam.

In potestate Ecclesiæ est facere deprecativam invalidam; quia sic deprecativa: a) non haberet sensum ex circumstantiis et communi acceptione; — b) ad Ecclesiam pertinet significare quænam

forma judicialis sit authentica unice, ita ut qui alia utatur eo ipso careat jurisdictione; sed non constat quod fecerit. Nihilominus certe est graviter *illicita*, uti docet Genicot, vol. II, num. 267; Pesch, n. 284 seq.

15° Forma debet esse *directa*, in pœnitentem præsensem. Hinc absolutio neque licite neque valide dari potest absenti. Eruitur ex prop. damnata a Clemente VIII. Præsencia hæc debet esse saltem *moralis*, quæ adesse existimatur: a) si inter confessarium et pœnitentem non intercedat spatium plusquam circiter viginti passuum. Quare si pœnitens ob confessarii inadvertentiam inabsolutus recesserit, non est necesse ut confessarius eum revocet, sed, si adsit prædictum spatium, potest a confessionali illum absolvere; neque necesse est ut illum videat, dummodo certus sit eum esse intra prædictum spatium. Præterea — b) requiritur ut inter confessarium et pœnitentem nullum obstaculum, puta murus, sit positum. Verum in hoc casu ut judicetur utrum adsit præsencia moralis, necne, ex communi sensu colligendum est. Censeri potest adesse probabiliter præsenciam moralem si pœnitens sit vel aquis submersus, vel macerie obtectus, vel consistat in alio cubiculo, quocum communicat, mediante janua etsi clausa, cubiculum in quo consistit confessarius. Cum dubitatur de præsencia morali, et urget necessitas extrema ex parte pœnitentis, ei impertiri *potest et debet absolutio sub conditione* (si es capax).

Cf. S. Alph., n. 429.

Hinc absolutio per *telephonium* probabilissime invalida est, sed *certe* invalida non videtur dicenda. Interrogata S. Pœnitentiaria an in casu extremæ necessitatis dari possit absolutio per telephonium, censuit sibi nihil esse respondendum (1 julii 1884). — Cf. Ball.-P., vol. V, n. 25; Genicot, vol. II, n. 267; *Casus Romæ ad S. Apollinar.*, p. 89.

16° Valide absolvitur pœnitens tam a censuris quam a peccatis, per verba: *Te absolvo a peccatis tuis*. Etenim hæc verba involvunt absolutionem a quocumque vinculo ex peccatis orto; et nihil obstat, quin Confessarius dirigat intentionem ad absolutionem tum peccatorum, tum censurarum. Ita S. Alph., n. 430; Croix, n. 1567 et alii communiter.

17° Valida est absolutio, si Confessarius *prius* absolvat a *peccatis*, quam a *censuris*. Namque censura non obstat validitati sacramenti, sed tantum licitæ susceptioni vel administrationi. Si agatur tantum de excommunicatione, peccaret graviter, qui vellet prius absolvere a peccatis, quam a censuris, quia contra gravem Ecclesiæ prohibitionem ageret. Suspendio et interdictum non privant per se receptione

sacramenti Pœnitentiæ. Ita communiter S. Alph., *l. c.*; Croix, *l. c.*, et alii plurimi.

18° Forma debet etiam esse *absoluta*. Nunquam licet dare absolutionem *sub conditione* de futuro. Sed dari potest *valide* et *justa* de causa etiam *licite sub conditione* de *præterito* vel de *præsenti*. — Cf. S. Alph., n. 431; Antoine, cap. II; Billuart, diss. 6, art. 10, § 7; Collet, *De integr. conf.*, § 5; Gury-Ball., vol., n. 431 seqq.

Justæ causæ habentur in sequentibus casibus: a) Si confessarius positive et prudenter dubitet num pœnitentem rite absolverit. Sed in hoc casu confessarius potest etiam absolvere absolute, inducendo pœnitentem ad declarandum aliquod peccatum præteritum; imponendo novum actum contritionis; et injungendo levem satisfactionem. Gury, *Cas. de Pœnit.*, n. 387. — b) Si confessarius dubitet num in hunc pœnitentem vel in hæc peccata jurisdictionem habeat; pœnitens autem, negata absolutione, diu in peccato manere, aut infamiam subire deberet. — c) In dubio de dispositione pœnitentis, si absolutio absque gravi incommodo differri nequeat, puta si pœnitens sit jamjam matrimonium contracturus quod non potest vel etiam non vult differre; si nequeat reverti ad eundem confessarium ita ut cogatur repetere confessionem apud alium confessarium; si pœnitens prævideatur non amplius reversurus et in pejora ruiturus. Gury, *l. c.*, n. 395. — Cf. Genicot, t. II, n. 281. — d) In dubio de materiæ sufficientia quod solvi nequeat, ut si pœnitens sit puer vel semifatuus. Hi quandoque absolvi possunt ne maneant in peccato mortali, si quod forte commiserint. S. Alph., *l. c.* — e) In dubio num pœnitens qui absolutione indiget, et se existimat absolutum, moraliter præsens sit. — f) In dubio num moribundus sensibus destitutus sacramenti capax sit. — g) In dubio utrum infirmus sit vivus an mortuus. — De hoc casu infra redibit sermo.

DISPUTATIO TERTIA

De Contritione.

Contritio, quæ primum locum obtinet inter necessarios actus pœnitentis, definitur ex Conc. Trid., Sess. XIV, cap. IV: *Animi dolor, ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cetero.*

Hinc contritio complectitur tres actus, scilicet: *dolorem*, i. e. animæ tristitia pro peccato commisso: *detestationem peccati*, nempe

actus quo voluntas odit, abominat peccatum commissum, velletque illud destruere, et hoc modo exprimitur: *vellem non peccasse*: est igitur odium circa peccatum cum desiderio quod non fuerit commissum; *propositum* non peccandi de cetero, i. e. voluntas firma non peccandi in posterum.

Proprietates contritionis quatuor recensentur, ut ex ejus natura declaratur: scilicet esse debet *a) interna* seu *vera*, i. e. corde et animo vere concepta, juxta illud Joelis, II, 13: *Scindite corda vestra, et non vestimenta vestra*. Contritio enim juxta Conc. Trid. est *animi dolor...*; animus autem rationalem voluntatem significat. Esse debet — *b) supernaturalis*, non solum ratione motivi, sed etiam ratione principii. Itaque quum justificatio impii sit opus supernaturale quod contritione perficitur, etiam contritio, ut sit proportio inter effectum et causam, debet esse supernaturalis, quatenus eliciatur a voluntate et simul a divina gratia actuali. Quare Innoc. XI damnavit hanc prop.: « Probabile est sufficere contritionem naturalem, modo honestam ». Esse debet — *c) universalis*, quatenus extendi debet ad omnia peccata mortalia nondum rite accusata, proinde etiam ad ea quæ omissa sunt ex justa causa a confessionis integritate excusante. Ratio est quia quodvis peccatum mortale dolore et detestatione non affectum pugnat cum gratia eique obicem ponit. Attamen non requiritur ut contritio extendatur speciatim ad singula peccata, sed satis est si extendatur ex motivo universali ad omnia peccata confuse vel conglobatim considerata. Denique — *d) esse debet summa*, non intensive, sed *appretiative*; seu dolor debet esse hujusmodi ut, facta comparatione inter peccatum et mala temporalia quæ pœnitenti acciderunt vel accidere poterant, hic magis doleat de peccato commisso.

Partitiones contritionis multiplices sunt; alia est *formalis*, seu explicita, quæ secundum se elicitur, alia *virtualis*, seu implicita, quæ includitur in alio actu, v. gr. in actu charitatis, quem quis elicit de peccatis suis non cogitans, sed tamen ita animo affectus, ut de illis explicite doleat, si eorum memor esset.

Rursum contritio alia est *perfecta*, quæ proprie contritio dicitur, et alia *imperfecta*, quæ appellatur *attritio*. Illa habetur, cum motivum doloris, et detestatio peccati commissi, cum proposito non amplius peccandi, formaliter consistit in charitate pura, et perfecta erga Deum, ita ut peccator doleat, non propter pœnas in quas incurrit, sed propter offensam Dei summi, et perfectissimi boni. Altera vero est, quæ concipitur vel ex consideratione turpitudinis peccati, vel ex gehennæ, et pœnarum metu, si tamen voluntatem iterum

peccandi excludat, et cum spe veniæ sit conjuncta. Utraque ista contritio dicitur, et est supernaturalis, quia supernaturalis semper est timor, licet in prima sit *filialis*, et in altera sit *servilis*, quia semper homo abstinere a peccato, et dolet de commissio, cum proposito non peccandi de cetero, propter pœnas a Deo infligendas; quæ omnia pertinent ad ordinem supernaturalem.

Suppositis quæ hucusque diximus de natura, proprietatibus et partitionibus contritionis, statuenda est doctrina catholica de ejus *necessitate* et *efficacia* in ordine ad effectum remissionis peccatorum.

Sit igitur seq.

PROP. — a) *Contritio in adultis necessaria est necessitate medii ad obtinendam peccatorum remissionem.* — b) *At contritio perfecta cum sacramenti voto valet ad remissionem obtinendam etiam ante sacramentum re susceptum.* — c) *Attritio vero, etiam sine charitate perfecta, ad illud valet in sacramento.*

Prob. 1^a Pars. 1° Ex Doctr. Eccl. — In Conc. Trid., Sess. XIV, c. iv, legitur: « Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius ». Et Sess. VI, c. vi: « Odium et detestatio de peccato inter præcipuas dispositiones ad justificationem recensentur ».

Prob. 2° Ex Scriptura. — Matth., III, 2: *Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cælorum.* — Luc., XIII, 3: *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.* — Eccl., II, 22: *Si pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini, et non in manus hominum.* — Apoc., II, 5: *Age pœnitentiam, et prima opera fac; sin autem, venio tibi, et movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris.* — Act. Apost., III, 19: *Pœnite mini igitur et convertimini, ut deleantur peccata vestra.*

Prob. 3° Ex Ratione. — Peccatum est injuria Deo illata. Atqui rectus ordo postulat, ut qui injuriam irrogavit, si veniam petat, offensam a se commissam detestetur. Ergo.

Porro supposito peccato mortali, contritio *necessaria* est *necessitate præcepti*, saltem aliquando in vita. — Hoc enim præceptum colligitur ex verbis Sacræ Scripturæ supra relatis, ex verbis sancti Joannis Baptistæ initio suæ prædicationis, et præsertim Christi ipsius in Evangelio. Intelligitur autem cadere *sub præceptum* ea contritio quæ requiritur ad justificationem, nempe contritio perfecta extra sacramentum, vel attritio cum sacramento.

Prob. 2^a Pars. 1° Ex Doctr. Eccl. — Legitur in Conc. Trid., Sess. XIV, c. iv: « Docet præterea (Sancta Synodus), etsi contri-

tionem hanc aliquando charitatem perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc sacramentum actu suscipiatur, ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni, sine sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam ». Ex quo patet hanc secundam partem esse fidei proximam, et contra Jansenistas, Bajum, et etiam Estium. — Cf. Prop. damn. Baji, n. 31, 32, 70 et 71.

Prob. 2° Ex Scriptura. — Prov., viii, 17, scriptum est: *Ego diligentes me diligo*. Ergo qui contriti sunt charitate perfecta, diliguntur a Deo; sed soli justi vere diliguntur a Deo. Ergo etc. Item Luc., vii, 47, Christus de muliere peccatrice ait Pharisæo: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*. Et in I Petri cap. iv, 8, habemus: *Charitas operit multitudinem peccatorum*.

Prob. 3° Ex Patribus. — Communiter SS. Patres hanc docent veritatem: nos duos seligimus, scilicet Chrysostomum, et S. Leonem Magnum. Ille hom. VII, in ep. II ad Timoth., n. 3, scribit: « Sicut ignis in silvam ingressus omnia purgare solet, sic dilectionis fervor, quocumque inciderit, omnia tollit, et excindit... ubi charitas est, omnia sublata sunt mala ». Et S. Leo in ep. CVIII, al. LXXXIII, cap. iv: « Nullas, ait, patitur veniæ moras vera conversio, dicente Spiritu Dei per Prophetam: *cum conversus ingemueris, tunc salvus eris* ».

Prob. 4° Ex Ratione. — Contritio enim includit necessario charitatem perfectam; porro amare Deum perfecte, est cum Deo conjungi; conjunctio autem cum Deo necessario disjunctionem a peccato operatur, cum non possit quis unum extremum amplecti, quin ab extremo opposito totaliter recedat. Ergo.

Prob. 3^a Pars. 1° Ex Doctr. Eccl. — Conc. Trid., Sess. XIV, c. iv, ait: « Et quamvis sine sacramento Pœnitentiæ (attritio quæ vel ex turpitudinis peccati consideratione vel ex gehennæ et pœnarum metu communiter concipitur), per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit ».

Prob. 2° Ex Ratione. — Pœnitentiæ sacramentum per se institutum est ad transferendum hominem e statu peccati in statum gratiæ. Atqui si actus contritionis perfectæ requiritur ut dispositio ad recipiendum hoc sacramentum, nunquam per se sacramento Pœnitentiæ homo e statu peccati in statum gratiæ transfertur. Ergo actus contritionis perfectæ non requiritur.

Major colligitur ex jam dictis de existentia et natura sacramenti Pœnitentiæ et constat ex Conc. Trid., Sess. XIV, c. i, can. 3, 9.

Minor patet: nam si peccata jam necessario remissa supponuntur ante absolutionem, ipsa absolutione per se nunquam homo e statu peccati in statum gratiæ transfertur, et immerito Pœnitentia dicitur sacramentum mortuorum, cum per se applicari nequeat nisi hominibus spiritualiter vivis.

Hic placet notare nos in hac tertia parte sufficientem ad remissionem peccatorum vocare attritionem, eo sensu quod non requiratur charitas perfecta, non autem quod non requiratur aliquis amor initialis. Sed multum disputata est quæstio, quid sibi velit illud *initium dilectionis*, quo secundum Trid., Sess. VI, cap. vi, ii, qui se ad justificationem præparant, ferri debeant. Sive illum dixeris amorem concupiscentiæ, sive affectum aliquem qui ad speciem charitatis pertineat, sed non sit ejus actus perfectus: illud practice satis certum est, qui cum spe veniæ doluerit vero et efficaci dolore de peccatis cum voluntate firma non peccandi de cetero, cum etiam in hunc dilectionis affectum, quicumque tandem necessarius sit, transiisse. — Cf. S. Thom., III p., q. LXXXV, a. 1 ad 3; q. LXXXVII, a. 1; S., q. I, q. v; *Quodl.* I, a. 9; *dé Verit.*, q. XXIX, a. 5 ad 4; IV, d. 17, q. II, a. 3; q. v ad 2; S. Alph., n. 435 seqq.; Billot, *de Pœnit.*; Bucceroni, vol. II, n. 677 seqq.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1° Præceptum contritionis obligat, modo *per se*, modo *per accidens*. Obligat *per se*, quando urget necessitas gravis se reconciliandi cum Deo, scilicet in periculo etiam probabili mortis, idque ex præcepto finem ultimum consequendi; item juxta aliquos quando quis versatur in statu peccati, ob proximum periculum moriendi in hoc misero statu, vel in graviora labendi; sed de tali obligatione non constat, vel saltem omissio contritionis in casu non esset peccatum distinctum ab eo in quod quis propter omissum medium incideret. — Cf. Lugo, *de Pœnit.*, d. 7, n. 240 seq.; d. 15, n. 55 seq.; Suarez, *de Pœnit.*, d. 15, sect. 6, n. 7, 8.

Obligat *per accidens*, quando urget aliud præceptum quod sine contritione adimpleri nequit, præsertim in sequentibus casibus, scilicet, quando urget præceptum confessionis annuæ, quando urget præceptum actus charitatis, quando quis reus peccati gravis sacramentum suscepturus aut ministraturus est, quoties recipitur sacramentum Pœnitentiæ, etiam devotionis causa. — Cf. S. Thom., III p., q. LXXXVII, a. 1; S. Alph., 437; Stoż, lib. I, p. II, n. 64.

2° Præceptum contritionis non obligat statim post patratum mortale peccatum, quia præceptum contritionis est affirmativum, nempe *pœnitentiam agile*; porro præceptum affirmativum non obligat sin-

gulis momentis: ergo præceptum contritionis non statim post patratum urget. Insuper sic multiplicarentur peccata quoties peccator advertens obligationem ac potens eam implere, per actus moraliter distinctos, id negligeret: quod sensui communi fidelium adversatur. — Cf. S. Thom., II-II, q. xiv, a. 2; IV, d. 17, q. iii et iv; S. Alph., n. 437; Billuart, diss. 4.

3° Non conveniunt Theologi circa dilationem contritionis peccatum grave inducentem. Concina alique putant esse hebdomadam; S. Alph., n. 437, alique esse mensem, alii trimestre, alii semestre, alii annum. Communior, ut ait Palaus, *de Pœnit.*, d. un., p. III, n. 9, sententia saltem dilationem eam admittit, quam et Ecclesiæ præceptum de annua confessione; quam doctrinam S. Alph., *ibid.*, etiam S. Thom., IV, d. 17, q. iii, a. 1, q. iv, attribuit, quamvis ipse « non omnino acquiescat ». — Ceterum, ut habet idem S. Alph., *l. c.*, « peccatores, præsertim rudes, ab hoc peccato dilatæ pœnitentiæ ob inadvertentiam, ut plurimum, immo fere semper excusari possunt ». — Cf. S. Thom., *Quodl.* I, a. 11; S. Alph., lib. VI, n. 437; Elbel, n. 54, vol. III, p. IX; Layman, c. ii, n. 6; Lugo, d. 15, n. 55 seq.; Suarez, d. 15, sect. 6, n. 7 seq.

4° An vero qui in articulo mortis suscepit sacramentum Pœnitentiæ cum sola attritione, teneatur insuper elicere actum contritionis explicitum ad mortale delendum, alii affirmant, quia ex ipsa lege charitatis quilibet tunc tenetur arripere remedia tutiora; sed plures alii negant, cum ille jam justificatus sit per solam attritionem cum sacramento. Utrumque est probabile: sed primum est consulendum cum agatur de summo salutis negotio irreparabili.

Cf. S. Alph., 437; Sanchez, *in Dec.*, t. I, lib. I, c. i, n. 34; Suarez, d. 14, sect. 6, n. 18.

5° Cum ad sacramenti validitatem contritio elici debeat ante absolutionem, quia forma cadere debet super materiam præsentem; ideo communius docent non oportere ut illa præcedat etiam confessionem, quia etsi elicita post illam, moraliter ei unitur, in eamque influit ac dolorosam reddit; si tamen ipsa confessio fiat animo absolutionem obtinendi, et non sit mera peccatorum narratio. Huic favet *Rituale* dicens, *audita confessione* (confessarius) *ad dolorem efficacibus verbis adducere pœnitentem conabitur*. Et universim confessarii solent excitare pœnitentem ad dolendum de culpis narratis, audita, antequam absolvant. — Cf. S. Alph., n. 445; *Homo Ap.*, tr. XVI, n. 20; Ithur., *Cas.* XI, n. 4; Suarez, disp. 20, sect. 4.

6° Non dubito asserere, quoties confessio derivat ex peccatorum displicentia, in virtute perseverare dolorem, per aliquot dies, dum

illa confessio est illius doloris effectus. Secus autem si quis ex mera devotione, aut ad votum vel pœnitentiam implendam confiteretur; tunc prior dolor non haberet relationem cum præsentī Confessione. — Cf. S. Alph., n. 446; *Homo Ap.*, l. c.; Carden., in pr. I^a Innoc. XI, p. 65, n. 88; D'Annib., ed. 3^a, p. III, n. 315; Lehmke., *Theol. mor.*, n. 280; Lugo, *de Pœn.*, d. 14, n. 37-40; Suarez, d. 20, sect. 4, n. 29.

7° Si pœnitens novum peccatum mox vel paulo post absolutionem perceptam confiteatur, probabilissime non solum valide, sed etiam licite absolvitur absque novo dolore, modo prius vere doluerit ex aliquo motivo generali se extendente ad omnia, ideoque etiam ad hoc peccatum. Ita communissime DD. S. Alph., 448; Gobat, *Theol. exper.*, tr. VI, 165; Stoz, lib. I, p. II, 52; Illsung, tr. VI, disp. 6, n. 43; Babenstuber, tr. VIII, p. VI, disp. 4, a. 3, n. 57; Reiffenstuel, *Theol. mor.*, tr. XIV, dist. 6, n. 62; Sporer, *Theol. sacr.*, p. III, n. 298; Bosco, disp. 7, sect. 4, n. 149, ubi ait, talem pœnitentem, perseverantem in antiquo dolore, posse absolvi de novo absque ullo scrupulo. Fateor tamen, consultius esse, ut pœnitens de peccato noviter confessus novum eliciat dolorem; idcirco oportet ut confessarius de hoc moneat aut saltem interroget, utrum etiam de hoc peccato doleat, quod cum facile fieri possit, in praxi de facili non est intermittendum.

8° Tenendum est pro praxi, quidquid speculative dicatur, eum qui cum dolore unius solum peccati (aliorumque vero peccatorum suorum inculpabiliter obliviscatur), bona fide fuit confessus et absolutus, non teneri confessionem repetere. Ratio ex dictis colligi potest: quoties enim probabile est, absolutionem valuisse, toties pœnitens liberatur ab onere eadem peccata denuo subjiciendi clavibus; atqui probabile est, absolutionem valuisse non obstante dolore particulari; ergo. — Cf. S. Thom., S., q. ix, a. 1; IV, d. 17, q. III, a. 4, q. i; S. Alph., n. 444; D'Annib., ed. 3^a, p. III, n. 312; Gobat, *cit.*, tr. VI, n. 179.

9° Certum est ad veram contritionem non esse necessarium longum tempus, sed sufficere minimum, imo et unicum instans. Ratio est: quia ad hanc solum requiritur, ut peccator a suis peccatis aversus, ad Deum convertatur et respiscat; atqui hoc fieri potest in momento temporis, quemadmodum quis in unico momento potest a Deo averti mortaliter peccando. Ob eandem rationem non requiritur certa intensio contritionis, sicut nec ad peccandum requiritur intensio certa voluntatis. — Cf. S. Alph., 433, 442; Filliucc., tr. VI, n. 230 et 235; Lugo, disp. 5, n. 84-87.

10° Nec requiritur comparatio formalis in appretiatione inter varia mala et peccatum vel Deum. Sufficit enim ut peccator sincere et vere

peccata detestetur et nolit amplius peccare. Imo valde imprudenter agunt confessarii, qui ad dolorem, summus ne sit, explorandum, pœnitentibus quasdam comparationes proponunt valde periculosas, v. gr. mallesne vivus comburi, vel omnia martyrum tormenta subire, aut reptilia venenosa manducare, quam iterum peccare? Tales enim comparationes vividius phantasiam movent, et accedente valida tentatione, facile amittitur vera dispositio, quæ antea existebat. — Cf. S. Alph., n. 433; Scotum, IV, dist. 15, q. 1, n. 9; Herincx, p. IV, tr. IV, disp. 2, n. 30.

11° An autem in confessione sufficiat attritio concepta ex solo metu pœnarum temporalium, disputant. Etsi pœnæ temporales considerentur prout a Deo infliguntur, tamen ad justificationem sufficere negant Canus et Concina; cum enim solo naturali lumine peccator cognoscere valeat illas a Deo infligi dolor naturalis esset. Adde: Tridentinum sermonem habens de motivis attritionis copulative loquitur *gehennæ et pœnarum*. Sed videtur probabilius cum Suarez et Lugo sufficere attritionem ex solo metu pœnarum hujus vitæ concepto, si ea supernaturalis sit; id est si id cognoscatur lumine fidei, ideoque Dei auxilio. Sane fide edocti sumus etiam pœnas temporales Deum infligere peccatoribus ad eos puniendos, et a peccatis absterrendos. Tridentinum autem disjunctive esse intelligendum patet, quia secus nimis probaret; probaret enim ad attritionem *formidolosam* requiri præter metum gehennæ etiam metum malorum temporalium. In omnium autem sensu sufficit ad veniam pro venialibus impetrandam attritio ex metu pœnarum Purgatorii concepta; evincitur ex Tridentino. Et remittuntur etiam extra sacramentum et sine voto sacramenti; neque enim sunt de necessitate confitenda. — Cf. S. Alph., n. 440; Ball.-P., vol. V, n. 65 seq.; Berardi, *Praxis*, vol. IV, n. 17; Bucceroni, vol. II, n. 687; Genicot, vol. II, n. 273; Lugo, disp. 9, n. 28.

12° Implicitum sufficit votum, quale, scilicet, includitur in contritione perfecta aut in amore Dei super omnia. Etenim Conc. Trid., n. 4, declarat: « contritionem perfectam cum voto sacramenti Pœnitentiæ, quod in illa includitur, hominem Deo reconciliare priusquam hoc sacramentum suscipiatur »; ergo sufficit hujus sacramenti votum in perfecta contritione inclusum seu implicitum. Ita communiter. Revera, contritio perfecta cum voto tantum implicito Baptismi sufficit ad peccati mortalis ante Baptismum commissi remissionem; ergo et, post Baptismum, votum implicitum Pœnitentiæ ad reconciliationis gratiam sufficere debet; eadem enim est ratio. — Cf. S. Alph., n. 437; Billuart, diss. 1, a. 4, § 2.

13° Contritio, ut valeat, debet esse conjuncta cum proposito saltem implicito non peccandi de cetero. Constat ex dictis. Propositum, si est formale et explicitum, debet esse: *firmum, efficax, universale*. — Debet esse: a) *firmum*, quod consistit in voluntate absoluta qua pœnitens statuit velle pati potius quodvis temporale malum, quam peccare. Si forte pœnitens in peccata, circa quæ nunc facit propositum, jam pluries lapsus fuerit, hi relapsus haud semper sunt indicia non adesse in actuali proposito firmitatem: relapsus enim facile accidere possunt ex fragilitate et inconstantia humana. Quod attinet vero ad relapsus qui in posterum prævidentur, quamquam pœnitens judicat se, attenta sua fragilitate, relapsurum, non ideo est ad judicium defectus firmi propositi: aliud enim est mentis judicium, et aliud propositum voluntatis; quod verum est præsertim si pœnitens dicat se confidere Dei auxilio juxta illud: *Omnia possum in eo qui me confortat*. Verum si pœnitens jam pluries, absque ulla repugnantia, eodem prorsus modo relapsus est, præsertim si agatur de consuetudinario qui cito post absolutionem relapsus est; item si pœnitens nolit divinum auxilium implorare; aut si frigide dicat se emendaturum; vel etiam si credat se minime posse a Deo sufficiens auxilium impetrare, de existentia firmi propositi potest dubitari. Debet esse — b) *efficax*. Ille habet propositum efficax qui serio paratus est ad adhibenda omnia media tum naturalia, tum supernaturalia ad evitandos relapsus. Inter media naturalia potissimum est fuga occasionum proximarum, quæ sæpe sunt peccatorum causa. Debet esse — c) *universale*, seu extendi debet ad omnia peccata mortalia *quæcumque*, i. e. non solum patrata, sed etiam ad ea quæ patrari possunt. Ut pœnitens satisfaciât huic obligationi, sat erit si concipiat generale propositum non amplius peccandi. Aliquando tamen exigendum est a pœnitente propositum speciale, quum puta satisfacere debeat alicui gravi obligationi. Si forte pœnitens bona fide tantum circa peccata patrata et accusata elicuerit propositum, quin de oblitis cogitaverit, nihil obstat, dum dolor elicitus fuerit ex aliquo motivo universali: quo casu quoad peccata oblita satis est propositum implicitum inclusum in ipsa contritione, quæ etiam ad illa *virtualiter* extenditur. Contrarium dicendum est, si contritio elicitâ fuerit ex motivo particulari. S. Thom., III p., q. LXXXVII, a. 1; S. Alph., 450 seqq.; Bucceroni, vol. II, n. 694; Elbel, vol. III, p. IX, n. 85 seqq.; Genicot, t. II, n. 281.

DISPUTATIO QUARTA

De Confessione.

Alius actus pœnitentis ad sacramentum Pœnitentiæ necessarius est Confessio, quæ, prout ad pœnitentiam spectat definiri potest: *Accusatio priorum peccatorum, post Baptismum commissorum, a pœnitente sacerdoti competenti facta, ad veniam per virtutem clavium obtinendam.*

Dicitur primo: *accusatio priorum peccatorum post Baptismum commissorum*; quibus indicatur tum genus ad quod pertinet actus confessionis, tum ejusdem objectum seu omnia et sola peccata propria post Baptismum patrata.

Exinde confessio debet esse *integra, fidelis, simplex, et discreta*. Et quidem *integra*, seu complectens omnia peccata mortalia post Baptismum commissa, et nondum in debitis conditionibus sacerdoti declarata. — *Fidelis* seu sincera, ita ut in peccatis declaratis nihil exaggeretur, nec peccata supposita adjiciantur. — *Simplex*, id est, non intermixta sermonibus impertinentibus, nec fucata verbis, neque figuris adornata; sed nuda, clara et brevis peccatorum declaratio. — *Discreta*, id est, debet fieri verbis honestis et discretis, maxime in explicandis peccatis contra castitatem; nec debent manifestari peccata aut defectus aliorum sine necessitate.

Dicitur secundo: *a pœnitente sacerdoti competenti facta*; in his indicatur tum agens seu illius accusationis auctor, scilicet, ipse reus; tum iudex apud quem fit accusatio, sacerdos scilicet, locum Dei in iudicio sacramentali tenens, approbatione et jurisdictione pollens. Unde illa accusatio vocatur *auricularis* et *secreta*, quatenus coram solo sacerdote, et ex parte sacerdotis sub sigillo secreti facta a pœnitente.

Dicitur tertio: *ad veniam obtinendam*; quo significatur motivum, seu finis, propter quem fit confessio; quæ idcirco debet esse *pura, dolorosa, humilis, parere parata*.

Et quidem *pura*, nempe ob finem honestum, seu ad veniam peccatorum gratiasque sacramentales obtinendas, non vero ad confessorii compassionem commovendam, ejusve benevolentiam, æstimationem captandam, etc. — *Dolorosa*, seu ex recogitatione et contritione proprii peccati; alioquin per se non esset vera dispositio ad veniam peccati proprii obtinendam. — *Humilis*, id est, fieri debet

cum vera humilitate cordis et corporis, scilicet genibus flexis, nisi excuset infirmitas, et nudato capite, si vir confiteatur; humilitas apparere debet etiam in modulo vocis, ita ut pœnitens cum verecundia, non autem per modum fabulæ, aut nudæ historiæ, sua peccata enarret. — *Parere parata*, id est, pœnitens debet esse dispositus ad parendum monitis confessarii tamquam doctoris, puta in fugiendis occasionibus, in adhibendis remediis, in restitutione facienda, acceptanda pœnitentia, etc., *quatenus confessarius ea pœnitenti indicit quæ lex sive naturalis sive positiva aliunde exigit*, ut recte monet Ballerinius; nam confessarius solum quoad satisfactionem injungendam præcipere potest.

Dicitur quarto: *per virtutem clavium*; quo innuitur illam confessionem esse dispositionem ad sacramentum Pœnitentiæ. Propterea denominatur *sacramentalis*.

Jam vero Wicleffus primus omnium negavit necessitatem Confessionis ex Christi institutione et docuit eam esse humanum inventum. Postea Novatores vel prorsus respuerunt Confessionem ut inutilem, imo perniciosam, vel agnoscentes ejus *utilitatem* inficiati sunt ejus *necessitatem*.

Contra sit seq.

PROP. — a) *Confessio sacramentalis omnibus in peccatum mortale post Baptismum lapsis necessaria est de jure divino*. — b) *Et, saltem semel in anno, necessaria etiam est de jure ecclesiastico omnibus fidelibus, qui graviter peccaverunt*.

Prob. 1^a Pars. 1° Ex Doctr. Eccl. — In Conc. Trid., Sess. XIV, can. 7, legitur: « Si quis dixerit in sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium non esse, jure divino, confiteri omnia et singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita et diligenti præmeditatione habeatur etiam occulta... A. S. ». Adde innumeras alias conciliorum et SS. Pontificum decisiones.

Prob. 2° Ex Scriptura. — Christus enim dicit Apostolis, Joan., cap. xx, 22-23: *Accipite Spiritum Sanctum; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; et quorum retinueritis, relenta sunt*. — Et Matth., xvi, 19, dixit Christus Petro: *Quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cælis*. — Et xviii, 18 ait omnibus Apostolis: *Quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in cælo*. Unde sic: Christus instituit Apostolos et sacerdotes *judices et medicos*, sine quorum sententia et curatione nemo graviter post Baptismum lapsus reconciliari potest et sanari; atqui hoc duplici munere fungi non possunt, incognita causa: quomodo enim sacerdotes discernere inter peccata, et alia quidem remitterent, alia vero re-

tinerent, nisi iudicium de singulis ferre possent? Quænam esset ratio aliis condonandi, aliis autem veniam denegandi? Quorsum tenderet illa suprema clavium potestas Apostolis et eorum successoribus a Christo tradita? Illusoria nempe foret, si peccatores non tenerentur sacerdotes adire, et ipsis peccata sua manifestare. Ergo necesse est, ut peccata mortalia post Baptismum commissa potestati clavium seu iudicio sacerdotum subiciantur. Ergo confessio de jure divino necessaria est.

Prob. 3° Ex Traditione et præscriptionis argumento. — Confessio enim semper fuit in usu ab exordio Ecclesiæ; testes sunt Patres: sæc. I S. Clemens; sæc. II S. Irenæus; S. Cyprianus sæc. III; sæculo IV S. Gregorius Nissenus. In cæteros D. Augustinus, qui v sæculo aiebat: « Nemo sibi dicat, *occulte ago; apud Deum ago, novit Deus qui mihi ignoscat quid apud Deum in corde ago.* Ergo sine causa dictum est: *Quæ solveritis in terra soluta erunt in cælo.* Ergo sine causa sunt claves datæ Ecclesiæ; frustramus Evangelium Dei, frustramus verba Christi ». Et D. Ambrosius, lib. *De parad.*, c. XIV: « Non potest quis justificari a peccato, nisi ante confessus fuerit peccatum ».

Testes sunt: Concilia, ut Cabillonense anno 613, et Trullanum anno 692; item Turonense, Remense, Parisiense, Maguntinum, Wormatiense, etc., quæ quidem Concilia omnia ante sæculum XII celebrata fuerunt.

Testes sunt: Omnia antiquissima et Latinorum, et Græcorum, et Orientalium Ritualia. Item sectæ omnes, quæ longe ante Innocentium III ab Ecclesia catholica divisa sunt, ut græci, armeni, æthiopes hæresi vel schismate infecti, apud quos hæc doctrina adhuc viget uti a Christo Domino descendens. Sane confessio peccatorum ardua et onerosa per tot sæcula tam perseveranter et universim observata non fuisset, si esset hominis inventum; sed satis fuisset in corde suo peccatorem pœnitere.

Prob. 4° Ex multiplici utilitate confessionis sacramentalis. — a) Homo quilibet summopere indiget amico fideli, qui sit ejus omnibus cogitationibus intimus, atque in omnibus viis ejus sapiens deditusque director: atqui per institutionem confessionis, sacerdos, ex statu et officio, factus est pœnitenti amicus quam maxime intimus et sub ipsa sacramenti inviolabili religione fidelissimus; sed etiam director in viis divinis, ipsaque gratia ex opere operato pollens, et ad pœnitentis salutem omnia impendens, seipsumque libentissime superimpendens: ergo confessionis auricularis institutio innatis et legitimis propensionibus naturæ humanæ perfecte consonat atque satisfacit.

b) Peccator, ut reviviscat, debet et super seipsum reflectere, et recognoscere seu intra seipsum confiteri suum peccatum, et per humilitatem tollere causam omnis peccati, nempe superbiam; atqui, posita auricularis confessionis necessitate, oportet peccatorem omnes conscientiae suae sinus et latebras explorare, culpas non solum interius et coram Deo recognoscere, sed insuper sacerdoti confiteri cum verecundia, quæ pro peccato commisso satisfacit, et simul delinquendi cupiditati tamquam frena injicit, et improbitatem coercet; ergo auricularis confessionis institutio est medium expiationis, satisfactionis et emendationis per se quam maxime efficax.

c) Tandem societas jus habet ad veritatem circa peccatorem, et ad reparationem damni sive spiritualis sive temporalis ex peccato consecuti: atqui, per confessionem auricularem, ipse reus omnes conscientiae suae sinus patefacit ministro societatis spiritualis; et exinde efficacius determinatur ad reparationem damni per peccatum proximo illati; ergo confessionis auricularis institutio omnimodo salutaris est atque utilis.

Prob. 2^a Pars. — Illud necessarium est *jure ecclesiastico* quod ab Ecclesia fuit præscriptum; atqui confessio sacramentalis ab Ecclesia fuit præscripta, nempe in Conc. Lateran. IV, anno 1215, sub Innocentio III celebrato, can. 21, his verbis: « Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata saltem semel in anno confiteatur fideliter proprio sacerdoti et injunctam sibi pœnitentiam studeat pro viribus adimplere... alioquin et vivens ab ingressu ecclesiae arceatur, et moriens christiana careat sepultura. Ergo.

Conc. Trid., Sess. XIV, can. 8, anathemate percutit eos qui dicerent ad confessionem « non teneri omnes et singulos utriusque sexus Christi fideles, juxta magni concilii Lateranensis constitutionem, semel in anno ». Ergo.

Ex ipsismet concilii Lateranensis verbis plures nascuntur difficultates quæ a nobis alibi jam propositæ et solutæ sunt.

Cf. S. Thom., *Suppl.*, q. xvii et seqq.; S. Alph., 445 seq.; Assemani, *Bibliotheca Orientalium*, tom. II; *De scriptor. Monophysit.*, c. xxxi seq., p. 171, 366; Bolland., *Acta SS. Inn. V*, 145; Bougaud, *l. c.*; Clericatum, *de pœnit. decis.*, 17; Denzinger, *Ritus Orientalium*, vol. I, 434 seq.; Elbel, vol. III, p. IX, n. 115 seqq.; Hase, *Handbuch der protestantischen Polemik*, lib. II, c. vi; Herincx, p. IV, tr. IV, disp. 3, n. 3.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1° Præceptum divinum confessionis obligat certo *per se* in periculo, eoque magis in articulo mortis, et aliquando in vita. Ratio *primi* est, quia omnia præcepta positiva obligant saltem tempore necessitatis; secus enim nunquam obligarent, frustra que imponerentur. Ratio *secundi* est, quia præcepta affirmativa non obligant tantum in extrema necessitate, sed etiam quando eorum impletio rationabiliter necessaria judicatur.

Obligat sæpe *per accidens*, i. e.: a) quum Eucharistia suscipienda est; — b) quando urget præceptum se reconciliandi cum Deo, vel requiritur status gratiæ, v. gr. ad sacramenta administranda, vel ad ea recipienda, quæ dicuntur *vivorum*, *nec elici potest actus contritionis perfectæ*; — c) quando urget gravis tentatio, quæ *secus superari nequeat*. — Cf. S. Alph., 665; Bosco, disp. 7, sect. 6, n. 132; Reiffenstuel, *Theol. mor.*, tr. X, dist. 3, n. 16.

2° Præceptum divinum non obligat *statim post peccatum*. Ratio est, quia talis obligatio nullo certo fundamento nititur.

Facile determinari nequit, *quoties* in vita et *quo* præciso tempore urgeat præceptum divinum. Quidquid sit, nihil dubitandum, quin ille satisfaciat, qui vel *semel tantum in anno* confitetur; quia non constat præceptum divinum frequentius urgere. Juxta multos Christus reliquit obligationis tempus Ecclesiæ determinandum. Porro Ecclesia confessionem *semel in anno* peragenda præscripsit, uti ex supra dictis constat. — Cf. S. Alph., n. 671.

3° Duplex est confessionis *integritas*, alia *materialis*, alia *formalis*; prior est de omnibus peccatis prout reipsa fuere commissa; posterior consistit in eo quod poenitens confiteatur omnia peccata, de quibus nulla intercedit ratio, ut ea in confessione prætermittat.

Regulariter, saltem ex præcepto divino, necessaria est integritas *materialis*. Ita Catholici omnes. Et habetur expresse decisum in Trid., c. v. — Diximus, *saltem ex præcepto divino* necessaria est integritas *materialis*: nam ad valorem hujus sacramenti sufficit etiam integritas *formalis*. Ratio est: quia infinitæ bonitati et sapientiæ Dei repugnare videtur, ad valorem hujus tam necessarij sacramenti requirere aliquid, quod sæpissime moraliter et sæpe etiam physice est impossibile, uti est integritas *materialis*; ergo ad hoc sacramentum tam valide, quam fructuose suscipiendum sufficere debet etiam *formalis integritas*. Ita semper tenuit Ecclesia universalis. — Cf. Clericatum, *cil.*, decis. 23.

4° Ut confessio sit integra, peccata (mortalia) accusari debent secundum *speciem*, necdum genericam, sed etiam infimam: hac enim

omissa, peccatum nequit confessario innotescere: neque hic potest aptum præbere remedium. Itaque qui fornicatus est cum muliere, non integre confitetur si dicat vel peccasse graviter tantum, vel peccasse graviter contra castitatem; plurimis enim modis peccari potest contra castitatem. Quare pandere debet se peccasse cum muliere, habita copula cum illa. — Si tamen pœnitens labore impotentia physica aut morali in accusando speciem infimam, valet confessio si accusetur *species generica*. Quæ doctrina hodie est certa, siquidem prædicta peccatorum accusatio est vera et dolorosa accusatio, et hinc valida ad habendam absolutionem. Quare moribundi sunt absolvendi et quidem absolute etsi accusant peccata modo generico; et qui contra sentiunt jam non sunt sequendi. Quod dicitur de moribundis, dicendum est etiam de iis qui obliti sunt speciei infimæ. Hi tamen, si deinde speciei infimæ reminiscantur, tenentur in alia confessione eam pandere. — Cf. Genicot, tom. II, n. 284; Reuter, n. 303.

5° Accusari etiam debent secundum *numerum*, et quidem sive peccata sint diversæ, sive ejusdem speciei. Si pœnitens non recordetur numeri certi, pandere debet numerum probabilem, addita particula *circiter*. Et si ne hoc quidem præstare possit, dicere debet quam frequenter peccaverit vel in die, vel in hebdomada, vel in mense; et si agatur de consuetudinario, quamdiu in prava consuetudine fuerit versatus. — Cf. S. Alph., n. 468; Billuart, *de Pœnit.*, diss. 8, a. 2; Reuter, n. 313.

Si vero pœnitens dein numeri certi recordetur, tenetur illum manifestare si excessus numeri certi sit relative notabilis. Quod attinet ad consuetudinarios qui, nullo expresso numero, de consuetudine ejusque diuturnitate confessi sunt, non tenentur accusare numerum certum, si illum detegant: omnia enim peccata contenta in confessione *confuse facta*, jam sunt *directe remissa*. — Cf. S. Alph., n. 466 et *l. c.*; Genicot, *de Pœn.*, 285.

6° Insuper peccata accusari debent secundum *circumstantias*; nempe eas quæ mutant speciem theologicam, aut moralem. Id eruitur ex doctrina Conc. Trid. qua peccata accusanda sunt secundum speciem et numerum. Quod vero attinet ad circumstantias aggravantes malitiam peccati intra eandem speciem controvertitur an accusari debeant. Quidquid speculative sit, in praxi expedit, ordinarie loquendo: a) Ut circumstantiæ notabiliter aggravantes in confessione declarentur, atque id fidelibus suadendum est, tum ad majorem animi pacem, et humilitatem, tum ad uberiores fructus ex sacramento percipiendum. — b) Si confessarius interroget de illis circumstantiis,

tenetur pœnitens eas confiteri, ex damnatione hujusce propositionis ab Innoc. XI: « *Non tenetur* Confessario interroganti fateri alicujus peccati *consuetudinem* ». Confessarius autem ordinarie inquirere debet de quantitate furti, ut prudentius se gerat circa absolutionem impertiendam, et obligationem restitutionis imponendam; ideoque, ut plurimum, tenetur pœnitens in furto circumstantiam quantitatis confiteri. — c) Declaranda est circumstantia, si ratione hujus, reservatio vel censura sit peccato adnexa, aut peccatum ex veniali fiat mortale, aut multiplicentur sive actus peccaminosi, sive malitiæ numero tantum diversæ. — Cf. S. Alph., n. 467 seq.; Billuart, diss. 7, a. 2, § 3; Collet, sect. 3; Gousset, *Justific. etc.*, c. ix.

7° Accusandus est actus externus peccati ex communi sententia, et ex consuetudine quæ ita legem intelligit; quod valet de actibus externis sive positivis sive negativis. Aliquando vero id necessarium est ut cognoscatur a confessario utrum pœnitens in aliquam censuram vel reservationem incurrerit, vel utrum aliquod damnum reparare teneatur. — Cf. Gury-Ball., n. 489, vol. II.

8° Juxta plures, non est declarandus effectus, qui immediate non sequitur; v. gr. mors ex veneno causata, si non sequatur nisi magno temporis intervallo. Ita Lugo, disp. 6, n. 440; Croix, Reuter etc., contra Collet, Antoine, et alios.

9° Satisfacit *per se* integritati confessionis, qui peccatum recens accusat tamquam olim commissum, quia temporis circumstantia minime ad confessionem pertinet. Hinc obligationi confessionis satisfacit pœnitens qui nova peccata cum antiquis immiscet, vel qui, confessionem generalem instituens, non discernit ab aliis peccata mortalia ab ultima confessione patrata, licet id *de industria* faciat ad tegendum tempus, quo peccata commisit. Ita communiter Doctores. — Cf. Lugo, d. 16, n. 53; Tambur., *Meth. conf.*, lib. II, c. i.

Si vero pœnitens mentiatur circa tempus, v. gr. si neget se peccasse hodie, et declaret peccatum velut alio tempore determinato et remoto commissum, *communius* putant Doctores illum obligationi suæ non satisfacere. Ratio est, quia actus quem posuit pœnitens hodie, non est actus positus anno præterito. Hinc dupliciter mentitur, nempe celando peccatum hodie patratum, et accusando peccatum alio tempore commissum. Sic Tamburinus, *l. c.*

Non desunt tamen theologi, qui hoc mendacium leve putant. Ita Ballerini, D'Annibale, vol. III, n. 309, not. 60; Bucceroni, *Theol. mor.*, vol. II, n. 715; Genicot, vol. II, n. 283. — Unde probabiliter satisfacit obligationi confessionis, sicut ille qui accusat percussisse capuccinum cum percusserit carmelitam; vel detraxisse domi, cum

destraxerit in via, etc. Attamen multoties vel propter mutationem *speciei*, vel propter *reservationem* adnexam, vel propter adjuncta occasionis proximæ, etc., non satisfaciet suæ obligationi.

10° Non officit Confessionis integritati, si quis ob quamdam erubescerentiam vel timorem accusat mortalia confessario ignoto, venialia confessario ordinario; nam in prima Confessione tota ponitur materia necessaria, in secunda materia sufficiens. Hæc tamen agendi ratio nullam præbere debet occasionem manendi in peccato aut in proximo ejus periculo. Item pœnitens tunc prius debet absolvi a mortalibus, nam Confessio mortalium est de necessitate quoties quis confitetur. — Cf. S. Alph., n. 471.

11° Si pœnitens simul et aliam vocem ne agnoscatur, per se non facit contra integritatem Confessionis; nam necesse non est, ut a confessario pœnitens nominatim dignoscatur. Sed præstat animadvertere cum Gousset, quod clericus ad Ordinem sacrum accessurus debet suo directori graves exponere culpas; nam hæc personalis cognitio illi necessaria est, ut de vocatione iudicium ferat, et de ejus proxima dispositione. — Cf. Croix, *De sacram. in gen.*, 68.

12° Mentiri in confessione *per se* est mortale peccatum, quoties mendacium versatur circa materiam *necessariam* ad confessionem sine justa causa celatam; aut circa materiam gravem falso suppositam. Mendacium autem circa res ad conscientiam pœnitentis non attinentes, per se non est mortale; quia non est graviter pœnitenti damnosum, ut supponitur, nec graviter injuriosum sacramento, cum ad ipsum non referatur. Ita communiter cum S. Alph., *Homo Ap.*, n. 28 et Billuart, contra paucos qui dicunt, omne mendacium in confessione esse mortale. — Cf. Gury, *Casus de confess.*, 480.

13° Triplex *dubium circa peccata* oriri: a) an peccatum commiseris; — b) an peccatum, quod certo commisisti, mortale sit, an veniale; — c) an peccatum mortale certum confessus fueris, nec ne. In primo et altero casu tutius quidem agit pœnitens, si peccatum dubium confiteatur, et ad hoc hortandus est; confiteri tamen *per se* non tenetur, quia cum pro utraque parte militent rationes graves, ut supponitur, libertas est in possessione contra præceptum confessionis. — Cf. S. Alph., n. 473 et 476; Ærtnys, lib. VI, n. 193: Reuter, n. 305; Sporer, n. 389.

In tertio autem casu tenetur *per se* peccatum confiteri pœnitens, quia, cum peccatum mortale sit certum, lex confessionis est in possessione contra libertatem, quod *in praxi*, speciatim, omnino admittendum est ad conscientiæ pacem. — Cf. S. Alph., n. 477; De Varenco, tr. XVIII, c. iv, a. 2, § 1.

Qui confessus est peccatum mortale ut dubium, si postea deprehendat esse certum, probabilius non tenetur in alia confessione illud confiteri uti certum. Ratio est quia nullum discrimen intercedit inter confessionem probabilis numeri peccatorum cum particula *circiter*, et confessionem peccati dubii, quum in utroque casu peccata uti dubia accusentur. Jamvero in confessione numeri probabilis cum particula *circiter*, si dein detegatur numerus certus (dum non agatur de excessu notabili) non tenetur pœnitens excessum accusare. Ergo a pari non adest obligatio quum agitur de confessione peccati dubii. Præterea si accusetur peccatum mortale, quod nec pœnitens nec confessarius cognovit esse tale, si dein detegatur esse mortale, non tenetur pœnitens repetere confessionem illius peccati; ergo. Ita Ball.-P., vol. V, n. 226 seq.; Constantini, vol. III, n. 756, c. viii; Elbel, *cit.*, n. 374; Genicot, n. 291; Noldin, *De sacram.*, n. 267; Sabetti, n. 744; Sporer, n. 397; Reuter, n. 342. — Cf. etiam S. Alph., n. 478; Berardi, *Praxis confess.*, vol. IV, n. 123 seq.; Lehmke., vol. II, n. 318.

14° Necessario *iteranda* est confessio si *certo* invalida est culpa sive confessarii sive pœnitentis. Si autem tantum dubitetur de confessionis validitate, non est *iteranda*: valet enim hic illud principium: *In dubio standum est pro valore actus*, vel aliud: *Non datur obligatio nisi de ea certo constet*.

Quando *iteratur* confessio *certo* invalida apud diversum confessarium, integre, ut patet, est repetenda; si autem apud eundem confessarium, videndum est utrum confessio invalida fuerit ob defectum dispositionis, an ob omissionem peccatorum.

Si primum sufficit dicere: *Me accuso iterum de peccatis jam alias declaratis*. Si secundum tenetur omissa accusare, et quoad cetera dicere prout supra. Requiritur tamen ut confessarius sit saltem in confuso memor peccatorum; saltem ut ea colligat ex pœnitentia imposita. Quod si confessarius ne statum quidem pœnitentis recorderetur, valide absolvit, quia integra materia sacramenti revera non deest, sed illicite, quia nequit convenientem satisfactionem imponere. — Cf. S. Alph., n. 499-502 seqq.; Ball.-P., vol. V, n. 275 et seq., n. 293; Billuart, diss. 7, a. 2; Elbel, n. 253-263; Genicot, vol. II, n. 306; Gury-Ball., vol. II, punct. 4, n. 494 seqq., a. 3, n. 511 seqq.

15° Ex his patet quid dicendum de *confessione generali*. Confessio generalis necessaria est quando confessiones præteritæ sunt *certo* invalidæ. Erit utilis si habeatur dubium grave circa validitatem præteritarum confessionum, vel etiam si pœnitens notabilem fructum

spiritualem sit inde percepturus ratione puta humilitatis, devotionis, directionis, etc.; erit inutilis et pernicioſa quoad pusillanimes et scrupulosos.

Itaque si præteritæ confessiones non sunt certo nullæ, confessarius nequit a suo pœnitente exigere confessionem generalem; nequit enim imponere obligationes de quibus certo non constat. Neque eam exigere potest ad melius cognoscendum statum conscientiæ pœnitentis: status enim pœnitentis aliis mediis cognosci potest; confessio vero generalis relate ad omnes secumferre solet magnas animi anxietates circa sufficientem dolorem, propositum, etc., ita ut potiusquam consulatur tranquillitati animi pœnitentis, hic in ambages intricatissimas projiciatur.

Quod attinet vero *ad modum* faciendi confessionem generalem, si hæc est necessaria, pœnitens tenetur confiteri perinde ac si nunquam confessus sit. Attamen si confessio generalis fiat apud eundem confessarium, valent quæ superius dicta sunt. Si confessio generalis non est necessaria, pœnitens potest se accusare de illis peccatis quæ vult. Sed quoad *ordinem* et etiam quoad *modum* in confessione generali servandum, sequentes regulas statuimus: a) Ante omnia opus est, ut confessarius cognoscat statum, ætatem, conditionem pœnitentis, ut prudenter judicet de necessitate vel utilitate confessionis generalis, et rite possit illum interrogare. — b) Si pœnitens sit satis instructus, ipse sua peccata exponat, promittente confessario se illum adiuturum. Si pœnitens sit rudis, fere totum onus examinis confessarius assumere debet. Interrogare poterit secundum ordinem mandatorum Dei, Ecclesiæ et obligationum specialium pœnitentis; et post singula peccata inquirat ab eo, an aliquid addendum noverit. Ejusque animum erigat, si forte pertimescat difficultatem detegendi peccata; ei dicat satis esse, si sincere interrogationibus suis respondeat. — c) Interroget item: an confessiones præcedentes fuerint sacrilegæ? an in tali statu communicaverit? an impleverit pœnitentiam? an præceptum paschale? Item circa *virtutes*: an sciat mysteria fidei? an fidem negaverit? an contra religionem sit locutus? an libros vetitos legerit? an desperaverit, vel præsumpserit? an ex humano respectu præcepta neglexerit? an proximo dederit scandalum, vel prava consilia? an occasiones peccandi quæsierit? — d) Circa *præcepta* Dei interroget (I præc.): De superstitione; (II præc.): De juramento, voto, blasphemia; (III præc.): An violaverit festa? et cum scandalo? (IV præc.): An deliquerit in parentes, dominos, Dei ministros? De murmuratione, de malo desiderio in proximum; (V præc.): De damnis in corpore aut anima proximo

illatis? De odio, vindicta, imprecatione, homicidio, duello, abortu; matrimonii abusu, sed paucis et caste; (VI et IX præc.): De pravis cogitationibus, desideriis, cum quibus; de verbis inhonestis, jocis, tactibus, pollutionibus, turpi actu, et cum quibus; (VII et X præc.): De damno illato, furto, fraudibus, mala cooperatione; (VIII præc.): De mendaciis perniciosis, detractioe, calumnia, etc. — e) Circa *præcepta* Ecclesiæ: De jejunio, abstinence a carne; de Confessione et Communione paschali; de Missæ auditione; de solutione legatorum, decimarum. Circa *peccata capitalia*: de ebrietate, avaritia, superbia, acedia, invidia, ira, etc. Circa *officia proprii status*, videndum an sit uxor, maritus, herus, magistratus, ecclesiasticus, advocatus, mercator, opifex, etc. — Cf. Berardi, *Prax. confess.*, n. 4908 seqq.; Depeder, *Ench.*, n. 582 seqq.; Salvatori, *Instructio practica pro neo-confessariis*.

16° Confessio fieri debet viva voce, et id quidem sub gravi ex *consuetudine Ecclesiæ quæ vim legis obtinuit*. Verum ab hac lege excusat grave incommodum. Gravia incommoda a prædicta lege excusantia sic enumerat cl. Noldin, *de Confess.*, n. 260: a) si quis ex nimia verecundia voce explicare non potest peccata sua; — b) si ægrotus ex gutture laborans, sine magna difficultate ore confiteri non posset; — c) si confessarius surdaster non intelligeret pœnitentem peccata sua accusantem, quin etiam adstantes illum audiant; — d) si quis putaret se alias non posse integre confiteri sive propter scrupulos sive propter tentationem tacendi peccata; — e) si mutus scripto confiteri vellet.

Itaque in prædictis casibus licet confiteri per scripturam; quo tamen casu necesse non est ut pœnitens dicat: *Me accuso de peccatis quæ scripsi*, quamquam id suaderi potest. — Si autem pœnitentis peccata jam sint nota (quovis modo) confessario, satis est se accusare his verbis: *Me accuso de peccatis tibi jam notis*.

Cf. S. Thom., *Suppl.*, q. ix, a. 3; S. Alph., n. 429; Denzinger, n. 963.

17° Lex de integritate confessionis, etsi est positivo-divina, suspenditur quum evadit physice vel moraliter impossibilis.

Diximus, *suspenditur*: proinde, cessante impossibilitate physica aut morali, reviviscit, et pœnitens tenetur peccata reticita tantummodo accusare. Quare damnata est ab Alex. VII hæc propositio: «Peccata in confessione omissa seu oblita ob instans periculum vitæ aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti confessione exprimere». — Cf. Filliucc., tr. VII, n. 126; Layman, lib. V, tr. VI, c. viii, n. 13.

18° In specie causæ excusantes ob impossibilitatem physicam vel moralem sunt: *a) Defectus memoriæ*; quare excusatur ille qui post diligens examen non reminiscitur omnium peccatorum; vel obliviscitur dum peragit confessionem. — *b) Defectus loquelæ*; sic excusantur sensibus destituti; muti; apoplexia in lingua affecti; balbutientes; ignari idiomatis confessarii, etc. — Quoad sensibus destitutos, pro accipienda absolutione sufficit si præbeant aliquod pœnitentiæ signum. Si nullum, probabiliter absolvi possunt et debent sub conditione, si præsumi possunt in ipsis sufficientes animi-dispositiones. — Quoad mutos, ipsi tenentur nutibus peccata declarare. Si id præstare nequeant, vel a confessario intelligi non possint, satis est si aliquo indicio externo expriment se peccasse, ac illos pœnitere. Probabilius vero non tenentur adhibere chartulam: est enim medium extraordinarium et periculosum. In praxi tamen id permitti potest; at curandum, ut statim scriptura aboleatur, et sic omnis difficultas evanescit. — Quoad balbutientes idem dicito ac de mutis. — Quoad ignaros idiomatis idem dicendum est. Ex certa sententia ignarus idiomatis non tenetur uti interprete (S. Inq., 28 febr. 1633). Attamen si eo uti velit, non esset prohibendus; verum interpres de sigillo servando foret monendus (S. C. de P. Fide, 19 jul. 1838.) Per accidens tenetur, si ille conscius peccati mortalis non aliter posset consulere suæ conscientiæ. Patet. Attamen satis est accusare unum peccatum veniale. — *c) Defectus temporis*; v. gr. si infirmus uno alterove peccato dicto deficiat, vel sit grave periculum ne deficiat; si infirmus volens confiteri, dum ei fertur Viaticum, deprehendatur multas confessiones fecisse invalidas, et morbi gravitas non patiatur absolutionis dilationem; si ipse sacerdos in periculo constitutus videatur ante moriturus, quam pœnitens absolvatur; si immineat naufragium aut prælium. In hoc ultimo casu sufficit unum audiri peccatum minus infamans, vel etiam, juxta plures, pœnitentes dicere in genere se esse peccatores, et statim absolvendi sunt per hanc formulam generalem: *Ego vos absolvo, etc.* Nunquam autem obligatione integre confitendi eximere potest Confessarius, ob magnum pœnitentium concursus, v. gr. aliquo die festo solemniori. Constat ex prop. LIX ab Innocentio XI damnata. — *d) Periculum sigilli violandi*, v. gr. si confessarius nequeat integre confiteri, quin peccata in confessione audita manifestet, etc.; vel si pœnitens ex gravi causa timeat, ne confessarius legem sigilli infringat. Posterior autem hic casus, si tamen unquam contingere dicendus sit, rarissimus est. — *e) Periculum vitæ*, sive habeatur ex parte pœnitentis, sive ex parte confessarii; puta si confessarius nequeat accedere ad pœni-

tentem contagioso morbo affectum, vel viceversa. — *f) Periculum famæ aut scandali*; quare excusatur sacerdos qui dum jamjam Missam est celebraturus, indiget confessione generali, vel etiam non potest accedere ad tribunal pœnitentiæ sine propria infamia aut scandalo. Idem dicito de laico relate ad Communionem. — *g) Periculum aliis cujusvis gravis incommodi*; hoc periculum excusat sive habeatur ex parte confessarii, sive ex parte pœnitentis, sive sit spirituale, sive sit temporale. Hinc mulier quæ desideravit peccare graviter cum suo confessario potest reticere hoc peccatum, si prævideat esse occasionem proximam peccandi ipsi confessario; vel etiam si, cognita hujus fragilitate, timeat ne eam sollicitet ad turpia. — Item excusatur confessarius a faciendis necessariis interrogationibus circa turpia si prævideat pœnitentem, attenta ejus fragilitate, consensurum esse peccatis contra castitatem. — Item si vel confessarius, vel pœnitens citra grave damnum nequeat diutius in tribunali pœnitentiæ immorari, et pœnitens indigeat absolutione. — Præterea si confessarius somno correptus non omnia peccata audiverit, pœnitens excusatur a repetenda confessione; nisi tamen agatur de uno vel altero peccato accusato, quo casu nullum habetur grave incommodum in confessione repetenda. — Similiter si confessarius nolit omnia peccata audire, valida est confessio et absolutio; at manet obligatio accusandi cetera peccata, secundum regulam generalem. — Cf. S. Thom., IV, d. 17, q. III, a. 4; S. Alph., n. 479 seqq.; Illsung, tr. VI, disp. 6, n. 130; Layman, lib. V, tr. VI, c. VIII, n. 5; Lehmkuhl, *Theol. mor.*, n. 327-340; Reiffenstuel, *Theol. mor.*, tr. XIV, dist. 7, n. 38; Suarez, *de Pœnit.*, d. 23, sect. 2; Stoz, lib. I, p. III, n. 61; Tanner, t. IV, disp. 6, q. VII, n. 68.

19° An debeat aperiri peccatum mortale, quod manifestari nequit sine infamia *complicis*, controvertitur. Alii negant, atque docent alium Confessarium, qui complicem non cognoscat, quærendum esse; et, si haberi nequeat, posse, imo debere omitti circumstantiam, ex qua complex detegeretur. Præceptum enim naturale servandi famam proximi præferendum est positivo servandi confessionis integritatem.

Alii vero communius et probabilius affirmant, inter quos S. Thom., *Sent.* lib. IV, dist. 16, q. III, a. 2; S. Alph., n. 489; S. Bonaventura, IV, dist. 21, p. II, a. 1, q. III; S. Bernard., S. Anton., Gonet, Herincx, Illsung, Layman, Lugo, Mastrius, Reiffenstuel, Suarez, Vasquez et fere omnes recentiores. Namque integritas confessionis procuranda et conscientiæ directio est causa sufficiens, ut non servetur præceptum non infamandi proximum. Revera complex, con-

sentiendo in peccatum, eo ipso in sui diffamationem implicite consentit, cum sciat alterum confiteri debere. — Pro praxi tamen utraque sententia adoptari potest.

Cavendum est etiam ne lædatur fama eorum qui non sunt complices. Proinde si ex accusatione peccati ingereretur in confessario gravis suspicio circa alios, hæc esset removenda per aliquam declarationem. — Cf. Babenstuber, tr. VIII, p. VI, disp. 5, a. 2, n. 46. Illicitum vero est revelare peccata eorum qui non sunt complices quando id non est necessarium ad integritatem confessionis servandam. Puta si pœnitens dicat: « Ego patravi grave furtum; sed ante me etiam Titius simile furtum patravit ». Excusari possunt parentes præsertim matres et uxores manifestantes peccata filiorum vel virorum: id enim faciunt ad dolorem levandum, vel etiam consilii aut auxilii petendi causa; et esset nimis durum eas cogere adire alios confessarios. Conandum tamen est ut quantum fieri potest de alienis peccatis taceant; et peccant confessarii qui sinunt pœnitentes revelare absque ulla causa aliena peccata, et omittunt eos monere, aut eis silentium imponere.

Ab hac causa, in qua complicitis peccatum indirecte manifestatur, prout proprii peccati integra confessio id postulat, toto cælo distat *nominis complicitis inquisitio*, ut complex corripiatur. Quod *per se illicitum* esse, et natura instituti sacramentalis tribunalis, et positivæ leges SS. Pontificum probant.

Hac de re Bened. XIV, plures Constitutiones edidit, quas Pius Papa IX in Const. *Apostolicæ Sedis* confirmavit. Videlicet sub excommunicatione Romano Pontifici reservata prohibetur *doctrina*, quasi licitum sit passim a pœnitente sub pœna negandæ absolutionis extorquere nomen complicitis, quo ille corripitur; idque in praxim deducere prohibetur sub pœna ferendæ sententiæ suspensionis ab audiendis confessionibus aliisque pro arbitrio ecclesiastici iudicis infligendis.

Attamen, quamquam per se nomen complicitis inquiri non licet, possunt ejusmodi esse adjuncta, in quibus id sane liceat atque adeo sub pœna denegandæ absolutionis complicitis manifestatio exigi debeat. Nimirum si confessarius simul alio munere, ut *Superioris*, fungitur, propter quod pœnitens obligetur, ad ipsum auctores et complices peccati communi bono contrarios corrigendi aut puniendi causa deferre. Quod si obtinet, confessarius non qua confessarius, sed qua Superior notitiam complicitis sibi dandam jure exigit. — Imo in illo casu, in quo pœnitens propter commune bonum denuntiationem complicitis facere debet, confessarius quilibet per se exigere debet, non

quidem ut sibi, sed ut Superiori denuntiatio fiat. Quare si pœnitens ex justa causa mavult per confessarium denuntiationem facere, sine dubio complicitis nomen excipere potest; imo exigere, ut aut per se aut per alterum aut immediate denuntiatio fiat, etiam sub pœna denegandæ absolutionis pro re nata prorsus debet. Expedit vero, ut extra confessionem, quantum commode fieri possit, hæc denuntiatio excipiat; imo ut detur notitia sigillo sacramentali non clausa, exigendum est. — Cf. Ball., *not. ad Gury*, vol. II, n. 502; Lugo, *de Pœnit.*, d. 17, n. 427-432.

20° Denique cum jure divino requiratur integritas confessionis, hoc ipso præcipitur medium ad eam necessarium, scilicet *diligens examen*, seu conscientiae discussio. Quanta autem diligentia huic examini necessaria sit, certo determinari nequit. Communiter exigunt Auctores mediocrem, seu ordinariam, qualem quisque pro status sui conditione et judicii capacitate in re seria adhibere solet. Hinc breviori examine indigent, qui frequenter, quam qui raro confitentur. Rudes quoque ac indocti non possunt conscientiam tam exacte discutere, ac docti et probe instructi: hinc a confessario juvandi sunt. Addunt Doctores, quod negligentia gravis tantum, non levis, impediatur valorem hujus sacramenti.

Pœnitens, peracto examine, si forte sit memoriæ labilis, non tenetur peccata scribere. Hæc praxis non solum foret medium extraordinarium ad servandam integritatem confessionis, sed esset etiam periculis plenum. Attamen, adhibitis cautelis, permitti potest.

Cf. S. Alph., n. 471; Scotum, IV, dist. 17, n. 19; Clericatum, *de Pœnit.*, decis. 21, n. 7 seqq.; Gobat, n. 498; Gury-Ball., vol. II, n. 507 seqq.; Sporer, *Theol. sacr.*, p. III, n. 365 seq. Quoad omnia recole dicta de act. hum., de conscient. et de pecc. in gen. et in spec.

DISPUTATIO QUINTA

De Satisfactione.

Tertius actus pœnitentis est satisfactio. Ea a verbo *facio*, et a vocabulo *satis*, late sumpta, est actio qua quis facit quantum debet, sive solvendo debitum, sive respondendo explicationi de se conceptæ, sive reddendo rationem sufficientem eorum, de quibus rogatur.

Strictiori sensu sumpta prout hic, definiri solet: *Voluntaria pœnæ a confessario injunctæ susceptio tum ad reparandam injuriam Deo per peccatum illatam, tum ad pœnam temporalem re-*

dimendam. Non enim remissa culpa quoad pœnam æternam, tota semper remittitur pœna temporalis, ut Tridentinum definivit, Sess. XIV, can. 12, contra Novatores: « Si quis dixerit totam pœnam simul cum culpa remitti semper a Deo, satisfactionemque pœnitentium, non esse aliam quam fidem, qua apprehendunt Christum pro eis satisfacisse, A. S. ». Hæc igitur pœna temporalis vel in hac vita sustinenda est, vel in altera in purgatorio luenda. Hinc etsi David peccati sui veniam plenissime fuerit consecutus, plures tamen temporales ærumnas ideo debuit sustinere. — Cf. S. Thom., III p., q. LXXXIV, a. 4; *Catech. Rom.*, p. II, c. v.

His positis, sit seq.

PROP. — a) *Confessarius tenetur satisfactionem pœnitenti imponere.* — b) *Pœnitens vero tenetur acceptare et adimplere rationabilem pœnitentiam sacramentaliter injunctam.*

Prob. 1^a Pars. 1° Ex Doctr. Eccl. — In Conc. Trid., Sess. XIV, c. VIII, legitur: « Debent sacerdotes Domini, quantum spiritus et prudentia suggesserit, pro qualitate criminum et pœnitentium facultate, salutare et convenientes satisfactiones injungere; ne, si forte peccatis conniveant et indulgentius cum pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad novæ vitæ custodiam et infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam et castigationem; nam claves non ad solvendum dumtaxat, sed et ad ligandum concessas etiam antiqui Patres et credunt et docent ».

Insuper debitam satisfactionem pœnitentibus injungendam esse docuerunt Conc. Laodicenum, a. 372, can. 2; Conc. Carthag., a. 397, can. 31; Conc. Trullanum, a. 692, can. 102; Conc. Turon. III, a. 813, can. 22; Conc. Wormatiense, a. 868, can. 25; Conc. Florent.

Prob. 2° Ex Scriptura. — Christus enim dedit Apostolis potestatem non tantum solvendi, sed etiam *ligandi*: atqui ex Conc. Trid. sub potestate ligandi comprehenditur etiam potestas imponendi pœnas confitentibus; ergo, sicut Confessarii debent pœnitentes dispositos solvere a vinculo peccati, ita et iisdem pœnas satisfactorias imponere.

Prob. 3° Ex Traditione et praxi Ecclesiæ, quæ semper jussit ut peccatores sine convenienti pœnitentia ipsis injuncta non reconciliarentur. Innumera citari possent testimonia Patrum; ergo.

Prob. 4° Ex Ratione Theol. — Sacerdos in hoc tribunali est Dei minister, et pœnitentis iudex et medicus. Ut Dei minister, tenetur quantum est ex se efficere ut sacramentum sit integrum per sa-

tisfactionem, quæ est ejus pars integralis, ut alibi diximus. Ut judex, debet servare æquitatem inter Deum et peccatorem, ejus peccatum vindicando. Ut medicus, debet pœnitentis vulnera curare et futura præcavere. Ergo.

Quoniam, ex dictis, satisfactio in se non est de essentia sacramenti, sed tantum ad illius integritatem pertinet, inde sequitur illam esse necessariam dumtaxat necessitate præcepti, a quo igitur gravis causa eximere potest, uti in praxi dicemus.

Prob. 2^a Pars. 1° Ex Doctr. Eccl. — Conc. Lateran. IV decrevit: « Omnis utriusque sexus fidelis omnia sua solus peccata confiteatur fideliter, et *injunctam sibi pœnitentiam studeat pro viribus adimplere* »: porro, juxta omnes, in verbo *confiteatur* continetur præceptum; ergo et in verbo *studeat*. Constat etiam ex Conc. Trid., Sess. XIV, c. viii.

Prob. 2° Ex Ratione Theol. — a) Satisfactio, uti diximus, est pars integralis sacramenti; atqui pœnitens, cum ad sacramentum concurrat, et effectum ejus procurare teneatur, debet et integritatem sacramenti servare, et ideo sacramentalem satisfactionem adimplere.

b) Sacerdos tenetur satisfactionem imponere pœnitenti ex mox dictis; ergo hic tenetur eam acceptare et adimplere, tum quia alias valde inefficax esset potestas sacerdotis vindicativa, tum quia unusquisque tenetur parere judici recte imperanti. — Cf. S. Thom., III p., q. xc; S. Alph., n. 506 et 516; *Homo Ap*, n. 47 et 55; Clericatum, de *Pœnit.*, decis. 34, n. 6.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1° Obligatio pœnitentiam injungendi gravis est pro peccatis mortalibus; imo etiam juxta aliquos, pro solis venialibus, aut mortalibus jam directe remissis quia, dicunt, gravis videtur esse irreverentia voluntarie sacramentum integritate sua privare; quod ultimum tamen a multis negatur; et huic sententiæ adhæremus. — Cf. S. Alph., n. 508; *Homo Ap.*, n. 47.

2° In nonnullis casibus Confessarius per accidens non obligatur pœnitentiam injungere, utputa a) si pœnitens sit morti proximus et usu sensuum destitutus, ideoque physice et moraliter impotens; — b) si quis ob contritionis vehementiam vel ob indulgentias jam lucratas aut proxime lucrandas nulla amplius indigeret satisfactione; — c) si pœnitens post absolutionem jam perceptam et pœnitentiam injunctam subiciat novum peccatum. Ita Sporer, Layman, Gobat, *Theol. exper.*, tr. VII, n. 743. Verum in his etiam casibus, docet cl. Elbel, oportet aliquam saltem exiguam pœnitentiam injungere,

v. gr. ut moribundus, si possit, corde saltem pronuntiet SS. Nomina Jesu et Mariæ aut dolores suos Deo offerat, vel ut pœnitens preces pro lucrandis indulgentiis præsriptas debite persolvat; item convenit, ut confessarius pœnitentiam jam injunctam extendat ad illud peccatum noviter subjectum clavibus, v. gr. dicendo: « Ergo pœnitentiam jam injunctam majori cum devotione exequi coneris », aut superaddendo aliquot *Pater* et *Ave*, præsertim si pœnitens novum peccatum mortale subiciat. — Cf. Croix, lib. VI, p. II, n. 1239 seqq.

3° Pœnitentia generatim loquendo, imponenda est *ante absolutionem*; ratio est, quia sic servatur judicii ordo, qui exigit ut reus satisfactionem prius spondeat, quam absolvatur. Si autem confessarius ex oblivione pœnitentiam *ante* absolutionem non injunxerit, eam *post* absolutionem imponere debet. Non est tamen grave pœnitentiam post absolutionem imponere; imo *probabiliter omni culpa* vacat, si præsumatur, pœnitentem opus ipsi injunctum accepturum esse. — Cf. S. Alph., n. 514.

4° Confessarius debet injungere satisfactiones convenientes et salutare, tum vindicativas, tum medicinales, scilicet, proportionatas numero et gravitati peccatorum, nec non pœnitentis dispositionibus ac facultatibus. Constat ex Trid., Sess. XIV, c. viii *cit.* — Cf. S. Thom., S., q. xii, a. 3; S. Alph., n. 508 seqq.

5° In pœnitentia tria opera injungi possunt, ad quæ cætera omnia revocantur, nempe *jejunia*, *eleemosynæ* et *orationes*. Porro per jejunia intelligitur omnis afflictio corporis; per eleemosynas significatur omne opus misericordiæ, tam spiritualis, quam corporalis; per orationes autem, quivis actus religionis, tum internus, tum externus.

In pœnitentia imponi quidem possunt opera bona, jam aliunde debita, puta auditio Missæ die festo, etc. Ita omnes. Verum id non est faciendum cum omnibus pœnitentibus; sed cum illis tantum qui, attenta eorum fragilitate aut impotentia, non sunt satisfacturi. Pœnitentes vero nequeunt intelligere sibi injunctum esse opus aliunde debitum, nisi id constet ex verbis confessarii vel ex adjunctis, puta si confessarius imposuerit pro pœnitentia Missæ auditionem per mensem, præsumitur noluisse imponere duas Missas diebus festis. Nequit tamen confessarius secundum communem sententiam imponere eandem pœnitentiam (intellige: cui nondum satisfactum est) pro nova absolutione; nisi agatur, ut supra diximus, de peccatis oblitis quæ absolvuntur statim post priorem absolutionem, pro quibus etiam posset sufficere pœnitentia jam injuncta. — Cf. S. Thom., *Suppl.*, q. viii, a. 7, q. xv, a. 3; S. Alph., lib. IV, n. 514; Cleri-

catum, *cit.*, n. 3; Del Vecchio, vol. II, n. 640; Reiffenstuel, *Theol. mor.*, tr. XIV, dist. 10, n. 19.

6° Universaliter *quantitas* pœnitentiæ determinari nequit, sed relinquitur prudentiæ confessarii. Ratio est evidens: cum enim delicta non sint æqualia in omnibus, hinc neque æqualis pœna pro omnibus statui potest; nam ipsa ratio naturalis dictat, pro majoribus criminibus majores (per se) pœnitentias esse injungendas. Quocirca singulariter curandum, ut satisfactio, quam confessarius imponit, non solum cedat in præteritorum peccatorum vindictam, sed vel maxime etiam in medicinam futurorum: quemadmodum enim medicina corporalis a Deo instituta est ad salutem corporaliter infirmorum, ita et hoc sacramentum ad salutem spiritualiter languentium; quos proinde nedum relevari a morbo, sed et in futurum congruis spiritualibus medicamentis instrui oportet. — Cf. S. Thom., *l. c.*; S. Alph., 513; Depeder, *Ench.*, n. 612 seq.; Gury, 535, *Append.*; Lehmk., n. 368.

7° Pœnitens, cui difficilius injungitur pœnitentia, confessarium monere debet de impossibilitate aut nimia difficultate eam adimplendi; et, si confessarius imprudens eam commutare nolit, eo cum humilitate relicto, alium confessarium adire potest pœnitens.

Cf. Sporer, *Theol. sacr.*, p. III, n. 550.

8° Pœnitentiam acceptatam et pro mortali impositam sub gravi culpa implere tenetur pœnitens. Quod si pro solis venialibus, vel pro mortalibus jam remissis imposita fuerit pœnitentia, illam culpabiliter omittere, secluso contemptu, solummodo est veniale peccatum, quia materia levis non est capax gravis obligationis. Nec refert, quod sacramentum maneat incompletum; nam illud jam est completum essentialiter: completio autem integralis per materiam levem non obligat nisi leviter secundum materiam. — Cf. S. Alph., n. 518; Suarez, disp. 38, sect. 7, n. 7.

9° Pœnitens satisfactionem sibi impositam nequidem in opus melius commutare potest; nam reus sententiam judicis sui mutare nequit. Imo nec eam mutare potest alius confessarius absque nova confessione, cum judicium hoc a sacerdotibus incognita causa exerceri nequeat. Nec etiam idem confessarius extra confessionem eam mutare potest, quia est actus judicii sacramentalis, nisi statim post absolutionem, dum adhuc sedet in sacro tribunali. Attamen idem et alius confessarius potest eam commutare absque repetitione peccatorum, dummodo habeat saltem confusam cognitionem peccatorum vel ex confessione anteacta, vel ex gravitate pœnitentiæ. — Si agatur de commutanda pœnitentia injuncta pro peccatis reservatis, confessarius inferior nequit illam commutare, quia nequit immutare sen-

tentiam superioris. Nonnulli tamen contradicunt: sublata enim reservatione, eadem est in casu proposito superioris et inferioris potestas. — Cf. S. Alph., n. 529; Ballerini, *de Pœnit.*, n. 539; Lugo, d. 25, n. 111 seqq.; Voit, n. 632.

10° Pœnitens debet pœnitentiam per seipsum implere; nam sicut culpa personalis est, ita et pœna personalis esse debet, prout patenter colligitur ex prop. XV ab Alexandro VII damnata: « Pœnitens propria auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius pœnitentiam adimpleat ». Quo tamen non obstante, non illicitum foret v. gr. eleemosynam injunctam erogare per alterum, v. gr. famulum (nisi confessarius, justa de causa, obligarit pœnitentem ut per seipsum hoc præstet): quia, cum det de bonis propriis, adhuc ipse censetur facere eleemosynam, licet utatur famulo velut instrumento.

Cf. Herincx, p. IV, tr. IV, disp. 4, n. 18; Stoz, lib. I, p. IV, n. 9.

11° Quod attinet *ad tempus* implendi pœnitentiam, si illud determinatum est, statuto tempore implenda est. Transacto hoc tempore, non ideo cessat obligatio, etsi pœnitentia adimplenda fuerat ad consequendum specialem finem qui cessavit. Si tempus non fuit determinatum, pœnitentiam quam primum implenda est, nisi adsit grave incommodum. Si in utroque casu pœnitens sine justa causa differt pœnitentiæ adimplementum, cum agitur de peccatis levibus quævis dilatio nunquam constituit peccatum grave. Si agatur de peccatis gravibus nulla certa regula tradi potest. Sed certum est esse peccatum grave in his casibus: a) si pœnitens prævideat se non posse postea eam adimplere; — b) si habeatur periculum oblivionis; — c) si notabiliter imminuatur materia pœnitentiæ. — Cf. S. Alph., n. 521; Ball.-P., vol. V, n. 309; Clericatum, *de Pœnit.*, decis. 34, n. 20; Gobat, *Theol. exper.*, tr. VII, n. 766; Salmant., tr. VI, c. x, n. 63.

12° Pœnitens in implenda pœnitentia obtinere debet finem intrinsecum illius, qui est remissio pœnæ temporalis. Si non obtineat, quia eam adimpleat in statu peccati mortalis, *probabilius* satisfacit, quia ad implendum aliquod præceptum satis est opus præscriptum ponere. Verum actus sic positus caret merito: quod tamen actui accedit, remoto obice. Pœnitens ponens obicem remissioni pœnæ temporalis, vel nullum, vel (ad summum) leve peccatum patrat.

Cf. S. Alph., n. 522 seq.; Gury-Ball., vol. II, n. 539; Herincx, p. IV, tr. IV, disp. 4, n. 23 seqq.; Sporer, *Theol. sacr.*, p. III, n. 541; Reiffenstuel, *Theol. mor.*, tr. XIV, dist. 10, n. 7.

13° Si pœnitentiæ adimplementum evadat impossibile ob aliquod impedimentum, pœnitens non tenetur aliam a confessario petere secundum sententiam probabiliorem. Si tamen impossibilitas sit tem-

poranea, vel tantum ex parte, in priore casu, cessato impedimento, obligatio reviviscit; in altero, implenda est pœnitentia pro ea parte, quæ est possibilis. — Cf. AA. citatos.

14° Oblitus satisfactionis, an debeat iterum confiteri, alii cum D. Antonino affirmant; quia pœnitens curare debet, si commode potest, ut sacramentum fiat integrum. Alii communiter negant cum Concina; et hoc valere dicunt etsi pœnitens oblitus sit culpabiliter. Nam pœnitens non amplius tenetur ex una parte ad illius implementum, cum impossibile ei factum sit; ex altera non videtur extare obligatio repetendi Confessionem, cum nemo videatur teneri repetere peccata jam directe remissa.

Attamen si pœnitens putaret confessarium reminisci pœnitentiæ impositæ, teneretur eundem adire in pœnitentiæ tribunali, si commode potest; cum ejus implementum adhuc sit moraliter possibilis, ne relinquat mutilum sacramentum. — Cf. S. Alph., n. 520.

15° Si confessarius oblitus sit pœnitentiam imponere, pœnitens tenetur iterum confessarium adire, si commode valeat. Observat cl. Gousset: personæ piæ, si agatur de levi pœnitentia, non solent redire, sed aliquam sibi ipsis imponunt ex præsumpto confessarii consensu. Nec incongrue, cum nempe agatur de re levi.

Cf. S. Alph., l. c.

16° Si pœnitens, accepta pœnitentia ab uno confessario, confessionem iteret apud alium, ut mitiorem pœnitentiam sortiatur, vel etiam alia de causa, a priori pœnitentia minime liberatur, nisi mentionem de præcedenti confessione et accepta pœnitentia faciat; ratio, quia ad commutandam pœnitentiam ex parte confessarii requiritur positivus actus voluntatis, quo prior obligatio revocetur. Ita communiter Lugo, Croix, etc.

DISPUTATIO SEXTA

De sacramenti Pœnitentiæ Ministro.

Quamquam in præcedentibus multa jam tangere debuimus, quæ ministrum hujus sacramenti spectant, tamen speciali disputatione alia de ipso quoad jurisdictionem et approbationem tractanda sunt. Id hic præstabimus quærendo utrum ad absolvendum, præter potestatem ordinis, requiratur in sacerdote potestas jurisdictionis, et quomodo hæc potestas conferatur.

Responsio proponitur et probatur in thesi. Ad rei autem intelligentiam adnotetur:

Potestas *ordinis* definiri potest: *Potestas conficiendi corpus Christi eucharisticum et sanctificandi corpus Christi mysticum (fideles) per media gratiæ.*

Potestas vero *jurisdictionis* definiri potest: *Potestas regendi fideles subditos in iis quæ pertinent ad finem supernaturalem.*

Hæc potestas jurisdictionis, sicut merito docet cl. Mazzella, secundum totum suum ambitum dividitur in *legislativam, judicalem et coactivam*, et est aut *fori interni* in quantum directe et primario refertur ad privatam uniuscujusque fidelis utilitatem, aut *fori externi* in quantum directe et primario publicam Ecclesiæ utilitatem respicit. Utraque hæc potestas, sicut distinguitur ratione *objecti*, ita distinguitur ratione *originis*; nam potestas ordinis recipitur interna consecratione seu characteris impressione, potestas vero jurisdictionis confertur externo actu voluntatis, seu injunctione superioris ecclesiastici.

Circa sacramenti Pœnitentiæ ministrum primo errarunt Novatores, Waldenses, Wicleffitæ, et Hussitæ, qui ministros hujus sacramenti, æque ac sacerdotes, fecerunt etiam laicos probos, perinde ac Christus Apostolorum, Joan., c. xx, vers. 23, dixit: *Quorum remisieritis peccata, remittuntur eis, etc.*, non solis illorum in sacerdotio successoribus fuerit locutus, sed omnibus fidelibus. Et nostris temporibus, scilicet sub finem sæculi xvi fuerunt Aloysius Litta, et Joannes Baptista Guadagnini alique, qui dixerunt, episcopalem approbationem non conferre jurisdictionem, sed dumtaxat testificari sacerdotum idoneitatem; et item, omnes confessarios vi ordinis, si non licite, valide tamen semper absolvere a quovis peccato.

Tria ergo nobis præstanda erunt seq.

PROP. — a) *Solus sacerdos est minister legitimus confessionis sacramentalis. Sed ut sacerdos valide absolvere possit*, — b) *præter potestatem ordinis requiritur potestas jurisdictionis*, — c) *quæ non confertur vi solius ordinationis, sed repelenda est ex Ecclesiæ concessione.*

Prob. 1^a Pars. 1° Ex Doctr. Eccl. — Id definitum est a Conc. Constantiensi, a Conc. Flor. et Trid., quod sic loquitur, c. 10: « Si quis dixerit, *non solos sacerdotes esse ministros absolutionis, sed omnibus et singulis Christi fidelibus esse dictum: Quæcumque ligaveritis, etc., quorum remisieritis, etc.*; quorum verborum virtute quilibet absolvere possit peccata, publica quidem per correptionem dumtaxat, si correptus acquieverit, secreta vero per spontaneam confessionem: A. S. ».

Prob. 2° Ex Scriptura. — *Quorum remisistis peccata, etc.* : atqui hæc verba dicta sunt solis Apostolis et eorum successoribus in sacerdotio, ut infertur ex contextu, et præsertim ex traditione et praxi Ecclesiæ, statim referendis; ergo, etc.

Prob. 3° Ex Traditione et praxi constanti Ecclesiæ. — Nam SS. Patres, Ritualia omnia Latina, et Græca Euchologia, praxis constans et universalis Ecclesiæ solis sacerdotibus potestatem conferendi sacramentalem absolutionem tribuunt; et ideo, jure divino, talis potestas solis sacerdotibus competit.

Prob. 4° Ex Ratione. — Ille solus est minister legitimus confessionis, qui potest absolvere a peccatis confessis; ad id enim ordinatur confessio sacramentalis. Atqui, uti constat ex Scriptura, solus sacerdos potest absolvere a peccatis confessis. Ergo.

Diximus in propositione, *confessionis sacramentalis*, id est quæ fit in ordine ad absolutionem a ministro consequendam; quia non negamus olim viguisse morem confitendi laicis, præsertim ubi deesset sacerdos. At ista confessio non erat sacramentalis seu in ordine ad absolutionem, sed ad erubescentiam et majorem humiliationem, vel ad consilium aut auxilium petendum, utque inde et ex magno desiderio confessionis Deus flecteretur ad veniam concedendam.

Equidem S. Thomas, *Suppl.*, q. viii, a. 2 et 3, vocat hanc confessionem *quodammodo sacramentalem*, non quod esset in ordine ad sacramentum, aut esset pars sacramenti: sed quia vel fiebat ad imitationem confessionis sacramentalis, vel quia habebat adjunctum desiderium sacramenti. Porro ista consuetudo nunquam habuit vim legis et jamdiu abrogata est.

Prob. 2ª Pars. 1° Ex Doctr. Eccl. — In Conc. Trid., Sess. XIV, n. 7, legitur: « Quoniam *natura et ratio judicii* illud exposcit, ut sententia *in subdilos dumtaxat* feratur; persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, et verissimum esse Synodus hæc confirmat, *nullius momenti* absolutionem eam esse debere, quam sacerdos in eum profert, in quem *ordinariam* aut *subdelegatam* non habet *jurisdictionem* »; ergo, præter ordinis potestatem, requiritur jurisdictio ad validam absolutionis sacramentalis collationem.

Prob. 2° Ex Ratione Theol. — Actus absolvendi est *actus judicialis*. Atqui actus judicialis non potest exerceri sine jurisdictione, quia potestas judicialis est pars potestatis jurisdictionis, ut dictum est. Ergo *actus* absolvendi non potest exerceri sine jurisdictione.

Prob. 3ª Pars. — a) Conc. Trid., *l. c.*, cum doceat nullius momenti esse absolutionem datam a sacerdote sine jurisdictione, mani-

festo supponit esse posse sacerdotem sine jurisdictione. Ergo jurisdictione non accipitur vi solius ordinationis.

b) Si in ipsa ordinatione, docet cl. Mazzella, datur aliqua jurisdictione, hæc est aut ordinaria, aut delegata. Atqui non est ordinaria, quia ipsa ordinatione nemo accipit aliquam diœcesim vel parochiam, quam regat. Neque est delegata, quia neque Episcopus consecrans, neque Summus Pontifex habent hanc intentionem, sed alio modo dant jurisdictionem, ut notum est. Neque Christus ipse dat tunc jurisdictionem; secus enim hæc jurisdictione non posset a prælatis Ecclesiæ auferri.

Nec obstat, observat præfatus Auctor, quod dicatur ordinato: « Accipe Spiritum Sanctum, quorum remisero peccata, remittuntur eis, et quorum retinueris, retenta sunt ». Nam ex vi vocum *remiseris, retinueris*, hæc verba sic exponuntur: Quorum subditorum remisero peccata, etc. Unde solum sequitur ordinatum deputari ad exercendum sacramentale iudicium super subditos, si aliunde tales habeat vel quando illos habebit.

Neque iterum obstat quod omnes sacerdotes facultatem habeant absolvendi in articulo mortis. Nam hoc ideo est, quia Ecclesia ex perpetua consuetudine legitime approbata, pro hoc casu, omnibus sacerdotibus concedit necessariam jurisdictionem. — Cf. S. Thom., *Suppl.*, q. viii; IV dist., q. iii, a. 3, quæstiunc. 2; S. Bonav., IV, dist. 17, p. 3; Lugo, disp. 15, sect. 2; Suarez, disp. 16, sect. 3.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1° Qui jurisdictione ordinaria potitur, potest subditorum suorum confessiones ubique excipere eosque absolvere: hæc enim jurisdictione cum munere seu officio conjungitur illudque sequitur, atque cum eo expirat. Trid., *l. c.*

2° Jurisdictionem ordinariam habet Romanus Pontifex in universam Ecclesiam, atque eam in semetipsum cuilibet sacerdoti delegare potest. — Cf. Lehmkuhl, *Theol. mor.*, n. 474.

3° Juris divini est, ut Episcopi habeant jurisdictionem etiam interni fori in suos diœcesanos, cum subordinatione ad Romanum Pontificem: jure ecclesiastico Vicarii generales eadem potestate fruuntur, et sede vacante Vicarii capitulares. Omnium horum jurisdictione a Romano Pontifice *limitari* potest. — Cf. Herinex, p. IV, tr. IV, disp. 5, n. 23 seqq.

4° Ex jure ecclesiastico parochi ordinariam jurisdictionem in suos parochianos habent: quare eos etiam extra propriam parochiam, imo diœcesim, absolvere possunt; non ita vicarii, capellani, nisi *loci* Ordinarii facultas accedat. — Cf. S. Alph., n. 348; Berardi, *Praxis*,

vol. IV, n. 174, 5°; Croix, n. 1516; Lombardi, *Jur. can. priv.*, lib. II, sect. 2, c. iv; Reuter, n. 348.

5° Eodem jure ecclesiastico Prælati regulares in suos subditos illa ordinaria jurisdictione potiuntur; Legati pro sua Provincia, Cardinales vero pro sua ecclesia intra limites valde angustos. Subditi vero intelliguntur ii, qui in diœcesi, parochia domicilium vel quasi domicilium habent (vide ea, quæ de legibus dicta sunt circa subditos et peregrinos). — Hinc episcopi et parochi jurisdictio imprimis *localis* est, secundario personalis, scilicet respicit *eos*, qui in certo loco habitationem fixerunt: jurisdictio prælati regularium imprimis *personalis* est, et secundario tantum locum certis limitibus circumscriptum respicit. — Cf. Sporer, *Theol. sacr.*, p. III, n. 688.

6° Parochi *per se* quidem approbati sunt pro solo loco seu opido suæ parochiæ; at fere ubique consuetudo id habet, ut tum parochi, tum eorum adjutores approbati et jurisdictione interni fori instructi censeantur pro tota diœcesi. Imo ubi vidente et tacente episcopo mos est, ut in confiniis diœcesium parochi vicini diversarum diœcesium se adjuvent, eorum jurisdictio et approbatio tacite ad hæc loca extenditur. — Cf. Ball.-P., n. 557; *Casus Romæ ad S. Apollinar.*, p. 112, 113; Genicot, vol. II, n. 325, 4°; Lugo, d. 21, n. 21; Salmant., *Theol. schol., de Pœnit.*, d. 12, dub. 9, n. 118-120.

7° Quamquam ex natura rei quilibet, qui ordinariam potestatem habeat, eam alteri communicare potest: nihilominus suprema auctoritate ecclesiastica, a qua tandem omnis jurisdictionis exercitium atque valor pendet, ita constitutum est, ut nemo delegatam jurisdictionem in sacro Pœnitentiæ tribunali exercere possit — saltem quoad confessiones sæcularium — nisi *approbationem* ab Episcopo acceperit. Quo factum est, ut delegatio ab iis, qui Episcopo inferiores sunt, data seu danda fere inutilis evaserit. Imo consuetudo id induxit, ut cum *approbatione* plerumque simul jurisdictio detur et dari censeatur. — Cf. Gury-Ball., n. 546, 3°.

8° Approbatio data esse debet ab Episcopo loci, ubi confessiones excipiuntur, vel ab ejus Vicario generali, nam ad pastorem spectat, cui vult, suas oves committere. — Cf. S. Alph., n. 548; Gury-Ball., vol. II, n. 540.

9° Approbatio sicut plene et illimitate dari, ita etiam certis quoad locum, tempus, personas limitibus circumscribi, aut etiam revocari potest. — Cf. S. Alph., n. 542; Lugo, disp. 21, n. 51.

10° Justæ causæ approbationem limitandi ad tempus, etc., sunt ut plurimum sequentes: a) si nunc sit necessitas habendi plures confessarios, quæ postea cesset; — b) si approbandus habeat quidem

sufficientem scientiam, sed merito major desideretur ad approbationem perpetuam; — c) si prudenter timeatur, ne post habitam semel approbationem perpetuam, studium negligat; — d) ad experiendum, quomodo se gerat in excipiendis confessionibus, videlicet an principia generalia bene applicet, etc. — Cf. S. Alph., n. 551; Billuart, diss. 6, a. 5.

11° Episcopus *valide* revocare potest approbationem concessam, etiam sine justa causa. Ratio est, primo quia talis revocatio fit in re episcopo ita subjecta, ut ab illo tantum provenire queat. Insuper quia approbatio, etiam injuste revocata, jam non existit, seu non potest dici simpliciter habita seu obtenta. Ratione *licitatis*, potest quidem episcopus justis de causis revocare approbationem etiam illimitate concessam; hoc enim sequitur ex necessitate approbationis, quæ postulat, ut quisquis cessat esse idoneus, ab officio removeatur. Non potest vero approbationem revocare sine justa causa. Etenim ex dictis non potest episcopus approbationem denegare sine causa; ergo a fortiori non potest sine causa concessam revocare: siquidem ex effato: *Turpius ejicitur, quam non admittitur hospes*.

Verum non desunt, qui existimant non posse episcopum *nec licite nec valide* approbationem concessam revocare sine justa causa. Ratio est, quia approbatio semel concessa, *prævio examine*, non est actus graciosus et favor dependens ex liberalitate et beneplacito episcopi: sed est actus justitiæ et jus acquisitum ex juridica sententia, adeoque ex justitia debitum, posita aptitudine. Ergo, ex mero beneplacito, neque licite neque valide cessare potest. Ita tenent Suarez, d. 28, sect. 8, n. 4; Lugo, d. 21, n. 64; Castropalao, tract. XXIII, p. XVIII, n. 6; Salm., c. xi, p. VI, n. 107; Genicot, vol. II, n. 327, etc. Hanc opinionem valde probabilem dicit Casajoana in *Annotationibus ad P. Gury*, n. 543, ed. 2^a hispana; sed vix in praxi probabilem censet S. Alph., n. 551, qui vero eandem implicite censet probabilem, ubi evidens esset injustitia, et quodcumque abesset hallucinationis periculum. Sed et illud addendum est, ait cl. Bucceroni, quoad praxim, quod nullum adsit scandalum. Unde præstat appellare ad Metropolitanum, vel ad S. Congr. — Cf. S. Alph., l. c.; Billuart, l. c.

At vero integrum Ordinario est pro libito et pro sola quiete conscientiæ suæ ad examen revocare simplices confessarios, immo et parochos quando adest vehemens suspicio de illorum imperitia.

12° Ad valide absolvendum non sufficit approbatio *præsumpta*, quæ, scilicet, judicatur concedenda, si peteretur, vel *sub ratihabitione futura*, sed requiritur *actualis*, id est, actu obtenta. Et sane, approbatio requiritur ad valorem et substantiam absolutionis; at nulla

res existit, nisi actu existant ea omnia, quæ ad ejus essentiam pertinent. Neque hic valet regula Juris: *Ratihabitionem retrotrahi, et mandato non est dubium comparari*; nam hæc regula solummodo locum habet in actibus, quorum valor in futurum suspendi potest; at valor absolutionis certe suspendi nequit. — Cf. S. Alph., n. 570; Babenstuber, tr. VIII, p. VI, disp. 6, a. 3, n. 13; Herincx, p. IV, tr. IV, disp. 5, n. 29.

13° Extra casum necessitatis nunquam licet quempiam absolvere cum jurisdictione dubia aut tenuiter probabili. Ratio est: quia citra vere gravem necessitatem non licet sacramentum exponere periculo frustrationis; at qui absolvit cum jurisdictione dubia aut tenuiter probabili, sacramentum exponit periculo; ergo. Nihilominus in casu necessitatis — qualem Babenstuber cit. putat esse: a) si pœnitens alioquin celebrare aut communicare deberet absque confessione; b) si urgeret præceptum annuæ confessionis; c) si confessio præter consuetudinem cum nota aliqua infamiæ diu esset differenda — licitum erit absolvere sub conditione, stante etiam jurisdictione dubia: tum quia talis necessitas præstat, ut absolutio non detur temere et imprudenter; tum quia conditio adjecta sufficienter excludit irreverentiam sacramento forte irrogandam, si revera desit potestas jurisdictionis. — Cf. S. Alph., n. 571-573; Cardenas, *Cris. theol.*, diss. 2, n. 137; D'Annibale, p. III, n. 321; Croix, lib. VI, p. n. 118 et 120; Lugo, d. 19, n. 20-28 seqq.

14° In mortis articulo omnis sacerdos, esto nunquam sit approbatus, imo tametsi esset excommunicatus aut degradatus vel hæreticus, potest absolvere vere pœnitentem, ut constat ex Conc. Trid., Sess. XIV, c. vii.

Sed potest simplex sacerdos absolvere moribundum etiam præsentente confessario approbato? Controvertitur. Multi absolute negant, uti Navarrus, Suarez, Layman, Sporer et alii plures. Nihilominus Barbosa, Tanner, Tamburinus, Herincx, p. IV, tr. IV, disp. 6, n. 18 et Illsung, tr. VI, disp. 6, n. 193 seqq., mordicus defendunt, posse sacerdotem simplicem alias non approbatum in mortis articulo vel (quod huic æquiparatur) in mortis periculo absolvere ab omnibus peccatis, etiam reservatis, non obstante præsentia alterius sacerdotis approbati. — Hanc sententiam amplectuntur fere omnes recentiores. Ball.-P., vol. V, n. 365 seq.; Bacceroni, vol. II, n. 773; *Casus Romæ ad S. Apollinar.*, d. 115 seq.; Genicot, n. 332 seq.; Noldin, n. 346; Berardi, *Praxis*, vol. IV, n. 148, ubi hanc sententiam dicit esse hodie certam; *Il Monit. Eccl.*, vol. VIII, p. I, pag. 177. — Nos autem velut tutiorem in praxi sequendam consulimus, quamvis cl. Elbel

contrarium sentiat. Unde merito S. Off., 29 jul. 1891, resp.: « Non sunt inquietandi, qui tenent validam esse absolutionem in articulo mortis concessam a sacerdote non approbato, etiam quando facile advocari seu adesse potuisset sacerdos approbatus; et qui tenent validam esse absolutionem, in eodem articulo mortis concessam, a peccatis reservatis, sive simpliciter sive cum censura, per sacerdotem non habentem jurisdictionem in reservata, etiamsi advocari seu adesse facile potuisset sacerdos habens prædictam jurisdictionem ».

15° Jurisdictio ordinaria *cessat*, quando quis removetur ab officio, cui adnexa est. Hinc parochus, qui resignavit beneficium suum, confessiones amplius excipere non potest vi jurisdictionis ordinariæ. Jurisdictio delegata *ad certum tempus* cessat elapso tempore præfixo; et quidem tempus hic sumitur physice, non moraliter, nisi contrarium constet ex mente delegantis, vel ex legitima consuetudine.

Jurisdictio delegata *ad tempus indefinitum* perseverat, usque dum revocetur; non revocatur autem per mortem delegantis, quia jurisdictio est concessio gratiosa, et talis concessio, ut patet ex Jure Canonico, perseverat, donec *expresse* revocetur. Excipe tamen, nisi concessio facta sit his, vel similibus verbis: *usque ad beneplacitum nostrum*, etc. quia beneplacitum episcopi cum ipso moritur nisi contrarium constet ex legitima consuetudine. — Cf. S. Alph., n. 558 seq.

16° Jurisdictionem supplet Ecclesia quando adest error communis cum titulo colorato. Titulus autem coloratus est collatio beneficii habentis adnexam curam animarum, apparenter quidem legitima, cum tamen reapse ob occultum defectum, v. gr. ob occultam simoniam, vel excommunicationem, sit invalida. Error autem communis hic dicitur, quando is, qui jurisdictionem exercet in aliquo loco, ab omnibus, vel a plerisque judicatur veram jurisdictionem habere, cum tamen non habeat. In tali, inquam, errore communi cum titulo colorato sacerdos valide absolvit, quia tunc Ecclesia supplet jurisdictionem, id evidenter exigente bono communi animarum. Ita DD. omnes. Secus dicendum, si error sit tantum unius, aut aliquorum.

Sed dubitatur, utrum Ecclesia etiam suppleat jurisdictionem, quando adest error communis absque titulo colorato? Aliqui, inter quos S. Alph., Viva, Elbel, Sporer, Roncaglia, Gobat, Holzmann, Herincx, Cardenas, Gousset, Genicot, valde probabiliter affirmant, quia, stante errore communi, eadem militat ratio boni communis, ac dum simul adest titulus coloratus. Alii quidam, v. gr. Busembaum, Navarrus, Silvester, Cajetanus, Ugolinus, Covassuvias, etc. negant,

quia, dicunt, si Ecclesia cum solo errore communi jurisdictionem suppleret, damnum potius obveniret fidelibus, quam utilitas; sacerdotes enim impii inde occasionem sumerent simulandi se confessarios, et sic facile possent errores et hæreses disseminare. Sed hæc ratio videtur infirma; nam etsi Ecclesia jurisdictionem hujusmodi malis sacerdotibus in præfato casu denegaret, per hoc non impediretur, quominus ipsi, qui damnationem suam jam parvi faciunt, suos errores spargerent et viceversa fideles ob invaliditatem suarum confessionum maxime damnationis periculo exponerentur. Unde prior sententia nobis videtur *intrinsece* probabilior. Ita etiam Bucceroni, Billuart, Bonacina, Diana, Lessius, Henriquez, Pontius, Gury, *Casus Romæ ad S. Apollinar.*, p. 119, Suarez et Lugo.

17° « Sacerdotes quoscumque transmarinum iter arripientes dummodo a proprio Ordinario confessiones excipiendi facultatem habeant, posse in *navi* toto itinere durante fidelium secum navigantium confessiones excipere, quamvis forte inter ipsum iter transeundum, vel etiam aliquamdiu consistendum sit diversis in locis diversorum Ordinariorum jurisdictioni subjectis ». S. Off., 4 april. 1900, approb. a Leone XIII.

18° Cappellani militum si specialiter sint delegati a Summo Pontifice ad curam spiritualem militum, aut a capellano majori a Papa approbato, possunt eos ubique sine approbatione episcopi loci absolvere. — Cf. Card. Vives, *Comp. Theol. mor.*, n. 621.

Si vero hac speciali delegatione careant, possunt quidem audire confessiones in diœcesi episcopi approbantis, et etiam extra illam in itinere et in castris ex tacito consensu episcoporum, ut patet ex consuetudine universali; non possunt tamen valide absolvere in stationibus nec in præsidiis sine licentia episcopi loci, quia nullam habent jurisdictionem. Constat ex variis declarationibus S. Congregationis quas refert P. Zactaria apud Croix, n. 1518. — Cf. S. Alph., n. 577; Craisson, *Man. Jur. Can.*, apud Genicot, t. II, n. 333.

19° Cardinales, domestici R. Pontificis, Reges et Principes possunt sibi eligere aliquem ex approbatis confessariis, atque ab eo ubique absolvi; Romæ Cardinales et Episcopi quemlibet idoneum sacerdotem sibi suæque familiæ eligere possunt, eumque secum educere pro confessario. Insuper Episcopi possunt etiam extra propriam diœcesim suum subditum sibi pro confessario eligere; si vero ipsorum subditus non est, debet esse in loco approbatus. — Cf. Alberti, *Theol. past.*, pars III, de *Pœnit.*, § 5, n. 33 seqq.

20° Regulares ut possint valide et licite absolvere eos qui sunt ordini religioso omnino extranei, approbandi sunt ab episcopo loci

in quo instituitur confessio. Circa hanc approbationem hæc animadvertimus cum cl. Alberti: a) Si episcopus concesserit approbationem toti Ordini religioso, nequit, inconsulta S. Congr. Epp. et Regg., revocare approbationem a singulis regularibus. Sed *justa de causa confessionem concernente* revocare potest approbationem a singulis regularibus, vel etiam subicere examini illos quos absque examine approbavit (Clemens X, Const. *Superna*). — b) Quum regularis absolvat extraneos vi approbationis seu jurisdictionis episcopalis, si forte absolvat, invito proprii Ordinis superiore, absolutio est valida, sed illicita ob peccatum inobedientiæ. — c) Regularis ab episcopo approbatus remanet talis per totum tempus definitum ab episcopo; quare ejus jurisdictio non cessat per mutationem habitationis et domicilii in alia diœcesi, ita ut, si forte redeat vel obiter transeat per diœcesim illius episcopi a quo accepit approbationem, hac uti possit absque nova approbatione; nisi tamen vel consuetudo, vel particularia statuta id vetent.

21° Regulares ad absolvendos suos (vel etiam aliorum Ordinum) non indigent approbatione episcoporum, sed absolvent vi jurisdictionis quam habent, mediante proprio superiore, a Romano Pontifice. Nomine domesticorum veniunt: a) Regulares professi; b) Novitii; c) familiares. Nomine familiarium intelliguntur tum famuli, ii nempe qui degunt perpetuo (diu noctuque) in monasterio, regularibus inserviunt, et sub eorum obedientia vivunt; tum, saltem probabiliter, alumni convictores, qui nempe degunt in monasterio, et vivunt sub regularium disciplina.

22° Regulares tum professi tum novitii in monasterio degentes nequeunt valide et licite absolvi ab aliis confessariis, nisi a confessariis Ordinis designatis a superiore. Ut possint valide et licite absolvi ab aliis confessariis necessaria est licentia superioris: nisi superior domus, alique confessarii absint et tamdiu absint, saltem per unum diem, ita ut grave sit religioso pœnitenti toto eo tempore carere absolutione sacramentali: quo casu *licite et valide* absolvitur ab extraneo confessario idoneo, h. e. approbato (Ex decl. S. Pœnit., die 14 maji 1902). Si autem versantur in itinere, tunc videndum est utrum habeant socium qui sit idoneus seu aptus ad audiendas confessiones et ad absolvendum, an vero nullum aut inidoneum. Si primum, apud socium confessio ab ipsis peragenda est; neque oportet ut sit approbatus indirecte a superiore dum audit confessionem et absolvit; si secundum, possunt instituere confessionem apud quemlibet sacerdotem sive sæcularem sive regularem, sive approbatum sive non. Excipiuntur PP. Capuccini qui non possunt confessionem insti-

tuere nisi apud confessarios approbatos (Ex decr. Benedicti XIV). Verum Capuccinis, qui legitime extra claustrum versantur vel sunt in itinere, facta est potestas: *a)* ut possint confiteri apud quemcumque confessarium approbatum, nisi saltem inter duos sui Ordinis confessarios eligere possint; — *b)* ut absolvi possint a casibus reservatis, quin teneantur eosdem iterum domi confiteri (S. C. Epp. et Regg., 5 apr. 1897).

Nota. — *a)* Verum attendendæ sunt hæ declarationes datæ a S. Pœnit., 14 maji 1902: *α)* Si confessarius extraneus a Religioso pœnitente electus in absentia Superioris vel cum hujus licentia, habeat a S. Pœnit. facultatem absolvendi Religiosos cujuscumque Ordinis a reservatis (peccatis et censuris) in propria Religione, potest prædictum Religiosum absolvere a quibuslibet reservatis sive immediato Superiori, sive Provinciali, sive Generali. — *β)* Etiam Confessarius regularis, si gaudeat prædicta facultate, absolvere potest Religiosos proprii Ordinis a quibusvis reservatis prout sub n. *α)* dictum est. — *γ)* Superior regularis si concedat Religiosis subditis licentiam instituendi confessionem apud confessarium extraneum habentem prædictam facultatem a S. Pœnit., nequit usum ejusdem facultatis circa Religiosum subditum impedire. — *δ)* Confessarius extraneus gaudens prædicta facultate, hac uti potest etiam relate ad Religiosum *itinerantem* qui ad adeundum confessarium extraneum expressa superioris facultate opus non habuit.

b) « S. Off. Congr. de expresso SS. D. N. Leonis PP. XIII mandato, districte prohibet ne ullus cujuscumque religiosæ communitatis aut seminarii, aut collegii superior, sive major sive minor, in hac alma Urbe, (excepto aliquo raro necessitatis casu, de quo ejus conscientia oneratur) suorum alumnorum in eadem domo manentium sacramentales confessiones audire ullo pacto audeat », 5 jul. 1899.

c) Hoc decretum, quod est præceptivum *Romæ*, directivum extra, obligat quoslibet superiores fori externi, etiam episcopos, vicarios generales, etc. quoad quos subditos in eadem domo commorantes.

d) Per hoc decretum nihil derogatum fuit constitutionibus Apostolicis quoad *Ordines religiosos* (S. Off., 23 aug. 1899); sed instituta votorum simplicium tenentur ad illius observantiam (S. Off., 20 dec. 1899).

23° *Moniales* ut absolvi possint valide et licite necesse est ut confessarius sit *specialiter* approbatus ab episcopo loci, in quo situm est monasterium (Ex Const. *Superna* Clem. X, aliisque Const. pontificiis). Si monasterium subjaceat jurisdictioni superioris regularis, confessarius debet ab hoc designari; attamen requiritur juris-

dictio data ab episcopo. Circa confessarium monialium hæc cum præfato Auctore notentur: *a)* Confessarius approbatus pro uno monasterio non intelligitur approbatus pro alio. — *b)* Confessarii officium cessat, expleto triennio. Verum confirmari potest pro altero triennio a S. Congr. Epp. et Regg. — *c)* Præter confessarium ordinarium dandus est monialibus (etiam novitiis) confessarius extraordinarius bis vel ter in anno; item in articulo mortis, atque etiam aliquando in vita si illum moniales habere desiderant (Conc. Trid., Sess. XV, *de Reg. c. x*). Si regularis cui subjacet monasterium id præstare negligat, potest et tenetur episcopus; et si etiam hic omittat, confessarius extraordinarius deputandus est a pœnitentiaro majore. — *d)* Si moniales aliquando aut ratione sanitatis aut alia de causa obtineant veniam egrediendi ex monasterio, retento habitu, possunt, durante mora extra monasterium, confessionem facere apud confessarios quoslibet approbatos pro utroque sexu, quamvis non approbatos pro monialibus. S. C. Epp. et Regg., 27 aug. 1852.

Cf. Gury-Ferreres, vol. II, app. I *de jurisdict. et approb. reg.*, n. 557 seqq.; append. II *de jurisdict. respectu monial.*, n. 565 seqq.; Ferreres, in ephem. *Razón y Fe*, vol. III, p. 535 seqq., et vol. IV, p. 94 seq.

DISPUTATIO SEPTIMA

De Reservatione Casuum, seu Peccatorum.

Cum casuum reservatio nihil sit aliud, quam limitatio potestatis a legitimo superiore inducta, ratione cujus non potest sacerdos a certis peccatis absolvere: ideo convenienter post disputationem de jurisdictione et approbatione ministri Pœnitentiæ, hic de *casuum reservatione* agitur.

Finis reservationis est tum ut atrociora crimina gravius puniantur, et facilitas ea committendi arceatur, cum pro illorum absolutione fieri debeat recursus ad superiorem: tum ut graviora crimina a prudentioribus medicis curentur. Curent autem omnes confessarii casus reservatos in sua diœcesi fixos in mente habere, ne culpabiliter propriæ jurisdictionis limites excedant. S. Alph., lib. VI, n. 578.

Multiplex est reservatio, prout consideratur ratione objecti, modi, superioris.

Et quidem *a)* ratione *objecti*, reservationi obnoxia sunt peccata cum censura, vel absque censura; et exinde *censuræ reservatæ*,

vel *reservata peccata*. — b) Ratione *modi*, reservatio fit *speciali modo*, vel *simpliciter*: si prius, ab huiusmodi casibus valide non absolvit inferior sacerdos, nisi de iis *expressam* delegationem habeat; si posterius, ex simplici seu communi delegatione de reservatis in genere valide absolvunt sacerdotes inferiores. — c) Ratione *superioris*, cui reservantur, casus sunt *papales* vel *episcopales*, prout reservantur S. Pontifici, vel Ordinariis seu Episcopis aliisque quasi-episcopali jurisdictione gaudentibus. Ordinarii autem casus reservantur vel ex jure communi («*reservatur nobis*») vel ab ipsis Ordinariis («*reservatur a nobis*»).

Porro, pro omnibus casibus S. Pontifici reservatis cum censura, censuræ reservatio est immediata et principalis; peccati autem reservatio est mediata et accessoria, ita ut peccatum non sit reservatum ratione sui, sed ratione censuræ, a qua est indivisibile; ac proinde, pro illis casibus, quicquid excusat a censura aut a censuræ reservatione, excusat a reservatione etiam peccati. Ita omnes. S. Alph., n. 580.

Idem est de casibus cum censura Ordinariis a jure communi reservatis. Quoad autem casus *ab ipsis* Ordinariis reservatos, dissentiunt Auctores. Scilicet, ex sententia communiori, utraque reservatio, nempe censuræ et peccati, est immediata et principalis; et ideo quod excusat a censura aut a censuræ reservatione, non excusat eo ipso a reservatione peccati. Ex sententia autem minus communi, sed certe probabili et in praxi satis tuta, pro iisdem casibus censuræ reservatio est immediata et principalis, peccati vero est mediata et accessoria, sicut pro censuris S. Pontifici reservatis; ac proinde hic etiam quicquid excusat a censura aut a censuræ reservatione, excusat a reservatione peccati. — Cf. S. Alph., n. 582; D'Annib., *De censur.*, n. 340.

Quibus positis, sit seq.

PROP. — *Datur in Ecclesia potestas reservandi certos casus.* — De fide est.

Prob. 1° Ex Doctr. Eccl. — In Trid., Sess. XIV, can. 11, legitur: «*Si quis dixerit episcopos non habere jus reservandi sibi casus, nisi quoad externam politiam, atque ideo casuum reservationem non prohibere, quo minus sacerdos a reservatis vere absolvat, A. S.*». Adde damnationem Synodi Pistoriensis proposit. XLIV, quæ reservationem habebat ut *improvidum ligamen*.

Prob. 2° Ex Ratione. — Jurisdictio sacramentalis ad inferiores sacerdotes promanat ab Ecclesiæ prælatis, qui proinde eandem limitare possunt, pro animarum utilitate, quoad locum, personas et

casus. Atqui hujusmodi limitatio quoad crimina atrociora expediens est, tum ut fideles efficacius contineantur ab hujusmodi peccatis timore absolutionis difficilius obtinendæ, erubescentiæ se sistendi superiori, gravioris satisfactionis adimplendæ; tum ut graviora mala curentur a prædictis peritioribus, quales ordinarie sunt superiores. Unde ad rem D. Thomas: Potestas Ordinis, quantum est de se, extendit se ad omnia peccata remittenda; sed quia ad usum hujusmodi potestatis requiritur jurisdictio, quæ a majoribus in inferiores descendit; ideo potest superior aliqua sibi reservare, in quibus iudicium inferiori non committit. — Cf. S. Thom., *Suppl.*, q. xx.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1° Illi soli possunt reservare peccata, qui aliis jurisdictionem concedere possunt. Igitur hac potestate gaudent Summus Pontifex erga omnes fideles, Episcopi aliique jurisdictionem quasi-episcopalem habentes, nec non Prælati regulares, Generales et Provinciales, erga suos respectivos subditos.

At ex mandato S. Congr. Episc., 26 nov. 1602, a) Ordinarii non valent reservare casus, quos S. Pontifex jam sibi reservavit; et, si ipsorum reservatio anterior fuerat, *ipso jure* cessat; ita etiam Bened. XIV, *de Synod.*, lib. X, c. I, n. 5; — b) nec faciles sint in casus, et maxime frequentiores, velut lubricos, reservando; — c) nec difficiles in concedenda, præsertim sacerdotibus a sede episcopali remotis, facultate a reservatis absolvendi; — d) sed pœnitentiariorum aliosque sacerdotes in diœcesi constituent, qui et ipsi absolvere, et aliis facultatem a reservatis absolvendi dare possint. — Cf. Babenstuber, tr. VIII, p. VI, disp. 6, a. 4, n. 4; Herincx, p. IV, tr. IV, disp. 6, n. 1; Illsung, tr. VI, disp. 6, n. 209; Lugo, t. V, disp. 20, n. 2 et 40; Mezger, tr. XVIII, disp. 49, a. 2, n. 2; Suarez, d. 31, sect. 4.

2° Quamvis reservari possint *per se* peccata quæcumque, tamen peccatum non solet reservari, nec expedit, nisi sit: a) *formale*; — b) *externum*, nempe ut habeat rationem peccati mortalis etiam exterius; — c) ut sit opere *consummatum*, seu requiritur ut verificetur ille effectus qui a reservante intenditur; — d) ut sit *certum*, nempe ut sit certo commissum; certo formaliter mortale; certo graviter externum; certo consummatum; certo reservatum. In dubio (positivo) cessat reservatio; — e) ut subjectum ad pubertatem pervenerit, ex probabili sententia. Ratio est quia jura solent pueris indulgere; nec vero expedit eos cogere ad subeundum iudicium superioris. — Cf. S. Alph., n. 582; Babenstuber, tr. VIII, p. VI, disp. 6, a. 4, n. 14; Sanchez, *Decal.*, lib. VI, c. VIII.

3° Superiori ejusve vice fungentibus reservatur censura *ab homine* inflictæ per sententiam *particularem*, in personam *determinatam*, si tamen excipias mortis periculum, in quo cessat omnis reservatio, ex Conc. Trid., n. 7.

4° Ex jure communi S. Pontifici reservantur *speciali modo* censuræ recensitæ in tract. *de Cens.*, parte secunda, *de Cens. in spec.*; *simpliciter* autem S. Pontifici reservantur censuræ ibidem relatæ. Quoad casus absque censura, ex jure communi duo tantum S. Pontifici reservantur: a) Est in illum, qui calumnie accuset apud judicem ecclesiasticum de sollicitatione ad turpe habita in sacramento Pœnitentiæ sacerdotem innocentem, vel per alios impiis suasionibus, promissis aut blanditiis, aut minis, aut alio quovis efficaci modo, ita ut accusatio habeat locum; ex Bulla *Sacramentum Pœnitentiæ* Benedicti XIV: qui proinde ab alio absolvi nequit nisi in mortis articulo. — b) In eum qui recipit dona a Regularibus utriusque sexus in materia gravi; etenim si potest confestim restituere, nequit absolvi nisi prius restituerit, et quidem *totum* prorsus, si domum valeat plus quam decem scuta (seu, ut ajunt, libellas quinquaginta quatuor circiter): secus, *partem* arbitrio majoris Pœnitentiarii. At si non potest, habita facultate, absolvendus est, dummodo promittat se quamprimum restitutum sub pœna reincidentiae si potens non restituat. Sed huc non veniunt quæ dantur ad devotionem, vel ob præstita servitia cum licentia (remunerare enim pertinet ad virtutem). Item neque si tribuantur res medicinales, imagines, rosaria, devotionis libelli, dummodo parvi valoris. Hujusmodi casus est S. Pontifici *simpliciter* reservatus. — Cf. S. Alph., n. 580.

5° Ex jure communi, ad Episcopum pro suis subditis, in sua diœcesi et in foro interno, devolvuntur casus *occulti* S. Pontifici simpliciter reservati, et nondum in forum contentiosum deducti per rei citationem; et etiam casus *occulti* ab aliis Episcopis simpliciter reservati, ex dictis in tract. *de Censuris*, l. c. Eodem jure ipsis Ordinariis simpliciter reservantur, quatuor censuræ ibidem recensitæ.

6° Casus, quos Superiores regulares ex constitutione Clementis VIII *Sanctissimus*, 26 maji 1593, possunt, si eis consultum videbitur, reservare sunt undecim. An vero actu in omnibus Religionibus casus a Clemente VIII enumerati sint reservati, mihi non constat: noverint illi, quorum interest. In nostra Religione Seraphica casus reservati per statuta a. 1897, pro toto Ordine Seraphico edita, sunt: 1) Apostasia a Religione; 2) Proprietas contra votum paupertatis, quæ sit peccatum mortale, et furtum de rebus conventus in ea quantitate, quæ constituat grave peccatum; 3) Occisio aut vulneratio,

seu gravis percussio cujuscumque personæ; 4) Juramentum falsum in judicio regulari; 5) Falsificatio manus aut sigilli Superiorum; 6) Malitiosum impedimentum, retardatio et aperitio litterarum Superiorum ad subditos, et subditorum ad Superiores; 7) Lapsus carnis in suo genere completus, cum semetipso, vel cum aliis; 8) Inobedientia contumax, quando nimirum quis, trina monitione præmissa, factis congruis intervallis, inobediens perseverat; 9) Libellum famosum conficere, fieri procurare, publicare, vel ad illum conficiendum inducere, consulere, necnon etiam extra Ordinem manifestare, quæ ipsum Ordinem informant. — Cf. Kerckhove, *Statul. gener.*, c. vi, § 22, n. 2.

7° Pro omnibus casibus cum censura S. Pontifici, Episcopo, Ordinariis a *jure communi* reservatis, quidquid excusat a censura, vel a censuræ reservatione, excusat etiam a reservatione peccati, juxta omnes; atque in tract. *de Censur.*, parte prima, indicantur causæ a censura excusantes.

Ex sententia certe probabili et in praxi satis tuta, contra communio-rem, idem verum est de reservatione censurarum ab ipsis Ordinariis statutarum, prout diximus in init. disp.

8° Dubium sive juris, sive facti, de reservatione, ab ea excusat, quia reservatio, utpote odiosa, est strictæ seu benignioris interpretationis. — Cf. Del Vecchio, vol. II, tract. X, disp. 1, n. 711, res. 1, 2.

9° An vero ignorantia ipsius reservationis, ex parte *pœnitentis*, cognita simul censura, excuset a reservatione, controvertitur; atque dissidium in eo est, utrum reservatio, haud secus ac ipsa censura, sit primario pœna medicinalis, quæ, juxta omnes, non incurritur nisi præcognoscatur.

Alii communius negant reservationem esse primario pœnam medicinale, sed primario restringere confessarii jurisdictionem, ut pœnitens remedia opportuniore et salubriora a prudentioribus et experientioribus recipiat, ut ait Conc. Trid., n. 7: porro, hoc vim suam retinet, sive cognoverit, sive ignoraverit pœnitens reservationem; ergo hujusce ignorantia ex parte pœnitentis ab illa non excusat. Ita S. Alph., n. 581; *Vindic. Alph.*, p. V, q. xii; Concina, Croix, Sanchez.

Alii vero affirmant reservationem esse primario pœnam medicinalem, quatenus pœnitens a peccato reservato retrahitur timore sive absolutionis difficilius obtinendæ, sive vividioris erubescentiæ sistendi Superiori, sive majoris pœnitentiæ, monitionis rigidioris ex parte illius Superioris: porro, qui nescit reservationem, ejus timore a peccato retrahi nequit, et ita finis in tali reservatione per se intentus omnino cessat; ergo reservationis ignorantia ex parte pœni-

tentis ab ea excusat. Ita Josephus de Graffis, sub fine sæculi decimi sexti, quem secuti sunt Elbel, Lugo, Salmant., Roncaglia, Sporer, etc.; atque eorum sententia est certe probabilis, ac procul dubio licet ea uti, dummodo confessarius pœnitentem de reservatione certiolem faciat, ut, si postea iteraverit, ea teneatur, ut ait cl. Card. D'Annibale, *de Pœnit.*, n. 187. — Cf. Ball.-P., vol. V, n. 487 seq.; Gobat, *Theol. exper.*, tr. VII, n. 361; Sporer, *Theol. sacr.*, p. III, n. 735; Reiffenstuel, Kresslinger, addit. IV, tr. XIV, dist. 9, post n. 10

10° Quæ requiruntur ad absolutionem a reservatis cum censura, vim suam retinent pro absolutione a reservatis absque censura. Porro quidquid spectat absolutionem a reservatis cum censura, integre expenditur et omnino absolvitur in tract. *de Censuris*.

Hic igitur ad illum tractatum remittere satis superque sufficiens videtur, ne eadem principia et solutiones iterentur. Ob eandem rationem, nihil dicimus de reservatorum absolutione tempore Jubilæi, quia sufficienter diximus in tract. *de Indulg.*, disp. *de Jubilæo*; neque aliud adjungimus de reservatione et absolutione *casus complicitis*, quia plura dicta sunt in secunda parte ejusd. tract. *de Cens.*; idem dicendum de manifestante et requirente nomen complicitis, de quo varia inveniuntur in decursu præsentis tract. et speciatim in disp. *de Confessione*.

DISPUTATIO OCTAVA

De Probitate in Confessario necessaria.

Nomine probitatis requisitæ in ministro sacramenti Pœnitentiæ, quam alii vocant bonitatem, duo intelliguntur, videlicet: status gratiæ justificantis, habitualiter existentis, vel recuperatæ per ipsum Pœnitentiæ sacramentum, aut saltem per contritionem perfectam; dein eminentia in virtutibus ad munus confessarii rite obeundum necessariis, v. gr. in pietate erga Deum, in charitate, compassione et misericordia erga proximum, in sollicitudine erga propriam salutem, etc. Hinc

Certum est 1° statum gratiæ in ministro Pœnitentiæ non necessarium esse ad validitatem sacramenti, ut in tractatu *de Sacramentis in genere* ostendimus.

Certum est 2° sacerdotem Pœnitentiæ sacramentum licite administrare non posse, nisi sit in statu gratiæ: id constat ex tractatu *de Sacramentis in genere*, in quo probatur eum qui sacramentum

aliquod in statu peccati mortalis scienter ministrat, mortaliter peccare. Sacerdos igitur peccato mortali inquinatus, tot admittit peccata mortalia quot dat absolutiones, quia tot sunt sacramenta e parte ipsius profanata ac proinde tot sacrilegia numero distincta. Ita S. Alph., n. 30 cum aliis, contra Salmant., *de Censuris*, c. 1, p. 14, n. 182, aliosque ab ipsis allegatos qui volunt unicam esse in Deum irreverentiam, si confessiones successive et sine interruptione fuerint auditæ, quia, inquit, eadem est actio moralis, sicut actio plura vasa sacra simul furandi. Hanc opinionem probabilem appellat Lugo, *de Pœnit.*, d. 16, n. 558. Si quis tamen improvise ad moribundum vocatus, tempus se recolligendi non habeat, aut bona fide falso credat se perfecte conteri, non peccat absolvendo. S. Alph., lib. VI, num. 617.

Certum est 3° ministrum sacramenti Pœnitentiæ multis virtutibus pollere teneri ut munere suo digne fungatur, tum ad gloriam Dei promovendam, tum ad proximum recte ducendum, tum ad seipsum inter innumera pericula custodiendum atque salvandum; hinc confessarius omnia peccatorum ulcera tractare debet, quin se deturpet; cum mulieribus et adolescentibus sæpe versari, eorum confessiones de iis rebus, de quibus magnopere erubescunt, excipiendo, quin sibi aliquid damni evenisse sentiat; omnes, ut dux sanctitatis, ad vitam gratiam perducere, et in ea confirmare et consummare. Quapropter a S. Pio V dictum est: « Habeantur boni confessarii, et cito habebitur omnium Christianorum omnimoda reformatio! »

DISPUTATIO NONA

De Scientia in Confessario requisita.

Ut confessarius recte ac utiliter ministerium suum exerceat requiritur in eo scientia; si enim est iudex oportet ut cognoscat quousque ejus extendatur potestas; si medicus, diversas infirmitates ac remedium species scire debet; si doctor, quæ danda consilia; si minister, quomodo honor ac valor sacramenti curandus.

Quod attinet ad Theol. Moralem confessarius imprimis scire tenetur quæ sunt necessaria sive ex parte pœnitentis sive ex parte sui ad valorem sacramenti. Scientia harum rerum est absolute necessaria. Ulterior vero scientia requiritur ut consulatur integritati confessionis, a qua excusat necessitas vel impotentia, ut si puta desint alii confessarii doctiores, vel si subjectum sit incapax perfectioris

scientiæ. Extra hos casus necessitatis et impotentiae, secundum communem sententiam est *graviter illicitum* audire confessiones, praesertim si defectus scientiæ sit ejusmodi ut periclitetur valor sacramenti, et æterna fidelium salus. Nota sunt verba S. Alph., *Pr. confess.*, *Homo Ap.*: « Affirmo in statu damnationis esse eum confessarium, qui sine sufficienti scientia ad confessiones excipiendas se exponit ». Verum ad removendas anxietates audiatur in hac re celebris Card. De Lugo, *de Pœnit.*, disp. 21, n. 70 seq.: « Hæc scientia, ait, non debet esse tanta, ut de omnibus quæ pœnitens dicit, possit discernere an sint mortalia vel venialia: sæpe enim id nec doctissimi possunt, partim quia non possunt scire perfecte ipsum factum, an consenserit pœnitens cum plena deliberatione vel non, partim quia nec ipsum etiam jus in omnibus sciri potest. Satis ergo est si sciat in iis quæ communiter occurrunt an sint mortalia vel venialia. Item quoad reliqua non est necesse quod in dubiis quæ occurrunt possit ipse omnia resolvere: *satis est si communia sciat, et de difficilioribus sciat saltem dubitare ut libros vel peritiores consulat* ».

Consonant ceteri Theologi una cum S. Alphonso. In praxi confessarius non difficile cognoscet ex sua experientia utrum habeat sufficientem scientiam, necne. Et si noverit sibi prædictam scientiam deesse, peccat audiendo confessiones, quamvis id faciat ex sola charitate vel ex obedientia. Neque in hoc casu ei suffragatur approbatio episcopi, quæ, ut ait S. Alph., *Homo Ap.*, n. 100, non dat scientiam debitam, nec supplet ejus defectum. Si quis tamen non sit certus de defectu scientiæ, sed tantum dubius, facile potest dubium deponere, si prælatus, qui eum bene novit, judicat illum aptum, et imponit ei munus audiendi confessiones. — Verum non solum sufficiens sit oportet scientia confessarii, sed etiam congrua atque opportuna; seu ejusmodi ut usui inserviat, inspectis temporum, personarum et locorum exigentiis. Plura enim sunt in textibus Theol. Moralis, quæ nulli vel fere nulli usui inserviunt: hæc vel omittantur, vel ea perlegisse sufficiat. Immorandum vero in iis, quæ constat ad praxim optime facere. Studium vero non limitetur ad unum textum, praesertim si antiquatum, sed plures simul conferantur, iique sint præstantiores. Neque omittendum studium perutile casuistarum.

Qua in re toto errant cælo qui non erubescunt asserere, quod pro addiscenda Theol. Morali sufficiat vel tenere principia generalia, vel percurrere aliquam summulam ex tot iis, quæ in tantæ facultatis dedecus et præjudicium circumferuntur. Nemo ignorat Theol. Moralem et valde necessariam esse reipublicæ christianæ, cum ab ea pendeat bonum regimen animarum; et esse valde extensam ac diffi-

cilem, tum quia respicit notitiam saltem generalem aliarum scientiarum, officiorum et artium; tum quia tot diversas materias complectitur; tum quia magna ex parte constat tot legibus positivis, quæ sine gravi studio addisci nequeunt; tum demum quia innumeræ contingunt casuum circumstantiæ, ex quibus resolutionum pendet variatio: nam ex circumstantiarum diversitate diversa applicanda sunt principia. Ex quo patet hoc studium nunquam intermittere debere; cum ex tot rebus inter se disparibus constet, multa quamvis memoriæ commissa, quia rarius contingunt, temporis progressu facile e mente prolabantur: *et tale est ingenium nostrum, ut torpescat, si usus destituerit lectionis*, ait Augustinus. Hanc autem necessariam scientiam usus et experientia non suppleant, sed juvant tantummodo.

Insuper præter scientiam Theol. Moralis necessaria est confessario scientia Theol. Dogmaticæ, præsertim hisce calamitosis temporibus, quibus late grassatur hæresis, et omnia ad religionem et honestatem spectantia in dubium revocantur.

Denique quamquam ad pœnitentis emendationem plurimum imo præcipue valeant remedia spiritualia, tamen non parum adjuvant etiam remedia naturalia; quin imo, dum hæc suppetunt, Deus ordinario loquendo vult ut ea adhibeantur. Jamvero ut illa confessarius apte et efficaciter pœnitenti suggerere possit, cognoscat oportet singulorum pœnitentium animi motus atque affectiones, quæ sunt vera radix et causa peccatorum. Prolixum foret omnia criteria hic præbere quibus dignosci possint humanæ passionēs, et singulis relativa remedia proponere. Itaque consulantur probati in hac re Auctores, qui nostra ætate non desunt. Valde commendandus est liber aureus celebris medici gallici Dêscuret, cui titulus: *Medicina delle passioni*.

DISPUTATIO DECIMA

De Prudentia in Confessario requisita.

Prudentia aliarum virtutum oculus est, quatenus omnes illuminat, dirigit ac perficit. Hanc confessariis necessariam esse satis declarat Lateranense IV: «Sacerdos autem sit discretus et cautus, ut more periti medici superinfundat vinum et oleum vulneribus sauciatis; diligenter inquirens et peccatoris circumstantias et peccati, quibus prudenter intelligat quale debeat ei præbere consilium, et cujusmodi remedium adhibere». Confessarius autem prudentia maxime indiget in opiniones eligendo, in pœnitentem disponendo, corri-

gendo, docendo ac interrogando, habita ratione indolis ac conditionis pœnitentis.

Hinc infertur:

1° Si pœnitens ostendat se paratum ad sequendum quod est tutius, per se loquendo, tenetur confessarius eum dirigere juxta sententias tutiores, etsi rigidiores appareant; cum id sit majoris perfectionis et meriti. Diximus *per se loquendo*; quia aliquando nedum id sit tutius, imo contingit esse pluribus pœnitentibus periculosius, quia supra modum gravati exterreunt totum pondus projiciendo; idcirco ad prudentiam confessarii spectabit id attente perpendere.

Quod si non ita pœnitens paratum se sentiat, tunc ad sententias benigniores recurrere debet confessarius, cum hac advertentia: ut caute inter sententias benigniores distinguantur illæ, quæ et speculative et in praxi vere probabiles sunt et pœnitentem inducunt ad vitandum peccatum, uti sunt in materia contra sextum quædam opinioniones de tactibus et osculis, quædam affectiunculæ cor nimium occupantes, item aliæ in materia simoniæ atque justitiæ. Has confessarius non debet sustinere in suo pœnitente; illas vero permittere, cum in illis sententiis nullum inveniatur periculum: nam homines ordinarie suavitate magis quam severitate devinciuntur. En quo sensu benignum potius volumus confessarium.

2° Confessarius ex charitate tenetur docere pœnitentes ignaros doctrinæ christianæ: a) ea quæ sunt necessaria *necessitate medi* ad salutem; — b) ea quæ necessaria sunt ad validam susceptionem sacramenti Pœnitentiæ, nempe: *dolorem, propositum, confessionis integritatem*, etc.; — c) ea quæ sunt necessaria pœnitenti ad christiane vivendum, præsertim peculiare obligationes; — d) quod attinet ad ea quæ sunt necessaria *necessitate præcepti*, quum horum ignorantia non reddat pœnitentem incapacem absolutionis, ad hanc habendam satis est si pœnitens doleat de præterita negligentia, et promittat fore ut ea addiscat. — Eo magis vero confessarius prædicta pœnitentem docere tenetur, si pœnitens nequeat dimitti inabsolutus absque sui infamia, vel etiam si timendum foret ne pœnitens amplius redeat. Si tamen sine gravi incommodo sive proprio sive alieno nequeat confessarius immorari ad instruendum pœnitentem, potest illum monere ut redeat tempore magis opportuno.

Quod si ex monitione fructus certo non speretur, communis ac vera sententia, quam tuentur Anacletus, Antoine, Toninchius, Habert, Lugo, Palaus, Roncaglia, Salmanticenses, Sanchez, Sporer, Suarez, et fere omnes recentiores contra paucos, docet confessarium per se loquendo teneri monitionem omittere et pœnitentem relinquere in

sua bona fide. « Mallem aliquando, inquit S. Bernardus, tacuisse et dissimulasse, quod agi perperam deprehendi, quam ad tantam reprehendisse perniciem. » Ipsa ratio clamat de duobus malis minus esse permittendum, ut evitetur majus: imo in nostro casu non permitteretur malum formale, sed materiale tantum, quod proprie malum non est, neque Deum offendit. Hinc si confessarius noverit pœnitentem invalide contraxisse matrimonium ob aliquod impedimentum occultum, et periculum sit infamiæ, scandali, aut incontinentiæ (ut plerumque adest), si nullitatem manifestet, debet illum relinquere in bona fide, donec obtineatur dispensatio. Item omittenda est monitio de restitutione facienda, si confessarius prævideat quod pœnitens, qui est in bona fide, non parebit.

Diximus: *si fructus certo non speretur*; in dubio enim utrum monitio sit profutura an obfutura, perpendenda sunt hinc inde jura quæ veniunt in collisionem; quæ tamen, ut monet Lugo, disp. 22, n. 31, non sunt ita metaphysice consideranda, ut si parvus sit excessus ex altera parte, sit gravis culpa oppositum facere. In dubio, ex utraque parte, æquali, *generatim loquendo* potius vitanda sunt mala formalia, quam materialia. S. Alph. apud Gury, pag. 413, q. II.

Diximus etiam: *per se loquendo*; nam prævalet facile jus eam faciendi quando agitur de avertendo gravi damno communi, et quidem quamvis spes seu probabilitas illud vitandi parva sit; quam sententiam S. Alphonsus, n. 615, vocat communem. — Exempla sunt, ut ait Lugo, disp. 22, n. 30, quando Parochus invincibiliter erraret circa mores, quos subditis ingereret. Item si quis bona fide putaret se esse sacerdotem cum non est, cujus ignorantia redundaret in damnum commune eorum qui ab eo sacramenta suscipiunt. Item si publica fama esset nullitatis matrimonii, conjux autem eam ignoraret. Item si pœnitens ex silentio confessarii suadere sibi posset doctrinam falsam contra fidem aut mores, v. gr. quod licite retineat plura beneficia curata, quod licite possit sine justa causa non residere, vel fornicationem licere, etc. Quæ omnia si deducerentur ex tacita approbatione confessarii (et reipsa populus sæpe utitur hoc argumento: *rem confessario aperui et nihil mali in hoc ipse reperit*), silentium redundaret in damnum commune ac omnibus nocere posset falsa illa opinio, si spargeretur. — Cf. Ball., *de Pœnit.*, n. 821.

3° Confessarius denique tenetur ante omnia procurare interrogationibus confessionis integritatem. « Si pœnitens, ait *Rit. Rom.*, species et circumstantias explicatu necessarias non expresserit, eum sacerdos... interroget. »

Interrogatio debet esse moderata, discreta et opportuna. — Et quidem *moderata*; « cavendum tamen est, recte monet Stapf, ne inquisitio ultra progrediatur quam necesse omnino sit: damnanda autem et summopere est abominabilis, *ne dicam sacrilega*, illorum curiositas, qui hoc abutuntur sacramento ad pœnitentis supervacanea et impertinentia omnia indaganda..... Qua agendi ratione fieri non potest quin ipsa sacramentalis confessio reddatur difficilis, odiosa ac despecta nimis ».

Debet esse *discreta*, id est confessarius debet interrogare cum magna prudentia, gravitate, pietate et modestia, ita ut nihil dicat de peccatis, quæ verisimiliter non fuerunt commissa, nec de iis ex quibus pœnitens discat peccare, aut scandalum ei creari possit; nec in iis, de quibus interrogandum, *inverecunde* interroget. Unde, circa peccata contra castitatem, cautissime interroget confessarius, ne juniores ea doceantur, quæ feliciter ignorabunt. *Spurcitia enim quo magis moventur, eo magis foetent.* — Cum pueris et puellis etiam majorem adhibeat prudentiam; et in dubio utrum interrogatio sit potius obfutura quam profutura, omittenda est juxta regulam ab omnibus admissam. *Mullo melius est in pluribus deficere, quam in uno superabundare ratione integritatis confessionis in materia luxuriæ.* — Relate vero ad conjugatos audiat monitum S. Alphonsi: « Circa peccata conjugum respectu ad debitum conjugale, ordinarie loquendo, confessarius non tenetur, nec decet interrogare, nisi uxores, an illud reddiderint, modestiori modo quo possint, puta an fuerint obediens viris in omnibus? De aliis taceat, nisi interrogatus fuerit ». Et alibi: « In hac interrogatione verbis modestioribus quantum fieri potest, utetur, v. gr.: es ne obediens tuo viro in rebus ad matrimonium spectantibus? aut: habes forsitan aliquem scrupulum qui te mordeat circa matrimonium? Sed hæc interrogatio, ut plurimum, omittatur cum uxoribus quæ vitam spiritualem profitentur ».

Tandem interrogatio esse debet *opportuna*, id est, facta tempore quo convenit, scilicet aliquando *ante Confessionem*, ut sunt interrogationes quæ respiciunt tempus ultimæ Confessionis (nisi agatur de iis qui sæpius confiteri solent), satisfactionis implementum, etc.: sed istæ paucae sint, ne pœnitens vexetur. Aliæ *in ipsa Confessione*, examinando, si necesse sit, peccata statim ac ea pœnitens exponit, ne differendo confessarius iis obliviscatur; sed istæ *moderatæ* sint, ne confusio ingeneretur. Aliæ fiant, *peracta Confessione*, uti si dubitetur an aliquid essenziale fuerit omissum, vel an pœnitens sit rite dispositus.

Sed quid agere debet confessarius si *dubitet de sinceritate* pœ-

nitentis, aut si *certus sit* peccatum a pœnitente reticatum aut negatum esse?

Resp. Si *dubitet* tantum, post diligentem interrogationem confessarius pœnitentem absolvere tenetur. Tunc enim putare licet, quod ille vel non sit talis peccati reus, vel ejusdem fuerit oblitus, vel alteri confessus, vel quod habeat justam causam reticendi; et in tali casu verum est axioma in hoc tribunali receptum: *Credendum est pœnitenti tam pro se, quam contra se dicenti*. Pœnitens enim in sacro tribunali reus est simul et testis, accusator et advocatus; et aliunde in dubio verax semper præsumentus est. Ita S. Alph., n. 631, Suarez, Layman et alii communiter.

Si vero confessarius *moraliter certus sit* peccatum a pœnitente reticatum aut negatum esse, distinguendum est, scilicet, vel illud scit extra confessionem, vel ex sacramentali confessione alterius. — Si prius, non debet absolvere pœnitentem negantem, modo non adsit prudens dubium an fuerit alteri confessus, vel justam habeat causam tacendi. Ita S. Alph., *ibid.*, Billuart, De Lugo, Layman, Suarez. Regula enim, *Credendum est pœnitenti, etc.*, valet quidem in re dubia, non in re moraliter certa, prout docet S. Thomas, *Quodl.* I, a. 12. — Si posterius, confessarius non potest specialiter pœnitentem de peccato illo interrogare, sine expressa licentia alterius personæ, ob periculum revelationis; sed eum interroget tantum generatim, sicut alias fecisset aut facere debuisset, nisi tales sint interrogationes, quæ specialiter talibus personis fieri soleant. Si autem negaverit pœnitens, confessarius nihil reponat, sed hortetur dumtaxat generaliter ad conscientiam cum omni fiducia aperiendam, modo id possit citra suspicionem.

An vero talis pœnitens omnino negans, sit absolvendus, controversatur. Alii cum Lugo dicunt *absolute* dandam esse absolutionem; quia confessarius non potest uti ulterius confessionis notitia. Quod tamen non semper verum est; nam confessionis notitia uti possumus quando fit sine ulla neque indirecta revelatione nec pœnitentis gravamine.

Alii dicunt cum Elbel dandam esse *sub conditione*, ut servetur sacramenti reverentia: verum neque sub conditione absolutio dari potest, quando est certa indispositio. Alii melius meo judicio cum S. Alph., n. 631, Croix, Del Vecchio, Scavini, Suarez, Viva sentiunt aliquam orationem usurpandam ad absolutionem occultandam. Sic nec revelatur peccatum alterius; nec pœnitenti fit injuria, qui utique sacrilegio non liberatur; sed neque sacramentum temere usurpatur, cum non ponatur quod est de ejus essentia. — Cf. S. Alph., *Op. Mor.*, lib. VI, n. 631; *Homo Ap.*, tract. XVI, n. 120; *Praxis confess.*, n. 20.

DISPUTATIO DECIMAPRIMA

*De generali Obligatione Confessarii in concedenda,
differenda aut neganda Absolutione.*

Absolutio *concedi* debet *ex justitia* et *sub gravi*, generatim loquendo, omni pœnitenti rite confesso et disposito. In ipso enim confessionis actu initus est quidam quasi-contractus sacer, vi cujus pœnitens rite confessus et legitime dispositus habet jus ad sacramentum suscipiendum.

Et vero, si sine justa causa denegari posset absolutio, pœnitens forsân cogeretur successive apud plures confessarios rite iterare suam confessionem, quin certus esset de absolutione obtinenda; ideoque ei onus intolerabile imponeretur. Præterea hoc exigit finis institutionis sacramenti et tribunalis Pœnitentiæ, quod misericordiæ impertiendæ causa a Christo institutum est.

Diximus *generatim loquendo*; nam certum et commune est quod confessarius uti medicus ac pater differre possit ad breve tempus, v. gr. ad tres, quinque vel octo dies absolutionem etiam disposito, si prudenter judicet dilationem notabiliter profuturam, et pœnitens sat facile acceptet; secus enim difficulter ipsi prodesset. Verum si pœnitens relapsus sit ob fragilitatem intrinsecam, ut accidit, in peccato pollutionis, delectationis morosæ, odii, blasphemix et similium, raro putamus absolutionem differendam esse recidivo sufficienter disposito per signa extraordinaria; quia in tali pœnitente magis sperandum profuturam esse gratiam sacramenti, quam dilationem absolutionis. — Cf. S. Alph., n. 463.

Cum autem materia in hoc sacramento sit moralis, posita nempe in actibus pœnitentis, sufficit idcirco in confessario certitudo moralis circa pœnitentium dispositionem ad absolutionem impertiendam, seu judicium prudens innixum videlicet motivo gravi, licet adsit aliqua de indispositione suspicio, alioquin vix ullus posset absolvi; nam quæcumque signa in hac re non præbent certitudinem omnino infallibilem: « Non oportet, inquit S. Thomas, I-II, q. XIX, a. 3, quod omnis mensura sit omnino infallibilis; sed secundum quod est possibile in genere suo »; nota illud *omnino*.

En ideo signum ordinarium sufficientis dispositionis in pœnitente, *confessio debito modo facta*; nam pœnitens ex una parte non est censendus malus, ita ut sponte accedendo velit indispositus ad sacramentum accedere; ex alia bene præsumitur dispositus dum

peccata sua confitetur, cum ipsa spontanea confessio sit signum contritionis. — Dubium est, an confessio sit debito modo *facta*? Confessarius proponat et consulat magis ac magis detestationem peccati. Non adhuc apparent sufficientia signa? ipsum pœnitentem interroget, an ex animo detestetur peccata, et sincere proponat cavere in futurum. Cui affirmanti credere tenetur, et illum absolvere, nisi obstat aliqua præsumptio in contrarium, ut si agatur de occasionariis ac recidivis. — Cf. S. Alph., n. 459-461.

Absolutio *differri* debet iis, quorum dispositio est dubia, vel quibus ea dilatio prudenter censetur profutura, juxta generale principium in Scholis receptum. Hinc etiam illis, qui venialia tantum habent, cum nulla apparet emendatio; et hoc magis, si venialia proximius ad mortale disponant, ut sunt quædam affectiunculæ sensibiles, nimia tenacitas in proprio sensu, quotidianæ intemperantiæ, inobedientiæ, etc. Quod de illis maxime currit, qui ratione proprii status studere debent perfectioni, ut ecclesiastici, religiosi ac moniales. Hæc generatim loquendo; præcipue autem absolutio iis est differenda: a) Qui negligunt discere necessaria etiam necessitate præcepti, vel ea a filiis aut domesticis ignorari patiuntur. Item qui in addiscendis quæ sunt suæ professionis continuam exhibent negligentiam gravem. — b) Qui solet parum curare conditiones ad confessionem requisitas, v. gr. non bene se ipsos examinando, neque se recollendo, aut sine nulla fere displicentia confessionem exsolvendo. — c) Qui versantur in occasione proxima externa et dicuntur *occasionarii*: item qui in easdem culpas post confessionem ex interna occasione seu fragilitate relapsi sunt, et sunt *recidivi*. Isti siquidem ex S. Alphonso *sunt duo magni scopuli, in quos major confessoriorum pars impetunt et deficiunt*.

Absolutio denique omnino *deneganda est* in omni casu, etiam extremæ necessitatis, pœnitentibus certo indispositis. Pœnitentibus certo *dubie* dispositis absolutio neganda est extra aliquam specialem causam, qua posita, non conceditur absolutio nisi sub conditione, *si tu es dispositus*, ex alibi dictis. Verum cum Ballerinio dicimus « iis omnibus et solis negandam esse absolutionem, qui gravem aliquam obligationem implere renuunt ». Hinc juxta *Rituale Rom.* et S. Carolum Borr. neganda est: a) iis qui nulla dant signa doloris, aut vitam emendare nolunt; — b) iis qui rem alienam restituere, aut debita solvere, vel honorem aut famam læsam aut quodlibet aliud grave damnum resarcire nolunt, cum possint; — c) iis qui uti nolunt remediis quæ sunt necessaria ad emendationem, aut ad lapsus præcavendum; — d) iis qui inimicitias et odia de-

ponere, offensam condonare, vel reconciliari cum inimicis recusant; — e) iis qui nolunt abstinere ab usura, superstitionibus, artibus et commerciis illicitis, aut a quovis opere malo; — f) iis tandem qui occasionem peccandi proximam, cum possint, deserere nolunt, aut qui aliis occasionem præbent.

Monitum maximi momenti pro confessariis omnibus: Maxime optandum est, ut omnes confessarii in deneganda vel differenda absolutione iisdem principiis insistant, ne quod alter colligit, alter dispergat. Beatus Leonardus a Portu-Mauritio exemplum communitatis affert, quæ blasphemii valde assueta; ast brevi tempore ab hoc vitio sanata fuit, postquam omnes ibidem et in confinibus sacerdotes inter se convenerant se tamdiu nullum blasphemum absoluturos, donec sufficientia emendationis signa præbuisset. Quid si etiam nostro tempore cum alicubi certum vitium ingravescit, sacerdotes tale inter se fœdus inirent? Id quod in conferentiis sacerdotalibus facillime fieri posset. Ita pius Stapf, § 621.

DISPUTATIO DECIMASECUNDA

De agendi ratione Confessarii erga Occasionarios.

Quælibet res externa ad peccatum inducens, dicitur occasio peccati; alia est remota et alia proxima; alia voluntaria et alia necessaria. — *Occasio remota* ea est quæ probabiliter de facto non ducet ad peccatum: *proxima* vero est illa in qua homo verisimiliter peccaturus est. Unde alia est absolute proxima quæ nata omnes in peccatum inducit, ut turpes aspectus vel tactus, præsertim in personas alterius sexus; alia vero respective, quæ respectu unius est proxima, dum respectu alterius esset remota, quales esse possunt saltationes et choreæ.

Occasio igitur non est remota vel proxima, prout raro vel frequentius in peccatum inducit: potest esse proxima respectu unius personæ quæ nondum peccavit, v. gr. si junior puella adhuc innocens sola cohabitatura sit cum viro moribus perduto, quia verisimile est eam peccaturam esse.

Occasio est *voluntaria*, si pœnitens eam tollere possit, ut si ebrius adeat cauponem, vel si herus retineat ancillam quæ sibi est causa ruinæ; est vero *involuntaria*, quando pœnitens eam auferri nequit, ut v. gr. si filia-familias a servo patris, vel a fratre suo sollicitetur in crimen. Impossibilitas eam tollendi potest esse physica, ut si quis

cum concubina incarcerationetur; vel moralis, si nempe occasio descri non possit sine peccato, ut esset uxor respectu mariti, vel sine gravi detrimento, ut officium confessarii, chirurgi, mercatoris, etc.

Hinc infertur:

1° Certum est quæstionem non moveri de occasione remota; si enim stricta daretur obligatio fugiendi omnes occasiones remotas peccandi, exeundum esset de mundo, cum fere nihil sit in terra quod plus minusve remote inducere non possit ad peccandum.

2° Certum est quæstionem pariter non esse de occasione sive remota sive proxima peccandi venialiter; cum enim peccatum veniale non sit materia necessaria sacramenti, nec occasio proxime ad illud inducens, secluso periculo ulterius progrediendi.

Sola igitur difficultas nunc examinanda respicit eos qui in occasione proxima, sive voluntaria, sive involuntaria, mortaliter peccandi versantur.

3° Certum est confessarium absolutionem denegare non posse ei qui versatur in occasione proxima peccandi mortaliter, quam physice tollere non potest, præcise ob istam occasionem, siquidem nemo ad impossibile tenetur: debet ergo præscribere illi remedia quibus occasio ex proxima fiet remota; quod si pœnitens his remediis uti nolit, aut si emendatio ejus sit nulla, certe absolvi non debet extra periculum mortis quia prudenter judicari non potest illum esse dispositum. Si vero remediis propositis sincere utatur, et ipsius relapsus notabiliter minuantur, identidem absolvendus est, ut gratia sacramenti adjutus tentationes facilius superet et omnino emendetur; tunc enim licet prævideatur ex fragilitate relapsurus, potest esse hic et nunc legitime dispositus. Sic S. Alph., n. 455; Billuart, Dens, etc.

4° Docent communiter et probabilissime D. Basilius, Anacletus, Concina, Layman, Lugo, Holzmann, Sanchez, Sporer, etc., quod potest absolvi qui est in occasione proxima, quin eam dimittat, si aliter deberet pati notabile detrimentum in vita, in fortunis, aut in propria professione, modo tamen paratus interim sit uti mediis ad peccatum evitandum præscriptis, quæ sunt: major oratio, frequentior usus sacramentorum, quotidiana ante Crucifixum renovatio promissionis de non amplius peccando, mente sibi fovere præsentiam Dei, fugere quoad potest ab aspectu et societate complicitis, etc.

Sane occasio peccandi non voluntaria neque est peccatum, neque affert necessitatem peccandi: ideo potest conciliari cum vera detestatione peccatorum et firmo proposito non peccandi de cætero. Hinc ii qui ab officio, negotiatione aut domo in qua peccant, discedere nolunt, quia sine vera et magna difficultate nequeunt, absolvendi

sunt. Sic excusantur chirurgi, qui periculo peccandi se exponunt in medendis fœminis; cum aliquoties in præteritum ob talem occasionem jam lapsi fuerint. Sic parochi qui in excipiendis confessionibus eandem miseriam fuerint experti. Sic etiam excusantur alii qui proprium officium, puta curialis, militis, cauponis, aut mercatoris, non possunt deserere sine gravi detrimento, etsi in tali peccandi periculo sint. Esto quod præceptum vitandi occasionem proximam per se obliget ad non permanendum in ea; hoc enim intelligendum est cum quis voluntarie in occasione persistit: non vero si maneat ex necessitate. Moralter autem hæc necessitas intervenit quando sine magno incommodo nequit occasio dimitti; tunc enim periculum formale et proximum, opportunis adhibitis remediis ad non relabendum, fit materiale et remotum. Et sane Scriptura non dixit *qui est in periculo*; sed *qui amat periculum, in illo peribit*.

Hæc verissima sunt; verum in praxi omnes conveniunt expedire ut differatur absolutio, præsertim si occasio sit de materia turpi, et dilatio commode locum habere possit. Experientia teste, tales pœnitentes semel absoluti, ut plurimum negligunt media præscripta, et facillime relabuntur. Imo omnino urgendi ut occasionem deserant; nam damnum vel scandalum quod ideo timent, non raro industrie auferre possunt; ad rem Pallavicini: « Si times ne ex mulieris dimissione suspectus concipiantur aut confirmentur, effice ut illa ipsa motu proprio discedat ». Et Corduba addit: « Excita aliquam rixam, quæ prætextum suppetat ».

5° Qui versatur in occasione proxima perseverante, quam sine gravi detrimento famæ, honoris aut fortunæ deserere potest, v. gr. qui retinet apud se puellam, quæ sibi est graviter periculosa, regulariter absolvi non potest nisi eam deseruerit, nam in ea occasione remanens, periculo peccandi voluntarie se exponit; scriptum est enim, Eccli., III, 27: *Qui amat periculum, in illo peribit*. Unde Innocentius XI, per decretum diei 2 martii 1679, sequentes damnavit propositiones: « Potest aliquando absolvi qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest et non vult omittere, quinimo directe et ex proposito quærit, aut ei se ingerit ». — « Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis aut honesta non fugiendi occurrit. » — « Licitum est quærere directe occasionem proximam peccandi pro bono spirituali vel temporali nostro vel proximi. »

Diximus *regulariter*, quia nonnulli sunt casus in quibus conferenda est absolutio sub promissione occasionem dimittendi, v. gr., a) si mors immineat et tempus necessarium non suppetat; — b) si

pœnitens ab occasione longe distet eamque hic et nunc dimittere non possit, et sincere dispositus appareat; — c) si huc usque obligationem dimittendi occasionem non intellexerit, et fidenter promittat se eam dimissurum.

6° Si occasio proxima non sit perseverans, sed interrupta, ut, v. gr., si quis fornicari soleat cum muliere absente quam aliquoties per annum visitat, se inebriare quando apud cauponem bibit, blasphemare quando in ludo perdit, etc., prima, secunda aut etiam quandoque tertia vice absolvi potest, sub expressa promissione talem occasionem devitandi; quia sufficiens datur ratio prudenter judicandi illum esse recte dispositum. At si bis aut ter promissioni defuerit, absolutio ordinarie differenda est, donec opere probaverit se melius esse dispositum.

DISPUTATIO DECIMATERTIA

De agendi ratione Confessarii erga Consuetudinarios et Recidivos.

Consuetudinarius ille est qui ex actibus sæpe repetitis in uno genere, v. gr. fornicandi, blasphemandi, etc., facilitatem contraxit idem peccatum iterandi; recidivus autem ille est qui, post absolutionem, in idem peccatum relabitur: unde quis potest esse consuetudinarius et non recidivus, nempe si a peccatis quibus assuefactus est nondum fuit absolutus; vel recidivus et non consuetudinarius, ut si a peccato semel aut iterum commisso absolutus, in idem relapsus fuerit.

Quæ autem frequentia relapsuum requiratur, ut aliquis tamquam consuetudinarius haberi possit, unica regula definiiri nequit, sed attendendum est ad naturam peccati, item ad tempus modumque peccandi, imo ad frequentiam occasionum et tentationum. Dein ad consuetudinem requiruntur relapsus per notabile tempus; non enim qui per unam alteramve hebdomadam, aut per mensem frequenter relapsus est, consuetudinarius dici potest. Denique relapsus, qui frequentes sunt respectu octidui, non ut tales habeantur respectu aliquot mensium.

Hinc infertur:

1° Qui *prima vice* confitetur consuetudinem peccati, *per se* absolvi potest, etsi nulla emendatio præcesserit, modo eam serio proponere videatur, et paratum se præbeat ad remedia adhibenda, quæ a confessario ad tollendum pravum habitum præscribuntur. Ratio est, quia

talis pœnitens præsumentus non est sine debita dispositione ad sacramentum accedere; quinimo ipsa spontanea peccatorum confessio, ut ait S. Alphonsus, est contritionis signum, nisi obstet præsumptio in contrarium, qualis est consuetudo peccati turpis in occasione continua. — Nec objici potest, quod mala consuetudo sit signum indispositionis; nam licet pravus habitus reddat hominem ad peccatum propensorem, non tamen præbet præsumptionem infirmæ voluntatis, prout merito docet S. Alphonsus.

2° Absolvendus est etiam *per se* consuetudinarius, et a fortiori simplex recidivus *notabiliter* emendatus; ipsa enim notabilis emendatio est signum sufficientis doloris et propositi; ideo *per se* jus habet ad absolutionem.

3° Contra, absolventi non sunt consuetudinarii vel recidivi, qui post unam alteramve confessionem notabiliter emendati non sunt, nisi extraordinaria doloris signa et spes emendationis præbeant. Ita communiter Theologi.

Pars prima propositionis nostræ firmatur ex agendi ratione Sanctorum confessoriorum, uti S. Bernardi, S. Francisci Xaverii, S. Francisci Salesii, prout videre est penes S. Leonardum, *Discorso mistico* etc., n. 14. — Sed aperte deducitur ex damnata propositione ab Innoc. XI: « Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla affulgeat, non est neganda, nec differenda absolutio, dummodo ore proferat se dolere, et proponere emendationem ». Ratio damnationis est, quia confessorius nequit pœnitentem absolvere, nisi *prudenter* judicet, eum esse rite dispositum, alias absolutionem exponeret absque necessitate periculo nullitatis. Non potest autem a confessario prudens iudicium ferri de dispositione illius, qui jam semel aut iterum admonitus eodem, vel fere eodem modo peccavit, nec ea media adhibuit, quæ ad vincendas tentationes confessorius, tamquam medicus, præscripserat. Certe, frequens ille relapsus magnam præbet præsumptionem falsæ pœnitentiæ; qui enim emendationem serio et firmiter sibi proponit, non ita facile propositi obliviscitur, mediis præscriptis utitur, et saltem multo rarius cadit ac difficilior.

Altera pars propositionis nostræ est contra eos, qui ex intolerabili rigore contendunt, consuetudinarium nunquam esse absolvendum, nisi de ipsius emendatione constet, et quidem diuturna experientia. Ratio autem nostræ et communissimæ doctrinæ est, quia ad absolutionem licite impertiendam, non requiritur sane certitudo physica de dispositione pœnitentis, sed sufficit moralis. Quoties ergo deest confessario *prudens* ratio dubitandi de dolore et proposito con-

fitentis, is toties *per se* potest absolvi. Jam vero si pœnitens consuetudinarius aut recidivus non emendatus *extraordinaria* doloris signa præbeat, per ea tollitur prudens suspicio, eum esse indispositum; ergo judicari debet sufficienter dispositus, consequenter absolvi potest. Nec verum est, ut volunt Rigoristæ, quod emendatio unicum sit mutatæ voluntatis signum; nam mutatio voluntatis humanæ pendet præsertim a gratia divina, quæ tempore non indiget, sed in instanti operatur, et ideo non solum per experimentum temporis, sed etiam per alia signa patefieri potest hæc mutatio. Hinc S. Chrysostomus, homilia IV in II ad Cor., ait: «Temporis moram non quæro, sed animæ correptionem; hoc itaque fac demonstres, sint ne compuncti, sint ne in melius mutati, et res tota confecta est».

Porro *extraordinaria* signa doloris sunt: 1° si pœnitens multo majorem conatum, quam antea, adhibuerit ad sese emendandum; vel si fuerit notabiliter emendatus; *a fortiori* si vitam jam integre in melius mutaverit; 2° si peccatum diu celatum cum magno rubore confiteatur; 3° si remediis a confessario præscriptis *diligentius* usus sit; 4° si longum iter fuerit aggressus ad confessionem rite peragendam; 5° si impense requirat, ut confessionem generalem instituat, aut majorem vitæ anteactæ peccatorum partem repetere velit; 6° si fuerit inductus *extraordinario* motivo ad confitendum, nempe concionis auditæ, morte alicujus amici, etc.; 7° si confiteatur cum magna humilitate et verbis compunctionem cordis redolentibus (saltem ordinariæ); 8° si sponte asserat se velle omnino peccatum vitare cum omni incommodo; *a fortiori* si dicat se malle mori quam peccare; 9° si suspiria, gemitus edat, lacrymas fundat; quamvis enim suspiria, lacrymæ non semper signa sint veræ pœnitentiæ, præsertim in fœminis, plerumque tamen contemnenda non sunt; 10° non raro etiam spontanea confessio haberi potest ut signum *extraordinarium* doloris, præsertim in illis juvenibus et viris qui seipsos et timorem humanum vincere debent, ut ad confitendum accedant.

Ceterum etiam ex signis *ordinariis* constare prudenter potest sincerum esse dolorem et propositum pœnitentis recidivi, ita ut absolvi possit non modo prima vice, sed etiam quarta et quinta, etc. Sicut enim per signa ordinaria potuit prima vice sincerum dolorem ostendere, ita etiam poterit vicibus subsequentibus; quamvis aliqua major *suspicio* contra ipsum ex relapsu suboriatur.

Quoad præsentem materiam videatur clariss. Berardi in egregio opere *De recidivis et occasionariis, et de praxi Confessariorum*.

DISPUTATIO DECIMAQUARTA

De agendi ratione Confessarii erga Moribundos.

Nullum est dubium quin sacerdos ad moribundum vocatus, vel ad eum ex officio accedens, ut pastor vel ejus vices gerens, vehementi zelo curare debeat illum ad tremenda Dei judicia præparare et Christo lucrificare.

Inter moribundos, alii sunt recte dispositi, alii dubii, alii sunt ignari, alii scandalosi et alii loquela aut sensibus destituti.

Hinc infertur:

1° Qui recte sunt dispositi, semper absolvi debent, ut patet: recte autem reputantur dispositi qui male quidem vixerunt, sed peccata sua agnoscunt et confitentur, de illis dolentes ac promittentes se talia nunquam admissuros.

2° Qui dubias tantum habent dispositiones et etiam improbabiles, modo non sint evidenter nullæ, absolvi debent, quia sacramenta sunt propter homines, non vero homines propter sacramenta; in extremitate igitur melius est sacramentum profanationi exponere, quam permittere salutem hominis periclitari. Verum qui peccato suo obstinate adhærent, vel obligationibus certis, v. gr. restituendi, se reconciliandi, concubinam ejiciendi, etc., satisfacere nolunt, absolvi non possunt.

3° Qui necessaria necessitate medii ignorant, statim erudiendi sunt, vel saltem, mysteriis dilucide eis propositis, curandum est ut actum fidei eliciant, et aptis interrogationibus obtinendum ut præteritas confessiones quantum possunt iterent. In hoc casu confessarius non debet tam exacte procedere circa numerum et circumstantias; præsertim si jam accessit sacerdos cum Viatico, vel medicus instaret ut cito illud ministretur. Tunc melius est ad dispositionem pœnitentis quam ad confessionis integritatem attendere.

4° Si agatur de peccatore scandaloso, v. gr. bona aliena retinente, in concubinato vel in matrimonio tantum civili vivente, ad enormes usuras commodante, etc., communiter audiri non debet, nisi prius emendationem et debitam satisfactionem promiserit; nam timendum est ne præscriptis confessarii obtemperare nolit, ut frequentius contingit; si semel in confessione auditus fuerit, confessarius sigillo obstrictus sufficienti libertate non pollebit, et ultima sacramenta in-

digno ministrare cogetur. Hoc autem incommodum vitabit, moribundo de hujusmodi peccatis exterius loquendo.

Dicimus *communiter*, quia fieri potest ut prudentia suadeat, habita ratione circumstantiarum, immediatam confessionis auditionem, et talis actus pœnitentis sufficiens appareat scandali reparatio, præsertim si periculum mortis urgeat.

5° Si agatur de moribundo loquela jam destituto, tunc si det aliqua signa pœnitentiæ sacerdoti præsentī, non est dubium, quin sit absolvendus absque ulla conditione. Imo expedit, ut toties absolvatur, quoties præstat hujusmodi signa; adest enim in hoc casu materia sufficiens, uti sunt omnia peccata illius sub ratione generica peccati. Adest etiam cognitio causæ meliori quo potest modo, licet non plena.

6° Si vero jam sit sensibus destitutus, sed doloris signa dederit adstantibus, v. gr. postulando sacerdotem, sententia communis et tenenda cum D. Thoma docet moribundum absolvendum esse, licet fuerit habituatus in peccatis, et confessus adhuc non sit. Constat ex Conciliis et Rituali Rom. Per testationem illam satis sensibilis fit confessio, saltem bona voluntas, quæ censetur perseverare. An autem talis absolutio debeat dari absolute, alii communius affirmant cum Lugo; sed alii cum S. Antonino tenent dandam sub conditione, *si es capax*, ut etiam sacramenti reverentiæ consulatur.

7° Quod si moribundus repentino, et gravissimo morbo correptus et sensibus destitutus, nulla dedit doloris signa, nec unus adsit testis de bona illius dispositione, probabilior ac hodie communius recepta sententia docet debere sub conditione absolvi moribundum etsi christiane non vixerit. Semper enim prudens adest dubium, quod infirmus ante sensuum destitutionem, vel postea in aliquo lucido intervallo advertens mortis periculum petat absolutionem signis vere sensibilibus, uti sunt suspiria, motus corporis, oculorum elevatio, etc.; licet non percipiantur: quod sibi contigisse narrat Marcantius. Finge ex centum moribundis unum hac ratione salvari; nonne id satis est pro hac sententia?

8° Potest probabiliter sub conditione absolvi moribundus destitutus sensibus in actu ipso peccati, v. gr. in duello, adulterio, furto, etc., quia etiam ille sufficienter dispositus esse potest. Id præsertim locum habet pro illo, qui ad peccatum fortasse fuit adductus timore, humano respectu, etc... S. Alph., n. 483; Elbel, n. 211.

9° Absolvi etiam probabiliter sub conditione possunt moribundi qui antequam sensibus destituerentur sacerdotem repulerant. Etiam hi, divina cooperante gratia, possunt esse sufficienter dispositi. De Varçeno, Card. Gennari apud *Il Monit.*, vol. VI, p. II, p. 112.

10° Probabiliter quoque sub conditione absolvi potest hæreticus etiam publicus et *formalis*, schismaticus, apostata, etc. sensibus destitutus. Gennari, *l. c.*, p. 113; De Varceno, contra plures alios. — Gury in *Casibus*, vol. II, n. 488, id admittit de hæretico materiali.

11° Imo etiam hæreticus *materialis* sensibus non destitutus, absolvi conditionate posse in mortis articulo videtur, quin prius de fide catholica convictus eam amplectatur et confessionem peragat, modo excitetur ad contritionem, quantum fieri possit perfectam, de peccatis suis et paratus sit facere omnia quæ a Deo ordinata sunt ad æternam salutem consequendam. *Casus Romæ ad S. Apollinar.*, p. 99 seq.; Genicot, vol. II, n. 298.

12° Tandem quæri potest utrum absolutio conditionata dari rationabiliter possit ei *qui nullum vitæ signum præsefert ita ut mortuus existimetur?* — Hic casus, ait cl. Alberti, est valde practicus: sæpe enim accidit ut Parochus advocetur ad sacramenta administranda, cum ægrotus nullum jam præbet vitæ signum. Itaque potestne Parochus in hoc casu dare absolutionem sub conditione?

Præmitto cum præfato Auctore et secundum nonnullorum Physicorum sententiam non dari veræ mortis indicium certum præter putredinem. At alii consultius distinguunt inter varias mortis causas, et statuunt nonnullos canones, qui ad tres reduci possunt, nempe: 1° Certum est mortem veram accidere etiam in instanti relate ad illos qui moriuntur ob totius corporis, vel saltem membrorum maxime vitalium, combustionem, aut contritionem. — 2° Quod attinet ad infirmitates consuetas, sive acutas, sive chronicas, in quibus mors paulatim per languorem, virium debilitatem, agoniam supervenit, *mortis certitudo*, teste Capellmann, *Med. Past.*, *post pauca momenta* ab ultima expiratione habetur. — 3° Certum est non dari præter putredinem indicium certæ mortis quando agitur *de quibusdam mortis subitaneis*, præsertim de asphyxia, quæ est mors apparens, quæque, teste Capellmann, *l. c.*, evenire solet post omnes morbos spasmaticos, ut sunt tetanus, epilepsia, eclampsia, catalepsia, eclampsia infantium, asthma, etc.; item post multi sanguinis jacturas, diuturnam famem, sumnam defatigationem, v. gr. per longa et molestissima itinera; apud puerperas post partus difficillimos; in congelatione.

Porro adduci potest asphyxia læsionibus omnis generis, commotionibus cerebri, ictu, casu, aeris pressione, v. gr. in explosionibus; fulminis ictu, sideratione, apoplexiæ impetu. Adde si quis suffocatus fuerit aut respirando aera irrespirabilia (acidum carbonicum, hydrogenium, vaporem carbonarium) aut strangulatione, suspensio, submersione in aquis, aut etiam alienis rebus, quæ in faucibus vel cavo

oris hærent. Denique aliquoties asphyxia locum habet quum veneno quis interemptus sit præsertim si venenum narcoticum fuerit, chloroformium, opium, morphium, acidum hydrocyanatum vel aliæ ejusdem fere valoris substantiæ.

His positis, cum ex prudenti Physicorum opinione aliquod dubium morale concipi possit pro valore sacramenti. puto dari posse, imo debere absolutionem sub conditione (*si capax es*; vel *si vivis, et dispositus es*) in prædicto *secundo*, et præsertim in *tertio* casu; idest in secundo casu intra *sex* minuta ab ultima expiratione, in tertio casu donec appareat putredo; aut donec ex experimentis machinæ electricæ, vel alicujus apti instrumenti circa corpus a peritis medicis factis, constet mortem indubitanter accidisse.

Nota. — Quod dictum est de absolutione, concludit cl. Alberti, applicari etiam debet sacramento Extremæ Unctionis, eo quia non solum utile, sed aliquando necessarium esse potest.

DISPUTATIO DECIMAQUINTA

De agendi ratione Confessarii erga Personas devotas.

Confessarius constituitur non tantum ad absolvendos peccatores, sed etiam ad animas in via perfectionis dirigendas; omnibus enim confessariis repetit Dominus, quod olim Jeremiæ dixit: *Ecce constitui te... super gentes... ut evellas et dissipes... et ædifices et plantes.*

Hinc infertur:

1° Ducat pœnitentes ad perfectionem *per gradus* et *ordinate*, ita ut generatim, prius conentur assequi primum virtutis gradum quam ad supremum contendant, v. gr. prius discant operari recta intentione, et actiones ordinarias recte peragere, quam altiora excogitent; prius discant levia patienter ferre, quam gravia appetant; prius discant pati æquo animo, quam de adversis velint gaudere.

2° Caveat confessarius ne personas ad devotionem vocatas verbis minus discretis, negligentia, impatientia aut frigiditate a proposito avertat, vel retardet; facile graviter peccaret. Eas, e contra, honoret, adjuvet et velut pretiosorem gregis Christi portionem habeat. Attamen quamlibet familiaritatem externam cum illis sedulo fugiat; et si advertat aliquam sibi naturaliter adhærere, eam ad alium confessarium statim remittat.

3° Curare debet ut quæ ad sacram synaxim frequenter accedere

dignæ sunt, singulis hebdomadis aut saltem quindenis confiteantur et absolutionem ordinarie suscipiant.

Dicimus *ordinarie*, quia non necesse est ut singulis vicibus absolvantur; pii enim confessarii benedictionem tantum eis impertiunt easque ad Communionem nihilominus admittunt, quando vident illas potius naturales defectus quam peccata venialia declarare; alii vero non minus pii gratiam sacramentalem illis procurare volentes, eas semper absolvunt, modo vitæ anteactæ certa saltem in genere confiteantur, dicendo, v. gr.: « De omnibus peccatis totius vitæ meæ, et præsertim de iis quæ contra talem vel talem virtutem commisi, accuso me, de illis veniam a Deo postulo, et a te, Pater, pœnitentiam et absolutionem ».

Juvat ista methodo in frequentibus confessionibus semper uti, etiam quando peccata certo venialia declarantur, ut materia sacramenti assecuretur; timendum est enim ne peccata quæ declarantur sint dubia, aut ne insufficiens de illis habeatur contritio: contra vero si gravia peccata jam remissa declarentur et actualis eliciatur contritio circa illa, certa est materia, et gratia sacramentalis confertur.

4° Si quis de venialibus quotidianis, v. gr. de impatientia, intemperantiis, distractionibus aliisque similibus confiteatur, spectandum est an aliquando vim sibi intulerit ut passionem superaret, an vero sine resistentia relapsus fuerit: in priori casu, potius ex humana fragilitate quam ex defectu propositi peccare judicatur, et absolvi potest; in posteriori casu, proposito caret et sufficientem contritionem non habet: igitur absolvi non potest, nisi alia declaret peccata de quibus vere doleat.

5° Caveat confessarius ne his suis pœnitentibus spiritualibus præsertim fœminis, prohibeat accedere ad alium confessarium; imo ipsis imponat ut aliquando apud alios confiteantur; nisi sint valde scrupulosi et de quibus prudenter timere potest ne incidant in perturbationem, si accedant ad alium qui eorum conscientiam ignorat.

6° Nunquam absque necessitate de aliorum confessariorum defectibus loquatur, sed potius sedulo quærat eos ab aliquo errore commisso excusare.

7° Directionem non suscipiat alicujus qui vult directorem suum relinquere, nisi adsit urgens causa, quia, ut ait S. Theresia, sæpe est dæmonis tentatio. Unde ad mutandum confessarium non satis est quod pœnitens aliquam erga eum abominationem sentiat.

8° Evitet confessarius partialem se ostendere cum aliquo pœnitente, et si necessarium est, assignet illi aliquem diem aut tempus particulare, quin alii incommodum recipiant.

9° Non sit facilis permitttere devotis puellis ut capillos præcidant, et aliquem induant habitum religiosum, sed curet ut ipsæ prius per multum tempus in vita spirituali et in virtutibus radices imiserint. Propter istam nimiam facilitatem confessoriorum, quot puellæ postea habitum dimittunt, et nuptias ineunt cum scandalo loci, et malo exemplo aliorum!

10° Neque his puellis indulgeat confessorius, ut a viris doceantur legere, et tanto minus scribere; alioquin, eas non absolvat, nec etiam absolvat matres quæ hoc permittunt. Quot puellæ simplices, quia didicerunt, animæ jacturam luxere!

11° Neque concedat fœminis juvenibus ut vagent, ecclesias visitando, utque in ecclesia morentur plusquam est necessarium, cum perturbatione parentum; sed eas moneat ut attendant eis parere, labores domesticos amplectendo.

De modo agendi confessorii cum scrupulosis vide tract. *de Conscientia*, ubi fusius de hac re. — Vide plura apud S. Alphonsum in *Praxi Confessorii*. Vide etiam cl. Ciolli, *Directorio práctico del confesor*, c. VIII.

DISPUTATIO DECIMASEXTA

De agendi ratione Confessorii erga Mulieres.

Insunt mulieribus et bonæ et perversæ qualitates, quas confessorius præ oculis habere debet ad earum conscientias recte dirigendas. Itaque mulieres *ordinarie loquendo*:

1° Sunt *valde timidæ*; hinc cum magna repugnantia accedunt ad tribunal Pœnitentiæ, præsertim si accusare debeant peccata gravia. Ex quo omnia media adhibent ut seipsas confessorio occultent: sæpe enim summo mane accedunt ad confessionale; interdum expectant a longe donec confessorius illud fuerit ingressus; non raro simulant aliam vocem, etc. Quare confessorius necesse habet adhibere maximas cautelas, ne illas ponat in occasione tacendi peccata, vel abstinendi a sacramento Pœnitentiæ. Proinde quum accedit ad confessionale modestiam servet, nunquam eas studiose aspiciat, eo minus immoretur ad confabulandum cum ipsis. Nulla tamen foret imprudentiæ culpa arguendus si eas conspiciat furtim, præsertim si timendum sit ne inter illas, quæ confessionale circumstant, adsit aliqua ex illis perversis mulieribus, quæ, ut sæpe fit, clam accedunt ut callide extorqueant ab inconscio confessorio absolutionem, qua sunt omnino indignæ. In confessionali autem ita se gerat perinde ac eas non

agnoscat. Aliquæ enim, ait S. Alphonsus, quæ religiosæ haberi volunt, aliquando advertentes se nosci a confessario non faciunt integram confessionem.

2° Sunt *exquisite sensibiles*; hinc facile commoventur usque ad lacrymas, quin tamen habeant de peccatis sufficientem dolorem. — Præterea sunt pronæ ad sensibilem dilectionem; ex quo sæpe accidit ut diligant confessarium non solum dilectione spirituali, sed etiam carnali; quod accidit frequentius opinione, præsertim si sacerdos sit juvenis et bonus. Quam ob rem confessarius sedulo evitet verba quæ nimiam familiaritatem aut teneritudinem præseferunt, et præ oculis habeat regulam, quam tradit S. Alphonsus in sua *Praxi Confess.*, ubi sub n. 119 ait: « Regulariter confessarius cum junioribus sit potius rigidus quam suavis ».

3° Sunt *valde verecundæ*. Quare confessarius maxima patientia, et prudentia opus habet ad efficiendum ut ipsæ integram peragant confessionem: solent enim callidissime propria peccata occultare. Cautus et prudens imprimis esse debet circa interrogationes etsi necessario faciendas, præsertim relate ad peccata turpia, sicut jam diximus in disp. *de prudentia in Confessario requisita*. Et prædictæ cautelæ a confessario sunt adhibendæ ad removendum pœnitentis scandalum non solum, sed etiam ad evitanda dicteria in confessarium atque ordinem sacerdotalem: constat enim mulieres esse naturaliter loquaces, ita ut, quæ eis dicta sunt in confessionali, ultro proferant in plateis.

4° Sunt *hystericæ*. Hinc confessarius sedulo caveat ab istis mulieribus quippe quæ sæpissime pietatem et fervorem religiosum callide fraudulenterque ostendant; extases aliaque mira sibi accidisse narrant. Neque vero dolorem aut molestias etsi graves recusant, dummodo decipere possint. Quare confessarius hæc omnia omnino parvipendat; et si forte mulierem in paroxismo hysterico reperiatur, cautus sit in administrandis sacramentis, cum constet rarissime mortem accidere. — Cf. Capellmann, *Med. past.*, pag. 52.

5° Sunt *admodum malitiosæ*. Audi sententiam Eccli. xxv, 26: *Brevis omnis malitia super malitiam mulieris*. Quare non infrequenter confessario agendum erit cum mulieribus procacibus quæ interrogationes vel descriptiones circa turpia instituunt eo fine ut in confessario turpes motus excitent, eumque tandem aliquando seducant. Ab his igitur caveat oportet confessarius si velit a se proximum ruinæ spiritualis periculum arcere. Cavendum quoque est ab illis puellis quæ, curiositate malitiosa ductæ, desiderant a confessario interrogari circa turpia, ut nempe addiscant quæ adhuc ignorant et

confessarii responsa propalent in conversationibus. — Cf. Ærtnys, *Theol. Past.*, pag. 139; Berardi, *Pr.*, n. 1099. — Habentur etiam interdum mulieres, non quidem pravæ, quin etiam bonæ, quæ ad suam ostentationem vellent confessario dominari. Id confessarius nunquam permittat, si vult incommoda vel gravia a se arcere.

6° Mulieres tempore menstrui et prægnationis obnoxix sunt vehementibus et insolitis animi affectionibus, puta iracundiæ, odii, etc. — Cf. Désuret, *Med. delle pass.*, p. 62. Quare necesse est ut confessarius cum hujusmodi mulieribus benignius et maxima longanimitate agat; et quin carpat miseras propter defectus commissos, potius hortetur ut in bonis propositis constanter maneant. Noldin, *De sexto præcepto*.

7° Sed fœminæ habent etiam, et quidem præ masculis, optimas animi qualitates. Nempe sunt naturaliter pronæ ad pietatem, prætereaque timidæ. Hinc facile dociles sunt confessarii admonitionibus, ejusque mandatis etsi paullo difficilioribus facile obtemperant. Quin etiam potius duritiem quam indulgentiam in confessario approbant, adeo ut vel duræ correctiones, quæ viros a sacramentis alienarent, eas magis assiduas efficiunt. Hanc vero fœminarum docilitatem confessarius facilius obtinebit, si nempe eas ad obediendum inducat potius per cordis sensa, quam per ratiocinium, cujus ceterum inopes esse solent. — Cf. Berardi, *Pr.*, n. 4912; Désuret, *l. c.*, pag. 118. Ita docet cl. Alberti.

DISPUTATIO DECIMASEPTIMA

De agendi ratione Confessarii erga Pueros.

Circa puerorum confessionem, sequentia, quæ sunt præcipua, statuimus cum cl. Alberti:

1° Ante omnia Confessarius inspiciat oportet, utrum hi pueri usum rationis sint adepti: nemo enim ante usum rationis capax est meriti et demeriti seu peccandi. Est autem usus rationis in *actu primo* capacitas ferendi firmum et constans judicium de actionis bonitate et malitia morali; in *actu secundo* est cognitio intellectus de bonitate et malitia morali procedens ab homine in tali statu, ut firmum possit constansque de illis ferre judicium. Si hoc judicium feratur, usus rationis actualis est perfectus, alias imperfectus, qualis est in semisopito. Pueri moralem usum rationis, experientia magistra, prius assequuntur in quibusdam, quæ sunt magis aperte honesta vel in-

honestā, quam in obscurioribus et magis reconditis; et verisimilius potentiam usus rationis prius obtinent, ordinarie loquendo, ad peccandum venialiter quam mortaliter: nam propter mentis imbecillitatem, atque levitatem eos facile latere potest malitiæ gravitas. Indicia usus rationis ad peccandum saltem venialiter ad seqq. reduci possunt: 1) Si pueri peccata distincte explicant, quæstiones a confessario propositas bene percipiant, et ad illas apte respondeant. — 2) Si pudorem ostendant ob mendacium vel actum turpem commissum. — 3) Si magni faciant obedientiam, et pietatem, et sciant quæ bonis, et quæ malis eventura sint. E contrario si nihil per se dicere possint, vel recitent quædam tamquam narratiunculas pueriliter, vel ad omnes interrogationes respondeant affirmative, etc. indicia hæc sunt eos nondum habere usum rationis. — Cf. Reuter, *Neo-Confess.*, n. 100.

2° Si pueri usum rationis assecuti jam sint, ut hi peccare possint formaliter, non requiritur præterea ut cognoscant Deum per peccatum offendi, cum ad peccatum constituendum sufficiat advertere ad malitiam actus, qui ponitur. Id luculenter probat De Lugo, d. 3, sect. 1, n. 7. — Colligitur vero aperte ex seq. proposit. damnata ab Alexandro VII: «Peccatum quantumvis grave, in illo, qui vel Deum ignorat, vel de Deo actu non cogitat... non est offensa Dei, neque dissolvit amicitiam Dei, neque est pœna æterna dignum».

3° Cum satis sit ad peccandum malitiam actus cognoscere, confessarius inspicere debet utrum hujusmodi pueri leviter peccaverint, an graviter; quod est deducendum non tam ex materia peccati, quam ex modo, quo conscientiam sibi efformaverint relate ad actus malitiam: sæpe enim in re gravi apprehendunt malitiam levem; at sæpius in materia levi apprehendunt malitiam gravem, non solum propter mentis imbecillitatem, sed etiam propter institutorum, præsertim parentum, inopportunas et exaggeratas monitiones; solent enim hi illis sæpe, nulla facta distinctione, repetere, filios inobedientes, mendaces, gulosos, etc., pœna inferni puniri. Quare hujusmodi pueri in rebus vel levissimis sibi efformant sæpissime conscientiam de gravi actus malitia. Erit igitur seduli confessarii tam perniciosos errores detegere, atque corrigere, eos docendo non omnia peccata mereri inferni pœnas.

4° Quod attinet ad interrogationes, si quæ faciendæ sint, fiant *parce, prudenter*, et aliquando etiam *callide*. 1) *Parce*, quia ea confessionis integritas servanda est, quæ pro eorum ætate est moraliter possibilis. Si autem agatur de venialibus, nulla requiritur integritas confessionis. — 2) *Prudenter*, ne hujusmodi pueri deveniant in co-

gnitionem eorum, quæ ignorant, et ignorare debent. — 3) *Callide*: pueri enim sunt naturaliter timidi et putibundi, hinc facile occultant peccata, et non solum turpia, sed etiam alia, puta furta, blasphemias, etc. In hac re erit aliquando valde utile facere interrogationes quasi confessarius jam sciat peccata pœnitentis. Item ad minuendam eorum verecundiam expedit modo diabolum, modo fragilitatem, modo socios in culpam vocare. — Si autem tales pœnitentes interrogati utrum tale vel tale peccatum commiserint, *negative* respondeant, confessarius non statim fidem præstet; negationem pro affirmatione accipiat, et statim suggestive dicat: *Eja age, quot vicibus peccatum istud patrasti?* Hoc medium sæpe, mea experientia edoctus, bonum effectum sortitum est. Verum hoc remedium prudenter adhibebis.

5° Relate ad monitiones, opportune et prudenter sunt faciendæ. Scilicet monita generatim loquendo fiant post integram peccatorum confessionem, ne hi pueri forte deterriti ponantur in occasione tacendi peccata. Monitiones vero sint breves, ne eorum memoria facile excidant, simulque efficaces. Semper cavendum est ne sint tales, quæ valeant excitare odium contra tam salutare sacramentum.

6° Quoad dispositiones animi necessarias et sufficientes pro recipienda absolutione, putat Frassinetti puerorum animos facillime inclinari ad dolorem, cum in illis adhuc simplicitas insit, neque inveteratis vitiis sint affecti. Hæc vera sunt; at contra objici potest naturalis puerorum levitas, et inadvertentia, quæ eos pari facilitate inconsideratos facit. — Quidquid sit, si confessarius judicet eos esse sufficienter dispositos, omnino absolvat; si vero contra judicet, quærat eos disponere, ad quod tenetur. Si dubia maneat eorum dispositio, et peccata gravia accusaverint, absolvi debent *sub conditione* (nisi forte spes adsit eos brevi magis dispositos esse redituros) ne diu maneant in peccato mortali. Si dubia sit dispositio, et confessi sint venialia tantum, vel etiam peccata mortalia alias rite remissa, absolvi debent *sub conditione* ter vel quater in anno, quia accidere potest ut habeant aliquod mortale, cujus sint obliti. — Si autem vel ex defectu sufficientis usus rationis, vel alia de causa certum appareat eos non esse dispositos, non sunt absolvendi, sed cum benedictione dimittendi. Si tandem dispositiones desint quia ignorant fidei rudimenta, præsertim ea quæ sunt scienda et credenda necessitate medii, confessarius illos ea docere debet saltem quoad substantiam nisi gravi de causa immorari nequeat in pœnitente erudiendo. Urgente tamen aliqua necessitate ex parte pœnitentis, confessarius tenetur saltem proponere præcipuos fidei articulos, et efficere ut singulos se credere profiteatur, respondendo: *Credo*.

7° Satisfactio pueris imponenda, sit ejusmodi, quæ ratione virium et ætatis sit facilis executionis. Cum vero puerorum conscientia sit imprimis efformanda, et enascentes passiones sint sedulo suffocandæ, videntur satisfactiones *medicinales* esse præ ceteris adhibendæ.

DISPUTATIO DECIMAOCTAVA

De agendi ratione Confessarii erga eos quos male absolvit.

Triplex contingere potest defectus in absolutione, scilicet essentialis, accidentalis proximo non nocens, et alter proximo nocens.

Hinc infertur:

1° Si ob defectum *essentialem* absolutio fuerit nulla, confessarius tenetur pro posse hunc defectum corrigere, quia pœnitens alioquin in re gravi deciperetur. Vel autem prævidet pœnitentem ad se mox reversurum, et tunc eum expectabit ut moneat; vel talem non habet prævisionem, et eum extra confessionem monere debet, prius petita et obtenta licentia illi de re ad confessionem pertinente loquendi. Si autem judicet se hujusmodi licentiam prudenter petere non posse, rem misericordiæ Dei committat et de culpa, si quam admiserit, doleat; ad nihil ultra tenetur.

Si vero adverteret se male absolvisse pœnitentem adhuc moraliter præsentem, v. gr. in ecclesia non longe orantem, et rite dispositum, illum secreto absolvere posset et deberet.

2° Si absolutio fuit quidem *valida*, sed tantum admissus est aliquis defectus *non essentialis*, neque cum alterius damno conjunctus; v. gr. si confessarius omisit interrogare de numero vel circumstantiis peccatorum, vel de habitu aut occasione peccati, vel imponere pœnitentiam, indicare remedia, etc., tunc, regulariter, tenebitur tantum agere pœnitentiam de peccato admissio. Quod si ad eum redierit pœnitens, facile poterit in sequenti confessione corrigere defectum prioris. Si vero confessarius positive decepit pœnitentem, dicendo v. gr. declarandum non esse numerum vel circumstantias speciem mutantem, tenebitur pœnitentem monere modo supra dicto.

3° Si defectus conjunctus est cum *damno tertiæ personæ*, v. gr. si confessarius culpabiliter, hoc est, ex malitia, vel ex ignorantia vincibili, aut ex negligentia considerandi, *ad restitutionem debitam non obligavit* pœnitentem, tenetur eum postea monere: et, si id confessarius negligat, tenebitur ipse restituere, quando *positive* con-

suluit pœnitenti ne restitueret, vel eum *induxit* ad non restituendum; tunc enim est causa positiva damni, ac proinde ex justitia tenetur illud compensare, si pœnitens moneri amplius non possit, aut monitus restituere amplius non valeat. Idem tenendum est, si confessarius culpabiliter pœnitentem obligavit ad restituendum quod non debeat, isque jam solvit.

Probabilius autem non tenetur restituere confessarius, si monitionem tantum *omittat*, etiamsi graviter peccet, quia confessarius non tenetur ex justitia impedire damnum ejus, cui debetur restitutio. — Cf. S. Alph., n. 619 seqq.

DISPUTATIO DECIMANONA

De agendi ratione Confessarii erga ea quæ spectant ad Sigillum.

Sigillum confessionis definiiri potest: *Obligatio servandi secretum circa ea quæ ex confessione sacramentali nota sunt, et quorum revelatio aut usus verteret in detrimentum sacramenti.*

Hinc sub sigillum cadunt generatim omnia et singula in confessione audita, quorum revelatio sacramentum Pœnitentiæ rationaliter redderet odiosum: scilicet, peccata omnia mortalia et venialia, tam interna, quam externa, tam publica, quam occulta, eorumque circumstantiæ; item tentationes, cupiditates, imperfectiones, etc.; imo etiam quæcumque a pœnitente in confessione dicta sunt ad pleniorē conscientiæ manifestationem, sive reapse, sive ex falsa pœnitentis opinione necessaria sint, aut utilia. Paucis, sub sigillum cadit quidquid pœnitens rationaliter vult, ut non reveletur.

Confessio autem, fide facta, ad illudendum confessario, vel ad eum pervertendum aut alliciendum ad peccatum, aut ad furandum ei aliquid, non est sacramentalis, ideoque non inducit *per se* obligationem sigilli. Vix tamen, ajunt Doctores, confessarius revelare posset quæ sic agnovisset, propter periculum ne haberetur ut violator sigilli; et si hujusmodi criminis argueretur, difficile probare posset confessionem non fuisse serio factam.

Hoc notato, sit seq.

PROP. — a) *Strictissima est obligatio inviolabiliter servandi secreta ea, quæ per confessionem sacramentalem accepta sunt: quæ obligatio afficit non tantum confessarium, qui principaliter sigillo obstringitur, sed — b) omnes ii, qui sive immediate, sive mediate aliquid acceperunt ex confessione sacramentali.*

Prob. 1^a Pars. 1° Ex Jure Naturali. — Jus enim naturale prohibet ne diffametur proximus, violetur religio secreti, sacramento ludibrio et odio exponatur: hæc tamen omnia faceret sacerdos sigillum confessionis violando. Ergo.

Prob. 2° Ex Jure Divino. — Qui enim præcipit finem, præcipit media ad illum assequendum necessaria: porro Christus præcipit confessionem; confessio autem impossibilis est nisi altissimum servetur secretum circa ea quæ declarantur. Ergo.

Insuper sigillum confessionis, ait S. Thom., *Suppl.*, q. xi, a. 1, 4, competit sacerdoti, in quantum est minister hujus sacramenti; quæ talis enim debet conformari Deo, qui peccata quæ per confessionem panduntur, non revelat, sed tegit.

Prob. 3° Ex Jure Ecclesiastico. — Nam in Decreto, parte II, causa XXXIII, quæst. iii, dist. 6, *de Pœnit.*, can. 2, sic habetur: « Sacerdos ante omnia caveat ne de his quæ ei confitentur peccata, alicui recitet, non propinquis, non extraneis, neque, quod absit, pro aliquo scandalo. Nam si hoc fecerit, deponatur et omnibus diebus vitæ suæ ignominiosus peregrinando pergat ».

Concil. Lateran. IV, cau. 21, pœnam depositionis in violatores sigilli renovavit, sed perpetuam peregrinationem in perpetuam pœnitentiam in arctiori monasterio ageudam commutavit. Innocentius III non dubitavit dicere sacerdotem peccatum apud se depositum revelantem, gravius peccare quam hominem illud committentem. Ergo.

Tandem, præter inobedientiam contra triplex illud præceptum, triplicem insuper specialem malitiam ordinarie implicat illius sigilli violatio, nempe, *sacrilegii*, quatenus violatur sigillum sacramentale, ut modo dictum est; atque hujusmodi malitia est omnino irreparabilis; *injustitiæ*, quatenus fit contra pactum fidelitatis tacitum inter confitentem et confessarium; *detractionis injustæ*, cum obligatione reparandi famam proximi, ut per se patet.

Prob. 2^a Pars. Ex Ratione. — Christus vero non satis propexisset pœnitentibus, si obligationem sigilli non alligasset confessioni *quomodocumque* exceptæ; valde enim odiosa esset confessio, si scirent pœnitentes, peccata sua in confessione declarata posse a *qualicumque* revelari. Cæterum *res transit cum suo onere*, ut habetur in Jure, c. xxviii, *de Decimis*; notitia autem ex confessione sacramentali hausta adnexum habet onus sigilli; ergo cum tali onere transit ad quemcumque pervenerit. — S. Thom., *Suppl.*, q. xi, a. 3.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1° Sigillum *in nullo prorsus casu* violari potest, et propter *nullum finem*, quantumlibet bonum, honestum aut utilem, nec pro tuenda confessoris ipsius vita, nec pro bono spirituali aut temporali ipsius pœnitentis, nec pro republica ipsa tuenda aut conservanda a quolibet malo spirituali vel temporali, saltem *sine expressa et omnino voluntaria* pœnitentis *licentia*; nam per hujusmodi sigilli inviolabilem fidelitatem melius reipublicæ mederi potest confessor.

Ratio est, quia ab inviolabili sigilli observatione pendet confessionis usus, ac proinde ipsius religionis Christianæ conservatio, quæ alioquin periclitaretur: cui malo, nullum malum quantumlibet magnum sit, nullum bonum, quamvis maximum, potest nec debet præponderare. Quare hujus secreti obligatio nullam rei parvitatem recipit, ex communissima sententia; atque in dubiis, sive juris, sive facti, semper tutiora, id est, sigillo favorabiliora tenenda sunt. — Unde a) Confessarius, qui audiendo confessiones ita peccavit, ut peccatum suum confiteri non possit, quin manifestet pœnitentis confessionem, nec potest, nec debet peccatum illud suum confiteri, donec habeat copiam confessoris, cui pœnitens sit ignotus. Obligatio enim sigilli præponderat obligationi integre confitendi. — b) Confessor interrogatus an aliquid noverit, quod per solam confessionem ipsi notum est, *potest ac debet negare etiam cum juramento*, si opus sit, se quidquam scire, vel audivisse. Si interrogetur autem de impertita absolutione respondeat: *Functus sum meo officio*; vel: *suntne interrogationes faciendæ*? S. Alph., *Homo Ap.*, n. 148. — « Audita enim in confessione minus *scit* confessarius, quam quæ *nescit* », S. August. — « Quod in confessione scitur, est *quasi nescitum*, cum illud non sciat aliquis *ut homo*, sed *ut Deus*, cujus vicem gerit in confessione », S. Th., *Suppl.*, q. xi, a. 1, 4. — « Cum id sciat confessarius *ut Dei locum tenens*, non potest uti pro humano commercio; alias divina confunderet cum humanis », Scotus.

Unde parentes, magistri, heri, interrogantes de absolutione data filiis vel subditis, remittendi sunt ad ipsos pœnitentes. Similes quæstiones facere solent moniales curæ infirmorum in nosocomiis adiectæ, ut sciant an necessaria ad viaticum ministrandum parare debeant; similiter ad infirmos sunt remittendæ; vel melius petenda est ab infirmo licentia moniales vel alios monendi. Sufficiat ipsi dicere: monebo, etc. — c) Confessor, qui ex pœnitentis confessione novit instare grave damnum, vel alicui particulari, vel ipsi reipublicæ, debet quidem obligare pœnitentem, ut per se vel per alium, si possit, periculis illis obviet; et, si nolit, debet illi negare absolutionem. Pœ-

nitentem tamen reum talis delicti manifestare non potest confessor, sed id solum facere quod poterit sine ullo periculo manifestandi pœnitentem, aut vel minimam suspicionem contra ipsum excitandi. Melius enim, ut diximus, poterit confessor mederi malo reipublicæ per sigilli inviolabile secretum, sine quo reus nullus peccatum confiteretur.

2° Non licet *ullo modo* violare sigillum, i. e. nec signo, nec verbo, nec facto, nec dicto, nec scripto, nec ullo alio modo significandi quæ audita sunt in confessione; neque *ante*, neque *post* pœnitentis *mortem*; neque aliis, quamvis ab ipso pœnitente vel aliter, culpam in confessione declaratam rescivissent, neque ipsi pœnitenti extra tribunal Pœnitentiæ, et veluti extra claustrum sacramenti; neque *directe* et expresse revelando, neque *indirecte*.

3° Præter confessarium tenetur obligatione sigilli: *a)* Interpres adhibitus; item qui scripsit rogatus alicujus confessionem. — *b)* Qui scriptam confessionem invenit ac legit, quamvis multi sentiant eum teneri solum arctissima obligatione secreti naturalis. — *c)* Qui casu, vel dedita opera, auditvit pœnitentis peccata: item, is cui sacrilege, aut etiam sine advertentia, et inculpate a confessore revelata essent: item, is cui, de licentia pœnitentis, declaratum est peccatum ad petendum consilium. — *d)* Obligatione sigilli tenetur laicus qui, fingens se esse sacerdotem, excepit alterius confessionem. — *e)* Etiam, juxta plures, confessor qui, extra confessionem, de peccatis a pœnitente consulitur, v. gr. qua ratione sint declaranda; hæc enim petitio est veluti confessionis inchoatio: item, ex probabiliori sententia, etiam ille superior a quo extra confessionem, per se, vel per alium, pœnitens petit licentiam necessariam ut absolvatur a peccatis reservatis. — *f)* Denique, pœnitens ipse, licet proprie non sigillo, sed secreto naturali tantum, non potest tamen sine aliqua contra sacramentum irreverentia, temere et absque necessitate, vel utilitate, loqui de rebus in sacramento Pœnitentiæ, velut in asylo, depositis, præsertim contra famam aut voluntatem justam confessoris.

4° *Bona* vero pœnitentis *opera*, *virtutes*, etc., etsi proprie non cadant sub sigillo confessionis, nec eorum revelatio odiosam reddat confessionem, *ordinarie* tamen, ex intentione pœnitentis, cadunt sub obligatione secreti naturalis, saltem durante vita pœnitentis; nam, isto defuncto, obligatio cessare videtur, nisi forte manifestationem expresse prohibuerit. Confirmatur assertio pluribus exemplis. Caute tamen etiam in his casibus agendum est; et melius tacetur, nisi qui laudatur defunctus virtutis sit adeo præcellentis, ut in alios, de quibus silet confessarius, nulla possit redundare suspicio.

5° Si confessarius requiratur de schedula confessionis a studiosis, aulicis, etc., an illam possit exhibere non absolutis, diversi diversa sentiunt. Sed sententia communior et probabilior distinguit: si schedula loquitur de sola confessione, illa non debet negari; quia si negaretur, ex una parte revelaretur pœnitentis indispositio: ex alia si concederetur, non jam testificaretur absolutio data, sed tantum confessio facta, quæ jam revera facta est. Secus autem, si confessarius deberet scribere schedulam, quod pœnitens sit absolutus; quia tunc non obstat sigillum, sed mendacium quod juxta omnes intrinsece malum est; et ideo in nullo casu dicendum. Unde talem schedulam non faciat; sed pro omnibus scribat: *audivi N.*; vel: *N. confessus est mihi*. Attamen si schedulæ essent jam impressæ, et ibi assereretur jam absolutio data (quod a Prælatiis permitti nunquam deberet), tunc, ait S. Alph., lib. VI, n. 693, mihi videtur probabile cum aliis, quos consului, licite posse eo in casu schedulam præberi etiam non absolutis, saltem cum palam eam petant (etsi pœnitens se præsentet confessario, quin ei confiteatur). Quia tunc confessarius nec dicit nec scribit aliquod mendacium, sed tantum ponit illam actionem materiale præbendi schedulam, quam ceteroquin negare non potest, quin ipsam pœnitentis indispositionem manifestet.

6° Superior cognitione per confessionem obtenta uti non potest ad exercendos actus pœnitenti vel alteri ingratos, v. gr. ut vultum austeriorem ei ostendat, durius eum alloquatur, colloquium ejus fugiat aut ægre ferat, licentiam exeundi ei recuset, vel suffragium neget, eum ad ordines, ad officium vel ad pastorum non promoveat, ut res suas diligentius servet, seras mutet, claves apud se custodiat, fenestram claudat, etc. Unde Clemens VIII, decreto diei 26 maji anno 1594, mandavit ut, « tam superiores pro tempore existentes quam confessarii qui postea ad superioris gradum fuerint promoti, caveant diligentissime ne ea notitia quam de aliorum peccatis in confessione habuerint, ad externam gubernationem utantur ». Ferraris, v. *Sigillum*, n. 13. — Cf. S. Thom., *Suppl.*, q. xi, a. 1, ad 1.

7° Denique sigillum frangi potest *directe* vel *indirecte*. Directe frangitur, dum *expresse* revelatur aliquid in confessione, et quantum in confessione auditum; indirecte vero, dum aliquid fit aut dicitur, ex quo quis cognoscere vel suspicari possit peccatum vel defectum pœnitentis, aut aliorum, vel quævis alia per confessionem cognita, ex quibus pœnitenti, aut aliis pudor, molestia, dedecus, damnum vel quodlibet gravamen obvenire posset, etsi audiens, imo ipse confessarius id aliunde sciat; hæc enim omnia confessionem reddunt odiosam. Igitur sigillum violat indirecte: a) Qui unum præ

aliis, quos in confessione audivit, laudans dicit, eum esse bene moratum, pium, sanctum, etc., cum audientes inde facile conicere possint, alios pœnitentes (quos norunt) non ita pios, bene moratos esse. — *b)* Qui dicit, in loco angusto, ubi confessiones excepit, esse multos fures, adulteros, etc. — *c)* Qui dicit se non absolvisse pœnitentem, vel ei imposuisse pœnitentiam gravem. — *d)* Qui voce ab adstantibus intelligibili arguit pœnitentem; nam sic indicat, pœnitentem gravem materiam attulisse. — *e)* Sigillum violant duo confessarii inter se colloquentes de peccatis cujusdam pœnitentis, qui utrique eadem peccata confessus est, etc.

Quare in re tam gravi, et adeo periculosa, summopere cautus esse debet confessarius, ne verbum ullum proferat, aut quidpiam agat aut innuat, unde sequi possit odium etiam minimum sacramenti, gravamen pœnitentis, aliorum quorumlibet offensio vel scandalum. Sit igitur *prudens* et *discretus* non in sermonibus solum, sed in tota sua agendi ratione. Oret frequenter cum Psalmista, Ps. cxi, 3: *Pone, Domine, custodiam ori meo, et ostium circumstantiæ labiis meis*: vel cum Sapiente, c. ix, 4: *Da mihi sedium tuarum assistricem sapientiam*.

DISPUTATIO VIGESIMA

De horrendo crimine Sollicitationis.

Lugendum sane est, et quidem nunquam satis, quod in ovili Christi inveniantur quandoque lupi rapaces; quod constituti *speculatores domus Israel* eandem ipsi dire devastent; quod præpositi saluti animarum, easdem crudeliter in perniciem detrudant! Quis enim tantam *abominationem stantem in loco sancto* cernens horrore non corripitur? Quis a dolore temperabit, et pro viribus eam de medio tollere non adnitatur? Ut tanto malo efficacia afferrent remedia, summi Pontifices severas Constitutiones contra tam perversos Dei ministros variis temporibus tulerunt. Prior lex lata est a Gregorio XV in Const. *Universi Dominici gregis*; quam confirmavit et ampliavit Bened. XIV in Const. *Sacramentum Pœnitentiæ*.

Circa has Constitutiones nonnulla sunt declaranda, ut cognoscatur quando sacerdos habendus sit sollicitans, et quando denuntiandus. Itaque

1° *Peccatum denuntiandum*, est peccatum contra sextum; nempe tactus, aspectus qui complicitatem important; colloquia, sive hæc

versentur circa res turpes agendas (qui proprie tractatus dicuntur), sive sint simpliciter colloquia turpia (quæ proprie sermones appellantur). Indifferens est utrum persona sollicitata sit masculus an fœmina; pubes an impubes; item utrum sollicitatio fiat a sacerdote ad peccandum secum, an etiam cum aliis, vel etiam ad peccandum solitarie: item sive fiat ad sollicitandum pœnitentem, vel alios, mediante pœnitente; item tandem utrum actus turpes exerceantur in pœnitentem sui compotem, an etiam sensibus destitutum. — Si confessarius ad sui dilectionem tantummodo pœnitentem allicere tentaverit, ad turpia sollicitasse censetur a S. Alph., lib. VI, n. 704. — Item si confessarius dicat mulieri: *Tecum nuberem, si essem sæcularis. Hæc tua peccata me inducunt in pollutionem. Experirisne erga me tentationes, quas ego sentio erga te? vellem te semper videre; si quis daret pecuniam, peccaresne?* et postea pecuniam præberet. Ut autem peccatum hujusmodi subjaceat denuntiationi debet esse *certum et graviter culpabilem*, ut jam diximus in tract. *de Cens.*, pars secunda, *de Cens. in specie*. — In dubio an illa fuerit vel ne sollicitatio, onus denuntiationis ne injungatur; tum quia verba in partem meliorem accipienda sunt; tum quia in dubio nemo privandus est fama quam possidet. — Cf. S. Alph., n. 702; Berardi, *Comp. de soll.*, n. 14; Cozza, *Dubia selecta emergentia circa sollicitationem in Confessione sacramentali juxta Apostolicas Const. ex probatis auctoribus*, etc.

2° *Actio denuntianda*, est sollicitatio. Sollicitare idem est ac invitare, incitare, provocare pœnitentem ad res venereas. Indifferens est, ait cl. Alberti, utrum fiat verbis vel aliis signis, quibus amantes uti solent ad alliciendum in sui inhonestum amorem, an mediante aliquo scripto vel libro obsceno, etsi postea legendo. Non est necesse ut medium quod adhibetur ad sollicitandum sit in se malum; sed satis est si etiam sit indifferens, dummodo tamen adhibeatur cum animo et intentione sollicitandi. — In praxi si verba aut facta quibus fit sollicitatio sint per se inhonesta, nulla fortasse aderit difficultas circa factam sollicitationem, etsi contineant palliatam sollicitationem, puta si confessarius dicat pœnitenti: *Si non essem in hoc loco; si non essem sacerdos, dicerem, facerem*, etc. — Cf. Berardi, *l. c.*, n. 12; si autem sint indifferentia, tunc sollicitatio arguenda est ex adjunctis. Itaque si confessarius, sequitur cl. Alberti, dicat pœnitenti: *Memento mei quia te ex corde diligo*, hæc verba, per se indifferentia, ex adjunctis continere possunt sollicitationem, si nempe constet confessarium extra confessionem turpi amore affici erga pœnitentem. Item dicito, si confessarius laudet venustatem et pulchritudinem pœnitentis; vel petat a pœnitente ubi habitet: vel invitet ut

solus veniat domum confessarii: continetur in his sollicitatio, si nulla verisimilis causa excogitari possit ob quam confessarius hæc pœnitenti significaverit. Similiter judicandum, si confessarius largiatur pœnitenti in confessione donum magni momenti. — Cf. Noldin, *de Sacr.*, n. 382. — Præterea sollicitatio potest contineri aliquando etiam in interrogationibus, instructionibus, in remediorum assignatione aut paterni affectus ostensione. Sed in his casibus id facillime accidere potest ex imprudentia vel ignorantia; proinde cautissime judicandum erit de secuta sollicitatione. — Cf. Berardi, *l. c.*, n. 16.

3° *Persona denuncianda*, est *omnis et solus sacerdos*, sive sit verus confessarius sive simulatus, seu carens jurisdictione, quavis de causa; sive ipse sollicitaverit pœnitentem, sive etiam a pœnitente sollicitatus consenserit, et consensum exterius manifestaverit, quamvis in aliud tempus distulerit pravi consilii executionem. S. C. S. O., 20 febr. 1867. — Cf. Card. D'Annib., vol. III, n. 367; Palmieri, n. 437; Genicot, II, n. 395. — Excipiendus foret, secundum probabilem sententiam, casus, quo sacerdos consenserit metu gravi inductus.

An *Episcopi* sollicitantes denunciandi sint, certo non constat; sed probabilior videtur sententia affirmans, cum dicatur esse denunciandos sacerdotes *cujuscumque sint dignitatis*. S. Alph., n. 685; Berardi, *l. c.* — Certe ex jure naturali sunt denunciandi ratione gravioris scandali dati vel timendi. *Casus Romæ ad S. Apollinar.*, p. 166. — Quod si laici, vel clerici non sacerdotes, simulates se esse confessarios in confessione sollicitarent, essent denunciandi non vi Constitutionum, sed ex jure naturali, et etiam vi edictum S. Officii; nam hoc crimen perpetrantes habentur suspecti de hæresi. *Ibid.* — Si pœnitens utatur interprete, et hic sollicitet, non erit denunciandus. *Ibid.*

Denuntiatio intra mensem facienda est. Congr. S. Off., 10 martii an. 1677; S. Alph., n. 693. — Ad hanc denuntiationem autem obligantur non tantum ii qui sollicitati fuerint, sed etiam alii omnes qui id certo sciunt, nisi sub secreto consilii hoc noverint; idque valet, etiamsi crimen juridice probare nequeant. S. Alph., n. 695-699; Decreta S. Off., 11 febr. 1661, et 10 mart. 1667. — Probabilius denuntiandus est sollicitans, etsi fuerit emendatus: nam non magis intenditur sollicitantis emendatio quam ejus punitio ad damnum Ecclesiæ reparandum, et fidelium scandalum. Hinc denuntiatio est facienda, nulla etiam præmissa correctione fraterna et quamvis sollicitator jam punitus fuit; tum quia non constat de sollicitantis emendatione, tum quia obligatio denunciandi unumquemque afficit. — Cf. Buccer., *Comm.* VI, n. 4; *Casus Romæ ad S. Apollinar.*, p. 168.

Item ob easdem rationes denunciandus est sollicitans, quamvis a diuturno tempore facta sit sollicitatio, aut crimen remanserit omnino occultum, aut pœnitens non advertit ad malitiam sollicitationis, aut confessarius ab incœpta sollicitatione statim destiterit. — Cf. S. Alph., n. 686. — Cessaret certo obligatio si denunciandus mortuus fuerit. Nemo autem tenetur se ipsum denunciare; id natura refugit; si tamen sollicitator sponte compareat, gaudebit beneficio sponte comparentium, i. e. salutaribus tantum monitis ac pœnitentiis punietur, nisi forte jam fuerit ab aliis denunciatus: tum pœna solum imminuitur. Ex Instr. S. Off., n. 1867. Pœnitens autem qui sine sufficienti ratione denuntiationem statuto tempore non exequitur, incurrit excommunicationem latæ sententiæ *nemini* reservatam tum Romæ tum extra Romam. Recole dicta in tract. *de Censuris*, p. II, *de Cens. in specie*. — Igitur post factam denuntiationem poterit absolvi a quocumque confessario, immo etiam antea, dummodo serio promittat se quamprimum denunciaturum. Card. D'Annib., III, n. 369; Genicot, II, n. 399. — Quod si postea fidem frangat, non videtur incidere iterum in excommunicationem, cum absolvatur absolute et non ad reincidentiam. Bucceroni, *l. c.* — Qui autem certo sciunt *aliū* esse sollicitatum, quamvis forte graviter peccent non denunciando sollicitantem, non tamen incurrunt excommunicationem. Lehmkühl, II, n. 977 seqq.; *Casus Romæ ad S. Apollinar.*, p. 168; Bucceroni, vol. II, n. 1271. — Si vero pœnitens *rationabiliter* ex denuntiatione facienda *grave* damnum timeret vel sibi, vel consanguineis aut affinibus, excusaretur, cum lex positiva Ecclesiæ generatim non obliget cum gravi incommodo. Excipe casum in quo ratio boni communis aliud exigat, v. gr. quia sollicitatio oriatur ex contemptu sacramenti, vel ex illa sequatur perniciēs animarum. Si prædictæ causæ aliquando cessarent, tum iterum teneretur ad denunciandum. Bucceroni, *Inst. theol. mor.*, n. 1273. — Unde si sollicitans esset consanguineus vel affinis pœnitentis sollicitati, hic *per se* excusaretur a denuntiatione facienda. Bucceroni, *Comm.* IV, n. 38; Baller.-P., vol. V, n. 74; Genicot, II, n. 398. — Attamen non censetur esse grave incommodum puta vel indignatio sollicitantis; vel obligatio gratitudinis; vel verecundia subeunda in denuntiatione facienda. Denuntiatio autem facienda est *voce*, in quantum fieri potest, non vero scripto tantum. Igitur mulier sollicitata sistere se debet coram Ordinario, vel inquisitore, sicubi tribunal inquisitionis existit, et actum sollicitationis declarare; quin tamen proprium consensum, si quem præstiterit, ullo modo patefaciat. — Denuntiatio facienda est *inquisitori* vel *Ordinario loci* in quo *versatur pœnitens*, etiamsi confessarius sollicitans

ad aliam diœcesim pertineat: ad loci enim Ordinarium, vel inquisitorem pertinet excipere juratam denuntiationem, eamque ad Episcopum *sacerdotis rei* transmittere. Obligationi satisfit denuntiando delinquentem Congregationi S. Officii. Bucceroni, *Comm.* IV, n. 44; *Casus Romæ ad S. Apollinar.*, p. 169. — Si denuntiatio *voce fieri non possit, facienda est per epistolam* proprio nomine et cognomine subscriptam *aut saltem per internuntium*. Obligatio enim denuntiandi sollicitantem non est tam adeundi personaliter superiorem, quam ei delinquentem deferendi, ut Bened. XIV in sua bulla loquitur. Qui autem tenetur ad finem, ad media quoque tenetur. — Confessarius tamen non tenetur onus denuntiationis ad Ordinarium transmittendæ suscipere; sed muneri suo satisfacit *monendo* pœnitentem, juxta regulas generales monitionis (Cf. Bucceroni, *l. c.*, n. 33; *Theol. mor.*, n. 1267), ut opportuno tempore rite denuntiet sollicitantem. Poterit tamen operam suam præstare, si censuerit id expedire; sed rei notitia extra confessionem accipienda est. S. Alph., n. 699. — Si persona sollicitata nullo modo induci possit ad denuntiationem tali forma peragendam, quia nempe timore vel insuperabili rubore afficitur, sinat ea de re moneri episcopum, qui delegare poterit aliquem ad denuntiationem accipiendam. Hæc facultas episcopis et inquisitoribus, ex indulto S. Congr. Inquis. de consensu Pontificis, facta est. Sacerdos autem delegatus juramentum præstare debet de silentio servando et de munere sibi commissio fideliter adimplendo. Decretum S. Congr. Inquis. 27 sept. 1624. — In omni casu *denuntiatio facta per litteras anonymas* est omnino insufficiens et *prorsus invalida*, perinde ac si non facta fuisset, ut *pluries* declaravit S. Congr. Inquis. — Vid. *Analecta juris pontificii*, mense sept. 1855, etc. etc.; Instr. S. Off. ann. 1867, n. 6. — Mulieres sollicitatæ ad denuntiationem non tenentur, si inquisitores, vel episcopi, aut eorum vicarii, in longinquis regionibus degentes, sine gravi incommodo adiri nequeant. Verum, cessante impedimento, v. gr. in episcopi visitatione, obligatio denuntiationis urgenda est. Sic declaravit S. Congr. S. Officii, 22 jan. 1727.

Denique confessarius nullo modo potest declinare onus obligandi pœnitentem ad denuntiandum. Monitio fieri debet etsi pœnitens est in bona fide, et spes tenuis tantum affulget fore ut pœnitens denuntiationem faciat; id enim exigitur a bono communi. — Si vero jam nullum immineat damnum commune, puta si confessarius sollicitator valedixerit ministerio confessionum, et pœnitens prævideatur non obtemperaturus, monitio omitti potest. Ball.-Palmieri, n. 748. — Item omitti potest hic et nunc monitio si pœnitens sit animo candidus

et simplex ita ut nullimode sollicitationem intellexerit, et ex monitione sumpturus sit scandalum; at, postquam deinde notitiam sollicitationis adquisiverit, tenetur ad denuntiandum, et tunc etiam sub gravi monendus erit. — Bucceroni, *Comment.* IV, n. 41; *Inst. mor.*, vol. II, n. 1267; *Casus Romæ ad S. Apollinar.*, p. 172. — Item si confessarius sciat pœnitentem non esse fide dignum, vel ex indiciis positivis id colligat, omittere potest, imo debet, monitionem denuntiandi. Berardi, *Comp. de soll.*, n. 15. — Si vero pœnitens nullimode adduci possit ob verecundiam ad denuntiandum sollicitantem ne apud confessarium quidem, differenda est absolutio. Interim fiat recursus ad S. Sedem: idest ad S. Pœnitentiariam, vel ad S. Off. (Instr. 1867), quod aliquando in his circumstantiis dispensat a denuntiatione facienda, et permittit pœnitentem absolvi.

Præterea non facile adhibenda est fides, optime docet cl. Gury, omnibus mulieribus, quæ de sollicitatione accusant confessarium, cum aliquando nonnullæ atrociter calumniatæ sint ex odio, vindicta et etiam ex falso zelo. Omnia igitur mature considerentur, maxime si mulier nimis facilem se præbet ad denuntiandum, vel si non sit uniformis in circumstantiis narrandis, etc.; hæc malam suspicionem ingerunt. Igitur severe moneantur tales mulieres quæ falso accusant, ipsas sicuti et mandantes, consulentes, incurrere in casum *speciali modo* R. Pontifici reservatum, verum absque censura, præter gravissima peccata, quibus inquinantur, et retractationis obligationem.

4° *Adjuncta* in quibus crimen sollicitationis patrandum est ut sacerdos sollicitans denuntietur exponuntur in Const. Greg. XV. Hæc vero sunt:

a) *In actu sacramentalis confessionis.* — Confessio regulariter inchoata habetur quando confessarius pœnitenti benedicit; vel pœnitens signum crucis perficit; vel per *Confiteor* incipit aperire statum suæ conscientiae. Confessio vero debet esse sacramentalis. Ut talis habenda est quoties, ut ait Berardi penes cl. Alberti, non constat agi de mera fictione.

b) *Ante vel immediate post*; hoc stricte intelligunt, ita ut nulla alia gravis actio intercedat inter sollicitationem et confessionem. Sic qui mulierem ante pedes genuflexam ad confitendum sollicitat (etsi nondum se crucis signo munierit), dicitur *sollicitare ante*; licet confessio postea non sequatur. Cæterum provocatio non est necesse ut fiat *incontinenti*, uti si aliquod mediet inter sollicitationem et initium confessionis. Qui vero statim finita confessione (alio non interposito negotio) ducit v. gr. puerum in cubiculum et eum sollicitat, dicitur *sollicitare immediate post*. Item dicito si statim post

confessionem confessarius dicat pœnitenti: *Me expecta paulisper*, et aliquo tempore elapso pœnitentem sollicitet; nam *immediate post* confessionem sollicitationis initium habetur. Sed ex praxi S. Officii non censetur confessarius sollicitare *immediate post*, si sollicitatio transacto integro die accidat. Si tamen confessarius jam suum pravam animum in confessione indicaverit, esset denuntiandus ex alia clausula; nam sollicitaret occasionem sumendo a confessione.

c) *Occasione confessionis*, quæ habetur quum confessarius pœnitentem sive expresse sive tacite confiteri petentem sollicitat. Verum ut sollicitatio dicatur facta occasione confessionis, et tamquam a confessario, opus est ut pœnitens aut petat confiteri statim; aut si petat confiteri vel mox, vel postridie, vel etiam vespere, requiritur ut id faciat in ipso confessionis loco. Si petat extra confessionis locum confiteri postridie, sollicitatio cessat (Decr. S. Off., a. 1661, n. 4). Ratio est quia in hoc casu fieret sollicitatio, non occasione confessionis, sed occasione *petitionis* confessionis. Probabile est non subjacere denuntiationi illum qui in confessione, cognita fragilitate pœnitentis, dein alibi sollicitat. Ratio est quia confessarius ex confessione hausit notitiam; ex hac vero occasionem sumpsit sollicitandi. Consonat, teste cl. Alberti, praxis SS. Congregationum. — Cf. *Casus Romæ ad S. Apollinar.*, p. 161 seq. — Similiter, secundum Ballerini, n. 1098, non est denuntiandus confessarius qui petit a muliere consensum in copulam sub promissione audiendi ejus confessionem. Ratio est quia in hoc casu nulla fit vel petitur confessio cujus occasione fiat sollicitatio. Item, secundum Bernardi, non adest obligatio denuntiationis in seq. casibus: 1° Si confessarius rogatus a pœnitente ut excipiat ejus confessionem, statim declaret se non posse vel nolle confessionem audire, et sollicitet. Excipe si pœnitens petat confiteri in loco confessionis. — 2° Si puta Titia, quam comitatur sua famula, et quæ nullam habet confitendi intentionem, petat confiteri, confessarius vero sollicitet famulam. Ratio est quia sollicitari debet persona quæ petat confiteri.

d) *Prætextu confessionis* fit sollicitatio si sacerdos fecte invitet pœnitentem, vel pœnitens confessarium, ad confessionem, et eum sollicitet. Secus vero qui licentiam a superiore peteret, ut in domum mulieris se conferat prætextu confessionis, sed finis esset simpliciter eundi ad eam tentandam; quia confessionis prætextus non est respectu pœnitentis, sed superioris. Item probabilius non est denuntiandus qui cum pœnitente convenit, ut se infirmam simulet, et prætextu confessionis ad se eum advocet. Quia sollicitatio non fit prætextu confessionis, sed sub tali prætextu executioni mandatur in-

digna conventio; adeoque prætextus non inservit ad sollicitandum, sed ad parentibus illudendum.

e) *Simulatione confessionis* fit sollicitatio, si confessarius in loco (quavis sit) ad confessiones excipiendas destinato vel electo pœnitentem sollicitet. Ut dicatur simulari confessio, requiritur et sufficit ut ex exteriori agendi ratione confessarii et pœnitentis rationaliter judicari possit peragi confessionem. Quare non est denuntiandus confessarius qui sedens in confessionali sollicitat pœnitentem ante illud stantem, ut eruitur ex decreto S. Officii 11 febr. 1661, approbato a Benedicto XIV, a quo fuit authentice interpretatum ac correctum decretum Pauli V, ex quo habebatur denuntiationem tunc esse faciendam. Ball.-P., n. 719 seq.; Berardi, *l. c.*, n. 35 seq.; Genicot, n. 392.

Caveat igitur confessarius ab hoc impio et immane scelere, quo et gravem sacramento injuriam irrogat eo abutens ad rem adeo turpem, et lethale pœnitenti infert damnum, ei pro curatione vulnus, pro pane lapidem, pro pisce serpentem, pro medicina venenum porrigens. Quare sacerdos sollicitans gravibus mulctatur pœnis ferendæ sententiæ ex Const. Bened. XIV, nempe: perpetua inhabilitate ad celebrandam missam; perpetua suspensione ab audiendis confessionibus; privatione beneficii. Et qui est in cura animarum in hoc delinquens *contra justitiam* specialiter peccaret; cum ex justitia vi officii graviter teneatur oves suas verbo et exemplo pascere. Hæc est *plaga pessima, quæ tabernaculum Dei rastat*, Jer., x. — Cf. *Acta S. Sedis*, vol. III, pag. 499 seq.: Instr. S. Off., 20 febr. 1867, circa observantiam Constit. *Sacramentum Pœnitentiæ*, et vol. XXV, p. 451 seq.: Instr. S. Off., 20 jul. 1890, in qua habentur normæ pro examinibus pœnitentium quæ denuntiant sollicitantes; et vol. XXX, p. 249: Inst. S. Off., 6 aug. 1897, quoad sedulam curam adhibendam in causis sollicitationis.

Sic absoluta de remedio peccati post Baptismum commissi tractatione, sane ejusdem summum momentum neminem præterit. Utinam confessores in illo administrando sint *servi fideles et prudentes*, atque adeo æternam percipiant mercedem, de qua loquitur S. Jacobus, v, 20: *Qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ salvabit animam ejus a morte, et operiet multitudinem peccatorum!*

TRACTATUS SEXTUS

DE EXTREMA UNCTIONE

PRÆAMBULA

Præcedenti doctrinæ de Pœnitentia adjungimus ea, quæ sequuntur de sacramento Extremæ Uctionis, quod non modo Pœnitentiæ, sed et totius christianæ vitæ, quæ perpetua pœnitentia esse debet, consummativum existimatum est a Patribus Conc. Trid., Sess. XIV, c. i.

Ex quibus verbis jam patet objectum hujusce tractatus. Utilitas similiter ex iisdem verbis consequitur. Sed insuper sancta Scripturarum oracula docent: *In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in æternum non peccabis*. Extremæ Uctionis autem sacramentum non potest supremi illius diei memoriam conjunctam non habere; et ideo parochi de eo sæpe agere debent, tum quia illarum rerum mysteria, quæ ad salutem pertinent, aperire et explicare maxime convenit; tum etiam, quia fideles, moriendi necessitatem omnibus propositam esse animo repetentes, pravas cupiditates coercerunt: quare fiet ut in ipsa mortis expectatione minus se perturbari sentiant. Ita *Catech. Rom.*

Dividitur tractatus in septem disputationes. In prima *de notione et existentia*; in secunda *de materia*; in tertia *de forma*; in quarta *de effectibus*; in quinta *de necessitate*; in sexta *de ministro*; et in septima *de subjecto*.

Circa præsentem tractatum consuli possunt S. Thom., *Suppl.*, q. xxix et seq.; S. Alph., 706 seqq.; Bouvier, *Inst. Theol.*, tom. III, *tract. de Extrema Uctione*; Bucceroni, *Institutiones Theologiæ moralis*, vol. II, n. 861 seqq.; Del Vecchio, vol. II, n. 774 seqq.; Elbel, vol. III, n. 191 seqq.; Gury-Ball., vol. II, n. 672 seqq.; Gassner, *Pastoral*.

DISPUTATIO PRIMA

De Extremæ Uctionis Notione et Existentiâ.

Hoc sacramentum Extremæ Uctionis quoad nomen varie vocari solet, scilicet: a) a materia ex qua constat vocatur a Græcis *oleum sanctum*, *officium olei sancti*; et a Latinis, *oleum benedictionis*, *sacramentum sacræ Uctionis*, etc.; — b) a materia et forma simul, nuncupatur a Græcis *oratio cum oleo*; — c) a subjecto in quo recipitur, appellatur a Latinis *unctio infirmorum*; — d) ab ordine, quem habet ad cæteras unctiones, vel etiam a tempore quo datur aliquando infirmis, dicitur *unctio extrema*, *sacramentum exeuntium*, Conc. Trid., n. 4; S. Thom., *Suppl.*, q. xxxii, a. 2; — e) ab effectu, dicitur *animæ corporisque medicina*, *liquor quo sanitas redditur*, *peccata dimittuntur*; *spiritualis vitæ corona*, *ultimum et quodammodo consummativum totius spiritualis curationis*, S. Thom., *Contra Gent.*, lib. IV, c. lxxv; *Suppl.*, q. lxxv, a. 3.

Sed quoad rem definiri solet: *Sacramentum N. L. quo per unctionem olei benedicti et orationem sacerdotis, christiano periculose ægrotanti confertur animæ sanitas, atque etiam corporis, si animæ salutis expediat.*

Ex quibus verbis denotatur genus, materia, forma, minister, effectus et subjectum hujus sacramenti.

Ejus *existentiam* plus minusve negaverunt Waldenses, Husitæ, Albigenes, Lutherus, Calvinus. Hodie Protestantes, exceptis Ritualistis, illud sacramentum negant.

Contra omnes adversarios sit seq.

PROP. — *Extrema Unctio est vere et proprie Novæ Legis sacramentum.*

Prob. 1º Ex Doctr. Eccl. — Conc. Trid., Sess. XIV, can. 1, ait: « Si quis dixerit E. Uctionem non esse vere et proprie sacramentum, a Christo Domino nostro institutum, et a B. Jacobo apostolo promulgatum; sed ritum tantum acceptum a patribus, aut figmentum humanum; A. S. ».

Prob. 2º Ex S. Scriptura. — Jac., v, 14, 15: *Infirmatur quis in vobis? Inducat presbyteros Ecclesiæ, et orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: et oratio fidei salvabit infirmum, ... et, si in peccatis sit, remittentur ei.* Atqui ex illis verbis colliguntur evidenter quatuor ad sacramentum requisita et suffi-

cientia, nempe signum sensibile, collatio gratiæ, institutio divina, et stabilitas. Ergo.

Prob. min. — a) *Est signum sensibile*, cum orationi adjungatur unctio olei; — b) *est collatio gratiæ*, cum remittantur peccata, saltem venialia, nullum autem peccatum, etiam veniale, remittatur sine infusione gratiæ, ut suo loco diximus; — c) *est institutio divina*; cum enim solus Deus possit gratiam infallibiliter producere, ita solus potest certo signo infallibiliter gratiam annectere; et consequenter cum præfatæ cærimonie gratia sit infallibiliter annexa, a Deo seu Christo annexam esse concludendum est; — d) *stabilitas*; cum præfata verba sine ulla limitatione temporum aut personarum dirigantur generaliter ad omnes fideles: unde sicut illa, quæ textum allegatum præcedunt et subsequuntur, afficiunt omnes tam præsentibus quam absentes, tam existentes quam futuros, ita et textus ille.

Prob. 3º Ex Traditione. — Origenes, hom. II in Levit., intelligit verba Jacobi de vero sacramento, quod dicit esse complementum Pœnitentiæ. Similiter Chrysostomus, lib. III *de Sacerdotio*. Item Innocentius I, an. 416, interrogatus a Decentio, Eugubino episcopo. Item² Augustinus, serm. 215 *de tempore*, seu *Cæsarius*. S. Gregorius in *Sacramentario* præscribit modum administrandi hoc sacramentum.

Confirmatur ex consensu utriusque Ecclesiæ Græcæ et Latinæ. — De Latina constat. — Pariter de Græca in *Euchologio* P. Goar, ex censura Jeremiæ, Patriarchæ Constantinopolitani, *adversus Wiltembergenses*, et pluribus aliis.

Prob. 4º Ex Ratione. — Christus instituit sacramenta ut fidelibus subveniret pro quovis tempore et secundum quemvis statum, ut docet S. Thom., *Suppl.*, q. xxviii, a. 1 in arg. *Sed contra*: sic in ingressu Ecclesiæ est Baptismus; in progressu et decursu vitæ, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, etc. Ergo et in exitu, in quo adversarius noster omnes suæ versutiæ nervos ad nos perdendos intendit. Non est autem aliud quam Extrema Unctio, quæ ideo dicitur *sacramentum exeuntium*.

DISPUTATIO SECUNDA

De Extremæ Unctionis Materia.

Quoad præsentem disputationem sit seq.

PROP. — a) *Materia remota Extremæ Unctionis, est oleum olivarum, benedictum ab episcopo*; — b) *materia proxima est unctio olei ab episcopo benedicti.*

Prob. 1^a Pars. — Quod sit *oleum*, patet ex ipsa Jacobi epistola: *Ungentes eum oleo*. « Quibus verbis, inquit Trid., Sess. XIV, c. 1, ut ex apostolica Traditione per manus accepta... intellexit Ecclesia, materiam esse oleum ab episcopo benedictum. » Idem Patres disp. præced. laudati.

Quod sit *oleum olivarum*, expresse tradit Conc. Florent. in Decreto Unionis: « Cujus materia, inquit, est oleum olivæ per episcopum benedictum ». Patet etiam, quia oleum principaliter nominatur olivæ liquor; dicitur enim oleum ab oliva. Alii autem liquores solum ex similitudine ad ipsum olei nomen accipiunt.

Quod sit *benedictum ab episcopo*, patet ex Conc. Florent. et Trid. citatis, et ex Patribus laudatis disp. præc. Imo a Paulo V in Congr. S. Off. 13 jan. 1665, et iterum ab eadem Congreg. 14 sept. 1842, 10 jan. 1850, declaratum est *temerariam et errori proximam esse propositionem*, quæ tenet « sacramentum Extremæ Uctionis oleo *episcopali benedictione non consecrato*, ministrari *valide* posse ». — Cf. S. Alph., n. 708; Conc. Plen. Amer. Lat., n. 570.

An autem oleum debeat esse benedictum etiam ex necessitate *sacramenti*, affirmat communissima sententia, quam tenent S. Thom., Scotus, Suarez, Bellarminus contra quosdam.

An insuper oleum debeat esse necessario benedictum *in ordine ad Extremam Uctionem* non consentiunt Auctores. Itaque, in casu necessitatis, et deficiente oleo infirmorum, poterit ministrari Extrema Uctio chrismate, vel oleo catechumenorum, sub conditione; et, si postea haberi potest oleum infirmorum, repetendum est sacramentum. Ita S. Alph., n. 709; S. Carolus Borr.

An denique hujusmodi benedictio possit committi a S. Pontifice *simplici sacerdote*, negant plures; sed hodie affirmativa certa est, tum ex Benedict. XIV, *de Synod.*, lib. VIII, c. 1, tum ex decreto Clementis VIII, qui declaravit sacramentum Extremæ Uctionis Latinis collatum a sacerdotibus græcis, oleo ab iisdem sacerdotibus benedicto, esse validum.

Prob. 2^a Pars. — Etenim in sacramentis quæ in usu posita sunt, materia proxima est applicatio materiæ remotæ: porro, ex dictis, remota materia Extremæ Uctionis est oleum ab episcopo benedictum; ergo proxima materia est hujus olei applicatio per unctionem. Hoc etiam patet ex S. Jacobo: *Ungentes eum oleo*; et ex verbis formæ: *Per istam sanctam unctionem*, etc. Idem definiit Conc. Trid., n. 6.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1° Ex *Rituale Romano* « oleum infirmorum, quod singulis annis, feria quinta in Cœna Domini ab episcopo benedicatur, veteri com-

busto, renovandum est »; idque sub gravi præcepto. Si tamen novum deficiat, vetus est adhibendum; ista lex enim statui non potuit in præjudicium salutis. Tenetur etiam parochus novum oleum recipere a suo episcopo, nec licet ad hoc adire extraneum. Benedictus XIV, Inst. 81, n. 2. — Cf. S. Alph., n. 708.

2° Ex eodem *Rituale*, post *Jus Canon.*, cap. *Quod dubiis, de Consec.*, « si timeatur ne oleum benedictum ita deficiat, ut sufficere non videatur, neque aliud benedictum haberi queat, modico oleo non benedicto minori quantitate superinfuso, reparari potest ». Manet enim tunc idem moraliter oleum, ut observat cl. Billuart, et ideo quod admiscetur, contrahit aliquo modo benedictionem, non ratione contactus physici, sed ex intentione benedicentis, qui illam dirigit ad istud oleum in minori quantitate superadditum, quia manet idem moraliter oleum, ut dictum est. — Cf. S. Alph., *l. c.*; Conc. Pl. Amer. Lat., n. 570.

Leo XIII, Const. *Trans Oceanum*, concessit universæ Americæ Latinæ « ut adhiberi possint olea etiam antiqua, non tamen ultra quatuor annos, dummodo corrupta ne sint, et peracta omni diligentia, nova vel recentiora sacra Olea haberi nequeant ».

3° Triplex distinguitur oleum sanctum, quod in eadem cærimonia feriæ quintæ in Cœna Domini ab episcopo benedicitur, scilicet *oleum infirmorum*, quod adhibetur in Extrema Unctione; *oleum catechumenorum*, et *sanctum chrisma*, seu oleum cum balsamo immixtum. — *Chrisma solum*, adhibetur in *Confirmatione*, in *consecratione episcopi* et in *consecratione calicis et patenæ*. — *Oleum catechumenorum solum*, adhibetur in *Ordine* et in *consecratione regis*. — *Chrisma et oleum catechumenorum*, adhibentur in *Baptismo*, in *consecratione ecclesiæ et altaris*, et in *benedictione fontis baptismalis*. — *Chrisma et oleum infirmorum*, in *benedictione campanæ* (chrisma pro unctione interna, oleum infirmorum pro externa). Vide *Pontificale Romanum*, præsertim ubi de cærimoniis feriæ quintæ in Cœna Domini.

4° Ex decreto Eugenii IV ad Armenos, et ex *Rituale Rom.* in septem corporis partibus facienda est unctio; nempe, in *oculis* propter visum; in *auribus* propter auditum; in *naribus* propter odoratum; in *ore* propter gustum et locutionem; in *manibus* propter tactum, *supra* pro sacerdotibus, *intra* pro laicis; in *pedibus* propter gressum; in *renibus* propter delectationem ibi vigentem; sed hæc omittitur pro fœminis, et etiam in viris, si facile fieri nequeat, nempe si infirmus commode moveri non possit. *Rituale Rom.*, tit. V, c. 1, n. 15; Card. Vives, n. 642; Conc. Pl. Amer. Lat., n. 571. — Imo extra Romam

« renum unctio in omnibus indiscriminatim omittitur » Marc, n. 1875, ed. 11^a, Romæ 1902. — Eandem consuetudinem vigere in Hispania testantur Moran, n. 2513 et Alsina, n. 644. — Idem quoad Germaniam tradit Noldin, n. 433; quoad Belgium, Genicot, n. 417; quoad Status Fœderales Americæ septentr., Sabetti, n. 822, et quoad Rempublicam Argentinam ego idem affirmare possum.

Ubi autem unctio renum non est in usu, optat S. Rituum Congr., 14 aug. 1858, ut introducatur, si fieri potest. Insuper S. Off., 28 aug. 1899, respondit eam nunquam prætermitti posse, nisi in casibus particularibus, adhibitis cautelis, decentiæ satis consuli aliter nequeat. « Interim servetur a sacerdote consuetudo diœcesis », donec episcopus aliter statuerit.

5° Si quis vero careat aliqua parte, v. gr. mutilatus, surdus, vel cæcus a nativitate, inungi debet in partibus sensui vicinioribus. Etenim, quamvis usu visus et auditus privetur cæcus et surdus, remanent tamen adhuc in oculo et in aure quædam organa potentiæ visivæ et auditivæ; de manu res aperta est, cum sensus tactus sit in toto corpore. Interius autem hujusmodi possunt peccare voluntate et desiderio male utendi sensibus, quibus destituuntur, quamvis non peccent actu externo. S. Thom., *Suppl.*, q. xxxiii, a. 7.

6° An unctio quinque sensuum sit de necessitate sacramenti, non consentiunt Auctores. Quidam volunt sufficere unam in quacunque corporis parte, modo forma exprimat omnes sensus; alii requirunt quintuplicem unctionem quinque sensuum, sub una forma quæ singulos sensus designet; alii tandem requirunt quintuplicem unctionem quinque sensuum, cum forma quintuplici cuilibet unctioni respondente.

Et quidem prima sententia non videtur improbabilis, præsertim quia Græci, qui, juxta omnes, valide hoc sacramentum ministrant, non inungunt organa quinque sensuum.

Attamen, *unctio quinque sensuum* extra casum necessitatis servanda est, ut colligitur ex praxi Ecclesiæ, quæ ubique unctiones quinque adhibet; ex communi sensu Doctorum, inter quos S. Thom., S. Alph., S. Bonavent., Scotus, Bellarminus, Billuart, Bonacina, Bouvier, Bucceroni, Concina, Layman, Sotus, Suarez et alii; et ex eo quod Ecclesia præcipit ut, si minister post primam vel alteram unctionem deficiat, alter alias unctiones perficiat. — Cf. S. Alph., n. 710; Buccer., n. 864; *Casus Romæ ad S. Apollinar.*, p. 259.

7° Non est de necessitate sacramenti *geminam unctionem adhibere* in geminis partibus, v. gr. in utroque oculo, aure, etc. Unde urgente necessitate, nempe, si adsit periculum infectionis, vel si in-

firmus verti nequeat ad aliud latus, sufficit ungere unum oculum, unam aurem, etc.

Utrumque autem membrum est ungendum sub una forma cum duplici tamen cruce: atque cavere debet sacerdos ne sacramenti formam absolvat, priusquam ambo hujusmodi paria membra perunxerit, et incipiendum est a parte dextra membri gemini; ita *Rit. Rom.* — Cf. S. Alph., n. 710; Buccer., vol. II, n. 867.

8° Similiter non est de necessitate sacramenti *servare ordinem inter unctionem partium*, quia hujus ordinis inversio minime impedit sacramenti significationem. Tamen plures Theologi sentiunt esse graviter illicitum, quia esset contra usum Ecclesiæ in re notabili; ita S. Alph., n. 710 in fine, Suarez, etc. Sed *probabilius* non excedit peccatum *leve*, secluso contemptu. Ball.-P., n. 19; Buccer., vol. II, n. 867; *Casus Romæ ad S. Apollinar.*, n. 257; Genicot, n. 417.

9° Unctio fieri debet cum pollice dextro, et, in casibus extraordinariis, v. gr. pestis, licet *sacramentum Extremæ Unctionis ministrare, seu unctionem sensus peragere adhibita oblonga virga*. Bened. XIV, *de Synod. diocæs.*, lib. XIII, cap. xix, n. 30, et generaliter Theologi. Ea adhibenda est olei quantitas quæ ad unctionem proprie dictam sufficiat. — Cf. S. Alph., n. 709; Croix, n. 2094.

10° In casu mortis imminantis, urgente necessitate, unica unctio fit in fronte, et adhibeatur forma brevis Extremæ Unctionis, quæ ex decreto C. S. Officii adprobato a Pio X, 26 april. 1906, ita se habet: *Per istam sanctam unctionem indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti. Amen.*

DISPUTATIO TERTIA

De Extremæ Unctionis Forma.

Forma hujus sacramenti in Ecclesia Latina (Græca enim utitur alia licet non substantialiter diversa) a multis sæculis usitata, in Decreto ad Armenos et in Conc. Trid., Sess. XIV, *de Extr. Unct.* cap. I, tradita, est sequens: *Per istam sanctam unctionem et suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid peccasti per visum*; vel, ut Rituali Romano habetur, *quidquid per visum deliquisti*.

Circa hanc tamen duo restant dubia: 1° Utrum omnia allegata verba sint de essentia? — 2° Utrum forma hæc debeat necessario esse deprecatoria? Jam

Resp. ad 1um. Non omnia verba sunt de essentia, sed probabiliter sufficiunt hæc: *Per hanc unctionem indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti*. Ita satis communiter Doctores, teste clariss. Elbel. Ratio est: quia illa sola verba sunt essentialia, seu de necessitate formæ, quibus præcise positis obtinetur, et sine quibus non sufficienter obtinetur essentialis significatio a Christo intenta (puta effectus primarii), non item si aliqua eorum omittantur; ergo reliqua non sunt de necessitate sacramenti, esto sint de necessitate præcepti.

Resp. ad 2um. — Probabilius est de essentia sacramenti, ut hæc forma proferatur modo deprecatorio et non indicativo. Ita contra multos tenent S. Thomas, S. Alph., S. Bonaventura, Bellarm., Clericatus, Illsung, Layman, Suarez et alii satis communiter. Ducuntur hac potissimum ratione: quia S. Jacobus vult, ut presbyteri *orent* super infirmum, tum quia hoc sacramentum principaliter fuit institutum pro infirmis, qui, cum vigore ad præstanda pietatis exercitia regulariter sint destituti, vel maxime indigent sublevari orationibus sacerdotum.

Idem suadetur congruentiis. Nempe *a)* hoc sacramentum adhibetur ut, præter spiritualem gratiam, quam tribuit, sanitatem etiam restituat ægrotis: porro non semper sequitur ut ægroti a morbis convalescant; ergo optimo jure constitutum est, ut precationis forma a Dei benignitate id impetremus, quod sacramenti vis constanti et perpetuo ordine efficere non solet; ita *Catech. Rom.* — *b)* Hoc sacramentum datur homini quasi extreme indigenti et propriis viribus destituto, qui jam incipit exire a foro Ecclesiæ, et in solius Dei manibus constitui; ergo convenienter orationibus sacerdotum commendatur, Deoque committitur; S. Thom., *Suppl.*, q. xxix, a. 8. — *c)* Hoc sacramentum ordinatur ad obtinendum per modum indulgentiæ, quod in judicio Pœnitentiæ obtineri non potuit per modum justitiæ, propter imperfectam hominis satisfactionem vel dispositionem: porro infirmus jam est quasi viribus destitutus ad satisfaciendum; ergo exoratur Deus ut remittat, si quid post sacramentum Pœnitentiæ residuum est; ita Suarez, disp. 40, sect. 3.

Propterea « nullum est aliud sacramentum quod pluribus precibus conficiatur. Eo enim potissimum tempore fideles piis obsecrationibus adjuvandi sunt; quare et alii omnes, quos tum adesse contigerit, et *præcipue parochi*, debent orare Deum ex animo, et ejus misericordiæ laborantis vitam et salutem *omni studio* commendare ». *Catech. Romanus.*

DISPUTATIO QUARTA

De Extremæ Uctionis Effectibus.

Plures sunt effectus Extremæ Uctionis, scilicet:

1° Gratia sanctificans cum gratiis actualibus sacramenti propriis, quæ mirifice juvant ad recreandum infirmum, eumque confirmandum contra diaboli tentationes. Quod Extrema Uctio conferat hanc gratiam constat ex Conc. Trid., Sess. XIV, cap. II: « Ægroti animam alleviat et confirmat (unctio), magnam in eo divinæ misericordiæ fiduciam excitando; qua infirmus sublevatus et morbi incommoda, ac labores levius fert, et tentationibus dæmonis calcaneo insidiantis, facilius resistit ». Idipsum constat ex Jac., *l. c.*; ibi enim Apostolus ait: *Et alleviabit eum Dominus*. Alleviatio autem infirmi fidelis, docet cl. Mazzella, exigit ut in eo erigantur *spes, patientia et fortitudo*.

2° Remissio omnium peccatorum nondum remissorum, etiam mortalium. Constat ex textu S. Jacobi supra citato: *Et si in peccatis sit, remittentur ei*. Hinc sacramentum Extremæ Uctionis est quidem primario sacramentum *vivorum*, sed secundario est sacramentum *mortuorum*, nempe in hypothesi status peccati.

3° Abstersio reliquiarum peccati, quæ sunt non solum pœnæ peccatis debitæ, sed etiam animi anxietates, infirmitates, languor ad bonum, torpor, timor, et alia similia, quæ ex peccatis contrahuntur. Hi autem effectus majores sunt, quo infirmus melius est animo comparatus.

4° Restitutio sanitatis corporis interdum, si animæ saluti expediat. Constat ex textu S. Jacobi citato, ex Conc. Trid., Sess. XIV, c. II. Hinc apparet, quam turpiter errent, qui hoc sacramentum non recipiunt, nisi cum morbus ita invaluit, ait S. Alphonsus, n. 731, ut jam sine miraculo sanari nequeat. — Cf. S. Thom., *Suppl.*, q. xxx.

Ex dictis constat quinam sint effectus Extremæ Uctionis. At quæritur insuper quinam ex his effectibus sit primarius, ad quem, ex primaria intentione, Extrema Uctio sit instituta.

Adsunt variæ sententiæ. — *Prima*, quam S. Bonaventura, Scotus alique sequuti sunt, docet Extremam Uctionem, ex primaria intentione, institutam esse ad remittenda peccata venialia.

Altera sententia ait hoc sacramentum, ex primaria institutione, referri ad abstergendas reliquias peccati, quo nomine alii alia intel-

ligunt peccata. Quidam enim intelligunt peccata, susceptione aliorum sacramentorum, nondum dimissa vel post illum commissa; alii hoc nomine significari volunt reatum pœnæ temporalis; alii pravos habitus ex peccatis actualibus relictos; alii denique debilitatem quamdam spiritualem, qua homo ad peccandum inclinetur, et torporem quemdam et ineptitudinem ad bonum operandum. — Cf. S. Thom., *l. c.*, a. 1. — Melius fortasse, ait cl. Mazzella, dicitur hæc omnia comprehendendi sub eo nomine *reliquiæ peccatorum*.

Tertia denique docet finem primarium Extremæ Uctionis esse collationem gratiæ confortantis, de qua dictum est supra. Hæc est sententia Suarezii, disp. 41, sect. 1, et quoad rem non videtur differre a sententia Divi Thomæ, *Suppl.*, q. xxx, a. 1. — Hæc sententia præferenda est. Et profecto, docet præfatus Auctor, sacramentum hoc institutum est pro graviter infirmis, et ideo ut eis subsidium præbeat necessarium et opportunum in illa speciali conditione, quodque per alia sacramenta infirmus non posset per se et directe habere. Atqui gratia confortans, est illud subsidium necessarium et opportunum quo infirmus in speciali illa conditione indiget, quodque per alia sacramenta non potest habere; nam nullum aliud sacramentum ad hunc finem est, ex primaria intentione, institutum, ut notum est. Ergo. — *Confirmatur*: Remissio peccati sive mortalis sive venialis necessaria quidem est, sed ad id institutum est aliud sacramentum, scilicet Pœnitentia.

DISPUTATIO QUINTA

De Extremæ Uctionis Necessitate.

Quoad præsentem disputationem sit seq.

PROP. — *Non omnino constat Extremæ Uctionis sacramentum esse necessarium necessitate præcepti per se, bene vero per accidens.*

Prob. — Et quidem 1° *non omnino constat esse necessarium necessitate præcepti per se*. Hoc enim negant S. Thom., Suarez, Caj., Estius, Sylvius et alii. Nam talis obligatio non habetur neque ex vi institutionis, cum non sit necessarium ad salutem, sed tantum utile, et ad melius esse; neque ex præcepto divino, cum communiter Theologi verba S. Jacobi, *inducat presbyteros*, interpretentur de consilio tantum; neque ex præcepto ecclesiastico, quod assignari nequit in Traditione, nec in decretis Conciliorum aut SS. Pontificum.

Alii tamen sentiunt aliquod adesse præceptum, sive quia verba *inducat presbyteros*, obligationem indicant; sive quia infirmus qui negligit hoc sacramentum suscipere, videtur graviter delinquere contra charitatem erga seipsum. « Hæc sententia probabilis, inquit S. Alphonsus, lib. VI, n. 733 et *Homo Ap.*, tr. XVII, n. 12, et omnino suadenda mihi apparet, non tam ratione præcepti, quia de eo saltem non constat, quam ratione charitatis erga seipsum. Nam, licet moribundus possit aliis præsidiis se corroborare, tamen in tali statu constitutus, ex una parte, cum magna difficultate ad bonos actus se valet excitare, cum ob mentis oppressionem vires propriæ tunc sunt debiliores: et, ex altera, vehementiores sunt, ut ait Conc. Trid., dæmonis insidiæ; unde ingenti periculo se exponere videtur tentationibus succumbendi, qui negligit se munire hoc sacramento a Christo Domino instituto, tamquam firmissimo præsidio in tanto conflictu. » — Idem asserit Billuart quoad praxim, etsi speculative disputando sentiat nullum adesse præceptum. « Cum soleant, inquit, urgere tentationes in hoc ultimo agone, ad quas superandas hoc sacramentum institutum est, magnam salutis suæ incuriam, et de se præsumptionem ostenderet, qui illud negligeret aut recusaret. » Hoc autem sacramentum neque *negligi sine culpa*, nec *contemni potest sine peccato mortali*, ut declaratur in Bulla Martini V. S. Alph., lib. VI, n. 733.

2° Omnes conveniunt quod *per accidens* posset infirmus peccare mortaliter, omittendo suscipere hoc sacramentum, scilicet, vel si, omittendo, scandalum daret; vel si adesset contemptus; vel si infirmus tentationibus solito gravioribus concuteretur, quas vix aut ne vix posset superare.

Hinc patet quantam obligationem habeant parochi hoc sacramentum ministrandi iis, qui petunt; sed etiam omni studio urgendi segniores, ut illud accipiant, et quidem in tempore opportuno. Quare « parochus præstare curet, inquit sanctus Carolus Borromæus, ut Missa celebrata, si quos infirmos parochiali vicinia habet, *frequentè* atque adeo *quotidie* visitet; eisdemque præstet, prout opus esse viderit, officia charitatis et sollicitudinis parochiali suo muneri conjuncta ».

DISPUTATIO SEXTA

De Extremæ Uctionis Ministro.

Solus sacerdos potest valide Uctionem conferre: est contra Basnagium et Lannojum, qui id etiam diaconis tribuunt, imo in necessitate vel ipsis laicis. Quod si nonnullæ unctiones narrantur factæ a laicis, illæ erant devotionis causa frequentatæ, non sacramentales ex D. Thoma, *Suppl.*, q. xxxi; et probant eruditi.

Hinc pro majori intelligentia sit seq.

PROP. — *Solus sacerdos est minister Extremæ Uctionis.*

Prob. 1° *Ex Scriptura.* — Jac., v: *Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Ecclesiæ:* atqui presbyterorum nomine non ætate seniores aut primores in populo intelligendi veniunt, ut contendunt hæretici, sed sacerdotio initiati.

Etenim a) Licet vox græca *presbyter*, secundum etymologiam, significet ætate seniore, attamen in Scriptura Novi Test., ubicumque agitur de muniis ecclesiasticis, presbyterorum nomine nunquam intelliguntur ætate seniores, sed gradu et dignitate sacerdotii majores, ut Act., iv, 13; I Tim., v; I Petri, v, etc. — b) De sacerdotibus illa verba intellexerunt SS. Patres, perpetuus usus Ecclesiæ, Conc. Flor. et Trid., quod sic propositionem definivit: « Si quis dixerit, *presbyteros* Ecclesiæ, quos B. Jacobus adducendos esse ad infirmum inungendum hortatur, non esse *sacerdotes* ab episcopo ordinatos, sed ætate seniores in quavis communitate; ob idque *proprium* Extremæ Uctionis *ministerium* non esse *solum sacerdotem*, A. S. ».

Prob. 2° *Ex Ratione.* — Sacramentum Extremæ Uctionis est consummativum Pœnitentiæ, ut dicit Trid., Sess. XIV, in præmio, et patet ex ejus institutione. Ergo illius administratio pertinet ad eos ad quos pertinet sacramenti Pœnitentiæ administratio, qui sunt sacerdotes; consummatio enim operis pertinet ad digniorem ministrum.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1° Hoc sacramentum *valide* conferre potest quilibet sacerdos, etiam excommunicatus, aut degradatus. Potestas enim *valide* hoc conferendi non inest sacerdoti ratione jurisdictionis, sed ordinis; neque exercetur per modum judicii, sicut sacramentum Pœnitentiæ, quod ideo requirit jurisdictionem in iudice. — Cf. Herinx, p. IV, tr. IV, disp. 9, n. 30.

2° Solus parochus, aut alter de ejus licentia potest *licite* illud

conferre. Religiosi autem, qui hoc sacramentum sine *licentia* parochi ministrare *præsumant*, excommunicationem Papæ simpliciter reservatam ipso facto incurrunt ex Const. *Apostolicæ Sedis* Pii IX.

3° In casu necessitatis, nempe si urgeat mortis periculum, nec adsit parochus, nec superior adiri possit, tunc sacramentum hoc quilibet sacerdos *valide* et *licite* ministrabit. Imo quivis sacerdos potest hoc sacramentum ministrare ex consensu parochi *probabiliter præsumpto*; ita *probabilius* ex S. Alph., n. 722, Salmant., et aliis contra alios. Non videtur enim cum tanto rigore procedendum esse, ubi agitur de delegatione ad meram liceitatem, ac ubi sermo est de valore ipsius sacramenti. Attamen non facile præsumenda est talis delegatio extra casum necessitatis. « Inspectis ipsis divini eloquii verbis, vel facile patet sacramentum Extremæ Unctionis, etiam in casu necessitatis, absente nimirum alio presbytero, non posse sacerdotem ægrotantem sibimetipsi ministrare »; S. Congr. de Propaganda Fide, 23 martii 1844.

4° Potest *valide* administrari a pluribus sacerdotibus, sive *simul inungant* diversos sensus, sive *successive* cum unione tamen morali, dummodo in utroque casu singuli pronuntient formam respondentem sensui inuncto; et ita administratur in Ecclesia Græca. In Ecclesia autem Latina, seclusa necessitate, hoc esset graviter illicitum. Duos etenim casus Doctores communiter excipiunt, ut videre licet apud Clericatum, de *Extrema Unctione*, decis. 70, et alios passim, scilicet a) si sacerdos post unctionem unius vel alterius sensus subito moreretur, tunc alius ob integritatem sacramenti deberet supplere reliquas, non tamen repetere jam factas; — b) si infirmus credatur moriturus, priusquam unus minister compleat omnes unctiones. Censet tamen Gobat, *Theol. exper.*, tr. VIII, n. 877, aliique multi, consultius esse, ut in hoc casu unus idemque sacerdos velocius perlineat singulos sensus cum formula communi; quod vel maxime practicandum erit, si unicus tantum sacerdos infirmo assistit. — Cf. Bosco, disp. 9, sect. 3, n. 58; Bucceroni, vol. II, n. 866; *Casus Romæ ad S. Apollinar.*, p. 269.

5° Mortale est omittere orationes in *Rituale* præscriptas, quia materia valde gravis est. Secus vero in necessitatis causa. Nam si periculum mortis immineat infirmo, jam præscribit *Rituale* quod infirmus « cito ungatur, et deinde, si supervivat, dicantur orationes prætermissæ ». Idem communiter sentiunt, si sacerdoti immineat periculum contagii. — Cf. S. Alph., n. 727; Layman, lib. V, tr. VIII, c. VIII, n. 3.

6° Mortale est etiam hoc sacramentum ministrare absque super-

pelliceo et stola, si non urgeat necessitas. In casu vero necessitatis non est peccatum. — Cf. S. Alph., n. 726; Gobat, *cit.*, n. 928.

7° Peccatum veniale est absque lumine ministrare, propter consuetudinem Ecclesiæ, et ob reverentiam sacramento debitam; S. Alph., n. 728 et alii. Item *probabilius* veniale est sine ministro ungere extra casum necessitatis; absente vero viro, ipse sacerdos orationibus respondeat; S. Alph., n. 824. — Cf. Bucceroni, n. 870; Genicot, n. 421; Sporer-Kazenberger, *Suppl. theol. sacr.*, c. II, n. 118.

DISPUTATIO SEPTIMA

De Extremæ Uctionis Subjecto.

Contra Ecclesiæ Catholicæ praxim circa Extremæ Uctionis subjectum insolenter insurgunt Lutherus et Calvinus volentes (quia non solemus illam conferre nisi iis, de quorum morte timetur) nos in sensum falsum detorquere verba Apostoli, potiusque infirmorum mortem quærere, quam sanitatem. Quem errorem hauserant ex Simone Thessalonicensi, qui lib. *de septem Sacramentis* sic ait: « Hi vero censent dandam esse Extremam Uctionem, non ut curentur, sed ut sint insanabiles, et moriantur ».

Contra istos sit seq.

PROP. — *Extremæ Uctionis sacramentum ministrandum est solis baptizatis infirmis, qui peccati aliquando capaces fuerint.*

Prob. — Et quidem 1° *solis baptizatis*; quia Baptismus est janua omnium sacramentorum; et potest recte statim a Baptismo suscepto adulto administrari Extrema Uctio, si graviter infirmetur, ad ipsum roborandum contra tentationes, etc.

2° *Infirmis*, dicente S. Jacobo: *Infirmatur quis in vobis*. Et vero infirmus graviter: vox græca, quam scriptor latinus vertit *infirmatur*, significat morbum gravem. Constat ex Conc. Florentino, cui consonat Trid., Sess. XIV, c. III. Et nullum esset sacramentum, si conferatur infirmo morbo gravi non laboranti. « Hoc sacramentum est ultimum remedium quod Ecclesia potest conferre quasi immediate disponens ad gloriam; et ideo illis tantum infirmantibus debet exhiberi qui sunt in statu exeuntium »; S. Thom., *Supplem.*, q. xxxii, art. 2.

3° *Qui peccati capaces aliquando fuerint*; alioquin frustra adhiberentur verba: *Indulgeat tibi Dominus quicquid deliquisti*. Hinc pueris nondum rationis usu donatis invalide ministratur. « Pueris,

ait de his Angelicus, *l. c.*, a. 4, non competit forma hujus sacramenti, eo quod non peccaverint per visum et auditum, ut in forma exprimitur. » Aliter est si puer habeat usum rationis; ideo non recte ex Benedicto XIV ei negatur Extrema Unctio, etsi Eucharistiam non accipiat; cum inde salus pueri dependere possit. In dubio parochus interrogabit parentes, ut illud deponat: quo adhuc perseverante, probabilius ungendus est sub conditione, *si es capax*; ne privetur fructu tam salutari, si forte indigeat. S. Alph., n. 718. — Cf. Scotum, IV, dist. 23, n. 3; Conc. Plen. Amer. Lat., n. 565 et 568.

PRAEPRÆ. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1° *Mulier*, quæ in partu doloribus laboret ordinariis, non debet dari Unctio; tunc enim non laborat infirmitate periculosa. Secus esset, si incipiat gravissimis cruciatibus divexari, ita ut actu sit in periculo mortis.

2° *Amentes*, si perpetuo tales sint, judicantur incapaces Extremæ Unctionis; cum æquiparentur pueris. Secus vero, si aut delirent tantummodo, aut lucida habuerint intervalla. In dubio ungendi erunt sub conditione. Idem est de *phreneticis*; ac ubi resistant, tenendi, si potest, ob irreverentiæ periculum. — Cf. Croix, lib. VI, p. II, n. 2084.

3° *Sensibus destitutis* danda est Unctio; pro quibus sufficit intentio interpretativa. Baller., *de Extr. Unct.*, n. 28, et alii. — Relate ad eos, qui nullum præbent vitæ signum recale dicta in tract. *de Pœnit.*, disp. *de agendi ratione confessarii erga moribundos* et vide Gury-Ferreres, vol. II, n. 693 bis, ubi perbelle disputat de iis qui probabiliter adhuc vivunt, quamvis vulgo recenter mortui credantur, sacramento donandis.

4° *Capite plectendis, vel prælium aut periculosam navigationem inituris*, non est danda Unctio; nam actu non sunt infirmi: cum enim hoc sacramentum sub specie corporalis medicinæ adhibeatur, non competit nisi corporaliter infirmato, ait D. Thom., *Contra Gentes*, lib. IV, c. LXXXIII. Non vero negatur graviter vulnerato in prælio nec illi qui periculosissimam operationem est subiturus, membri amputationem, calculi extirpationem, si tamen in gravi periculo jam sit quia ante operationem muniri solet omnibus sacramentis. Ita omnes.

5° *Senes* ungendi sunt, qui licet nulla speciali infirmitate detineantur, ipsa tamen decrepita senectute ad oculus deficiunt, et creduntur proxime morituri: gravis enim senectus et virium deficientia morbus est. Item *veneno infectis*; utpote jam graviter infirmis. S. Alph., n. 712.

6° Ad Extremam Unionem valide suscipiendam requiritur :

a) Peccatorum confessio, si infirmus in mortali versatur; hoc enim sacramentum est Pœnitentiæ complementum, ideoque hæc præcedere debet. Billuart, art. 7, in fine. — b) Quod si infirmus non possit sua peccata confiteri, contritio saltem præcedat necesse est; S. Thom., *Suppl.*, q. xxx, a. 1.

7° Ut *licite*, et probabilius etiam *valide* hoc sacramentum conferatur, requiritur infirmitas ex sua specie, vel in hoc individuo, iudicio prudentum, gravis, et quæ infirmum in gravi, etsi non proximo, periculo vitæ constituat. Ita S. Thom., *l. c.*; S. Alph., n. 714; Suarez, Benedictus XIV, et alii communiter; et consonat communis usus Ecclesiæ.

8° Non solum *potest*, sed *debet* conferri, quando sic periculose decumbit infirmus, *ut in exitu vitæ constitutus videatur*. Si enim aliquando urgeat præceptum hoc administrandi sacramentum, patet tunc saltem temporis urgere, quando jam proximum videtur mortis periculum.

9° Non expectari debet *ultimus vitæ periodus*; in qua infirmus *sensibus destitutus jam agit animam*. Perversa est enim et pernicioosa hæc praxis: « *Gravissime peccant*, ait *Catech. Rom.*, qui illud tempus ægroti ungendi observare solent, cum jam omni spe salutis omissa, vita et sensibus carere incipiat ». Siquidem, tunc privaretur infirmus uberiori fructu quem reciperet, si sui compos; item spiritualibus viribus ad resistendum dæmoni; et forte etiam corporis sanitatem, si tempore congruo data fuisset. S. Alph., n. 714.

10° Hoc sacramentum *licite* conferri potest ægrotanti in *putato* tantum periculo vitæ. Ita, contra quosdam, sententia communis, quam tenent S. Alph., Scotus, Suarez et alii. Tunc enim, ex hypothesi *prudenter* putatur infirmum esse in periculo mortis: porro, ex Conc. Florent., ungi debet ille *de cuius morte timetur*; ergo, etc. Et vero, cum Christus ministrationem hujus sacramenti hominibus reliquerit, credendum est eum sic reliquisse, ut possint concedere illud omnibus, quibus probabiliter judicatur periculum mortis imminere.

Itaque *in dubio* an infirmitas sit *periculosa mortis*, non potest ministrari, tum quia præceptum est ne aliis quam vitæ periclitantibus ministretur, tum quia in hoc casu et quidem sine ratione sufficienti dubium remaneret ipsum sacramentum: secus vero, si vera periculi adesset probabilitas, sive prudens timor; ita S. Alph., Scotus, Layman, Suarez.

11° Hoc sacramentum certo *iterari potest*, quoties infirmus

in periculoso morbo inunctus convaluit, et rursus in morbum periculosum incidit. Constat ex Conc. Trid., Sess. XIV, c. III. — Potest etiam iterari in eadem infirmitate, si diuturna fuerit, et infirmus notabiliter convaluerit, ita ut a periculo mortis eripi visus fuerit, et iterum in idem inciderit. Ratio est, quia tunc est vere novum mortis periculum. Constat ex *Rituale Rom.* Imo in eodem morbo diuturno, si dubitetur, an revera status morbi mutatus fuerit, *probabilius* iterari potest si dubium sit vere positivum, scilicet quando est vere probabile, infirmum exiisse e periculo mortis; hæc enim iteratio in istis casibus est veteri consuetudini Ecclesiæ magis conformis. S. Thom., *Suppl.*, q. xxxiii; S. Alph., 715. — Cf. Conc. Pl. Amer. Lat., n. 573.

Hæc de Extrema Unctione: quæ si memoriam non prætermittantur, sed fideliter in praxi a sacerdotibus et speciatim a parochis, et fidelibus custodiantur, dubitandum non est quin animæ ex hoc sacramento maximum pietatis et salutis fructum percipiant, ut ait *Catech. Rom.*

TRACTATUS SEPTIMUS

DE SACRAMENTO ORDINIS

PRÆAMBULA

Agendum est de *Ordine*, seu de ritu quo homines quidam ex aliis assumuntur, et pro hominibus constituuntur in his quæ sunt ad Deum, ad offerendum scilicet sacrificium, atque ad obeunda cætera ecclesiastica munia. « Alia igitur omnia sacramenta ita ab eo pendent, ut sine illo partim confici et administrari nullo modo queant, partim solemnî cærimonia et religioso quodam ritu ac cultu carere videantur »; *Catech. Rom.*

Nulla est proinde in re theologica tractatio, quæ adeo *ad nos* spectet, qui « in sortem Domini vocati sumus, et facti ministri Christi et dispensatores mysteriorum Dei ». Quare necesse est de Ordinis sacramento doctrinam singulari diligentia addiscere quicumque ad ecclesiasticum statum vel aspirant, vel jam in eo sunt constituti, ut omnes, quæ in hoc sacramento contrahuntur, obligationes fideliter adimpleant: « Dignum est, inquit S. Ambr., ut dignitas sacerdotis noscatur a nobis; et deinde servetur a nobis ».

Dividitur tractatus in quatuor disputationes: in prima agemus de Ordinis natura, divisione et existentia; in secunda, de materia et forma; in tertia, de ministro; et in quarta, de subjecto Ordinis.

Circa hunc tractatum consuli possunt S. Thom., *Supplementum*, q. xxxv-xl; S. Alph., lib. VI, n. 734-830; Bened. XIV, *de Synod. diœc.*, lib. VIII, c. ix-xi; lib. XII, c. iii et iv; Craisson, *Man. juris can.*, n. 1666-2053; Croix, lib. VI, p. II, n. 2122 seq. et lib. IV, n. 1186 seq.; Lehmkuhl, *Theol. Mor.*, n. 581 seqq.; eximium opus D. Olier, cui titulus *Traité des SS. Ordres*; Scotus, IV, dist. 24, qu. unica, et omnes auctores in præc. tract. laudatos.

DISPUTATIO PRIMA

De Ordinis Natura, Divisione et Existentia.

DEFINITIO. — Nomen *ordinis* multipliciter accipitur. Sic in usu profano, designat *a)* rerum seriem et dispositionem; — *b)* varia personarum genera; sic dicitur ordo nobilium, plebis, etc. — In usu ecclesiastico significat *a)* methodum sacrorum rituum; sic loquimur de ordine divini Officii, etc.; — *b)* cœtum hominum sub certis institutis vitam agentium, quo sensu vocantur ordines religiosi; — *c)* sacram hierarchiam, seu cœtum sacrorum ministrorum ad regendam Ecclesiam, et gignendam in hominibus sanctitatem divinitus institutum, quo sensu loquimur de ordine clericorum, de ordine ecclesiastico; — *d)* gradum aliquem hierarchiæ, quo sensu loquimur de ordine episcoporum, presbyterorum, etc.; — *e)* designat ritum illum quo homines in sacra hierarchia constituuntur et tunc *ordo* idem est ac *ordinatio*, quo sensu dicitur: « Ordo est sacramentum ». Tandem, strictiori sensu acceptus, Ordo, concludit cl. Mazzella, significat ritum illum ordinationis, qui ad sacramenti dignitatem elevatus fuit, et tunc Ordo definiri potest: *Sacramentum N. L. quo spiritualis traditur potestas et confertur gratia ad conficiendam Eucharistiam, atque ecclesiastica munia rite obeunda.*

DIVISIO. — Septem numerantur ordines, scilicet: presbyteratus, diaconatus, subdiaconatus, acolythatus, exorcistatus, lectoratus et ostiariatus. — Primi tres dicuntur majores et sacri, ceteri minores.

Deducitur ex pluribus conciliis, præsertim ex Trid., Sess. XXIII, c. II, postquam enim dixerat aperte de sacerdotibus et diaconis sermonem in sacris litteris fieri, subdit: « Ab ipso Ecclesiæ initio sequentium ordinum nomina, atque uniuscujusque eorum propria ministeria, subdiaconi, scilicet, acolythi, exorcistæ, lectoris et ostiarii in usu fuisse cognoscuntur ». — Item can. 2, ait: « Si quis dixerit, præter sacerdotium non esse in Ecclesia catholica alios ordines, et majores et minores, per quos velut per gradus quosdam in sacerdotium tendatur, A. S. ».

Sed quænam sit horum ordinum natura et proprietas? Videbimus in praxi. Nunc hic agimus de Ordinis sacramenti existentia, quam negarunt, ac contenderunt Christianos omnes qua tales, esse sacerdotes, Marcionitæ, ut refert Tertull., *de Præscript.* c. XIV, Cathari, Flagellantes, Wicleffus, Hussitæ, Lutherus, Zuinglius, Calvinus.

Idem sentiunt hodierni protestantes; nullum enim sacrificium nec proinde sacerdotium proprie dictum agnoscunt, ex dictis in tract. *de Euchar.*, sed retinent aliqualem delegationem ab ipsis fidelibus conferendam ad nutum revocabilem, pro quibusdam cærimoniis externis omni gratiæ effectui destitutis; et propterea illi delegati non dicuntur *sacerdotes*, sed *ministri*. Anglicani tamen hactenus proprie dictam ordinationem confitentur, etsi eandem validam non retinuerint, ut communiter creditur.

Hiscæ positis, sit seq.

PROP. — *Ordo seu Ordinatio qua in Ecclesia inaugurantur sacri ministri, est verum et proprie dictum Novæ Legis sacramentum.*

Prob. 1° *Ex Doctr. Eccl.* — In Conc. Trid., Sess. XXIII, can. 3, legitur: « Si quis dixerit, Ordinem sive sacram Ordinationem non esse vere et proprie sacramentum a Christo Domino institutum, vel esse figmentum quoddam humanum excogitatum a viris rerum ecclesiasticarum imperitis, aut esse tantum ritum quemdam eligendi ministros verbi Dei et sacramentorum, A. S. ».

Prob. 2° *Ex Scriptura.* — I Tim., iv, 14: *Noli negligere gratiam quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam* (secundum præcedentem, nimirum, revelationem de futura Timothei ordinatione) *cum impositione manuum presbyterii*. Quod idem clarius adhuc exponitur II Tim., i, 6, 7: *Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ in te est per impositionem manuum mearum*. Quam quidem gratiam statim explicans: *Non enim, inquit, dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis, et dilectionis, et sobrietatis*.

Unde sic: ad sacramentum Novæ Legis tria requiruntur et sufficientiunt, signum efficax gratiæ, a Christo permanenter institutum: atqui hæc tria hic affirmat Apostolus. *Signum externum*, scilicet impositio manuum; *efficax gratiæ sanctificantis*, siquidem per huiusmodi impositionem manuum datur spiritus virtutis et delectionis; *permanenter institutum*, ut constat ex verbis: *manus cito nemini imposueris*, I Tim., v, 22; ex quibus colligitur Timotheum habere potestatem ordinandi deinceps alios, ideoque aliis episcopis eandem potestatem competere. Ergo, etc.

Prob. 3° *Ex Traditione.* — Fere omnes Patres hanc veritatem docuerunt, sed, inter alios, nota digni sunt S. Ignat., *Epist. ad Smyrn.*, *ad Trallenses*; S. Iren., *de Hæres.*, lib. IV, c. xxxiii; S. Cypr., *Epist. LXV*; Origen., in *Lev.*, hom. II, n. 3; Gregor. Naz., *Orat. 2*, *carm. 11*; S. Chrysost., *de Sacerdot.*, lib. III, cap. 1; S. Hieron., *Epist. LV ad Heliodor.*, n. 14; S. August., lib. II, cap. xiii *contra Epist. Parmeniani*, etc.

In hoc consentit praxis sive Ecclesiæ Latinæ, sive Ecclesiæ Græcæ, quæ ex Ritualibus et Euchologiis exhibetur; vide Denzinger, *Rit. Orient.*, I, 129; Esslinger, *Apologie de la Relig. Cath. etc.*; Goar, *Euchol.*, p. 292 seqq.

Prob. 4° Ex Ratione congruentiæ. — a) Quod ministri publici Ecclesiæ, docet cl. Mazzella, constitui debeant aliquo sensibili ritu, fere est evidens ex rei natura; in societate enim visibili publici ministri nonnisi visibiliter constitui debent. Quod autem hic ritus gratiam adnexam habere debeat et ideo verum debeat esse sacramentum suadetur: Cum Deus dat aliquam potestatem, etiam media ad eam potestatem rite exercendam confert. Igitur, cum homo, sine gratia, sit impar ad obeunda munera sacri ministerii, censendum est Deum, eo ipso actu quo ea munera imponit, etiam gratiam ad ea rite exercendam conferre. — b) Ritus quo homo fit Christi membrum, scilicet Baptismus, et ille quo fit Christi miles, scilicet Confirmatio, sunt sacramentum. A fortiori convenit ut sit sacramentum ritus, quo homo fit Christi minister.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1° *Ostiariatus* est ordo, quo specialis confertur potestas aperienti vel claudendi januam ecclesiæ, dignos admittendi, excludendi indignos.

2° *Lectoratus* est ordo, quo specialis traditur potestas legendi psalmos et lectiones ex pulpito in ecclesia, ac populum catechizandi, seu instruendi in rebus fidei.

3° *Exorcistatus* est ordo, quo alicui confertur specialis potestas ejiciendi dæmonia per exorcismos ab Ecclesia institutos. Attamen hodie facultas exorcizandi solis reservatur presbyteris, qui ea, juxta communiorem sententiam, tantum de licentia Ordinarii uti possunt.

4° *Acolythatus* est ordo, quo confertur alicui specialis potestas inter missæ solemnia subdiacono inserviendi, accendendi cereos, præparandi porrigendique ampullas vini et aquæ.

5° *Subdiaconatus* est ordo, quo confertur alicui specialis potestas in missa solemniori inserviendi diacono, solemnique ritu epistolam cantandi.

6° *Diaconatus* est ordo, quo confertur specialis potestas in solemniori missa presbytero immediate assistendi, inter solemniora decantandi evangelium, prædicandi, et solemniter baptizandi si justa tamen interveniat causa. Utrum vero diaconus, ut aliquando prædicet, speciali licentia episcopi indigeat, vel licentia parochi vel rectoris ecclesiæ sufficiat, ex statutis particularibus vel consuetudine definiendum videtur.

7° *Presbyteratus* est ordo, quo confertur specialis potestas corpus et sanguinem Christi in missæ celebratione consecrandi, a peccatis absolvendi, subditosque opere ac doctrina pascendi.

His adde *episcopatum* et *primam tonsuram*. — Episcopatus videtur dicendus ordo proprie dictus a presbyteratu distinctus; et juxta communiorem sententiam est veluti ipsius presbyteratus (quem eminenter non includit sed supponit) complementum. Alii vero contendunt non improbabiler ordinationem episcopalem conferre plenum sacerdotium independentem ab ordinatione presbyterali, et consequenter ad illius validitatem non prærequiri in subjecto nec presbyteratum, nec alios ordines inferiores. — Cf. S. Thom., q. xxxv, a. 5; Bened. XIV, Const. *In postremo*, 10 oct. 1756; Bonal, *Instit. Canonicas*, tract. IV, n. 21; Gasparri, n. 21 seq. — *Prima tonsura* ordo non est, sed dispositio ad ordines, qua quis clericus renuntiatur.

8° Certum est presbyteratum esse sacramentum. Etsi hoc *expresse* non fuerit definitum, tamen ita continetur *implicite* in definitionibus Conc. Trid., ut nemo sine fidei præjudicio, possit illud negare, et revera nemo unquam catholicus negavit.

9° Certum est diaconatum esse sacramentum. Id negaverunt Durandus, IV, dist. 24, q. ii; Cajetanus, *Opusc.*, t. I, tr. XI, et Maldon. At communi sententia ceteri Theologi affirmant, imo, teste cl. Mazzella, quidam, ut Vasquez, Tanner, id *de fide*, vel *prope de fide* esse censent. — Cf. S. Thom., *Suppl.*, q. xxxvii, a. 1, ad 2; S. Alph., n. 737.

10° Juxta communem sententiam, quæ est prorsus tenenda, etiam episcopatus est sacramentum. Hoc affirmant Durandus, Cajetanus, Navarrus, Bellarminus, Valentia, Vasquez, Estius, Mazzella, alique plurimi, et hæc sententia nunc communiter ut certa tenetur.

11° Certum etiam est primam tonsuram non esse sacramentum, nec ordinem quidem, uti supra diximus et longe communissima Theologorum sententia contra paucos docet.

In controversia autem est utrum subdiaconatus et quatuor minores ordines sint sacramenta.

Alii quippe affirmant, uti S. Thom., *Suppl.*, q. xxxv, a. 2. S. Bonav., Sanchez, Bellarm., Sylvius, Valentia, Maurus, Melchior Canus, etc., et hanc sententiam ut probabilem habet S. Alph., n. 737.

Alii affirmant e contra subdiaconatum esse sacramentum, non autem minores; ita Medina, Vasquez, Navarrus, Bona, etc. Attamen non videtur in hac re ponendam esse differentiam inter subdiaconatum et minores, cum per decem priora sæcula subdiaconatus inter minores annumeratus fuit.

Alii denique omnibus illis ordinibus sacramenti rationem adiungunt; ita Petrus Lomb., Morinus, Tournely, Vitasse, Habert, Cabassut., S. Alph., Scavini, Perrone, Schwetz, Oswald, Lehmkühl, Pesch, etc., et hæc sententia probabilior et communior est. Ambigitur enim tum de divina institutione, tum consequenter de gratiæ promissione. Nec subdiaconatus numerandus videtur inter ordines sacros ex institutione divina, sed ecclesiastica tantum, cum apud græcos non habeatur ut ordo sacer. S. Alph., n. 737. — Immo neque inter latinos, uti supra diximus, habitus fuit ut sacer undecim prioribus Ecclesiæ sæculis: etenim adhuc anno 1091 Urbanus II in Concilio Beneventano, can. 1, dicebat: « Sacros ordines dicimus diaconatum et presbyteratum. Hos siquidem solos primitiva legitur Ecclesia habuisse »; Gasparri, tr. can. de *S. Ordinatione*, n. 34; Wernz, vol. II, n. 20. Paulo post computatur jam inter ordines sacros, i. e. inter ordines habentes aliquem actum circa rem aliquam consecratam. S. Thom., IV, dist. 24, q. II, a. 1, quæstiunc. 1.

12° Etsi plures sint ordines, tamen sacramentum Ordinis *simpliciter unum* dici debet. Hoc autem ita explicat S. Thomas, *Suppl.*, q. xxxvii, a. 1, ad 1: « Divisio ordinis non est totius integralis in suas partes, neque totius universalis, sed totius potestativi, cujus hæc est natura, quod totum secundum completam rationem est in uno, in aliis autem est aliqua participatio ipsius. Et ita est hic; tota enim plenitudo sacramenti hujus est in uno Ordine, scilicet sacerdotio, sed in aliis est quædam participatio Ordinis... Et ideo omnes Ordines sunt unum sacramentum ».

DISPUTATIO SECUNDA

De sacramenti Ordinis Materia et Forma.

Materia et forma variæ sunt pro variis ordinibus.

1° Quod spectat ad *ordines minores*, ratione *materiæ*, *ostiarius* ordinatur traditione clavium ecclesiæ; *lector* traditione libri lectionum; *exorcista* traditione libri exorcismorum; *acolythus* traditione ampullarum vacuarum, vel saltem unius, et candelabri cum cereo extincto, quia ipsius est præparare lumen, vinum et aquam ad missam. — *Forma* his ordinibus propria continetur verbis, quibus utitur episcopus, dum ipsa instrumenta tradit.

2° Quoad *subdiaconatum*, tamquam *materia* apud Græcos censetur impositio manuum. — Apud *Latinos* controvertitur. Alii cum

D. Thoma, Habert et Salmanticensibus dicunt *traditionem vacui calicis cum patena vacua* esse solam ejus materiam proximam; nam sufficienter indicatur per hoc præcipuum subdiaconi ministerium. Et hæc sententia, juxta Card. Vives, n. 650, tuta certaque est. Alii cum Aversa, Filliuccio, etc., docent librum epistolarum esse totam et adæquatam materiam; quia speciale munus subdiaconi est etiam epistolas legere. Alii denique utramque requirunt; quam quidem sententiam saltem in praxi sequi debemus.

Forma autem his continetur verbis: « Videte cujus ministerium vobis traditur; ideo vos admoneo ut ita vos exhibeatis, ut Deo placere possitis ». Et ista verba pronuntiat episcopus cum tradit calicem cum patena. Cum autem tradit librum epistolarum sic ait: « Accipe librum epistolarum, et habe potestatem legendi eas in Ecclesia Dei tam pro vivis, quam pro defunctis ».

3° Quoad *diaconatum*, *materia* duplex statuitur, impositio scilicet dexteræ manus episcopi, et traditio evangeliorum libri. Num harum utraque, an vero una tantum necessaria sit, in controversia est. — Alii cum Palao, Vasquez, Reginaldo probabiliter dicunt solam traditionem libri evangeliorum cum sua forma esse de essentia; cum de hac tantum fiat mentio in Florentino; quod videtur expresse sentire D. Thomas, *Suppl.*, q. xxxvii, a. 5, hisce verbis: *in ipsa libri datione imprimitur character*. Alii cum D. Bonaventura, Becano, Habert, Tournely probabilius docent, solam manuum impositionem esse illius materiam, ideoque et verba tunc prolata formam constituere; tum quia in Scripturis illius tantum fit mentio; tum quia in ea tantum tribuitur Spiritus Sanctus, nempe gratia sacramenti; tum quia hæc una reperitur apud Græcos. Tandem alii cum Bellarmino, Lugo, Salmanticensibus, etc. dicunt apud nos et traditionem libri, et impositionem manuum esse de essentia; ratio quia Ecclesia ex potestate sibi a Christo tradita quoad Græcos determinavit materiam essentialem diaconatus esse solam impositionem manuum; quoad Latinos vero præter hanc impositionem etiam traditionem libri.

Hanc tertiam sententiam adhuc probabilem dicimus et ideo in praxi sequendam, cum res sit de valore sacramenti.

Forma, juxta varias de materia sententias, vel sunt verba: « Accipe Sp. Sanctum ad robur, ad resistendum diabolo et tentationibus ejus »; vel: « Accipe potestatem legendi evangelium in Ecclesia Dei, tam pro vivis quam pro defunctis »; vel utraque simul.

4° Quoad *presbyteratum*, ipsius *materia* apud Græcos sita est in sola manuum impositione, apud Latinos controvertitur. Alii cum Fa-

gnano, Gonet, Soto et Valentia contendunt materiam esse solam traditionem instrumentorum; nam in Decreto Eugenii IV ad Armenos horum tantum mentio habetur: hæc sententia communiter non est recepta. — Alii volunt materiam essentialem esse et traditionem instrumentorum cum sua forma, et tertiam manuum impositionem item cum respondentī forma. Nam per traditionem instrumentorum datur potestas sacrificandi; per tertiam manuum impositionem potestas absolvendi: ita probabiliter Scotus, Bellarminus, Estius, etc. — Alii cum S. Bonaventura, Becano, Concina, Juenin, Lieberman, Marino, Martène, Menardo, Klee, Tournely docent probabilius materiam presbyterorum esse *secundam* manuum impositionem quæ fit dum dicuntur verba: « Oremus, fratres charissimi, etc. ». Juxta hanc sententiam, quam hodie communis est inter eos, qui recentius de sacramentis scripserunt, ut Berlage, De Augustinis, *De re sacram.*, lib. IV, tr. VII, a. 7; Franzelin, *De Sacram. in gen.*, p. 45; Genicot, n. 427; Noldin, *De Sacram.*, n. 456; Oswald, Pesch, *De Ordine*, n. 622 seq.; Perrone, Knoll, Tepe, *Inst. theol.*, vol. IV, n. 732; Vives, n. 650, instrumentorum traditio non est ritus essentialis, sed ab Ecclesia fuit institutus ad expressius significandam traditam potestatem. — Denique alii cum De Lugo, Vasquez, Wirceburgensibus tenent tum instrumentorum traditionem, tum manus impositionem esse materiam necessariam et adæquatam.

Forma, juxta varias sententias, vel sunt verba quæ comitantur instrumentorum traditionem, vel ea quæ comitantur impositionem manus, vel utraque.

5° Quoad *episcopatus materiam* et *formam* repetenda sunt, cum proportionem, quæ dicta sunt paulo antea. Adest triplex sententia. Alii dicunt materiam esse impositionem libri evangelii supra caput consecrandi, alii impositionem manuum, alii utrumque.

Hæc quæstio de materia ordinationum « pro quanto litem facit inter Theologos, ait cl. Billot, th. 30, magis curiosa esse videtur quam utilis ». Et profecto, cum nulla ex his sententiis ad certitudinem solutionem deducat, ad nihil valet *quoad praxim*, in qua, quum agatur de validitate sacramenti, neque manus impositio, neque instrumentorum traditio omitti possunt.

Hinc sufficiat proponere quasdam practicas

Resolutiones S. Officii: A) Ordinatio presbyteralis ex integro *sub conditione* et secreto *iteranda est*: 1° Si omissus fuerit contactus physicus in prima manuum impositione (4 jul. 1900).

2° Si omissæ fuerint prima et secunda manuum impositio, et suppletæ post communionem (22 aug. 1900); ratio videtur esse quia

non suppleta fuit traditio instrumentorum; igitur non esset repetenda, si utraque manuum impositio, cum forma respondente, suppleta fuisset ante instrumentorum traditionem (3 maji 1899).

3° Si in traditione instrumentorum calix fuerit *absque vino* (11 jan. 1899), vel patena *absque hostia* (17 jan. 1900).

4° Si, facta prima manuum impositione, episcopus (in secunda) saltem per momentum non extendit manus *supra ordinandos*, quamvis extensas haberet ante pectus (6 jul. 1899 et 19 jul. 1899).

B) *Non esset repetenda*: 1° Si ordinatus tetigerit calicem et patenam, hostiam vero non attingeret; vel si tetigisset calicem et hostiam, non autem patenam (8 maji 1895).

2° Si tetigerit hostiam et patenam calici superpositam, non autem ipsum calicem (S. Off., 17 mart. 1897; *Monit. Eccl.*, vol. X, p. I, pag. 37. — Cf. tamen *ibid.*, p. 20, decl. S. C. C., 28 maji 1896).

3° Si forma recitata fuerit in numero singulari super plures simul ordinandos (16 jan. 1901).

DISPUTATIO TERTIA

De sacramenti Ordinis Ministro.

Duplex distinguitur minister sacramenti Ordinis, ordinarius et extraordinarius. De utroque est quæstio seq.

PROP. — a) *Solus episcopus est minister ordinarius sacramenti Ordinis.* — b) *Simplex sacerdos, ex commissione Ecclesiæ seu summi Pontificis, potest esse minister extraordinarius tonsuræ et quatuor ordinum minorum et etiam subdiaconatus.*

Prob. 1^a Pars. 1° *Ex Doctr. Eccl.* — In Trid., Sess. XXIII, can. 7, legitur: « Si quis dixerit, episcopos non esse presbyteris superiores, vel non habere potestatem confirmandi et ordinandi, vel eam quam habent illis esse cum presbyteris communem... A. S. ».

Prob. 2° *Ex Traditione* constanti ac perpetua Ecclesiæ. Unde Acrius quarto sæculo habitus fuit hæreticus, eo quod presbyteros episcopis æquaret, iisque jus ordinandi tribueret. « Sola ordinatione superiores sunt episcopi, inquit S. Chrysost., atque hoc tantum plus quam presbyteri habere videntur »; eodem modo loquitur S. Hieron., *adversus Lucif.*

Prob. 3° *Ex Ratione.* — Ad solum principem jure ordinario pertinet ministeria publica distribuere: atqui solus episcopus est in republica christiana princeps, quatenus repræsentat Christum in hoc

quod alios ministros instituit et Ecclesiam fundavit potestate sacerdotii; ergo ad illum pertinet omnibus divinis ministeriis alios constituere. S. Thom., q. xxxviii, a. 1.

Nec officit validitati, quod episcopus sit hæreticus, degradatus, simoniacus, censuratus et irregularis. Certum est ordinationes validas esse, ut ait D. Thom., l. c., a. 2; nam sacramenti valor a probitate ministri non pendet, et character episcopalis est indelebilis, S. Alph., 761.

Prob. 2^a Pars. — a) Ex Cap. *Cum contingat*, de ætate et qualitate ordinandorum, ubi Innocentius III, id docet terminis apertis de tonsura et lectoratu, et consequenter de aliis minoribus, cum non videatur alia ratio pro uno, quam pro alio: unde Cardinales tantum Presbyteri ex recepta consuetudine ordines illos conferunt suis familiaribus: quod et faciunt abbates multi, ut dicemus postea. — Cf. S. Alph., 762.

b) Non est præsumendum velle Summos Pontifices exponere sacramenta periculo nullitatis: ergo cum dispensaverint in collatione subdiaconatus cum variis abbatibus, et missionariis, dicendum est certo credidisse illam potestatem inesse presbyteris, ubi accederet eorum concessio. Et Gelasius, Epist. I, admonet presbyteros ut meminere sibi nullo modo concedi *ut subdiaconum vel acolithum ordinent absque Romani Pontificis concessione*. Ergo, ea permissione accedente, possunt.

Idem videtur affirmandum quoad *diaconatum*; quia de facto Summi Pontifices id presbyteris concesserunt, et ab ipsis praticari certa scientia noverunt; cum Cisterciensium Generalis Romæ an. 1662, sciente et annuente Alexandro VII, et Gandavi in Flandria anno 1663 subditos suos ordinaverit subdiaconos et diaconos. Idque vi concessionis apostolicæ factæ ab Innocentio VIII cuidam Joanni abbati Ordinis Cisterciensis, et aliis quatuor abbatibus ejusdem instituti. In Bulla autem concessionis, quæ est quinta Innocentii in *Bullario Rodriguez*, privilegium exprimitur his verbis, n. 6: « Ne monachi dicti ordinis pro suscipiendis subdiaconatus et diaconatus ordinibus, extra claustrum hinc inde discurrere cogantur, tibi et successoribus tuis, et quibuscumque dicti ordinis monachis, aliis vero quatuor abbatibus præfatis ac eorum successoribus, ut suorum monasteriorum prædictorum religiosi, quos ad id idoneos reperiretis, subdiaconatus et diaconatus ordines hujusmodi alias rite conferre... possitis, et possint, auctoritate apostolica, et ex certa scientia tenore præsentium de speciali dono gratiæ indulgemus ».

Hisce non obstantibus, plures recentiores, præsertim Billuart,

Gasparri, etc. de hujus Bullæ genuitate dubitant; imo Tanquerey existimat esse valde probabile tale privilegium nunquam fuisse concessum.

Et tunc quomodo præfatus Generalis annis successivis hoc privilegio utebatur si nunquam fuisset concessum? Explicent adversarii. Et sciant ipsi eamdem facultatem concessam fuisse Prælati Franciscanis in India, sicut testantur viri fide digni et asserit N. Herincx, post Tannerum et Vasquez; Summos autem Pontifices id concedendo errasse, ac limites suæ potestatis excessisse, et quidem sine necessitate, in re adeo gravi, et a qua pendet valor sacramenti, dicat qui voluerit, non dicam ego: nec dicerent D. Thomas et Scotus, si nunc viverent: licet suo tempore contrarium senserint.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1° Minister legitimus ordinationis est qui non solum valide, sed etiam licite Ordines confert. Ad quod requiritur, ut ordinationes (quod communiter intelligunt quoque de tonsura) a proprio episcopo, qui censura illum prohibente non sit irretitus, suscipiantur; vel ab alio de illius licentia; quod sub censura Pontifici reservata præscribitur. Recole dicta in tract. *de Censuris*.

2° Proprius autem episcopus quoad Ordines licite suscipiendos ille est, cujus jurisdictioni quisque subicitur; cum episcopi sit curare bonum Ecclesiæ. Idque contingere potest ratione *vel originis*, *vel domicilii*, *vel Beneficii*, *vel familiaritatis* seu *famulatus*, *vel incardinationis*. Hac de re maxime consulenda est Bulla *Speculatores* Innocentii XII. — Cf. S. Alph., n. 769.

3° Ut quis licite ordinetur *ratione originis*, requiritur, ut naturaliter ortus sit in ea Diœcesi, in qua ad Ordines promoveri desiderat, dummodo ibi natus non fuerit ex accidenti, v. gr. occasione mercaturæ parentum, rusticationis, legationis, officii, itineris, negotii, vel alterius temporalis moræ, etsi diuturnæ. Quo in casu non fortuita nativitas; sed attendendus verus et naturalis patris incolatus, seu locus in quo pater domicilium habet. S. Alph., n. 770. — Cf. Gasparri, *l. c.*, n. 821 seq.

4° Ut quis licite ordinetur *ratione domicilii* (*quasi-domicilium non sufficit*) requiritur vel decennalis habitatio, vel translatio majoris partis bonorum in eum locum, et successiva permanentia per aliquod tempus; quod relinquitur definiendum arbitrio Ordinarii loci, in quem translata sunt illa bona. Insuper requiritur, ut ordinandus jurejurando affirmet, se vere habere animum perpetuo ibidem manendi. Adhuc autem filius familias vivens seorsum a parentibus potest domicilium acquirere ex S. C. Congregatione. Quoad autem adole-

scientes qui sunt in seminario alienæ diœcesis studii causa, eos ordinat episcopus proprius, nisi dimissorias concedat. Sed requiruntur testimoniales loci in quo studiis vacarunt. S. C. C., 11 julii 1840; S. Alph., 771, 778. — Cf. Gasparri, 828 seq.

5° Ut quis licite ordinetur *ratione Beneficii*, necesse est: a) Ut Beneficium ecclesiasticum sit, et pacifice possideatur; nec fuerit obtentum in fraudem episcopi originis et domicilii, et detractis oneribus, per se sufficiat ad congruam sustentationem. At non sufficeret titulus missarum; nec pensio licet perpetua et ecclesiastica, nec cappellania laicalis; quia hæc non sunt ecclesiastica Beneficia. — b) Ut ante ordinationem exhibeantur Ordinario literæ testimoniales episcopi originis et domicilii super ordinandi natalibus, ætate et moribus. — c) Si quis plura habeat Beneficia in diœcesibus diversis, potest ordinari a quolibet illorum episcoporum, modo adsint conditiones desuper numeratæ. Ita communiter. S. Alph., n. 774.

6° Ut quis licite ordinetur *ratione famulatus*, requiritur: a) Ut per integrum moraliter triennium episcopus eum in suo servitio retinuerit, ac suis sumptibus aluerit, quamvis triennium fuerit inceptum ante promotionem ad episcopatum. — b) Ut ei episcopus Beneficium ecclesiasticum ad sustentationem sufficiens, quacumque fraude amota, saltem intra terminum unius mensis a die actæ ordinationis, reipsa conferat. Non tamen illum posset ordinare titulo patrimonii neque titulo pensionis. — c) Ut literæ testimoniales natalis, ætatis, etc., exhibeantur a proprio Prælato originis et domicilii. Nominæ autem *familiarium* episcopi intelliguntur qui episcopo famulantur et vivunt ejusdem expensis, etsi in ejus ædibus non habitent, modo degant in loco, ubi est episcopus vel prope, S. Alph., n. 780. — Cf. Sanguinetti, *Jur. eccles. inst.*, n. 250.

7° Ut quis licite ordinetur *ratione incardinationis*, requiritur ut clericus absolute et perpetuo dimissus seu *excardinatus* e propria diœcesi, in aliam absolute etiam et perpetuo recipiatur seu adscribatur auctoritate Ordinarii. S. C. C., 20 julii 1898. — Incardinari nequit nisi clericus saltem tonsura insignitus, et præstito ad hoc juramento ad instar illius quod Const. *Speculatores*, pro domicilio acquirendo præscribit. Incardinatio, in *scriptis* fieri debet. S. C. C., 20 julii 1898. — Cf. *Il Monitore Ecclesiastico*, vol. X, p. II, pag. 121 et 137.

8° Solus ordinandi episcopus, sede non vacante, dimissorias literas dare potest, sive per se, sive per vicarios suos generales, quibus episcopi hanc facultatem ordinarie conferunt. Solius enim episcopi est diœcesim gubernare, et ordinario jure Ordines conferre. — Sede

autem vacante, capitulum habet quidem facultatem literas dimissorias concedendi; sed infra annum a die vacationis non possunt illas concedere nisi arctatis occasione Beneficii recepti aut recipiendi. Ita ex Conc. Trid., Sess. VII, c. x *de Reform.*

9° Regulares a suis superioribus ordinariam jurisdictionem habentibus, qui sunt illorum ordinarii, nempe, generales et provinciales, vel quasi-provinciales, literas dimissorias recipere debent, sive id a consuetudine procedat, sive ab ipsa natura exemptionis a Summo Pontifice concessæ, sive ex speciali privilegio Sixti V et Clementis VIII. — Cf. Salmanticenses, tr. VIII, c. iv, n. 68; Conc. Plen. Americæ Latinæ, n. 586. — Quoad ordinationem regulares ordinandi sunt ab episcopo, in cujus diœcesi est monasterium, ubi tunc commorantur. Sic ex cap. *Cum nullus*. — Si tamen episcopus vel absens fuerit, vel ordinationem habere non possit, superior, dimissoriis traditis, poterit subditos ad quemlibet episcopum ordinandos mittere, modo huic episcopo ostendant testimonium vicarii generalis, vel cancellarii, seu secretarii diœcesani de existentia impedimenti quominus ab episcopo ordines conferantur. — Cf. S. Alph., n. 788; Sanguinetti, *l. c.*, n. 268.

DISPUTATIO QUARTA

De sacramenti Ordinis Subjecto.

In subjecto sacramenti Ordinis requiruntur ad *validitatem* et ad *licitatem* variæ conditiones. Illæ quæ ad licitatem pertinent, breviter in praxi exponuntur; aliæ seq.

PROP. — *Baptismus, et sexus masculinus requiruntur ad validitatem Ordinis.*

Prob. 1° *Ex Scriptura*. — Quod sine caractere Baptismi homo non sit aliorum sacramentorum capax, jam sufficienter patet ex variis S. Scripturæ locis alibi jam citatis et ex dictis in tractatu *de Baptismo*.

Quod nec sine sexu masculino recipi possit Ordinis sacramentum, constat ex I Cor., xiv, 34, ubi ait Apost.: *Mulieres in ecclesiis taceant; non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse, sicut et lex dicit*. Et I Tim., ii, 11-12: *Mulier in silentio discat cum omni subjectione. Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum; sed esse in silentio*.

Prob. 2° *Ex Traditione*. — Nam Christus solos viros ordinavit

sacerdotes in ultima cœna, nec unquam in Ecclesia, ulla mulier fuit sacramentaliter ordinata.

Prob. 3° Ex Ratione. — Supremus Sacerdos, cujus alii legatione funguntur, est vir, non mulier; insuper eminentia gradus collata per Ordinem repugnat statui subjectionis mulieris, cujus caput est vir, sicut Christus Ecclesiæ, et quæ est ex viro et propter virum; ergo mulier non est sacerdotii capax, sed ad validitatem requiritur sexus masculinus.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1° Ut quis ordines *rite* suscipiat, sequentes requiruntur conditiones: *a)* ut nulla irregularitate, suspensione, excommunicatione devinciatur; — *b)* ut ætatem per sacros canones requisitam attigerit; — *c)* ut congruam scientiam specimine comprobata præ se ferat; — *d)* ut dimissoriales ostendat literas, si sit ex alia diœcesi; — *e)* ut debito tempore, debitisque interstitiis interpositis, ordinetur; — *f)* ut vitæ probitas divinam quoque vocationem comitem habeat.

Ad subdiaconatum dandum requiritur præterea titulus *sustentationis honestæ*. Si pereat titulus post susceptum subdiaconatum, alius titulus requiritur ad ordinem superiorem suscipiendum. Conc. Trid., Sess. XXI, c. II *de Reform.*

2° Ex eodem Conc. Trid., Sess. XXIII, c. IV, XI-XIV: « initiandi ad primam tonsuram sciant fidei rudimenta, legere et scribere ». Ad quatuor minores, saltem linguam latinam intelligant, in unoquoque munere se exerceant, atque ita de gradu ad gradum ascendant, ut in eis cum ætate doctrina major accrescat. Nemo iis initietur, quem non scientiæ spes majoribus Ordinibus dignum ostendat. Ad subdiaconatum et diaconatum, litteris et iis quæ ad Ordinem exercendum pertinent, instructi sint. Ad sacerdotium, idonei sint ad populum docendum ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac ad ministranda sacramenta.

Quoad *regulares* hæc statuta sunt a S. C. C. per decr. *Auctis admodum*, 4 nov. 1892, n. VI: « Professi tum votorum solemnium tum simplicium ab ordinariis locorum ad sacros ordines non admittantur, nisi, præter alia a jure statuta, testimoniales litteras exhibeant, quod saltem *per annum* sacræ theologiæ operam dederint, si agatur de *subdiaconatu*; ad minus *per biennium*, si de *diaconatu*; et quoad *presbyteratum*, saltem *per triennium*, præmisso tamen regulari aliorum studiorum curriculo ».

3° Ad primam tonsuram suscipiendam requiritur, ut initiandus polleat rationis usu, scilicet ut saltem septennis sit. Conc. Trid., *l. c.* A subdiaconis exigitur vicesimus secundus ætatis annus inchoatus.

A diaconis vicesimus tertius. A sacerdotibus vicesimus quintus. Ad episcopatum autem, excepto privilegio, requiritur annus trigesimus. Sufficit vero ut annus indicatus sit inchoatus, excepto tamen episcopatu. — Dispensatio autem quoad ætatem Summo Pontifici reservatur. S. Alph., n. 799 seq.

4° Titulus ad Ordines, cujus sufficientia desumitur juxta taxam diœcesis, a Tridentino merito præscribitur, ne alioquin clericus mendicare cogatur, vel artem exercere quæ sit contra decentiam status. Titulus ordinarius duplex est, scil. *Beneficii et pauperlati*. Hoc ultimo soli stricte regulares ordinari possunt, et hi, ex decreto *Auctis admodum*, 4 nov. 1892, post solemnem professionem emissam.

Titulo etiam *patrimonii et pensionis* ordinari possunt ii, quos episcopus judicaverit assumendos pro necessitate et commoditate eccl. suarum. Religiosi votorum simplicium reguntur jure communi; at plures privilegium habent ut possint ordinari titulo *mensæ communis*. Alumni missionum apostolicarum ex privilegio speciali ordinari solent titulo *missionis*.

In regionibus *Americæ Latine* sufficit pro ordinatione titulus *administrationis* seu *ministerii* sive *servitii* Ecclesiæ, etiam dictus titulus *idiomaticus* seu *linguæ vernaculæ*, qui aliud non est nisi destinatio ordinandi ad munia ecclesiastica, ubi episcopo videbitur, obeunda cum jure ad pensionem congruentem pro sustentatione ex fidelium oblationibus recipiendam, dummodo ex sua culpa inhabilis ad illa officia non reddatur. Conc. Plen. Amer. Lat., n. 583.

5° Ex decret. S. Off., 9 sept. 1875, et S. C. EE. et RR., 27 nov. 1892, requiritur, ut clericus sacris Ordinibus initiandus, etiamsi fuerit regularis, satisfecerit militari servitio activo, cui subjacet.

6° *Prima tonsura* quovis die, hora et loco conferri potest. Sic ex *Pontificali Romano*. — Ordines minores ubivis etiam conferri possunt singulis dominicis, vel festis duplicibus ex præcepto, dummodo mane conferantur. Sed hoc est intelligendum de ordinatione, quæ non sit generalis; siquidem generalis fieri debet iis diebus, quibus ordines majores conferri possunt, nisi consuetudo in feria quarta aut sexta (etiam vespere) ante ordinationem generalem permittat. — Ordines majores ex jure inter Missæ celebrationem conferuntur: sabbato singulorum Quatuor Temporum; sabbato ante dominicam Passionis: sabbato sancto. Ex dispensatione vero a Papa obtenta, conferri possunt, uti evenit cum regularibus, etiam extra tempora, aliis scilicet vel dominicis vel festis de præcepto. *Decretal.* lib. I, tit. XI, c. III, etc. — Festa autem suppressa reputantur de præcepto quoad ordines. Sacra Rit. Congr., 12 nov. 1831 et 13 mart. 1833.

7° Inter ordines minores quædam servanda sunt interstitia, nisi aliud Episcopo magis expedire videatur. Sic ex Conc. Trid., *l. c.*, c. xi. Tempus autem non determinatur. In multis locis ex consuetudine quatuor ordines eadem die conferuntur. — Quoad ordines majores sic statutum est a Conc. Trid., *l. c.*: Inter postremum e minoribus susceptum et subdiaconatum, unus annus intercedere debet. Idem dicas inter subdiaconatum et diaconatum. Idem etiam dicendum inter diaconatum et presbyteratum, nisi episcopus secus decernat. Hinc episcopus potestatem habet ab interstitiis dispensandi, *si expedire ipsi videatur*, modo debitis temporibus ordines conferat. Hisce interstitiis non subjacent ex speciali priv. regulares. — Cf. S. Alph., n. 797; Ferraris, v. *Ordo*.

8° Conc. Trid., Sess. XXIII, c. iii, requirit ut « prima tonsura non initientur, qui sacramentum *Confirmationis* non susceperint ». Sed disputatur, num hæc verba sint *de præcepto* an *de consilio* tantum. « Communiter, ait S. Alph., n. 786, dicunt, Confirmationem non requiri in ordinando sub obligatione *gravi*, sed requiri quidem *sub levi*; quia licet verba Tridentini potius indicent decentiam quam præceptum, tamen in hoc contraire non excusatur a levi saltem deordinatione. »

9° Qui suscipit aliquem ordinem sine animo ascendendi ad superiores non peccat graviter, etiamsi suscipiat ordines majores, et non intendat suscipere sacerdotium. Ita S. Alph., n. 785, ubi dicit esse certum et commune. Nec probabiliter *per se* peccat venialiter, quia nullo jure præscribitur alicui, ut ad superiores ordines ascendat; nisi quis acceptat Beneficium requirens sacerdotium, vel ordinem sacrum. S. Alph., *l. c.*

10° An vel quomodo peccet ordinatus, qui omittit recitationem precum, quæ post ordinationem per modum pœnitentiæ ab episcopo imponuntur, non consentiunt Theologi. Alii enim tuentur hasce obligare sub mortali; quia materia est gravis. Alii censent probabiliter id esse tantum decentiæ; tenet vero Croix non esse grave illas omittere; nam episcopi id non declarant expresse. Quoad istas preces hæc habetur S. R. C. declaratio 27 jun. 1899, ad I: « Pro *Nocturno talis diei* intelligendus est Nocturnus ferialis vel primus Festi, aut Dominicæ in psalterio; prouti ordinatio in feria, Festo aut Dominica habita sit ». Non tamen recitari debet invitatorium, nec hymnus nec lectiones. Sacra Rituum Congregatio, 10 julii 1903. — Cf. S. Alph., 829.

11° Missæ presbyteris impositæ possunt pro aliis applicari cum stipendio, ut commune est; neque absolute necesse est, ut servetur

ordo in earum celebratione; dicendæ sunt quando rubricæ votivas permittunt. « Missæ debent esse una de Spiritu Sancto, altera de B. M. V., tertia pro defunctis. » — Cf. S. Alph., *l. c.*

12° Effectus Ordinis sunt: a) *Gratia habitualis* seu sanctificans, id est ejus augmentum; cum Ordo sit sacramentum vivorum; — b) *Gratia sacramentalis*, quæ auxilia suppeditat ad officia ecclesiastica digne obeunda; cuicumque enim, ait D. Thomas, datur potentia aliqua divinitus, dantur etiam ea per quæ executio illius potentiae possit congrue fieri; opera namque Dei perfecta sunt. — c) *Character*, ut definivit Trid., Sess. XXIII, c. iv; ideo qui semel sacerdos fuit, laicus amplius fieri nequit. D. Thom., *Suppl*, q. xxxv; S. Alph., lib. VI, n. 735.

13° Obligationes quibus tenentur ordinati, aliæ sunt omnibus communes, ut vitæ probitas et ecclesiæ servitium. Aliæ iis maxime propriæ qui majoribus Ordinibus sunt insigniti, ut est præcipue obligatio cælibatus perpetui, ac Horarum Canonicarum, de quibus jam suis locis.

14° Hodie, juxta *Normas* a S. C. EE. et RR. præscriptas pro regione Italica, sub die 18 januarii 1908, et a Pio X *adprobatas*, nemo promovendus est ad subdiaconatus Ordinem, quamvis habeat ætatem requisitam a Concilio Tridentino, nisi prius persolverit tertium annum S. Theologiæ.

15° Ad diaconatus Ordinem nemo promovendus est nisi post Pascha quarti anni Theologiæ, uti patet ex *Normis* S. C. C. pro Seminariis regionis Italicæ, adprobatis a Summo Pontifice Pio X, kalendis januarii anno 1908.

TRACTATUS OCTAVUS

DE MATRIMONIO

PRÆAMBULA

In præcedenti tractatu, actum est de sacramento, quo constituuntur et sanctificantur ipsi Dei cooperatores ad vitam supernaturalem in animabus infundendam. Nunc vero agendum superest de sacramento, quo constituuntur et sanctificantur Dei cooperatores ad ipsius vitæ humanæ constitutionem seu hominum procreationem, et secundum regulas juris naturalis, divini et ecclesiastici institutionem. S. Thom., III p., q. LXV, a. 2.

Nec sane parva est hujusce tractationis utilitas: siquidem salus cujusque, imo societas tum civilis, tum ecclesiastica nititur in hominum convenienti procreatione et informatione per concursum patris et matris, ac proinde in utriusque sanctificatione ad tanta officia fideliter obeunda.

Quare et ipse Christus nuptiarum celebritatem sua præsentia honestare voluit, atque S. Petrus et S. Paulus quæ non solum ad dignitatem, sed etiam ad officia Matrimonii pertinebant, pluribus locis accurate scripta reliquerunt. « Divino enim spiritu afflati, optime intelligebant quanta et quam multa commoda ad christianam societatem pervenire possent, si fideles matrimonii sanctitatem cognitam haberent, et inviolatam servarent: contra vero, ea ignorata, vel neglecta, plurimas maximasque calamitates et detrimenta in Ecclesia importari »; *Catech. Rom.*

Variæ erunt disputationes de Matrimonii sacramento. Necessaria tantummodo ventilabimus sine ulla repetitione quoad debitum conjugale et quoad peccata inter conjuges; quia de istis jam sufficienter diximus in sexto præcepto Decal. et in tract. *de Stat. partic.* — Illuc recurrite et hic applica.

Attamen cum sponsalia sint veluti via quædam et præparatio ad matrimonium, de his prius tractandum, quam de natura, proprietatibus ac impedimentis matrimonii agamus.

Circa tract. de Matrimonii sacramento consuli possunt, præter S. Thom., S. Alph. et Auctores jam alibi nominatos, Sanchez, de *Matrimonio*, qui præ cæteris abunde de hac materia disserit; sub simili tit. Billuart, Carrière, Habert, Perrone, Roskovány, *Theologia Nanceinensis*, *Theologia Wirceburgensis*; Bangen, de *Sponsalibus et de Matrimonio*; Cadet, *Le Mariage en France*; Feije, de *Impedimentis etc. matr.*; Mansella, de *Impedim. etc.*; Planchard, *Traité des dispenses*.

DISPUTATIO PRIMA

De Sponsalium Natura et Effectibus.

DEFINITIO. — Sponsalia definiuntur: *Promissio voluntaria, deliberata et mutua, signo sensibili expressa futuri matrimonii inter personas jure habiles.* — Promissio debet esse vera, non ficta, ita ut veram inducat obligationem. — *Voluntaria et deliberata*, quæ necessaria sit ad obligationem veram inducendam. — *Mutua*, est enim verus contractus, obligans utramque partem. — *Signo sensibili expressa*, nam ad quemlibet contractum requiritur consensus aliquo modo externe expressus, aut verbis aut signis. Unde non sufficit ad sponsalia taciturnitas. Valerent tamen sponsalia, si *parentes* ea contraherent, præsentem filio, qui tacet, modo filius interne et positive consentiat. Cum enim parentes præ magno amore erga filios præsumuntur ipsis bene consulere, merito censentur filii consentire ipsorum promissioni, adeoque per ipsorum promissionem suam exprimere consensum. Si filius vero interne dissentiat, « certe ad sponsalia illa a parentibus contracta non obligatur. Et idem omnino dicendum puto, si filius negative se habuerit non dissentiendo neque consentiendo ». Idemque dicendum, si parentes sponsalia contrahant pro filiis absentibus, et isti, certiores facti sponsalium a parentibus, non contradicant, si nempe vere tacite sponsalia ratificent. — *Futuri matrimonii*, in hoc enim versatur materia contractus sponsalium. Conceptus igitur generalis hujus contractus ad id restringitur, ut sit promissio futuri matrimonii. Angelicus Doctor, IV, dist. 92, a. 1 ad 6, vocat sponsalia « quædam sacramentalia matrimonii ». Et recte quidem; cum enim inter christianos matrimonium esse nequeat, quin sit sacramentum, sponsalia, quæ dici possunt principium quoddam matrimonii, participant necesse est de sanctitate sacramenti. — *Inter*

personas jure habiles, scilicet, inter quas nihil est, quod jure naturali aut positivo matrimonium impediatur. Hinc *a)* Spectato solo jure naturæ contrahi possunt sponsalia quacumque ætate, modo adsit sufficiens usus rationis; jure autem canonico invalida sunt sponsalia quæ ineuntur ante septennium, quamvis usu rationis gaudeant contrahentes; septennium tamen hic sumitur moraliter, non physice ut multi existimant. — *b)* Sponsalia contracta ex metu levi valida sunt; contracta autem ex metu gravi injusto, etiam reverentialiter invalida sunt, quia acceptari nequeunt. — *c)* Sponsalia contracta ab iis qui laborant aliquo impedimento matrimonii, sive dirimenti sive prohibente, nulla sunt, si impedimentum sit perpetuum, nisi adjiciatur conditio, *si oblineatur dispensatio*. Si vero impedimentum sit temporale, et sponsalia referantur ad tempus, quo cessabit impedimentum, valida sunt. — *d)* Valent sponsalia invititis, vel inconsultis parentibus inita, quia liberi in eligendo vitæ statu sui juris sunt, nec a parentibus *per se loquendo* impediri possunt. Attamen plerumque illicita sunt, quia pietas et reverentia parentibus debita exigit, ut filii in re tam ardua ab iis saltem consilium petant. Recole dicta *de act. hum., de just. et jure et de contract.* « Sponsalia quæ contrahuntur in universa America Latina (et idem videtur dicendum quoad Hispaniam) absque publica scriptura sunt invalida et publicam scripturam supplere non potest informatio matrimonialis neque instrumentum in Curia diœcesana vel alibi conflatum pro dispensatione super aliquo impedimento, ex quo inferri possit promissio serio facta contrahendi matrimonium »; S. C. Negot. EE. EE., 1 jan. 1900 et 5 nov. 1901. Hodie ex novo Decreto S. C. C., 2 augusti 1907, de mandato speciali SS. D. N. Pii PP. X, quod ubique vim legis habere incepit a die solemni Paschæ Resurrectionis D. N. J. C., 19 apr. 1908, ut sponsalia habeantur valida et canonicos sortiantur effectus, contrahenda sunt *per scripturam subsignatam a partibus et vel a paroco aut a loci Ordinario, vel saltem a duobus testibus. Quod si utraque vel allerutra pars scribere nesciat, id in ipsa scriptura adnotetur; et alius testis addatur, qui cum paroco, aut loci Ordinario, vel saltem duobus testibus, de quibus supra, scripturam subsignet.* — Cf. S. Thom., IV, dist. 27, q. II, a. 2 ad 1; *Suppl.*, q. XLIII, a. 1, 2; q. LV, a. 4; S. Alph., n. 831 seqq.; Ball.-P., vol. VI, n. 57 seqq.; D'Annib., vol. III, n. 370 seqq.; De Angelis, lib. IV, tit. I, n. 2; tit. V, n. 4; Feije, *de Imped.*, n. 339 seqq.; Rosset, n. 838; Sanchez, *de Matrim.*, lib. I, d. 8 et 14; lib. IV, d. 16.

Ex *C. Il.*, 63; *C. Gall.*, 148, filii contrahere nequeunt matrimonium

sine consensu parentum, nondum completo anno 25° si masculi; anno 21° si foeminae sint. Ex *C. Austr.*, 49, minores et etiam majores qui per se valide obligari non possunt, neque possunt matrimonium contrahere *valide* sine consensu patris, vel eo deficiente tutoris, vel curatoris et judicis. Ex *C. Germ.*, 1304, 1305, 1331, qui habet restrictam contrahendi capacitatem indiget consensu sui repræsentantis legalis; filius ante annum 21um indiget consensu patris. Loco patris succedit mater, cujus tamen consensu non indiget filius declaratus legitimus. Ex defectu hujusmodi consensus peti potest matrimonii irritatio. Ex *C. Hisp.*, 45, 47, 320, matrimonium prohibetur minori, nempe ante 23um annum ætatis, sine consensu patris, vel ejus defectu matris, majori vero sine consilio patris, vel ejus defectu matris. Ex *C. Arg.*, a. 309, filius minorennis, invito patre aut invita vidua matre, nihil potest nec generatim paternam domum deserere. — Sed ubi vere agatur de ipsa matrimonii *validitate* nullius roboris sunt hujusmodi civilis legis dispositiones. — Cf. S. Thom., *Suppl.*, q. XLVII, a. 6; S. Alph., lib. III, n. 335; lib. VI, n. 849 seqq.; S. Bonav., IV, d. 29, a. 1.

Divisio. — Distinguuntur sponsalia:

1° *Ecclesiastica* seu *solemnia*, seu *privata*, prout vel in facie Ecclesiæ, id est coram parocho et testibus celebrantur; vel privatim solo contrahentium consensu, aut coram parentibus in media familia perficiuntur. — Sponsalia valent eodem modo, sive sint solemnia seu ecclesiastica, sive sint privata seu *clandestina*, quia consensus duorum sufficit ad verum contractum; neque unquam Ecclesia per generalem legem irritavit sponsalia privata. Immo nunc in plerisque locis sponsalia solemnia in desuetudinem abierunt. — Cf. S. Thom., *Suppl.*, q. XLI.

2° *Absoluta* et *conditionata*, prout absque ulla conditione, vel cum aliqua conditione adjecta fiunt. — Sponsalia inita sub conditione *de præsentī* hic et nunc valent, si conditio sit verificata; si autem sub conditione *de futuro* contrahantur, valebunt et impedimentum parient publicæ honestatis statim ac conditio adimpleatur, absque novo consensu contrahentium, modo *neuter consensum antea datum* revocaverit. Interea vero contrahentes tenentur ad expectandum conditionis impletionem, si honesta sit. — Cf. S. Thom., IV, dist. 39, a. 1; S. Alph., n. 859; Krimer, *Qq. can.*, t. IV, n. 869; Sanchez, *l. c.*, n. 24. — Quod si alteruter non expectaret, sed contraheret nova sponsalia, hæc *irrita* essent, quia essent promissio injusta de re illicita. Interea vero non exurgit impedimentum *publicæ honestatis*. Quod intellige de conditione *suspensiva*; sed si conditio *resolutiva* foret,

sponsalia statim valerent, et consequenter statim exurgeret impedimentum publicæ honestatis, v. gr.: contraho tecum sponsalia, vel promitto matrimonium, sed si ante quatuor menses lis, quam sustines, non fuerit finita per sententiam tibi favorem, liber ero. — Cf. Gasparri, n. 48; Croix, lib. VI, p. III, n. 85. — Verum disputant auctores utrum impleta conditione contractus sponsalitiis firmus evadat et impedimenta pariat, si alteruter ante verificatam conditionem *illicite* revocaverit suum consensum. — Affirmant Lugo, *de just. et jure*, d. 22, n. 384 seq.; Lehmkuhl, vol. II, n. 661; Wernz, *Jus Decretal.*, vol. IV, n. 103, et alii, judicantes *illicitam* retractationem consensus esse etiam omnino *invalidam*. Negant vero Sanchez, *de Matrim.*, lib. I, d. 8, n. 1; Gasparri, *l. c.*, n. 48; Card. D'Annibale, vol. III, n. 432, not. 24.

3° *Pœnalia*, prout contra resilientem pœnam statuunt. Si pœna apposita sit solvendi pecuniæ summam sive juste sive injuste a sponsalibus resiliatur, est illicita et invalida etsi juramento firmata; cum lædat matrimonii libertatem. Si apponatur contra partem, quæ injuste resiliat, probabilius pœna est valida et licita in conscientia; nam rationabile est, ut pœna imponatur injuste resilienti a contractu. Sed in foro civili nulla datur actio ad pœnam repetendam; nam inhonestum putatur vinculo pœnæ matrimonia obstringi. — Cf. S. Alph., n. 853; lib. III, n. 949; Sanchez, lib. I, d. 30 seqq.; Codices supra citatos. — Sponsalia contrahi posse datis *arrhis*, nullum est dubium. Arrhæ enim sunt pignus *datum* implendi rem promissam. Si res promissa, ut hic, licita est, licite datur pignus ad eam implendam. — Resiliens culpabiliter a sponsalibus perdit suas arrhas, et tenetur ad eas alterius partis reddendas, ac ad restitutionem, quanti ejus intererat talem contractum impleri. — Nihil de sponsalibus habetur *C. Gall.* Verum *C. It.*, 53 seq.; *C. Austr.*, 45 seq.; *C. Germ.*, 1297; *C. Hisp.*, 43 seq., sponsalibus denegatur *legalis* obligatio matrimonii contrahendi. Si tamen promissio *rite* constet, resiliens sine justa causa tenetur alterum compensare pro damno ex *C. Austr.*, et ex *C. Germ.*, 1298; ex *C. It.* et *C. Hisp.* pro expensis, quas propter promissum matrimonium fecerit. Oportet autem ex *C. It.* et *C. Hisp.* compensationem petere intra annum a die, quo promissio implenda erat.

Effectus sponsalium:

1° Sponsalia ex justitia obligant sub gravi ad matrimonium in eundem tempore determinato, si quod determinatum sit; si vero nulum tempus fuerit præfixum, quamprimum una pars rationabiliter exigit. Ratio est, quia, ubi vera sunt sponsalia, adest verus contractus

in re gravi, et inde gravis obligatio sequitur. S. Thom., *Suppl.*, q. XLIII, a. 1 ad 2; S. Alph., n. 845 seq.

2° Sponsalia inducunt impedimentum *impediens* matrimonium, seu prohibens, ne matrimonium *licite* cum alia persona contrahatur, nisi priora sponsalia fuerint legitime dissoluta. Ratio est, quia ex dictis sponsalia obligationem justitiæ pariunt. Act. cc.

3° Sponsalia inducunt etiam impedimentum, quod in jure vocatur *publicæ honestatis*, quo scilicet sponsorum alter inhabilis fit ad contrahendum matrimonium cum consanguineis alterius in *primo* gradu. De hoc infra.

DISPUTATIO SECUNDA

De Sponsalium Dissolutione.

Sponsalia ex omnium sententia ob justas causas dissolvi possunt (firmo semper manente impedimento publicæ honestatis). S. Thom., *Suppl.*, q. XLIII, a. 2.

Hinc dissolvuntur:

1° *Mutuo et libero contrahentium consensu*, etiamsi juramento firmata fuissent, aut copula carnalis accessisset. Ratio est, quia omnis contractus (excepto matrimoniali), natura sua solubilis, sicut ex mutuo contrahentium consensu nascitur, ita et per eundem dissolvitur, juxta notissimam regulam juris: *Omnis res, per quas-cumque causas nascitur, per easdem dissolvitur*. Nec obstat juramentum, utpote quod sequitur naturam et conditiones actus cui adjicitur. Excipe tamen, nisi contrahentes sint impuberes; nam sponsalia impuberum non possunt absque dispensatione dissolvi, ita statuente Jure, ne scilicet illa ætas ob naturalem suam inconstantiam nimis exponatur mutationibus, ut ait Sanchez. Completa autem impubertate, unus a sponsalibus intra primum triduum, altero etiam invito, resilire potest. Excipe rursum, nisi contrahentes pubertati propinqui juramento, vel copula carnali sponsalia firmaverint; tunc enim non nisi mutuo consensu, adepta pubertate, dissolvi possunt eorum sponsalia. Ita rursum in Jure. — Cf. S. Thom., *Suppl.*, q. XLIII, a. 3; S. Alph., n. 854 seqq.; Bucceroni, vol. II, n. 929; Mastrium, IV, disp. 7, n. 297 seq.; Schmalz., lib. I, tit. II, n. 32 seqq.

2° *Per professionem religiosam, vel susceptionem sacri Ordinis*. — Ita omnes. Ratio primi est: quia professio dirimit matrimonium ratum; ergo a fortiori dirimit sponsalia. Ceterum an solus Religionis

ingressus dirimat sponsalia, controvertitur. Sanchez, Bonacina et alii volunt, dissolvi absolute per solum etiam ingressum. D. Thomas, Durandus et alii apud Clericatum, *de Matr.*, decis. 17, n. 11 seq., contendunt, non dissolvi, nisi per professionem. Tertia tandem opinio est media, quam tenent Palao, Pontius, Mastrius, *cit.*, n. 300, asserentes, quod sponsalia per solum ingressum dissolvantur ex parte remanentis in sæculo, ita ut non teneatur protinus expectare professionem ingressi, et hæc opinio videtur verisimilior.

Ratio secundi est: quia constitutus in sacris est perpetuo inhabilis ad matrimonium. Ita communis. — An autem peccet qui ordines sacros suscipit, in scia vel invita sponsa, major est quæstio. Prima sententia affirmat peccare graviter, et hanc tenent Sanch., Pal., etc. Ratio, quia nullo jure concessum est ordini sacro sponsalia dirimere, sicut est datum statui religioso... Secunda sententia vero non minus probabilis negat, eamque tenent Pont., Nav., etc. Ratio, quia in promissione sponsalium imbibita semper est conditio, nisi melior status eligatur. S. Alph., n. 871. — Utrum etiam per susceptionem *ordinum minorum* dissolvantur sponsalia, pariter non consentiunt Theologi. Prima sententia affirmat..., quia talis est mutatio sponsi...; ut merito judicetur noluisse sponsa se obligare ad nuptias cum eo contrahendas.... Secunda sententia communior et verior negat...., Ratio, quia revera status ordinum minorum per se non est impossibilis cum matrimonio... S. Alph., 872. — Sed hoc evincit sponsalia non dissolvi ex parte initiati minoribus ordinibus, minime vero non dissolvi ex parte sponsæ, cui merito grave esse poterit matrimonium cum tali viro contrahere. — Cf. Babenstuber, tr. VIII, p. VII, disp. 1, a. 4, n. 8; Croix, lib. VI, p. III, n. 200; Krimer, *Qq. can.*, t. IV, n. 288; Schmier, lib. IV, tr. I, c. v, n. 65.

3° *Per impedimentum matrimonii sponsalibus superveniens.* — « Si impedimentum sit *impediens*, communissime et probabilius... negant sponsalia dissolvi, nisi impedimentum proveniat ex voto religionis, et valde probabiliter etiam castitatis... Ratio, quia alia impedimenta hodie non vigent. » — « Si vero impedimentum sit *dirimens*, certum est apud omnes dissolvi ex parte *innocentis*... Sufficit autem sola fama hujusmodi impedimenti..., quando adest opinio impedimenti apud majorem partem viciniæ... An tunc solvantur etiam ex parte *nocentis* affirmat Dic..., et probabile putant Salmant., quia supposito tali impedimento jam factum est impossibile matrimonium. Negant vero communius et probabilius Sanch., etc., qui dicunt tunc suspendi obligationem sponsalium, donec tollatur impedimentum; quia æquum non est, ut delinquens commodum ex suo crimine re-

portet»; S. Alph., n. 857. — Cf. S. Thom., *Suppl.*, q. XLIII, a. 3 ad 4; Babenstuber, tr. VIII, p. VII, disp. 1, a. 4, n. 13; Herincx, p. IV, tr. V, disp. 1, n. 35; Sanchez, *de Matr.*, lib. I, disp. 56.

4° *Per matrimonium cum alio contractum*; quia matrimonium est fortius vinculum et indissolubile. Probabilius tamen priorum sponsalium non penitus extinguatur obligatio, sed tantum suspenditur, sic ut, soluto per mortem alterius matrimonio, priorum sponsalium reviviscat obligatio ex parte illius, qui sic illicite matrimonium contraxerat. Ita docent Hannold, Herincx, Mastrius, Schmalzgrueber, Schmier, Sporer, Kugler, *de Spons.*, p. III, n. 77, et fere omnes recentiores cum S. Alph., n. 875. — Plures tamen, uti Babenstuber, Filliuccius, Layman, Sanchez aliique, contradicunt, rationibus non spernendis innixi. Quæ secunda sententia pluribus videtur probabilior, nempe Ball.-P., vol. VI, n. 136 seq.; Santi-Leitner, lib. IV, tit. I, n. 47; Wernz, *Jus Decretal.*, vol. IV, n. 114.

5° *Per fornicationem unius vel utriusque partis*, sive subsequentem, sive antecedentem, sed ignoratam. Ratio est, quia, ut ait S. Thom., *Suppl.*, q. XLIII, a. 3 ad 6, «ex hoc efficiuntur sibi invicem suspecti de non servanda fide in futurum: et ideo potest sibi præcavere unus contra alium, sponsalia dirimendo». — Plures tamen hoc jus concedunt viro tantum, non autem sponsæ, nisi quibusdam in casibus; sed prior sententia est solide probabilis, quod sufficit pro jure sponsæ tuendo. Imo etsi sponsa fuisset vi oppressa et corrupta, liberum est sponso resilire, quia etiam sic notabiliter est deterior facta. — Cf. S. Thom., *l. c.*; S. Alph., 861 seq.; *Homo Ap.*, tr. XVIII, n. 18; Bucceroni, *cit.*, n. 932; Kugler, *cit.*, n. 90.

6° *Per discessum in aliam regionem valde dissitam*, inscia, vel rationabiliter invita comparte; vel ob diuturnam absentiam, v. gr. duorum annorum; vel denique si una pars sine consensu alterius domicilium mutet cum notabili compartis gravamine. — Cf. S. Alph., n. 866; Bonacin., *de Matr.*, disp. 7, q. 1, pn. 6, n. 8.

7° *Per nimiam dilationem*, ita quidem, ut si terminus præfixus sit ad finiendam obligationem, v. gr. nisi nuptiæ usque ad Pascha proximum celebrentur, resilire liceat, tunc manifestum est, elapso hoc tempore, cessare obligationem sponsalium. Si vero terminus statutus sit non ad finiendam, sed ad urgendam et non ulterius differendam nuptiarum celebrationem, ita ut dilator deinceps censeatur esse in mora culpabili, tunc post elapsam tempus præfixum, pars, quæ parata erat ad matrimonium debito tempore ineundum, juste resilire potest; altera pars autem moram culpabilem trahens, an maneat libera, controvertitur. Prima sententia communior negat...

Ratio, quia nemo debet ex suo crimine commodum reportare... Secunda sententia affirmat... et hanc expresse etiam tenet D. Thomas, in IV, d. 27, q. 11, a. 3 ad 2... Ratio videtur esse, quia cum terminus sit appositus ad obligationem finiendam, illo elapso, cessat obligatio... Prima sententia est quidem longe communior, et mihi longe probabilior; sed secunda sua probabilitate non caret.

Cf. S. Thom., *Suppl.*, q. XLIII, a. 2; S. Alph., n. 868.

8° *Per notabilem mutationem*, quæ sponsalibus supervenit, aut quæ tempore sponsalium latebat, sed postea detegitur; sive hæc mutatio contingat in bonis corporis, animi aut fortunæ; ita quidem ut, si hæc mutatio non fuisset ante sponsalia, hæc contracta non fuissent. Hinc ex illo capite dissolvi possunt sponsalia, si alterutri superveniat gravis difformitas aut morbus habitualis; si alteruter labatur in hæresim, gravis criminis publica voce accusetur, evadat moribus ferox, aleæ, ebrietati deditus, etc.; si sponsa dotem promissam afferre non valeat, si alteruter, etiam sine sua culpa, gravissimam bonorum jacturam faciat, etc. — Cf. S. Alph., n. 863 seqq.; Croix, lib. VI, p. III, n. 183 seqq.; Illsungen, tr. VI, disp. 9, n. 29; Layman, lib. V, tr. X, p. I, c. 11; Sanchez, *cit.*, disp. 62.

DISPUTATIO TERTIA

De Bannorum Proclamatione.

Vox *bannum*, a Germanis mutuata, apud illos edicti promulgationem significat. Eo nomine hic intelligitur *publica denuntiatio*, qua futurum Matrimonium auctoritate Ecclesiæ proclamatur.

Antiquissimus est in Ecclesia bannorum ritus, et a primævis sæculis originem ducere nonnulli censent eruditi, saltem si quoad substantiam spectetur: forma vero hodierna bannorum x sæculo incepisse videtur, eamque anno 1215 a Concilio Lateranensi statutam confirmavit Conc. Trid.

Hoc notato, sit seq.

PROP. — *Ex præcepto Ecclesiæ gravis est obligatio banna proclamandi.*

Prob. — Constat a) de præcepto ex Conc. Later. IV et ex Conc. Trid., Sess. XXIV, c. 1. Constat b) de obligatione *gravi*, quia disciplina generalis a duobus conciliis generalibus præscripta gravibusque motivis innixa, gravem parit obligationem. Constat etiam ex gravitate pænæ: si enim postea detegatur impedimentum, qui omissis

proclamationibus contraxerunt, separandi sunt absque spe dispensationis obtinendæ (Trid., Sess. XXIV, c. v *de reform. matr.*), nec filii forte sic suscepti legitimi habentur (*Decret.* lib. IV, tit. III, c. III, § 1). Hodie tamen concedi solet dispensatio; sed adest obligatio sub pœna nullitatis exprimendi in supplici libello defectum denuntiationum. *Praxis apost. dispensat.*, n. 116 seq. — Insuper ex supradictis Conciliis evidenter apparet bannorum proclamationem non requiri ex necessitate sacramenti.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1° Omnes contracturi proclamationis legi subjiciuntur. Ex usu tamen excipiuntur Principes, quia eorum genus satis notum est, et ordinarie satis publica sunt connubia. Excipitur etiam urgentis necessitatis casus, v. gr. si quis morti proximus concubinam ducere vellet ad prolem legitimandam, et periculum esset in mora. — Cf. Ferraris, *Bibl.* ad verbum *Denuntiationes matrimonii*.

2° Persona promulgans est proprius contrahentium parochus, ex prælaudato Conc. Trid. Sub nomine parochi comprehenduntur vicarii. Unde promulgari non debent ab alio sacerdote aut clerico, nisi fuerit a paroco, vel ab episcopo delegatus; nec a fortiori a quacunque laico. Caveat parochus ne promulgentur banna absque consensu sponsorum et parentum in matrimonium, et in bannorum promulgationem. — Parochus denuntiationes omittens, etiamsi sciat nullum adesse impedimentum, graviter peccat. Lex enim obligat, etiamsi in particulari casu ratio ejusdem cesset; et gravissimum semper adest periculum, si res ista iudicio parochorum relinquatur. An autem peccet graviter parochus, si unam tantum proclamationem sine dispensatione omittat, controvertitur. Alii affirmant, quia una proclamatio gravis pars totius præcepti habenda est. Alii probabiliter negant, ob oppositam rationem. Omittere autem duas denuntiationes probabilius grave est. — Cf. S. Alph., n. 991.

3° Ex eodem Conc. Trid. banna promulganda sunt in *ecclesia parochiali*; quo nomine intelligitur etiam ecclesia succursalis, vel annexa, si hæc habeat territorium determinatum, et si sacerdos qui tali annexæ deservit, gaudeat quasi ordinaria jurisdictione. Quænam autem sit *parochialis* ecclesia respectu bannorum, sic determinatur: a) Banna proclamantur a paroco loci, in quo contrahentes actu degunt; — b) in utraque, si sint diversarum parochiarum; — c) in utraque etiam, si quis habeat duo domicilia, vel domicilium in una, et quasi-domicilium in altera; — d) in parochia, in quam quis recenter venit, et in parochia prioris habitationis, si ibi saltem per sex menses commoratus sit. Quale tempus a mutato domicilio requi-

ratur, ut in actuali parochia solum proclamationes sint faciendæ, a jure communi non definitur, sed a statutis diœcesis cujusque aut consuetudine.

Quoad *minores*, banna eorum promulganda sunt tum in domicilio in quo habitant, tum in domicilio parentum, aut eorum sub quorum potestate sunt in ordine ad matrimonium.

Quoad *famulos*, banna eorum promulgantur in parochia heri, apud quem ab uno saltem anno famulantur; si vero vel tempore sufficienti commorati non fuerint, vel sint minores, iis applicanda sunt quæ modo diximus.

Quoad *militēs*, promulganda sunt banna eorum in præsidiis seu locis ubi degunt, et insuper in domicilio parentum, si sint minores; et, si sint majores, in loco ubi degebant ante militiam, et in quo degunt actualiter. In foro civili, in loco tantum ubi degunt saltem a sex mensibus. Pro militibus, parochus ante promulgationem exigere debet testimonium, quo constet sive de licentia superioris militaris, sive de promulgatione in foro civili.

Quoad *vagos*, alienigenas, etc., satis communiter dicunt auctores promulganda esse eorum banna tum in loco in quo actualiter degunt et matrimonium inire volunt, tum in loco originis, si alibi verum domicilium non obtinuerint, vel saltem in loco in quo diutius commorati sunt. Quidquid sit, maxima cautione circa istos opus est, et recurrendum est ad episcopum, ex præscripto Conc. Trid.

Cf. S. Alph., n. 991; Bucceroni, vol. II. n. 951; Coll. Lac., vol. III, pag. 1118 seq.; Deshayes, n. 1402; Genicot, n. 450.

4° Ex Conc. Trid. proclamationes fieri debent diebus festis de præcepto, continuis, inter missarum solemnias. — *Diebus festis de præcepto*, saltem in loco proclamationum. Plures docent posse fieri etiam die feriali, si quapiam ex causa magnus populi concursus ad ecclesiam habeatur. — *Continuis*, i. e. nullo die festo omissa a prima proclamatione ad tertiam. Probabile putat S. Alph., n. 992, non graviter peccari, si dies festi, uno alterove interjecto, non sint continui, præsertim si agatur de festis præter dominicam. Leve enim periculum est, ne populus obliviscatur. An vero possint fieri proclamationes diebus festis *immediate sibi succedentibus*, si occurrant, controvertitur, et duplex est probabilis sententia. — *Inter missarum solemnias*, i. e. in missa parochiali, vel conventuali. Doctores addunt probabiliter, ex *justa causa* fieri posse in concione, vel occasione processione, cum congregatus est populus. Fieri non possunt in missis privatis, neque in vespers. Si tamen parochus oblitus fuerit proclamationem ultimam facere in missa, et nuptiæ urgeant, eam

supplere poterit in vespertis. Factis proclamationibus, statim contrahere licet etiam eadem die. Si vero factis proclamationibus, matrimonium intra duos menses non sequatur, probabilius repetendæ sunt proclamationes, nisi aliter episcopo videatur. *Rit. Rom* ; Conc. Pl. Amer. Lat., n. 595. — Et trimestri elapso, novo etiam testimonio status liberi opus est, nisi iterum aliud episcopo videatur.

Cf. S. Alph., n. 991 seqq. ; Craisson, n. 5054 ; Deshayes, n. 1397 ; Lehmke., n. 673 ; Schmalzgr., lib. IV, tit. I, n. 23 seq.

5° Servetur forma bannorum in statutis diœcesanis præscripta. In omni casu cavendum est ne infamia cuiquam inuratur. Unde, si unus e sponsis sit illegitimus, reticenda erit illa circumstantia, et reticendum utriusque parentis nomen, licet certo cognoscatur. Alta et intelligibili voce facienda est promulgatio, alioquin finis legis non obtineretur. — Cf. De Angelis, lib. IV, tit. III.

6° Factis proclamationibus, fideles quicumque, qui norunt subesse aliquod impedimentum, quod matrimonium invalidum, aut illicitum redderet, tenentur illud parochæ revelare. Imo quamvis, ex obtenta dispensatione, omittantur proclamationes, revelare nihilominus tenentur, non quidem vi præcepti ecclesiastici, sed ex charitate erga sponso, et ex motivo religionis ad impediendam sacramenti profanationem ; quod quidem fidelibus, data occasione, serio inculcandum est. — Cf. S. Alph., 994-1002 ; Bucceroni, vol. II, n. 953 seqq.

7° Ex justa causa episcopus ejusque vicarius generalis a lege bannorum dispensare possunt. Dispensatio autem ab utroque episcopo obtinenda est, si sponsi ad diversas diœceses pertineant. Si enim ex una parte et uno in loco non detegantur impedimenta, non sequitur non posse detegi ex altera parte et altero in loco. Attamen non desunt Auctores, qui dicunt alterutrius Ordinarium posse cum ambobus dispensare, et probare videtur S. Alph. Communiter docent Doctores quod episcopus non solum potest, sed etiam *tenetur* aliquando dispensare, nempe ad vitandum grave damnum commune vel privatum, spirituale vel temporale, etc. — Cf. Alph., 389, 391, 105 seqq. ; D'Annibale, vol. III, n. 453, not. 7 ; Gasparri, n. 183 ; Vives, n. 566.

DISPUTATIO QUARTA

De Notione et Esistentia Matrimonii.

DEFINITIO. — Matrimonium secundum diversas considerationes varia sortitur nomina. Scilicet, ratione *essentiæ* seu conjunctionis maris et feminæ, dicitur *conjugium*, quasi junctio duorum sub uno jugo, unde et *conjuges*.

Ratione *causæ*, quæ est desponsatio seu contractus solemnitas, vocatur *connubium*, *nuptiæ*, a verbo *nubo* seu *velo*, quia in ipsa solemnitate desponsationis olim capita nubentium velamine obnuebantur in signum pudoris et modestiæ, quam inter se servare debent; sic Rebecca (Genes., xxiv, 65), videus virum suum Isaac deambulantem, obviam ei veniens, caput suum velavit.

Ratione *effectus*, seu prolis, vocatur *matrimonium* quasi *matris munium*, quia, ut ait S. August., *contra Faustum*, lib. XIX, c. xxvi, « non ob aliud debet femina nubere (saltem ordinarie), quam ut mater fiat ».

Tandem quatenus est *signum* efficax gratiæ ad conjunctionem viri et mulieris sanctificandam, hæc eadem conjunctio dicitur *sacramentum Matrimonii*.

Matrimonium, ut est in officium naturæ, communiter definitur ex Magistro Sententiarum: *Viri mulierisque conjunctio maritalis inter legitimas personas, individuum vitæ societatem retinens*. — *Conjunctio* est genus; *maritalis*, differentia per quam distinguitur ab aliis unionibus, v. gr. amicitæ, cognationis, negotiationis, etc. — *Viri et mulieris* in singulari, ad excludendam polygamiam. — *Inter legitimas personas*, quæ scilicet sint habiles ad contrahendum ex absentia cujuscumque impedimenti dirimentis. Tandem *individuum vitæ societatem retinens*, ad indigitandam matrimonii indissolubilitatem, de qua infra. Hisce particulis si addas: *Et gratiam conjugibus conferendam significans*, habebis definitionem Matrimonii, ut est sacramentum Novæ Legis.

Consideratum *in fieri*, est consensus mutuus exterius expressus; et sic est sacramentum tantum. Consideratum *in facto esse*, et ut est res permanens, consistit essentialiter in vinculo formali seu nexu indissolubili resultante ex mutuo contrahentium consensu; et sic est res et sacramentum.

DIVISIO. — Matrimonium pro vinculo acceptum dividitur in legitimum, ratum et consummatum.

Legitimum est, quod juxta leges naturales et civiles contrahitur; tale est matrimonium inter non baptizatos. — *Ratum* dicitur, quod est et legitimum et sacramentum, cui tamen nedum accessit copula carnalis: tale est inter solos baptizatos. — *Consummatum* vocatur, quod accedente copula carnali perfecta, id est, ad generationem apta, extrinsece completur. Diximus *extrinsece*, nam certum est, quod usus matrimonii non pertineat ad ejus essentiam: et sane, eo ipso perficitur contractus matrimonialis, quod conjuges sibi mutuo tradant et acceptent potestatem in corpora, etsi postmodum ea potestate nunquam usuri sint, quia usus rei, de qua contrahitur, non est de essentia contractus, sed est velut ejus effectus. Sic Beatissima Maria vera fuit Sancti Josephi conjux, quamvis virgo semper permanserit, imo et perpetuam virginitatem Deo antea vovisset.

Ut vero copula *per se* sit apta ad generationem, requiritur ut virseminaverit et intra vas mulieris, i. e. intra vaginam vel saltem ad os ejus. Ita communiter.

Non autem requiritur seminatio mulieris, juxta sententiam hodie certam. Ratio est, quia semen mulieris non est necessarium ad generationem, quamvis probabiliter eam juvet. Etenim elementum necessarium ex parte mulieris ad generationem, non est semen emissum ex glandulis vulvo-vaginalibus, sed ovulum, quod singulis fere mensibus ex ovariis decedit.

Utrum vero ad consummationem matrimonii requiratur ut femina ovariis et utero non careat, quæstio est hodie acriter controversa.

Dignitatem sacramenti in matrimonio negaverunt *indirecte* Gnostici, Manichæi qui honestatem nuptiarum negantes, dicebant matrimonium esse inventum diaboli, concupiscentiæ incentivum, et medium quo propagatur originale peccatum; *directe* vero Protestantes, qui, exceptis Ritualistis, docent matrimonium non esse sacramentum.

Sit igitur seq.

PROP. — *Matrimonium christianorum, ritu legitimo celebratum, est verum et proprie dictum N. L. sacramentum.*

Prob. 1° Ex Doctr. Eccl. — In Conc. Trid., Sess. XXIV, can. 1, legitur: « Si quis dixerit Matrimonium non esse vere et proprie unum ex septem Legis evangelicæ sacramentis a Christo Domino institutum, sed ab hominibus in Ecclesia inventum, neque gratiam conferre, A. S. ».

Prob. 2° Ex Scriptura. — Ad Ephes., c. v: *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo et in Ecclesia.* Scio aliquibus, etiam Scoto, non videri textum illum convincentem, eo quod intelligi possit de signo repræsentativo conjunctionis præfatæ: sed etiam scio, cum ad id assumatur a Tridentinis Patribus, magni esse ponderis: et certe pronomen *hoc* refertur ad id quod immediate præcesserat: non præcesserat autem conjunctio Christi cum Ecclesia, sed viri cum muliere his verbis: *Propter hoc relinquet homo patrem et matrem suam, et adhærebit uxori suæ, et erunt duo in carne una.*

Prob. 3° Ex Traditione. — SS. Patres eodem modo locuti sunt de Matrimonio, ac de aliis sacramentis: « Unde sufficiamus ad enarrandam felicitatem ejus Matrimonii, quod Ecclesia conciliat, et confirmat oblatio, et *obsignat benedictio*, Angeli renuntiant, Pater cælestis *ratum habet* »; Tertull., *ad Uxor.*, lib. XI.

« Ipse Christus invitus (ad nuptias) venit, ut generationis humanæ principium *sanctificaret*, quod ad carnem nimirum attinet. Conveniebat ut, qui naturam hominis renovaturus erat... non solum iis, qui jam in ortum vocati erant, *benedictionem* impertiretur, sed iis quoque qui *postea nascituri essent*, gratiam *præstrueret*, et eorum *ortum sanctum* efficeret »; S. Cyrill. Alex., in Joan. I.

« In christianorum nuptiis plus valet sanctitas *sacramenti*, quam fecunditas uteri... Bonum igitur nuptiarum per omnes gentes atque homines in causa generandi est, et in fide castitatis. Quod autem ad *populum Dei pertinet*, etiam in *sanctitate sacramenti*, per quam nefas est etiam repudio discedentem alteri nubere, dum vir ejus vivit »; S. August., *de Bono conjugali*, c. xviii, n. 21.

Idem credit Ecclesia sive Latina, sive Græca in quarum antiquissimis *Ritualibus* inveniuntur cærimonie et preces pro matrimonii celebratione, quæ aperte significant matrimonium esse a Christo sanctificatum et cum gratia conjunctum.

Prob. 4° Ex Ratione congruentiæ. — Matrimonium gravissima officia imponit, in ordine ad æternam salutem, sive conjugum sive filiorum, et in vita supernaturali fidelium christianorum ejus celebratio est actus maximi momenti; siquidem ab eo pendet individuorum, familiæ ac societatis non modo naturale sed etiam supernaturale bonum. Atqui sacramenta instituta sunt ut gratiam conferant in illis vitæ supernaturalis stadiis quæ majoris sunt momenti et graviora onera imponunt. Ergo congruum est ut ritus, quo matrimonium fit, gratia augeatur, scilicet in sacramentum instituat.

Cf. S. Thom., *Suppl.*, q. xli seqq.; S. Alph., 879 seqq.; Scotum,

IV, dist. 26; Bucceroni, vol. II, n. 956 seqq.; Elbel, vol. III, p. X, n. 307 seqq.; Gury-Ball., vol. II, n. 744 seqq.; Herinx, p. IV, tr. V, disp. 2; Martène, *De ant. Eccl. rit.*, lib. I, c. ix; Martigny, *Dict. des Antiquités*, voc. *Mariage*.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1° Ad matrimonii valorem requiritur *consensus internus et mutuus*: matrimonium enim consistit in contractu legitimo, qui est essentialiter duorum consensus verus. Hinc si consensus sit ex alterutra parte fictus, nullum est matrimonium. Qui tamen fecte contrahit, peccat graviter tum contra reverentiam sacramento debitam, tum contra iustitiam, quia in omni contractu oneroso, si unus bona fide ponat partem suam, jus strictum habet, ut alter ponat suam, et sic habeatur æqualitas. Unde *per se* tenetur fictionem tollere et sincere contrahere. — Cf. S. Thom., *Suppl.*, q. xlv; S. Alph., 879 seqq.; Gury-Dumas, vol. II, n. 753; Sporer, *Theol. sacr.*, p. IV, n. 290; Schmalz., lib. IV, t. I, n. 265 seqq.

2° Consensus *de præsenti*; nam per hoc essentialiter differt matrimonium a sponsalibus. Unde parochus matrimonio assistens sedulo curare debet, ut hunc consensum verbis formalibus et distincte prolatis expriment sponi. — Cf. S. Thom., *Suppl.*, q. xlv, a. 2; q. xlvii, a. 3; S. Alph., n. 882 seqq.

3° Consensus *absolutus*. Si tamen apponatur conditio de præterito, vel præsentī, quæ verificata est, vel de futuro necessario, valet matrimonium, quia contractus sub tali conditione initus æquivalet absoluto. Non valet matrimonium, si detur consensus sub conditione turpi, quæ repugnet substantiæ et fini matrimonii; valet autem, si conditio turpis non afficiat substantiam, aut bonum matrimonii. — Cf. S. Thom., IV D., q. un., a. 3, q. iii; D. XXXI, q. 1, a. 3; S. Alph., n. 882 seqq.; Babenstuber, tr. VIII, p. VII, disp. 2, a. 3; Bucceroni, vol. II, n. 964 seqq.; Elbel, vol. III, part. X, n. 314 seqq.; Gury-Ball., vol. II, n. 750 seqq.; Illsung, tr. VI, disp. 9; Lugo, *de Sacr.*, d. 8.

Disputatur inter Auctores an matrimonium contractum cum reciproca promissione servandi continentiam sit validum. Affirmativam sententiam tuentur inter alios Ball.-P., vol. VI, n. 231; Gasparri, n. 858; Genicot, n. 459; Palmieri, *de Matr.*, th. 3; Pesch, n. 752.

4° Consensus *plene voluntarius et deliberatus*: nemo enim censetur sibi imponere obligationem gravem nisi ex pleno consensu. Recole dicta *de Contract.*

5° Cum matrimonium nihil aliud sit quam contractus naturalis ad dignitatem sacramenti evectus, patet, illud contrahi posse per

procuratorem. Ad hoc tamen necesse est: a) ut procurator speciale mandatum acceperit contrahendi cum determinata persona; — b) ut procurator mandatum exequatur per seipsum, et non per substitutum, nisi specialem substituendi facultatem acceperit; — c) ut mandans tempore intermedio mandatum non revocaverit, nequidem implice; alias non valebit matrimonium, quamvis revocatio nec procuratori, nec comparti innotuerit; — d) ut tale matrimonium contrahatur coram paracho et duobus saltem testibus, ubi nempe Tridentinum est promulgatum. — Cf. S. Alph., n. 885 seqq.; Bucciaroni, vol. II, n. 963; Elbel, l. c., n. 329 seq.; Sanchez, lib. V, d. 8, n. 24; *Il Monitore Eccl.*, vol. XIII, pag. 172 seq.

6° De tempore, quo contractus matrimonialis a Christo sit elevatus ad dignitatem sacramenti, non conveniunt Doctores. Quidam institutum existimant post resurrectionem, intra illos quadraginta dies, quibus Christus frequenter de regno Dei cum Apostolis loquebatur.

Alii cum Scoto dicunt institutum fuisse quando Christus, Matth., cap. xix, abrogata lege repudii, matrimonium ad suam primam indissolubilitatem revocavit dicendo: *Quod Deus conjunxit, homo non separet*.

Alii tandem assignant nuptias in Cana Galilææ, quando eis Christus benedixit, et eas sua præsentia ac insigni miraculo honestavit; idque innuunt SS. Cyrillus, Epiph. et Aug. Et Leo XIII in Encycl. *Arcanum* ait: « Ipse præsentia sua nobilitavit, primoque ex prodigiis a se editis fecit memorabile; quibus causis vel ex eo die in hominum conjugia novæ cujusdam sanctitudinis initia videntur esse profecta ».

7° Ad obtinendam familiarum concordiam et tranquillitatem præstat, ut conjuges speciali cultu ac religione prosequantur Joachim et Annam, justissimos ac sanctissimos conjuges, qui Immaculatam Virginem Mariam genuerunt. Ea de causa atque ad solidius Ecclesiæ præsidium, Leo XIII motu proprio eorum festa ad majorem ritum in toto Orbe elevavit decreto 1 aug. 1879:

DISPUTATIO QUINTA

De Matrimonii Proprietatibus.

Matrimonii proprietates duæ sunt præcipuæ, *unitas* et *indissolubilitas*. Unitas in eo sita est, quod matrimonium sit conjunctio unius viri cum una foemina. Huic opponitur *polyandria* seu *bivi-*

ratus, qui est conjunctio simultanea plurium virorum cum una fœmina, et *polygamia*, quæ est conjunctio simultanea plurium fœminarum cum uno viro Porro unitatem exigit primæva institutio matrimonii: *Erunt duo in carne una*, Gen., c. II; quam quidem institutionem Christus renovavit, et ab omnibus servari voluit, dispensationem super pluralitate fœminarum antiquitus aliquando a Deo concessam revocans, et tum biviratum, tum polygamiam omnibus, etiam infidelibus, interdicens.

Matrimonium baptizatorum *consummatum* est omnino indissolubile quoad vinculum Patet ex Matth., c. XIX: *Itaque jam non sunt duo, sed una caro; quod ergo Deus conjunxit, homo non separet*. Hinc Trid., Sess. XXIV, can. 5 et 7, definit, nec propter hæresim, aut molestam cohabitationem, vel affectatam absentiam a conjugē, nec denique propter ipsum adulterium dissolvi posse matrimonii vinculum.

Diximus a) *matrimonium consummatum*: quia matrimonium *ratum* solubile est etiam quoad vinculum tum per Summi Pontificis dispensationem, tum per professionem religiosam. Prius patet ex eo quod SS. Pontifices jam multoties hac potestate usi sint, uti S. Gregorius VII, Paulus III, etc., et nostris temporibus frequentius ea utuntur. Vide longum catalogum exemplorum recentiorum dispensationis pontificiæ in matrimonio rato, non consummato, apud Feije, *De impedimentis et dispens. matrim.*, in app. ad calcem voluminis. Vide etiam *Acta S. Sedis*, fere in omnibus voluminibus. Quare hæc doctrina est hodie communis et certa inter omnes Theologos. Alterum patet ex Trid., Sess. XXIV, can. 6: « Si quis dixerit, matrimonium ratum, non consummatum, per solemnem religionis professionem alterius conjugum non dirimi, anathema sit ».

Ratio theologica est, quia juxta communem DD. sententiam matrimonium consummatum repræsentat conjunctionem Christi cum Ecclesia; quæ conjunctio indissolubilis est; matrimonium autem solummodo ratum significat conjunctionem Christi cum anima per gratiam, quæ conjunctio dissolvi potest, et reapse dissolvitur per peccatum grave. — Cf. S. Alph., n. 870, 958; Bened. XIV, *Quæst. can.*, n. 546; Gasparri, n. 1082; Palmieri, *Tract. de Matrim.*, th. XXV; Suarez, *de Relig.*, tr. VII, lib. IX, c. XXIII, n. 20.

Diximus b) *matrimonium baptizatorum*; nam matrimonium infidelium, etiam consummatum, dissolvi potest ex concessione divina, quando alteruter tantum conjugum infidelium convertitur ad *fidem christianam*, et quidem triplici in casu, a) si pars infidelis fidei cohabitare recuset; — β) si cohabitare quidem velit, sed non sine

injuria Creatoris; id est, si cohabitans christianam religionem condemnat, Christum blasphemet; — γ) si partem fidelem pervertere conetur. Deducitur ex declaratione Innoc. III, in cap. *Quanto*, vii, de *divortiis* (lib. IV, tit. XIX). Concessio autem hæc *divina* (ita S. Off., 11 jul. 1866, apud Coll. S. C. de P. F., n. 1353; Bened. XIV, *De syn.*, lib. VI, c. iv, n. 3; S. Alph., n. 955; Wernz, n. 702; alii vero eam *apostolicam* esse autumant, v. gr. Gasparri, n. 284; Lehmke, n. 709) eruitur ex verbis Apostoli, I ad Cor., vii, 12, 15, ubi ait: *Si quis frater uxorem habet infidelem et hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam... Quod si infidelis discedit, discedat: non enim servituti subjectus est frater aut soror in hujusmodi; in pace autem vocavit nos Deus.* — Quod jus conjugii fidei remanet integrum etiam si post susceptum Baptismum iterum matrimonium cum infidele volente pacifice cohabitare consummet, si hic, mutata voluntate, discedat, etc. S. Off., 5 aug. 1759; 20 sept. 1848; 11 jul. 1866.

Attamen hoc matrimonium in infidelitate contractum non dissolvitur « nisi quando post conversionem et interpellationem inutiliter factam, novum ac validum contractum fuerit matrimonium »; S. Off., 17 jan. 1900. — Tunc etiam infidele licet novas inire nuptias. — Quæ interpellatio vero non modo ad *licitatem*, verum etiam (saltem probabilius) ad *validitatem* novi conjugii omnino requiritur. — S. C. de P. F., 5 mart. 1816, ad I. — Cf. Genicot, n. 559; Gasparri, n. 1090; Rosset, n. 628; *Il Monit. Eccl.*, vol. XI, p. 633.

Diximus c) *quoad vinculum*: potest enim fieri justis et gravibus de causis divortium, seu separatio perpetua vel temporaria a toro et mensa, seu tecto, ut alii loquuntur, vel a lecto tantum, manente conjugali vinculo, ita ut neutra pars possit ante mortem alterius inire aliud matrimonium. — Id declaratur a Conc. Trid., Sess. XXIV, can. 8: « Si quis dixerit Ecclesiam errare, cum ob multas causas separationem inter conjuges quoad torum, sive quoad cohabitationem, ad certum incertumve tempus fieri posse decernit, anathema sit ».

Potest autem fieri divortium, seu separatio 1° *in perpetuum*, a) Quando, consentiente uxore, maritus suscipit sacros Ordines, aut unus de licentia alterius in Religione approbata professionem emittit; sed in utroque casu pars altera castitatem vovere, vel Religionem ingredi debet: ita sapientissime statuitur in Jure. — b) Ob adulterium alterutrius conjugis; verum requiritur, ut adulterium (per quod intelligitur, juxta plures, quodvis crimen carnis consummatum, adeoque etiam sodomia, bestialitas) sit *formale*, seu voluntarium; item *certum*, a comparte *non condonatum*; condonatum autem cen-

setur adulterium, si pars innocens a tempore patrati et cogniti criminis cum parte adultera copulam habuerit; et non *mutuum*, quia tunc existeret compensatio.

2° *Ad tempus* fieri potest divortium, seu separatio: a) si alteruter conjugum labatur in hæresim, vel apostasiam a fide, pars catholica ab hæretica separari potest ob perversionis periculum; imo quamvis tale periculum non subsit, quia hæc separatio decernitur in odium hæresis, saltem ubi peculiare rationes contrarium non suadent; — b) si alteruter conjugum compartem *periculose* sollicitet ad grave crimen, v. gr. ad congressum sodomiticum, ad hæresim, ad furtum, homicidium, etc.; ita ut comparti verum animæ periculum immineat; — c) si unus struat insidias vitæ alterius, vel ei mutilationem, aut mortem minetur, aut si morbo contagioso laboret, cujus contrahendi periculum alteri ex cohabitatione immineat; — d) si maritus conjugem crudeliter tractet, verberibus inhumane excipiat, ex feroci indole perpetua jurgia, dissensiones et rixas moveat, etc., ita ut uxori nimis ardua et molesta sit cohabitatio cum marito.

Denique divortium *quoad torum* tantum fieri potest auctoritate privata, scilicet ab eo qui moraliter certus est de causa, propter quam jus habet petendi divortium; v. gr. si *certo* sciat uxor, maritum commisisse adulterium, potest ei denegare debitum conjugale, et quidem in perpetuum, cum id fieri possit absque scandalo, et jus negandi debitum *certo* habeat, ob violatam fidem conjugalem. Item possunt conjuges pietatis causa, *absente periculo incontinentiæ*, mutuo consensu vel ad tempus vel in perpetuum privatum se separare a toro. Imo separatio *a lecto* potest etiam privata auctoritate fieri ratione adulterii, etiamsi crimen occultum sit. Ita probabilius, quia Christus divortium hac de causa permittendo non distinxit inter adulterium publicum et privatum. Plures tamen dicunt, non esse licitum divortium ob adulterium occultum; quia non licet adulteri famam prodere. Ita etiam privata auctoritate supradicta separatio fieri potest ob grave periculum animæ vel corpori imminens. Sed expedit in praxi, ut consilium viri prudentis, præsertim confessarii, petatur. Confessarius vero in hoc valde caute procedere debet. Caveat ne facilius credat uxorum adversus viros querelis; satagatque, ut eas compescat, et a divortio, in quantum fieri potest, avertat. Si propter adulterium alterutrius conjugis factum sit divortium *perpetuum* auctoritate publica, potest pars innocens statum mutare, v. gr. ingredi Religionem, suscipere sacros Ordines; imo quamvis statum non mutet, non tenetur ex justitia compartem, etiam emendatam revocare, quia hæc per sententiam judicis omni suo jure, et quidem in perpetuum

privata est. Diximus: *ex justitia*; nam teneri potest ex charitate, v. gr. ad evitandam incontinentiam, ad rectam prolium educationem procurandam, etc. — An vero, facta juridica separatione ob adulterium, conjux innocens teneatur redire ad compartem revocantem, si ipse postea lapsus fuerit, non consentiunt Theol. inter se. Sententia negans probabilior videtur; quia primus adulter per iudicis sententiam jam omnino spoliatus fuit, ait S. Alph., n. 967, omni jure erga innocentem. — Attamen debere iudicem *secundum æquitatem juris* eum cogere ad redeundum tenet S. Thom., in IV, dist. 35, q. 1, a. 6 ad 4.

Præterea si *juridica* separatio non fuit, sed *privata* tantum, tenetur redire ad compartem revocantem; cum paria crimina compensatione mutua tollantur. Lib. V *Decretal.*, tit. XVI, c. vii; Genicot, n. 756. Et hoc dicunt *Casus Romæ ad S. Apollinar.*, p. 361, esse intelligendum probabilius etiam pro casu juridicæ separationis. Si vero propter alias causas supra memoratas instituat divortium *ad tempus*, v. gr. ad annum aut plures annos, neutra pars, altera invita, statum mutare potest, sed rursum cohabitare tenentur conjuges, ut primum tempus divortio præfixum elapsum est, si causa illius sublata est; si autem sublata non sit, ad episcopum recurrendum est.

Causas matrimoniales dirimere pertinet ad iudicem ecclesiasticum. Patet ex Trid., Sess. XXIV, can. 12: « Si quis dixerit causas matrimoniales non spectare ad iudices ecclesiasticos, *A. S.* ». Si tamen simul etiam involvatur temporale, de hoc cognoscit iudex civilis. — Cf. S. Thom., *Suppl.*, q. XLII, q. LIX, q. LXII, q. LXVII; IV, dist. 34, q. 1.

DISPUTATIO SEXTA

De sacramenti Matrimonii Materia et Forma.

Theologi catholici omni tempore docuerunt consensum contrahentium esse materiam sacramenti Matrimonii; sed a tempore Melchioris Cani multi propugnarunt formam reponendam esse in benedictione seu verbis a sacerdote prolatis.

Quidam neoterici, ut contractum matrimonialem auctoritati ecclesiasticæ eripiant, contendunt materiam et formam Matrimonii in ipso contractu non consistere, sed in aliquo speciali ritu a Christo instituto cum virtute producendi gratiam. Ita Le Ridaut, Maultrot, Agier, Tabarand. — Vide Carrière, n. 95.

Sit itaque seq.

PROP. — *Contractus seu consensus partium est materia proxima et forma sacramenti Matrimonii.*

Prob. 1° *Ex Scriptura.* — Namque, ex statutis in prim. disp., S. Paulus dicit Matrimonium, id est, contractum Matrimonii, esse sacramentum Novæ Legis seu signum per se efficax gratiæ: atqui signum quo nititur sacramentum Novæ Legis, est materia et forma, ex dictis in tract. *de sacram. in genere*; ergo contractus seu consensus partium est materia proxima et forma sacramenti Matrimonii.

Prob. 2° *Ex Traditione.* — Etenim Innoc. III post Nicolaum I, c. xxii, xxv, xxxi, tit. I, lib. IV *Decret.*, dicit: « Sufficiat solus secundum leges consensus eorum (sponsorum); Matrimonium solo consensu contrahitur »; porro, ex dictis et ex dicendis, Matrimonium inter christianos dari non potest, quin uno et eodem tempore sit sacramentum; ergo materia et forma hujus sacramenti in ipso contractu tota consistit. Similiter, ex decreto Eugenii IV ad Armenos, « causa efficiens Matrimonii est mutuus consensus regulariter per verba de præsentibus expressus ». Juxta omnes, S. Pontifex in præfatis verbis loquitur de Matrimonio in ratione sacramenti. Unde sic: causa efficiens sacramenti Novæ Legis est illius materia et forma; utraque enim posita, eo ipso existit signum gratiæ productivum: atqui, ex laudato decreto, causa efficiens sacramenti Matrimonii est mutuus partium consensus; ergo talis consensus est materia et forma sacramenti Matrimonii.

Sed etiam, ex dicendis seq. disp., certum est ipsos contrahentes esse sacramenti Matrimonii ministros; atqui contrahentes ad matrimonium ineundum nihil aliud præstant, nec conferunt, quam mutuum consensum; ergo talis consensus est sacramenti Matrimonii constitutivus, seu ejusdem materia et forma.

Prob. 3° *Ex Ratione.* — In quolibet contractu traditio rei est pars determinabilis, acceptatio vero pars determinans. Atqui materia est pars determinabilis, forma est pars determinans. Ergo in contractu matrimonii consensus quatenus est traditio corporis est materia, et quatenus est acceptatio est forma.

Diximus, *proxima materia*; quia ipsa corpora seu jus in corpora sponsorum, in contractu matrimonii invicem tradenda in ordine ad generationem, habetur ut materia *remota*. Hanc nostram opinionem defendunt Dom. Sotus, in IV, d. 25, q. ii, a. 3; Bellarminus, *de Matrim.*, c. vi; Suarez, *de Sacram. in gen.*, disp. 2, sect. 1; Tanner, *de Matrim.*, disp. 8, q. ii, n. 37; Sanchez, *l. c.*, n. 6, et fere omnes recentiores. —

Cf. S. Thom., IV, d. 26, q. II, a. 1 ad 1; d. 28, q. 1, a. 3; *Suppl.*, q. XLIV, a. 1; q. XLV, a. 1, 2; q. XLVIII, a. 1; S. Alph., n. 880 seqq.; Scotum, IV, dist. 26, n. 17.

DISPUTATIO SEPTIMA

De sacramenti Matrimonii Ministro et Subjecto.

Alii cum Cano censent, solos sacerdotes esse ministros sacramenti Matrimonii. Quod dicunt conformius et Patrum et Conciliorum doctrinæ, quæ tradit benedictione sacerdotis matrimonium *sanctificari, conciliari, obsignari*. Adde: Apostolus appellat sacerdotes *Dispensatores mysteriorum Dei*, id est sacramentorum. Præterea Tridentinum hanc formam a parcho usurpandam assignat: *Ego vos in matrimonium conjungo*; quæ verba vanum haberent sensum, si parochus non esset hujus sacramenti minister.

Sed sententia quæ antiquitate et universalitate præstat, et ita in Scholis ante Tridentinum dominabatur, ut, teste Benedicto XIV, ad fidem pertinere crederetur; quamque sequuntur præstantissimi Canonistæ et Theologi cum Bellarmino, Barbosa, Billuart, Fagnanus, Sotus, Suarez, etc., docet veritatem propositam in seq.

PROP. — *Ipsi contrahentes sunt Ministri sacramenti Matrimonii.*

Prob. 1º Ex Traditione. — Etenim ex Conc. Trid., n. 18, *vera et rata* fuerunt matrimonia *clandestina*, seu absque præsentia sacerdotis inita, quamdiu ea Ecclesia irrita non fecit, scilicet, per impedimentum clandestinitatis. At matrimonium inter fideles non est ratum et verum, nisi quatenus est sacramentum, ut definivit Innocentius III. Adde declarationem Pii IX, ex qua constat matrimonium inter fideles nunquam existere posse absque sacramento. Porro si matrimonia etiam sine sacerdote celebrata, sunt vera sacramenta, nec sacerdos nec parochus est illorum minister. Hoc argumentum valde exaltat Benedict. XIV; et sententiam nostram communiorem magisque receptam dicit.

Insuper Eugenius IV, in decreto ad Armenos, docet *causam efficientem* Matrimonii esse *mutuum consensum* per verba de præsentia expressum: atqui causa efficiens alicujus sacramenti est minister, qui formam materiæ applicat; ergo ipsi contrahentes, cum per consensum sint causa efficiens Matrimonii, sunt eo ipso ejusdem

ministri. Revera, Eugenius, licet doctrinam sacramentorum exponere intenderit, nihil aliud dicit de Matrimonii ministro et forma.

Prob. 2° Ex Ratione Theol. — Minister sacramenti Matrimonii idem debet esse ac ille, qui conficit Matrimonii contractum, cum sacramentum Matrimonii nihil aliud sit, quam contractus matrimonialis inter christianos validus, ad sacramenti dignitatem a Christo evectus: atqui soli contrahentes conficiunt contractum per mutuam traditionem et acceptionem consensus; ergo soli contrahentes sunt ministri sacramenti Matrimonii.

Revera, omnino decuit, ut jam alibi notatum est, sacramentum, quo firmatur et sanctificatur conjugalitatis societas, in qua civilis, imo et ecclesiastica stant et fundantur, omnibus baptizatis obvium esse; et christianos conjuges nullo spatii intervallo, nulla sacerdotum penuria, nulla rerum publicarum et ecclesiasticarum perturbatione tanto bono privandos. Sed Ecclesia, ex auctoritate sibi a Christo concessa, providit per clandestinitatis impedimentum et benedictionis nuptialis præceptum, ut temerariæ impedirentur conjunctiones, atque semper sacramento debitus honor haberetur, et omnium oculis pateret spiritualis illa significatio christiani conjugii, unde sacramenti dignitatem accepit. — Cf. S. Thom., *Suppl.*, q. XLV, a. 5; IV *Sent.*, dist. 28, q. v; S. Alph., n. 880 seqq.; Scotum, *cit.*, n. 15; Cretoni, *Adnot. ad Gury*, t. II, n. 222; Martène, *Antiq. Eccl. ritus*, lib. IX, a. 2, n. 2; Klee, *Storia dei dogmi*, t. II.

Subjecti autem sacramenti Matrimonii sunt duæ personæ baptizatae, nempe vir et mulier nullo impedimento naturali, divino aut canonico laborantes. Non baptizatis autem, ait S. Thomas, *Suppl.*, q. LIX, a. 2, non competit Matrimonium in quantum est sacramentum; competit tamen eis in officium naturæ. Vide alia plura de subjecto Matrimonii in seqq. disp. ubi de impedimentis.

DISPUTATIO OCTAVA

De Impedimentis Impedientibus.

Impedimentum matrimonii generatim dicitur illud omne, quod aliquo modo obstat, ne matrimonium contrahatur.

Duplici modo autem obstare potest matrimonio, scilicet, ratione *liceitatis*, vel ratione *validitatis*: si prius, impedimentum non invalidum quidem reddit matrimonium, sed tantummodo *illicitum*, atque

ideo illud obstaculum dicitur mere *prohibens*; si posterius, impedimentum reddit matrimonium non solum illicitum, sed etiam *invalidum*, atque ideo illud obstaculum dicitur *dirimens*. Hic dicendum habemus de impedimentis ratione liceitatis, et in subsequentibus disputationibus sermo erit de impedimentis ratione validitatis.

Ex pluribus, quæ olim viguerunt prohibentia impedimenta, quatuor dumtaxat hodie supersunt, scilicet:

Ecclesiæ velitum, tempus, sponsalia, votum.

De singulis pauca dicemus totidem numeris:

1° Per *Ecclesiæ velitum* hic intelligitur prohibitio Ecclesiæ, quæ quidem alia *generalis* est, nempe jure generali statuta, ut si fuerint omissæ sine causa proclamationes; si catholicus velit hæreticam ducere personam. Alia *particularis*, quæ respicit matrimonium hic et nunc contrahendum, ut si adsit impedimenti dirimentis suspicio; si unus sponsorum sit ligatus aliis sponsalibus; si ex conjugio exurgat vehemens timor gravis mali, puta scandali, rixarum. — Cf. Perez, disp. 42, sect. 1, n. 7.

2° Per *tempus feriatum* seu *sacratum* intelligitur illud, quod currit ab Adventu usque ad Epiphaniam; item a die Cinerum usque ad Octavam Paschæ inclusive. Quo tempore tamen solum prohibetur matrimonium solemniter celebrandum, id est cum solemnibus benedictione vel etiam traductione sponsæ in domum sponsi vel cum aliis vanæ lætitiæ signis, velut inconvenientibus hoc sacro tempore. Unde, prætermisissis hujusmodi solemnitatibus, præsertim in casu necessitatis, sine peccato posset parochus assistere matrimonio in aliquo loco vel domo privata; quia Trid., n. 10, solum dicit: « Antiquas solemnium nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus observari, sancta Synodus præcipit ». — Cf. Sanchez, *de Matr.*, lib. VII, disp. 7.

3° *Sponsalia*, ubi valide cum una persona inita sunt, nec legitime dissoluta, ipso naturali jure impediunt matrimonium cum quacunque alia persona contrahendum; si tamen ineatur, validum erit, quatenus nempe res uni promissa, alteri non licite quidem, sed tamen potest valide dari. Excipitur casus, quo posterior persona priorem in primo consanguinitatis gradu contingerit; tunc prorsus irritum foret attentatum cum ea matrimonium, ob impedimentum dirimens *publicæ honestatis*, de quo postea. Recole dicta in prim. disp. hujus tract. — Cf. Reiffenstuel, *Theol. mor.*, tr. XIV, dist. 14.

4° *Votum* matrimonium impediens quadruplex distinguitur, nempe: *votum castitatis*; *votum non nubendi*; *votum ingrediendi Religionem*; *votum Ordines sacros suscipiendi*.

Votum castitatis. — Qui tale votum emisit, peccat graviter

matrimonium iniens cum intentione illud consummandi, quia votum infringit. — Peccat etiam graviter, seclusa hac intentione, quia exponit se periculo vel votum vel jus alterius conjugis violandi. — Contracto matrimonio, nec petere nec reddere potest debitum, *labente primo bimestre*, quia ex privilegio divino conjuges hoc tempore ab obligatione conjugalisi debiti eximuntur. Elapso autem hoc tempore, potest quidem debitum reddere, et alterius juri satisfacere, non tamen petere sine dispensatione a voto, aut sine suspensione seu indirecta voti irritatione ab altero conjugue facta. — Debet omnino abstinere, si alter consentiat, vel jus petendi amiserit, v. gr. ob adulterium vel incestum. Quod si ægre abstinere potest, dispensationem quamprimum postulare aut prædictam irritationem ab alio conjugue quærere debet. — Si alter conjux moriatur, ad novas nuptias convolare nequit, nisi dispensationem a voto suo etiam ad hunc effectum impetraverit. Croix, lib. III, n. 564.

Votum non nubendi, seu votum virginitalis. — Qui, voto isto emissio, matrimonium contrahit, graviter peccat, ut manifestum est. — Contracto matrimonio, reddere atque etiam petere potest debitum, quia jam impossibilis facta est voti observatio. — Ob eandem rationem, mortuo conjugue, novum matrimonium saltem probabiliter contrahere potest. — In praxi dubium est quandoque, an quis *virginitatem* seu *cælibatum*, vel potius *castitatem* voverit. Interrogandus erit pœnitens, utrum intentione se ab *oneribus* matrimonii liberandi sanctiusque Deo serviendi ductus fuerit, an *unice amore et affectu puritatis*; in primo casu *cælibatum* et *virginitatem*, in secundo autem vere *castitatem* vovisse censendus est. Croix, n. 357.

Votum ingrediendi Religionem. — Qui tale votum emisit, peccat graviter matrimonium ineundo, tum quia alterum decipit, tum quia se exponit periculo votum violandi. — Ante matrimonii consummationem tenetur Religionem ingredi; ideoque mortaliter peccat, quando prima vice sive petendo sive reddendo debitum, matrimonium consummat; quia votum adimplere debet, quando potest. Illud autem adimplere potest non consummando matrimonium *in primo bimestri*, cum tunc ex privilegio divino possit quilibet Religionem ingredi, et altera pars, conjugue solemniter profitente, a vinculo matrimonii liberetur. — Post consummatum matrimonium potest petere et reddere debitum, quia executio voti facta est impossibilis, et petitio actus conjugalisi non est contra ipsius votum, cum non voverit *castitatem*, sed *Religionem*. — Etiam consummato matrimonio, per se tenetur Religionem ingredi, quoties illæso compartis jure id potest, v. gr. si alter consentiat, vel jus petendi debitum amittat in perpetuum, aut si

matrimonium per mortem solvatur; quia obligatio voti semper subsistit. In praxi autem in hisce casibus *magis expedit*, ut ad dispensationem recurratur. *Magis expedit*; nam in praxi circumstantiæ ratione ætatis, prolis forte ex matrimonio susceptæ, status fortunarum, habilitatis quoque ad munia religiosa ita sunt immutatæ, ut propter materiæ mutationem voti obligatio fere per se cesset, nec opus sit dispensatione.

Votum suscipiendi Ordines. — Qui votum illud emisit, peccat graviter matrimonium ineundo, ut in comperto est. — Tenetur Ordines suscipere, si possit, v. gr. si obtineat consensum alterius. — Juxta plures tenetur Religionem ingredi ante matrimonii consummationem, etiam invito altero, ut votum adimplere possit. Sed alii probabilius hoc negant. — Inito matrimonio, potest illud consummare, si votum amplius adimplere nequeat. — Mortua uxore, vel separatione legitima facta, tenetur sacros Ordines suscipere, nisi dispensetur. Votum enim non cessat. S. Thom., *Suppl.*, q. LIII. — Cf. Scotum, IV, dist. 33; Herincx, p. IV, tr. V, disp. 6; Sanchez, *cit.*, lib. IX, disp. 33.

In impedimentis impediētibz nemo *dispensare* potest, præter Summum Pontificem et ex justa causa, ab impedimento ex validis sponsalibus orto, cum hac in re de stricto justitiæ debito agatur, quod nullus præter supremum Principem auferre potest. Idem dicendum de necessitate consensus parentum, quæ a jure naturali repetenda est; hæc tamen naturaliter cessat, si parentes injuste dissentiant. — Episcopi seu ordinarii animarum Pastores, jurisdictione plena in foro externo gaudentes, *dispensare possunt* in obligatione bannorum; quoad contractum per tempus feriatum, ubi consuetudo hunc quoque interdicat; in voto castitatis temporaneæ, et virginitatis seu non nubendi. Sed *dispensare nequeunt* in voto Religionis vel etiam perpetuæ et integræ castitatis, utpote specialiter reservatis S. Pontifici; bene vero in casu urgentissimæ necessitatis, ubi mora non patitur recursum ad Papam. — Confessarii Mendicantium (et qui horum privilegiis gaudent) ex suis privilegiis dispensare valent mere pro foro interno in voto virginitatis, seu non nubendi; nam eandem habent potestatem dispensandi a votis in foro interno, quæ competit episcopis, jure ordinario, secundum communem DD. sententiam. — Cf. S. Alph., n. 987, 1119, 1128; Herincx, p. III, tr. IV, disp. 4; Quintanadvenas, tr. IX, singular. 2, n. 6 seqq.; Sanchez, *cit.*, lib. I, d. 61.

DISPUTATIO NONA

De Impedimentis Dirimentibus, ac imprimis de Errore.

Impedimentum dirimens illud est quod, si præcesserit, obstat validitati contractus matrimonii: si vero supervenerit matrimonio jam legitime contracto, hujus usum reddit illicitum, sed ipsum matrimonii vinculum nihilominus non solvit.

Hic agitur præsertim de natura impedimenti quod præcedit matrimonium, cujus ideo validitati obstat.

Impedimenta dirimentia in leges inhabilitantes et irritantes reincident. Quare regulariter nec ignorantia, nec vis, nec metus etiam mortis ab eis incurrendis excusat. Quod communissime ac verius dicendum etsi agatur de illis impedimentis, quæ videntur habere naturam pænæ, ut est impedimentum criminis; nam nonnisi secundario rationem pænæ habent; sed primario et principaliter habent rationem vinculi, quatenus inhabilitant ad contrahendum.

Impedimenta dirimentia omnia vel jure naturali, vel jure divino, vel jure canonico constant. Neque ea episcopi, teste Clericato, *de Matr.*, decis. 18, n. 23, constituere possunt, sed solum Romanus Pontifex. Impedimenta a christianis Principibus introducta neque sunt dirimentia, neque proprie impedientia, et ideo in conscientia non obligant, nisi mere *per accidens*, ex damno, eis non servatis, obventuro. — Impedimenta juris naturalis et divini omnes obligant, etiam *infideles*. Impedimenta juris canonici obligant tantum christianos, nempe *catholicos* et *hæreticos*, et sic S. Sedes matrimonia *mixta* catholicorum et *acatholicorum* permittens, si quod adsit impedimentum dirimens, illud prius dispensat. Ac si matrimonium ineatur a fidei cum infidei, impedimentum ecclesiastici juris infidelem certe directe non afficit; afficit tamen directe fidelem, et quia matrimonium contractus est, et contractus inter duos est, et non potest ex una parte esse invalidum, validum ex altera, indirecte impedimentum infidelem etiam afficit, ut videre est in impedimento *disparitatis cultus*, *criminis*, etc.

Ecclesiam proprio et nativo jure habere potestatem constituendi impedimenta dirimentia de fide est contra Waldenses, Lutheranos, Calvinianos, Jansenianos, quibus subscripserunt moderni legulei. Matrimonium sane est, uti diximus et probavimus in disp. quarta, verum Novæ Legis sacramentum; ergo omnia quæ illud respiciunt

ad societatem pertinere debent cui Christus spiritualia commisit, id est Ecclesiæ suæ sanctæ. Hinc Trid., Sess. XXIV, can. 4, definivit: « Si quis dixerit Ecclesiam non posse aut non potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia; vel in iis constituendis errasse, A. S. ». Alia innumera argumenta brevitatis causa relinquimus. — Cf. S. Thomam, *Suppl.*, q. L, et q. LIV, a. 4; *Contra Gentes*, lib. III, c. cxxv; IV, d. 42, q. xi; S. Alph., *loc. cit.*, S. Bonavent., IV, dist. 42, a. 2, q. ii; Bonomelli, *Summa totius Theologiæ Dogmaticæ*; Gury-Ferreres, vol. II, a. 2, n. 785 seqq.; Croix, lib. VI, p. III, n. 525; Lugo, *Resp. Mor.*, lib. I, d. 45, n. 4; Nardi, *Elementi di diritto ecclesiastico*; Sanchez, lib. VII, d. 5, d. 78, n. 3; Saracco, *Spicilegium theologicum*.

Impedimenta dirimentia quatuordecim numerantur, quæ memoriæ juvandæ causa, his versibus exprimuntur:

*Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Si sis affinis, si clandestinus et impos,
Si mulier sit rapta, loco nec reddita tuto.
Hæc socianda velant connubia, facta retractant.*

De singulis necessaria tantum dicemus, ac imprimis de errore.

Error versari potest circa personam; dum quis nempe putans se contrahere cum determinata aliqua persona, reipsa cum alia contrahit; circa ejus qualitates, dum v. gr. putatur nobilis, quæ est plebeja; circa fortunam, dum dives existimatur, quæ reapse pauper est; error quoque versari potest circa conditionem servilem; sed de hac re in sequenti impedimento.

Error circa personam *substantialis* vocatur, siquidem persona est primum et essentiale objectum contractus matrimonialis; error autem circa qualitatem aut fortunam *accidentalis* dicitur.

Error *substantialis*, seu circa personam, dirimit matrimonium ipso jure naturæ; personæ enim contrahentium sunt ipsum substantiale objectum matrimonii. Id tenet, etiamsi error sit concomitans, vincibilis et crassissimus; adest semper error circa substantiam. Hinc matrimonium Jacob cum Lia fuit nullum; quia ipse putabat eam esse Rachelem: quare, nonnisi accedente postea consensu, validum evasit.

Error *accidentalis*, seu circa qualitates, etc. non irritat matrimonium; nam non afficit essentiam seu objectum contractus; cum objectum sit persona, non ejus qualitas vel fortuna. Et hoc currit juxta communem ac veriore sententiam cum D. Thoma, etiamsi error dederit causam contractui: nam adhuc habemus voluntarium

simpliciter circa substantiam, quæ est persona. Excipe, nisi fortuna vel qualitas personæ directe et principaliter intendatur, ut notat idem D. Thom., *Suppl.*, q. LI, a. 2; nam tunc error qualitatis in substantiam redundaret. — Cf. S. Thom., *l. c.*; S. Alph., n. 1013; Buceroni, vol. II, n. 1022.

DISPUTATIO DECIMA

De Impedimentis Conditionis et Voti.

Conditionis nomine hic intelligitur servitus stricte dicta, qua quis in alterius potestate ita existit, ut ab eo, tamquam res sua alteri vendi ac locari possit, atque operibus quibuscumque servilibus applicari. Si igitur persona liberæ conditionis contrahat cum alia, quæ serva est, seu mancipium, sed *cujus servitutem ignorat*, matrimonium irritum est ac nullum.

Fundatur hoc impedimentum in magna illa inæqualitate, adeoque in injuria quæ fit comparti liberæ ignorant; estque ab Ecclesia constitutum, jure gentium quasi præeunte et ipsa æquitate naturali quodammodo dictante, aut saltem suadente; atque probatur ex lib. IV *Decret.*, tit. XX, c. iv.

Ex dictis patet, hoc impedimentum non tam oriri ex ipsa conditione servili, quam ex ejus ignorantia: unde valet matrimonium, si persona libera contrahens dictam conditionem servilem in comparte non ignoret, cum tunc libere consentiat in illam inæqualitatem. Item valet matrimonium, si persona serva ducat aliam servam, putans esse liberam.

Hoc impedimentum locum non habet amplius in Europa et America Latina, ubi servitus penitus extincta est. — Cf. S. Thom., *Suppl.*, q. LI; S. Alph., n. 1017; *CC. CC. Argent.*, a. 1539.

Tertium impedimentum dirimens est *votum solemne* castitatis per professionem factam in religione approbata, vel per susceptionem ordinis sacri, ex Conc. Lateran. I et II atque ex Trid., Sess. XXIV, can. 9: « Si quis dixerit, Clericos in sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares castitatem solemniter professos posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante lege ecclesiastica, vel voto, anathema sit ». Imo contra clericos in Sacris et regulares ac moniales post votum solemne castitatis matrimonium contrahere præsumentes; nec non contra omnes qui cum aliqua ex prædictis personis matrimonium contrahere præsumunt, lata est excommuni-

catio ipso facto Ordinariis reservata ex Constit. *Apostolicæ Sedis*, sicut diximus in tract. *de Censuris*.

Dictum est *votum solemne*; quia votum simplex emissum in aliis religiosis congregationibus, est tantum impedimentum impediens, ex Cœlestino III. Excipe: *a*) *Votum simplex castitatis*, quod emittere debet uxor, quæ consentiat virum sacro Ordine initiari; viro e vivis erepto, mulier nequit ratione illius voti alio matrimonio valide copulari, ut ex jure communius et valde probabilius docent. — *b*) *Votum simplex castitatis in Societate Jesu* emissum post biennium novitiatus, quod dirimit matrimonium ex Bulla Gregorii XIII *Ascendente Domino*, nisi Generalis dispenset. — Cf. S. Thom., *Suppl.*, q. LIII; S. Alph., lib. III, n. 256.

DISPUTATIO UNDECIMA

De Impedimento Cognationis.

Cognatio, quæ matrimonium dirimit, triplex est, *carnalis* seu *naturalis*, quæ consanguinitas dicitur, *spiritualis* et *legalis*.

Porro cognatio *carnalis*, seu *consanguinitas*, est propinquitas personarum ab eodem stipite descendentium.

In consanguinitate tria sunt distinguenda, scilicet: *stipes* seu persona ex qua aliæ ducunt originem; *gradus* seu mensura distantie unius personæ ab altera; *linea* seu series personarum ab eodem stipite descendentium.

Linea duplex est: alia *recta*, et alia *collateralis* seu *transversalis*. Prior est series personarum, quarum *aliæ ab aliis descendunt*, vel *immediate*, ut filii a parentibus, vel *mediate*, ut nepotes ab avis, vel a proavis, etc. Posterior vero est series personarum, quæ licet stipitem communem habeant, aliæ tamen ab aliis non descendunt, ut sunt fratres, consobrini, etc.

Linea collateralis est *æqualis*, vel *inæqualis*, prout consanguinei æqualiter vel inæqualiter a communi stipite distant.

Ad cognoscendos gradus consanguinitatis hæ sunt regulæ:

Reg. prima. — In linea recta tot sunt gradus, quot sunt generationes. Sic filius, vel filia uno gradu a patre distat, nepos vel neptis duobus gradibus, etc.

Reg. secunda. — In linea collateralis, si personæ æqualiter distant a communi stipite, tunc tot gradibus inter se distant, quot gradibus, seu generationibus distant a communi illo stipite. Sic frater et soror sunt inter se in primo gradu, filii fratrum in secundo gradu, etc.

Reg. tertia. — Si vero personæ inæqualiter distant a communi stipite, in eo sunt gradu inter se, quo remotior distant a stipite. Sic frater est in secundo gradu cum filia fratris sui.

Ad gradus juxta *jus civile* computandos, desumitur numerus seu summa omnium personarum in qualibet linea, stipite dempto. Proinde in *linea recta*, eodem modo computantur ac gradus canonici; in *linea collateralis æquali*, gradus canonici duplicantur; in *linea collateralis inæquali*, duplicatur linea minor et additur excessus majoris.

Consanguinitas in *linea recta* matrimonium dirimit *indefinite*, saltem ex jure ecclesiastico, ut constat ex responso Nicolai I ad Bulgaros, in quo dicitur: « Nuptiæ contrahi non possunt inter patrem et filiam, vel avum et neptem, matrem et filium, aviam et nepotem, et usque ad *infinitum* »; Labbé, t. VIII, col. 530.

In *linea autem collateralis* consanguinitas est impedimentum dirimens usque ad *quartum gradum inclusive*, ex cap. I, VIII, tit. XIV, IV *Decretal.* Hoc statutum est: a) ut matrimonia propter bonum commune ad extraneos extenderentur; — b) propter reverentiam, quæ debetur sanguine junctis; — c) ne consanguinei ob spem matrimonii minus caste simul cohabitarent; — d) ne sanguis magis ac magis debilitetur, ejusque vitia, si qua sint, efficacius aggravata proli transfundantur, uti luctuosa comprobatur experientia.

Nota. — *Indi et nigritæ* in America Latina intra tertium et quartum, tam *consanguinitatis* quam *affinitatis* gradum, matrimonium contrahere possunt. Leo XIII, Const. *Trans Oceanum*, n. X.

Conveniunt omnes Theologi, consanguinitatem in *primo gradu lineæ rectæ* dirimere matrimonium *jure naturali*; horret enim natura, etiam apud barbaros, filiam patri conjugem, aut matrem filio. Præterea multi Theologi docent jure naturali consanguinitatem dirimere matrimonium, in secundo etiam gradu lineæ rectæ. Imo alii illud extendunt etiam ad ulteriorem lineæ rectæ gradum; ita ut Adamus, si adhuc viveret, nullam posset, inquit, habere mulierem pro uxore. Quidquid sit, certum est nullam dari dispensationem, nec unquam datam fuisse in *linea recta*.

Quod spectat ad consanguinitatem in *linea collateralis*, multi Theologi asserunt irritum esse *jure naturali secundario* matrimonium inter consanguineos in *primo gradu lineæ collateralis*, scilicet, inter fratrem et sororem; et quidem certum est nullam fuisse datam dispensationem in hoc gradu, nisi inter primos Adami filios, ob necessitatem. — Cf. S. Thom., *Suppl.*, q. LIV, a. 3; De Angelis, lib. IV, tit. XIV, n. 2.

Quoad verò alios gradus lineæ collateralis, conveniunt omnes

Theologi dirimere matrimonium solo jure ecclesiastico; unde his potest dispensari.

Cognatio *spiritualis* est propinquitas personarum jure ecclesiastico introducta ratione Baptismi et Confirmationis. Hæc propinquitas juxta S. Thomam in eo fundatur, quod utrumque sacramentum sit spiritualis quædam generatio, seu nativitas, minus perfecta in Baptismo, quæ assimilatur nativitati in utero, dum infans adhuc debilis est ac fovendus; perfecta vero in Confirmatione, per quam, inquit S. Doctor, « homo roboratus exponitur in publicum ad confessionem nominis Christi, quæque comparatur nativitati ex utero ».

Cognatio hæc spiritualis vel matrimonium præcedit, vel illud jam legitime contractum subsequitur: in primo casu constituit impedimentum, quod dirimit matrimonium inter certas personas postea contrahendum.

Olim quidem ad plures hoc extendebatur; ast Conc. Tridentinum, Sess. XXIV, c. II, illud ita restrinxit, ut jam solus baptizans et susceptores ex una parte, singuli impedimentum contrahant cum prole baptizata ejusque parentibus ex altera parte. Similiter in Confirmatione.

In secundo autem casu, dum scilicet cognatio matrimonio jam legitime contracto supervenit, v. gr. dum quis propriam utriusque, vel compartis prolem baptizat, vel tenet, tunc quidem illa matrimonium non dirimit, utpote indissolubile, sed ejus legitimum usum impedit, saltem eatenus, ut qui hoc fecit, debitum conjugale exigere non possit; reddere tamen tenetur, si compars sit innocens. Excipitur casus necessitatis. Plura vide in sacram. Bapt. et Confirm.

Nota. — Numquam hactenus dispensatum fuerat in foro externo impedimentum cognationis spiritualis inter baptizantem et baptizatum. Recentissimis temporibus aliqua dispensatio concessa fuit, in circumstantiis valde extraordinariis. — Cf. *Collect. de P. F.*, n. 1490. — S. Off., 3 dec. 1902, declaravit eos, quibus in formulis conceditur facultas dispensandi super impedimento cognationis spiritualis, non posse dispensare inter baptizantem et baptizatum; sanavitque illa die Leo XIII *in radice* si quæ matrimonia contracta sint ex dispensatione vi earundem formularum concessa.

Cognatio *legalis* est propinquitas personarum ex adoptione proveniens. Legalis dicitur, quia tam ipsa adoptio, quam inde proveniens cognatio ex lege, jure scilicet romano, ortum habent. Adoptio autem est assumptio legitima personæ extraneæ in filium vel filiam per summi Principis rescriptum. Itaque leges romanæ turpe ac inhonestum reputantes, matrimonium inter eos iniri, qui etiam imagi-

naria ac ficta ista cognationis specie conjunguntur, irritas declararunt nuptias inter personas sequentes, a) scilicet inter adoptantem et adoptatum, hujusque descendentes usque ad quartum gradum inclusive, quasi in linea recta, per similitudinem ad cognationem carnalem; — b) inter adoptatum vel adoptatam et filios ac filias adoptantis quasi in linea collateralis; — c) inter adoptantem et uxorem adoptati ac vicissim inter adoptatum et uxorem adoptantis, quasi in linea recta per modum affinitatis. In primo et tertio casu impedimentum erat perpetuum, ita ut, etiam soluta adoptione, perseveraret. In secundo autem casu illud impedimentum tamdiu durabat, quamdiu adoptio.

Porro cognationem hanc legalem cum impedimento juxta leges civiles inde proveniente, recepit approbavitque Ecclesia, ut patet ex responso Nicolai I ad Consulta Bulgarorum; atque ex hac Ecclesiæ approbatione provenit, quod legalis cognatio matrimonium dirimat, ut contendit S. Thomas.

Sex autem modis ex Jure Romano solvitur adoptio: morte naturali adoptantis; — morte ejusdem civili; — ob nuptias incestuosas; — ob dignitatem, v. gr. episcopalem; — per sententiam; — per emancipationem.

Cum impedimentum hoc sit juris communis, solus Summus Pontifex potest dispensare. In linea recta et in affinitate legali difficillime dispensat et ex gravi causa. In linea transversali raro dispensatio petitur, siquidem emancipatione tollitur hoc impedimentum, et sic citra ullam dispensationem matrimonium adoptatus contrahere potest cum filia carnali adoptantis.

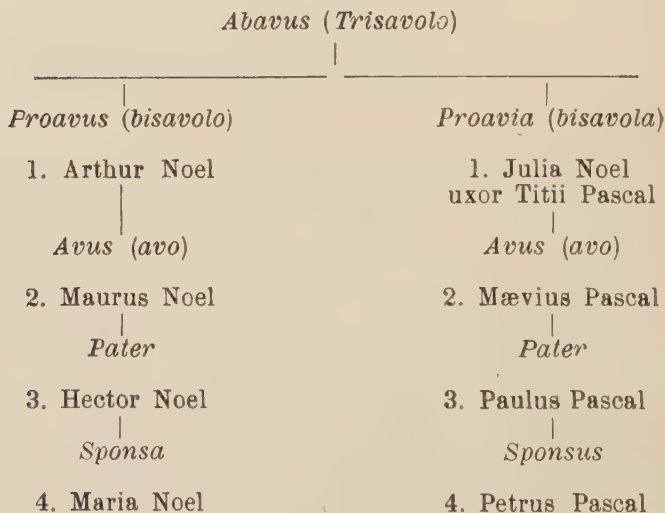
C. It., 213 etc.; *C. Gall.*, 353 etc.; *C. Austr.*, 181; *C. Hisp.*, a. 178 seq., adoptio fit interventu publici magistratus, aliisque servatis præscriptionibus legis. — Cf. S. Thom., *Supplem.*, q. LVII; IV, d. 42; S. Alph., n. 1027 seqq.; Buceroni, vol. II, n. 1009 seqq.; Del Vecchio, vol. II, n. 962 seqq.; Gury-Ferreres, vol. II, n. 799 seqq.

DE MATRIMONIO

SCHEMATA AD GRADUS CONSANGUINITATIS DIGNOSCENDOS

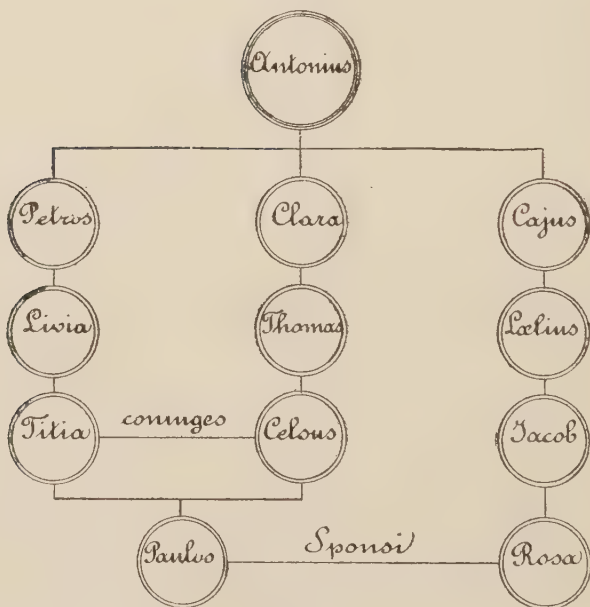
PRIOR METHODUS

In quo exemplo Petrus Pascal et Maria Noel sunt consanguinei in quarto gradu æquali.

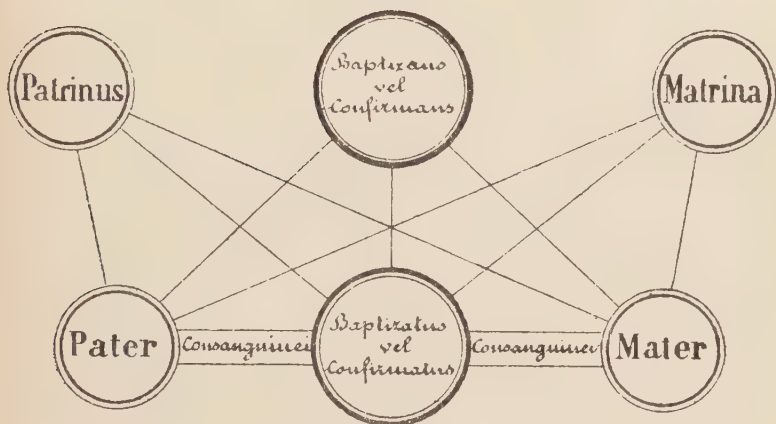
DUPLEX CONSANGUINITAS

EXEMPLUM

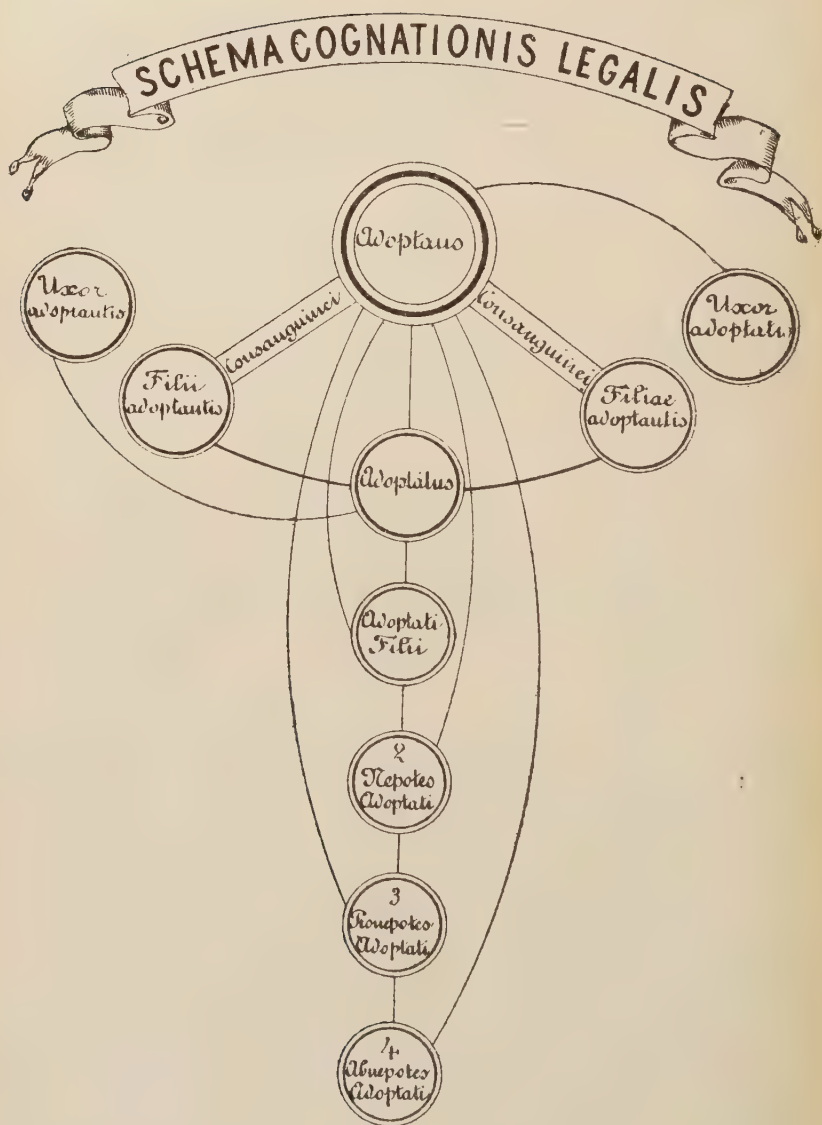
Paulus sponsus est bis ejusdem sanguinis cum sponsa, nempe a parte tam patris quam matris; et ideo sponsi sunt in duplici quarto consanguinitatis gradu. Vide Scavini, III, 890.

SCHEMA COGNATIONIS SPIRITUALIS

Nota : contrahentes cognationem spiritualem hisce claudicantibus versiculis exprimi solent (quod de *Baptismo* idem de *Confirmatione*).

Baptizans, Baptizatus, Baptizatique parentes.
 Levans, Levatus, Levatique parentes.

DISPUTATIO DECIMASECUNDA

De Impedimento Affinitatis.

Affinitas est propinquitas, quam aliqua persona contrahit cum consanguineis illius personæ, cum qua commercium carnale consummatum habuit.

Dicitur — a) *propinquitas quam contrahit persona*, id est, quædam conjunctio et attinentia, quam ipsa etiam naturalis ratio barbaros docuit oriri ex actu conjugali; constat enim ipsos paganos ratione matrimonii specialem quamdam amicitiam et necessitudinem habuisse cum consanguineis conjugis.

Dicitur — b) *quam contrahit cum consanguineis illius cum qua habuit commercium carnale*; quibus verbis ostenditur, quod ad affinitatem contrahendam nihil refert utrum hujusmodi commercium licitum sit, v. gr. in matrimonio, sive illicitum, v. gr. in fornicatione; sive sit voluntarium, aut violentum; cognitum, sive incognitum; in his enim omnibus casibus oritur affinitas. Unde non oritur affinitas ex matrimonio rato.

Dicitur — c) *contrahit cum consanguineis illius personæ*. Unde affinitas non oritur inter ipsas personas quæ commercium habent; neque inter personam quæ habuit hujusmodi commercium, et inter affines illius cum qua illud habuit: sed affinitas solum contrahitur *inter virum et consanguineas mulieris a se carnaliter cognitæ; — inter mulierem et consanguineos viri a quo cognita fuit.*

Unde sequitur licitum esse (ut frequenter videmus) quod duo fratres, vel pater et filius unius familiæ ducant duas sorores, vel matrem et filiam alterius familiæ. Similiter potest quis ducere successive duorum fratrum relictas viduas; in his enim et similibus casibus nulla est affinitas impediens matrimonium inter has personas, quia neuter habuit commercium cum consanguineo alterius, ut supponimus. Hinc axioma: *affinitas affinitatem non parit.*

Dicitur — d) *cum qua commercium carnale consummatum habuit*, ita ut adsit effusio seminis intra vas mulieris. Tunc enim sanguis unius dicitur sanguinem alterius tangere, ac vir et mulier fiunt una caro.

In affinitate distinguuntur gradus, sicut in consanguinitate, atque duplex est etiam linea, recta et collateralis. Hæc autem est regula apud omnes recepta ad computandos in qualibet linea affinitatis

gradus: Qui personam aliquam carnaliter cognovit, affinis est illius consanguineis, eodem gradu, quo persona cognita est illis consanguinea; revera cum affinitas sit quædam cognatio communicata, communicatur in gradu in quo est.

Unde patet posse simul concurrere plura affinitatis vincula, v. gr. si commercium habitum fuerit cum pluribus ejusdem personæ consanguineis, vel si utrinque fuerit commercium cum consanguineis compartis.

Itaque, in praxi, inquirendum est an vir commercium habuerit cum aliqua aut pluribus ex consanguineis mulieris quam ducere vult, vel e contra an mulier commercium habuerit cum aliquo aut pluribus ex consanguineis viri: si neutrum acciderit, nulla est affinitas.

Affinitas, quæ oritur ex copula licita, in linea *recta*, matrimonium irritat in quocumque affinitatis gradu, haud secus ac in consanguinitate; in linea autem *collaterali*, dirimit matrimonium intra quartum gradum inclusive, sicut ipsa consanguinitas; si vero ex copula illicita proveniat affinitas, hæc non invalidat matrimonium ultra secundum gradum.

Disputatur inter Theologos, quo jure, an ecclesiastico tantum, an etiam naturali affinitas in primo gradu lineæ rectæ, dum ex copula matrimoniali oritur, matrimonium dirimat? Hæc controversia parum ad praxim refert, cum constet, ut adnotat Bened. XIV, *de Synod. diocæs.*, lib. IX, c. XIII, quod Summi Pontifices pluries rogati a simili dispensatione danda semper abstinerint.

De aliis autem gradibus tum lineæ rectæ, tum collateralis satis convenit inter Doctores, nullum scilicet ex illis jure naturali matrimonium irritare. Quod etiam evidens fit ex praxi Ecclesiæ, quæ in illis gradibus frequenter dispensavit, atque etiam nunc dispensat. Idem dic, propter eandem rationem, de primo gradu lineæ rectæ, quando affinitas oritur ex copula illicita.

Datur etiam affinitas, quæ advenit matrimonio jam contracto per copulam incestuosam unius conjugis cum consanguinea vel consanguineo alterius intra secundum gradum, et non ultra, ut patet ex declaratione Gregorii XIII. Hæc non dirimit quidem matrimonium, utpote quod sola morte dissolvitur, sed conjugi nocenti adimit jus petendi debitum, donec dispensetur; reddere tamen innocenti, si illud petat, tenetur.

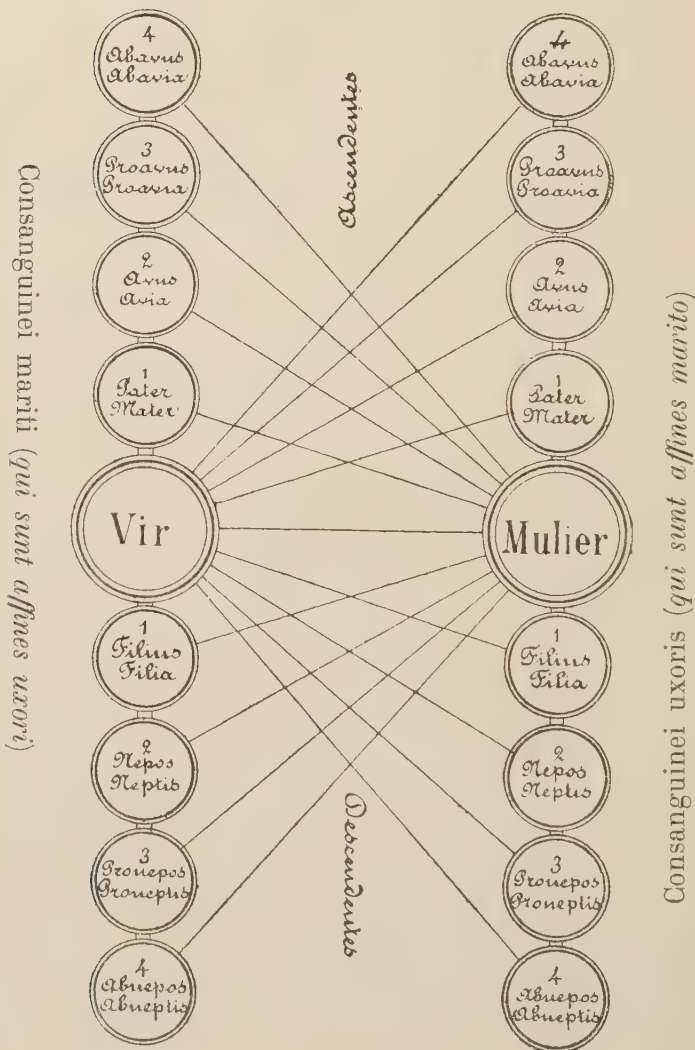
Præterea, cum hæc prohibitio statuatur per modum pœnæ, ab ea excusatur *vis* aut *metus gravis*, aut ignorantia sive *facti*, nempe consanguinitatis cum persona carnaliter cognita; sive *juris*, seu pro-

hibitionis debitum petendi. Reipsa hæc prohibitio plerumque ignoratur, et ideo raro incurritur.

C. It., 52; *C. Gall.*, 162; *C. Austr.*, 40, non videntur agnoscere aliam affinitatem, nisi ex matrimonio, unde sub ea et vinculum *publicæ honestatis* comprehenditur. Secus vero est ex *C. Hisp.*, 84, recte distinguente affinitatem *legitimam* a mere naturali; et sub illa *honestas publica* etiam comprehenditur.

Ab impedimento affinitatis, quæ advenit matrimonio jam contracto dispensare potest episcopus vi facultatum quinquennialium, necnon confessarius approbatus habens pagellam S. Pœnit. Insuper possunt etiam in hoc impedimento dispensare omnes confessarii regulares Mendicantes ab episcopo approbati et ad hoc munus a suis provincialibus deputati: hanc enim facultatem dispensandi Mendicantes a diversis SS. Pontificibus, non solum vivæ vocis oraculo (ut Lezana sibi persuadet), sed etiam per specialem Bullam Eugenii IV, et aliam quamdam declarationem Julii II obtinuerunt, prout, teste Sporer, *Theol. sacr.*, p. IV, n. 483, bene probat Sanchez, *cit.*, lib. VIII, disp. 16, n. 8; Reiffenstuel, *Decret.* lib. IV, append. § 12. — Cf. S. Thom., *Suppl.*, q. LV; IV, d. 41, q. 1, a. 1, q. IV; S. Alph., n. 1067 seqq.; Bucceroni, *cit.*, n. 1002 seqq.; Gury-Ferrerres, *l. c.*, n. 810 seqq.

AFFINITATIS SCHEMA

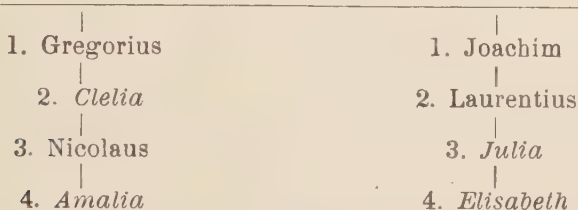
Nota.

Hoc schema refert consanguineos in linea recta ad quartum gradum. Lineas collaterales, nempe fratres, consobrinos, etc. facile adjicies.

AFFINITATIS EXEMPLA

I. — *Multiplicatio impedimentorum.* Silvius cupit nubere Cleliam, cujus tres consanguineas Amaliam, Elisabetham et Juliam cognoverat: primam extra figuram matrimonii, id est ex commercio fornicario; secundam in matrimonio valido; tertiam in matrimonio nullo. Porro conficiatur schema inter Cleliam et istius tres consanguineas:

Ludovicus, stipes

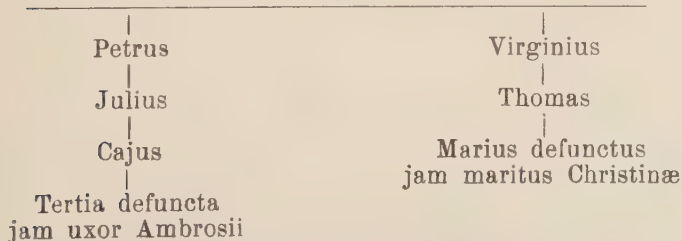

Hujusmodi schema dilucide ostendit: 1) Amaliam consanguineam esse Cleliæ in secundo gradu lineæ rectæ; 2) Juliam consanguineam esse ipsi Cleliæ in secundo et tertio gradibus lineæ transversæ inæqualis; 3) Elisabetham inter et Cleliam intercedere consanguinitatis vinculum in gradu secundo et quarto ejusdem lineæ obliquæ inæqualis. Quamobrem triplex affinitatis impedimentum obstat huic matrimonio.

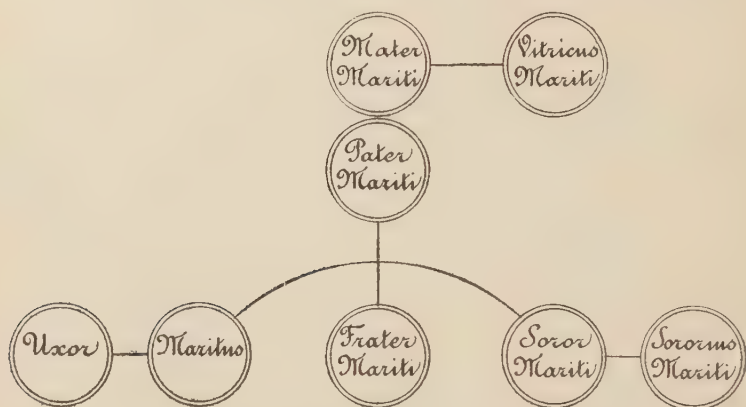
Huic triplici affinitati accedit *publica honestas* in eodem tertio gradu proveniens ex matrimonio rato invalido, quod cum Julia iniit, dum obstabat affinitas orta ex prioribus nuptiis cum Elisabetha.

II. — *Exemplum affinitatis, quæ non parit affinitatem:*

Andreas, stipes

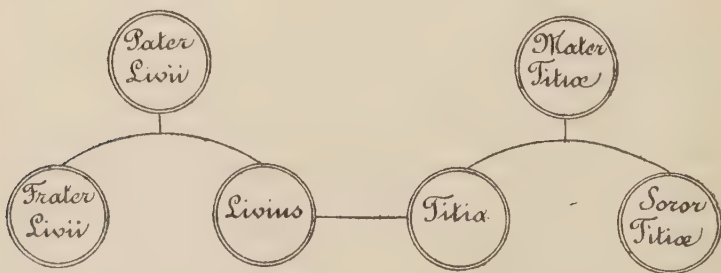

Nil vetat, quod Ambrosius viduus ducat Christinam item viduam, quia Ambrosius erat quidem affinis in quarto et tertio cum Mario, non autem cum ejus uxore Christina. Ratio est: affinitas non parit affinitatem, nempe affinitas cum marito non producit affinitatem cum illius uxore; hæc enim affinitas sublata est a Lateranense V.

III. — *Aliud exemplum quod affinitas non parit affinitatem:*

Affinitas nempe extenditur quidem ad consanguineos, {sed non ad affines. Si maritus, v. gr. haberet fratrem et matrem aut vitricum et sororium (*cognato*), ejus uxor esset quidem affinis cum patre et fratre, quia sunt mariti consanguinei; non vero vitrico et sororio, quia fiunt mariti affines ut in allato exemplo.

IV. — *Affinitas non egreditur copulatos*; nempe consanguinei mulieris cognatæ evadunt quidem affines cum viro consanguineo, sed non cum illius consanguineis et vicissim. Hinc duo fratres duas sorores, pater filiusque, matrem filiamque ducere possunt. *Exemplum.*

Livius duxit Titiam; ex hoc matrimonio mater et soror Titiae evadunt quidem affines cum Livio ipso, sed non cum ejus patre et fratre: unde nil vetat quominus pater Livii matrem Titiae, et frater Livii sororem Titiae ducere possint.

V. — *Exemplum duplicis affinitatis.* Titius cum Livia copulam habuit antequam cum ipsa matrimonium contraheret. Matrimonio inito, copulam habuit cum Julia et Theresia suæ uxoris sororibus. Uxore defuncta, vult matrimonium contrahere cum Caja prima sorore suæ uxoris defunctæ. *Ad tale conjugium non obstat affinitas exurgens ex copula fornicaria habita ante matrimonium cum conjugē defuncta:* ex declaratione S. Pœnitentiariæ 10 dec. 1874. Sed obstat affinitas ex incestu dupliciter contracta ex copula habita cum duabus sororibus defunctæ conjugis.

VI. — *Varii affinitatis gradus, et affinium nomina.* Vid. Scavini, III, 894.

In linea recta Titio vel Cleliæ sunt affines:

Ascendentes in 1° gradu.

Socer (suocero), nempe pater uxoris suæ.

Socrus (suocera), nempe mater uxoris.

Noverca (matrigna), nempe uxor patris sui.

Vitricus (padrigno), nempe maritus matris.

Ascendentes in 2° gradu.

Prosocer (socer magnus), avus mariti vel uxoris.

Prosocrus (socrus magna), avia mariti vel uxoris.

Descendentes in 1° gradu.

Gener (genero), idest maritus filiæ suæ.

Nurus (nuora), idest uxor filii sui.

Privignus (figliastro), filius uxoris suæ ex alio matrimonio.

Privigna (figliastra), filia uxoris ex alio matrimonio.

Descendentes in 2° gradu.

Progener, nempe gener filii vel filiæ.

Pronurus, uxor nepotis seu privigni vel privignæ filii.

In linea collateralis Titio affines sunt in gradu:

1. Fratria (cognata), uxor fratris sui.

2. Uxor filii fratris sui,

3. Uxor nepotis fratris sui,

4. Uxor pronepotis fratris sui.

pariterque

1. Glos seu fratria (cognata) soror uxoris suæ,

2. Filia ex sorore uxoris,

3. Neptis ex sorore uxoris,

4. Proneptis ex sorore uxoris.

In eadem linea collateralis obliqua Cleliæ sunt affines in gradu:

1. Sororius (cognato), maritus suæ sororis.

2. Maritus filiæ sororis,

3. Maritus neptis sororis,

4. Maritus proneptis sororis.

pariterque

1. Levir (cognato), fratres conjugis suis,

2. Filia ex fratre conjugis,

3. Neptis ex ipso fratre conjugis,

4. Proneptis ex fratre conjugis.

DISPUTATIO DECIMATERTIA

De Impedimento Publicæ Honestatis.

Publica honestas est propinquitās quædam, seu species affinitatis, orta ex sponsalibus, vel ex matrimonio rato tantum. Impedimentum, quod inde oritur, fundatur in eo, quod minime decens, seu honestum videatur, ut quis eam ducat, cum cujus consanguinea jam certam connexionem contraxit, sive per sponsalia, sive per matrimonium; per hoc enim mulier fit vera mariti uxor, etiam ante consummationem; et per sponsalia imperfecte saltem conjunguntur.

Ante Concilium Trid. hoc impedimentum oriebatur ex omnibus sponsalibus absolutis, etiam invalidis, modo invalida non forent ex defectu consensus.

Similiter oriebatur ex matrimonio rato tantum, etiam invalido, eodem modo ac dictum est de sponsalibus. In utroque autem casu impedimentum generatim extendebatur, ut consanguinitas et affinitas ex copula licita, usque ad quartum gradum inclusive.

Hanc disciplinam, quoad impedimentum ex sponsalibus ortum immutavit Trid., Sess. XXIV, cap. III; scilicet, illud restrinxit ad sola sponsalia valida et absoluta; statuit, ut primum gradum non excederet. Itaque hodie, suppositis sponsalibus validis et absolutis, impedimentum oritur tantum inter sponsum ac sororem, matrem et filiam sponsæ; et vicissim inter sponsam et fratrem, patrem ac filium sui sponsi.

Notandum insuper non desinere impedimentum, si sponsalia valida quæcumque de causa dissolvantur.

At nihil immutavit Tridentinum circa hoc impedimentum, quatenus ex matrimonio rato nascitur: igitur etiam hodie extenditur usque ad quartum gradum inclusive, et quidem ex matrimonio quoque invalido, modo invaliditas non se teneat ex parte consensus. — Cf. S. Alph., n. 1061 seqq.; Bucceroni, *cit.*, n. 1014; Gasparri, n. 719 seq.; Wernz, n. 453 seq.

Nota. — Raro admodum et non nisi urgeant graves causæ, conceditur dispensatio ab honestate publica ex matrimonio et lineæ rectæ. S. Off., 20 mart. 1893. — Vide *Casus Romæ ad S. Apollinar.*, 4 jan. 1904.

DISPUTATIO DECIMAQUARTA

De Impedimento Criminis.

Nomine criminis non hic intelligitur quodlibet crimen, sed conjugicidium, seu conjugis occisio, vel adulterium, vel utrumque simul, dummodo adsint quædam conditiones infra explicandæ.

Impedimentum hoc ab Ecclesia inductum fuit, ut adulteria, et iniquæ machinationes contra legitimos conjuges hoc saltem freno cohiberentur, dum scirent homines, se his criminibus maculatos ad matrimonium minime pervenire posse.

Jamvero diligenter expendendæ sunt conditiones, seu circumstantiæ necessariae, ut crimen sit impedimentum dirimens, sive crimen accipiat pro conjugicidio sine adulterio, vel pro adulterio sine conjugicidio, vel denique sumatur pro conjugicidio et adulterio simul. Hinc sit

I. — *De conjugicidio sine adulterio.* Tres conditiones requiruntur, ut ex hoc adsit impedimentum:

1° *Mutua inter complices conjugicidii conspiratio*; unde non sufficit ut conjux conjugem suum occidat, si persona, quacum matrimonium initurus est, hanc actionem ignoret, aut contradicat: immo quamvis post factum eam approbet, aut ratam habeat. S. Alph., n. 1033.

2° *Intentio matrimonii*; ita communiter. Finis enim legis est, ne intuitus matrimonii ad conjugicidium inducat. — Quidam cum Carrière, Lagedemon, Kugler requirunt intentionem ex utraque parte, et ideo utrique manifestatam, alioquin finis legis non verificaretur in utroque machinante. — Alii vero cum S. Alph., Collet, Labrunie, La Luzerne, Sanchez, Schmalzgrueber dicunt sufficere intentionem ex una parte tantum, quia sufficienter existit motivum legis, quando adest intentio ex una parte. Sed inter istos alii, uti S. Alph. et Pontius, exigunt ut illa intentio sit manifestata, ut subji-ciatur punitioni Ecclesiæ. Alii, uti Reiffenstuel, illud non exigunt, quia Ecclesia non punit præcise intentionem, sed occisionem factam tali intentione. In foro externo semper præsumitur illa intentio, quando fit conspiratio, et postea matrimonium initur. — Cf. Bucceroni, 1019.

3° *Mors conjugis illata et de facto subsequuta ex illa amborum conspiratione et cooperatione, sive per seipsos, sive per alios.* —

Unde non sufficit ad impedimentum dirimens contrahendum, si, v. gr. per culpam medici mors sequatur, neque etiam sufficit conjugicidium attentasse, vel illud ratum habere. Sed etiam, si quis occidat conjugem, et detegatur postea fuisse cum eo matrimonium invalidum, non erit vere conjugicidium, nec proinde impedimentum. Ita Carrière, La Luzerne, Sanchez. — Non requiritur autem ut illud matrimonium fuerit consummatum. — Cf. Illsung, tr. VI, disp. 9, n. 78; Sanchez, *de Matr.*, lib. VII, disp. 78, n. 13.

II. — *De adulterio sine conjugicidio.* Ad impedimentum ex hoc capite incurrendum requiritur:

1° Ut adulterium sit *formale ex utraque parte, verum et consummatum*. Et primo quidem *formale ex utraque parte*, id est, ut uterque cognoscat, alterutrum esse conjugatum. Sufficit igitur, ut quis scienter accedat ad fœminam conjugatam, nec necessarium est, ut ista conjugata sciat, etiam eum, quocum adulterat, conjugatum esse. Formale adulterium non adest, etiamsi solum ex ignorantia culpabili et crassa complex ignoret alterum esse conjugatum, dummodo ignorantia non fuerit affectata. Ad formale enim adulterium *dolus* requiritur. — Deinde *verum*, id est, ut saltem alteruter fornicator matrimonio non mere *putativo*, sed legitimo ac valido, etiamsi forte non consummato, sit conjunctus. — Tandem *consummatum*, intercedente nempe copula carnali perfecta. In foro externo id semper præsumitur, si vir intra vas seminaverit. In foro vero interno difficile erit aliud definire in casu; consummatio enim matrimonii habetur per mixtionem seminum, S. Thom., IV, d. 41, q. 1, a. 1, q. iv, ad 2. — Cf. S. Alph., n. 1036; Babenstuber, tr. VIII, p. VII, disp. 3, a. 2, n. 60.

2° Ut adsit *promissio vel attentatio matrimonii cum complice adulterii*. Et quidem *promissio* matrimonii *acceptata*, sive cum juramento, sive non; sive *ante*, sive *post* adulterium; dummodo data sit et exterius manifestata pro futuro matrimonio inter adulteros contrahendo post mortem conjugis. An autem sola taciturnitas sit signum sufficiens acceptationis vel non, vel an sufficiat promissio ficta data et sincere acceptata, vel non; probabilius multi negant. Nec ad hoc impedimentum contrahendum sufficit promissio matrimonii ab utroque revocata ante adulterium, nec etiam promissio conditionata, nisi transierit in absolutum per eventum conditionis ante mortem conjugis. — Deinde *attentatio matrimonii*, cum scilicet adulteri, *durante matrimonio legitimo*, inter se matrimonium contrahere aggrediuntur, sive hoc fiat ante, sive post cognitionem habitam de statu conjugii, dummodo post habitam cognitionem con-

jugii, et nondum revocato matrimonio attentato, interveniat adulterium. Item nihil refert sive clandestine, sive in præsentia parochi matrimonium attentatum sit. — Cf. Gobat, *Theol. exper.*, tr. IX, n. 197; Illsung, *cit.*, n. 84; Kugler, *de Matr.*, n. 1970; Sanchez, lib. VII, d. 79, n. 34; Sporer, *Theol. sacr.*, p. IV, n. 109; Wernz, n. 524.

3° Ut tum *promissio* (vel *attentatio*) matrimonii, tum *adulterium* fiant *vivente priore conjugē*, seu constante *eodem* matrimonio. Nimirum tum adulterium tum matrimonii promissio cedere in injuriam debent unius ejusdemque conjugis: quod non contingeret, si Bertha, v. gr. vivente primo marito, promitteret matrimonium Titio; cum eodem vero adulterium committeret, quando post primi mariti mortem Cajo nupsisset. — Cf. Perez, disp. 33, sect. 4; Schmalz., l. IV, t. VII.

III. — *De conjugicidio cum adulterio*. Quando crimina adulterii et conjugicii reperiuntur, non requiritur mutua conspiratio ad conjugicidium, nec promissio matrimonii, sed hæc tria sufficiunt, uti apud omnes compertum est:

1° *Adulterium verum consummatum et formale ex utraque parte*, illudque adulterium præcedere debet conjugicidium; non tamen necesse est ut præcedat machinationem; unde si vir, v. gr. venenum propinet uxori ut, illa defuncta, ducat alteram mulierem cum qua nondum adulteratus est, sed cum illa adulteratur ante mortem uxoris, vir ille, defuncta uxore, non poterit illam mulierem ducere; est enim inter illos impedimentum dirimens. — Cf. Sanchez, lib. VII, d. 18, n. 12; Schmalz., lib. IV, t. VII, n. 49-51.

2° *Machinatio* mortis ab uno adulterorum ex *intentione* matrimonii cum complice adulterii: sufficit autem, ut hæc intentio ab uno habeatur. Ita Gousset, n. 824; Carrière, n. 739; Collet, etc. S. Alphonsus insuper requirit *probabilius*, ut hæc intentio alteri manifestetur. Ita etiam Buccer., n. 1019; Lehmke., n. 769, quod tamen Wernz, n. 531, not. 59, dicit solidis non inniti fundamentis. Gasparri, n. 650, dicit sufficere ut intentio *contrahendi* ante conjugicidium complici fuerit manifestata, quamvis hic conjugicii intentionem ignoraverit vel illi contradixerit.

3° *Mors de facto secuta ex machinatione unius ex adulteris*; sive occidat suis manibus, sive veneno, sive mandato non revocato, sive consilio, aut alia efficaci cooperatione.

Idem incurritur impedimentum, si una pars sit infidelis, altera vero fidelis, modo hæc, post adulterium, commiserit conjugicidium. Hoc impedimentum, quod propter duplex crimen unitum vocatur *utrumque simul*, unicum constituit impedimentum. Contra vero si

et adulterium et homicidium suas proprias condiciones separatim habeant, uti supra expositæ sunt, duplex inferunt impedimentum. S. Alph., n. 1031. — Hinc impedimentum hoc *multiplex* esse potest, adeoque tunc in supplici dispensationis libello exponendum. Multiplex est ratione *adulterii*, si utraque pars sit conjugata; ratione *homicidii*, si ab utroque conjux occidatur; ratione *utriusque simul*, si modo commemoratæ circumstantiæ una concurrant.

Aliunde certum est hoc impedimentum esse tantum juris ecclesiastici. Attamen nunquam hactenus concessa est dispensatio per S. Datariam ab hoc *publico* impedimento, concurrente *machinatione*, quamvis potentissimi oratores id petierint. Difficile etiam conceditur dispensatio pro occulto casu adulterii, utroque vel altero machinante. Facultatem autem dispensandi super occulto criminis impedimento, dummodo sit absque ulla machinatione, habent etiam episcopi vi facultatum quinquennialium et confessarii approbati vi facultatum S. Pœnit. quas confer in respectivis formulis. Denique hoc impedimentum probabiliter non contrahitur ad iis qui hujus legis existentiam ignorant. — Cf. Schmalz., lib. IV, t. VII, n. 61.

DISPUTATIO DECIMAQUINTA

De Impedimento Disparitatis Cultus.

Disparitas cultus intelligitur *in genere* diversitas religionis inter contrahentes. Sed hic intelligitur proprie disparitas, quæ inter *baptizatum* (quamvis hæreticum) et *non baptizatum* (licet catechumenum) intercedit. Attamen etiam de disparitate cultus inter baptizatos matrimonium contrahentes, seu *de matrimoniis mixtis* hic breviter dicemus.

Conjugia inter fidelem et infidelem regulariter et ordinarie ab initio Ecclesiæ ut illicita habita fuere, ob periculum perversionis, quod inde imminet sive conjugii fidei, sive proli nascituræ. Hoc imprimis deducitur ex Apost., II ad Cor. c. vi, ubi monet fideles: *Nolite jugum ducere cum infidelibus; quæ enim participatio justitiæ cum iniquitate, aut quæ societas lucis ad tenebras? Quæ verba a variis SS. Patribus, aliisque sacræ Scripturæ interpretibus de matrimonio cum infidelibus non contrahendo intelliguntur.*

Ecclesia tamen per plura sæcula, quamdiu scilicet christiani fere ubique adhuc inter innumeros infideles degebant, ea irrita non declaravit, sed toleravit, maxime quando, remoto perversionis periculo,

spes aderat convertendi ipsum conjugem infidelem ad christianam religionem, vel aliud bonum procurandi, uti colligitur ex factis variarum sanctarum mulierum, quæ viris ethnicis nupserunt, eosque ad fidem christianam adduxerunt. Sic sancta Monica nupsit Patritio, sancta Clotildis Clodovæo, Francorum regi.

Quandonam autem hæc religionis disparitas ut impedimentum haberi cœperit, non satis liquet. Hoc certum, talia conjugia sæculo duodecimo jam ubique ut irrita habita fuisse. Inductum tamen videtur non tam lege aliqua generali, quæ non reperitur, quam ex diuturna consuetudine sensim introducta, et praxi totius Ecclesiæ vim legis obtinente, ex Bened. XIV, Constit. *Singularis*.

Ratio hujus impedimenti, præter ordinarium perversionis periculum respectu conjugis fidelis, et pravæ liberorum educationis, aliaque mala inde originata, hæc assignari posse videtur, quod indignum sit ac indecens, ut Christi membra cum cultoribus idolorum commisceantur. Hinc S. Thom., *Suppl.*, q. LIX, a. 1, ait: « Qui est in luce fidei non potest contrahere cum illa, quæ est in tenebris infidelium ». — Cf. S. Alph., n. 1044.

Pontifex nonnisi urgentissima de causa solet dispensare ab hoc impedimento; maxime si agatur de conjugio cum Judæo. Sed quoad barbaras nationes adhuc infideles indulgentiorem se exhibet; semper tamen posita conditione, ut in tuto sit fides contrahentis catholici ac prolis; et adsit probabilis spes de conversione partis infidelis. S. Congr. Propagandæ Fidei, 13 sept. 1766.

Semel impetrata dispensatione, et consummato matrimonio, omnino indissolubile evadit, nec pars fidelis uti potest privilegio in favorem fidei concesso.

Quomodo autem judicandum est de baptismo, ac proinde de impedimento disparitatis cultus partis acatholicæ, quæ cum parte catholica vult contrahere, vel jam contraxit, hæc statuuntur decreto S. Officii, 1 aug. 1883: a) Peragatur investigatio in singulis casibus; — b) non est præsumendus baptismus, si partis acatholicæ parentes ad sectam pertineant, quæ baptismum respuit, vel nonnisi adulterorum baptismum admittit, vel si iidem parentes se ad nullam christianam sectam pertinere profiteantur; — c) præsumendus est baptismus, si partis acatholicæ parentes ad sectam pertineant, quæ baptismum uti necessarium habet, vel in qua saltem ordinarie administratur, et iidem parentes in secta sua zelosi fuerint; idem dicatur, si id verum sit de uno tantum ex parentibus, qui in educatione prolis primas indubie partes habuerit, neque alter conjux cognoscatur positive contrarius collationi baptismi; — d) si vero ignoretur modo dictum parentem

primas in educatione prolis habuisse partes, aut certo constet alterius parentis sectam et animi dispositionem baptismo non fuisse, recurratur ad S. Sedem, omnibus expositis rerum, locorum et personarum adjunctis, aliisque ad rem facientibus.

Insuper matrimonium inter catholicos et heterodoxos, si hoc nomine intelligantur baptizati ab Ecclesia catholica dissidentes, etsi schismatici tantum, considerari potest respectu juris tum naturalis, tum ecclesiastici.

Secundum primam rationem manifesta sunt gravissima pericula, quibus matrimonium hoc *mixtum*, quod dicitur, exponere solet contrahentes, quæ nempe sunt: perversionis conjugis catholici, limitationis libertatis ex parte catholici in exercendis officiis religiosis, educationis hæreticæ prolis nascituræ, indifferentiæ religiosæ.

Ipsæ actus celebrationis talis matrimonii occasionem præbet veritatis communicationi in divinis cum hæreticis.

Pericula autem illa comitantur generatim hæc matrimonia: lex vero naturalis prohibet quominus homo temere se exponat proximo periculo peccandi, præsertim vero seriem peccatorum committendi; ergo jus naturale necessario reprobat *generatim* ea matrimonia.

Potest tamen fieri, ut ea pericula vel absint, vel remota tantum sint. Tunc lex naturalis non urget. Verum et in eo casu locum habet prohibitio Ecclesiæ. Exstat scilicet lex positiva Ecclesiæ universæ damnans hæc matrimonia in quolibet casu, *ob præsumptionem* saltem periculorum, de quibus jam dictum est, ut etiam cessantibus in hypothesi particulari periculis illis, non liceat inire mixtum conjugium, sed recurrendum sit ad dispensationem, quam Ecclesia, remotis supradictis periculis, quandoque concedit. Verum exigit præcipue Ecclesia, et quidem merito, ut dentur a contrahentibus *cautiones* quædam, quæ nempe sunt: *a)* ex parte *acatholici*, *promissio* relinquendæ conjugii catholico plenæ libertatis in exercitio ipsius religionis, nec non universæ prolis sine sexus distinctione educandæ in religione catholica; — *b)* ex parte *catholica*, *promissio* procurandi omnibus viribus conversionem alterius, cui, pluribus locis, addi solet etiam prædicta promissio de catholica prolis institutione. Hinc cum matrimonia mixta sine dispensatione celebranda illicita ex dictis sint, infertur ne parochis quidem seu testibus licere iisdem adistere, sed eos peccare graviter ratione cooperationis, etiamsi agatur de mera adistentia passiva. Ita sibi respondisse testatur S. C. Concilii Episcopus Culmensis Bayer in suo decreto ad clerum, 9 sept. 1774 (apud Roskovany, *de Matr. mixtis*, vol. II, pag. 102). Similia habet Gregorius XVI, die 27 maji 1832, ad episcopos Baviaræ.

Hæc tamen cooperatio, si materialis tantum sit excusari potest ob graves rationes, sicut Ecclesia tolerat pro quibusdam locis: *a)* si parochus gravibus pœnis lege civili adigatur ad adsistendum matrimonio; — *b)* si id necessarium sit ad majora mala vitanda, cum nempe v. gr. facile partes tantum coram ministro hæretico contraherent.

In his adjunctis parochus curare debet omni ope, ut contrahentes eas præstent cautiones, de quibus supra, et in omni casu *adsistentiam mere materiale seu passivam* præbere, ut contrahentium scilicet consensum recipiat, nihil agens vel dicens quod approbationem ulla ratione continere vel significare valeat; id enim constitueret cooperationem formalem, intrinsece malam. Semper tamen ad Ordinarium res deferenda esset. Quod si de iis locis ageretur, pro quibus nulla S. Sedis declaratio data est, Ordinarius, si tempus suppetat ad ipsam Sedem Apost. recurrat. Tandem impedimentum hoc, quod *mixtæ religionis* appellatur, impediens tantum est, probe distinctum a dirimente impedimento, quod proprie vocatur *disparitatis cultus*, de quo supra diximus. — Cf. S. Alph., n. 1044; Buccer., vol. II, n. 1016; Gasparri, *de Matr.*, lib. I, n. 452; Genicot, *Theol. mor. inst.*, vol. II, n. 489, 520; Gury-Ferreres, vol. II, num. 824 seqq.; Lugo, *de Pœnit.*, d. 16, n. 336 seqq.; Conc. Plen. Amer. Lat., n. 175, 591; *Il Monitore Eccl.*, vol. X, p. II, pag. 3.

DISPUTATIO DECIMASEXTA

De Impedimento Vis.

Per vim, quæ matrimonium dirimit, intelligitur metus gravis, injuste incussus ad extorquendum matrimonium.

Metus censetur gravis, qui cadit in virum fortem ac constantem; hic autem moveri non solet nisi ob malum grave et simul imminens.

Requiritur, ut metus sit injuste incussus; quia non nisi talis metus injuriam simul et plenam voluntatis repugnantiam habet. Si enim juste incutiatur metus, validum erit matrimonium; v. gr. judex comminatione carceris cogere potest stupratorem præcise ad matrimonium in compensationem seu reparationem damni per illum illati.

Dubium est an tale matrimonium validum esset, quando judex secundum allegata et probata, juste aliquem compelleret, qui reipsa esset innocens. Affirmant Sanchez, Kugler, etc.; negant autem S. Alph., Pontius, Salmant., etc. Similiter dubium est an privatus,

v. gr. pater comminatione accusationis coram iudice possit cogere stupratorem filiæ suæ ad ineundum cum illa matrimonium. Negant alii quia stuprator potest vel corruptam ducere, vel dotare; affirmant alii, inter quos Kugler, Sanchez, Schmalzgrueber, etc.

Denique metus incussus esse debet extorquendi matrimonii causa; quia alias violentia non fit contractui matrimoniali, nec proin vera ejus causa erit, sed ad summum ejusdem occasio.

Ratio hujus impedimenti sumitur ex pluribus decretis Juris canonici, præsertim cap. *Cum locum*, cap. *Veniens*, de *Sponsalibus*, etc.; idque fuit convenientissime statutum, spectata natura matrimonii; nam cum matrimonium semel valide initum amplius dissolvi non possit, saltem si consummatum sit, plena debeat securitate ac libertate gaudere, ne injuria fiat irreparabilis, ac gravissima sequantur incommoda; etenim coacta matrimonia infelices sortiri solent effectus, cum non fundentur in amore mutuo.

Ob has rationes plures existimant, tale matrimonium ipso jure naturæ esse irritum. Hæc sententia nobis videtur probabilior; nam matrimonium est vinculum perpetui amoris, et repugnat ut amor a metu producat, ut ait S. Thomas, *Suppl.*, q. XLVII, a. 3. — Alii vero putant, illud dirimi solo jure ecclesiastico, fundato in æqualitate naturali, ac moribus potius quam lege scripta introducto.

Cf. S. Thom., *l. c.*, a. 4; S. Alph., n. 1050; Sanchez, lib. IV, d. 12, n. 3; *C. It.*, 105; *C. Gall.*, 180; *C. Austr.*, 55; *C. Germ.*, 1335.

Utrolibet jure dirimi dicas, hoc impedimentum *dispensationem non admittit*, sed necesse est, ut causa metus tollatur. Idcirco, perseverante causa metus, nec per copulam, nec per cohabitationem (hæc alias præsumuntur metu extorta) matrimonium convalidatur; durante enim metu, sicut matrimonium non potest valide contrahi, sic nec convalidari contractum invalide. Secus dicendum, si prorsus libere et affectu maritali admittatur copula, ut habent communiter Doctores post S. Thom., IV, d. 29, q. 1, a. 3, q. II ad 2, vel etiam spontanea sit cohabitatio, quæ pro consensus ratificatione accipitur. Quo in casu, si occultum impedimentum existit, necesse sane non erit rursus coram parcho consensum renovare ex generali doctrina, quam ex S. Pœnitentiariæ decretis, S. Pii V auctoritate latis, et S. C. C. declarationibus, atque S. Rotæ praxi confirmat Bened. XIV, Instr. 87, n. 62; Sanchez, lib. II, d. 36, n. 2.

Immo si compars impedimentum nescivit, non requiritur ut certior fiat quando novo consensu matrimonium convalidatur. Sanchez, *l. c.*, et lib. IV, d. 18, n. 2; Wernz, *Jus Decret.*, vol. IV, n. 268.

Qui ad matrimonium contrahendum metum incutiunt, incurrunt

ipso facto excommunicationem, ex dictis in tract. *de Cens.*, parte II, *de Cens. in specie*.

Metus *reverentialis* tunc solum dirimere matrimonium videtur, cum sit *relative* saltem gravis. In dubio an metus sit *gravis*, judicandum omnino est pro valore matrimonii. Layman, lib. V, tr. X, p. II, c. v.

DISPUTATIO DECIMASEPTIMA

De Impedimento Ordinis et Ligaminis.

Omnis *Ordo* sacer valide susceptus reddit matrimonium subsequens omnino invalidum. Ita enim definivit Conc. Trid., n. 13, his verbis: « Si quis dixerit, Clericos in *Sacris Ordinibus* constitutos... *posse matrimonium contrahere*, contractumque validum esse, non obstante lege ecclesiastica... *A. S.* ».

Et hoc quidem convenientissime; ostendit enim ipsa lex naturalis indecorum esse hominem sacro Altaris ministerio deputatum, uxorem ducere, nec bene congruere cum officio et dignitate sacri Ordinis. Vide tract. *de obligat.*, disp. *de oblig. clericorum*.

Sed insuper excommunicationem majorem latæ sententiæ Episcopo reservatam incurrit tum Clericus in sacris constitutus, qui matrimonium contrahere præsumit, tum persona quæ cum eo idem contrahere attentat, ex dictis in tract. *de Censuris*, parte II, *de Censuris in specie*; atque irregularitatem, si tale attentatum matrimonium fuerit consummatum, ex dictis in tract. *de Ordine*.

Ordo sacer jure tantum ecclesiastico dirimit matrimonium, idque duplici ex causa: a) *ratione voti impliciti* castitatis Ordini sacro, juxta plures, annexi jure ecclesiastico; quod votum, ut habetur cap. unico *de Voto*, in Sexto, per Ordinis sacri susceptionem, perinde ac per Religionis professionem solemnizatur quoad effectum dirimendi matrimonium subsequens; quamvis non habeat vim tollendi matrimonium præcedens ratum, non consummatum sicut Religionis professio. — b) Et præsertim, Ordo sacer dirimit matrimonium, etiam *ratione sui*, ob Ecclesiæ constitutionem: unde illi non possent *valide* inire matrimonium, qui in susceptione Ordinis sacri vovere expresse noluissent vel ignorassent; et sacrilegium in se committunt qui, in sacris constituti, castitatem violant etiam sub matrimonii nomine, quantum violant legem latam ex motivo religionis; nec vult Ecclesia ut sic ordinatus commodum ex sua iniquitate reportet.

— Cf. S. Alph., n. 1050; Carrière, n. 791-94; Kugler, n. 1777; Suarez, *de Relig.*, t. III, lib. IX, c. xvii, n. 7, 8, 12 seq.

Per *ligamen* intelligitur vinculum matrimonii, quo quis uni conjugi ita alligatus est, ut, eo superstite, cum nullo alio matrimonium validum inire possit.

Fundatur hoc impedimentum in matrimonii attributis, indissolubilitate scilicet et unitate; adeoque est juris divini.

Igitur conjux aliud matrimonium inire nequit, non solum vivente comparte, sed nequidem in dubio de ejus morte, quia se exponeret periculo invalide contrahendi. Hinc *moralem certitudinem* de ejus morte habeat, necesse est, ut ad novas nuptias tuta conscientia transire possit; quæ certitudo non habetur ex longa absentia conjugis, ex rumore publico, ex testimonio unius hominis, sed duo ad minimum testes de visu exiguntur, vel attestatum ex libro parochiali cum subscriptione parochi, vel productio testamenti, quod effectum suum sortitum est. Si tamen ob loci distantiam major probatio obtineri nequeat, censent plures Theologi, sufficere testimonium unius hominis probatæ fidei, qui juramento affirmet, se mortuum vidisse. — Ex *C. Germ.*, 13 seqq., *absens* mortuus potest declarari post aliquot annos ipsa lege determinatos, pro variis casibus. Sed hæc non est nisi mera quædam legis præsumptio. Hæc juris præsumptio habetur post 30 annos, ex quo judicis officio absentia fuerit declarata, ex *C. It.*, 20 seqq.; *C. Gall.*, 112 seqq.; *C. Austr.*, 34.

Quodsi post contractas bona fide nuptias *prudens* dubium de morte prioris conjugis suboritur, pars dubitans a debito petendo abstinere debet, ne se exponat periculo adulterii, agendo contra dictamen conscientiæ; reddere tamen tenetur, ne jus acquisitum partis violet. Ita resolvitur in lib. IV *Decretal.* Si vero, post contractum secundum matrimonium etiam in facie Ecclesiæ, compareat conjux, qui mortuus putabatur, tunc certissime et sine ullo dubio, relicto posteriore illo conjuge, ad priorem redeundum est. Filii ex secundo matrimonio cum bona fide suscepti, ut legitimi habentur, modo illud initum fuerit bona fide, saltem alterutrius partis, et perseveraverit illa bona fides usque ad tempus, quo concepti sunt filii. Ita in favorem prolis decrevit Innoc. III cap. *Ex tenore*. Idem admittunt Codices civiles. — Cf. S. Thom., *Suppl.*, q. LXII, a. 5; q. LXV; q. LXVII; S. Alph., n. 1060; Schmalz., lib. IV, t. XXI, n. 4 seqq.; *Il Monitore Eccl.*, vol. IV, p. II, pag. 41 seq.; vol. VII, p. I, pag. 243 seq.; p. II, pag. 202, et decr. S. Off., 6 maji 1891.

DISPUTATIO DECIMAOCTAVA

De Impedimento Clandestinitatis.

Matrimonium clandestinum dicitur, quod non contrahitur coram parcho proprio, vel alio sacerdote de ipsius parochi vel Ordinarii licentia, et duobus saltem testibus.

Hujusmodi matrimonia clandestina olim fuisse valida expresse declaravit Conc. Trid., Sess. XXIV, cap. 1; ubi anathemate quoque damnat eos, qui negant, ea vera et rata esse, quamdiu Ecclesia ea irrita non fecit. Perpetuo tamen Ecclesia eadem improbavit, et quidem præcipue propter pericula, ac gravissima peccata, quæ inde evenire solebant, præsertim dum quidam, relicta uxore, quacum prius clam contraxerant, cum alia palam contrahebant, et cum ea in perpetuo adulterio vivebant.

Huic gravissimo malo ut occurreret ac mederetur, sequens Decretum tulit Tridentina Synodus: « Qui aliter quam præsentem parcho, vel alio sacerdote, de ipsius parochi vel Ordinarii licentia, et duobus vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt; eos sancta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, et hujusmodi contractus irritos facit et annullat ».

In hoc decreto ostendit Conc. Trid. se non irritare solum sacramentum, sed etiam contractum; imo ideo sacramentum, quia contractum; contractum vero se irritare, reddendo personas inhabiles ad sic contrahendum. Et ita nihil hic Ecclesia præsumpsit circa materiam aut formam sacramenti; tantum fecit, ut cum requirantur personæ legitimæ et habiles, jam habiles non sint, quæ alias fuissent.

Clandestinitati opponitur solemnitas; quæ distingui solet substantialis et accidentalis. Prima consistit in præsentia parochi et duorum testium. Alia est duplex: antecedens, seu proclamatio triplex nuptiis præmittenda; subsequens, seu benedictio nuptialis.

Jamvero, quum circa hoc decretum non una quæstio moveatur, paucis argumentum complecti sufficiat:

1° Parochus, quum debeat esse non originis, sed domicilii aut quasi-domicilii alterutrius contrahentium, determinanda sunt ea, quæ ad domicilium aut quasi-domicilium requiruntur.

Domicilium distingui solet voluntarium et coactum. Voluntarium duo exigit: habitationem et intentionem manendi. Tolle hanc intentionem, et habes domicilium coactum.

Quasi-domicilium est veluti domicilium in fieri; tunc obtinet, ubi adest intentio manendi per majorem anni partem.

Ex dispensatione die 9 nov. 1898 pro civitate Parisiensi obtenta, commoratio per sex menses supplet animum commorandi. Ex decretis 6 et 12 maji 1886, unus mensis sufficit pro Statibus Unitis Americæ Septentrionalis ad quasi-domicilium constituendum, quin de animo ulterius permanendi sit investigandum.

Si autem contrahentes sint *vagi*, parochus proprius est parochus loci in quo degunt, imo, juxta Sanchez, parochus qualiscumque.

Minores non emancipati contrahere possunt tum coram paracho domicilii aut *quasi-domicilii* parentis vel tutoris, tum coram paracho proprii domicilii voluntarii, si habeant, v. gr. coram paracho collegii vel conservatorii, vel hospitii.

Famuli ac *famulæ* contrahere valide possunt coram paracho domicilii aut quasi-domicilii, si ultra semestre aut sine temporis limitatione operam suam locaverunt.

Carceri damnati ultra semestre, coram paracho carceris valide contrahunt; non autem si in illo includantur pro custodia, donec judicis sententia cognoscatur; neque si carcere damnati sint infra semestre.

Infirmi in hospitali non videntur posse contrahere coram paracho hospitalis, nisi constet (v. gr. ex medici declaratione) infirmitatem ultra semestre duraturam, vel infirmum illic diem supremum obiturum (licet ante semestre).

Milites (qui parochum castrensem non habent) contrahere valide possunt tum coram paracho loci ubi sunt in *stationibus*, vel *præsiidiis*, tum coram paracho antiqui domicilii; et si nullum retinent sunt *vagi*.

Parochus proprius est sive sponsi sive sponsæ, etsi consuetudo in multis locis parochum sponsæ præeligat.

2° Parochus autem ille non debet esse sacerdos, sufficit nominatus; imo valide assistit putativus cum titulo colorato. Invalide autem intrusus, hæreticus publicus, aut legitime ab officio depositus.

Sub nomine parochi intelligendus est tum parochus proprie dictus, quamdiu parochus manet, tum ii, qui eminenter parochi jurisdictionem habent. Hinc: Episcopus et Vicarius generalis pro tota diœcesi, similiter alius Prælatas quasi-episcopalem jurisdictionem in certo territorio exercens pro illo loco; Archiepiscopus tempore visitationis etiam in diœcesi suorum suffraganeorum, nisi quoad hoc ejus jus restrictum est, uti revera est in Germania; Legatus Apostolicus in provincia suæ legationis; Papa pro tota Ecclesia.

Quicumque ordinario jure matrimoniis assistere potest, id alii sacerdoti potest delegari. Sed nequit delegari non sacerdos, licet sit parochus. Quare delegatio ut sit valida, debet esse præcedens, non retractata; potest tamen esse generalis; parum refert utrum verbo an scripto significetur; requiri tamen videtur ut delegato innotescat, ab eoque acceptetur.

Hic autem agitur quæstio de mutua delegatione universali parochorum inter se. S. C. C. pluries de hoc argumento rogata, noluit definire utrum hujusmodi delegatio invalida sit necne. In causa *Posnaniensi* 15 jun. 1585 respondit, praxim non esse probandam. In casu autem *Coloniensi* et *Aquisgranensi* 18 mart. 1893 respondit, non constare de nullitate matrimoniorum hoc modo celebratorum; at simul normas statuit ad tutam hanc praxim reddendam; quas normas rursus anno 1898 Archiepiscopo Parisiensi commendavit. Vide *Analecta eccl.*, vol. I, p. 112; vol. VII, p. 62, 194.

3° Testium qualitatem non describit Tridentinum; unde ad matrimonii validitatem testes quilibet sufficiunt, sive mares sint sive feminae, sive ætate majores sive minores, sive fideles sive infideles, sive sponte adsint sive invitati ac vi detenti, modo rationis usum habeant, et de contracto matrimonio testari valeant. Illicite tamen pro catholicis, si adsint catholici, adhibentur testes acatholici. Rogata *se sia lecito assumere gli eterodossi a testimoni nel matrimonio dei cattolici*: S. Inq., 19 aug. 1891, respondit: « Non esse adhibendos; posse tamen ab Ordinario tolerari, ex gravi causa, dummodo non adsit scandalum ».

Præsentia hæc testium requiritur simultanea, physica, moralis et formalis.

4° Pœnas Ecclesia congruentes infligit in illos, qui prædictas legales dispositiones offendunt: suspensionis scilicet pœnam in parochum seu sacerdotem matrimonio indebite assistantem; graves pœnas tum in parochum matrimonium celebrantem cum minori testium numero, tum in testes assistentes sine parochis. Ita ipsum sancit Conc. Trid. in citato decreto *Tametsi*.

5° Conditio autem ut impedimentum clandestinitatis in aliquo loco vigeat, est ut fuerit Tridentinum ibi promulgatum. En ipsa verba Concilii: « Decernit S. Synodus ut hujusmodi decretum in unaquaque parochia suum robur post triginta dies habere incipiat, a die prima promulgationis in eadem parochia facta, numerandos ».

Hæc igitur promulgatio fieri debet a) in quavis parochia, b) uti lex conciliaris, c) post trigesimum a promulgatione elapsum diem obligatura. Fieri autem debet ab ipso Ordinario diœcesano per se-

metipsum, aut per ministerium parochorum, sive parochorum vicem gerentium.

Difficilis res est catalogum omnibus numeris absolutum texere illorum omnium locorum in quibus decretum viget. Vide egregium opusc. P. Ferreres nuper editum, *El impedimento de Clandestinidad*, n. 74-76. — Unum tantum monemus: promulgationem posse insuper per aliquam consuetudinem generalem suppleri, uti docent plura responsa S. C. C. et Off. Quantum vero tempus ad talem consuetudinem requiratur, difficile est dictu. Consultor in causa *Limburgensi*, 10 jan. 1889, existimavit ad hoc sufficere posse triennium.

6° Dubitari nequit, legem Tridentinam sancitam per decretum *Tametsi* esse simul localem et personalem. « Lex Tridentina, ait instructio S. Off. ad archiep. S. Francisci, 14 dec. 1859, facta semel ejus promulgatione ejusque observantia permanente, territorium afficit, et, adæquate loquendo, localem esse et personalem, in confesso est apud omnes: quatenus localis, afficit territorium eosque qui ibi matrimonio jungendi sunt; quatenus vero personalis est, obligat qui domicilium vel quasi-domicilium habentes in loco ubi Tridentinum decretum promulgatum est et viget, in altero ubi non viget, contrahere vellent. »

Ut utar exemplo: quia lex est localis, catholicus Anglus in Belgium pergens, ibique matrimonium inire cupiens, decretum *Tametsi* servare tenetur. « Locus enim regit actum. » Quia est lex personalis, fraus non juvare Belgam catholicum qui, nondum in Anglia domicilium adeptus, eodem pergeret ut, non servato ritu Tridentino, matrimonium ibidem iniret.

Quæstio autem non mediocris movetur de extensione hujus fraudis; sive, quod practice in idem incidit, de extensione rationis personalis Tridentinæ legis etiam extra fraudem, saltem formalem.

Dubium non est, invalide contrahere matrimonium in regione ubi Tridentinum non viget, non servata norma Tridentina, illos qui, domicilium retinentes in regione ubi viget, et in altera nondum adepti nec domicilium nec quasi-domicilium, si in hanc transierunt eo fine ut a lege eximerentur. Id enim aperte sequitur ex declarationibus Ecclesiæ.

Invalide etiam contrahunt, quamvis pergant *sine* intentione clandestine contrahendi, si ibi non adquirunt domicilium vel quasi-domicilium: ratio, quia tunc etiam agunt in *fraudem* legis, non quidem *subjective* sed *objective*: fraudant enim de facto proprium Ordinarium vel parochum jure suo assistendi matrimonio. Bened. XIV, *Inst. eccles.* XXXIII, n. 9; S. Alph., lib. VI, n. 1800; Aichner, § 192,

not. 17; Gasparri, *l. c.*, n. 985; D'Annibale, vol. III, n. 457; Deshayes, *Memento jur. eccles.*, n. 1521; Alsina, vol. II, n. 719; Santi-Leitner, lib. IV, tit. III, n. 81; Marc, *Theol. mor.*, n. 2070; Card. Vives, *Compend. Theol. mor.*, n. 726; Lehmke, *Casus*, vol. II, n. 991; Wernz, *Jus decret.*, vol. IV, n. 170. Deducitur ex Instr. S. Off., 14 dec. 1859, supra citata et ex Instr. ejusdem S. Off., 7 jun. 1867 (Coll. P. F., n. 1047), dicente: « Juxta ea quæ in hoc decreto sanciantur, qui domicilium habent et retinent in loco ubi Tridentina lex viget, nequeunt valide matrimonium inire in loco ubi non viget, nisi ibi, nedum habitationem, sed etiam verum domicilium fixerint, quo fraudem, si quæ intercesserit, purgare omnino debeant ».

Doctrina hujus responsionis cum a S. C. C. et S. C. Inquisit. in compluribus declarationibus nullitatis matrimonii fuerit adoptata, ita certa evasit, ait P. Wernz, ut contraria (quam tuebatur P. Ballerinius, quamque hodie plures adhuc probabilem vocant) omnem probabilitatem amiserit.

7° Hæretici subjiuntur auctoritati Ecclesiæ eodem modo ac catholici, et mens Conc. Trid. fuit ut cap. *Tametsi* eodem modo etiam tenerentur; sed ad majora vitanda mala statuit ut prædictum decretum vim legis non haberet, nisi illis in parochiis ubi fuerit promulgatum. Hinc sequentes regulæ statuendæ sunt: 1^a non tenentur lege Trid. hæretici iis in locis in quibus quum facta fuit promulgatio, jam formabant separatam ecclesiam vel quasi parociam; 2^a tenentur vero, si in locis catholicorum vivant, quin forment societatem separatam; 3^a etiam tenentur, si in locum jam subjectum legi Tridentinæ subintrent hæretici et novam forment communitatem. S. Off., 23 nov. 1898; S. C. C., 18 jul. 1903.

At ex concessionibus vel declarationibus Sedis Apostolicæ valida sunt clandestina matrimonia sive catholicorum cum hæreticis, sive hæreticorum inter se, in pluribus regionibus subjectis cap. *Tametsi*. Horum catalogum affert cl. P. Ferreres, *l. c.*, n. 100.

8° Modus assistendi, quoad matrimonii valorem talis esse debet, ut percipiatur consensus ab utroque sponso dandus, sive auditu, sive visu. Quod quidem pro parocho non est difficile. Sed id adverti debet, necessarium esse, ut *simul* cum parocho etiam duo saltem testes eundem consensum percipiant: quare per se id agendum est, ut testes prope accedant ad contrahentes et attenti reddantur eo ipso tempore, quo consensus declarandus est; verum testes illi *absolute possunt* consensum datum colligere ex toto agendi modo sponсорum et parochi.

Parochus qui solum affectaret se non audire vel videre contra-

hentes, aures obturans et claudens oculos, nihilominus censetur consensum satis intellexisse, ita ut matrimonium propterea non sit invalidum. — Cf. Lehmke., *Theol. mor.*, n. 774 seqq.

DISPUTATIO DECIMANONA

De Impedimento Impotentiae.

Impotentia matrimonii, physiologica est impotentia *ad prolem et ad generationem prolis*.

Impedimentum igitur *impotentiae* matrimonii est *in defectu actus primi ad prolem*, non in defectu *actus secundi*.

Ex defectu *actus secundi* in matrimonio est *sterilitas*, quæ matrimonium non impedit, ut videre est in senibus et infirmis, qui licite et valide, ex omnium sententia, matrimonium contrahunt. Et ratio est, quia *esse matrimonii* non pendet ab usu *matrimonii*. Quare *sterilitas* res est bene diversa ab *impotentia*. Sterilitas est potentia *non reducta neque forte reducendam ad actum, de facto*, ob defectum requisitarum conditionum, ut causa suum producat effectum, licet ea sit *de se ad actum reducibilis*, et aliquando *forte etiam ad eum effectum, de facto, reducatur*.

Impotentia e contra est, ut jam dictum est, defectus *ipsius potentiae ad actum*, seu *ipsius causæ effectus*.

Duplex est, *naturalis*, quæ oritur ex naturali corporum dispositione, quæ ad perficiendam copulam idonea non est; *accidentalis*, quæ oritur ab extrinseco, v. gr. ex morbo, maleficio, etc.

Utraque dividitur in *absolutam*, si vir cum nulla femina, vel femina cum nullo viro copulam perficere possit; et in *respectivam*, dum vir non potest quidem cum femina determinata copulam perficere, potest tamen cum alia.

Rursus dividitur in *antecedentem*, quæ ante matrimonium contractum existit, et *consequentem*, quæ matrimonio jam contracto supervenit; in *perpetuam*, quæ vel sine miraculo, vel absque gravissimo sectionis cruciatu, aut mortis periculo auferri nequit et in *temporalem*, quæ vel per exorcismos (si orta sit ex maleficio) vel per artem periti medici, aut alio modo naturali sine gravi periculo vitæ tolli potest.

Hoc notato, sit seq.

PROP. — *Impotentia antecedens et perpetua, sive absoluta sit, sive respectiva, sive naturalis, sive accidentalis, dirimit matrimonium jure naturali, non vero consequens et temporalis.*

Prob. — Quamvis ad matrimonii essentiam minime pertineat, ut illud consummetur, potentia tamen ad ejus consummationem, seu ad copulam generationi aptam, ita necessario requiritur, ut sine ea matrimonium subsistere nequeat; matrimonialis enim contractus traditionem importat in mutua corpora, et quidem ad eum usum, quo vir et foemina fiunt una caro; quam potestatem cum non habeat impotens, de ea contrahere non potest.

Diximus: *a) sive absoluta sit, sive respectiva*; matrimonium enim est inter duas personas determinatas, inter quas proinde si sit impotentia, vinculum conjugii subsistere nequit.

Diximus: *b) sive naturalis sit, sive accidentalis*; nam nihil refert, an a natura ipsa, an a causa accidentali proveniat impotentia: sufficit, ut reapse existat.

Diximus: *c) non vero consequens et temporalis*; quæ enim matrimonium valide contractum consequitur, illud sane, utpote indissolubile, dirimere nequit; et quæ mediis licitis tolli potest, non impedit, quominus matrimonium valide ineatur, siquidem conjux, qui ea laborat ad tempus, radicaliter est potens; quod sufficit ad valorem matrimonii.

Impotentia matrimonium dirimit jure non solum naturali, sed etiam ecclesiastico, ut patet ex lib. IV *Decretal.*, tit. XV.

PRAXIS. — Ex dictis resolvuntur casus sequentes:

1° Impotentes reputantur eunuchi seu spadones utroque testiculo destituti; secus, si tantum uno careant. Attamen si post contractum valide matrimonium, vir utroque testiculo privetur, adhuc juxta plures auctores, licite debitum petere et reddere potest. Ita D'Annibale, vol. III, n. 470, not. 13; Genicot, n. 543; Noldin, *De sexto præcepto*, n. 61; Berardi, *Praxis*, vol. I, n. 980, 984. Dicunt enim, in casu virum rei in matrimonio licitæ vacare, et per accidens esse quod verum non emittat semen.

2° In dubio de impotentia antecedenti, standum est pro valore matrimonii, et conjugibus copulam experiri permittendum est. Immo ad hoc triennium ipsis a jure decretalium concedebatur, non obstante majori probabilitate pro impotentia perpetua. S. Alph., n. 1103. — Hodie vero tale experimentum amplius non conceditur. Santi, *Præcl. jur. can.*, lib. IV, tit. XV, n. 50; Aichner, *Comp. jur. eccles.*, § 170. Ultima vice, teste Wernz, *Jus Decretal.*, vol. IV, n. 351, nota 53, applicatum fuit ann. 1817. Hodie ex quo probatur inconsummatio matrimonii deciditur consulendum esse Sanctissimo pro dispensatione super matrimonio rato et non consummato.

3° In dubio de impotentia consequenti, licet pariter conjugibus

copulam experiri, usquedum certi sint, eam perfici nullo modo posse. S. Alph., n. 1101. — Cautè autem procedere debet confessarius, et si deprehendat conjuges impotentes in bona fide versari, sæpius monitione abstinere melius erit, ne a peccato materiali in formale labantur.

4° Acriter controvertitur, et lis adhuc sub iudice est an mulier utroque ovario orbata et utero carens sit vere impotens, vel sterilis tantum. Quidquid speculative sit, in praxi (nisi nova edatur declaratio) confessarius: a) non videtur posse prohibere ut matrimonium contrahant ii, quorum sponsa ovariis, vel utero simul et ovariis careat: hinc *Instr. past. Eystett.*, n. 395, 6, « nec extirpatio ovariorum in mulieribus simpliciter impedit matrimonium; nam sæpius merito dubium erit, num perfecta fuerit et absoluta »; — b) a fortiori nequit prohibere ut debitum petat, vel reddat uxor, cui post contractum matrimonium ovaria et uterus, vel horum aliquod exsectum est.

Cf. de hac re Opusc. Doct. Francisci Topai; Articulos editos a R. P. N. Casacca O. S. A. in Ephemeride *American Ecclesiastical Review*, et Opuscula clarissimi Jos. Antonelli, *De conceptu impotentiae et sterilitatis* et *De mulieris excisæ impotentia*; Surbled, *La morale dans ses rapports avec la médecine et l'hygiène*.

DISPUTATIO VIGESIMA

De Impedimento Raptus.

Raptus, prout matrimonium dirimit, definitur: Violenta cujusque mulieris abductio de loco in locum, ubi sub potestate raptoris detinetur, matrimonii ineundi causa peracta.

Raptus, utpote tum libertatem matrimonii lædens, tum libidini januam aperiens, jam legibus romanis olim plecebatur. Sed et antiquior lex ecclesiastica in raptum sæviebat. Ita Conc. Chalced. anno 451 celebratum hæc habet: « Eos qui sibi rapiunt uxores, vel eos qui eis auxilium præstiterint, statuit S. Synodus, si quidem clerici fuerint, cadere de proprio gradu, si vero laici fuerint, anathema sint ».

Nondum autem sancitur impedimentum, quod circa sæculum IX dumtaxat apparet, impediens quidem, nondum dirimens, inter raptorem et raptam, idque natura sua perpetuum. Quæ ultima clausula, parumper durior visa, ab Innocentio III ita mitigata est, ut nuptiæ

inter raptorem et raptam licerent, « dummodo prior dissensio transeat in consensum ».

Sed ecce hæc mitigatio, quæ impedimentum raptus ad impedimentum metus veluti coarctabat, tempore Concilii Tridentini novam disciplinam provocavit, qua, rogantibus legatis Regis Galliæ, raptus impedimentum factum est dirimens. En verba Concilii Tridentini: « Decernit S. Synodus, inter raptorem et raptam, quamdiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse consistere matrimonium. Quod si rapta a raptoe separata, et in loco tuto et libero constituta, illum habere in virum consenserit, eam raptor in uxorem habeat, et nihilominus raptor ipse ac omnes illi consilium, auxilium et favorem præbentes, sint ipso jure excommunicati, ac perpetuo infames, omniumque dignitatum incapaces, et, si clerici fuerint, de proprio gradu decendant. Teneatur præterea raptor mulierem raptam, sive eam uxorem duxerit, sive non duxerit, decenter arbitrio judicis dotare ».

Ex hoc decreto patet: a) impedimentum perdurare, usquedum rapta mulier sit in loco tuto collocata. Ratio patet. Concilium enim voluit libertati matrimonialis consensus providere; hæc autem libertas constare nequit, nisi rapta mulier quoad locum rursus sui juris existat. Quare et hic discrimen apparet inter disciplinam ab Innocentio III et a Patribus Tridentinis inductam. Juxta priorem ad tollendum impedimentum impediens sufficiebat accedens consensus; juxta alteram consensus iste accedens non sufficit, « quamdiu ipsa in potestate raptoris manserit ».

Constat: b) hoc impedimentum tantum esse respectivum et temporaneum; unde rapta mulier cum alio viro valide contrahere potest, etiam eo tempore, quo sub potestate raptoris existit.

Colligitur: c) ad hoc impedimentum requiri, ut violentia illata sit ipsi personæ raptæ, nec sufficere, quod soli parentes inviti sint, si ipsa mulier volens atque omnino consentiens fuerit abducta (qualis raptus a quibusdam *raptus seductionis* vocari solet). Nam α) Concilium ad tollendum impedimentum non exigit, ut rapta restituatur parentibus, sed tantum ut in loco tuto ac libero constituatur; quo casu etiam sine consensu parentum valide cum raptoe matrimonium inire poterit. β) Quia Concilium tantum intendit consulere perfectæ libertati matrimonii, quæ minime læditur, dum fœmina consentiens abducitur, invitis licet parentibus. γ) Quia in lege pœnali verba sunt stricte interpretanda; persona autem proprie non dicitur rapta, dum sponte sequitur, cum quoad statum amplectendum sui sit juris, nec parentibus subijciatur.

Violentia autem intelligitur physice sumpta: unde si blanditiis

ac precibus, etiam importunis allecta sequatur, matrimonium ex hoc capite non erit invalidum.

Non refert, utrum raptor immediate an mediate raptam abducatur. Ita deputans servos, qui per vim puellam in rhedam immittant et auferant, sane partes suas egit satis ad impedimentum incurrendum. Sed hoc interest inter mandantem et mandatarios, quod impedimentum non incurrit nisi mandans: unde si arrepta puella cum mandatario potius quam cum mandante nuptias inire vellet, etiam in loco tuto nondum constituta, nullum impedimentum raptus obstaret. Pœnas tamen incurrunt mandatarii haud secus ac mandans, juxta expressa verba Concilii Tridentini.

Nec refert quoque, an mulier virgo sit, an vidua, etc., cum Concilium in rapta nullam qualitatem designet, aut requirat. Raptus viri a muliere commissus sub lege Tridentini cadere non videtur, cum totus contextus de sola muliere agat, nec eædam militent rationes, ut optime animadvertit Sanchez. Attamen non desunt qui, cum De Justis, menti legislatorum potius attendentes quam litteræ legis, raptum extendant quoque ad raptum viri. Sed hæc sententia videtur solida probabilitate destituta.

Denique non contrahitur impedimentum, si mulier rapiatur alia de causa præter finem matrimonii ineundi, v. gr. ex fine libidinis explendæ, etc. Quoad locum oportet ut adsit abductio de loco in locum et quidem ita ut rapta, quæ in termino a quo erat libera, in termino ad quem sit in raptoris dominio. Quæ ubicumque verificantur, raptus adesse ex hoc fonte dicendus est. Quare vel inutiles vel arbitrariæ videntur disputationes, quæ apud nonnullos leguntur de distantia requisita inter locum et locum. Nec magna sufficit, si prædicta desint; nec parva est insufficiens, si adsint.

Quo certius autem fiat, impedimentum raptus evanuisse, nonnulli theologi exigunt judicium proprii Episcopi. Sed tale judicium exigi non constat. Potest tamen, ut recte monet cl. De Becker, *De Sponsal. et Matrim.*, p. 72, hoc sibi judicium reservare.

Cl. S. Thom., II-II, q. CLIV, a. 7 ad 4; S. Alph., n. 1107; Buceroni, vol. II, n. 1024 seq.; Clericat., *de Matr.*, decis. 32; Kugler, *de Matr.*, n. 1124; Mastr., IV, disp. 7, n. 403; Sanch., *cit.*, lib. VII, disp. 13, n. 16; Sporer, *Theol. sacr.*, p. IV, n. 26.

DISPUTATIO VIGESIMAPRIMA

De Causis Dispensationis ab Impedimentis Matrimonii.

Ante omnia advertimus quod nihil hic dicimus de potestate dispensandi, quia in explanationibus singulorum impedimentorum satis diximus cui et quonam jure competeat potestas dispensandi ab impedimentis tum impedientibus tum dirimentibus. Illuc recurrere et hic applica.

Hinc in præsentī sermo tantummodo erit de causis quæ afferuntur ad dispensationem obtinendam.

Ad *liceitatem* dispensationis requiritur justa causa, ut constat ex Conc. Trid., n. 28: « In matrimoniis contrahendis, inquit, vel nulla omnino detur dispensatio, vel raro, *idque ex causa*, et gratis concedatur ».

Ad *validitatem* dispensationis matrimonialis requiritur justa causa, si dispensatio concedatur ab Episcopo, qui tamquam delegatus dispensat a legibus universæ Ecclesiæ, quales sunt leges *de impedimentis*. Superior enim nunquam confert delegato facultatem dispensandi sine causa seu temere et inique.

Non requiritur autem justa causa, si dispensatio concedatur ab ipso S. Pontifice. Lex enim pendet a voluntate legislatoris, qua ideo voluntate sublata, eo ipso lex tollitur. Sed de facto nunquam S. Pontifex intendit valide dispensare sine justa causa.

Equidem haud raro Romæ conceduntur dispensationes quæ dicuntur *sine causa*: quæ autem verba non significant eas absque ulla ratione concedi, sed tantum sine causa *per se* finali seu determinativa, aut intrinseca et matrimonio propria, ut ipse S. Pontifex declarat his verbis, quæ in hujusmodi dispensationibus leguntur: *ex certis rationabilibus causis animum nostrum moventibus*.

Porro hæ causæ præcipuæ sunt:

1° *Angustia loci*. Hæc autem valet præsertim pro sponsa, et subsistit, quando ea in loco, ubi nata est, propter ejusdem angustiam non potest reperire æqualem, cui nubat, nisi consanguineum aut affinem ac proinde, si consanguineo vel affini nubere ipsi non liceret deberet vel manere innupta vel nubere viro, qui statu, conditione, aut divitiis inferior, vel ætate, moribus aut religione dispar foret.

2° *Incompetentia dotis*; quando scilicet fœmina dotem quidem habet, sed juxta conditionem suam, minus competentem, ita ut consanguineus vel affinis illam cum hac dote, vel etiam sine omni dote

ducere velit, ea autem sponsum paris conditionis sibi nec consanguineum, nec affinem, qui eam cum hac vel sine dote ducere velit, invenire non possit.

3° *Ætas superadulta fœminæ*; nempe quando jam 24um ætatis annum excedit, et alium virum suæ conditionis, cui nubere possit, non invenit. — Ex resp. S. Pœnit., 11 mart. 1902, in verificatione hujus causæ satis est quod certo constet de ætate superadulta, nec probari oportet mulierem usque ad illam ætatem alium virum paris conditionis, cui nubere possit, non invenisse.

4° *Copula carnalis* habita cum consanguinea, affine, vel alia persona impedimento laborante; cum tamen crimen *per se* aptum non sit Superiorem movere ad gratiam concedendam, hinc adjiciendum, an ex turpi commercio gignita, vel gignenda sit proles, et an sequeretur infamia, si non iniretur matrimonium; hæc enim si ita essent, obtineri posset dispensatio ad legitimandam prolem et aver-tendam infamiam.

5° *Infamia*, seu *diffamatio* mulieris ex nimia familiaritate, et suspecto modo conversandi inter oratores orta, adeo ut ex frequenti consortio, amplexibus, etc. nata sit suspicio, licet falsa, quod se invicem carnaliter cognoverint, ideoque, nisi matrimonium inter eos contraheretur, oratrix innupta maneret, unde orirentur gravia scandala et detractiones.

6° *Matrimonium bona fide* cum impedimento contractum et consummatum, si sine damno prolis, aut scandalo (ut communiter evenit) separatio fieri nequeat; quo in casu exprimi debet in petitione, an matrimonium in facie Ecclesiæ contractum fuerit, et an detecto impedimento copulam habuerint oratores.

7° *Bonum pacis*, quo nomine veniunt nedum fœdera inter regna et principes, sed etiam extinctio gravium inimicitiarum, rixarum, et odiorum, quæ inter contrahentium consanguineos vel affines orta sint.

8° *Lites super successione bonorum jam exortæ, vel earumdem grave aut imminens periculum*; scilicet, si mulier gravem litem super successione bonorum magni momenti sustineat, neque adsit alius, qui litem hujusmodi in se suscipiat, propriisque expensis prosequatur, præter illum qui ipsam in uxorem ducere cupit. Huic proxime accedit alia causa, nempe, *dos lilibus involuta*, cum mulier alio est destituta viro, cujus ope bona sua recuperare valeat: sed hæc causa nonnisi pro remotioribus gradibus sufficit.

9° *Conservatio illustris familiæ* in eodem sanguine, vel *conservatio bonorum* in eadem familia *illustri*.

10° *Vidua pauper et liberis gravata*, quos sponsus alere intendit et promittit. Idem sufficit, etiam si vidua uno tantum filio gravaretur. Quandoque conceditur dispensatio ea tantum de causa, quod vidua junior sit, atque in periculo incontinentiæ versetur.

11° *Circumjacentia hæreticorum*; quando scilicet oratores locis hæreticorum vicini, aut etiam in eodem loco cum ipsis commixti vivunt, adeo ut propterea illis difficile evadat, reperire catholicos ejusdem conditionis sibi nec consanguineos, nec affines, quibus nubant, adeoque timendum sit, ne vel debeant a matrimonio abstinere cum incontinentiæ periculo, vel contrahant cum hæreticis.

Causæ hic expositæ alias non excludunt, quare et aliæ etiam adduci possunt v. gr. *puellæ deformitas* aut *infirmitas*. Aliquando contingit ut una causa seorsim sumpta non sit sufficiens, sed cum altera juncta, gravis reputetur et proinde sufficiat. Quare utile est ea omnia in supplici libello exponere, quæ Rom. Pontificem movere et impellere possunt ad dispensationem concedendam.

Generatim hodie propter immutatas temporum circumstantias non eo rigore ut olim proceditur in concedendis dispensationibus.

Suppressio veri, aut expressio falsi circa ea quæ jure consuetudine aut stylo Curiae Romanæ aperienda sunt, semper *substantialis* reputatur. Recole dicta *de Legibus*.

DISPUTATIO VIGESIMASECUNDA

De Modo Dispensationem petendi.

Duo sunt Romæ tribunalia ad concedendas dispensationes erecta, nempe Sacra Pœnitentiaria et Dataria.

Sacra Pœnitentiaria dispensat tantum pro foro interno in impedimentis juris ecclesiastici, *occultis* dumtaxat, tam ad contrahendum matrimonium, quam ad validandum invalide contractum. In postulato autem, *tacitis* propriis sponzorum *nominibus*, apponuntur *ficta nomina*.

Dataria dispensat in omnibus impedimentis notoriis, aut quæ in notitiam aliorum ventura prævidentur, aut quæ sine infamia, scandalo, aliisque incommodis manifestari possunt.

Si quis duplici impedimento sit obstrictus, quorum unum occultum, alterum notorium est, ad utrumque tribunal recurrere debet, si sint omnino *disparata*; nec necessarium est, ut mentio fiat apud unum tribunal de dispensatione ab altero tribunali postulata vel ob-

tenta. Censetur autem disparata impedimenta, quando unum non augetur ex altero, ut v. gr. *consanguinitas* et *votum*, aut *consanguinitas* et *machinatio*. — Si vero non sint *disparata*, petenda est dispensatio impedimenti publici a *Dataria*, tacito altero, quod secretum remanere debet, et *utrumque* est exprimendum in supplicatione ad Pœnitentiariam; ratio, quia ex dictis dispensationem difficiliorem reddunt. Habenda vero sunt ut non *disparata*, quando sunt talis rationis, ut conjuncta afferant majorem repugnantiam ad matrimonium contrahendum, puta, si quis velit ducere consanguineam, cujus sororem turpiter cognovit; tum enim difficilius redditur dispensatio. Hinc in præfato casu orator petere debet a *Dataria* dispensationem ab impedimento consanguinitatis, et a *Pœnitentiaria* dispensationem ab impedimento affinitatis ex causa illicita, simul exponendo aliam dispensationem a *Dataria* obtentam.

Præter supradicta tribunalia sunt alia per quæ Rom. Pontifex dispensationes matrimoniales concedere solet; dispensat enim non semel a) per *S. Officium*, præsertim in impedimentis ex publico delicto, ex disparitate cultus, ex voto, etc.; b) per *S. C. de Propaganda Fide*, pro locis eidem C. subjectis; et c) per *S. C. Neg. Extraordin.*

Petens autem dispensationem ab impedimentis dirimentibus, sedulo caveat, ne in sua supplicatione exprimat falsum aut occultet verum; alias dispensatio esset subreptitia, aut obreptitia, ideoque nulla. Igitur observet sequentes regulas:

1^a Impedimentum, de quo petitur dispensatio, clare et distincte, in sua *infima* specie proponatur.

2^a Si plura impedimenta concurrant, omnia sunt in specie exponenda, quia si unum tantummodo impedimentum, quamvis fortius, exprimatur, pro hoc solo valebit dispensatio. Imo, si quis idem impedimentum duplici ex capite contraxerit, id quoque exprimendum in supplicatione.

3^a Exprimenda est vera et legitima causa movens ad impetrandam dispensationem, nempe una, vel plures ex supra recensitis.

4^a Impedimenta cognationis, et affinitatis debent in proprio gradu explicari; item, an hæc conjunctio sit in gradu æquali vel inæquali: hæc enim omnia reddunt dispensationem magis minusve facilem, et ad ipsam obtinendam major vel minor causa requiritur.

5ª Exprimi debet, utrum affinitas orta sit ex copula licita vel illicita; item, utrum publica honestas nata fuerit ex sponsalibus, an ex matrimonio rato.

6ª Circa cognationem spiritualem explicandum est, unde pro-

veniat; an intercedat filiatio et paternitas, vel maternitas; an verò tantum compaternitas et commaternitas.

7ª Circa impedimentum criminis exponi debet, an processerit ex machinatione in mortem conjugis, idque alterutro, vel utroque machinante; an ex solo adulterio cum promissione matrimonii; an ex adulterio et machinatione simul.

8^a Si petatur dispensatio ad validandum matrimonium invalide contractum exprimi debet, a) an partes, vel earum saltem una bona vel mala fide contraxerit; b) an contraxerint ex spe dispensationis facilius obtinendæ; c) an contraxerint in facie Ecclesiæ, servata forma a Tridentino præscripta, et præmissis proclamationibus, aut cum dispensatione ab iis.

9^a Si petatur dispensatio pro pauperibus, exprimenda est paupertas, non quidem pro valore dispensationis, sed ad minuendos sumptus; nam præter formam ordinariam, dum certa pecuniæ summa solvenda est, Curia romana aliam introduxit in solatium egenorum, quæ vocatur *forma pauperum*, ita ut communis taxa non exigatur, etsi tamen aliquid solvendum sit. Porro ut dispensetur in forma pauperum, debent oratores *vere* pauperes esse.

Verum Sacra Pœnitentaria ad quæsitum Episcopi Neocastrensis, respondit 20 jan. 1904: donec aliud a S. Sede non statuatur, standum decreto Benedicti XIV, dato per S. C. S. Off., fer. V, die 25 septembris 1754, juxta quod, in ordine ad dispensationes matrimoniales, pauperes, in Italia, censendi sunt tum qui ex labore et industria tantum vivunt, tum qui aliqua possident bona, sed non ultra summam scutatorum romanorum 300 in capitali (idest libellarum 1612, 50). Fere pauperes autem ibidem ii dicendi sunt, quorum bona non excedunt in capitali summam scutatorum mille (idest libellarum 5735) a quibus tamen fere pauperibus modicum taxæ augmentum excipi solet.

En norma quæ inter tot Auctorum opiniones tenenda sit ad indicandum statum paupertatis eorum qui matrimoniales dispensationes petunt.

Denique anno 1901 editæ sunt *Formulæ Apostolicæ Datarie pro matrimonialibus dispensationibus reformatæ*, quas facile invenies tum apud *Acta S. Sedis*, vol. XXXIV, p. 34-84, tum apud *Analecta ecclesiastica*, vol. X, p. 405-413 et 456-465. Et quamvis his formulis uti non sit necesse, attamen melius multo erit, si quis eas adhibeat: sunt enim accommodatæ præsentis temporis et humanæ societatis conditionibus.

DISPUTATIO VIGESIMATERTIA

De Revalidatione Matrimonii.

Revalidatio matrimonii est illud ex invalido ob essentialem defectum, validum reddere, prædictum defectum auferendo.

Hic autem defectus provenire potest ex *consensu*, ex *forma*, ex *personarum inhabilitate* ad contrahendum. Quare:

1° Si ex utraque parte defuerit consensus, ab utroque contrahente exterius renovandus est.

Si vero defuerit tantum ex una parte, multo tutius est, *et in praxi tenendum*, ut ab utroque consensus renovetur, cum id absque gravi incommodo fieri potest.

An autem illa renovatio consensus etiam ex parte illius qui rite consensit, essentialiter requiratur, affirmant non pauci, inter quos Dens, Pontius, Schmalzgrueber: negant vero multo plures, inter quos S. Thomas, S. Alphonsus, S. Bonaventura, S. Antoninus, Billuart, Carrière, Collet, Habert, Kugler, Salmant.; et hæc sententia admitti potest, saltem in casu necessitatis. Namque consensus alterius partis fuit ab initio in se validus, et invalidus tantum quoad effectum et ideo perseverat donec fuerit retractatus: atqui pars illa nunquam vere consensum retractavit, ex hypothesi; ergo perseverat ejus consensus, ac proinde, dum ponitur alterius consensus, ompino convalescit matrimonium. Hæc conclusio melius congruit praxi Ecclesiæ circa dispensationem *in radice*, de qua infra. Plures afferuntur decisiones in utramque partem allegatæ, quæ non respiciunt quæstionem præsentem. Imo nonnulli asserunt consensum dari modo irrevocabili, nec valide retractari.

Addunt aliqui sufficere ut consensus renovetur occulte et interne; negant vero alii. Sed eo ipso quod conjux compartem ut conjugem tractat, sufficienter suum manifestat consensum.

Nec obstat quod altera pars nollet in consensu perseverare, *si sciret* compartem fecte consensisse; quia dissensus sub conditione non revocat priorem consensum absolutum, et aliud est *nolo*, aliud *nollem*.

2° Si matrimonium sit nullum ob defectum formæ, ipsum ineundum est coram paroco et testibus secundum legem Tridentinam, a qua raro dispensatur.

Si ambo conjuges non renuant se sistere coram paroco et te-

stibus, matrimonium *publice* vel *occulte* contrahendum est, prout ejus nullitas publica vel occulta sit. Ratio, quia in primo casu scandalum est auferendum, in altero præcavendum, et integra servanda sponsorum fama.

Si una pars vel utraque *renuat ad Ecclesiam pergere* conjungendi sunt in sua ipsorum domo vel alio loco ab ipsis electo, dummodo adsint testes graves, quorum ope convalidatio hujus matrimonii fieri possit publica, si hoc ad tollendum scandalum sit necessarium, scilicet si invaliditas prioris conjunctionis sit notoria.

Si unus renuat contrahere coram paracho, et renuentia oriatur ex ignorantia vel aliquo errore contra leges aut doctrinam Ecclesiæ circa impedimenta matrimonium irritantia, renuens debita cum prudentia et in charitate instruatur. Et quatenus adhuc renuat matrimonium suum in facie Ecclesiæ convalidare, tunc satagendum est, ut specialem procuratorem constituat, qui ejus nomine matrimonium contrahat de more; aut saltem, expresso consensu de præsentis per epistolam directam proprio paracho vel alteri sacerdoti Ordinarii aut parochi licentiam habenti, matrimonium renovetur.

Si pars indisposita nec per procuratorem quidem velit contrahere, ad dispensationem in radice matrimonii, seu ad matrimonii sanationem in radice deveniri potest, ita ut saltem innocentis partis animæ saluti, prolis legitimitati et familiarum tranquillitati omnino consultum sit, et quamprimum etiam renuentis animæ saluti providi possit. Instr. Card. Caprara legati *a latere* in Galliis.

3° Si matrimonium revalidandum sit *ob personæ inhabilitatem*, ratione alicujus impedimenti dirimentis quod dispensetur, dispensatio sane ab eodem impedimento petenda est.

Itaque, obtenta illa dispensatione, uterque conjux tenetur consensum renovare, si uterque sit conscius impedimenti. Si una tantum pars sit impedimenti conscia, et alteri absque gravi incommodo nullitatem matrimonii manifestare possit, debet manifestare, juxta omnes; id enim est multo tutius.

Si vero una tantum pars impedimentum cognoverit, et alteri absque gravi incommodo nullitatem matrimonii non possit manifestari, uti plerumque evenit, non consentiunt Auctores, an sufficiat quod ille tantum, qui cognoscit impedimentum, renovet consensum. Alii affirmant, eo quod consensus partis quæ ignorat impedimentum, licet suo effectum caruerit, tamen fuit in se validus, et ideo, sublato impedimento, suum effectum producit.

Alii vero communiter negant, tum quia consensus partis quæ impedimenti non est conscia, eodem modo quo prius datus est, perseverat,

ac proinde invalide; tum quia S. Pœnitentiaria apponit semper in suis Rescriptis hanc clausulam: *altera parte de nullitate prioris consensus certiorata*. Quæ clausula apponitur pro qualicumque impedimento occulto, non distinguendo an una tantum partem afficiat, v. gr. disparitas cultus, ordo, an utramque, v. gr. affinitas.

Hinc non solum requiritur renovatio consensus utriusque conjugis, sed etiam hæc renovatio prærequirit cognitionem nullitatis matrimonii, ex communiori sententia. « Qui periti sunt moris et instituti S. Pœnitentiariæ, jam pro certo tenent ad confirmandum matrimonium requiri novum consensum, et simul ignaro conjugii detegendum impedimentum. » Ita Bened. XIV, Instit. 87, n. 71.

Proinde, quando impedimentum alteri parti absque gravi incommodo manifestari nequit, vix ac ne vix quidem medium aliud superest quam dispensatio *in radice*.

Radix enim matrimonii est consensus, et radix, quæ sanatur, est consensus in matrimonium naturaliter validus; adeoque matrimonium incipit *ex nunc* esse validum. S. Offic., 8 mart. 1900; *Monitore Eccl.*, vol. XII, p. 3. — Matrimonium ipsum præterea sanatur *quoad effectus*, et quoad legitimationem prolis, *ex tunc*, i. e. quasi *ab initio* fuisset validum. Scilicet relaxatur in tali casu, ait cl. Bucceroni, illa conditio renovandi consensum, qua sublata, et sublata etiam personæ inhabilitate per dispensationem, ille consensus, naturali jure validus, suam exerit moralem vim, et matrimonium perficitur. Verum, uti patet, opus est, ut consensus in matrimonium vere adfuerit et perseveret, et matrimonium vere contractum fuerit, et bona fide utriusque vel saltem ex una parte, et speciem matrimonii habuerit et adhuc retineat. Quare hæc dispensatio applicatur alterutra parte vel utraque etiam parte illius ignara.

Dispensatio *in radice* exequenda est eodem modo, ac dispensatio simplex, addendo in formula verba *in radice*. Sic, e. gr.: « Ego, auctoritate apostolica mihi concessa, matrimonium a te contractum cum N., in radice ejus sano et consolido, prolemque susceptam et suscipiendam legitimam declaro, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti ». Sed nulla formula in *Rit. Rom.* habetur. — Cf. S. Thom., *Suppl.*, q. XLVII, a. 4 ad 2; S. Alph., n. 1109 seqq.; Scotum, IV, dist. 35, n. 5; Cardenas, *Cris. theol.*, diss. 2; Croix, lib. VI, p. III, n. 811 seqq.; Del Vecchio, vol. II, n. 1026; Gury-Ferrerres, vol. II, n. 890 seqq.; Sanchez, lib. II, d. 35, 36, 37; lib. VIII, d. 7.

DISPUTATIO VIGESIMAQUARTA

*De novissima Ecclesiæ Disciplina de Sponsalibus et Matrimonio
excerpta ex Decreto Ne Temere.*

I. — *De solemnitate ad sponsalia requisita.* « Ea tantum sponsalia habentur valida et canonicos sortiuntur effectus, quæ contracta fuerint per scripturam subsignatam a partibus et vel a paroco, aut a loci Ordinario, vel saltem a duobus testibus. Quod si utraque vel alterutra pars scribere nesciat, id in ipsa scriptura adnotetur; et alius testis addatur, qui cum paroco, aut loci Ordinario, vel duobus testibus, de quibus supra, scripturam subsignet. »

Articulus primus decreti *Ne temere* exhibet ea, quæ in posterum requiruntur, ut sponsalia valida habeantur et canonicos sortiantur effectus.

Hinc — 1° Sponsalia, ut canonicos effectus sortiantur, contrahi debent *per scripturam*, adeo ut consensus sola voce expressus in posterum jam non sufficiat. Attamen non requiritur, ut ipsæmet partes scripturam conficiant; imo nihil prohibet, quominus ad communem contrahentium usum determinata formula typis describatur.

2° Scriptura exhibeat promissum ineundi matrimonii, quod determinatæ personæ altera alteri facit. Præterea ad validitatem requiritur, ut dies, mensis et annus quibus contractus initus est, apponatur. Hæc enim ad documentum, quod probationem firmam involvat, necessaria sunt. Ita etiam declaravit S. C. Conc. 27 julii 1908, ad II. Appositio datæ falsæ videtur valori contractus obstare; quandoquidem in usu data revera non apponitur. Nihilominus legislator non censetur actum irritare ob errorem involuntarium; quod confirmatur ex analogia juris civilis.

Dubitatur, utrum necne etiam appositio loci, in quo sponsalia ineuntur, ad valorem requiratur. Pro sententia affirmante militat primum, quod etiam lex civilis exigit, ut contractibus conscriptis locus apponatur. Deinde, ubi agitur de sponsalibus subsignatis a paroco vel ab Ordinario, appositio loci necessaria est ad documentum, quod valorem sponsalium firmiter possit probare; siquidem ut prædicti valide subsignent, requiritur, ut id peragant in loco territorii sui. Quod S. C. Conc., quum datam addendam esse respondit, de appositione loci tacuit, id sufficienter explicatur ex eo, quod de ea interrogata non fuit.

Pariter disputatur, utrum necne scriptis mandandæ sint conventiones, quæ sponsalibus adjiciuntur eaque notabiliter immutant; puta conditio sine qua non ineuntur, vel tempus, quo præterlapso obligatio ineundi matrimonii est cessatura. Prædicta in documento enuntianda esse, suadetur ex eo quod eis omissis sponsalia non designantur secundum substantialia, immo falsum exprimitur; etenim conventionibus omissis, eo ipso significatur, sponsalia sine conventionibus additis inita esse. Adde quod, prætermisissis conventionibus, iudex ecclesiasticus non possit, lite exorta, rite atque sufficienter de re judicare. Nihilominus res dubia videtur. Practice non omittantur.

3° Scriptura subsignari debet aut a partibus et a paroco vel loci Ordinario, aut a partibus et a duobus testibus. Quod si utraque vel alterutra pars scribere nesciat, sive quia litteras ignorat, sive quia aliud impedimentum obstat, id in ipsa scriptura adnotetur et alius testis adhibeatur, qui vices partium suppleat atque aut ut testis secundus paroco vel loci Ordinario aut ut testis tertius aliis testibus adjungatur. Quum in decreto nonnisi de alio *teste* addendo sermo sit, sufficit, ut *unus* testis addatur, sive *utraque*, sive *alterutra* pars scribere nesciat. Non sufficit, ut pars, quæ scribere nesciat, pro nomine signum apponat.

4° Requiritur, ut singuli subsignantes omnibus aliis subsignantibus præsentibus sint, puta sponsus subsignantibus sponsa et paroco aut testibus, sponsa subsignantibus sponso et paroco aut testibus, parochus aut testes utrique parti subsignanti, testis aliis testibus subsignantibus. Deducitur ex declaratione S. C. Conc. 27 julii 1908 ad I; idque quatenus involvit, parochum (id est testem authorizabilem) aut testes assistere debere partibus subsignantibus, præterea innuitur per sensum obvium decreti, quod exigere videtur testes *ipsius contractus sponsaliti*, id est, contractus *per scripturam utriusque perficiendi*; jam vero ii ejusmodi contractus testes dici nequeunt, qui utrique parti subsignanti præsentibus non fuerunt. Adde rationem agendi, quam sequitur forum civile, ubi de contractus testibus sermo est; forum civile, inquam, quod in casu exigere consuevit, ut testes contractui inito præsentibus fuerint; cui quidem agendi rationi Ecclesia sese conformare censenda est.

Atque ita articulo primo summam exposito, quædam notemus atque investigemus quoad parochum et Ordinarium loci, quoad testes, capacitatem actumque scribendi, et sponsalia subsignanda in genere.

A) Quoad parochum et Ordinarium loci. — a) Non requiritur, ut parochus vel Ordinarius qui adhibeatur sit alterutrius contrahentis proprius ratione domicilii vel menstruæ habitationis: sed requiritur

et sufficit, ut sit parochus vel Ordinarius *loci*, ubi contractus sponsalitus contrahitur; siquidem decretum exigit « parochum aut *loci* Ordinarium », quæ quidem Ordinarii determinatio æquo jure ad parochum, qui in testem assumatur, refertur. Liquet itaque, parochum vel Ordinarium competentem esse parochum vel Ordinarium *loci*, ubi scriptura conficiatur; seu, ut quam accuratissime dicatur, requiritur, ut parochus vel Ordinarius, qui adhibeatur — adhiberi autem potest is qui proprius non sit — scripturam subsignet infra limites territorii sui. Ita etiam resolvit S. C. Conc. 28 martii 1908, ad VII. — b) Ut parochus vel Ordinarius *loci* valide subsignent sponsalia, non videtur requiri, ut non sint publico decreto nominatim excommunicati vel ab officio suspensi; quandoquidem decretum, ubi *de sponsalibus* agit, de istis requisitis sermonem non facit. Utrum necne requiratur, ut parochus adeptus sit possessionem beneficii, id dependet ab eo, num ante possessionem adeptam dici possit *præesse* parœciæ; id enim, spectato articulo II, necessarium est. Eos, etiamsi prædicta requisita desint, ut testes *communes* posse assumi, indubium est. — c) Parochus et Ordinarius *loci* nequeunt alteri, puta vicario vel secretario, facultatem facere loco sui contractum sponsalitium subsignandi. Etenim subsignando contractum sponsalitium non exercent actum jurisdictionis, sed testem qualificatum agunt. Atqui pro teste qualificato nequit sine licentia superioris alius substitui. Præterea decretum *Ne temere* sine addito habet, subsignationem contractus sponsaliti fieri debere aut a parocho aut a duobus testibus, dum, ubi de assistentia matrimonio præstanda sermo est, adjungit, eam fieri debere a parocho *ejusve* delegato. Cujus argumenti vis augetur ex eo, quod in subjecto decreto omnia et singula accurate atque adamussim determinari videntur. Adde, ejusmodi facultatem nequaquam necessariam esse, quum loco parochi etiam duo testes, adhiberi possint. Ceterum ita declaravit S. Congr. Concilii, 28 mart. 1908, ad VI.

B) *Quoad testes*. — Testes adhiberi possunt quotquot, spectato jure naturæ, capaces sunt testimonii ferendi et scripturæ subsignandæ; etiam infideles, hæretici, fœminæ etc.; quamvis, ubi catholici haberi possint, hæreticos vel infideles adhiberi non conveniat. Subsignatio metu injusto extorta sponsalia non reddit invalida.

C) *Quoad capacitatem atque actum scribendi requisitum* quærimus: an subsignat valide, qui non nisi aliena manu ductus nomen apponere possit, et an subsignat valide qui utitur machina scribendi? — Ad primum censeo eum valide subsignare, si active atque formaliter aliquid ad subsignationem conferat. Porro ita opinor

et quia in hisce lex mitius interpretanda videtur, et quia homo ejusmodi secundum communem usum loquendi scribere dicitur. Si quis vero mero instrumento æquiparatur, puta quia methodum scribendi nullatenus edoctus foret, vel manum perfecta paralysi laborantem haberet, is, mea saltem sententia, invalide nomen apponeret. — Ad secundum, negative; quandoquidem is qui ejusmodi instrumento utitur, *imprimere*, non *scribere* dicendus est.

D) Quoad sponsalia in genere. — *a)* Si matrimonio obstat impedimentum, securitatis causa sponsalia non subsignentur antequam dispensatio obtenta sit. — *b)* Quamvis parochus in loco territorii sui valide subsignet sponsalia parochianorum alienorum, id tamen generatim dissuadendum est. — *c)* Ut fert consuetudo in aliis contractibus scriptis, ita etiam sponsalia alta voce legantur, antequam subsignentur. — *d)* Documentum quod contractum sponsalitium continet, asservetur apud parochum vel Ordinarium, qui eum subsignavit. Utrique tamen parti tradatur exemplar. Quod si parochus non subsignaverit sponsalia, nihilominus contractus sponsalitius ei — consultus parochi sponsæ — tradatur.

II. — *De eis qui veniunt nomine « parochi » et « Ordinarii ».* « Nomine parochi hic et in sequentibus articulis venit non solum qui legitime præest parœciæ canonice erectæ; sed in regionibus, ubi parœciæ canonice erectæ non sunt, etiam sacerdos cui in aliquo definito territorio cura animarum legitime commissa est, et parochi æquiparatur; et in missionibus, ubi territoria necdum perfecte divisa sunt, omnis sacerdos a missionis Moderatore ad animarum curam in aliqua statione universaliter deputatus. »

Attento articulo secundo decreti, nomine parochi in præsentī materia veniunt: 1° Si qui legitime præsent parœciæ canonice erectæ; scilicet *parochi titulares* tam amovibiles quam inamovibiles, *vicarii curati* tam temporales quam perpetui parochorum habitualium, puta Episcopi, Capituli, Collegii, penes quos habitualis cura residet; *œconomi curati* parœciarum vacantium (deservitores); *omnes sacerdotes* qui ab Ordinario, vel a parochi ad normam juris in diœcesi vigentis, ad universalem animarum curam deputati sunt, sive parochus absens sive præsent est, sive infirmitate aliove impedimento impeditus est, sive non est impeditus. Verum quoad istos hæc nota: *a)* Facultas administrandi omnia sacramenta non necessario involvit deputationem ad universalem curam animarum, quum non necessario involvat facultatem assistendi matrimoniis. S. Off., 7 septembris 1898. — *b)* Is qui vices implet parochi aut ad breve tempus absentis, aut præsentis sed ad breve tempus impediti, non solet de-

putari ad curam universalem, adeo ut in ejusmodi casu plerumque non satis constaturum sit de ejusmodi deputatione, nisi expressis verbis enuntietur. — 2° In regionibus, ubi parœciæ canonice erectæ non sunt, nomine parochi venit sacerdos, cui in aliquo definito territorio cura animarum legitime commissa est et qui parochi æquiparatur. Ejusmodi sunt rectores inamovibiles et amovibiles in America Septentrionali. — 3° In missionibus, ubi territoria necdum perfecte divisa sunt, pro parochi habetur omnis sacerdos a missionis Moderatore ad animarum curam in aliqua statione universaliter deputatus. — 4° Denique attentis declarationibus S. C. Conc., parochis accensendi sunt ii, qui *parochi personales* ab aliquibus vocantur, nimirum: a) capellani castrenses vel parochi qui nullum territorium, nequidem una cum alio parochi habent, sed jurisdictionem mere personalem in quasdam familias vel personas exercent, adeo ut eas sequantur quocumque se conferunt. Quoad horum competentiam S. C. Conc., 1° febr. 1908, ad VII, declaravit: « Nihil esse immutatum ». Itaque parochi sunt respectu *eorum, eorumque solum in quos jurisdictionem exercent*, adeo ut eorum matrimoniis assistere eorumque sponsalia tamquam testes autorizabiles subsignare possint. Eorum potestas in prædictas personas, *cumulativa* est cum parochi loci aut *exclusiva* prout erat ante decretum. — b) Parochi qui cum alio vel cum aliis parochis territorium habent commune, quamvis non pro omnibus incolis sed magis pro determinato personarum cœtu, puta pro Germanis constituti sunt. Porro plures ejusmodi parochi intra territorium quod ipsis cum aliis commune est, *omnium* incolarum matrimoniis valide assistunt, *eorumdemque* sponsalia valide subsignant: 1° februarii 1908, ad VIII. — c) Parochi qui præter propriam parœciam in territorio aliis parochis assignato nonnullas personas vel familias sibi subditas habent. Ejusmodi parochi in toto alieno territorio *eorum qui sibi subditi sunt* (non aliorum) matrimoniis interesse sponsalibusque subscribere possunt. S. C. Conc. cit. ad IX. — Hæc autem potestas ipsis cum parochi loci *cumulativa* esse videtur, quod deducitur ex eo quod, cum plures parochi commune territorium habent, unus etiam pro alterius subditis competens est. — d) Cappellani vel rectores piorum cujusvis generis locorum, a parochiali cura exemptorum. Ejusmodi cappellani vel rectores, modo constet ipsis commissam esse plenam potestatem parochialem, in loco ubi jurisdictionem exercent, *personarum sibi concreditarum* sponsalibus subscribere matrimoniisque assistere possunt. Controvertitur, utrum necne parochus territorii eadem gaudeat facultate. Negandum, si de loco *omnino* exempto agatur,

secus affirmandum. — 5° Quod spectat ad eos qui hic veniunt nomine « Ordinarii » Leo XIII sanxit decretum S. C. Inq. 20 febr. 1888, quod statuit: « Appellatione Ordinarii venire Episcopos, Administratores seu Vicarios Apostolicos, Prælatos seu Præfectos habentes jurisdictionem cum territorio separato eorumque officiales seu Vicarios in spiritualibus generales et, sede vacante, Vicarium capitularem vel legitimum Administratorem ».

III. — *De Matrimonio.* « Ea tantum matrimonia valida sunt, quæ contrahuntur coram paroco vel loci Ordinario vel sacerdote ab alterutro delegato, et duobus saltem testibus, juxta tamen regulas in sequentibus articulis expressas, et salvis exceptionibus quæ infra n. VII et VIII ponuntur.

IV. — « Parochus et loci Ordinarius valide matrimonio adsistunt:

« § 1° a die tantummodo adeptæ possessionis beneficii vel initi officii, nisi publico decreto nominatim fuerint excommunicati vel ab officio suspensi;

« § 2° intra limites dumtaxat sui territorii: in quo matrimoniis nedum suorum subditorum, sed etiam non subditorum valide adsistunt;

« § 3° dummodo invitati ac rogati, et neque vi neque metu gravi constricti requirant excipiantque contrahentium consensum.

V. — « Licite autem adsistunt:

« § 1° constituto sibi legitime de libero statu contrahentium, servatis de jure servandis;

« § 2° constituto insuper de domicilio, vel saltem de menstrua comoratione alterutrius contrahentis in loco matrimonii;

« § 3° quod si deficiat, ut parochus et loci Ordinarius licite matrimonio adsint, indigent licentia parochi vel Ordinarii proprii alterutrius contrahentis, nisi gravis intercedat necessitas, quæ ab ea excuset.

« § 4° Quoad *vagos*, extra casum necessitatis paroco ne liceat eorum matrimoniis adsistere, nisi re ad Ordinarium vel ad sacerdotem ab eo delegatum delata, licentiam adsistendi impetraverit.

« § 5° In quolibet autem casu pro regula habeatur, ut matrimonium coram sponsæ paroco celebretur, nisi aliqua justa causa excuset.

VI. — « Parochus et loci Ordinarius licentiam concedere possunt alii sacerdoti determinato ac certo, ut matrimoniis intra limites sui territorii adsistat.

« Delegatus autem, ut valide et licite adsistat, servare tenetur limites mandati, et regulas pro paroco et loci Ordinario n. IV et V superius statutas.

VII. — « Imminente mortis periculo, ubi parochus, vel loci Ordinarius, vel sacerdos ab alterutro delegatus, haberi nequeat, ad con-

sulendum conscientiae et (si casus ferat) legitimationi prolis, matrimonium contrahi valide ac licite potest coram quolibet sacerdote et duobus testibus.

VIII. — « Si contingat ut in aliqua regione parochus locive Ordinarius, aut sacerdos ab eis delegatus, coram quo matrimonium celebrari queat, haberi non possit, eaque rerum conditio a mense jam perseveret, matrimonium valide ac licite iniri potest emissio a sponsis formali consensu coram duobus testibus.

IX. — « § 1° Celebrato matrimonio, parochus, vel qui ejus vices gerit, statim describat in libro matrimoniorum nomina conjugum ac testium, locum et diem celebrati matrimonii, atque alia, juxta modum in libris ritualibus vel a proprio Ordinario praescriptum; idque licet alius sacerdos vel a se vel ab Ordinario delegatus matrimonio adstiterit.

« § 2° Præterea parochus in libro quoque baptizatorum adnotet, conjugem tali die in sua parochia matrimonium contraxisse. Quod si conjux alibi baptizatus fuerit, matrimonii parochus notitiam initii contractus ad parochum baptismi sive per se, sive per curiam episcopalem transmittat, ut matrimonium in baptismi librum referatur.

« § 3° Quoties matrimonium ad normam n. VII aut VIII contrahitur, sacerdos in priori casu, testes in altero, tenentur in solidum cum contrahentibus curare, ut initum conjugium in praescriptis libris quamprimum adnotetur.

X. — « Parochi qui hæc hactenus praescripta violaverint, ab Ordinariis pro modo et gravitate culpæ puniantur. Et insuper si aliqujus matrimonio adstiterint contra praescriptum § 2ⁱ et 3ⁱ num. V, emolumenta stolæ suæ ne faciant, sed proprio contrahentium parochi remittant.

XI. — « § 1° Statutis superius legibus tenentur omnes in catholica Ecclesia baptizati et ad eam ex hæresi aut schismate conversi (licet sive hi, sive illi ab eadem postea defecerint), quoties inter se sponsalia vel matrimonium ineant.

« § 2° Vigent quoque pro eisdem de quibus supra catholicis, si cum acatholicis sive baptizatis sive non baptizatis, etiam post obtentam dispensationem ab impedimento mixtæ religionis vel disparitatis cultus, sponsalia vel matrimonium contrahunt; nisi pro aliquo particulari loco aut regione aliter a S. Sede sit statutum.

« § 3° Acatholici sive baptizati sive non baptizati, si inter se contrahunt, nullibi ligantur ad catholicam sponsalium vel matrimonii formam servandam.

« Præsens decretum legitime publicatum et promulgatum habeatur

per ejus transmissionem ad locorum Ordinarios; et quæ in eo disposita sunt ubique vim legis habere incipiant a die solemni Paschæ Resurrectionis D. N. J. C. proximi anni 1908.

« Interim vero omnes locorum Ordinarii curent hoc decretum quamprimum in vulgus edi, et in singulis suarum diœcesum parochialibus ecclesiis explicari, ut ab omnibus rite cognoscatur.

« Præsentibus valituris de mandato speciali SS.mi D. N. Pii PP. X, contrariis quibuslibet etiam peculiari mentione dignis minime obstantibus.

« *Datum Romæ, die 22 mensis Augusti anni 1907.*

« † **Vincentius** Card. Ep. Prænest., *Præf.* **C. De Lai**, *Secret.* »

Hic tandem omnibus nostris disputationibus finem imponimus. Non novum Theologiæ moralis opus tradimus, sed excerpta ex fontibus D. Thomæ et S. Alph. M. De Ligorio, nec non ex variis probatis Theologis morum principia collegimus, quæ a remissa plus justo indulgentia, et a nimio rigore æque abhorrere nobis visa sunt, typisque præsertim ad usum discipulorum nostrorum et non ostentationis causa mandari curavimus. Illud quoque maxime nobis cordi fuit, aliquod benevolentiae signum omnibus benemeritis hujus almi Collegii Missionariis dare. Si quid igitur utile in nostro labore invenitur, quo vel juvenes theologi in theologiæ moralis disciplina primo instituantur, vel provectiores in ea recolenda juventur, lector id Deo, omnium bonorum datori, attribuat; quod imperfectum est, hoc nobis nostræque exiguitati vitio vertat.

Id unum in votis habemus, ut omnia verba, syllabæ et characteres cedant ad majorem Dei gloriam necnon ad animarum salutem. Censuræ autem ac limæ Sanctæ Matris Ecclesiæ Romano-Catholicæ, sicut et aliorum prudentiorum nobis altiori judicio, absque ullius vel minimo præjudicio, omnia a nobis dicta vel scripta humillime subjicimus et subjecta volumus.

Et si denique sacerdotes vel confessarii animas ipsis concreditas ab exitio vindicare, ad virtutem dirigere, et ad portum æternæ salutis felicitatis cum ipsis perducere valeant opere nostro, amplam nos ex labore nostro mercedem retulisse, in Domino gaudebimus.

INDEX QUARTI VOLUMINIS

TRACTATUS PRIMUS

De Sacramentis in Genere.

	Pag.
PRÆAMBULA	1
Disputatio	
<i>Prima</i> . . De Notione et Natura Sacramentorum	2
<i>Secunda</i> . . De Sacramentorum Materia et Forma	5
<i>Tertia</i> . . De Sacramentorum Ministro	9
<i>Quarta</i> . . De Sacramentorum Subjecto	17
<i>Quinta</i> . . De Efficacia Sacramentorum Novæ Legis	22
<i>Sexta</i> . . . De Sacramentorum Ritibus et Cærimoniis	28

TRACTATUS SECUNDUS

De Baptismo.

PRÆAMBULA	31
Disputatio	
<i>Prima</i> . . De Baptismi Notione, ejusque Existentia	31
<i>Secunda</i> . . De Baptismi Materia	34
<i>Tertia</i> . . De Baptismi Forma	40
<i>Quarta</i> . . De Baptismi Effectibus	43
<i>Quinta</i> . . De Baptismi Necessitate	46
<i>Sexta</i> . . De Baptismi Ministro	50
<i>Septima</i> . De Baptismi Subjecto	54
<i>Octava</i> . . De Baptismi Patrinis et Cærimoniis	58

TRACTATUS TERTIUS

De Confirmatione.

	<i>Pag.</i>
PRÆAMBULA	62
Disputatio	
<i>Prima</i> . . De Confirmationis Notione et Existentia	62
<i>Secunda</i> . . De Confirmationis Materia	64
<i>Tertia</i> . . De Confirmationis Forma	67
<i>Quarta</i> . . De Confirmationis Effectibus	69
<i>Quinta</i> . . De Confirmationis Subjecto et Necessitate	72
<i>Sexta</i> . . . De Confirmationis Effectibus et Ritibus	73

TRACTATUS QUARTUS

De Eucharistia.

PARS PRIMA

De Eucharistia ut est Sacramentum.

PRÆAMBULA	77
Disputatio	
<i>Prima</i> De Eucharistiæ Notione et Existentia	78
<i>Secunda</i> De Vera et Reali præsentia Christi in Eucharistia	80
<i>Tertia</i> De Transubstantiatione	87
<i>Quarta</i> De Modo quo Christus existit sub Speciebus Eucharisticis	91
<i>Quinta</i> De Eucharistiæ Materia	96
<i>Sexta</i> De Eucharistiæ Forma et Effectibus	102
<i>Septima</i> De Eucharistiæ Ministro	107
<i>Octava</i> De Iis, quibus dari debet Eucharistia	115
<i>Nona</i> De Dispositionibus ad suscipiendam Eucharistiam	117
<i>Decima</i> De Eucharistiæ Necessitate	126
<i>Decimaprima</i> . . De Communione Frequenti et Spirituali	131

PARS SECUNDA

De Eucharistia ut est Sacrificium.

	<i>Pag.</i>
PRÆAMBULA	137
Disputatio	
<i>Prima</i> . . De Sacrificii Eucharistici Existentia	137
<i>Secunda</i> . . De Eucharistici Sacrificii Essentia, Fructu et Valore	141
<i>Tertia</i> . . De Sacrificii Missæ Applicatione	145
<i>Quarta</i> . . De Obligatione Celebrandi	147
<i>Quinta</i> . . De Celebrationis Tempore et Loco	152
<i>Sexta</i> . . . De Celebrandi Modo	158

TRACTATUS QUINTUS

De Pœnitentia ut est Sacramentum.

PRÆAMBULA	165
Disputatio	
<i>Prima</i> De Pœnitentiæ Natura et Existentia	166
<i>Secunda</i> De Sacramenti Pœnitentiæ Materia et Forma	169
<i>Tertia</i> De Contritione	177
<i>Quarta</i> De Confessione	186
<i>Quinta</i> De Satisfactione	200
<i>Sexta</i> De Sacramenti Pœnitentiæ Ministro	206
<i>Septima</i> De Reservatione Casuum, seu Peccatorum	217
<i>Octava</i> De Probitate in Confessario Necessaria	222
<i>Nona</i> De Scientia in Confessario requisita	223
<i>Decima</i> De Prudentia in Confessario requisita	225
<i>Decimaprima</i> . . De generali Obligatione Confessarii in concedenda, differenda aut neganda Absolutione	230
<i>Decimasecunda</i> . De agendi ratione Confessarii erga Occasionarios	232
<i>Decimatertia</i> . . De agendi ratione Confessarii erga Consuetudinarios et Recidivos	235
<i>Decimaquarta</i> . . De agendi ratione Confessarii erga Moribundos	238
<i>Decimaquinta</i> . . De agendi ratione Confessarii erga Personas devotas . .	241
<i>Decimasexta</i> . . De agendi ratione Confessarii erga Mulieres	243
<i>Decimaseptima</i> . De agendi ratione Confessarii erga Pueros	245
<i>Decimaoctava</i> . . De agendi ratione Confessarii erga eos quos male absolvit	248
<i>Decimanona</i> . . . De agendi ratione Confessarii erga ea quæ spectant ad Sigillum	249
<i>Vigesima</i> De horrendo crimine Sollicitationis	254

TRACTATUS SEXTUS

De Extrema Unctione.

	<i>Pag.</i>
PRÆAMBULA	262
Disputatio	
<i>Prima</i> . . De Extremæ Unctionis Notione et Existentia	263
<i>Secunda</i> . . De Extremæ Unctionis Materia	264
<i>Tertia</i> . . De Extremæ Unctionis Forma	268
<i>Quarta</i> . . De Extremæ Unctionis Effectibus	270
<i>Quinta</i> . . De Extremæ Unctionis Necessitate	271
<i>Sexta</i> . . De Extremæ Unctionis Ministro	273
<i>Septima</i> . . De Extremæ Unctionis Subjecto	275

TRACTATUS SEPTIMUS

De Sacramento Ordinis.

PRÆAMBULA	279
Disputatio	
<i>Prima</i> . . De Ordinis Natura, Divisione et Existentia	280
<i>Secunda</i> . . De sacramenti Ordinis Materia et Forma	284
<i>Tertia</i> . . De sacramenti Ordinis Ministro	287
<i>Quarta</i> . . De sacramenti Ordinis Subjecto	291

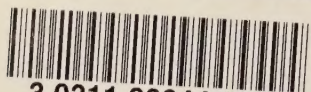
TRACTATUS OCTAVUS

De Matrimonio.

PRÆAMBULA	296
Disputatio	
<i>Prima</i> De Sponsalium Natura et Effectibus	297
<i>Secunda</i> De Sponsalium Dissolutione	301
<i>Tertia</i> De Bannorum Proclamatione	304
<i>Quarta</i> De Notione et Existentia Matrimonii	308
<i>Quinta</i> De Matrimonii Proprietatibus	312
<i>Sexta</i> De sacramenti Matrimonii Materia et Forma	316
<i>Septima</i> De sacramenti Matrimonii Ministro et Subjecto	318
<i>Octava</i> De Impedimentis Impedientibus	319

	<i>Pag.</i>
<i>Nona</i>	De Impedimentis Dirimentibus, ac imprimis de Errore 323
<i>Decima</i>	De Impedimentis Conditionis et Voti 325
<i>Undecima</i>	De Impedimento Cognationis 326
<i>Decimasecunda</i>	De Impedimento Affinitatis 335
<i>Decimatertia</i>	De Impedimento Publicæ Honestatis 342
<i>Decimaquarta</i>	De Impedimento Criminis 343
<i>Decimaquinta</i>	De Impedimento Disparitatis Cultus 346
<i>Decimasexta</i>	De Impedimento Vis 349
<i>Decimaseptima</i>	De Impedimento Ordinis et Ligaminis 351
<i>Decimaoctava</i>	De Impedimento Clandestinitatis 353
<i>Decimanona</i>	De Impedimento Impotentiae 358
<i>Vigesima</i>	De Impedimento Raptus 360
<i>Vigesimaprima</i>	De Causis Dispensationis ab Impedimentis Matrimonii 363
<i>Vigesimasecunda</i>	De Modo Dispensationem petendi 365
<i>Vigesimatertia</i>	De Revalidatione Matrimonii 368
<i>Vigesimaquarta</i>	De Novissima Ecclesiæ Disciplina de Sponsalibus et Ma- trimonio excerpta ex Decreto <i>Ne Temere</i> 371

CATHOLIC THEOLOGICAL UNION
BX1758 C69 C001 V004
DISPUTATIONES THEOLOGIAE MORALIS METHODO

3 0311 00044 1779

WITHDRAWN

43080

BX
1758
.C69

43080

Cozzi, Arturo

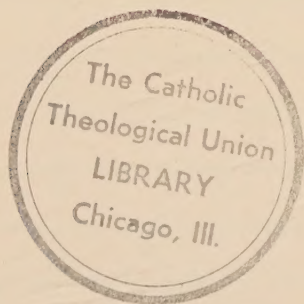
AUTHOR
v.4

DISPUTATIONES THEOLOGIAE
MORALIS...

TITLE

DATE
LOANED

~~16531~~

3 0311 00044 1779